

ДРУЖЕСТВО НА БЪЛГАРСКИТЕ ФАНТАСТИ "ТЕРА ФАНТАЗИЯ"

ФАНТАСТИКА

2012

АЛМАНАХ ЗА ФАНТАСТИКА И БЪДЕЩЕ

ФАНТАСТИКА

Дружество на българските фантасти ТЕРА ФАНТАЗИЯ

Фондация ЧОВЕШКАТА БИБЛИОТЕКА

Авторски кръг:

Александър Карапанчев
Валентин Д. Иванов
Вал Тодоров
Георги Малинов
Григор Гачев
Ивайло П. Иванов
Мартин Петков
Николай Телалов
Янчо Чолаков

Това електронно издание се разпространява безплатно, но приемаме дарения от читателите: <https://choveshkata.net/blog/?p=7160>. Всички събрани дарения се влагат в допечатването на онези броеве от алманаха „ФантAstika“, чийто хартиен тираж е изчерпан.

Атанас П. Славов – идея, съставителство и оформление, 2012
Пламен Семков, Калин Николов, Димитър Стоянов – Димо,
Атанас П. Стоянов, Атанас П. Славов, Яцек Йерка – илюстрации,
2012
Дружество на българските фантасти „Тера Фантазия“, 2012
Фондация „Човешката библиотека“, 2012

ISSN 1313-3632

АЛМАНАХ ЗА ФАНТАСТИКА И БЪДЕЩЕ

ФАНТАСТИКА

2012

Човешката библиотека

2012

Василиск © Сергей Другал, 1986

Private Eye © Terry Bisson, 2008

ФАНТАСТИКА

Ежегодник за фантастика от цял свят
и във всички изкуства, фантастология и футурология

Съставител, оформител и предпечат: Атанас П. Славов

Редакторски екип: Калин Ненов, Александър Карапанчев,

Вихра Манова, Янчо Чолаков, Илка Чечова

Коректорски екип: Калин Ненов, Вихра Манова,
Янчо Чолаков, Александър Карапанчев, Илка Чечова

Формат: 70/100/16

Печатни коли: 31

Дружество на българските фантасти „Тера Фантазия“

Фондация „Човешката библиотека“

<http://fs.choveshkata.net>

Имейл: AtSlavov@gmail.com

ФАНТАСТИКА 2012

Съдържание:

Изгревът на следващото

Базилиск – <i>Сергей Другал</i>	10
Ортодокс – втора част от романа на <i>Григор Гачев</i>	59

Преводи

Око под наем – <i>Тери Бисън</i>	116
Писък от ангел – <i>Дъглас Смит</i>	131

Този текст е наличен само в хартиеното издание на алманаха.

Български фантасти

Шест къси експеримента (текст и картини) – <i>Атанас П. Славов</i>	161
Портрет в 3,14 D: <i>Велко Милоев</i> (пет разказа и есе)	176
Дванадесет разбойници – <i>Янчо Чолаков</i> (първа част от роман)	215
Уловът – <i>Ценка Бакърджиева</i>	256
Разпятие – <i>Антон Фотев</i>	271
Словото – <i>Георги Христов</i>	274
Мьобиусова повърхност – <i>Светослав Николов</i>	276
Нещата от живота; Всичко си има цена – <i>Емануел Икономов</i>	291
Конкурс, посветен на Агоп Мелконян: Агоп в дома на литературата – <i>Владимир Полеганов</i> ; Милвай своето лице – <i>Герасим Симеонов</i> ; Последният – <i>Иван Русланов</i> ; Пътища – <i>Юлия Попчева</i> ; Този блус не е мой – <i>Любомир П. Николов</i> ; Времето и ние – <i>Мартин Петков</i> ; Съжалявам – <i>Георги Малинов</i> ; Рана на нар – <i>Вал Тодоров</i>	298
Още фантастичия: <i>Юрий Зельони, Уолт Уитман, Хорхе Луис Борхес, Николай Заболоцки, Константи Илдефонс Галчински, Вал. Д. Иванов</i>	328
Автоинтервю – <i>Александър Карапанчев</i>	339

Фантастология

Български фантастичен книгопис 2011–2012 – <i>Дилян Благоев</i>	346
Забравени книги: „Победителите на Аякс“ – <i>Валентин Д. Иванов</i>	364
Поет на видимите и невидимите градове – <i>Владимир Полеганов</i>	369
Наградите „Хюго“ 2012	370
Научната фантастика отвърща на фентъзи удара	371
В орбита около Лем – сборно интервю с <i>Владимир Борисов (БВИ)</i>	374
110 години от рождението на Основоположника: Спомен за Светослав	

Минков – <i>Владимир Полянов</i> ; На хоризонта – един уникален труд („Сините хризантеми на Светослав Минков“)	384
105 години от рождението на Иван Ефремов: Родом от Вирица; Пътят на ветровете – откъси от едноименната му книга; Да го обичаш заради неговите мисли... – интервю на <i>Александър Карапанчев</i> с <i>Генадий Прашкевич</i> ...	402
In memoriam: Рей Бредбъри – Радостта да пишеш	424
<i>Този текст е наличен само в хартиеното издание на алманаха.</i>	
Литературна фактастика	428

Визионария

График на броя: <i>Пламен Семков</i>	431
Космографиките на Атанас П. Славов – <i>Калин Николов</i>	433
Пустинното цвете – арх. <i>Константин Доганов</i>	434

Съзвездие Кинотавър

Dredd 3D и Total Recall (2012): субпродукти, получени от разфасовката на „Беглец по острието“ (Blade Runner) – <i>Атанас П. Славов</i>	439
„Снежанка и ловецът“ и Upside down – <i>Илка Чечова</i>	442
„Светлини сред сенките“ подготвят минисериал	445

Футурум

21.12.2012 г. – поредният „край на света“ – <i>Петър Младенов</i>	446
10 начина да измрем научно – <i>Мартин Рис</i>	451
Научна фактастика	453
С името на Станислав Лем – атрактивен парк, наречен на поляка	460
70 години от рождението на Иван Пунчев – <i>Йордан Янков</i>	462

Откъде идваме

Златното перо на българската фантастика – <i>Марина Миланова</i>	464
Представяне на сайта „Сборище на трубадури“	472
Предисторическото „Ку-ку“ – <i>Руен Руенов</i>	475

Присмехулник за убиване

Космографски хахавел – <i>Янчо Чолаков</i>	481
Бъдещето на Иван Вазов	488
Метъляшка – <i>Димитър Стефанов</i>	491
Ортокар – новият православен автомобил – <i>Пламен Сивов</i>	495
„Неволно подслушано“, „Даркон“ и „Зелените кълвачи...“	501

Признания на съставителя

Доживяхме и до фаталния декември. В момент, когато стада от подплашени митомани се опитват да прескочат оградите около „Планината на спасението“ Бурагаш във Франция, ние от Дружеството на българските фантасти „Тера Фантазия“ се отдаваме на удоволствието от новия алманах. И то не кога да е, а на 21.12.2012 г. В края на краищата именно Националният музей „Земята и хората“ е подходящото място да си кажем последно „сбогом“, нали?

Някой ден в бъдещето може да нарекат 2012-а „година на въображението“, защото е отприщила мътен поток от фантазми на тема „краят на света“ и той в бурните си талози е отмил последните капки здрав разум у масовия консуматор. Ние, авторите на това издание, които сме „изживели“ хиляди въображаеми катастрофи, най-добре знаем стойността на такива фантазми. По темата се отчитат няколко текста, най-вече в раздела „Футурум“, където изреждаме както рецептите, по които човечеството може да измре от собствените си страхове, така и научно-хипотетичните причини за един такъв финал.

Но като цяло алманахът не е сатирично ориентиран; хуморът, както винаги, е събран накрая в рубриката „Присмехулник за убиване“. Как бихме могли да наречем комични разтърсващите новели на Тери Бисън и Дъглас Смит? Или психологическите истории от конкурса, посветен на Агоп Мелконян; разказите на Светослав Николов, Ценка Бакърджиева, Антон Фотев и Георги Христов?

Последните трима, както и невероятният Янчо Чолаков, са представители на бургаския клуб „Тера фантазия“, който положи основите на Дружеството. Ала не поради това Чолаков е един от гвоздеите на броя с първата част от романа „Дванадесет разбойници“. В своя литературно-стилистичен пирует Янчо ни предлага уникална интерпретация на Новия завет, където дванадесетте апостоли са разбойници, променени от Христовото слово. Но по неговия си начин – с хумор, ирония и сарказъм, които никога не преминават в цинизъм.

Сега портретиран в 3,14 измерения е Велко Милоев. Изящен и поетичен писател, който наскоро не ни е радвал с нови литературни произведения, обаче в тези, които представяме тук, ще го откриете и като НФ автор, и като хуморист, и като създател на магически светове, и като етик – неуморим търсач на Разумното, Доброто, Вечното.

Верен на себе си като съставител, в любимата ми рубрика „Изгревът на следващото“ ви предлагам искрящия от игривост и доброта свят на Сергей Другал в повестта „Базилиск“, а втората част от романа на Григор Гачев ще ви качи на следващия етаж от реалността „Ортодокс“.

В раздела за мерена реч ви каним на среща с няколко поети, включени в бъдещата антология „Още фантастихия“. С три твърде различни помежду си интервюта (едното от тях поетично) е представен Александър Карапанчев. Заслужава си да отбележим, че той вече три десетилетия работи с артистизъм и завидно постоянство в този жанр.

Киноразделът е малък; едва в последния момент, когато алманахът беше вече форматиран и подреден по страници, успях да видя изключителния филм „Облачният атлас“ и не бях в състояние да го отразя. За въздействието на този филм ще кажа само, че ми върна знанието защо като младеж избрах да посветя живота си на фантастиката и не съжалявам и до днес. За други „шедьоври“ като „Дред“ и подобните му съм се изказал достатъчно ясно.

Разделът „Фантастология“ освен ежегодния пълен обзор на българските фантастични книги и периодика представя легендарно известния Георги Марков като фантаст, а също и поетично-философската книга на Михал Айваз, която литературните сноби в никой случай не биха нарекли „фантастика“. Ние обаче знаем, че е.

На прощаване безсмъртният Рей Бредбъри ще сподели с нас есето си „Радостта да пишеш“. Вестта за кончината на Борис Натанович дойде след оформянето на броя, но си запазваме правото в следващия алманах да отворим блок за „Епохата Стругацки“. Тук има по един такъв, посветен на юбилеите на основоположника на българската фантастика Светослав Минков и класика на руската – Иван Ефремов.

Новата дума „Визионария“ идва да замести тромавото заглавие „Фантастично изобразително изкуство“, още повече че този път визията е разширена и в територията на архитектурния проект. За графика на броя Пламен Семков ще говорят десетките графики, изпъстрящи алманаха.

В „Откъде идваме“ ще научите кои са притежателите на „Златното перо“, защо съществува сайтът „Сборище на трубадури“ и какъв е смисълът на думите „кукувден“ и „кукувизъм“.

Хумористичният раздел този път е изобилен. Четири съвършено различни по стил и прицел истории ще ви предложат нови гледни точки към смешното фантастично. Накрая от свое име ще споделя с ятата от „въображаби“, спасяващи се от Апокалипсиса, една тайна:

Знам какво ще се случи в последните секунди на 21.12.2012 година!!!

...

Ще започне 22.12.2012.

Амин.

Атанас П. Славов

Изгревът на следващото

Графика: Пламен Семков

Сергей Другал
Базилиск

– И така, ето за какво ще се разказва в приказката. – Нури огледа слушателите си, пооправи панамената шапчица на главата на едного, изтръска пясъка от сандалите на другото. – Не много надалече, но не и твърде наблизо, не много отдавна, но не може да се каже, че е било и съвсем наскоро, живяло куче на име Кузя, а редом с него, зад дупката в оградата, живеело и зайчето Капусткин¹. Понякога те обменяли мисли. Веднъж кучето Кузя казало:

„Я виж, Капусткин, стопанинът ми подари нашийник. Хубав е, нали?“
Зайчето разгледало новата придобивка през тяхната дупчица.

„Да, нашийникът ти отива – отговорило то. – И веригата, която влачиш, също ти стои добре. Но те харесвам най-много, когато си и с намордник.“

Капусткин говорел тези неща, защото бил див заек, но се преструвал на домашен, та да не стрелят по него.

Нури сплете ръце зад тила си, размърда бицепси. Най-трудното в работата на възпитателя, според него, бе необходимостта да се съчиняват приказки. Сега се чувстваше горд с успеха си, приказката се прие добре. Акселератът и вундеркинд Альошка, заврял се случайно в групата на малчуганите, изхъмка одобрително и рече:

– Обърни внимание как реагираха слушателите, възпитателю Нури. Никой не се усъмни, че кучето и заекът могат да говорят, това се разбира от само себе си. Но защо? Не знаеш, или по-скоро, знаел си, но си забравил. Аз пък го зная съвсем точно, понеже съм дете и помня: във всички приказки животните говорят. Ами че нали отначало всички те били братя – хората и животните. И се разбирали един друг. А после хората започнали да се държат зле, животните се обидили и отишли в горите, пустините и тундрата. Бялата мечка по принцип избягала върху леден блок. Онези, които останали от добрина, например кучетата, или от мързел – котките, или защото били слабохарактерни – кравите и всякаквите преживни, се затворили в себе си и постепенно напълно се отучили да говорят. Но споменът за времената, когато си били като роднини, когато хората ги разбирали, си останал в душата на животните. И в душата на човека – също...

Слушателите се пръснаха. Нури и Альошка разтвориха шахматната

¹ От „капуста“ – зеле. (б.пр.)

дъска и бързо разиграха дебют. Над детската площадка, една от многото в покрайнините на жилищния масив към океанския център на Института за реставриране на природата (ИРП), звънтяха гласчета: дечурлигата попиваха слънчева светлина и се изпълваха с жизнени сокове. Носеше се мирис на окосена трева и борове, радостно лаеше кученце.

– Има нещо, което не разбирам, и това са свойствата на паметта. – Акселератът и вундеркинд Альошка направи коварен ход с коня и с безразличие се извърна.

На масата се спусна говорещият институтски Гарван, прегледа победените пешки в кутията и обходи дъската с око на познавач. Альошка подръпна опашката му и гарванът предупредително разтвори клюн.

– Знам, че възрастният човек напълно забравя за детството. Но защо? И кога? Ето, виж я – Альошка оправи панделката върху плитката на притичалото край тях момиченце. – Тя може със силата на въображението, дори без да се напруга, да одушеви куклата си. Някога аз също можех, а сега – не и не. Не зная как е при теб, но аз го възприемам като загуба.

Нури направи рокада, огледа по навик площадката и се увери, че всичко е наред, всички са заети с най-важното нещо в живота – с игра.

– Одушевява я – съгласи се той. – И аз съм мислил за това. Но въпросът е до каква степен.

В този момент от лещака в края на площадката се измъкна човек. Не бе брадат древен мъдрец, не беше дървосекач и изобщо не приличаше на никого от сътрудниците в ИРП. Поради което появата му бе забелязана веднага: площадката утихна. Нури разбърка фигурите, отмести дъската и подпря глава с юмрук.

Гостът носеше домашно тъкани гащи на сини ивици, чисти навои² и нови цървули от лико. Ризата му, също от домашно платно и без яка, беше опасана с конопена връв, а светлите му коси, подстригани на паничка, стърчаха. От тази гледка Нури изпадна в тихо умиление, а децата, забравили за играта, разглеждаха госта.

Той държеше в ръка кошница.

– Та тъй, значи! – Посетителят постави кошницата на масата и лекичко се поклони. – Измъти се, произлезе. Бих казал, възникна...

Отметна износената кърпа от кошницата и оттам надникнаха две глави, светлокафяви, с черни носове и големи ноздри, и щръкнали ушенца. Приличаха на малките на елен лопатар, но бяха по-дребни.

Децата начоколиха масата, заизправяха се на пръсти, опитваха се да

² Вълнени парчета плат, които се увиват около стъпалата и по-нагоре по крака и се пристягат с връв. Използват се и в носите на много български фолклорни области, предимно от мъжете. Някога били елемент от всекидневното облекло, за разлика от чорапите. (б.пр.)

разгледат животинките. Гостът направи знака против уроки³, главите уловиха показалеца и кутрето, замляскаха.

– Суче – нежно каза гостът.

– Сучат – поправи го машинално Нури.

– Ей го на... не можем, и туй то. Убедихме се: не сме достойни. Зарад греховете ни! Бих рекъл – зарад игоизъма. И се плашим, да не стане нещо... А той е единствен. Нужна му е безопасност, истинско мляко му е нужно. Съгласни сме, вземете го при вас, а?

Ето така, съвсем отблизо, Нури видя за първи път жител на Омагьосаната гора. Разбира се, че бе оттам: никой от сътрудниците на ИРП не носеше подобни работни дрехи и не говореше така неясно.

Гостът присви сините си като метличина очи и изтри пръстите си с кърпичката.

– Ами да потеглям, значи. А за него – от онез, какви бяха, детските храни. От натуралните, а? Останете си със здраве.

– Ще дойдете ли пак?

– Вие ще дойдете, майстор Нури. Там – гостът посочи с палец през рамото си. – Писано ви е ... да дойдете.

– Е, щом е писано, тогава, разбира се...

– Чичко – прекъсна го един от малчуганите, – а вие как се казвате?

– Викат ми Иванушка⁴.

– Тъъ... – каза Нури.

– Че какво?

– Не, нищо, моля ви... Само че не си е струвало да изнасяте малките от Гората, ще загинат без майка си.

– То няма майка.

При тези думи Иванушка обърна кошницата. И всички ахнаха. На масата лежеше жълтичко, на тъмни петна, мъниче дръпнибутни⁵.

На другия ден вундеркиндът и акселерат Альошка се възползва от отсъствието на Нури, за да внесе своята непредвидена в програмата лепта за екологичното възпитание на младото поколение. Петгодишните подопечни трепетно попиваха думите му.

– ... И да ви кажа, другари, че щом видя дръпнибутни, дядо Сатон от-

³ Знакът против уроки, който правят в Русия, съпада напълно с известния на всички ни знак на метъл братството, който също е свързан с прогонване на злото, а Рони Джеймс Дио го е възприел от родната си суверна баба :-). Поясняваме това, за да няма чудене защо главите на мъничето улавят кутрето и показалеца. (б.пр.)

⁴ Иванушка-дурачок, популярен герой от много руски народни приказки, обикновено глуповатият най-малък брат, който преодолява всички препятствия. (б.пр.)

⁵ Измислено животинче с две глави, по една в двата края на тялото му, от книжките на Хю Лофтинг за д-р Дулитъл. Корней Чуковски запазва животинката и наименованието в своята история за д-р Охболи, създадена по мотиви от историята на Лофтинг. У нас „Хермес“ издаде няколко книжки от поредицата. (б.пр.)

начало май щеше да припадне, но бързо се съвзе и събра цвета на нашия ИРП. Дойдоха и най-широки, и най-тесни специалисти – от еколози и генетици до изследователи на вълците и на сивите мишелови – всички, които са съпричастни с реставрирането на природата. И не напразно се събраха, тъй като да се разруши, другари, е винаги по-лесно, отколкото да се построи.

Пиф-паф – и ето че го няма вече червения вълк⁶. Тряс-прас и идва краят на стелеровата крава⁷. Още веднъж бам-бум и си убил последната на земята тръстикова котка⁸! Една такава малка, изящна и без опашка... Ще ми кажете: че за какво ми е тръстикова котка, мога и без нея. Говорете само за себе си, не за цялата планета. Земята не може без тръстикова котка! Тръстикова котка е неповторима рожба на Земята, какъвто си и ти, човеко!... Да се пресъздаде изчезнал вид е тъй трудно, че успехът се превръща в празник за цялото човечество. И изведнъж – дръпнибутни...

Емоционално обагрената, украсена с продължителни паузи реч проникваше в сърцата на слушателите. Альошка не бе чак толкова далече от истината. По време на извънредното съвещание в кабинета на директора на ИРП известните специалисти наистина се тълпяха около кошницата и разглеждаха с недоумение съненото бебе.

– Представете си само! – отбеляза директорът.

– М-да – водещият специалист по зоогенетика откровено се чешеше по тила. – Както правилно отбеляза доктор Сатон, представете си само!

До масата си пробви път познавач на палеофолклора, спешно призован на съвещанието. С усилие на волята той се принуди да стегне челюстта си, увиснала от смайване до дантелената му яка.

– Дръпнибутни! Малко неща се знаят за него – познавачът вдигна пока-

⁶ *Canis rufus*, разпространен в източните части на Северна Америка. Той е застрашен от изчезване като чист вид поради междувидовото размножаване с койотите и вълците. (б.пр.)

⁷ *Hydrodamalis gigas*, морска крава, наричана „стелерова“ по името на единствения биолог, който ѝ е направил описание – Георг Стелер. Животното достигало дължина 8 метра, вероятно е тежало до 10 тона. Хранело се е с морско зеле (вид кафяви водорасли), никога не излизало на брега и било изключително кротко. Руските зоолози в академичното издание „Животът на животните“, М. 1989, том VII, стр. 404, с известен цинизъм обясняват следното: „Последната морска крава на остров Беринг е била убита през 1768 г., а на Медния остров през 1754 г. А между впрочем заради безобидния си нрав стелеровата крава можеше да стане първото морско домашно животно.“ (б.пр.)

⁸ *Felis chaus*, наричан още „тръстикова котка“ или „хаус“. Тръстиковите котки са разпространени в Северна Африка (по поречието на Нил), в Близкия Изток, Предна, Централна и Югоизточна Азия, Индия, Шри Ланка и в делтата на Волга. Обитават предимно бластисти местности, обрасли с тръстика или храсталаци, но се срещат и в степи, сухи тропически гори и често дори в житни ниви в близост до населени места. Очевидно са изчезнал и възстановен вид в историята на Другал. (б.пр.)

залец и всички се загледаха в пръстена му с ахат. – Малко... Змея Горянин, ами той е дракон, и да, това си има отражение, както и за Пернатата змия на инките, наречена Кетцалкоатъл. Или, например, Сивия вълк. Добре е разработена темата за Конче Вихрогонче, макар че източниците за него се броят на пръстите на едната ръка. Жар-птица... тя пък за много народи е птицата Феникс, тъй ми се струва. Обратно към еднорога – той присъства и в хералдиката... Сивка Бурка⁹, е, кой не е слушал за него, той е буен, усърден кон, но това мнение не се споделя от всички – усърден кон, казват, в смисъл, че е доста едър и изяжда всичко, на което се натъкне... М-да. На мене лично най-близък ми е драконът.

– Хайде да се посъветваме, другари! – Сатон прекъсна проточилия се екскурс¹⁰ в царството на древния фолклор. – Какво да правим? То вече се събуди и примигва. Може би има някакви въпроси? Няма въпроси. Аз обаче бих искал да запитам коя от главите му е предна, но няма кого. И то може ли да бяга, и ако може – накъде? Това, че опашчицата му е отстрани и по средата, е обнадеждаващо, нали така?

Специалистите пристъпяха от крак на крак, дишаха шумно и изобщо не говореха. И правилно – защо да се говори, когато няма какво да кажеш? На сбирката, също мълчешком, присъстваше инструкторката по предучилищно възпитание, сухата и с тържествено изражение бабичка Маря Ивановна. В крайна сметка, тя се намеси.

– Малкото си е малко. Трябва да се храни и пои. Дайте го насам!

Тя взе кошницата и, без да пита никого, я отнесе. Всички с облекчение въздъгнаха.

– И моля ви, следете го внимателно, че да не се разкъса на части, щом поотрасне – подвикна след нея Сатон и се настани на директорското си бюро. – Понякога и човекът се разкъсва. Заради противоположните си стремежи.

След това неразбираемо добави:

– Виж само какви ги вършат! Въпреки че токът спира.

– ... драконът – продължи оттам, където беше спрял, познавачът на па-

⁹ Змей Горянин е персонаж от руския и българския фолклор, често побеждаван от добрия юнак; Кетцалкоатъл е върховен бог на ацтеките, победен от могъщ човек воин; Конче Вихрогонче, Сивка Бурка, вещая каурка (наричан така, защото е пъстър – на сиви, тъмнокафяви и златисти петна) са говорещи коне от руските вълшебни приказки, които помагат на юнака в тежки ситуации. Юнакът трябва да спечели благоволението на вълшебния кон, за да не бъде изяден от него, според някои варианти. Оттук идва и намекът в текста на Другал. Сивия вълк е персонаж от руската приказка за Иван Царевич. След като е изяд коня на Иван, Сивия вълк предлага помощта си на героя в ситуации, в които той не би се справил сам. (б.пр.)

¹⁰ Отклонение от главната тема за разглеждане на страничен въпрос в устно или писмено изказване. (б.пр.)

леофолклора – се среща почти навсякъде. Разпространен е и на Изток, и на Запад като образ. Какво означава това? Означава, че трябва да се търсят източници сред природата. В наши дни вече всички са съгласни, че е имало дракони. Имало ги е! И може би ги има. Вдън горите. Или пък ще се появят!

– С драконите сме наясно. – Сатон раздражено похлопа с длан по бюрото. – В дневния ни ред е дръпнибутни, не драконите. И нека да говорим по същество.

– Това и казвам, нека да е приказен... но видяхте сами, че суче! Значи е реален. При всяко споменаване във фолклора, трябва да се дирят корените. Къде? Отговарям ви: в природата! Какво от туй, че дадено явление в същината си е приказно? Щом идва от природата, отново може да се възроди. Наяве, спонтанно, или по-просто казано, самопроизволно. Съществува мнение, че ако в достатъчно голям район се появи естествено бездействие, то от него неизбежно произлиза приказка, а границата между приказката и действителността се размива... Чувал съм, че тук при вас се появили и питекантропи. Защо? Веднага отговарям – поради бездействието! – Очичките на познавача се премрежиха, почувства се, че темата за бездействието му е много близка. – Старината, да ви кажа, е голяма сила. Съгласен съм, преди, в зората на научно-техническата революция, силата ѝ е била застойна. Но как върви развитието? Отговарям: по спирала! И какво излиза, че старината е отново сила, но вече прогресивна, на друго ниво. Да се обърнем към природата, това е нужно. Да проникнем по-надълбоко... да бъдем по-обикновени. Да вникнем във вътрешната същност, а не само да си задаваме безброй въпроси. Разбира се, не всеки му е дадено да вникне в същността...

Сатон разроши брада:

– Да не би да ни пречат греховете? Както каза Иванушка, егоизмът?... Случайно да не сте роднина на Гигантюк?

Специалистите се изкикотиха гръмовно и стените се разлюляха. Изплашеният Гарван прелетя около резонирания полилей. Познавачът се засегна – не разбираше причината за веселбата. Оправи жабото си с тънките си пръсти.

– Всеки си знае къде го боли.

А работата бе в това, че химнът в прослава на бездействието и силата на старината, изпят от познавача, повтаряше почти дословно изказванията на Павел Павлович Гигантюк. На времето си Гигантюк някак се бе изхитрил да попадне на ръководна научна длъжност – докато го отстраняваха отвсякъде, постепенно го бяха повишили. Изкушен от възможността да

търси отговорност от другите, без самият той да отговаря за нещо, Пал Палич¹¹ бе развил бурна организационна, а също и интелектуална дейност. Организационната се сведе до внедряване в подчинения му колектив на почасово планиране, а умствената – до разработването на ключови ръководни фрази: не съм готов да обсъждам този въпрос; не успяхте да ме убедите; а вие какво предлагате?; ето така се прави; нужен ни е размах, другари; какво ще показваме?; недообмислихме нещата; май отдавна никой не е наказван.

Естествено, ръководеният от него колектив забоксува: всички безспир пишеха и съгласуваха планове, времето за работа не достигаше. Прехвърлиха Пал Палич в отдел кадри. Колективът се съживи, но се влошиха нещата с кадрите. Наложиха се да изпратят Пал Палич на дълга и престижна командировка – не биваше да обидят човек, свикнал да ръководи. Но изминаха четири години и отново увисна въпросът къде да дянат Гигантюк. Намериха му място в птицекомбината към ИРП...

Странно, но след това животът му се оказа свързан с Омагьосаната гора, понеже Гигантюк беше инициативен, в началото даже правеше добро впечатление и много му се искаше да ръководи научната работа...

Всичко това Нури научи още преди година, когато веднъж той, ловецът Оле, вендът¹² Оум и кучето Гръм прекосяха пешком горския масив на ИРП. Оум, първо поколение питекантроп от племето на вендите, се бе поразболял и имаше нужда от квалифицирана лекарска помощ...

На слизане от планината, където се намираще временният пещерен стан на вендите, те заобикаляха зоната на Омагьосаната гора, разпростряла се почти в центъра на масива. Тогава Нури бе тук за първи път и спираше начесто да погледа свещените дъбове¹³, твърде автентично изглеждащи, за да са истински. В далечината, зад стобора се очертаваха покритите с кора покриви на дървените къщурки в жилищния център на Омагьосаната гора. Някой обут в ивичести гащи и цървули бавно последва Конче Вихрогонче към стобора, опрял дръжката на камшика на рамо. Заскърца дървената порта, докато се отваряше и затваряше след някого. Спусна се и пак се издигна геранилото зад стобора, дочу се как изпляска с криле и

¹¹ Разговорно-фамилиарен вариант на Павел Павлович. (б.пр.)

¹² Средновековно германско събирателно наименование за съседните на немците славяни, които от 7. век са обитавали големи части от Северна и Източна Германия (*Germania Slavica*). (б.пр.)

¹³ За славяните дъбът бил свещено дърво. Перун, славянският бог на гръмотевиците и мълниите, носел на главата си венец от дъбови клонки и затова наричали дъба още „перуново дърво“. Пред идолите на Перун горял неугасим, вечно жив огън от дъбови клони. Може би това е причината славяните да вярват, че дъбовите гори са съществували от преди сътворението на света. И други древни народи почитат дъбовете като свещени дървета. (б.пр.)

не навреме изкукурига петел.

– По-нататък не може. Ей зад онези храсти е граничният проход на завесата. – Оле приседна на някакъв пън, протегна се.

– Ама че кобила! – отбеляза Нури. Той притисна лице към защитния слой, долови податливата му еластичност.

– Не е кобила – възрази ловецът Оле. – Само прилича на кобила. Това е Сивка Бурка, веднага се вижда.

Съвсем наблизко от другата страна Сивка Бурка си пасеше на поляна, обрасла с Алени цветя¹⁴. Дочул, че говорят за него, той хвърли къч, а после се изправи на задните си крака, като показва сребърните си подкови и розовия си на пъстри петънца корем. И зацвили и, наклонил глава, заслуша как надалече отеква и затихва собственият му глас. Муцунката му изразяваше удовлетворение от постигнатия резултат.

Вендът Оум се свлече на тревата, закрил уши с длани. Гръм неволно приклепна като за скок и настръхна. Върху главата на Нури тупна нещо меко и много горещо и се плъзна към краката му. Сякаш приглушен от възглавница, до него стигна гласът на Оле:

– Все тъй прави. Види ли за първи път външни хора, неочаквано започва да реве...

– Направо да откачиш – Нури си масажираше ушите. – Кой би повярвал, че животинка, не по-голяма от магаре, ще има толкова богат глас!

– То си е закон – колкото по-малко е животното, повече врещи. – Оле побутна с пръчка рухналата от небесата заради рева на Сивка Бурка Жар-птица, премести я до най-близката локва, а птицата засъска и се обви в пара. – Ще се съвземе... Изобщо, трябва да се сложи двойна защита, ами то наскоро от Омагьосаната гора проникнаха едни дребни създания. Сега пък и Жар-птицата...

– Стига бе – Нури изгледа подозрително Сивка Бурка, но той спокойно хрупаше трева. – Че кой може да мине през защитата?

– Минават. Мъдреците ми се оплакаха вече, а и сам виждам, често не е ясно кой е нормален мутант и кой е оттам.

Жар-птицата се измъкна от локвата, скри се в храстите и освети леко тъмната зеленина. Вендът Оум ѝ хвърляше любопитни погледи – очевидно съобразяваше дали това пернато не може да послужи за осветление в питекантроповата пещера. Все пак, подир светулките все тичаш напред-назад, а заради огъня и факлите се пълни с дим и сажди... Те се изправиха и поеха по-нататък покрай защитата. Докато вървяха, Оле разказваше на

¹⁴ Аленкият цветочек е руски вариант на приказката за Красавицата и Звяра. Вместо роза бащата откъсва по молба на най-малката дъщеря красиво алено цвете. Приказката е записана от Сергей Аксаков (1791–1859), който в детството си я чул от тяхната икономка Пелагия, известна разказвачка на приказки. (б.пр.)

Нури историята на Омагьосаната гора.

Свободният ловец Оле доставяше животни на Института. Щом узнаеше, че някъде е било забелязано животно, което всъщност вече няма къде да бъде забелязано, Оле се появяваше, застигаше го, връзваше го и го пъхаше в чувал. Следваха дирижабъл, карантина, ваксини и – волните простори на ИРП. Тук има за всекиго по нещо – и гора, и степ, и блато, и рекичка. Живей си в естествената си среда, а хората имат само една молба: по-бързо се плоди и размножавай. Оле бе силен и простодушен, кучето му Гръм беше свирепо на вид, но с добра душа, Оле другаруваше с възпитателите и много им помагаше, особено когато пристигаха нови смени. Всички земни деца се обучаваха да общуват с природата в центровете и филиалите на ИРП...

Оле разказа на Нури, че преди доста време, когато Институтът все още тепърва разгръщал дейността си, горският масив набирал сили, а за вендите никой не бил и чувал, в птицекомбината се натъкнали на яйце – не обикновено, а златно. Естествено, започнали да търсят коя кокошка го е снесла. Търсили ден, два, седмица... Ама намира ли се лесно една кокошка измежду десет хиляди! Веднага прекратили клането, в институтското градче птичето месо изчезнало, но никой дори не забелязал това. Хората се вълнували, гадаели. И ето че се появил един местен вундеркинд, Альошка тогава още го нямало. Вундеркиндът извадил пръстче от носа си и отсякъл:

– Чудя ви се на ума! Че то е от ясно по-ясно. Снесла го е Кокошчицата пъстропера¹⁵.

Дядката плаче – Оле имаше предвид Сатон, – а кокошчицата не кудкуда, понеже ден преди това, въпреки указанието да се прекрати клането, се била озовала, полуизтърбушена, на щанда. Пал Палич Гигантюк, директорът на птицекомбината, обяснил:

– Всичките ми кокошки си приличат като две капки вода. Отбия се, а те млъкват. Снасяха по малко, но често. Тази все нещо каканижеше. Какви ги е снасяла, не зная, може и да са били златни яйца, но го правеше рядко. Разваляше ми показателите...

Сатон уволнил Гигантюк поради глупост и склонност към показност. Формулировката не била традиционна и Гигантюк дошъл да му доказва, че така не бива, но като цяло, той бил готов да обсъдят въпроса детайлно, а ако пък в колектива не са дообмислили нещата, случило се е само защото отдавна никого не са наказвали, обаче работата не е в това... Сатон дълго гледал собственото си отражение в очилата с огледална повърхност, без които никой никога не бил виждал Пал Палич. Да, така е, съгласил се той, поради глупост още никой не е уволняван, очевидно глупостта е не-

¹⁵ Курочка рябая, руски еквивалент на Кокошката със златните яйца. (б.пр.)

наказуема. Какво пък, да впишем следното: уволнен поради равнодушие? Гигантюк не продължил да спори. Без да се бави, той издигнал лозунг: Да възстановим Кокошчицата пъстропера и за всекиго – по яйчице, което е добре дошло!

Защо всъщност било добре дошло и за какво му било на всекиго златно яйце, за това някак не се замислили, но тук-там Гигантюк намерил поддръжка и му разрешили. Нищо чудно ключовите фрази да са впечатлили някого... Сатон, потънал до шия в работа, не контактувал с Гигантюк, но занапред, като превенция, се занимавал лично с всички проблеми по подбора на кадрите.

Пал Палич набързо организира група ентусиасти сред онези, които били бракувани от Сатон, и ги отвел в масива.

– Като си помислиш само за разните му там генетики и кибернетики! Говорейки сериозно, трябва да си изясним дали това не е лъженаука... Ето какво ще ви кажа, не ме забълбуквайте с наука, дайте ми продукт – говорел Гигантюк. – Златното яйце е продукт. Но да не би да е в резултат на генетиката? Не, то е в резултат от „живели някога дядо и баба“, оттам е то. Та какво предлагате? Аз казвам, нека да е по-просто, че всички да разберат. Не трябва да се усложняват нещата. Разбира се, за Кокошчицата пъстропера ние недообмислихме, но ако обобщим, то имаше с какво да се похвалим! Тя снасяше под мое ръководство! Сега не съм готов да обсъждаме въпроса с всичките му тънкости, но знам, че трябва да се върнем към природата. Бездействието и старината, повярвайте ми, са голяма сила!

В очилата на Гигантюк се отразявало ясното небе, а под очилата никой не поглеждал – било ги страх. Ентусиастите сумтели мълчаливо. Тъй или иначе, те вече били погълнали от генетико-кибернетичната отрова и трудно си представяли връзката между фолклорното битие и златните яйца. Но, като цяло, идеята да заживеят по-просто и да се върнат назад им се понравила. Надве-натри струпали в дъното на масива селище и за да не изтича информация – кой знае защо, Гигантюк повече от всичко се боял от изтичането на информация, – го обградили със стобор. След като нужният жилфонд бил създаден, първото, което сторил Гигантюк, било да задели къщички за неженения си син и за неомъжената си дъщеря, сетне изсякъл близката горичка и на мястото ѝ поставил обелиск с лозунга „Да претворим в живота постиженията на науката!“. Подир това си подбрал петима заместници от онези, които много-много не задават въпроси. Петима било твърде престижно, тъй като Сатон имал само трима. Прехраната си ентусиастите добивали в гората, Пал Палич и заместниците му не гладували покрай тях. Цялата тази група доста дълго благоденствала в лоното на природата. Щом дойдели ревизори, Пал Палич – е, какво ще покажем? – организира изложба на постиженията. Впрочем

още край стобора ревизорите бивали пресрещани от заместник, който умеел свършено да общува с тях, и изложбените експонати заминавали да събират прах в тъмните коридори чак до следващата ревизия.

Гигантюк си пазел здравето и периодично се подлагал на профилактични мероприятия. Обичал също тъй хубаво да си похапва, макар че това влияело зле на околната среда. Сатон търпял известно време браконьерството. Когато обаче Гигантюк закусил с един козлозелев хибрид, директорът освирепял и покрил селището и прилежащите му територии със защитно поле. Обелискът с лозунга се оказал извън завесата и го махнали. Жителите били зачислени на централизирано снабдяване с храна, а Сатон използвал пълномощията си и уволнил Пал Палич без право на възстановяване в ИРП. Впрочем, Гигантюк се изказал, че пак щели да го повикат и щели да видят тогава. В очакване това да се случи, той си живеел в свободна къщурка в края на селището. Част от ентусиастите, оказали се без обичайните си шишчета, помолили да ги върнат обратно в цивилизацията и им разрешили.

Останалите, макар и трудно, но повярвали, че са приключили с Пал Палич, и свободно се нахвърлили да работят, като за кратко време постигнали това-онова. Забравили за Кокошчицата пъстропера, ала птицата Рух¹⁶ им се получила. Звероподобна, с огромни бутчета, напълно годни за опушване. Явно все пак не минали без генетиката, макар че разработчиците обръщали особено внимание на бездействието и старината...

На това място Оле прекъсна своя разказ, защото Омагьосаната гора вече бе останала зад тях.

Налагаше се да хранят мъничето дръпнибутни едновременно откъм двете глави и с два биберона. С един не беше възможно, всяка от главите настойчиво се стремеше да се насуче първа и само си пречеха. Но сега всичко бе наред и се виждаше, че то е дебеличко и че е приятно да го галиш. Изтегнато, от нос до нос бе дълго половин метър.

– Един аршин – заяви вундеркиндът и акселерат Альошка и бързичко смени пресушеното шишенце. – Дръпнибутни не бива да се мери в метри.

Край ниската маса от рендосани дъски, където се извършваше кърменето, се тълпяха екскурзианти от средната група, шест-седемгодишни. Храненето на животинките влизаше в програмата за екологично обучение на децата, преминаващи задължителен двумесечен възпитателен

¹⁶ Митична птица от средновековния арабски фолклор. Тя е огромна и размахът на крилете ѝ се описва като способен да закрие слънцето. Може да пренася цели слонове. Хищна е и обикновено е бяла на цвят. Най-знаменитото ѝ споменаване е в „Хиляда и една нощ“ – по време на петото пътешествие на Синдбад, когато тя напада и унищожава цял кораб с моряци като отмъщение за унищожаване на яйцето ѝ. (б.пр.)

курс към ИРП. Съветът на еколозите придаваше на този курс значение не по-малко, отколкото на същинския процес по реставриране на природата.

Притаили дъх, децата разглеждаха чудатото теленце и безнадеждно завиждаха на Альошка, който се грижеше за него. Никой не оспорваше изключителните права на вундеркинда, тъй като енциклопедичните му знания бяха широко известни. Не само хората от градчето на предучилищните групи уважаваха Альошка, не само сътрудниците от океанския център към ИРП – уважаваха го и животните, и птиците. Конят му разрешаваше да го язди, кучето Гръм, отгледано от тигри, винаги се радваше да го види, а марсианският звяр гракула весело се разтягаше, щом Альошка го помилваше. Този звяр, приспособил се към суровите условия в пустините на марсианските полюси, бързо привикна към живота в детското градче и реши, че най-доброто местообитание за него са пясъчните купчини на полянките за игра...

Ситият дръпнибутни бързо заспа. Екскурзиантите си говореха шепнешком и го зяпаха на воля, а от него се носеше мирис на мляко и пелени. Малкият бе подвил под тялото си прегънатите в коленцата крачета с меки копитца, свил се бе на кравай и бе заровил нос в нос. Върху крилото на отворения прозорец седеше вездесъщият Гарван – отгоре виждаше всичко както си е.

– Много р-р-рядък екземпляр-р! – неочаквано и за самия себе си изграчи той. Главите на дръпнибутни сънено запримляскваха. Разтревожена от грака, Маря Ивановна, инструктор по предучилищно възпитание, влезе в стаята.

– На триста години си вече и никаква съобразителност – тя размаха към Гарвана костелив пръст. – Малкото спи, какво си се развикал? И въобще, можем да освободим външните лица. Режимът е най-важен. Кому ще се хареса да го разглеждат, докато спи?

Всички излязоха, останаха само Маря Ивановна, Альошка и вендът Оум. Внимателно увиха бебето в плетено одеялце и го отнесоха в кошарката...

Преди сън, след като възпитателите, поставили защитите против нощни насекоми, се прибираха по стаите си, в спалните започваха странни разговори. Разказваха, че Альошка си ходи в Омагьосаната гора просто ей така, че черното куче Гръм може да говори не по-зле от Гарвана, но не се издава, че онзи чичо Иванушка, дете донесъл дръпнибутни, бил подкоросан от Альошка и че пак той нощем заравял в пясъка чудни дървени играчки. А пък в Омагьосаната гора за пресъздаване на приказни форми на живот използват старинни рецепти, в които са кодирани съставите на твърде ефективни мутагени с гарантирано действие. Хубаво би било да се

отиде там, но Сатон не пуска никого в тази Гора, защото – смешно, нали? – се страхува за неукрепналите детски души. Дръпнибутни – говореше се още в спалните – е ненормално дебел, прекалено го тъпчат. После някой се зачуди, ами ако това животно изобщо не расте? Ще е много яко!

В това време Нури и Альошка се разхождаха преди сън недалече от кошарката, в очакване на часа, когато трябваше да се угасят окачените високо над покривите светилници.

– Представи си, Нури, цял мравуняк палечки! Е, не точно мравуняк, ами един огромен пън. И по него къщички, къщички, като пънчушки. С двускатни покриви.

– Ти ли го измисли? – Нури се взря в акселерата с бяла завист.

– Не ми ли вярваш? А видя ли това? – Альошка измъкна от пазвата си брезова грамота¹⁷. Разгърна я. Със старославянски преплитаци се букви на нея бе изписано: „До жителите на зоната. Обръщение. Родили са се палечки. Който иска да ги види и да помогне нека дойде бос и на гладен стомах по първи петли. Сборен пункт срещу герана от другата страна на стобора дето дъската е разкована.“

– Ти ли го написа? Брей че стил... и нито една запетая! На какво ви учат в училище?

– Стига де, Нури! Иванушка ми го даде. А в училище ... наистина... по дванайсет човека в клас! Наскоро му бях на гости.

– Учителите не достигат, изискванията са твърде високи... А как се озова в зоната? През силовата завеса ли?

– Завесата е непроходима само за вас, за възрастните. А хората там са готини, нищо че са малко необщителни. Е, ти ще свикнеш бързо.

– Как тъй ще свикна, откъде накъде да свиквам? Пък и не мога да вляза в зоната.

– Вярно е, възрастните не могат да влизат. По две Причини. Първата е, че възрастният, така или иначе, нищо няма да види. А втората е, че даже и да види, няма да повярва. Значи, безсмислено е... – Альошка помълча, а после запита, като гледаше встрани: – Е, ще дойдеш ли?

Палечки, помисли си Нури. Цял мравуняк...

– Но аз съм възрастен!

– Това да не те тревожи, възпитателю Нури. Маря Ванна¹⁸ каза, че никога няма да пораснеш.

Спряха до кошарката на дръпнибутни. Преди да заспи окончателно, той си пощипваше от подстриганата трева. Страховете на Сатон, че ще се

¹⁷ Писмата и записите върху брезова кора са древнооруски писмени паметници от периода 11–15. век. Наричани брезови грамоти, те са безценен източник за историята на обществото, на руския език, а също и за всекидневното на средновековните хора. (б.пр.)

¹⁸ Разговорно-фамилиарна редуцирана форма на Ивановна. (б.пр.)

разкъса, не се оправдаха – дръпнибутни се движеше извит като подкова, така че всеки негов чифт крака беше преден.

Към телената ограда се притискаше мечок, без да изпуска от поглед теленцето. Гарвана се разхождаше по оградата, а от страната, противоположна на мечока, стоеше неподвижно белогрив златен кон и също се кокореше срещу дръпнибутни. През деня дълго го бе разглеждал лос с малкото си, после си бе отишъл. Ловецът Оле разказваше, че от гората идвали и вълци – нощем, че да не ги забележат... Теленцето беше с голямо тумбаче, лениво и без апетит. Оживяваше се истински само когато край него беше кучето Гръм и мнозина се учудваха на това. Тревопасното теленце се притискаше до кучето, а то си е истински хищник, за което ние понякога забравяме...

– Та значи се разбрахме. Утре ще дойде да те вземе Гръм. Излез веднага, чуеш ли наблизко ръмжене. Не се тревожи за малките, ще те сменя, докато отсъстваш.

Веднага след утринната проверка по спалните, още преди сигнала за ставане, Нури се свърза с директора по видеото. На холоекрана дядката изглеждаше добре, само очертанията на брадата му се размиваха по границите на сфероида.

– Да влезеш в приказката? – Сатон отдели косъм от брадата си, замислено го уви около кутрето си. – Непременно отиди и без бавене! Опитах се, но не преминах. Енергия ми искат – давам! Реактиви – давам. Програмно осигуряване – давам, а щом ми се прииска да премина, представяш ли си, взеха да хъмкат и да мънкат. Прекалено съм бил, разбираш ли, рационален... То си е тъй де. Сега, естествено, се появи Базилиска¹⁹, позамислиха се, ето че сами те викат. – Сатон въздъхна. – Пресъздаването е сложна работа. Нещо са зациклили. Щом се ориентираш, помогни им.

Нури и Гръм потеглиха от селището без багаж, като навлизаха все по-навътре в леса. В чистата борова гора, почти без храсти и ниски дръвчета, се дишаше леко. Беше приятно да тичаш по килима от жиливи иглички. Често преминаваха през ручей и Нури не събуваше плетените си от коже-

¹⁹ Ужасяващо митологично същество, „крал на змиите“, споменато дори в „Естествената история“ на Плиний Стари, който го описва като „малка змия, тъй отровна, че дори погледът ѝ носи смърт“. От старогръцки „базилеус“ – цар. Наречен е така заради оформените като корона израстъци на главата му, споменати в някои митове. В ранните предания базилискът вкаменява с поглед и има смъртоносна отрова. В последвалите версии става все по-чудовищен – огромно злонамерено същество, чиито допир също носи смърт. Базилискът се излюпва от яйце на усойница, измътено от петел. Кукуригането на петел е фатално за могъщото чудовище, а друг смъртоносен враг на базилиска е невестулката, която устоява на погледа му и ако е малък, го изяжда. (б.пр.)

ни ленти сандали – те изсхваха в движение. Край тях неуморно чуруликаха множество птици, но животни се мяркаха рядко. Повечето копитни и почти всички хищници обитаваха саваната, обкръжаваща горския масив.

Гората ставаше все по-гъста и след четири часа отвикналият от редовни тренировки Нури превключи на бърз ход. Тревата до колене, пълзящите растения и хрусталакът не помагаша на тичането. Разбира се, за кучето бе по-лесно – беше по-дребно на ръст с два пъти повече крака. Но и то вече бе изплезило език, тъй като не се потеше. Прекосиха с плуване – Нури се зарадва, че ръцете му не са заети – продълговатото езеро и направиха кратка почивка на познатия малък плаж.

Наблизо, в подножието на полегат скалист хълм, потрепваше и се издуваше тежка синя покрита със звезди завеса, закриваща входа на пещерата. Отшелникът явно беше отишъл по някакви свои работи, иначе не би пропуснал възможността да поседи с тях, да погали кучето и да ги нагости с топъл хляб и мляко. От пещерата се носеше похъркването на лъва Варсонофий.²⁰

И те поеа по лъкатушещите пътеки, оставяйки зад себе си някаква странна скулптура, а обичайната увереност постепенно изместваше тревогата. Светът стана разбираем, както и преди, загадките отстъпиха на втори план и отново беше приятно да усещаш меката трева под краката и невидимото в съгъстващия се мрак черно куче. Нури се вслушваше в шумовете и странните викове в далечината, гледаше пълната червена луна, увиснала ниско над гората. Помисли си: ако Альошка и приятелите му бродят из нощната гора, то явно ги придружава Гръм? А защо той, възпитателят, узнава за това едва сега? Игра на тайни? Каква ти игра, тайната си беше съвсем истинска!

На лунна светлина завесата не беше пъстра, изглеждаше като прозрачна бяла мъгла. Кучето навлезе в нея и Нури го последва, внезапно осъзнал, че ако сега го заговори, Гръм няма да мълчи, както обикновено правеше...

Животното се притисна в движение към крака на Нури.

– Добрият човек и кучето ще се разберат и без думи. Но понякога тъй ми се иска да си поговоря, а няма с кого. Говори, Нури, и аз ще ти отворявам.

Нури не се учуди. Усещането за приказка вече изпълваше сърцето му. Много пъти бе виждал как ловецът Оле разговаря на глас с кучето си. Там, извън приказката, Гръм му отговаряше мълчешком. Но в Омагьосаната гора той естествено можеше да говори...

²⁰ Мъжко име от арамейски произход със значение „син, възпитаник на военно подразделение“. Широко разпространено в руските православни среди. Такова е духовното име и на първия руски поклонник, достигнал до Светите земи през 15. век, православен монах от Киев. (б.пр.)

– Идва ли си вече тук?

– Много пъти.

– Има защита, все пак, а ние си вървим свободно...

– Може, щом е нощем и заедно с теб. Децата преминават.

– Но аз съм възрастен!

– Ти вярваш в приказки.

– Не разбирам...

– Тогава не знам. Все пак съм само куче, макар и да съм голям. Кажете ми, Нури, понякога иска ли ти се да виеш? Простичко ей тъй, като човек? Чудно ми е, но Оле, например, никога не вие.

– Ако ти кажа, че не ми се иска, ще ми повярваш ли?

– Не. – Кучето дълго мълча, като поглеждаше човека изотдолу. – Хубаво ми е, когато съм с Оле, но той често тръгва без мен и тогава аз вия. От тебе също ли някой си отива? Някой, когото ти обичаш?

Нури не отговори на въпроса, а би могъл. Ако човек изобщо вярва на някого безусловно, това, разбира се, е кучето. Виждали ли сте куче, което да предаде доверието ви?

Там, накъдето се насочиха, мъглата изсветляваше и едрите звезди им светеха, а кичестите маргаритки се олюляваха под стъпките им. В края на прохода над тях се спусна Гарвана и кацна върху рамото на Нури.

– Това е нашият Гарван – сподели Гръм. – Онзи същият.

Нури вдигна ръка и Гарвана клъвна пръста му.

– А защо не говори?

– Умен е.

В Омагьосаната гора беше доста по-светло и заради луната, и заради ярко сияещата Жар-птица, настанила се наблизко в клоните на ябълката. В клюна си стискаше дълго стебло на някаква трева, навярно биле за вълшебна отвара. А под ябълката се мъдреше огромен котел и до него – ниска дървена платформа. Край платформата се виждаше още и дъбово ведро с окачена на него черпалка, издълбана от късче дърво. Под котела припламваше слаб задушлив огън, а вътре нещо бълбукаше, пукаха се мехури и изпускаха мирисливи изпарения.

Наблизко се издигаше голяма дървена къща с малки прозорчета, а на връв, опната между нея и ябълката, висяха стиски треви, прихванати с щипки за пране. Под слабата светлина от едно прозорче лежеше Сивия Вълк и зелените му очи присветваха недружелюбно.

Гръм за малко да настръхне, но след като подуши, махна с опашка и изчезна в полумрака, откъдето се дочуваше силно хрупане и нещо, наподобяващо скърцане на зъби. После в тъмнината се очерта Дракон, протегна дългата си шия към котела и Нури замря, сякаш бе омагьосан. Не че Дракона поразяваше въображението – напротив. Главата му беше такава,

каквато трябваше да бъде. Покриваха я разноцветни люспи, всяка колкото длан, и само ноздрите му бяха като от кадифе, а меката му долна устна бе увиснала, за да открие полуметровите му плоски бели резци на преживно животно. В котешките му зеници танцуваха сините езици на огъня. Туловището му не се различаваше добре, но Нури отново бе обзет от първобитен ужас. Като се бореше с гаденето, той потупа Дракона по влажната ноздра.

– Е, какво си се вторачил?

Изтри потта от челото си, чувстваше, че му омръзва да се бои. Страхуваше се кой знае от какво на поляната с еднорога, изплаши се от тревопасната гадина тук, където по законите на приказката страховете не трябва да те плашат. Отгоре на всичко, студената пот зад ушите му е съвсем истинска! Дракона изгледа неодобрително Нури, издиша гореща струя въздух.

– Ууууу?... – ниско бучене изпълни пространството.

– Жар-птица да те нацвъка дано! – прогърмя от тъмнината силен бас. – Какво си се разукал, питам аз, не знаеш ли сроковете?

Дракона трепна и отстъпи в мрака.

Нури машинално гребна с черпалката от ведрото, застави се да изпие отварата. А, мляко? – помисли вяло той. Но ухае на мед. Или не, на липов цвят... Страхът се оттегляше от вените му, все едно по тях се плъзна светъл огън.

Нури пресуши второ черпаче и се засмя. Изскърца врата, от къщата излезе Иванушка с голяма, подобна на весло бъркалка. Като взе пътем китка трева, той се качи на платформата и дълго бърка варивото. После огледа китката намръщен, отдели една тревичка, а останалите хвърли в котела. С плисък се пукна голям мехур.

– Три-четири! – извика Гарвана зад ухото на Нури. Жар-птицата трепна, разпери криле, изпод които в малиново просветваха подмишниците ѝ, и пусна в котела своето биле.

Едва сега Иванушка забеляза госта.

– Мир вам, майстор Нури! Седнете, моля.

– Какво има в котела? – шепнешком запитва Нури. – Май е жива вода, а?

– Сия тайна велика ест²¹ – Иванушка въртеше бъркалката. – Но понеже сте гост, ще ви кажа – най-обикновен първичен бульон. Наистина, никой не знае какъв е съставът му. Знае се само, че както пише и по книгите, всичко е произлязло от него...

Той донесе и пъхна в котела грапава дъска, като я опря на ръба.

²¹ Нов Завет, Послание на апостол Павел към Ефесяните, глава 5. Тази глава се чете по време на православните бракосъчетания в храма. Цитира се като шеговит отказ да се съобщава нещо. (б.пр.)

– О – зарадва се Нури. – Ясно, ще влезем в котела и ще се подмладим. На мене май че ми е време.

– Не – Иванушка не поде шегата. – По дъската от котела ще излезе онава, което се е получило. Ех, ако е съвсем малко, улавяме го с гевгир.

– Живо ли ще е?

– Най-често са семена. И се налага да гадаем – в земята ли да ги заровим, на вятъра ли да ги оставим или в ручея да ги хвърлим? Експериментираме. На птица ли да ги дадем, да ги изкълве? Ако пък е нещо бодливо, къде да го прикрепим за по-нататъшно разнасяне – на кучешка опашка ли, или на волски хълбок?

– Сложно, като си помислиш!

– Там е и работата, я. И никой не може да каже какви фактори влияят. Използваме метода на пълзящия емпиризъм при пълна липса на теория. Бих казал, метода на налучкването.

– И не знаете ли какво ще се получи?

Иванушка остави бъркалката, позасмя се.

– Ами вие, Нури? Винаги ли предвиждате последиците от своите действия? Пък макар и в областта на възпитанието? Не ми отговаряйте – само си приказвам. Ако методът не е формализиран, предвиждането на резултата се дава от статистиката, а в биологията, както и при възпитанието, флукуациите могат да изкривят каквато и да е статистика. Това изобщо не ме засяга – не мога да понасям формализацията. Но вие също, нали? В противен случай защо от кибернетиката сте избягали в такава недетерминирана сфера на дейност като възпитанието? Не ми отговаряйте – само си приказвам... В гносеологията най-вече ме запленива идеята за безкрайността на познанието. Каква утеха – да не знаеш всичко! Вижте сега, с гевгирчето отделям пяната от течността и я слагам върху парче платно. Щом изсъхне, получаваме кафява прах. Ама не, това не е прах! Цветен прашец е. Ще размаха Дракона крило, ще се извие вихър, ще разнесе прашеца върху околните цветя, а какво ще стане после, никой не може да каже. Сетне ходим, гледаме и се дивим.

– Мътните да ви вземат, Ваня... Как хитро ме подведохте, направо ви повярвах. Казвали са ми, че имате същата апаратура като на останалите лаборатории в ИРП. Подозирам само, че методите ви са по-различни. Бих казал, не докрай издържани...

От храстите излезе някакво грубо и грозно същество, босо, с престилка от кожа на чучундра²².

²² Така се нарича страховият мускусен плъх в приказката на Р. Киплинг „Рики-Тики-Тави“. В руския език „чучундра“ е наименование на несъществуващо създание, „начумерено и мърморещо“, според обяснението на руски приятели. Чучундра е и просторечно наименование за свадлива, развлечена, некрасива жена. (б.пр.)

– Чичо Митя, тук ли сте? – възкликна Иванушка. – Не ви очаквах. Пак ли сте се завирали из блатото?

– Кво? Кви ги дрънкаш пред хората?

– Запознайте се с госта, чичо Митя. Това е Нури от Института за реставриране на природата, възпитател на предучилищната група.

– Аз пък съм Недодялания Митяй. Лесник²³ съм, значи, горски дух.

– Истински ли? – Нури стисна твърдата като камък ръка, учуден от силата ѝ. Лесникът не отговори, поглади си брадата, от нея се посипаха зеленикави искри.

– Припуква, проклета да е. Щото всичко наоколо е електризирано. Сигнали от брадата, не може да се работи. Наоколо само смущения. – Недодялания Митяй засумтя, бръкна в джоба на престилката и възлестите му пръсти заопипваха нещо върху черната длан.

– Ами ако я обръснете? – предложи Нури, без да помисли.

Недодялания Митяй дълго гледа разпукващите се в котела мехури.

– Самотно е при вас – мълвеше той, без никого да поглежда. – Да вървя да посея някое семенце ли, що ли? Интересува ме дали мога да запитам: от какъв зор, Ванюшка, ти изтрябва възпитател? Чуи го само, да съм я обръснел...

– Е, да не се заяждаме за дреболии, чичо Митя. Не сме свикнали с него. А иначе е свестен. Альошка казва, че е с чисто сърце.

– Жар-птица да ви нацвъка дано! Старият Ромуалдович и той е с чисто, а каква полза?

– Нури е кибернетик. Един от най-добрите на планетата!

Лесникът се загледа в Нури и като че ли поомекна. Той бръкна с черпалката във ведрото, порови по дъното, нищо не откри и въздъхна:

– Хич не се и надявай, за нищо не стига... Кибернетик, добре. Тъкмо като за нас. Ако в котела са възникнали семена, Ванюшка, ще ми дадеш ли малко, а?

– Как няма да ви дам, разбира се, че ще ви дам.

И отново по гърба на Нури премина тръпка. Без да се обръща, той почувства горещото дихание на Дракона. Откъм храстите се понесе въпро-

²³ Лесникът (лесий, рус. *леший*) е горски дух, свръхестествено същество от славянските предания и руските народни приказки. Обитава затънтени горски кътища и запустели места. Според народните вярвания живее в гората само през топлите дни на годината. На св. Ерофей (17 октомври) лесникът се крие под земята, където прекарва зимата, но преди това вдига бури, чупи дървета, разгонва зверовете по бърлогите им и свирепства. Лесникът може да се яви на човек в различни образи, но най-често се случва да се престори на немощен старик или космато чудовище с козя брада, рога и копита, с което напомня древногръцкия Пан и сатирите. Когато е облечен, дрехите му са обърнати наопаки. В гората изглежда гигант, а главата му достига върховете на дърветата, а на поляните е малко по-висок от тревата. Да обърква хората и да ги заблуждава в гората е обичайна шега на този горски дух. (б.пр)

сителен рев:

– ууууууу?

– Стига с това „У“ – изрева Недодялания Митяй. – След трети петли ти се полага „УУУ“. И смей да ми спукаш тъпанчетата, плашило с плашило!

Драконът се отдалечи. Нури го усети заради настъпилия в душата му покой. Неиде наблизо се дочуваха силно сумтене и потракване, сякаш скелет падаше от сухо дърво, но след присъствието на Дракона тези звуци направо галеха слуха.

– Да бяхте тръгнали вече, чичо Митя. Че току виж вашите рогоносци се наранили един друг. Чувате ли ги, пак са замислили дуел!

Лесникът прибра семената в джоба на престилката, надигна се тежко.

– Вярно... Тръгвам. Само че те не са рогоносци, Ванюшка, колко пъти да ти повтарям. Еднорогът е най-благородното същество на земята!

– Я вземете и ведърцето, вече пропяха втори петли.

– Знам, без да ми казваш. Ех, не ме използват тук според специалността ми, Жар-птица да ги нацвъка дано! Хубаво, тръгвам... А вие, Нури, явно сте при нас задълго. Излиза, че ще се видим пак.

– Какво ще рече задълго? – поинтересува се Нури, щом горският дух си отиде.

– Е, ще останете толкова, колкото пожелаете. Говорехте преди малко за неиздържаните ни методици. Да не би да сте специалист и по генетика? Разбирате ли от трансцендентни мутации?

– Нямам тази чест – измърмори мрачно Нури.

– Не се засягайте, просто искам да кажа, че все още не се знае чии методи са по-добри. Вие там се трепете с възстановяването на изчезнали реални форми и въпреки това сте принудени често да се задоволявате с приликата, с външното сходство. Нали? Понеже, изгубен ли е генофондът, пресъздаването на животното е вече невъзможно. Природата е употребила милиони години да го създаде. А ние... Унищожили сме го за сто години и искаме да го възстановим за десетина... – Иванушка се приведе над котела и заработи с подобната на весло бъркалка.

– Не мога да ви позная, Ваня – сподели замислено Нури. – При нас като че ли бяхте съвсем различен и по-иначе говорехте.

– Образът, установилият се в детското съзнание стереотип, задължава. Иванушка е това, все пак... Макар че, от друга страна, ни е известен и Иван царският син. – На това място речта на Иванушка стана нестройна. Сякаш сепнал се от нещо, той замърмори:

– Не е ваша работа, затънали сте в игоизъм, сомнителни сте... На нас, да речем, ни е по-лесно, понеже не знаем какви сме ги забъркали. Прости хора сме си ние. Селяни, излезли от калта.

– И Ромуалдич ли е излязъл от калта?

Иванушка поизчака Нури да се насмее.

– Че какво? Ромуалдич, между другото, ни снабдяваше с всичко нужно, което да ни гарантира успеха. Той и сега го може.

Още в ранни зори Нури седеше на стъпалата пред външната врата на къщурката, в която го бяха настанили. Стъпалата, влажни от росата, извеждаха направо на пътя.

Нури вече се бе измил до кръста с кладенчова вода, бе закусил с канче драконово мляко и сега си седеше и се вслушваше в новите усещания. Кръвта препускаше по вените му и той усещаше движението ѝ, мускулите му се молеха за работа, а мислите му идваха бистри и светли. Докато още бе потопен в последния предутринен сън, безшумно дотича Марфа майсторицата²⁴, прибра се в одаята, нахрани кокошките, нещо изми, почисти и ошета и все тъй безшумно замина по свои работи.

Редките минавачи поздравяваха Нури. „Добрутро, възпитателю Нури!“, казваха му. И Нури отвърщаше: „Наистина чудесно утро.“

Чуваше се как в задния двор Прасенцето със златна четина²⁵ рови из купчина оборски тор, приготвен за зеленчуковата градина – в търсене на бисер, то се знае, какво друго можеше да се открие там? Върху билото на съседния покрив вездесъщият Гарван, склонил настрани глава, слушаше песента на скорец. Като приключи с пеенето, скорецът прилетя до лехата, където го очакваха дъждовни червеи.

– Майстор-р-р! – похвали го Гарвана.

Щом хората отминаха, Нури се обърна към пъстрото котенце на перилата.

– Кого ще помилваме сега? – запита с тънък глас Нури.

Котенцето скочи на коленете му.

– Менеее!

– Говорещо ли си? – изненада се приятно Нури.

– Неее.

Преструва се, помисли си Нури. Че да не му досаждат с въпроси. А иначе, разбира се, е говорещо.

Селището, отделено от останалата територия със стобор, наброяваше трийсетина дървени къщурки, разпръснати тук-там.

Причудливо се извиваше единствената улица, ту пълзеше по ниски

²⁴ Марфа мастерица, персонаж от руските народни приказки, събирателен образ на руската жена, пазителка на традициите и притежаваща много умения. (б.пр.)

²⁵ Свинка-золотая щетинка, т.е. прасенцето със златна четина, гъската със златни пера, златорогият елен и т.н. в различни варианти на руски народни приказки са вълшебни създания, които тримата братя трябва да намерят, за да получат ръката на царкинята. Намира ги най-малкият с помощта на Сивка Бурка и др. (б.пр.)

хълмчета, ту се криеше в обрасли с яркозелена трева и Алени цветчета падинки. През селището течеше бистър поток, но жителите кой знае защо вадеха вода от кладенеца с геранилото. Портите в оградата бяха широко разтворени и Нури видя как през тях влезе висок и слаб човек, бос, надянал къси панталони и фланелка. Носеше на рамо два дебели дънера. От двете страни на големия му нос стърчаха като тънки стрели мустаци и му липсваше само остра брадичка, за да го вземеш за дон Кихот.

– Намери се работа за мен. – Нури остави котенцето на предишното му място и пресрещна човека. – Нека ви помогна. – Той пое на рамо и двата дънера и тръгна редом с човека. – Здравейте, казвам се Нури.

– Че защо да не помогнете? Трябва да се помага на стария майстор, ама всички са заети, не им е до мене... Здравейте, Нури. Аз съм Хасан, майсторът на играчки, а работилничката ми е ето тук. Благодаря, пристигнахме... Не, тука не, оставете ги под навеса. Ще замажа с охра разрезите, да не се разцепят и нека дървото да си съхне. Сега, естествено, щом се пръкна Базилиска, там, където пълзи, дърветата изсъхват, като след пожар. Казват ми да ги вземам, но отровеното дърво не става за играчки, как да дадеш такава играчка на дете. Може би ще влезете? Ще ви покажа играчките, нали обичате играчки?

Нури обичаше играчки, но чакаше Иванушка и пожела приятна работа на майстора, преди да си тръгне. Обеща да се отбие по-късно и за повече време, та да се наслади на разговор и съзерцание без бързане.

– Почакайте, Нури, погледнете поне тази.

В дланта на майстора лежеше дървено зверче и душата на Нури се изпълни от усещане за върнало се детство, за неповторимост на мига. Зверчето мило присвиваше очи, капризно извило гръб. Лапите му, рунтави отдолу, с издути възглавнички, се опираха върху разперените пръсти на майстора, мускулестото му тяло бе мъхнато и то излъчваше безстрашие и сила. Подобно животинче, естествено, трябваше да съществува... тук нейде, в приказката... а майсторът го е гледал скришом и после го е издялал, понеже такова нещо никой не може да измисли.

Нури мълчаливо разглеждаше и се радваше на играчката, представяше си реакцията на своите дечурлига особено сега, когато хлапетата се бяха запознали с дръпнибутни и го бяха приели.

– Благодаря, майсторе! – Нури притисна ръка до сърцето си. – Как ви хрумват такива неща?

– Де да знаех! Не! Няма компютър, който да отговори на този въпрос. Мисля, че във всяко парче кожа, във всеки къс дърво е заключен неповторим образ, просто трябва да се досетиш какъв и да го освободиш. Да се досетиш, да го почувстваш – това е важното. Останалото е само техника. Ето, аз намерих този крив и чепат клон и мигом почувствах: в него има

нещо. Но, ако някой не знае, образът възникна по-късно, когато се появи дръпнибутни... Разбирате ли, Нури!

– Не, но усещам... тези неща са ми близки, майсторе. Имате много такова зверчета, нали?

– Уви, това е единствен екземпляр, както и при другите ми малки изделия. Той не е за масово производство. А колко деца ще подържат в ръце този звяр?

– Няма значение, майсторе. Говорим ли за красотата, достатъчно е просто да се знае, че я има нейде. Кажете ми, вие посещавате ли ни, ами, там, в реалността? Понякога при нас се появяват невероятни играчки. Децата казват, че са дошли сутринта и са ги намерили. Или че са ги изкопали в пясъка...

– Това е работа на Иванушка. Той взема играчки и ги носи при вас. Аз – не, седя си само тук. Какво да правя там... – майсторът изгледа безизразно Нури през рамо и добави: – А ето ни го и Кошчей Безсмъртни²⁶. Изначално зло.

Нури се обърна. Кошчей седеше напред одаята и нямаше място за никой друг. Беше охранен, набит и монументален, по-нисък от среден ръст. Онази му част, с която ядеше, беше добре развита и правеше силно впечатление. Онази част, с която мислеше, бе едва забележима. Очила с огледални стъкла запълваха промеждутъка между двете части и отразяваха онова, към което Кошчей гледаше. Сега отразяваха майстора и застана-лия до него Нури. Кошчей се присламчи към тях.

– Май навремето нещо сме недообмислили – каза той. – Пропуснали сме нещо, щом ти, Хасан, не си бил наказан, отлъчен и прогонен. Нужен ни е размах, мащабност ни е нужна, за да можем комплексно да покажем нещо. А ти се занимаваш с глупости и дреболии, с единични екземпляри играчки, видите ли, се занимава той. А играчката те разсейва. Пречи да изпълняваш задачите. А?!

Това „А“ прозвуча гръмко, някак отделно от останалото изказване и придаде на кошчевите думи мъчителен просташки оттенък. Беше ясно, че Хасан с грижите си за късовете дърво, с играчките си, за него, за Кошчей, е дразнещо малка величина.

²⁶ Персонаж от руските народни приказки, цар и магьосник. Името му произлиза от „костъ“ и означава „слаб човек, ходещ скелет“. Често е в ролята на похитител на невястата на главния герой. В езическите вярвания на славяните е пазител на подземното царство. Изобразява се като слаб висок старец, често алчен. Безсмъртен е, защото животът му е скрит в няколко вълшебни предмета и същества, всеки от които трябва да бъде унищожен; по-нататък в повестта Иванушка разказва как се случва смъртта на приказния Кошчей. Какво друго да си помислим, освен че ковчежето, патицата, яйцето, иглата и т.н., в които се съхранява животът на подобни антигерои, са далечни прототипи на хоркруските на Онзи-който-не-бива-да-се-назовава :-)... (б.пр.)

Мустаците на майстора увиснаха, той гледаше безмълвно към краката си, където на тревата безпомощно лежеше удивителното животинче, и не се решаваше да го вдигне. Защото от векове е тъй: работникът, творец на новото, е беззащитен пред наглостта и грубиянщината. Нури се изчерви, изпита такъв срам, сякаш той самият бе обидил стария майстор. Помисли, че Кошчей, разбира се, не е нищо повече, освен отломък от миналото, и затова е уволнен. Но Нури знаеше и виждаше, че тук, в Омагьосаната гора, предпочитат да нямат вземане-даване с Кошчей – по някакъв начин той бе успял да внуши на мнозина, че неговото отстраняване е нещо временно...

– Искайте да оскърбите майстора, Гигантюк, е, успяхте – включи се Нури. – Не и с думи, те нямат смисъл. Както по всичко друго, не сте специалист и по играчките. Оскърбихте го с това, че започнахте да съдите неговата работа, с тона си го оскърбихте. Не настоявам да се извините. Махайте се. Завиждайте, противен сте ми.

Гигантюк оголи зъби.

– Да завиждам? За какво, за това? – с носа на обувката си той подритна зверчето. – Никаква мащабност. Помня, че от неръждавейка издигнахме обелиск седем на осем – на това му се вика работа! Виждаше се отдалеч. Махнаха го... Безадресен бил, разправят. Но нищо. Сатон ще бъде смъкнат, ще възстановим обелиска. А за вас съм чувал. Нури – бивш кибернетик. Дезертирали сте от науката. За да отидете къде? Именно...

Гигантюк стоеше прав и се поклащаше.

– Не ме интересува мнението на някакъв си бивш. Аз съм тук и оставам тук.

Той пое по средата на улицата. Нури вдигна животинчето от земята.

– Вземете, Хасан. Вие сте велик майстор, повярвайте.

След срещата с Гигантюк разговорът им някак изгасна. Хасан, майсторът на играчки, се зае с работата си и тя го утеши. За един майстор работата винаги е и цел, и утеха. А Нури се отправи към отредената му къщурка, до която вече го чакаше Иванушка. Седеше странично върху широкия гръб на ездитен хищник – Сивия вълк – и бе готов да му покаже и разкаже всичко.

Какво умее старият Ромуалдич, Нури разбра към края на екскурзията, когато между другото се изясни, че все пак ще му се наложи да остане в Омагьосаната гора. Естествено, на добра воля и неизвестно за колко време.

Управляващият център се помещаваше в просторна зала със сводести тавани. Помещението бе врязано в основата на обрасла с борове скала, а фасадата му гледаше към дива полянка. Самата фасада, облицована със слоест пясъчник и с плъзнал по нея бръшлян, почти се сливаше със скалата. Единствено подаващата се навън заскрежена примка на криогенната

електролиния Нури възприе като дисонанс сред тази свършена хармония на пейзажа и техниката.

Старият Ромуалдич – замислен и тъжен – седеше срещу подковообразен пулт, обграден от екрани. Дървената пейка под него тревожно посърцваше.

– Е, господа, да видим какво имаме на изхода... – Нури застана във вътрешността на подковата, отметна настрани висящия на плътен кабел шлем с електродите. Всичко му беше познато – и шлемът на електронния стимулатор на умствената дейност, или накратко, шлемът на ЕСУД, и вдлъбнатите екрани на „Касандра“. Пръстите му привично запрепускаха по клавиатурата на пулта. На екрана незабавно се очертаха странни фигури, подобни на мъхната буква „Я“. Те се деформираха и се разпадаха, ту изгубваха очертанията си, ту добиваха холографска релефност. Старият Ромуалдич, потръпвайки, протегна дългата си ръка и като забодеше в клавиша костелив пръст, изтри фигурите. Но от призрачните дълбини на екрана като бездарно творение на бедна фантазия изплуваха още уродчета.

– Мерзозици! Същински мерзозици! – замърмори старият Ромуалдович. – И колко много такива осквернители на зора сътворявам...

– Над задачите по пресъздаването работят голееми колективи, а вие тук опитвате сам... – Нури превключи прогнозиращата машина към анализ на еволюиите на буквоподобните уроци. – Принудени сте да ползвате и шлема, а ЕСУД не е за такива случаи, а само за екстремни... поне разбирате ли колко невероятно сложна е програмата за възстановяване?

– Няма какво да разбираме. И шлема ползваме не за да мислим, а да си влагаме душата. Усещаме проблема с вътрешната си същност. Енциклопедисти примитивисти, такива сме ние. А пък програмата... ами дадохте ли я готова.

– Как тъй готова?

Нури знаеше всичко за програмите. Бе се издигнал до възпитател от длъжността главен конструктор на голямата моделираща машина. Оттогава изминаха пет години, но знанията – и това го удивляваше – бяха се запазили... Но нима някой е разработвал програма за създаване на приказни форми? Такива неща не се правят скришом.

– Кой ви я даде?

– Директорът на ИРП, че кой друг. С помощта на тази програма вие там пресъздавате всичко. И онази там, цветата²⁷, и хипопотама джудже²⁸...

²⁷ Цветата (*Viverra zibetha*), известна като голяма индийска цивета или азиатска вивера, е хищник със средни размери от семейство Виверови, разпространен в Югоизточна Азия, Индия и Южен Китай. (б.пр.)

²⁸ Хипопотамът джудже (*Choeropsis liberiensis*), наричан също либерийски хипопотам, е представител на семейство Хипопотамови. Нарича се джудже, защото е два пъти по-дребен от обикновения хипопотам. (б.пр.)

– Другарю Ромуалдич – циганските нотки в гласа на Нури бяха автентични. – Та това са програми за реални форми! А вие се занимавате с приказни!

– Те са едно цяло. Трябва да почувствате това с вътрешния си усет.

– Аха! – Нури видя как буквата „Я“ се удебели в долната си част, а в кръгчето ѝ се появи и взе да мига котешко око. – За вътрешния усет разбрах. Но не мога да разбера как се изхитрявате да получавате приказни форми с програмата за реални. Откъде, например, дойде драконът?

– Сия тайна велика ест.

– Повтаряте се. За тази тайна и Иванушка ми спомена.

– Толкоз по-добре, толкоз по-добре – забъбри старият Ромуалдич. Око-то му заигра, все едно си намигваха с буквата „Я“, която, след като прескокна върху екрана на централния дисплей, се превърна в косматото кълбце, мигна за последно и се сплеска в безформено образуване.

– Щом са ти го казали двамина, трябва да се вслушаш. Иванушка е чист по душа.

– И аз съм чист. Но, както сподели Недодялания Митяй, каква полза? Малко е да си душевно чист, трябва и да умееш да работиш.

– Ето, виж сега, какво се получава, ако има спад на напрежението? Точно тъй! Вие там включвате допълнителни мощни комплекси, а при нас се втурва Кошчей и вдига скандал, тъмно му било, видите ли, понеже той нощем пишел мемоари, че да не останело нищо и за никого скрито-покрито... Що за ред е това? Нямам предвид Кошчей, а нещо друго. Да допуснем, че разглеждаш четкоухата свиня²⁹, хубаво ли е това? Ще ти отговоря, хубаво е, защото осъзнаваш, че четкоухата свиня съществува и живее на същата планета, където живееш и ти, човеко.

– Прекрасно го казахте! – възкликна Нури.

– Тъй. Ами ако милваш дръпнибутни с две ръце от носовете към средата на гръбчето? Ще ти кажа – ще се чувстваш още по-хубаво, защото той идва от приказка. Пък то при нас спират тока, и защо?... Беше ли на спявката за дребните създания?

Нури, закрил очи с длани, слушаше бърборенето на стария Ромуалдич. Във всичко това трябваше да има някаква система, в подхода към проблемите, в действията на обитаващите Омагьосаната гора, трудно разбираеми, но явно притежаващи собствена логика. В края на краищата, да не се лъжем, при тях има резултати. Може и наистина да им е лесно, защото знае ли някой какъв е бил драконът в действителност? Докарал си го до нещо люспесто-ципесто и, заповядайте, това е дракон. Върви че доказвай! Но кой ли всъщност ще започне да се съмнява? Поразително, методите им съмнителни, а резултатите – впечатляващи... Нури бе присъствал на

²⁹ *Potamochoerus porcus*. (б.пр.)

спявката за дребните създания, наричани палечки. Иванушка го разведе из достъпните за посещение места и му показаха това-онова. Палечките, разположили се около нисък пън върху бучки пръст и цветове на див слънчоглед, изучаваха нещо познато и бръмчащо. Питомен търтей прелиташе от една групичка към друга и предлагаше на палечките цветен пращец, смесен с нектар – беше облепил с лакомството бицепсите на задните си крачка. Всичко това можеше да бъде видяно и чуто само ако човек хубавичко се вгледаше и вслушаше, но Нури умееше да се вглежда и умееше да слуша.

– Ето го и митичния, железния дъб, първото дърво! – каза Иванушка.

Дъбът бе огромен, невъзможно беше да го обхванеш с поглед догоре, без да изгубиш шапката си. Неиде невъобразимо нависоко се забелязваше тъмна хралупа, в която според Иванушка дремела змията Гарафена³⁰. Никой не я бил виждал, само се дочувало как тя там горе си пълзи.

На около пет метра от земята, впила предните си ноктести лапи в най-ниския клон на дъба и положила глава на чатала, лежеше драконица. На муцунката ѝ се четеше лъчезарно блаженство, защото долу Недодялания Митяй я доеше. Гъстото като мед мляко църкаше във ведротото, а над него кръжаха рой пчели.

– А казвате, че на дръпнибутни му трябвала детска храна. Тук имаме мляко за половин менажерия!

– Мляко, но съвсем различно – въздъхна Иванушка.

Гребеновидната опашка на драконицата се простираше в храстите, а щипестите прозрачно-черни криле бяха широко разперени и през тях, пурпурно, просветваше обедното слънце.

– Невероятна лактация – лесникът изтри потта от мустаците си. – Дракончето не успява да изсуче всичко, налага се да я доим едва ли не по шест пъти в денонощие и всичко лежи на моите ръце. Забавя ли се малко, досажда на минувачите и край, започва да бучи, да плющи с криле. С честота дванайсет херца, инфразвук. Хората се вцепеняват от страх... Искаш ли да пробваш?

Неподвижната драконица беше посвоему привлекателна, от нея се носеше приятен мирис, излъчване на топлина и уют. Нури опита да смени лесника, но не смогна да издои нито капка.

³⁰ Според преданията на славяните на остров Буян живее огнената змия Гарафена. Тя пази камъка, средоточие на мъдростта и магическите знания. Той се намира под един дъб, до липов храст. Подобно на Сфинкса в гръцката митология, змията задавала на търсачите на камъка въпроси. Ако не отговорел, тежко му; при правилен отговор, търсачът можел да задава на змията всякакви въпроси, да получи достоверни отговори, и, разбира се, самия камък. В текста на Другал се намеква именно за дървото на познанието, с което в различните митологии винаги е свързан символът на змията или дракона. (б.пр.)

– Нужна е сила – Митяй разтръска китките на ръцете си, размърда пръсти. – Двайсет процента масленост... Сметана. Петдесет процента фруктоза. Наистина, при триста и четирийсет градуса – не бойте се, по Келвин³¹, това е нормална температура за дракон – плътността намалява, но все пак не е лесно – изохка той.

Нури се сети за така нареченото кравешко поле недалеч от градчето на ИРП и изчезващия зад хоризонта навес, под който се приютяваха от зноя наредени в безкрайна редица бързо развиващи се крави, спомни си прозрачните тръби на млекопроводите, жвакането на смучачите и стерилната чистота в автоматичните доилни.

– Нужен е доилен апарат – каза той.

– Става дума за дракон! – гласът на Недодялания Митяй доби сурови нотки. – А ти искаш да се навреш при него с апарати, все едно ти е някоя дребна крава. Трябва да мислиш, а не да дърдориш каквото ти мине през ума. Пак добре, че тя сега е нависоко, не чува, щото изобщо се е изключила.

Нури изслуша чуждото мнение и се съгласи с него. Розовото и меко на вид виме на драконицата при допир бе практически неподатливо и само свръхестествената сила на лесника му позволяваше да се справи с доенето.

Иванушка му показва и еднорозите. Те подремваха в сенките на разцъфнали липи. Нури ги разглежда дълго, убеждаваше се, че онзи неизвестен скулптор не се е провинил пред природата нито в един детайл. Достигащи височина два метра при холката, еднорозите се отличаваха с предвидимата сила на релефните си, но и гладки мускули, и с нещо напомняха за приказните бели коне. Малко над очите, почти успоредно на земята, у всекиго растеше дълъг рог – прав и тънък. Гривите и опашките им се пилееха на ситни къдри, а спуснатите им и неестествено черни за албиноси ресници хвърляха неясни сенки върху розовите им ноздри.

Поразен от тази дивна красота, Нури едва смогна да си поеме дъх и за да се съвземе някак, ни в клин, ни в ръкав отбеляза, че рогът сигурно не е съвсем удобен, вероятно им пречи при паша, допира земята. Иванушка го успокои – проблеми няма, защото еднорозите се хранят най-вече с шипков цвят и медовина и пият роса или мляко от дванадесетия³² извор, който е твърде дълбок.

– А отначало бяха три! – от гласа, с който Иванушка го съобщи, по гърба на Нури полазиха мравки. – Приказка на приказките – това е еднорогът!

Иванушка не каза повече нищо смислено, както и да го подтикваше

³¹ 67 градуса по Целзий. (б.пр.)

³² „А наред рая се издига дървото на живота, като божество. И върхът му приближава небесата. Дървото е сякаш от злато и пламти в огнена красота. Сладко благоухание се носи от него. А от корените му бликат дванайсет извора от мляко и мед.“ *Из ръкопис от 16. век.* (б.пр.)

Нури. Разбърза се по някаква неотложна работа, все едно може да има нещо по-важно от разговор с госта. Той неясно бърбореше нещо за великата тайна и че всичко подробно ще разкаже Пан, който е шеф на лабораторията. А пък той, Иванушка, бил вече на края на силите си и получил ли нещо, радвал се, както лесникът на семенцата. Кой знае какво щяло да излезе, искаш да направиш добро, а внезапно се появява Базилиска. То, като се замислиш, за какво друго Пан бил повикал кибернетика оттам...

... Нури надделя над себе си и се върна. Старият Ромуадич, присвил очи, се взираше в него с горестна надежда и, видимо изчерпан, мълчеше.

– Отдавна ли се наблюдават отклонения? Подобни на онези, при които системата създава откровено нечисти сили?

– Непрекъснато. Постоянно се раждат нечисти сили, мерзоиди. Но „Касандра“ ни предупреждава и ние променяме режима или мутагените, или коригираме рецептурата на изходния бульон. Разглеждаме след това полученото и подбираме най-подходящото. Отново „Касандра“ ни показва външния вид, но кой да предскаже вътрешните качества? Мисля, че не става дума за отклонения, просто тъпчем на място от неувереност и страх. Защото геномът и рекомбинациите далеч не са всичко. Нужен е още един компонент – психичното поле на създателя, тъй като от него зависят душевните качества на... хм... на продукта. Е, при нас обикновено се включва онзи, който не е твърде зает, няма разлика така или иначе. Слагай шлема, сядай и си спомняй нещо хубаво, детството си там или първата любов. И хоп – появява се Базилиска... Представете ли си как въздейства на колектива? Викам им: без паника, другари. Злото, казвам им, може и да е вродено и тогава няма защо да си мислим, че е виновен някой от нас. Отговарят ми, правилно, вродено е! А кой създаде Базилиска? Ние! Отвърщам им, хубаво, дори и да сме ние, хайде да го поправим с възпитание. И какво? Вложихме в гадината храна и грижи, достатъчни за седем дракона, а накрая какво излезе? Злодей, ето какво. Сега се боим не само за себе си, но и за всички вас.

Нури знаеше, че характерът е нещо вродено, но и придобито в процеса на възпитанието. При хората. Но явно и при животните е така и няма особена разлика. Нури помнеше, че Базилиска, смъртоносно зло от древните приказки, се излюпва от яйце на седемгодишен черен петел в топла купчина оборски тор. Почти невъзможното съчетание от начални условия подсказваше, че нашите предци са приемали злото за рядко, изключително по своята природа явление. Предполагали са, че естеството е ограничило възможностите за появата на зло, но не е ограничавало доброто. И тогава всъщност откъде се е взел тук Базилиска? Она същият, за който немногословно, но често споменават жителите на Омагьосаната гора?

Иванушка му го показа отдалеч – ей там е леговището му, видя ли, в блатото, където дърветата са изсъхнали; не, няма да изпълзи сега, следим го, раните си ближе...

В просторната ярко осветена зала на комплекса за синтез не беше многолюдно. Нури огледа познатите дискове на ускорителите, между чиито излъчващи крайници в плоски стъклени тръбички бълбукаше мътният първичен бульон – неговият изходен резервоар беше същият онзи котел, край който се трудеше Иванушка. Като гнезда стърчаха кълбообразни вместилища, където се осъществяваха неразбираеми реакции, а зад тройната защитна мрежа от медни проводници над малкия басейн с пукот припламваха разклонени мълнии и тогава повърхността на зелената пихтия в него леко се нагъваше. От най-неочаквани места се подаваха бронирани с ясеново дърво окуляри. Край някои от тях в съзерцателни пози бяха застинали добри юнаци в бродирани с бисер кафтани. Шефът на лабораторията Пан Перунович³³ поясни: това тук са стажантите, в опит да разберат какво се случва, а онова там са изводите на оптичните преобразуватели, последните ни дават приблизителни зрителни аналози на течашите процеси, които – засега, а може би и по принцип – са ненаблюдаеми.

– Обърнете внимание на реакторите, в които разделяме спиралиите на ДНК. Използваме, разбира се, целия генетичен фонд на Земята. Продуктът от разделянето е основна съставка на първичния бульон. После, след като се смеси с катализатори, ускоряващи обмена на генетична информация между различните живи видове, отива в котлите за хоризонтален пренос – и това е основното, с което разполагаме.

Пан Перунович, акуратно избръснат, доста по-различен от останалите жители на Омагьосаната гора, смъкна от главата си златния обръч и го окачи на пръста си.

Покрай стените и на тавана се виеха разноцветните тръби на котлите за хоризонтален пренос, като образуваха чудати плетки. В тези конструкции бе овеществена една отдавнашна идея, а именно, че всичко живо е в генетично родство помежду си, че между всички живи същества в една или друга степен се извършва пренос на генетичен материал и че това е първият етап и основата на еволюцията.

– Това е почти точно копие на нашата лаборатория по революционна еволюция – каза Нури. – Ще ви бъда признателен, ако ми обясните как с помощта на тази традиционна апаратура успявате да получите устойчиви

³³ Името и бащиното име на персонажа се съотнасят с Пан – първоначално древногръцко божество на пасищата, скотовъдството и дивата природа, култът към когото има аркадски корени; и с Перун – върховен бог в славянската митология, сътворител на гръмотевицата и светкавицата, носител на бури и дъжд, закрилник на бойците и предводител на отрядите по време на битка. (б.пр.)

ви приказни форми на живот. Само не ми казвайте, че сия тайна велика ест. За тайната, за вътрешния усет, за старината и бездействието също тъй съм слушал вече много пъти. Искане ми се да разбере най-накрая: чия е тази велика тайна? И защо я крият от мен?

Пан Перунович се смя дълго и с наслада.

– Призивите към бездействие – поде той – сами по себе си са безобидни, не са нещо повече от отзвук на останалите в миналото дискусии между възвръщенци и прогресисти. Ако си спомняте, първите, които никога не възприемаше сериозно, призоваваха едва ли не към връщане в пещерите. А вторите ни убеждаваха да се откажем от хабене на излишни според тях усилия и средства за опазване на естествената природна среда, понеже човек се чувствал добре и сред изкуствена. Да, съсипахме природата, и какво от туй, живеем си добре! Изкушението е голямо – граби, без да връщаш, именно по този начин са постъпвали предишните поколения и до какви висини са се издигнали! Силата на прогресистите е била в това, че се опирали на опита... Но човечеството вече е поумняло. Станало е по-добро, Нури. А добротата е и способност да се самоограничаваш, дойде времето да върнем дълговете си на природата и вие знаете, че центровете за реставриране се множат не с дни, а с часове по всички континенти, острови и на морското дъно... Прогресистите бяха забравени, и следа не остана от тях. А възвръщенци сте срещали и вие. Пуснете ги да си живеят... Е, а пък великата тайна е нещо, което никога няма да узнаем, защото на никого от нас не е съдено да я разгадае. И, разбира се, възпитателю Нури, ние нищо не крием от вас, всъщност няма какво и няма защо да крием. Методите ни, както вече сте разбрали, са същите като вашите. Основното в тях е хоризонталният пренос на наследствения материал, подборът на комбинациите и – това вече е наша заслуга – методът на вертикалното развитие на зародиша на всеки фиксиран от нас етап. Много мощен метод, да ви призная, позволи ни да създадем Жар-птицата, еднорозите, дракона и други животни от легендите и приказките. С програмата се мъчи старият Ромуадич, но той е всъщност дилетант. Обръща я и тъй, и инак... Бидейки генетик, аз знам, че новото се появява в резултат от случайно пренареждане. Но за това е нужно да се сблъскаш с наистина щастлива случайност, с флукутация върху сивия фон на вероятностното равновесие. И при нас се случва доста често, което ме обърква. Впрочем сега вече не ме обърква, сега ние вече не работим...

– Безсилен съм да ви помогна, ако сте престанали да работите. Разбирам малко от програмиране и конструиране на моделиращи машини, но нищо повече...

– Умеете да измисляте приказки – много рядко качество.

– Честно казано, трудно ми се удава.

– Възпитател сте на деца от предучилищна възраст, за нас това е най-важното.

– Аха, защото вярвам в приказки ли?

– Да, и разбирате колко са важни за екологичното възпитание на младото поколение.

Пан Перунович разправяше още нещо, но Нури вече не го слушаше. Той замря, както при срещата си с дракона. Разсъжденията на Пан Перунович бяха задълбочени и нетривиални. Всяка приказка – и Нури не намираще изключения – винаги притежава екологичен подтекст. И от само себе си е ясно, че възпитателят се стреми да учи на доброта, която е основното човешко качество. Добротата не е безпредметна, тя се проявява в стремежа да защитим слабия, силният се защитава сам. Но има ли нещо по-беззащитно от цветето или животното? Нури се удиви на мъдреците, съчинявали приказки в онези древни времена, когато хората дори насън не са помисляли за разрушаването на природата. Още тогава Иван царският син е помагал на вълка, и с мечката се е държал добре, и моркови за заека не са му се посвидели...

– Ще помисля – каза Нури.

– Разбира се. Аз също непрекъснато си мисля защо при тази информационна сдържаност на природата – всички знаем каква е цената за знанията – геномът помни изначално и съхранява потресаваща библиотека от програми, които отразяват целия исторически път в развитието на организма. Но тези програми не се използват... За какво са тогава?

– Ще помисля – повтори Нури. – Но защо ми се струва, че мнението ми по основните въпроси на генетиката не ви вълнува?

– Допускате ли това?

– Именно. Допускам, че имате огромни неприятности с Базилиска. Старият Ромуалдич ми намекна.

– Уви, така е, Нури... Сами си навлякохме бедата, ала откъде можехме да знаем? В работата си масово използваме древните рецепти, понякога успешно, но по-често – не. И ето че нечий черен петел в селището, седемгодишен, неочаквано се разклока... Естествено, решихме да използваме момента. Технологиата е проста, възпроизведохме я...

Пан Перунович си служеше добре и с думите, и с жестовете. Нури си представи много ярко как е протекло всичко.

Несъмнено са следвали точно рецептата. Изчакали са петелът да снесе яйцето и са го заровили в купчина тор, в етап на ферментация, поради което топъл отвътре. Може да се предположи, че последвалите мутации са резултат от множество фактори: температура, бактериологична среда, в която е достигната окончателната форма, първоначалното хормо-

нално пренастройване в организма на петела... На двадесет и първия ден яйцето се разпукало и от него се подало рогато змийче с големи очи и дълго около два пръста. Веднага го преместили в терариума. Там има и изкуствено слънце, и пясък, и водица – всичко, от което се нуждае една невръстна змия. Терариума поставили във вълновата камера. Никой от създателите и не помислял да си ходи вкъщи за отдых, всички подред си слагали шлема на ЕСУД, та да въздействат на змийчето със собственото си психополе. Добри намерения и ласкав характер да му насадят, за срам на злото и в прослава на доброто!

Изминало известно време и всички някак попривикнали. Е, Базилиска си е Базилик, хубаво било, разбира се, че древните рецепти не ги подвели, а още по-хубаво, че приказката за сетен път се превърнала в действителност... Но вълненията затихнали. Разгледали го по-съсредоточено и станало ясно, че се е източил до половин метър, че движи рогцата си, че очите му са зелени и преливат във виолетово, а брадавичестата му качулчица се издува.

В оня ден Недодялания Митяй седял край терариума с шлем на главата и си представял приятни неща: как той пълзи през Гората в лунна нощ край поляни с лудо биле и в другия ѝ край посява ли посява жълди и кестени, и там ще израсте дъбрава и кестенова гора ще израсте, и всеки, който дойде, ще изпита радост под техните клоно... Лесно си представял хубавото – сигурен знак, че змийчето било в контакт с донора си и охотно възприемало от него. Погледнал го Митяй, а то се било било повдигнало на опашката си и се полюлявало. На лесника му станало любопитно, протегнал ръка. Базилиска мигом се свил на колелце в дланта му и – нищо, само студ проникнал в нея, но това не зависело от змийчето. Уверили се, че всичко е наред, че е от хубаво по-хубаво, помилвали змийчето, нахранили го и то заспало. А създателите му помислили в хор: това е добро!

Петъчен ден било, всички си отишли вкъщи. Само Недодялания Митяй още дълго седял, чак до здрач. И си мислел за еднорозите, често си мислел за тях... Многобройни били и колко хубаво щяло да бъде да ги раселят из гори и степи, не само тук, навсякъде да препускат, та всеки найве да види как тича еднорогът, как диша и как потрепва земята под нозете му. Ще ги видят, и тогаз суетните мисли ще ги напуснат, а хората ще разберат какво са чудото и красотата, които са винаги около тях... трябва само да умееш да виждаш. Недодялания Митяй честичко разсъждавал за странното устройство на света – колко е сложен, колко сложни са и хората, и зверовете... и няма в тях простота, простотата си я съчиняваме ние от нежелание или неумение да мислим и заради това, че все не ни достига време...

– По мое време имаше ред! – Митяй трепнал. Не бил забелязал как с уверена крачка влязъл възмутеният Кошчей. – Казвам, че по мое време имаше ред, а ето че сега светилниците едва мъждукат. Може би и аз работя мащабно. А!?

Кошчей изглеждал не на място в детската, с редиците вълнови камери за предварително възпитание, остъклени с оцветени кварцови пластини, от което приличали на огромни топли кристали. Около камерите били разположени креслата, а над тях висели шлемовете на ЕСУД, пренастроени да усиливат излъчването на психополето. Уви, камерите обикновено били празни, демонстрирайки по този начин прекаления оптимизъм на създателите.

Лесникът мрачно огледал Кошчей: не, не се бил изменил, наистина бил безсмъртен... ЕСУД реагирал на спада в напрежението и се изключил автоматично. Митяй смъкнал шлема, отлепил електродите. То се знаело, че той, Недодялания Митяй, можел да бъде считан за нещо като дежурен, щом се бил застоял тъй до късно. И можел да обясни, че диспечерът понякога е принуден да ограничи подаването на енергия, което е обяснимо и разбираемо. Но тези работи били казвани многократно на Кошчей и всеки път без полза. Кошчей притежавал удивително свойство – умеел да се изключва, докато му обяснявали нещо, за което не желал да слуша. Щом събеседникът му, след като изложил доводите си, замълчавал, Кошчей измъквал от себе си ключовата фраза: „Не ме убедихте.“ Никога не възразявал по същество – за тази цел трябвало да се мисли. Не обичал и да се съгласява, бил на мнение, че съгласието уронва реномето му на ръководител.

Ключовата фраза действала зашеметяващо. По принцип, събеседникът, подведен от човешката външност и облик на Кошчей, правел втори опит – със същия резултат. Заместниците понякога издържали до пет опита и си отивали, тресейки глави.

– Въпреки че не работел, Кошчей запазил навиците си – продължи своя разказ Пан Перунович. – И лесникът знаел това. Той изслушал мълком упреците и заплахите, а на всичкото отгоре, Кошчей не се укротил дори след като токът дошъл. После взел да се хвали как е внедрявал почасовото планиране на научната работа и Недодялания Митяй не издържал, паднало му пердето и казал... разберете правилно, Нури, да, лесникът е грубоват в някои неща, макар че като цяло е добър и приема всички... но не, не го оправдавам...

– Какво все пак му казал лесникът? – не издържа Нури. Пан Перунович въздъхна.

– Посъветвал го... да си затваря плювалника. И си тръгнал. Нури, та той мислел за красотата, а при него бил Гигантюк, на когото не му пука за нея...

– Не осъждам лесника – отвърна Нури. – Гигантюк да ми беше паднал на мене, аз също щях...

– Разбирам – Пан Перунович дълго и с чувство стискаше ръката на Нури. – Разбирам, че го казвате да ме утешете, но въпреки това е много мило. Вие сте нов, идвате направо оттам и за нас мнението ви е двойно по-ценно. В края на краищата, всичко, което правим тук, го правим заради вас. Реалният свят не може да съществува без приказките. Той – и няма да се изплаща от силния израз – без приказките ще загине и именно затова е важно да знаем мнението ви: правилно ли вършим нещата, получават ли ни се?

– Получават ви се – увери го Нури. – Това, което е нужно. И не само според мен. Висока оценка на дейността ви дава и секцията на социолозите към акселератите от групата на непроходилите.

– Приятно ми е да го чуя, Нури! Та за какво говорехме? Да, за Базилиска...

Случило се скоро след конфликта на лесника с Кошчей. Турил си веднъж Пан Перунович шлема, включил се, но нямало контакт. Змийчето съскало, очичките му се били присвили и проблясвали неприятно. „Може би не мисля за каквото трябва?“ – решил Пан Перунович и взел да си спомня разни приятни неща: как излюпили Жар-птицата. Пиленцето било покрито с рядък розов пух, светело в тъмното и изгаряло дланите, щом го вземели в ръце. Не знаели с какво да го хранят и приемната мащеха квачка напразно кълвяла старателно пшенични зърна край него. Пиленцето почуквало с каменното си клонче по зърната, но не ги вкусвало. Всички изпаднали в отчаяние. Колко трудно го излюпили, а какво им коствало синтезирането на термоустойчив белтък, за това само Сатон можел да разкаже – той координирал работата на цяло обединение от НИИ (научноизследователски институти), на които било възложено да работят над белтъка. Не си мислете, че приказка може да се сътвори без помощта на науката... Тъй и щяла да си умре малката Жар-птица, ако не бил Иванушка. Случило се точно на рождения му ден. Цъфнал той в детската нагизден в нов кафтан. Гледа, пиленцето вече лежи на една страна, наистина, топличко все още. Че като му домъчняло... Пиленце мъничко мое, казал Иванушка и го взел в ръка, положил го на дланта си, а то откrehнало едното си оченце и с последни сили – хоп! – кълвяло една перла от маншета му! И още една!

– Разбирате ли, Нури – Пан Перунович се развълнува от спомените си, – та нали възрастната Жар-птица кълве и зърно, и сардоникови³⁴ камъ-

³⁴ Сардониксът, известен още като сардеров оникс, е смес от сардер и оникс. Много древни култури го надарявали със способността да осигурява щастлив брак, успех в съдебните дела, да привлича приятели, да облекчава болката и да защитава от инфекции и отровни ухапвания и ужилвания. (б.пр.)

чета си намира в ручейте, но докато е пиленце, се храни само с дребни речни перли! Но откъде можем да знаем, в нито един източник не се споменава... Та седя си срещу змийчето и си спомням за нашите отминали грижи и преживелици. И не щеш ли, не е за вярване, Нури, нещо ми дойде на ум... Изневиделица ми хрумна: е, и какво толкоз, ако пиленето беше умряло, да върви на майната си, по-малко суетене щеше да има, всички са с мехури по ръцете от изгарянията, ама и за тях какво ме е грижа... Гледам, змийчето настръхна, двете му предни зъбчета щръкнаха напред, а в отворчето между тях виси някаква прозрачна капка. Прилоша ми от отвращение и усетих как сърцето ми се изпълни със злоба. Търся с очи нещо да хлопна змийчето по главата, гледам, до съседната камера стои измервателна линия, но не мога да я стигна. Смъкнах рязко шлема, крайниците плъкнаха, сграбчих линията... Държа я и си мисля: какво ми става? Изплаших се от себе си... Разбрахте, нали, Нури, че контактът бе установен. Само че в обратна посока. Не аз въздействах на него, а базиликът въздействаше на мен със своето психично поле. Представете си колко силна злоба е носила в себе си малката змия, щом можа да ми повлияе през камерата и да пробуди такива гнусни мисли в мен!

Пан Перунович помълча, за да се успокои.

– Какво стана след това?

– Че какво да стане, всичко се разви така, както се и очакваше. Всички колективно си блъскахме главите, но не разбрахме защо се получи такъв резултат – внушавахме на змията добро, а избуя зло. Старият Ромуалдич за една нощ завърши преинсталирането, подвключи пет шлема и на сутринта, вече петимата, се настанихме край камерата, надянахме шлемовете... но нито една добра мисъл не преминава през главите ни, а само глупости... аз като че ли чувам нелицеприятните мисли на лесника за самия себе си... пък какви си ги мислеше за мен Иванушка, с думи не може да се изкаже! Е, и аз си помислих: пука ми за Иванушка, той е глупак, какво друго да очакваш от него. Лесникът пръв се досети, махна си шлема, огледа ни изпод вежди, въздъхна и си тръгна. Такива ми ти работи... Не надвихме Базилиска, той ни надви. После, разбира се, опитвахме отново, по-често един по един и, кой знае защо, тайно един от друг... Никакъв резултат. Пък и се оказа, че вече е трудно да се приближаваме до камерата – обграждаше я поле, пропито от злоба, и нищо не ни защитаваше от нея. И разбрахме, че сме сътворили зло на земята. Неволно, но нима това е оправдание? А Базилиска си расте, гледаме, че трябва да му правим заграждение – разбира се, извън селището. Докато мъкнехме натам камерата с Базилиска, се изпокарахме, замалко да стигнем до бой. Вкарахме я в заграждението, отдалечихме си, сдобрихме се и като дръпнахме дълга, предварително закрепена връв, отворихме капака... Базилиска изпъзля

на зелената трева, дълъг и страшен като смъртен грях. Припъзля до мрежата, втренчи се в нас и ние отстъпихме назад, обзети от ужас пред нашето творение. А дори още не знаехме, че той расте непрекъснато, през целия си живот... Отгоре заграждението не беше покрито и видяхме как някаква прелитаща над него птица се устреми надолу и как Базилиска я погълна, преди още да е паднала...

С тежка въздишка Пан Перунович изтри студената пот от челото си и продължи да разказва:

– Чудехме се какво да сторим, как да постъпим. Да убием ли Базилиска? Но кой би се решил? Престанахме да работим, Нури. Нашето сега не е работа, просто тъй, помотваме се. Дръпнибутни се появи последен и веднага ви го дадохме, тъй като изгубихме вяра в способностите си да сътворим нещо добро чрез възпитание, понеже, както казва Иванушка, сме затънали в грехове и игоизъм. Той произнася тази дума с „и“, за да звучи по-обидно, и си е прав, щом сме я докарали дотам, че започнахме да се подозираме взаимно. Да не е лъжа, че сме затънали в грехове, откъде се взе тогава Базилиска? Всеки ден го наблюдавахме отдалече. Нахвърляше се върху мрежата, тя се огъваше и ние разбирахме, че като нищо ще я разкъса. Точно така и стана... В едно утро заграждението се оказа разрушено, а следата се простираше през горичките зад езерото и водеше към блатото. Видима следа, да подчертая!... В езерото се носеха с коремите нагоре отровени риби, на брега открихме останките на птицата Рух, разкъсана на две. Златорогият елен – имахме само два екземпляра – се търкаляше бездиханен. Имахме и райско дърво, гордостта на Гората: от едната му страна цветове цъфтят, от другата листа се ронят, от третата плодове зреят, а от четвъртата клони съхнат. На това дърво Жар-птиците винаги свиваха гнезда. Та това дърво се оказа изпочупено и сякаш опасно с разтопена желязна лента – невъзвратима загуба! А на зеленото островче посред блатото, където се настани Базилиска, дърветата изсъхнаха. И всичките тези ужасии Базилиска ги бе извършил ей тъй, между другото, животните дори не бяха изядени...

В Омагьосаната гора не познаваха трагедиите. Повечето животни бяха тревопасни, а хищниците ловуваха по малко и без да проявяват злодейски наклонности. Ако например Сивия Вълк случайно отмъкнеше овчица, тя се оказваше някаква недотам охранена и предварително заблудила се в гората. А иначе, просто така – хоп, и готово! – такива неща нямаше, никой не си ги позволяваше. Обяснението бе просто. Приказните форми на живот току-що се бяха народили и затова още в етапа на предварителното възпитание създателите им внушаваха на всички да съдържат поне временно природните си инстинкти.

Злодеянията на Базилиска докараха населението на Омагьосаната гора до продължителен шок. Докато се озърнат, и мирният живот бе разрушен, идилията му – съсипана. Жалостно усещане за вина надвисна над селището, животните се струпваха по-близо до горичката, обитавана от еднорозите. Дори непознаващият страх Яр-Тур³⁵ напусна гъсталака и си избра пасища в пределите на видимостта. Зверовете чувстваха, че ако Базилиска се бои от някого, то това са еднорозите. И наистина, змията не бе допъзляла до блатото си по права линия, а бе заобиколила доста отдалече гората на еднорозите. То се виждаше от следите ѝ – там, откъдето бе минала, тревата съхнеше и се обезцветяваше.

– Виждал съм такива следи – каза Нури. – Извън Гората. Край паметника на еднорога.

– Това не е паметник, възпитателю Нури...

В блатото бе тихо и задушно. До неотдавна в него кипеше живот, нощем квакаха жаби, по края, там, където растеше тръстика и водата бе прозрачна, се разхождаха чапли; на островчето в короната на зеления дъб кукаше кукувичка. Израснала като подхвърлениче, напатилася се, та сега всекиму даряваше с безброй кукания, за да живее дълго-дълго. Базилиска отрови водата, уби онези чапли, които не смогнаха да отлетят, дъхна нагоре и изгори кукувичката. Скоро блатото почерня и от него се понесе зловоние, Базилиска се чувстваше уютно в него.

Той растеше бързо, изпълваше се със сила и злоба, както е редно за Базилик – царя на змиите. Смътно си спомняше нещо топло и светло, останало в полузабравеното минало, в което отсъстваха блатото и голите дървета; в него мъждукаше и блед спомен за внезапното изчезване на топлината, за пробуждането му сред равнодушие и студ и как бе станал зъл, и как това незабавно се бе превърнало в негова привичка. Така се случи, а може и да не се е случило така, всичко е тъй еднообразно... Високо в небето кръжеше гарван, той все си кръжеше там. Змията избълва отрова, не успя да стигне до птицата... Нищо, другия път ще успее. И той запъзля през блатото към живота, който можеше да бъде убит.

– Та така, Нури. Базилиска пълзеше към селището, а Гарвана летеше над него и грачеше. Можем да си тръгнем, в помещенията на комплекса за синтез има място за всички, но ни досрамя, и останахме... Гарвана

³⁵ Яр Тур, Буй Тур – хипостази на бог Перун, появяващ се в руските приказки и песни в образа на бик, божество на плодотворящото начало, на мъжествеността, на воинската сила. В „Слово о полку Игореве“ („Слово за похода на Игор“), известен паметник на староруската литература от 12. век, князете са наричани „буй тур“ и „яр тур, като старославянските думи „яр“ и „буй“ означават именно възраждащи се сила, мъжество, младост. (б.пр.)

грачеше тревожно във висините, чувахме го, чу го и Недодялания Митяй. И доведе еднорозите в селището. Змията вече изпълзваше от гората и изглеждаше безкрайна. После се уви на пръстени, протегна се нагоре, а главата ѝ се поклащаше до върха на стария кедър. Видя ни, видя и еднорозите, които стояха на склона като щит пред селището. Смут нахлу в душите ни, защото пред нас се намираше създаденото от нас зло – виолетово-черният Базилик. И сътвореното от нас чудо – еднорозите, застанали в бойни пози, розови в светлината на залеза. Гледката бе неповторима, невъзможно е да се забрави подобно нещо. Явно Базилиска разбра, че няма мърдане. Той страшно засъска и се скри в храсталака...

Нури слушаше и сякаш виждаше как Базилиска се плъзва в горския сумрак, надалече от хора и животни, в самота, която никой не би пожелал за себе си. По-късно по следите му установили, че дълго е обикалял край селището – храстите, в които се бе крил, изсъхнали, – гледал е как лесникът дои драконицата и как Иванушка се суети около котела. Било е през нощта, защото хората усещали с тревога присъствието му, безпокоели се за еднорозите, които през цялото време се местели, за да прикриват тях и животните. На разсъмване Гарвана изграчил, че Базилиска е пропълзля под завесата и е заминал натам:

– По белия свят!

По-зле от това не можело и да бъде. Кой би допуснал по негова вина да се приумножи породеното в света зло? Кой би поел такъв грях върху себе си? И лесникът изпратил еднорога по следите на змията. Разправят, че това бил единственият случай на директно преминаване през завесата: еднорогът не поел да заобиколи покрай лудото биле, а се хвърлил право напред и пробил защитата. Базилиска се притаил в короната на дъба – явно надушил преследвача си. И Гората потреперила, и надалече околоръст се чуло как еднорогът блъснал с все сила дъба и съборил Базилиска от дървото. Никой не видял това, но там, където Базилиска удрял по земята с шиповете на опашката си и където попадала страшната му отрова, от която нищо живо не може да оцелее, почвата обгоряла. Но докато еднорогът бил още мъниче, лесникът лично го изкъпал във вода, сбирана от девет реки. И той издържал... доколкото можал. Не, никой не видял битката, но грохотът ѝ и ревът на еднорога се носели отвъд Гората, изплашените птици отлетели, надалече се скрили с бяг горските животни, а до градчето на ИРП грохотът достигал като неясен тътнеж от гръмотевици. После, щом настъпила тишина, мнозина видели покрития с рани Базилик да пълзи към блатото си. Но не преминал през завесата.

А еднорогът останал от другата страна на завесата, не паднал, притиснал се до дървото, вцепенен от странна болка, с усещането, че мускулите и костите му се вкаменяват. Той, разбира се, умрял още преди в тъкани-

те му въглеродът да бъде изцяло заместен от силиция, понеже до такова преустройство на клетките води дълбинното проникване на отровата от базилик. Всичко това се случило преди десет дни и деморализирало напълно колектива. Сега всеки от създателите си мислел, че единствено той е виновен за злото, че, току-виж, чувствителната змия е възприела именно от него онези зли и тъмни сенки, които всеки крие от самия себе си в недостъпните глъбини на душата си. Базилиска пък се притаил, без изобщо да изпълзва, и никоой не знаел какво да се прави с него...

– Да се върнем в началото – предложи Нури. – Какво конкретно искате от мен?

Пан Перунович дълго мълча и накрая проговори:

– Знаем, вие можете да вземате решения...

– Хубава работа – откликна нелюбезно смаяният Нури. Пред него седеше благ и добронравен мъж. От онези, които десет пъти мерят, веднъж режат. Облечен в бяла като лилия престилка, всъщност не престилка, а хитон! Косите му – също бели, макар и не съвсем гъсти, се вият на вълни под изящен обръч, очите му са сиви, внимателни и добри до невъзможност. В тях се четат обърканост и тревога, които той крие от себе си. Какво ли пък тъмно може да има в неговата душа, та там е само една белота... Нури отмести поглед и извика:

– Значи да взема решение вместо вас, така ли? Ами ако той вече, такова, е гушнал букета? Ако е пукнал?

Пан Перунович подъвка устни и непривично кратко отговори:

– Жив е.

Надвечер, преди залез слънце, когато дългата зъбчата сянка на стобора вече се бе протегнала към зеленчуковите градини, Нури седеше на стъпалата пред вратника и чакаше. Говорещото коте свойски се разположи на коленете му и тъй упорито замълча, че Нури взе да се съмнява: говорещо ли е все пак? На порядъчно разстояние край разтворените порти неподвижно стоеше Кошчей, опрян на бастуна си. Може би се любуваше на залеза. А може би на Кошчей не му пукаше за залеза и си стоеше просто ей така. Черният му силует приличаше на вертикално въведение към собствената му хоризонтална сянка. Тук-там над летните кухни се заиздига синкав ароматен дим – любителите на похапването преди сън си приготвяха късна вечеря. Селцето се стараяше да живее така, все едно нищо не се бе случило.

Нури бе произпълнен от натрупаните през деня впечатления и в усамотение си мислеше, че ето нà – грижите на живеещите в Омагьосаната гора са вече и негови грижи и да не се намесва е просто невъзможно. Вероятно принудителната пауза в дейността им ще им е само от полза. Все не са

имали време да се огледат, да поразмислят, а се оказва, че и древните рецепти трябва да се изпълняват внимателно... Любопитно е, и преди всички са били уверени, че техните колеги и съседи са с „чиста душа“. Сега това обстоятелство, не че се подчертаваше, но се споменаваше достатъчно често, за да му се обърне внимание. Всеки като че ли се стараеше да изтъкне своята увереност в невинността на останалите. И наистина, какво ли зло биха могли да внушат на Базилиска Хасан, майсторът на играчки, или Недодялания Митяй? Впрочем ето ги, излизат заедно от дома на майстора и си бърбят. Нури премести котенцето на килимчето и се изправи.

– Добър вечер, майсторе. Мир вам, леснико.

– Здравейте и вие...

– Чаках ви. Ще дойда с вас. – Нури не помоли за разрешение, той просто ги уведоми: ще дойда.

– Да, разбира се, веднага разбрах, че ще дойдете! – отвърна Хасан, майсторът на играчки.

Лесникът си замълча, само пооправи платното, което покриваше ведро с внушителни размери. Щом видя лесника, Кошчей се отдръпна.

– На блатото ли? – изхриптя след него. – Да си изкупувате греховете? Почакайте само, Базилиска ще ви даде да се разберете, знам си аз!

– Жар-птица да те нацвъка дано! – подхвърли лесникът, без да се обръща.

До блатото имаше доста път и през цялото време лесникът си мърмореше възмутено под нос: ама отде се вземат таквиз като Кошчей бе, и как хората му го разрешават, и къде е сега онзи чиновник, пръв предложил на Кошчей ръководен пост? Разбира се, в рамките на цялата Гора, пакостите кошчееви май не са твърде големи – е, изсякъл там горичката, обидил майстора, подменил добрите дела с дрънкане; но пакостта, ами тя е разтегливо понятие...

– А според мен – отбеляза Хасан – Кошчей не си поставя за цел нарочно да извърши пакост, той действа според убежденията си. Искрено вярва, че монументът с призива е по-важен от горичката, че показността е по-важна от работата. Това му е страшното на него, че е искрен!

За лесника блатото не беше никакво препятствие. Той уверено прекрачваше с късите си дебели крака от буца на буца и държеше ведрото в протегнатата си ръка на разстояние от тялото си. Хасан и Нури го следваха плътно, като се стараеха да не стъпват в лепкавата зловонна каша.

– Кой ви каза, че се грижим за Базилиска?

– Никой не ми е казал, майсторе. Поразмислих и разбрах, че някой сигурно го прави, иначе змията щеше да е умряла. А тук кой, освен вас, може да се погрижи?...

Базилиска лежеше, бе оградил в полукръг безтревно островче, триъгъл-

ната му глава притискаше ствола на съборено дърво. По принцип Нури не вярваше в придобитото зло и навярно поради това не усети полето от злота, което така живо му бе обрисувано от Пан Перунович. Естествено, всяка голяма змия, за която на всичкото отгоре се знае, че е и отровна, предизвиква известна неприязън, но може ли, от друга страна, злото да е вродено и безпричинно? Без да вдига глава, змията цвръкна слаба струйка отрова, не удучи и притвори мътните си очи. Непотопената в блатото част от туловището ѝ бе облепена с големи пластири, като кръпки. Те ярко се открояваха върху тъмните кални люспи. Недодялания Митяй заобиколи отляво и с недоловимо бързо движение се метна върху Базилиска. Той сграбчи змията за роговия край на качулката и с рязко движение повдигна главата ѝ. Разкри се огромна паст, натъпкана безредно с извити напред клиновидни зъби.

– Хайде, започвайте!

Нури примъкна тежкото ведро с драконово мляко, а Хасан, майсторът на играчки, отметна платното и започна да излива черпалка след черпалка в черно-розовата паст, като се стараяше да не докосва плъзгавите от отровата зъби.

– Излейте го наведнъж! – задъха се лесникът. – Трудно го удържам...

Нури и Хасан вдигнаха заедно ведрото и го обърнаха в пастта на змията, а млякото потъна в гърлото ѝ като в яма. После, като държаха за двата края дълъг прът, те притиснаха с него долната челюст на змията към земята и щом лесникът слезе, бързо изтичаха встрани.

– Вече е почти здрав – каза лесникът. – Ще се оправи гадината!

Базилиска лежеше неподвижно и дори не се опитваше да плювне по тях. Драконовото мляко действаше като панацея – неутрализираше не само блатната, разяждаща раните отрова, но и неговата собствена. Онази, от която живите същества се вкаменяват.

Вече втора седмица Нури живееше в Омагьосаната гора. Времето летише неусетно, като в старостта, въпреки че старостта още беше далече от Нури. Ходеше често в лабораториите, усвояваше елементарните основи на биотворчеството. Освен котлите за хоризонтален пренос, там използваха и целия комплекс от известните методи за въздействие върху наследственото вещество. Странно бе да наблюдаваш по екраните на „Касандра“ поразителната птица, която можеше да бъде получена по метода на вертикалното развитие от котешки ембрион. Разбира се, от по-нататъшната работа над подобна птица се налагаше да се отказват, за да не създават чудовища – неочаквани и на Земята никому ненужни. А как неудържимо им се искаше! Това е и най-трудното в работата на твореца – подтискането на желанието, принудителната необходимост да се превъзмогнеш и да се

откажеш от възможното, като признаеш, че е ненужно. Колко познато бе всичко това на кибернетика Нури!

Той се сприятели с лесника и често го придружаваше в гората и из полето. Недодялания Митяй повече мълчеше, бродеше наоколо, следеше да се спазва редът, често прилякваше, ровеше с железния си пръст земята и току закопаваше някакво семенце. Притичваше до ручея, носеше в шепи вода и поливаше мястото. И Нури забеляза, че нямаше случай, в който семето да не покълне.

След онази първа нощ, Гръм повече не се бе появявал – очевидно се бе върнал у дома, при стопанина си. Нури го разбираше и не се обиждаше.

Лесникът учеше Нури да разбира живота на растенията и тази наука не му омръзваше. Дойде времето, когато Нури сам почувства: ето тук трябва да се посади кисел трън и да се използва не семенце, а филиз. И това познание сякаш само дойде при него. Щом изслуша Нури, лесникът доволно изхъмка, изви високо вежди и се показаха наситено сини очички, малки, налудничаво весели.

Понякога, по молба на Пан Перунович, който се грижеше за интелектуалния кръгзор на своите сътрудници, Нури изнасяше лекции в помещението на синтезиращия комплекс, където имаше добра акустика. Тъй като никой не вършеше истинска работа, а всички очакваха нещо, някакви промени, идваха доста хора.

Принципите за построяване на математически модели на живата материя, които все още едва-едва се оформяха във въображението на генетиците програмисти, кой знае защо малко вълнуваха слушателите. Но всички се оживяваха, когато Нури разказваше за личния си опит, за начините да възпитаваш у децата доброта и уважение към живите неща, към природата, така скудоумно потъпквана и разхищавана от предците.

– Ех, само ако нашите предшественици ... – поде на една от тези лекции Иванушка. – Веднъж запитяхме, другарю Гигантюк, за какво си мислехте, докато изсичахте гората заради монумента? Отговори ни, че не разбираме задачите на момента. По-късно се изясни, че чакал ревизори и искал да им покаже мащабни постижения. Поразителното е, че той наистина го вярва – колкото по-голям е монументът, по-големи изглеждат и постиженията...

– Защо споменавате това, Ваня?

– Защото според мен разхищаването на природата се обяснява само на една десета с потребностите на човечеството, а на девет десети – с глупостта на малките хора, озовали се на високи постове.

– А прибързването? А користта?

– В общуването с природата прибързването и користта са в същината си пак тази глупост.

На Нури тези разсъждения се сториха донякъде интересни, но пък, от друга страна... Нури не запита къде е бил принципният Иванушка, докато ръководителят Кошчей е изсичал гората. Разпределяйки причините по проценти, Иванушка някак бе забравил за собственото си нежелание да се намеси.

Тук, в Омагьосаната гора, живееха порядъчни, спокойни хора, които обичаха да постъпват добре и очакваха, че и всички останали са длъжни да постъпват по същия начин. Това е тъй удобно... когато става дума за самия теб. Но какво все пак да се направи с Базилиска, той вече узрява за нови злодейства и кой да вземе решение? Не благият и безкрайно ерудитран Пан Перунович, нали?

Хасан, майсторът на играчки, и Недодялания Митяй – вечна загадка е човешката психика! – се погрижиха за Базилиска. А можеха и да не ходят на блатото, страшно е, кой би ги осъдил. И щеше да си умре Базилиска за радост на всички... нима Пан Перунович не можеше да им попречи? Можеше. Но не го стори. Дистанцира ли се? А може би тези разсъждения за загадките на психиката са пълни глупости, просто лесникът и майсторът не са могли да постъпят иначе? В края на краищата, човек прави добро заради вътрешната си необходимост и няма нищо по-подло от очакването на благодарност за добрите дела... Така смяташе възпитателят Нури.

Базилиска смени кожата си. За разлика от хората, змиите редовно си сменят кожата. Предишното му одеяние, зловонно и разпокъсано, покрито с белези и петна от пластири, се отлюспваше от тялото и настъпи денят, в който Базилиска изпъзля от него в нова кожа с блестящи люспи, невредима и удобна. Усещането за нещо ново изискваше действие и пробуждаше любовитството му. Базилиска побутна с нос вкамененото тяло на кукувичката, погледна към небето. Във висините, както и преди, кръжеше Гарвана. Нека си кръжи, не му пречи... А кукувичката няма да я върнеш... Промъкна се спомен за отминалите мъки и изчезна. Страданието се забравя бързо.

Царят на змиите запъзля от блатото към светлината. В згълчетата на устата му се събираше отрова, но пагта му остана затворена и той не изстреля струя към прелитащата наблизо птица. Животните се разбягаха, тревожно заграчи Гарвана. Встрани, докосвайки с ноктести лапи върховете на дърветата, прелетя драконът и тежко се приземи далеч зад горичката. Змията пое край езерото, а в това време Павел Павлович Гигантюк бе тръгнал по обичайния си маршрут на своята предобедна разходка. Базилиска изпъзля точно срещу него.

– Следователно, другари, разрешете да обобщим. В природата се срещат два вида зло. Първият е изначалното зло. Бих го определил като зло-

то в нас: завист, користолюбие, приспособленство, страхливост. Задачата на възпитателя е да се бори с тези видове зло. Съгласен ли сте, възпитателю Нури?

Пан Перунович попи изпотеното си чело и лъчезарно огледа присъстващите. Семинарът на тема „Що е това зло и как да се борим с него“ бе събрал обширна аудитория – всички желяеха да се борят със злото, но не знаеха как. Ораторите, които, кой знае защо, се обръщаха предимно към Нури, предлагаха разнообразни рецепти за изкореняване на злото, включително неотвърщане с насилие, подаване на дясната буза, пасивен протест, обществено порицание, бойкот и така нататък, та чак до бой по мутрата. Впрочем, повечето говоривши признаваха, че боят по мутрата като метод на борба е неприемлив, понеже, бидейки в същината си зло, той само ще увеличи количеството зло по земята. Нури слушаше дебатите с любопитство. В практиката си като възпитател на деца от предучилищна възраст никак не се бе замислял за необходимостта да класифицира злото и видовете борба с него.

– Е, съгласен ли сте, Нури? – повтори Пан Перунович.

– Продължете, моля ви.

– Така... А вторият вид, това е придобитото зло. Създаденото от нас. Причината за него е нашата неспособност или нежелание да предвидим резултатите от постъпките си. Пример – Базилика! А въпросът е: кое е по-голямото зло?

Пан Перунович направи пауза, тъй като се приближи лесникът с ведрото си. Носеше драконово мляко, разрежено с вода от седем извора.

– Фифти-фифти! – каза Недодялания Митяй, като заобиколи масата, на която, под клонест платан, седяха участниците в семинара. След това лесникът се настани на свободно място в далечния край, подпря чорлавата си глава на огромните си юмруци и се заслуша.

– Позволете да отговоря на въпроса.

– Моля – Пан Перунович сви рамене. – Сега Иванушка ще ни каже това, което иска да ни каже.

– И ще го кажа. Изначалното зло е най-опасното. Впрочем, ако за придобитото зло в приказките почти не се споменава, то изначалното зло неотменно присъства във фольклора. Не намеквам за нищо, но то е вплътено в Кошчей Безсмъртни. Ще припомня, че смъртта му се намира на незнаен остров, в ракла, заровена под дъб, а в раклата има патица, която трябва да снесе яйце. В яйцето лежи игла, а на върха ѝ е смъртта на Кошчей. Забележете, че добрият юнак не стига сам на острова, помагат му мечката, сивият вълк, ябълчицата със златните ябълки. А щом изровил раклата и я отворил, патицата излетяла и в небесата я сграбчил ясният сокол. Но патицата изтървала яйцето в синьото море и ако не била щу-

ката, не е ясно какво би се случило. Щуката уловила яйцето и го сложила в белите ръце на добрия юнак. После е ясно: той счупил яйцето и иглата, а Кошчей издъхнал в конвулсии. Изводът какъв е, другари? Тук, другари можем да говорим за три извода. Първият е, че е безполезно да се борим със злото сами, трябва да го правим всички заедно, като задължително привлечем природните сили, заключени във флората и фауната. Вторият извод е, че колкото по-малко от тези флора и фауна остава на земята, толкова по-малък е шансът ни да победим изначалното зло. Такъв е скритият, а за мен – и очевидният – смисъл, другари. И третият извод: понеже изначалното зло е въплътено в Кошчей Безсмъртни, на нас не ни е писано да го победим.

– Такива ми ти работи – горестно откликна Недодялания Митяй. – И Жар-птица да ви нацвъка дано!

– Тоест, как така? – щом чу последното, Нури не можа да не се включи. – Как тъй не ни е писано?

– Ами тъй! Не можем – и приказката свършва тука.

– Стига, другари, хайде да помислим! Иванушка изприказва много работи... първите два извода не будят съмнение, ала третият?! Опитът ми сочи, че този пълзящ песимизъм не е оправдан. По принцип непобедимо? Не! Единственият начин да се борим със злото е да възпитаваме в добро. Такъв трябва да е третият извод от приказката, чиято същност вие, Ваня, представихте достатъчно пълно, макар и тезисно. Защото ако добрият юнак не беше добър, нито ябълчицата, нито сивият вълк, нито, извинете, щуката, нямаше да му помагат. Това е изводът.

– Е, видя ли, а ти – не било писано, та не било! – лесникът се изправи. – Аз обаче отивам да видя защо Гарвана крещи.

Заслушаха се и доловиха наоколо необичайна тишина и грака на Гарвана в далечината.

– Значи тъй – Пан Перунович благо погледна Хасан, майстора на играчки, – излекувахте го значи на своя глава, създадохте си трудности, сега ще ги преодоляваме. Или?

– Болен беше – лекувахме го. – Хасан не отклони поглед, мустаците му сърдито стърчаха.

Гарвана се приближаваше и лесникът пръв забеляза в грака му нещо ново.

– Р-р-радвайте се! – Гарвана пикира надолу и закръжи над платана. – Цар-р-рят е мър-р-ртъв!

Базилиска изглеждаше неправдоподобно огромен, ципа полузакриваше неподвижните му очи, роговата качулка около шията му бе клюмнала, от озъбената му паст се стичаше отрова и образуваше прозрачна лок-

вичка, над която трептеше синкава мъгла. По-голямата част от тялото му лежеше в лещака, обградил плътно поляната. Върху змията, все едно седеше върху огромно повалено дърво, се бе настанил Кошчей – краката му не стигаха до земята – и ровеше с бастуна си нападалите листа. В очилата му се отразяваха зверовете, застанали наоколо. Притихнали, те беззвучно се бяха вторачили в поваления Базилиск, в Кошчей.

– Дълго ли се мъчи? – прошепна Хасан.

А смесилите се хора и животни не преставаха да се приближават, и пристъпяха бавно, и спираха до Базилиска.

– Кажете, Гигантюк, да не би да сте си махали очилата? – В очакване на отговора Нури затаи дъх.

Гигантюк бавно и зловещо се усмихна – по-добре да не се бе усмихвал.

– Махнах ги, разбира се. Кой ще ми забрани?

Нури се извърна към Хасан.

– Не се е мъчил, майсторе. Умрял е мигновено.

– Ама сте проникателен, бивши кибернетико Нури! Защо никой не ми благодари? Да не би да не ви избавих от необходимостта сами да вземате решение?

Гигантюк слезе от змията и без да се опира на бастуна си, уверено пое към селището. Всички се отдръпваха от пътя му.

– Какво имахте предвид, Нури? – запита Пан Перунович. – Не разбрах. Защо мигновено?

– Гигантюк страда от страшна болест. Нарича се равнодушие. Рак на душата. Забравихте да споменете равнодушието, докато говорехте за изначалното зло... И не ме питайте защо при общуването си с Кошчей ние не чувстваме нищо. Всъщност чувстваме, но не искаме да забелязваме злото, известно като равнодушие, защото сме заразени от него в малки дози. Привикнали сме да го вдишваме. Освен това, той крие душата си от нас, а на външен вид е като човек. Пред Базилиска се е явил в истинския си облик. Жал ми е за змията, Пан Перунович. Погледнала е в празните очи на Кошчей и е издъхнала от ужас!

Всички мълчаха, потресени.

– Но нима Базилиска не бе зло, сътворено от нас самите? – прошепна Пан Перунович.

– О, недейте! Ако бяхте помислили, и сам щяхте да се досетите, че в процеса на предварителното възпитание се е намесил Гигантюк. Предполагам, че се е случило, когато са се скарали с Недодялания Митяй и лесникът си е отишъл. Гневен и зъл, Гигантюк е сложил оставения от лесника шлем. Енергията, както сам ми казахте, вече е била подадена. И ето че Кошчей е прекършил психиката на змийчето, като му е внушил склонност към злодеяния...

Не пускаха Нури да си отива, уговаряха го да си остане завинаги тук, в Омагьосаната гора.

Пан Перунович бе покорен от умението на Нури да съчинява приказки. „Как ви хрумна?“ „Альошка ни разправяше. И въобще, нужен ни е постоянен консултант с ранг на възпитател в предучилищната възраст, който да оценява правилно стореното от нас и да дава общите насоки. Главното е, че ни е нужен човек, умеещ за взема правилните решения... А вие умеете, умеете, то се вижда веднага, пък и Сатон не напразно ви изпрати тук... Как мислите, Сатон е чудесен, нали! Ние сме се затворили в себе си, поизгубили сме връзките с реалността, а що за приказка би се получила без връзка, вие направо ни разтърсихте...“

Недодялания Митяй от своя страна го уверяваше, че след има-няма три години, той би се превърнал в свестен лесник, защото Нури е безстрашен и добър, а останалото опира до практиката.

Понякога Иванушка му поверяваше котела и твърдеше, че след година-две той ще се справя съвсем грамотно с тази задача.

Хасан, без да подозира, че някога кибернетикът Нури се е увличал от механофауната, се дивеше на вътрешното му чувство и на умението му да вижда в произволно намерен корен единствения образ, затворен в него.

„Умеете да държите инструментите – размишляваше Хасан. – След пет години ще съм направил от вас майстор на играчки...“

Тези перспективи бяха примамливи и ако кибернетикът Нури не бе станал възпитател, той би се учил за лесник, би сменял нощем Иванушка и би извайвал играчки. Но неговата работа бе много важна и той се отказа със съжаление от предложенията.

– Добре, явно нищо не може да се направи – въздъхна Пан Перунович. – Но ще се наложи да почакате, колективът ви приготвя подарък. Няма да ви пуснем просто така...

Нури се досещаше какъв ще бъде подаръкът, понеже току притичваха да се консултират с Хасан ту старият Ромуалдич, ту самият Пан Перунович, а и много други. Обсъждаха проблема от всички страни и разглеждаха скрупулъзно дървеното зверче, което майсторът бе показал на Нури в деня на запознанството им. Ромуалдич изтормозваше с въпроси „Касандра“, Пан Перунович и добрите му юнаци потъваха в дълбините на генетиката и естетиката – в Омагьосаната гора тези дисциплини се оказаха тясно свързани.

Нури не възнамеряваше да седи със скръстени ръце. Докато очакваше с трепет подаръка си, се зае да преправи всички налични шлемове. Вграждаше в схемата блок за защита, който автоматично щеше да изключва полето при опит да се предадат в камерата за предварително възпитание

зли намерения – като закъсняла предпазна мярка от Кошчей. Работата бе изключително отговорна, защото нямаше как да проверят работи ли блокът. Всички бяха изпълнени само с добри намерения, а, естествено, никой не желаше да се обърнат към Гигантюк. Наложих се Нури да се довери на интуицията си и на своя опит като настройчик на кибернетична апаратура.

... И ето че се спушна топла люлякова светла нощ. Нури, Иванушка, Недодялания Митяй и Хасан, майсторът на играчки, седяха на дървената платформа край котела, гледаха огъня, а черпачето обикаляше кръга – пиеха драконово мляко.

Натъжени от предчувствието за раздяла, разговаряха тихо и приятелски за всичко – за живота, за приказките, за малкото драконче, което растеше общително, за това, че май скоро ще се появи и бебе еднорог, по естествен, тъй да се каже, начин, и че сигурно си струва да запознаят златния кон от ИРП с еднорозите, в тях има нещо родствено... може пък

конете да са мутирвали еднорози?

Нури долови зад гърба си нечие присъствие и протегна ръка. Погали кучето. Гръм се бе приближил безшумно и бе чакал да го усетят и да му обърнат внимание.

– Е, мисля, че ми е време?

– Време ти е – отвърна песът. – Дойдох за теб.

– Вие сам не пожелахте да останете – Перунович се появи в подходящия момент, а Нури си помисли, че вече всички са се приготвили и дори са повикали Гръм през нощта, когато може да се премине защитното поле.

Пан Перунович държеше покрита с чулче кошница. Всички погледнаха към кошницата и се изправиха.

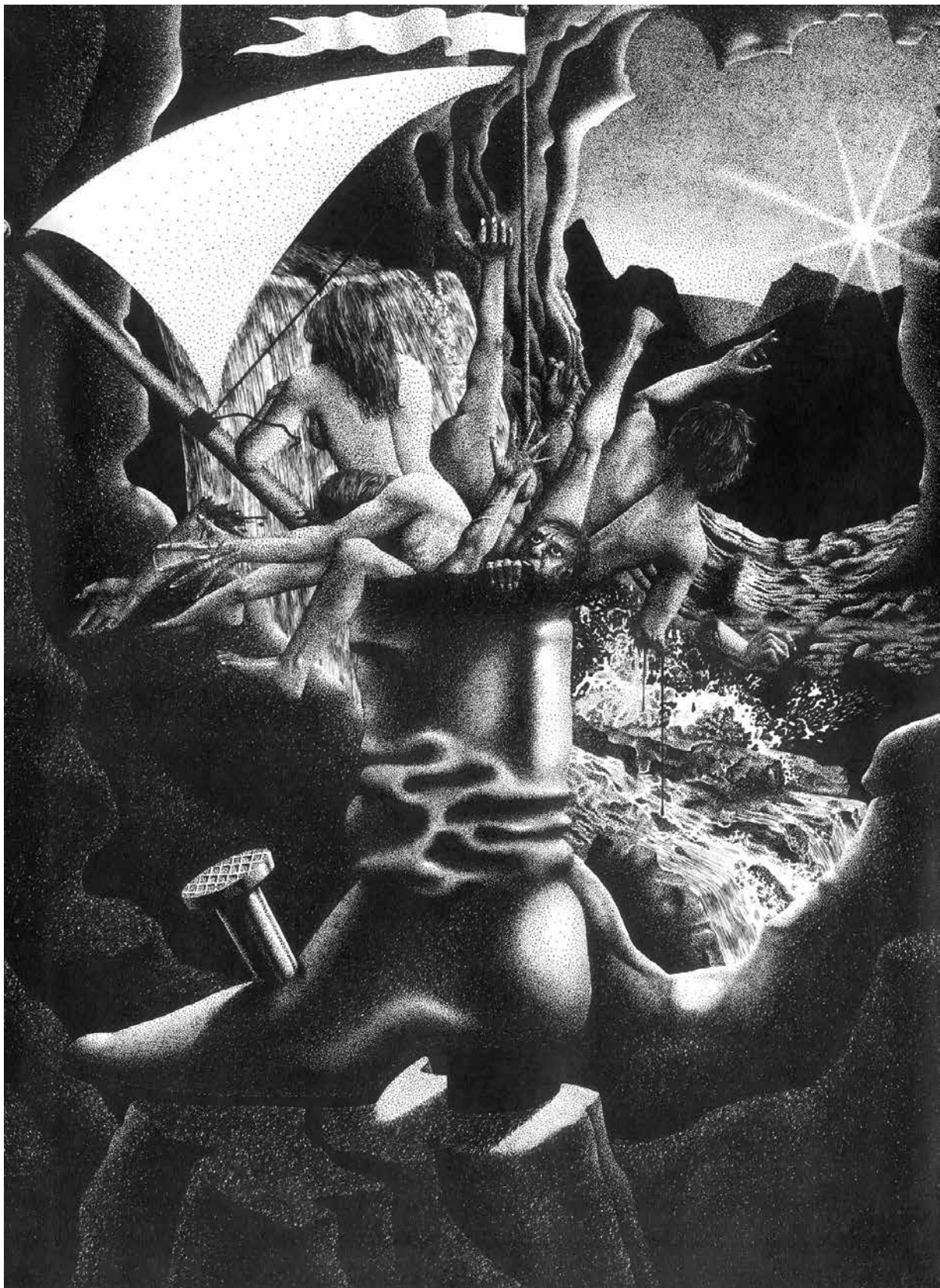
– Имаме подарък за вас. За вас и за децата – като допълнение към дръпнибутни, че да не расте глуповат и да не губи бдителност.

И веднага след тези думи лесникът засвири, загука чудато, Жар-птицата се спусна на ябълката и стана светло. А Митяй взе кошницата и я поднесе на Нури. Нури отгърна чулчето. В кошницата на мека постелчица лежеше и сънливо се чумереше мъничък ръмжихапи.

*Преведе Светла Йосифова
Редактира Калин Ненов*

Графика: Атанас Стоянов

Графика: Пламен Семков

Григор Гачев

Ортодокс

(продължение от „Фантastika 2010-11“)

- 2 -

Един нов свят

– Къде ще вървим?

– Отзад при свинарника. Там манастирската ограда е най-лесна за прескачане отвътре.

Тоя татко май познаваше манастира по-добре и от мен. Дали не беше проверил предварително къде ще ми е най-лесно? Тоест е предполагал, че ще ме взима на неговия свят още преди да капна кръв през онова нещо? Я виж ти.

– А ако ме видят?

Той затрака бързо по дъската на масичката.

– Така как изглеждаш?

Озърнах се – ха! Виждах пода под мен, но себе си – не. Все едно бях прозрачен като стъкло.

– Де да знам.

– Как де да знаеш? Можеш ли да се видиш?

– Като не се виждам, откъде да знам как изглеждам?

– Не гледаш където трябва – прихна Христина. – Я се обърни!

На сламеника до стената, завит с чергата, спеше... образът ми. Замалко да хлъцна. В първия момент чак ми се прииска да го пипна, за да проверя дали не е истински.

– Какво ще стане, ако дойде примерно брат Иларион и се опита да ме събуди? Ако пак го заболи зъб? Или му потрябва кураж по друга причина?...

– Предполагам, че ще се откаже бързо. И че няма да пробва пак скоро – отговори невъзмутимо таткото.

– А... Има ли как да се направи така, че като почне да ме буди, да е със сигурност откъм вратата, а не откъм прозорчето? То е малко, де, ама предишния път вратата му се опря, та не знам... Тук е високо...

– Спокойно, все ще се справи някак.

– Точно от това ме е страх – че ще се справи. Както не е от най-дебелите...

Таткото потрака по дъската си и сламеникът внезапно се премести в средата на килията, между вратата и прозорчето.

– Така става ли?

– Ммм... Става. А във вашия свят с прескачане на ограда ли се попада? Или трябва да е манастирска?

– Ще видиш. Хайде! – Той тракна пак два-три пъти и те тримата изчезнаха.

– А светилничето няма ли да го видят, като го нося?

– Ще трябва да го оставиш – чух гласа на таткото.

– Ще се пребия без него! На някои места и денем е трудно да се оправяш, та нощем ли.

– Виждаш ли светлото петно на пода до вратата? Върви след него, то ще ти свети. Ако се появи някой наоколо, спираш и аз ще угася петното, докато онзи отmine.

Още на третата крачка щях да падна.

– Не виждаш ли къде ходиш? – изсъска Христина до ухото ми. За малко да се обърна и да погледна. – Язък за осветлението!

– Не, естествено. Като не си виждам краката, как да разбере къде ходя?

Докато сляза до долу, посвикнах. Коридорите бяха пусти. Вратата на изхода проскърца, но никой не чу. Навън беше хладно, но ако се движех, нямаше да настина.

Загладените камъни на пътеката блестяха под пълната луна. Заобиколих манастира и отидох до свинарника. Под навеса точно до него имаше подредени покрай оградата дърва, които откъм единия край стърчаха навън. Изглеждаше лесно да се покатеря по тях, но ми отне доста време – въпреки лунната светлина не виждах нито къде се хващам, нито къде стъпвам.

– Чакай малко... Сега? – чух гласа на таткото. Я! Вече виждах дланите и стъпалата си. Само тях, като прозрачни сенки, но беше много по-добре. Покатерих се бързо, промуших се край стряхата на навеса и стъпих на зида на оградата.

Обърнах се към манастира. За пръв път го виждах нощем отвън. Стените му изглеждаха черни на лунната светлина. Нищо не помръдваше, не се чуваше нито звук, даже кучетата мълчаха. Сякаш беше мъртъв. Или изоставен.

Замислих се – дали не го виждам за последен път? И ми стана тъжно за отец Никодим и за другите монаси. Бях свикнал с тях като със семейство, колкото и да не ставах за игра.

Но пък колко интересни неща ме очакваха! Само като си помисля за всичките тези сложни думи, дето ги бях чул, направо изгарях от нетърпе-

ние да заразпитвам.

– Действаме ли? – Сигурно и таткото изгаряше от нетърпение да ми обяснява.

– Сега какво да правя?

– Бутни една-две керемиди долу. Откъм външната страна, за да заглуши тревата падането.

– Така ще намерят откъде съм прескочил!

– Това е идеята... Добре. Сега мини две крачки настрани по оградата, там е най-ниска отвън... Спусни се по нея и увисни на ръце... Пак е високо, но става. Отбутни се с колене и скачай.

Наистина беше високо. Тупнах като чувал. За щастие точно там растеше дълбока трева, та паднах на меко.

– Добре ли си?

– Малко ме боли десният крак. В глезена.

– Пробвай да го извиеш настрани. Сега на другата страна. Нагоре? Надолу? Отлично, не е изкълчен. Можеш ли да вървиш? Добре е да влезем в гората, ей в тази посока, натам води път и е на няма половин час от манастира.

– Тъж... страх ме е малко.

– Нали никой не те вижда?

– Ако има вълци, ще ме надушат и без да ме виждат.

– Ако те надушат, аз ще се погрижа като какво да те видят.

– И аз – добави Христина. Което ме успокои доста повече.

След стотина крачки излязох на пътя за Милославово. Шляпах смело из прахта и се оглеждах. Виждаше се почти като денем. По едно време даже се опитах да си подсвирквам. Да пеех не смея. Не знам дали повече за да не изгоня Христина и семейството ѝ, или за да не събудя манастира.

Смелостта ми обаче се поизпари, когато стигнах до гората. Тя и денем си беше мрачна и гъста, а нощем – направо страшна. Край селото ми също имаше гори и неведнъж бях събирал жълъди из тях, но в тази никога не бях влизал. Беше разклонение на горите по и около Кривата планина, из които са виждали самодиви, и доста хора и денем се побояваха да минават през нея сами. Бях чувал, че пътят минава само през края ѝ, и че след половин предиобед ходене излиза от другата страна, ама пак не ми се влизаше в нея. Особено нощем. Доста от шумата по дърветата беше опадала заради зимата, но и така през короните им не просветваха нито звезди, нито луна, и под тях беше тъмно като в рог. Ветрец поклащаше клоните и сякаш в тях мърдаха адови сенки от жития на светци. Спрях се разколебан.

– Я да осветим лекичко, че да не ти пречи тъмното – чух гласа на таткото. Последваха няколко познати ми траквания и внезапно пътят се провидя сред мрака, осветен незнайно откъде.

Понечих да тръгна по него, но се сепнах. Светлината образуваше в тъмното тунел точно като пещерата от кошмара ми с каракоңджолите. Няколко провиснали сред него сухи клона помръдваха заплашително, все едно черни корени ме подканваха да се приближа, за да ме сграбчат.

– Чакаш да съмне, за да влезеш ли? – заяде се Христина.

– Че какво като съмне? Нали никой не ме вижда?

– Спокойно, Христинче. Надали Петърчо ходи нощем в гората всеки ден – застъпи се баща ѝ.

– Ето една чудесна възможност да започне – не се предаваше тя.

– Нямам нищо против да ходя в гората нощем всеки ден – вмъкнах аз. – Но не и всяка нощ.

– Аз на негово място щях да съм влязла и без да ме подканвате! Някой да се съмнява?

– Аз – обадих се. – Там няма монаси за плашене.

– Ти си уплашен колкото за цял манастир!

– Ами! Изобщо не съм уплашен, ако искаш да знаеш!

– И защо тогава не влизаш?

Стиснах зъби и закрачих по тунела виделина. Даже не се наведох, когато един провиснал клон почти ме докосна. Христина изсумтя разочаровано, пък аз се ухилих победоносно.

След стотина крачки навътре стигнахме до рекичка. Пътеката я пресичаше през широк, плитък брод. През него имаше наредени големи, удобни за стъпване камъни.

– Тук ще е. Петърчо, премини брода докъм средата... Застани на този тук камък за малко. И си затвори очите.

– Защо точно тук? Ще ми показвате вашия свят ли?... А!

Когато отворих очи, в първия момент светлината ме заслепи. Залитнах и усетих, че някой ме подхваща. Докато се опомня, очите ми попривикнаха и видях да ме подкрепя таткото.

Реката и гората ги нямаше!

Стоях насред голяма стая, поне трийсет на трийсет разкряча и поне пет човешки боя висока. Подът, стените и таванът бяха бели като сняг и блестяха като стъкло. В средата на залата, точно около мен, на пода имаше очертан голям кръг. Около кръга се извисяваха на равни разстояния едно от друго шест странни неща – никога не бях виждал подобни. Приличаха малко на кладенчови кобилици, малко на лостове на тепавица, малко на

перки на вятърна мелница, малко на скелето на къща, докато го коват, ама иначе на нищо, дето да ми е познато. И бяха направени целите от излъскано желязо и стъкло. В първия миг ми се стори, че отвътре из тях, под стъклената повърхност, играят снопове мълнии. След това обаче ги нямаше. Сигурно ми се беше привидяло.

– Василе, не навлизай в кръга толкова бързо, опасно е – чу се отнякъде боботещ мъжки глас, направо като гласа на змея от номерата на Христина. Чак се присвих.

– На краставичар краставици... – промърмори таткото и ме поведе към пролуката между две от странните неща. Направо щях да подскоча – там ме чакаха Христина и майка ѝ.

– Това образ ли е?... Ох! Я не ме щипи!

– Защо? – Христина се ухили доволно. – Нали искаше да знаеш дали не съм образ?

– А искаш ли да разбереш дали аз не съм?

– Какъвто си кльоцав, не си много повече. – Чак сега забелязах, че тя е висока точно колкото мен и сигурно поне толкова силна. – Ще ме натупаш ли?

– Ще ви натупам аз. И двамата. – Таткото пусна раменете ми и ми подаде ръка. – Добре дошъл.

– Добре заварили. Вие сте чичо Васил, така ли? Как стана това – от реката и изведнъж тука? Така ли ставало изтеглянето? Ушите ми не усетиха нищо, а ако ги докопа отец Никодим...

– Затова ли са ти такива клепнали? – заяде се Христина.

– Към момента вече съм ти татко Васил. Това е майка ти, ако още не си се досетил. Казва се Мария.

– Приятно ми е да се запознаем – усмихна се и тя.

– И на мен. Впрочем, приличате... приличаш на мама. Другата ми мама, де.

– Вашите също ли са такива дребнички?

– А, не. Мама е доста едра, колкото теб е. И много си приличате.

– Благодаря за комплимента. – Тя пак се усмихна, а останалите се закикотиха. Чак сега се сетих как се кахъри така Мина, че е едра и висока.

– Не исках да те обидя... – Ама наистина съм неразсъдлив!

– Знам. Зарадвах се заради думите ти за приликата. По принцип във вашия свят сте мъничко по-дребни, заради непълноценното хранене. А и за нас това не е обидно.

– А и тате хич не е дребен. Най-едрият човек в околията е. Троши на коляното си ок на каруца. Не ми ли вярвате? Правил го е на бас много пъти. Особено като гаврътне кана-две ланшно вино. Един път беше изпил чети-

ри кани и счупи по погрешка коневръза пред кръчмата.

– А имаш ли братя, сестри? И те ли са като баща ти?

– Трима братя и три сестри. И всичките са от соя на мама и тате. Бате Христо може да стане по-едър и от тате, още е на седемнайсет години, а точно преди да ме дадат в манастира, и той счупи ок на бас. А подковите ги огъва по две заедно, все едно са от тесто. Особено ако Рада Панчина е наоколо... Бате Йоско също може да огъне подкова, а още няма петнайсет. И бате Данчо е на единайсет, а ходи с тринайсет-четиринайсетгодишните, връстниците му не щат да си играят с него – по-як е от трима...

– А умни ли са като теб? Или това се е паднало на сестрите ти?

– И сестрите ми са като братята. Кака Мина се тревожеше, че няма да може да си намери мъж – половината ергени в село са по-ниски от нея. И по-хилави. Ангел Брадваря веднъж я ощица на хорото и отнесе такъв шамар, че лежа една ръченица време, преди да се свести. Малката ми сестричка, Божка, е на осем, а повдига пълен с жито шиник – от връстниците ѝ в селото само две-три момчета го могат. Аз, дете съм година и нещо по-голям, не мога... Срам съм за семейството.

Огледах предпазливо новите си родители. Не бяха по-ниски от досегашните, но пък бяха доста по-стройни. Новият ми татко нищо чудно да беше и по-висок, но си беше направо мършав. Сигурно нямаше да се срамуват от мен чак толкова.

– Е, на нашето ще си за гордост. Поне на баща ти. – Леля Мария... така де, майка ми кимна към него и в очите ѝ пробляснаха закачливи искрици. Той се ухили и за моя изненада се изчерви точно като Христина. – Признай си, Василе, не се дърпай. Да не сме вече десет години заедно, да не знам кога се правиш, че нещо не ти харесва. Петърчо, я кажи, някой от вашите умее ли да играе добре шах?

– Надали някой е и чувал за шах. Данка, средната ми сестра, е страшно добра на игри, дете искат мислене, никое дете в селото не може да я бие. Ако успее да я накара да играе – обикновено не иска. Много е особена, много рядко си играе с другите, от нищо не се интересува. Като се смее, никой не разбира защо, на мен чак ми иде да се разрева. И като плаче, е същото – ние другите се въртим и се чудим какво пък толкоз... Мама казва, че баба имала такава сестра... А, и чичо Дамян, най-малкият брат на баща ми, помни страхотно числа. Писар е в черквата. Защо изобщо пише числата по книгите, не знам – за каквото го попита отец Самуил, го знае наизуст. Кой преди колко години е роден или умрял, кой на кого кога колко овце продал и срещу какво, ако ще да е преди трийсет години. А пък да не говорим, ако някой е недодал на отеча от Божията десетина. Чуе ли веднъж

числа, помни ги до живот... Други по-особени от нашите не се сещам.

– Добре. Сега да отиваме да спим, че вампи... така де, че стана никое време.

– А къде сме? Каква е тази стая? Тук направо може да станеш разностранен. Какви са тези неща около кръга? – Огледах се наоколо. – А тези с многото надписи? И тези, дето висят от тавана? Ония всичките светлинки по стената там, дето трепкат като звезди?

– В приемния център сме – прекъсна ме таткото. Татко, де. – А сега към къщи. Утре ще имаш достатъчно време за питане. И вдругиден... господи, какво ме чака!

– Ама аз и сега имам! Какви са тия черни въжета, дето сте вързали с тях към стените тези неща около кръга? Те машини ли са? Да не избягат ли сте ги вързали?

– Захранването им... – опита се да се намеси Христина.

– Захранване ли? За пръв път чувам нещо да се храни с въжета. А вратата защо е стъклена? Няма ли да се счупи, като се отваря и затваря? Такова голямо стъкло при нас и в черква рядко има... Я! Кой я отвори пред нас?... И я затвори зад нас?

Излязохме в широк коридор с много врати. За съжаление повечето не бяха стъклени и не се виждаше през тях.

– И в другите стаи ли имате такива вързани машини? Този приемен център да не е нещо като обор или конюшня? – Засричах табелките. – Какво значи „Високо напрежение“? Там се напругаш отвисоко ли?... А „Група за бързо реагиране“?

– Едни хора, дето могат да действат много бързо, ако се наложи – ухили се татко.

– Понеже са точно до мястото за напругане отвисоко, та често им се налага ли?... А „Геохимичен център“ какво е?... А „Екзоастрономи“? Това някакви астрономи ли са?

– Да...

– Че те различни сортове ли били? Ужас! А караконджолите колко различни сортове имате? И самодиви?

Новият ми татко ме изгледа недоумяващо. Майката обаче само се усмихна:

– Ако си изпиташ сега всичкото питане, какво ще питаш утре?

– Други неща! А досега не се е случвало да си изпитам питането. Никой не е издържал да го попитам всичко, дето ми е интересно. Даже отец Самуил не смогва!

Таткото поклати глава, все едно го болеше зъб. Ама... Че нали допреди

малко с такова удоволствие обясняваше и без да го питам даже?

– Тези матови стъкла защо светят, като е нощем? Светилници ли имат отвътре? Кой ги пали пред нас и ги гаси, като минем? Я, и през още стъклени врати ли ще минаваме?... Този надпис на стъклото на вратата защо е отзад напред?... Аха! Направо е, ама ако го четеш отвънка! „Институт по транспространствени технологии – Трансмитерен възел“... Този трансмитер сте го вързали за нещо с възел, за да не избяга ли? Или прилича на въже, та го връзвате на възел? Или е някаква машина?... Ахааа! Да не е някое от онези неща, дето бяха около кръга? По-точно всичките заедно?

Таткото се облещи насреща ми.

– По какво се сети?

– Че за какво друго ще ги храните с въжета, ако не за да можете да ги връзвате една за друга на възел? То си е ясно...

– Ооооохх...

– И колко е топла вечерта при вас! Нашата беше по-студена. Друго време на годината ли е тук?

– Не, просто е по-топло през зимата...

Бяхме излезли в огромен двор, може би колкото манастирския, но навсякъде покрит с черен камък с разчертани по него бели линии. Камъните бяха така добре напаснати, че изобщо не се различаваха фуги – само се сещах, че няма как целият двор да е един огромен гладък камък. Тук-там имаше светилници на високи пръти и се виждаше отлично въпреки нощта. Около двора стърчеше рядък плет от изумително равни и прави пръти. Опитах се да разгледам сградата, от която бяхме излезли, но един ред лампи бяха закачени точно на нея на височината на втория кат и заслепяваха очите. Различих, че е по-широка дори от манастира, но не можех да видя колко висока е.

Тръгнахме през двора, право към нещо, оставено насред него.

– При това там ли отиваме? То какво е?

– Ха сети се де! – ухили се Христина.

– С колела е... Каруца! Вашенска каруца!

Христина изпищя от смях, майка ѝ също се усмихна. Майка ни, де. Помислих, че се смеят на мен, но видях, че татко се е изчервил като рак.

– Каза ли ти го и Петърчо? – изгъшка накрая Христина. – Дето за пръв път вижда кола през живота си?

– Много ви разбират умовете от коли! – заяви сърдито татко. – Екстра си е, нищо че е старичка. Влизайте сега, че... така де, окъсняхме.

В нещото се влизаше през вратички, като в кошарка или прасешка кочи-на. Вътре обаче беше чисто и имаше ниски столове с облегалки, меки като

игуменския трон в манастирската черква. Татко ме сбута да седна отпред.

– Това... стъкло ли е?! – Пипнах внимателно полегатото прозрачно нещо пред очите ми. – Не се ли чупи, като друсне каруцата? Я, ама то е и извито?! Е, щом може да се огъва, няма да се чупи, то е ясно. Ама че съм глупав.

Христина се изкиска.

Очаквах татко да доведе и впрегне кон, или поне вол. Не че виждах теглич отпред, ама... де да знам. Вместо това обаче той се пхна до мен, направи нещо и каруцата изръмжа. Така се стреснах, че едва не изскочих от нея. Додето смогна да се уплаша обаче, тя млъкна. Татко замърмори, заръчка някакви неща по ритлата под кривото стъкло отпред, каруцата ръмжа, млъкна, ръмжа, млъкна и най-накрая, след поредното заръмжаване, вместо да млъкне, взе, че тръгна сама! Такова чудо не бях очаквал! Добре, че вече бях посвикнал на ръмженето.

– Вози като патриаршеска карета – похвалих я аз, засрамен, че съм обидил татко. – Страхотно е! И това с покрива е хитро – нашите каруци си нямат покрив и ако завали, се крием под тях. А как върви, като няма коне?

– Как да няма? Седемдесет и четири коня има – усмихна се таткото.

– Да бе! Да не са невидими случайно? И как я теглят без теглич?... Това не го вярвам. Кажете де, как върви?

– Има едно магаре – изхили се Христина.

– Даже две – поправи я баща ѝ. – Като не знам кое е по-голямото. И с повече бръмбари в главата.

Колкото коне виждах пред каруцата, толкова и магарета. Но пък друго за гледане имаше колкото щещ.

В оградата пред нас се отвориха сами две врати, по-широки даже от манастирските порти. Каруцата излезе през тях, зави и пое по път, настлан със същия черен камък без фути. И със също такива бели черти по него, и осветен от светилници на високи колкото дърво пръти. Беше поне петнайсет разкрача широк, може би повече.

– Някакви много широки каруци ли имате, та не могат да се разминат на по-тясно? – Посочих пътя пред нас.

– Че защо да се разминават тук? – учуди се Христина. – Движението в обратна посока е по другото платно.

Погледнах накъдето тя кимна и направо щях да хлъцна. Тревата отляво беше широка само две-три крачки и отвъд нея имаше още един такъв път! Докато го гледах смаяно, по него профуча с рев нещо, което дори не успях да разгледам, носеше се като хала. А и аз... се постреснах и не го погледнах добре, честно казано.

– Ей това е кола! – заяви възторжено Христина.

Майка ни вдигна рамене, а татко примига и въздъхна.

Отляво и отдясно покрай двата пътя имаше пет-шест разкрача широка ивица, настлана също с камък и задигната една длан над нивото на пътя. По нея на равни разстояния се низеха ненастлани четиригълници, от които растяха дървета. А отгатък нея се редяха сгради... ама сгради! Пред тях манастирът изглеждаше като селска къщурка, ако щете, ми вярвайте, честен кръст!

Повечето бяха целите осветени и нямаше една с една да си приличат. Квадратна сива сграда, сигурно поне двайсетина ката висока и още по-дълга и широка, и с подредени като по конец прозорци, стоеше до също толкова голяма, но някак подобна на манастирската черква – колони, арки, балкони, големи прозорци... След нея пък следваше по-тъсна, но още по-висока, кръгла като огромна бъчва и цялата от стъкло и метал. От другата страна на пътя пък имаше висока само четири-пет ката, но сигурно по-голяма от целия манастирски двор сграда, с някакви светещи букви отгоре и три пъти по-голям от нея двор отпред. Забелязах в двора, пред сградата двайсетина каруци като татковата. След това пък минахме направо под сградата, цялата над пътя, стъпила на няколко човешки боя високи и повече от разтег дебели колони отстрани на двата пътя и в тревата между тях... Значи това им беше селото? Или може би градът? И този път всъщност беше улица!?

На първия кат на повечето сгради, а на някои и на покрива имаше най-различни светещи надписи. Някои нищо не ми говореха – „Боулинг“, „Супермаркет“, „Кинотеатър“. Други беше ясно какво значат – „Топли баници“, „Шивашки услуги“, „Железария“. За „Опера“ се почудих малко, докато се сетя, че ако вали или е студено, е много по-удобно да се опере човек на сушина. Тук май хич не бяха глупави. И май много се перяха – сградата беше доста голяма... Но пък после за „Поща“ се сетих веднага. Щом си имат специална сграда за опиране, сигурно ще им е обичай да си имат и за пощене.

– Какво е това „Рибарска среща“? Там се срещат рибари ли? Вътре, откъдето излязоха ей тия хора? Гледам, че никой не носи риба, не са имали късмет ли?

– Сигурно...

– А „Бърза закуска“? Там има някакви закуски, дето бягат бързо ли? И как ги хващаш тогава? – Разсъдих за момент. – Или просто е място, където трябва да закусваш бързо? Ако е това, не се ли задавят хората?

– Там си има специален човек, който да ги тупа по гърба, докато си изкашлят хапката – обясни татко и се прокашля.

– Ахаааа! Хитро измислено! А коя е Модата?

– Коя?

– Дето живее ей там – посочих надписа „Дом на Модата“. – А... Олеле, Господи! „Гастроном“ – и такъв астроном ли имало?

– Разбира се. Не знаеш ли азбуката? Астроном, бастроном, вастроном... Христина се изкикоти, но новата ми майка се намеси:

– Василе, не ти подхожда.

– Добре де, добре...

Няколко пъти пресичахме пак такива улици. Над кръстовищата висяха жълти светилници, които мигаха. На няколко места завихме наляво или надясно. Тук-там виждах каруци като татковата, които обаче отминаваха, преди да успея да ги разгледам по-добре. Всички имаха по два ярки фенера, които осветяваха пътя много пред тях. На едно място ми се стори, че видях далеч напред да пресича огромна каруца, поне трийсет разкрача дълга и сигурно три боя висока. Ама сигурно се бях объркал – откъде такова каруци?

Веднъж-дваж влизахме под земята и все едно минавахме през пещери. Татко каза, че било, за да могат да се разминават пътищата, без да се пресичат. Така и не разбрах защо – как ще завиеш от един по друг път така? Два пъти минахме по мостове, все едно над река, ама над пътища. Сигурно истинските – още по-широки от нашия, и по четири вместо по два: от страни на двата по-широки имаше по още един, колкото да се разминат две каруци на него. Това се казвало вътреградска магистрала. Пасва му да се казва с дълго и широко име.

Понякога пък минавахме под мостове. Така и не разбрах пътища ли вървят по тях. Или може би реки. Де да знам, може тук реките да текат по мостовете, а пътищата и улиците да минават под тях.

След поредното кръстовище големите сгради свършиха и отстрани се появиха по-обикновени къщи с дворове. И те даже повечето бяха на по два ката. Тук само владици ли живеят? Още повече се смаях от това, че май на всички прозорци имаше стъкла. Тукашните владици май бяха по-уважавани и от широкополския – на неговата къща само на горния кат имаше стъкла на прозорците.

– Татко, а Петърчо няма ли бълхи? – разпитваше на свой ред Христина.
– И въшки, и... какви бяха? Бактерии?

– Бактерии нямам. Даже не знам какво са. А въшки и бълхи има всеки.

– Имат ги само неграмотници като теб. И глупчовци.

– И как се пазиш от тях, като отидеш да срещеш добитъка? Аз съм бил глупчо...

– Нямаме добитък – намеси се баща ѝ. – Не виждаш ли, че колата не я теглят коне?

– Вярно! А какво тогава? И защо ме излъгахте за седемдесет и четирите коня?

– Двигател... Машина. От метал.

– Ами! Няма я пред нас. – Огледах се. – Нито отзад. И колата няма теглич. Пак ли се шегувате?

– Тук отпред е, под този капак.

– Не ѝ ли е тясно? И затова ли ръмжи така? Да не вземе да изскочи и да ни изпохапе?

– Няма опасност. Капакът е затворен здраво.

– А като искате мляко, пак машини ли доите? И ако и те са от метал, какво им е млякото? И не завъждат ли метални въшки и бълхи? Дето да трябва да ги трепете с ковашки чук? И дето вместо да ви хапят, сигурно ви нагризват ножовете и мотиките?

Татко въздъхна дълбоко и не отговори нищо.

– А като ви се прияде месо? Или спазвате пости? А какво впрягате, като орете? Такива коли ли? Или пускате машините от под капациите и ги впрягате? И как им слагате хамутите? А юздите на този кръг ли ги закрепвате?

– Не виждаш ли, че го държим с ръце? – намеси се Христина. Аз обаче не ѝ обърнах внимание:

– А тези машини къде пасат? И обикновена трева ли, или някаква метална? Ако е метална, как я косите за зимата? С ковашки секачи и пили?

– Не пасат трева – заяви татко.

– Какво тогава ядат? Въжета като трансмитера ли?

– Нищо – подсмихна се под мустак той. – Само пият от време на време. Така са научени.

– А не умират ли скоро след като ги научите да не ядат? При нас обикновено така става. Само на вода как ще изкарат дълго?

– Не пият вода, а спирт – уточни Христина.

– Това какво е?

– Като вашето вино, ама по-силно – обади се таткото.

– На тате ще му хареса ли? Другият тате, имам предвид.

– Не знам. – Татко лекичко се изчерви и метна поглед към майка ни.

– А ще престане ли и той да яде, ако почне да пие спирт вместо вино?

– Както е денатуриран, сигурно доста скоро...

Каруцата зави по една съвсем малка като за тук уличка – към десетина разкряча широка. Мина няколкостотин разкряча и спря. Докато се чудех какво става, две врати в оградата отстрани се отвориха сами и каруцата

влезе в двора. Вратите се затвориха зад нея.

– Стигнахме, хайде слизайте.

Измъкнах се и се огледах. Точно отпред на улицата имаше светилник на прът, та всичко се виждаше добре. Къщата беше на един кат, но по-широка от нашата на село. Сигурно има поне шест-седем стаи, прецених набързо. Само дето никъде из двора нямаше нито обор, нито кокошарник. Даже куче не се разляя. Уж такава голяма къща – а иначе толкова ли са бедни новите ми родители? Щом тук няма свещеници, надали ще има и кой да подкани по-богатите да им помогнат. Затова ще да е.

Христина човъркаше нещо по входната врата. Чух изшракване, вратата се отвори и новата ми сестричка хлътна вътре. Ние с мама обаче изчакахме татко. Той първо вкара каруцата в някакъв хамбар, чиито врати също се отваряха и затваряха сами, и чак тогава дойде.

– А няма ли да вържете вратите на оня хамбар?

– Че защо да ги връзваме?

– Ами, хамбар с врати, дето се отварят сами, дали ще може да опази каруца, дето върви сама? Нещо не съм сигурен. – Изгледах подозрително хамбара. – И както и дворските ви порти се отварят сами...

– Няма страшно. Колата е уморена и ще спи сега – обясни татко. – Няма да се събуди цяла нощ.

– Даже и утре може да не се събуди лесно – смигна му мама. Той въздъхна, но тя го хвана за ръката и му се усмихна.

Аз пък се успокоих.

Като влязохме в къщата, щях да стана разноглед. То не бяха светилници, дето сами се палят, не бяха врати, дето сами се отварят, не бяха какви ли не стаи, столове, маси, чудесии... Спряхме пред една врата, на която имаше нарисуван чучур на лейка.

– Хайде да се къпете и по леглата! – заяви татко.

– Къпал съм се преди само месец – обадох се аз. – Пак ли трябва?

– А зъбите мил ли си ги тази година? – прихна Христина.

– Защо да ги мия? Нали не ям мръсни неща?

– Тук така е прието – обади се миролюбиво татко. – Както в манастира да се молиш.

– Защо?

– Трябва да спазваш хигиена – поучително заяви Христина.

– Тая хигиена някоя от машините ви ли е? И как така се пази с миене? Бяга от миризма на немито, или какво? – Затова, значи, ние нямаме машини, а те имат! Ето каква била работата.

Татко пак извади отнякъде парче плат и си избърса челото.

– Просто се изкъпи и толкова. Става ли?

– А... не е ли по-добре да не топлим вода сега посред нощ, а да се окъпя утре?

– Хайде, хайде, не се измъквай – усмихна се мама. – Има топла вода. Василе, покажи ми как да се оправи с крановете. И ми помогни да се изкъпе както трябва.

– А въшките и бълхите му? – обади се Христина.

– Няма. И вредни бактерии няма. Трансмитерът е настроен да не прехвърля такива неща – обясни татко. – Като апаратурата за лекуване на рак, виждала си я, когато баба беше болна. Влизай, Петърчо. Ще се учим да се къпем. Както се къпе човек тук.

Крановете бяха страхотна работа! Татко ми каза да внимавам с този за топлата вода, но не се сети да ме предупреди какво прави душът. Отвън Христина щеше да се скъса от смях, като ме чу... Като ми мина уплахът, продължих да оглеждам всичко.

– Крановете и душът сами ли се чистят от ръждата?

– Защо да се чистят сами?

– Ами в къща, в която вратите се отварят сами и лампите светват сами, сигурно и желязото се чисти от ръждата само. Нали?

Татко поклати глава отрицателно.

– А как тогава не ръждясват на всичката тази вода? Или вие ги лъскате всеки ден?

– От специално желязо са, дето не ръждясва.

– И такова ли имало?!... А сапунът направо е страхотен! Как така не люти на очите? И защо мирише на рози?

– Така е направен.

– Много е хитър! Сега разбирам как търпите да се къпете всеки месец. Нищо чудно и аз да се науча. С тая топла вода и тия хитри врътки може даже по два пъти на месец да почна... Това какво е?

– Паста за зъби. Като сапун, но специално за зъби. Ей тая капачка се отвинтва и тубата се стиска... Стиска се полека. Остави, аз ще избърша стената... Ъ... и какво сега, вкусна ли е?

– Като листа от джоджен. И още нещо, не знам какво.

– Харесва ти, значи?

– Много! Може ли да си хапна още малко?

– Пастата не е за ядене, Петърчо. Само за миене е. И.. ей, ей! Една туба е množко за едно миене!

– Язък! Толкова е вкусна, пък да не е за ядене! А нея от машини ли я берете? Или всъщност как я правите? И как сте я вкарали в това? То какво

е? – Зачоплих тубата с нокът. – Аха! Метално е под боята!... Сетих се! Това са черва от машина! И ги пълните с пастата като суджуци. Нали? А как колите машините? И как после ги дерете и нарязвате? Не се ли чупят ножовете?

Татко ме изгледа отчаяно.

– Утре ще се занимаваме с въпроси и отговори.

– Ама защо утре? Докато си легна, имаме още време!...

Докато Христина се къпеше, татко ме разведе из къщата. Стаите наистина бяха към десетина, отделна за всеки човек и още разни други. И за мен също – имали си една в повече, специално за ако се появи братче на Христина. Тя пък се изкиска и ми обясни, че допреди да дойда, тук спели татко и мама, а техните стаи им били само да работят в тях. Това пък съвсем не го разбрах. Нали уж татко работеше в оная сграда с машините, дето ги връзват на възел?

Добре и отходното място беше вътре в къщата, в отделна стая. Докато татко не ми показва колко е чисто и как не мирише, мислех, че се шегува. И подът беше по-чист и от трапезите в манастира. Колко ли зор виждат да го поддържат така, ум не ми побира. А защо им е нужно, пък съвсем... Много исках да питам татко какво ли не, ама той нещо се назлъндисваше. Нищо, и утре е ден...

Само стаята на мама беше като вкъщи – светилник, дето много приличаше на тези в манастирската черква, дървено легло и столове, черги на пода, сламени плетеници и паници по стените (така и не разбрах защо не стоят в кухнята). В стаите на татко и Христина, а и в моята имаше само по една маса и един-два стола, и онези странни кутии на масата. Всичко останало изскачаше от стените, като пипнеш тук или там – отваряха се шкафове, светваха светилници, стените ставаха на прозорци към къде ли не, излизаше легло... Първия път леглото ми изкара акъла, нищо че бях виждал вече такова в стаята на Христина. Ама пък после се оказа разкошно! Чисти чаршафи, хем равно, хем меко – за такова сигурно ще ми завиди и околийският владика!

– Събуди се, Петърчо. Време е за закуска.

Отначало не можах да се сетя къде съм. До леглото стоеше новата ми майка.

– Бягай да се окъпеш и да си измиеш зъбите. Тук са дрехите ти, а закуската е в трапезарията.

– Тая нощ нито съм се цапал, нито съм ял нещо мръсно! – На тоя свят май имаха ама наистина глупави обичаи. – И къде са ми елекът и потури-

те? – Огледах подозрително дрехите. Бяха панталони и фланелка, точно като на Христина. – Така не се ли обличат тук момичетата? – Новите ми мама и татко се обличаха също така, ама те са възрастни, за децата де да знам.

– Основно момчетата. Христина мрази роклите, защото не са удобни за пакости.

– Ахаааа! Значи ако не върша достатъчно пакости...

– А, не, не, моля те! Обещавам да не позволя да ти облекат рокля. – Мама тръгна към вратата. – За миенето – тук така е прието. И закуската е доста, няма нужда да си дояждаш с пастата за зъби.

Докато се къпех, все пак реших да се оглеждам за някоя по-сериозна бяла. И по-бърза за правене. За всеки случай.

Трапезарията я намерих много лесно – по уханието на топъл хляб и мляко. Оказа се, че има и масло. А голямата стъкленица с мед на масата ме смая.

– Ама Коледа не мина ли вече? Защо тогава се гощаваме така?

– То пък едно угощение – намръщи се Христина. – Мамо, нямаме ли мюсли? Или корнфлейкс? И защо млякото е без какао? – Тя дъвчеше хляба с такова изражение на лицето, все едно е дървен.

– За омокотяване на културния шок – поясни татко. – Новото ти братче има нужда да привикне. Нали, Петърчо?

– Мхъ-м! М-м!

– Той може да има нужда, но аз нямам! Особено към такива глупости... И нали не е възпитано да се говори с пълна уста?

– Не е възпитано изобщо да се говори на масата. И да не ядеш, когато са ти сервирали... Петърчо, внимавай да не се задавиш. И ако ти харесва, има допълнително.

– Фолфо?

– Колкото искаш.

Глътнах си залька отведнъж.

– Може ли още десет филии? Не, двацет!... Какво му е смешното? Такова ядене се яде веднъж в годината! Страхотно е!

– Добре, че е само веднъж. Не смогвам да го съдвча. – Христина продължаваше да се мръщи.

– И аз. Направо го гълтам. А... има ли още мъничко мляко? И защо още само три филии?

– Ако ги изядеш, ще има и още. Ето ти и мляко. – Мама ми наля пълна до ръба чаша. – Не се безпокой, утре закуската няма да е по-лоша. И вдругиден също. Това ни е обикновената храна... Василе, тупни го по гърба!

По-силно!

Едвам успях да изкашлям хапката.

– Вие да не сте най-охолните в селото? Или в града? Имате си карета като на Митрополит, ядете всеки ден като на Коледа. А какво ли ще е на Коледа, ме е страх да си представя. Или тогава ядете по-бедно?

– По случай идването ти може и да отпразнуваме Коледата пак. По стар стил – усмихна се мама. Тя май никога не се мръщеше.

– А това мляко от машина ли беше? Няма вкус на метал. – Помирисах за всеки случай чашата.

– От крави е – отговори татко. Видя, че отварям пак уста, и набързо продължи: – Обикновени, като вашите. И нямат бълхи и въшки. В целия ни свят няма. И маслото е от такова мляко. Хлябът също е от брашно, а то – от жито, точно както при вас. Само медът е синтети... от машина. Само че тя го прави точно като пчелите.

Опитах се да си представя как колата на тате прехвърча от цвят на цвят. И след това се завира в кошер да остави събрания мед. Нещо не се получаваше. Щом го казват, сигурно е истина, де. Ама ще искам да го видя. Колкото се може по-скоро. Само че...

– Тая машина много ли жили?!

– Не жили изобщо – пак се усмихна мама. – Искаш ли още филии?

– Ох, не мога. Май... май попреядох.

– Най-сетне! – Христина стана от масата. – Хайде с мен на училище! – Тя потри ръце и очите ѝ проблеснаха.

– Няма как да е с теб – обади се татко. – Ще трябва да тръгне в първи клас.

– С тригодишните?!?

– Такова братче си си подбрала. Съжалявам, ако ти се смеят заради него.

– Ама аз съм учил! – опитах да се защита. – Знам много неща. Да чета, да пиша, да смятам...

– Така ли? Можеш ли да извадиш корен квадратен?

– А вие да не би да можете?

– Можем, естествено! – тросна се сърдито Христина.

– Искам да видя! Къде ви е градината?

– Нямаме градина – заяви мама. Май се беше разхълцала.

– Като няма градина, и аз мога да вадя каквито корени щете! То много лесно така!

– Ей затова е нужна математика – поучително заяви татко. – Да не...

– Каква мотика?

– Ооооох...

– Някаква специална за корени ли? Ами по-големите корени с какво ги вадите? С някакви машини ли?

– С компютри! – заяви гордо Христина.

– Ще ми кажете ли най-сетне какво са тия компютри?

– Ами, това на масата в стаята ми е компютър.

– Тая кутия? А стига бе! Те и за това ли стават? Че как ги завирате в корените? Понеже са квадратни, та затова вадите с тях квадратните корени ли? А за обикновените корени сигурно си имате някакви по-заострени? Като нашите кирки и клинове?... – Брех, да се не нада човек! Ако Христина не го беше казала, без да се изчерви, нямаше да повярвам за нищо на света.

– Виждаш ли, компютърно мое поколение? – Татко поклати изразително глава към Христина. – Каквото и да правиш, няма как да учите заедно.

– Ти ще кажеш! – подскочи Христина.

– И как ще стане, ако може да зная?

– Той ще ни настигне бързо. Петърчо, можеш да учиш бързо и много, нали? Както да играеш шах?

– Амииии...

– Ето, виждаш ли, татко – може!

– Чакайте де, няма ли да ми обясните за оная мотика за малките корени? За квадратни корени и тя ли е квадратна като компютрите?

– Ако има кой да седи и да учи с него. Нито аз, нито майка ти имаме това време. – Татко усърдно се правеше, че не ме чува, и по физиономията му беше изписана такава тъга, сякаш градушка му е съсипала единствената нива.

– Аз го имам! След училище.

– Глупости. Теб още от първи клас те пускат в следващия само за да не се похабява компютърният ти талант. Иначе нищо не знаеш както трябва.

– Не е вярно!

– А нещата трябва да се учат открай докрай, последователно, точно както е по учебник – продължи татко, все едно не я чуваше. – Ти на времето не щя да си четеш учебниците, че сега ли?

– Ще ги чета, и ще учим заедно с него!

– И ще си зарежеш другото учене. Не разрешавам!

– Няма да го зарежа! Ще уча и двете, ако трябва и през почивните дни!

– Дрън-дрън. Мария, давай да оправяме масата и да тръгваме на работа. Христинините приказки и двамата ги знаем колко струват.

Христина тресна чашата си на масата така, че млякото се изплиска по покривката, и изхвъркна от стаята. Докато преброя до пет, хлопна и външ-

ната врата. Мама и татко се спогледаха и изведнъж прихнаха да се смеят така, че им потекоха сълзи.

– Василе, как ти хрумна? – успя най-накрая да каже мама.

– Елементарно. На Хефест открай време използват енергията на вулканите. А наскоро на Океания правиха опити да оползотворяват тази на тайфуните...

– Какво са това вулкани и тайфуни? – намесих се аз. – Някакви междусветски бедствия ли?

– Е, не чак междусветски...

– Значи Христина е нещо повече от тях? И какво са пък Хефест и Океания? Някакви места ли?

– Ще научиш. Да видим все пак дали ще го направи, де.

– Кое?

– Да си научи всичките пропуснати уроци. Като изключим компютърните дисциплини, е учила горе-долу колкото тебе. И като изключим последния месец. Ако не се бях зачудил защо по цял ден четете учебници, никога нямаше да се сетя да прегледам записите в Центъра.

Лукавото пламъче в очите на татко не угасваше. Тук имаше нещо... Запомних се и внезапно ми просветна.

– Значи затова всъщност ме измъкнахте и осиновихте? И сте казали на Христина да не казва, че мога да играя шах, точно за да каже? И Съветът да ви накара да... Ама големи сте хитреци!

– Амиии... как да ти кажа... – започна татко. – Работата е там, че... всъщност... така да се каже...

– Ти да не си помислиш случайно, че татко ти е голям поклонник на шаха? – усмихна се мама. – И че винаги е искал да има дете гениален шахматист? И да не вземеш да се сетиш защо Христина толкова мрази шаха? Моля ти се! Съвсем заради друго те измъкна, няма нищо общо с това! – Тя изглежда татко лукаво и пак прихна. Той се изчерви като домати.

– Мария, не е педагогично...

– Петърчо, да имаш да кажеш нещо? Защото татко ти май няма какво.

– Да. Че е наистина добър шахматист.

– Щом може с един ход да взима две фигури ли? – Мама усмихнато погледна татко.

– Три. И да си спази дадената дума.

Татко направо грееше като слънце.

Сутринта мина в ходене по разни места. Направо ми се взе акълът колко неща за гледане имало тук. И колко за питане има около тях.

Тоя град беше ама грамаден! Татко ми каза, че това била столицата на света, нещо като Свети град при нас. Да, ама като си представям Свети град по разказите на отец Самуил, тая столица тук ще да е поне двайсет пъти по-голяма! Просто ум не ми побираше къде се ражда толкова храна, че да има за всички тук. Сигурно я карат от дни път. Може и от повече – то самият град май беше поне един ден път, докато го пресечеш.

Другото бяха сградите. Бях видял вече доста, ама се оказа, че имало и още, и още по-големи. Татко ми показва денем онази, в която бях пристигнал на този свят и в която работел той – беше като планина. Това, което бях видял от нея през нощта, се оказа късата ѝ страна. Преброих осемнайсет ката и беше поне три пъти по-дълга, отколкото широка. Имала била дворове и отвътре даже! Нищо чудно да е по-голяма даже от Патриаршеската катедрала в Свети град.

Като казах на татко какво мисля, той ми рече да изчакам малко, докато видя сградата на Научния съвет. Там вече направо изгубих дар слово. Чак не можах известно време нищо да попитам. За радост на татко. Научният съвет беше само малко по-широк от работата му, ама няколко пъти по-висок! Опитах се да преброя катове, ама като стигнах докъм седемдесет, ги обърках. Горките съветници, дето живеят в него! Сигурно докато слязат до долу и се качат после до горе, капват. Ако не живеят горе, де. Ама тогава пък като трябва да си орат нивите, просто не ми се мисли. Сигурно е голямо наказание да си съветник тука.

Навсякъде беше пълно с каруци като татковата. Мярнах даже една-две огромни като оная нощната – май не ми се беше привидяла. Добре, че повечето улици бяха по петнайсет и отгоре разкряча широки, и по още толкова в другата посока. И където се пресичаха, светилниците над кръстовищата, вместо да мигат жълто, бяха почнали да сменят най-различни цветове. Татко каза, че показват кога кой да минава. Така и не разбрах с кой акъл са сложили зеленото да е за минаване, а червеното – за чакане. При нас зеленото го чакаме да узрее, и като стане червено, действаме. Ама татко каза, че така било прието и всички били свикнали, та било трудно да го сменят.

Таман вече се бях шашардисал съвсем, и дойде ред до лечителницата. Тук ѝ казват медицински център и е десетина сгради, всяка с по не знам колко ката, бях се отказал вече да броя. Много се чудех защо татко ме води там, след като не съм болен, ама така било трябвало.

И излезе прав. Не съм подозирал, че има толкова лечители – така де, доктори – на света! И че всичките имат да ми проверяват по нещо. Наме-риха ми толкова болести, че ми се зави свят – какви ли не ензими, някол-

ко цвята кръвни телца, а пък хромозомите вече съвсем ги забравих колко бяха.

По едно време се бяха съвсем отчаяли и щяха да ме водят да ме... те му казват културно, де – да ми правят скопия. Сигурно заради хромозомите – чух, че правели нещо и на поколението. Как точно не знам, може би щъркелите се плашат от тях и бягат... Като чух, всичките доктори не можаха да ме хванат. След като половината си направиха синини и цицини от гоненето, ми обещаха, че нямало да ми правят нищо. Беше ме страх да не ме лъжат, ама си спазиха думата. Само ме погледнаха на нещо, дете виждало човек отвътре, без да го режат.

Накрая не знам какво се объркаха, ама забравиха за болестите и заявиха, че всичко ми е наред. Татко беше страшно щастлив. Аз още повече. Особено като си припомнях за хромозомите и скопията.

После отидохме в една друга голяма сграда, която татко нарече спортен център.

– Тука какво правят хората?

– Спортуват.

– Това какво ще рече?

– Ами тичат, вдигат тежести...

– Това хубаво, ама какво вършат? Закъде тичат? И защо? И какви тежести вдигат, жито ли товарят? Или камъни местят? Нещо строят ли? Или товарят и разтоварват?

– Правят го ей така. Да са здрави и силни.

Това не можах да го разбера.

– Тичат и вдигат тежки неща ей така, без да правят нищо? Че защо тогава не правят нещо полезно? Да хванат примерно да градят къщи или църкви – ще има камъни и тухли за вдигане колкото щат. Или като така и така тичат, да носят каквото има да се пренася? Цяла такава сграда построена специално за да се върши сума ти работа нахалост? Това не го разбирам.

– Ами... така е прието, Петърчо. Така са свикнали. – Татко въздъхна и май се поизчерви.

Тръгнахме по един коридор с много врати по него. Влязохме през една, на която пишеше „Градски шахматен клуб“.

Зад вратата имаше голяма зала с много маси и столове, като в манастирската трапезария. По всички стени бяха окачени портрети на разни чичковци и лелки. Покрай едната стена по масите стояха редица кутии като тази в стаята на Христина. На повечето други маси също имаше някакви кутии, по-малки от тези покрай стената и с по два бели кръга с черни мустаци във всеки на едната страна.

Край една от масите встрани дремеше чорлав мъжага със сини панталони (тук май всички мъже, че и доста от жените ходеха с панталони като циркаджии) и размъкната бяла риза, ама без яка, копчета и ръкави, и с надпис „Винаги готов!“ и лице на усмихната мома, извезани на нея. Татко тръгна право към него.

– Какво става, Минчо? Какъв гамбит обмисляш?

– С меко легло – отвърна сънено мъжаката. – Таман ми свърши нощното дежурство. Ако не бях чул какво е станало, щях направо да ида да спя. Това ти е, значи, шахматното чудо? Петърчо ли се казваше?

– Какво е гамбит? И за какво са ви всичките тези кутии тук? Христина се оправяше и с една. Също ли държите в тях демони като Арканус? Това трапезария ли е? И шаха на кесии като нас ли го играете, или само на дъски, като тези от образите? А кой ви дялка фигурките? Сигурно е голям майстор. Тези на татко бяха изпипани като за подарък на самия Патриарх. А тези кутии с кръговете с мустаците какво са, машини ли? И за какво са пък те? Да не би да събират мед? Или помагат нещо за шаха? А...

– Часовници са. За отмерване времето за мислене – прекъсна ме татко. – Минчо, затвори си устата, че ще ни лапнеш и двамата. Просто Петърчо е прекалено любо... знателен. Ще му свикнеш. Надявам се.

– А, само се прозявах – сепна се Минчо. – Спокойно, ще му свикна, какво толкова? Идва от Ортодокс човекът, нормално е да не познава нещата тук... Петърчо, татко ти твърди, че направо си го разсипал на шах. И че си го направил почти без да си играл преди това. Вярно ли е?

– А, играл съм преди това цели четири игри. Лично с отец Геласий, старшия преписвач на манастира ни. И още няколко наум сам със себе си.

Минчо премига и ме изгледа внимателно. Сбърчи вежди, след това махна с ръка и се усмихна:

– Страхотно! Ще ми покажеш ли тогава как играеш? – Май беше забравил, че му се спи. Бръкна под масата и измъкна дебела дървена дъска. Тя се оказа куха и пълна с фигурки, а по стените 045D имаше квадратчета. Татко придърпа един стол и седна да ни гледа със светнали очи.

– Нищо не разбирам – обади се Минчо на седемнайсетия ход. – Дотук направо ме шашна колко добре се защитаващ, защо оплеска нещата така? Дамски гамбит, след това продължение по Берцелиус... и отведнъж някак-ва глупост!

– Ще разбереш – отговори татко. – Скоро.

След още три хода Минчо загрижено се обади:

– Защо играеш дамата там? Взимам ти я веднага. Ако искаш, си върни хода.

– Не искам.

– Хъм? Хубаво. И ако поне малко мислеше, щеше да играеш много по-добре. Сега ти взимам и топа, а след него и офицера. Какво? Защо си даваш и другия топ?... Тия двете пешки май също са ти излишни... И другия офицер... Василе, шахматното ти чудо май попрехвалено излезе. Петърчо, предаваш ли се?

– А вие?

Вече бях побеждавал отец Геласий само с кон и три войника, и бях страшно любопитен мога ли да го направя само с кон и два.

– Шегуваш ли се?! Почна отначало добре, а сега както съм тръгнал... И тези три пешки хвъркват, заедно с коня... .. А!

Татко се беше ухилил така, че му се виждаха и кътните зъби. Минчо мълчеше и зяпаше дъската, все едно го е ухапала по пръстите.

– Какво ще стане, както сте тръгнал? – попитах аз.

– Ъ... ъ! Т-т-това пък какво беше!

– Ами кой ви караше да взимате тогава царицата? Ако не бяхте, щях да ви бия след четири хода повече. И изобщо нямаше да стане толкова красиво... Какво ще стане, както сте тръгнал? Къде ще ходите?

Минчо стана и отиде до една странична врата. Отвътре се чу шум от вода. На връщане лицето, косата и фланелката му бяха чисто мокри.

– При вас с дрехите ли се миете? – попитах аз. Сигурно, де. Щом се мият всеки ден, че и по повече от веднъж, нищо чудно. То иначе човек само се съблича и облича. – И това ли ви е уговорката? Който изгуби играта, да се мие? А имате ли уговорка който спечели играта да пропуска едно миене?

Минчо през това време бързо пренареди фигурите за начало.

– Да пробваме пак?

Втората игра не стана толкова хубава като първата, но свърши още на двама и петия ход. За щастие, понеже Минчо този път мислеше по сума ти време между ходовете. И ме поглеждаше от време на време, все едно ще го изям. Всъщност трябваше да продължи още шест хода, но той се предаде.

– Да кажеш нещо? – попита победоносно татко.

Минчо премига малко, след това въздъхна:

– Прав беше. Няма да му свикна лесно.

– Нали?

– Ми... такова животно просто нема!

Аз бързо се огледах, но не видях нищо. Ясно защо, де.

– А като го няма, какво е?

Минчо не отговори.

– Аз ще прескоча до Центъра – заяви татко. – Ще се върна до час. Ще дойдат ли скоро другите от клуба?

– Дошли са вече – гръмна силен глас зад гърба му. Собственикът на гласа се оказа нисък и плешив дебеланко. В ръка държеше мрежа, като рибарско серкме, но пълна с домати. Зад него надничаха още няколко души. – Василе, тече ти маслото на колата.

– Да не се подлъгваш от онзиденшното петно?

– Не вярвам. Виждаше се как подлизва.

Татко се омърлуши. Дебеланкото го забеляза и бързо смени темата:

– Довел си момчето ли? Здравсти, юнак. Какво става, готвите се да играете с Минчо ли?

– А, играхме вече, стига ми толкова – бързо отговори Минчо. – Искаш ли някой от вас да се пробва?

– Аз. – Дебеланкото заподрежда фигурите. – Кога пристигнахте? Направо от трансмитера ли идвате?

– А, не. – Дали тук ловят домати в реката, вместо да ги садят в градина? Трябваше да го питам после. – Първо ходихме до къщи, да спим, и после до медицинския център. С каруцата на татко... Защо се смеете?... Добре де, забравих, че е кола, а не каруца... Ама стига де! Ако искате да знаете, похубава е от каруцата на другия ми татко!

– Убеден ли си? – едвам изхърка дебеланкото. Дъската стоеше до него, подредена наполовина – беше забравил от смях за фигурите.

– Ами... горе-долу. Само дето каруцата на другия татко я возят два коня, а тази не разбрах седемдесет и четири коня ли, или едно магаре. Сигурно ще да е някакво много яко магаре, за да тегли вместо толкова коне...

Татко се върна чак към обед.

– Какво става, мач на няколко дъски ли правите? И къде е Петърчо?

– Ами те всичките искаха да играят срещу мен и за да не им губя времето... – обадох се аз от канапето в дъното на залата.

– Почиваш ли си? Те тогава срещу кого играят?

– Срещу мен. Те ми местват фигурите, аз само казвам къде. Спестявам си обикалянето.

Татко застина за няколко удара на сърцето. След това бавно пристъпи напред и огледа дъските. Към двайсетина от играчите вече се бяха предали, още около толкова мислеха напрегнато. Един от тях премести фигура:

– Кон на еб.

– Офицер на с4 – отговорих. – Татко, тая работа с имената на полетата била страшно хитра! Не разбирам защо изобщо са ви дъските и фигурите

– не е ли по-просто само да си казвате къде играете?

– Оооооохх... На кой ход сте? – попита татко.

– Различно. Чичо Стоимен примерно е вече чак на трийсет и втория, а онази какичка там, не си каза името, е още на единатсетия. Играят различно бързо и някои дойдоха по-късно, и също искаха да играят.

– Лудница – промърмори татко. – Направо не е честно! Идва от някаква забутана манастирска килия на средновековен свят, и туп – лежи си на капапето, и... Това просто на нищо не прилича!... Не е честно!...

– Съжалявам, татко, ама ме заболяха краката! Първия път ми се зави свят от обикаляне на дъските. Честно ли е те само да седят, а аз да обикалям като улав?... Пък и сега играя с по две пешки по-малко, понеже ги карам те да ми местят фигурите. Така нали е по-честно?

Татко обиколи дъските мълчаливо. Спря за малко пред онези пет, на които бях победил така, че фигурите да напишат по една буква от името ми. След това придърпа най-близкия стол изпод масата, без да гледа, и седна като подсечен. Чу се изджвакване и от стола закапа доматен сок. Татко май въобще не забеляза.

– Аз се предавам – обади се чичо Стоимен. – Още поне шест хода напред нямам как да се измъкна от мелницата. А след това съм с почти гол цар.

– И аз се предавам – добави унило Минчо, който втория път беше решил пак да се пробва. – Тая вечер ще се напия с гаранция. Стопроцентова.

– Много ли е отлежала гаранцията? – попитах аз. – Тате веднъж спечели на бас дамаджана петгодишна анасонлия и като я изпи реши, че сме караконджоли. Едвам избягахме.

Залата изведнъж мълкна и всички зяпнаха татко.

– Не става дума за мен – сепна се той и се изчерви. – Какво ме гледате, де? Петърчо говори за другия си татко. Нали, Петърчо?

Чуха се няколко сподавени изхилвания.

– Абе вие всичките за мезе ли ме взимате?

– За основното питие – подшушна чичо Стоимен. Изхилванията станаха повече.

– Така ли?!... Я ми кажете как свърши първият мач!

В залата настана гробна тишина. Всички забиха очи в земята. Татко ги изглежда унищожително. Май се готвеше да каже нещо, ама се отказа.

Минчо в това време се озърна крадешком и се заизмъкна към изхода.

– За довечера ли беше пиенето? – викнах подир него. – Искам и аз да дойда. Да гледам.

Всички се обърнаха към Минчо. Той се изчерви още повече от татко.

– Аз... де да знам... Защо?

– Тате, другият де, като пийне повечко от нещо с такова вързано име, и после не помни какво е правил. И ни пита тайничко наистина ли той е впрегнал коня наобратно, или някой се шегува. Та е добре и на вас да има кой да ви каже после...

Залата се тресеше от смях.

– А, и как се казваше онова вашето? Стопроцентовото?

Физиономията на Минчо стана тънморавна и той излезе тичешком.

– Петърчо, смяташ ли, че някой от останалите има смисъл да продължава? – попита татко, след като успя да си поеме дъх.

– Само чичо Ангел. Първият мач завършихме наравно, съвсем за малко не ме би. А сега отказа да съм с две пешки по-малко.

Този път обаче го бих, макар и чак на четиридесет и четвъртия ход. После изиграхме само двамата още две игри – на първата го бих на четиридесет и първия ход, на втората – на тридесет и шестия. Татко направо не можеше да седне на едно място. Не знам заради мен ли, или заради дома-теното петно отзад на панталоните му.

– Невероятен е – заяви чичо Ангел, възрастен мъж с посивели мустаци. – Става от игра на игра по-добър. Ако продължава така, не бих се учудил да настигне Арканус.

– Петърчо, запознахте ли се с Ангел Братоев? Несменяемият шахматен шампион на света ни вече десет години, председател на централния шахматен клуб и основният, ъъ, родител на Арканус.

– Несменяем допреди малко – усмихна се накриво чичо Ангел.

– Страшен син имате – реших да го похваля, за да го утеша. – Нищо, че е толкова малък. Такива мускули има, че му завиждам. А пък как само играе...

Чичо Ангел ме гледеше недоумяващо.

– Искаше да види Арканус и му показах емблемата... – сконфузено се обади татко.

– Хм... И сигурно си му обяснил как го държиш в ей толкова голям диск? – ухили се чичо Ангел. Всички прихнаха, а татко се изчерви като догат.

– Щом държиш, пробвай ти да му обясниш!

Обясняването продължи към... три секунди? Три минути? Обърках ги тия тукашни мерки. Абе, от обяд докъм средата на следобеда. Като свърши, или по-точно като се отказаха и последните обясняващи, всички се бяха изпотили и няколко маси бяха покрити с гъсто изписани листове хартия. Тук за нищо я нямат направо! В манастира, ако похабиш лист, отец Геласий ушите ще ти откъсне...

И така и не стигнаха до обяснението как държат Арканус в онази кутийка. Едно поне беше утешително – щом хардуерът е като кръстовете и иконостасите, а софтуерът – като Светия дух, значи не са нещо дяволско. Макар че не знам дали на тоя свят има Бог и дявол, де. Даже евангелие още не съм видял никъде. Сигурно вместо него имат други свети книги. А може би и други Бог и дявол.

– В кое училище ще го запишеш? – попита чичо Ангел и си избърса потта от челото.

– Ще е на персонално обучение. Поне отначало. Ще видим колко ще издържи учителката.

– Сигурно е голяма работа, за да се захване. Бих 045D стиснал ръката с удоволствие. Впрочем, познавам ли я?

– Как да ти кажа... Помниш ли турнира миналата година? Когато се окажа, че вместо срещу Арканус десетимата играете един срещу друг?

– Дъщеря ти? Ще го обучава?!... И на компютри ли ще го учи?!?!... – Посивялата коса на чичо Ангел започна бавно да се изправя и мустаците му настръхнаха като на котарак преди сбиване.

– Спокойно, той е по-кротък. Може даже да ти помогне за Арканус.

– Какво има Арканус да му помагам? – обадох се аз. – Да го уча на шах? Че той щеше да ме накълца на кайма, ако не ви беше хванала Христина, че тайно го питате къде да играете.

Малкото останали хора отведнъж зяпнаха татко, а той се изчерви повече и от домот.

– Чичо Ангеле, а как става това да имаш такъв син? – продължавах аз. – Каква ще да е пък майка му? Може ли да се запозная с нея? Или я държите в някаква друга кутия?

– Арканус е програма – въздъхна чичо Ангел. – И съм я правил основно аз. С помощта на някои от новите ти познати тук и на някои от други светове. Затова татко ти казва, че съм му родител. Това, което си видял, е само изображение. Много е известно и затова му го сложихме за емблема. Просто е софтуер.

– Значи е някакъв роднина на Светия дух?... – Размислих малко. – По майчина линия? Какъв му се пада? Брат надали, иначе майка му трябваше да е Богородица, нали тя е майка на Христос, а той и Светият дух са едно и също. Пък нея не помня да пише в житиетата да е софтуер. На иконите я рисуват като човек. И само с едно дете... А ако му е баща, тогава значи е Бог-отец. Който е и самият Свети дух. Тоест си е баща сам на себе си. И с Христос е същото – едновременно му е баща, син, братовчед и всякакъв друг. А по линия на Светия дух пък гълъбите са му братовчеди. И племен-

ници, чичовци и прочие. А гълъбиците са му сестри, лели, тъщи и... И няма как вие да сте му баща. Освен ако не сте тайно Бог-отец... – Размислих малко. – Признайте си честно, не сте ли Бог-отец? Нали той може да се явява всякак. Ако сте, всичко си идва на мястото...

Чичо Ангел мигаше на парцали. Татко се чудеше къде да се дене, а околните се кискаха и си шушукаха.

Какичката, която дойде последна, се провря между другите и застана пред нас:

– Как прикрихте следите на измъкването от Ортодокс?

– Отговорникът на света му реши да ги прикрие той лично. Беше здравата ядосан – отговори татко.

– Заради нарушението на Конвенцията ли? – ухили се тя. – Вярно ли е, че е наредил автоматично блокиране на трансмитера при съмнителни ситуации, дори за изследователи? И че сте му обещали какво ли не, за да си оттегли нареждането?

Татко изсумтя нещо и ме дръпна да си тръгваме.

– Петърчо, къде си учил шах? – обади се отзад един едър момък.

– В Петлевския манастир – отговори вместо мен татко и се ухили. Кимнах утвърдително.

Едрият момък сбърчи вежди, помисли мъничко, бухна се на стола пред един от компютрите и затрака бързо по дъската пред него. Татко ме задържа още по-енергично. Когато излязохме навън, го попитах:

– Защо се смяха така на Минчо?

– Той много обича хубаво вино, но хич не носи на пиене. След две-три чашки почва да приказва и да прави какво ли не, и после не помни какво е правил, точно като другия ти баща. И често се шегуват с него на тая тема, въпреки че пие много рядко.

– Защото му се смеят ли?

– И защото работи като спасител към изследователския център. Ако някъде изследователи закъсат нещо, той е един от групата, която ходи да ги измъква. Оправят и по-дребни неща – забравени нередни предмети и други такива. Рядко се налага да действат, но трябва винаги да са трезви, за в случай че се наложи спешно да ходят някъде.

– Често ли се случва да трябва да спасяват някой?

– Рядко, но се е налагало. Преди десетина години е имало двама изследователи, хванати в едно село на твоя свят. Селяните щели да ги изгорят – нали изглеждали като караконджоли. И нямало как да ги измъкнат пряко, без да се наруши Конвенцията.

– И Минчо и другите са отишли, маскирани като още караконджоли, и

са изплашили селяните ли?

– Поискали разрешение от Отговорника на света ви и се маскирали не като караконджоли, а като свещеници. И взели „караконджолите“ със себе си, уж да ги карат чак в Свети град. – Татко се усмихна. – Влизай в колата, да тръгваме към къщи. Сипал съм по-гъсто масло, дано не тече чак толкова. Пуснал съм си отпуска за днес.

Вече бях свикнал колата да ръмжи и да спира, ама тоя път тя ръмжа и спира доста пъти. Накрая татко помрачня и измърмори нещо, което не разбрах.

– Колата я мързи да тръгне ли?

– Точно така. Ама ей сега ще я накарам. – Той се измъкна отвътре, отиде отпред и отвори капака, под който беше машината.

– Няма ли да ни ухапе, като е отворен капакът?

– Ако не бъркаме в нея където не трябва, няма.

Аз също доближих предпазливо.

– И това ли била машината? Все едно гледам купчината желяза в ковачницата. Хич не ми изглежда дяволска... И защо всичко е намазано с катран, за да не ръждясва ли?

– Гарнитурата на капака изпуска масло. – Татко се наведе и внимателно огледа нещо. – И тази на маслената помпа май е почнала... – Той завъртя едно парче желязо, след това го вдигна. Под него се откри отвор и той наля вътре нещо от една бутилка. Извади от желязата една пръчка, огледа я и я пхна обратно. След това откачи някакви къси парчета въже, избърса ги едно по едно и ги закачи обратно.

– Сега опъвай смукача. Без да пипаш другаде. – Той ми показва как да държа едно желязно лостче, вързано на пружина, пхна се в колата и направи нещо. Машината изръмжа така, че изпуснах лостчето и отскочих. Колата покашля и покыха малко, но след това заръмжа както обикновено, когато върви. Татко се измъкна отвътре и бързо хлопна капака.

– Бързо вътре, докато не е загаснала.

– Че тя запалила ли се е? Не видях да гори отнякъде.

– Така е думата. – Той ме избута до вратата, бързо притича и се качи от другата страна. Колата послушно тръгна.

– Ама няма ли да я гасим? При нас ако се запали нещо, лошо.

– Спокойно, всичко е наред. Все едно да запалиш огън в огнището е.

– Аха. А сега може ли да питам нещо? За награда за помощта?

– Уфффф... Може.

– Нали уж колата само пиеше вино? Тоест, спирт? Как така яде и масло?

– Ами, просто яде много рядко и по малко. По принцип, де. – Татко въздъхна.

– А ако няма масло, няма ли да е доволна и на мляко?

– Не вярвам.

– А на сирене? Или поне на извара?

Татко пак се намуси. Реших, че е мъдро и аз като дебеланкото да сменя темата.

– А на теб защо ти се смяха, като казах за пиенето? – За всеки случай се поотдръпнах по-далече. – А за каруцата?

Татко се изчерви.

– Нямах ли какво друго да питаш?

– Имам, имам! Насъбрал съм поне за една седмица напред!

Татко хлъцна и ченето му увисна. Стана ми жал за него.

– А какво ще стане сега в манастира? Ще ме търсят ли?

– Поръчах да запишат какво е станало на сутринта. Записът сигурно вече е готов. Като се върнем, ще ти го покажа.

И четиримата се бяхме събрали в стаята на татко. Той натрака нещо по дъската си – Христина ми обясни, че точно тя се казвала клавиатура – и на стената отсреща изведнъж се появи изображение на манастирския двор. Десетина монаси се бяха събрали и оживено обсъждаха нещо.

– Хрумва ли ти накъде може да е тръгнал, Никодиме? И защо? – тъкмо питаше протоигуменът.

– Аз съм виновен – поклати глава мрачно отец Никодим. – Дадох му да чете вчера молитвите за прогонване на самодиви. И сигурно е хукнал да ги пробва. Поне да ги беше научил както трябва...

– Прескочил е оградата отзад, при свинарника! Намерих прясно съборени керемиди – прекъсна го брат Танас, разбутвайки монасите. – Да взимаме кучетата и да тръгваме по следата!

– Повикахте ли Андроник? Ще му е полезно да се поразходи. От оная история насам не е показвал нос от манастира.

– Болели го краката, отче протоигумене. Не е добре човекът.

– Че не е добре, знаем всички! Назначи ли му се един месец пост и молитва, бързо-бързо ще се оправи. Хем и на краката му ще поолекне. Ама нали отец игуменът ни е мека душа... Хайде тръгвайте, не губете време. Ако Петърчо са го стигнали вълци и се е качил на някое дърво...

Стана ми жал, като гледах отец Геласий – непрекъснато тичаше и надзърташе под всеки храст и зад всеки шубрак. Като влязоха в гората, почна да оглежда пътем и клонака на дърветата, но два пъти се спъва и пада.

– Така само ще си счупиш главата, Геласие. Гледай си под краката – по-светва го брат Иларион.

– Ти като не смееше да влезеш в килията на Петърчо, аз казах ли ти нещо? – заяде се отец Геласий. – А като погледна и под сламеника му?

– Надали ще е по дърветата, Геласие – намеси се отец Никодим. – Кучетата ще го надушат. Иларионе, вземи по-добре някой прът и прерови вирчетата по рекичката.

Брат Иларион отчупи един дълъг клон, отиде до най-близкия вир и заръчка из него. В следващия момент до него във водата плесна жаба, той отскочи с писък и се опита да се покатери по най-близкото дърво. Всички наоколо го зяпнаха, след това се заспоглеждаха и си зашушнаха. Отец Никодим се почеса по главата.

– Остави тоя вир, в него и заек не може да потъне... И в този също... Виж онзи надолу, по-големия. Влез вътре де, от какво те е страх? От жабите ли?

– Няма защо, отче Никодиме – оправда се набързо брат Иларион. – Не виждаш ли, че няма и един лакът на най-дълбокото място? Всичко се вижда и така...

Единственото, което откриха, беше как следите ми свършват наскре брода – и как през него минават следи от двуколка и отпечатъци от цървули, които после се изгубват по пътя.

– Минали са оттук по същото време, когато и той – заяви отец Никодим, докато оглеждаше внимателно следите. – Сигурно са го качили на двуколката. А оттук за съвсем малко ходене са на Милославовския кръстопът, оттам може да са тръгнали накъде ли не и следата е отдавна разнесена. Лошо – така кучетата няма да могат да го открият... Е, поне не са го изляли вълците.

– Че къде толкова далече може да са го откарали? – попита отец Геласий. – В Патриаршията няма кой да го приеме, и да не ни извести веднага. Бас лоя. А най-близките анатемосани са на поне десет дни път с кон оттук.

– Даже и при анатемосани да е, пак ще се чуе – отбеляза отец Никодим. – Най-много до месец-два ще се разхвалят колко добре са го гледали, колко са набожни и как заслужават прошка. И най-вече колко бързат да намерят чие дете е, че да го върнат... Аз, да си призная, откакто чух онова обяснение за Светата Троица, все си мислех, че с удоволствие бих си починал от него седмица-две. Че и повече. Но се бях здравата обезпокоил, докато не видях, че са го прибрали хора... Спокойно. Скоро ще се върне. – Той изтри чело с видимо облекчение. Чак не повярвах на очите си.

– Дай Боже – чу се дружно от десетина гърла.

Брех! Имало на кого да липсвам!

Когато групата се върна в манастира, отслужиха специално служба за живот и здраве, за мен. След това пиха по чаша вино. Брат Иларион отначало го отказа.

– За здравето му ли не искаш да пиеш бе, Иларионе! Я стига си ми се правил на светец! – скара му се протоигуменът. – Засрами се!

– Аз, отче, повече никога! Ама никога, за нищо на света! За здравето му всичко, ама пиене...

– Да, да, знам. Това шестият път ли ти е, когато спиращ да пиеш? Или седмият?

– Ама наистина, отче! Кълна се!

– А пък Андроник наистина е видял самодива в килията си и се кълне. Я стига си правил фасони, ами пий!

Ръцете на брат Иларион трепереха, докато пиеше. Отпиваше бавно по глътчица и след това внимателно се оглеждаше наоколо. Протоигуменът го забеляза и се намуси, но не каза нищо. Добре, че не видя как по едно време брат Иларион го мярна, че гледа надругаде, и бързо лисна чашата под масата. След това се прекръсти и шепнешком зачете молитви.

Така и свърши записът.

Много исках да им се обадим някак да им кажем, че съм добре, но татко рече, че не бивало.

– Вече знаят, че не си умрял. Отговорникът на вашия свят го е замаскирал като отвличане.

– Не е излъгал много – отбеляза мама зад мен. – Пък и така няма да тъжат толкова за Петърчо. Не знам обаче за него.

Права беше – наистина ми беше тъжно за тях. Винаги бях мислел, че съм им само досада и че направо ще празнуват, като се махна. Но не видях нито един, който да не беше омърлушен и разтревожен за мен. Гризеше ме съвестта, че ги изоставих.

– Не оклюмвай така – сръчка ме шеговито мама. – Щом си мъж, трябва да си силен. Нали не искаш да си момиченце?

– А къде е Христина? – сетих се аз. – Още на училище ли?

– В стаята си. Учи.

– Нейното и моето учене ли?

– От един час вече само твоето – чух гласа на Христина откъм коридора. – И го привършвам. Така че идвай!

Мама и татко се спогледаха многозначително, и татко ми кимна към вратата.

Това се казваше учене! Не беше скучно като житията, но беше толкова много, че като го привършихме, ме болеше главата.

– Едноседмичен курс за една вечер? Христинче, не прекаляваш ли? – пита загрижено мама.

– Едноседмичен за четиригодишни – заяви Христина. И тя беше уморена. – Ако продължаваме така, за един месец ще вземе втори клас. Критериите за първи ги покрива от това, което е учил в манастира. За пет месеца – пет класа, и ще учим заедно!

– А дали ще е запомнил нещо? – повдигна вежда татко.

– Нали щеше да го изпитваш? Хайде да видим.

Той се замисли, изгледа ме подозрително и се отказа.

– Давай де! – подкачи го Христина.

– Абе... Не ми се вярва да успеете – въздъхна дълбоко татко. Мама кимна енергично и също въздъхна така тежко, както не я бях чувал досега.

– Ще видим! – заяви ядосано новата ми сестричка.

На сутринта имаше угощение, по-богато и от Коледно. Даже Христина не мрънка много, за учудване на мама и тате. И мое.

Беше ми съвестно заради мама – сигурно беше готвила цяла нощ. Казах ѝ го. Тя се опита да обяснява нещо за някакви полуфабрикати, или такава там вързана дума, демек че не било чак толкова много работа, но не ѝ повярвах. Помнех добре уроците на брат Иларион. Сигурно не искаше да ми тежи заради труда ѝ, ама нали вече не съм малък – мога да се сещам за такива неща.

Докато ядях, използвах да разпитвам:

– Вие не празнувате ли на Коледа? Ние не работим на Коледа, Великден и в неделя сутрин. Така е наредил Бог.

– Някога и ние не сме работели и на Коледа, и на Великден, и в неделя цял ден, и в събота в добавка, и кога ли не още – обясни татко. – И с училището е било така – ваканциите са били във всички училища по едно и също време. Само че сега хората почиват по различно време, и училищата също. Ресурсите се разпределят по-оптимално.

– Защото нямате свещеници и няма кой да служи службите, и затова можете да не ходите на тях ли?

– И затова.

– А как така нямате свещеници? Изгонили сте ги? Или те сами са избягали? От машините ли са побягнали?...

– Сега разбирам защо е невъзпитано да се говори на маса – промърмори татко.

Тъкмо привършихме със закуската, и звънецът на входната врата издрънча.

– Кой ли може да е? – умислено промърмори татко и отиде да отвори.
– ... А! Гунар?! Тук?!

– Аха, Васил – пробоботи глас точно като на триглавия змей от номерата на Христина. – Гунар тук. Ангел Братоев се обадил и разказал, и беден Гунар хвърлил секира и тича през трансмитери като полярен вълк да види велико шахматно чудо!

– Влизай, Гунар, и стига си ни кривил езика насила! Знаем си те – провикна се усмихната мама. И добави по-тихо: – Петърчо, идва ни на гости Гунар Торвалдсон. Истински викинг, от света Мидгард. И шахматен шампион на Възела.

Преди да успее да попитам какво е викинг, вратата на трапезарията се отвори и вътре нахълта мъжагата, който бях видял в килията си пред брат Иларион! Само дето сега беше облечен в кожени дрехи вместо в ризница и не носеше шлема с рогата. И като да беше още по-грамаден. Но пък беше ухилен до ушите.

– Значи ето го чудото! И компютърното чудо е тук – смигна той към Христина. – Мария, трудно ли се гледат две чудеса в един дом?

– Даже по-лесно от едно – гордо отвърна татко иззад него. Мама кимна.

Гунар ме изгледа от горе до долу, ухили се още по-широко и повдигна вежда:

– Ти се казваш Петърчо, нали? Аз съм Гунар. Защо ме гледаш така?

– Аз ви позна... Ох!

– Какво има? – погледна ме учудено татко.

– Петърчо се убоде на вилицата – поясни невинно Христина.

– Христинче, не можеш ли да риташ под масата, без да си личи? – усмихна се мама. – Та, откъде го познаваш, Петърчо?

– Тъж... виждал съм го някъде. Само че с ризница, шлем и брадва.

– Хм? – Мама изгледа въпросително Христина.

– Запис от церемонията по награждаването. Като стана шампион на Възела – измънка новата ми сестричка.

– Трябвало е да се биете със стария шампион ли? – попитах аз.

– Комитетът по награждаването ме предупреди да съм с официално облекло – сви рамене Гунар. – Дойдох с най-официалното облекло на света си. – Погледът му беше точно като на Христина, когато разправя за някоя пакост.

– Официално облекло празнично ли ще рече?

– Нещо такова.

– И какъв е този празник, дето на него се ходи с ризници, шлемове и брадви? Правите на него войни, като онези от житията ли?

Христина се изхили, мама изви очи към тавана, а на татко му увисна челюстта. Гунар само се усмихна тъжно:

– Традиция, Петърчо. Както при вас да обличате бели везани ризи по Коледа, или когато някой се жени. На Мидгард пък обличаме ризници и носим оръжие. Не се бием, просто така е прието... Минах преди малко през шахматния клуб и забелязах, че викат на Ангел Братоев зад гърба му Бог-отец. Случайно да имаш нещо общо? – Очите му пробляснаха закачливо.

– Амиии... мъничко. А какво е това Мидгард?

– Свят като нашия и вашия – обясни Христина. – Много красив. Ледове, фиорди, океан... Живеят примитивно, както преди не знам колко време се е живеело в Северна Европа, но не са се затворили като вас, охотно общуват с всеки.

– И също имаме общ произход, нали? Познава се по езика – гордо заявих аз.

– Гунар говори над двайсет езика – усмихна се мама. – И всичките така добре, доколкото знам. Нашия научи, докато беше на гости на чичо ти Ангел Братоев по-миналата година. За две седмици. Да имаш нещо да кажеш, Христинче?

– Я стига бе. Чичо Гунар, някаква генетич...

– Ще закъснееш за училище! – срязва я мама.

– Спокойно, свикнали са...

– Да, Христинче – отговори спокойно Гунар. – Наследствена увеличена конективност и динамизиран метаболизъм на невроните. И не се обиждам, когато ме питат за това, драги майки и татковци. Нищо, че не го харесвам.

Опулих се. Не разбрах какво точно значат тия вързани думи, ама май опираше до това, че Гунар е страхотно умен. Защо да не го харесва? Погледнах мама въпросително.

– Гунар иска да е като всички – поясни тя тихо. – Много пъти са му предлагали да стане вожд, винаги е отказвал. И Аугментираните го каниха да стане като тях – отказа им. А те рядко канят някого по своя инициатива.

– Ама няма нищо против да помни и щрака като дявол – заядливо отбеляза татко. – И да цепи с хвърлена брадва кибритена клечка от двайсет метра разстояние.

– Зъл викинг страшно ядосан от лоши думи! – изрева мъжagата така, че чашите по масата издрънчаха. Хвана татко за раменете и го вдигна от

пода. – И сега убие тебе и окачи на слънце да съхне, ако не плащаш откуп! – Смигна ми. – Откуп много игри на шах с голямо малко шахматно чудо! – Пусна татко. – Е, за много няма време. След два часа потеглям обратно. Но не преди да съм се видял с чудото.

– Само вместо с чудо да не се видиш в чудо – поклати глава татко. – Христинче, бягай на училище! Елате при компютъра в моята стая...

Докато се разминавахме в коридора с Христина, тя внезапно спря като вкопана. След това дръпна Гунар за ръката:

– Чичо Гунар, можете ли да ни помогнете? На Петърчо ще му е страшно трудно да научи всичко, което трябва да знаем ние. Има ли някакъв полесен начин?

Татко се усмихна иронично и кимна на мама зад гърба на Гунар. Тя обаче бързо прехвърли поглед от Христина към госта и като че ли настръхна.

– Разбира се, малко компютърно чудо – отговори викингът. – Познавам една жена от моя свят, която загуби паметта си след тежка болест и не можеше да я възстанови. Излекуваха я точно тук, при вас – научиха я на всичко нужно със специална машина за ден-два. Но не знам дали ще разрешат Петърчо да се обучава така.

– Ще проверим – усмихна се дяволито Христина и излетя навън.

– Харесва ли ти тук? – попита татко, докато чакахме мама да направи вечерята.

– И още как! Работата на мама не толкова, там най-обикновени паници и дрехи ги гледат и пазят, все едно светци са яли в тях и са ги носили. И... абе татко, тук при вас никой нищо ли не работи?

– Как така да не работи?!

– Ми, в работата на мама примерно. Една жена разказваше нещо на някакви деца, друга една видях да мие пода в една от стаите, няколко души тракаха по компютри като вашите тук, и това е. Само един мъж косеше тревата отпред, ама и той просто седеше на малка каручка, сигурно и тя с машина вътре, и всъщност тя косеше.

– Това според теб не е ли работа?

– Не е, разбира се. Да дойдете къщи, да видите другите мама и тате как работят. Не се ли изпотиш, та ризата ти да е мокра, каква работа е това? Нещо за докато си почиваш.

– Оохххх... Ами такава е. Представи си, че си в рая.

– Нещо не ми се вярва Раят да е като тук.

– А какъв е според теб? – ухили се таткото.

– Амииии... Отец Самуил на село и отец Никодим в манастира казват,

че е като градина злачна и упокойна, ама не знам какво значи това... И че там е вечно блаженство.

– Какво ще рече да е вечно блаженство?

Помислих малко.

– Сигурно винаги да се яде блажно. Демек да няма пости.

– И сигурно манастирските суджуци са лесни за крадене и не се забелязва, като ги отмъкнеш?

– То си е ясно от само себе си... А, и сигурно хората са повечето стари, нали човек обикновено умира, когато остарее... Сетих се! И всички там пеят химни на Бога и свирят на лютни...

– Харесва ли ти такъв рай?

– Вечното блаженство да, особено ако са суджуци. Да пея също мога. И полза има. Дали мога да свиря на лютня, не знам, не съм пробвал... Градината обаче сигурно трябва да се прекопава и полива, пък старите хора надали ще го вършат, на мен ще падне. Пък и те... не носят много на питане, поне на моето. А тези, дето носят, обикновено са глуховати и не отговарят. То в градина много за питане няма така или иначе. Ама пък тогава сигурно в рая ще е ужасно скучно... Май нещо не ми харесва много.

– А какво тогава ти харесва? – попита мама, докато слагаше насред масата тава вдигащ пара гювеч.

– Адът май ще да е по-интересен, както го описват, с казаните, катрана и огньовете. Ама не знам дали дяволите ще ме изтратят дълго да ги разпитвам. Пък както са с вили, може и да не посмея даже. И не знам в ада има ли манастирски суджук, и дали не свършва като в рая...

Таткото изгледа мама, след това ѝ смигна. Тя му кимна усмихнато, бръкна в един бял сандък с врата отстриани и остави на масата пред мен голям суджук с омотано около него парче хартия с нарисувана черква и надпис „Манастирски суджук“!

Татко взе ножа и посетна към суджука, ама късно – вече го бях грабнал, бях скъсал хартията и нагъвах както когато за пръв път си бях откраднал. Мама се усмихна, а Христина изстреля:

– Не е ли грях да не даваш суджук на ближния си?

– Този последният ли е?

– Не е. – Мама направо беше грейнала.

– Значи не е грях. Пък и... в Рая няма грях, нали? А щом мога да питам колкото искам, значи Раят е тук.

Мама сложи пред нас по чиния супа:

– За да няма грях, Христина след вечеря ще разкаже кого е искала да плаши с изображението на Гунар.

– Смъкнах го от церемонията по награждаването – обясни Христина после. – Само исках да се изфукам пред Петърчо в какво мога да се превърна. Не исках да го плаша.

– Не ти ли беше жал за... брат Иларион ли беше, Петърчо? Ще те закарвам някой път в Центъра да те превърнат в жабче. Истински – заяви мрачно татко.

– Нали е забранено?

– Специално за теб Съветът ще разреши охотно. Ще си отложи другата работа, за да го разреши. С постановление да си върнеш формата, когато се извиниш на брат Иларион...

– Че каква ще е разликата от сега? – намесих се аз.

– Каквооооо?! – Христина се надигна от масата като гръмотевичен облак.

– Ами той брат Иларион толкова жаби видя накуп, че една повече или по-малко... Защо се ядосваш? Нещо грешно ли рекох?

Сестричката ми извъртя очи към небето и преброи на глас до десет. След това изсумтя, отпусна се на стола и внезапно се завъртя към татко:

– А и на теб не ти беше жал за брат Иларион, нали?

– Кога не ми е било жал за него?

– Когато Петърчо те пита какво ще стане, ако братът се опита да събуди холоизображението му!

– Не ми се вярваше да дойде чак до килията му.

– И на мен не ми се вярваше!

– На мен не ми се вярва, откакто на теб не ти се вярваше! – натърти таткото.

– Татко, а не обидих ли Гунар? Не трябваше ли да му дам някоя игра? – опитах се да прекъсна спора им.

– Щеше да усети. Пък и нали те би първата? А втората едвам успя да му измъкнеш реми.

– Ама на третата той едвам успя да измъкне. А четвъртата... Уморил ли се беше?

– Не. Ти ставаш с всяка игра все по-добър. Странно е, че не го усещаш.

– Определиха ли генетиците каква е работата? – попита мама.

– Пълна каша. Определено генетиката, която предопределя независимо мислене, е силно изявена. Има избила и малко шизоидна наследственост, и още разни неща. Феноменален е в комбинаториката, извън диапазона на всички стандартни тестове е, нищо не пропуска. И точно затова му е проблем да се оправя в социални отношения – трудно различава кое е важно

и кое не... И ензимите от АТФ цикъла са на горна граница на нормата, не е ясно защо. Обещаха да направят пълен генетичен модел, но не са сигурни дали и той ще даде нещата докрай. Тоя Ортодокс е истинска каша. Такива купища недокументирани гени и парчета от тях имат, все едно са преживели генетична война...

– Вече няма значение! – гордо заяви Христина. – Говорих днес с психолозите от Централната лаборатория за обучаването на Петърчо и те обещаха да проверят какво може да стане до седмица.

Мама примига, а татко се опули така, че се уплаших да не му паднат очите в чинията.

– Обещали?! До седмица?! Да не са те объркали с председателя на Научния съвет?... Надали. Както ги знам, и заради него няма да се мръднат толкова бързо...

– Предложих да им помогна, ако имат работа и не могат по-скоро. Те не се сещаха да имат нещо като за мен, но им обещах поне да им прегледам компютрите...

Татко изгледа мама с угаснал поглед и провеси нос.

– И сигурно си се отказала от ученето? – усмихна се мама. – Да видиш дали няма да стане по лесния начин?

– Че кой глупак кара първо по по-трудния?

– А когато Петърчо научи всичко, което ти не знаеш, какво ще правиш?

– Мммм... Ще ида да научат и мен.

– А не щеш ли да станеш Аугментирана? – попита мама. Усмивката ѝ беше изчезнала.

– Че какво пък? Нека ми е зле.

– Какви са тези Аугментирани, дете постоянно ги споменавате? – обадох се аз. – Много големи шахматисти ли са?

Татко наведе очи.

– Ами те са... така да се каже... един вид... нещо като...

– Хора, само че с увеличени възможности – намеси се Христина. – Основно интелект, също и други неща. Понякога увеличенията са наследствени и почти винаги има допълнителна киборгизация...

– Ясно. Разбрах всичко. А какво всъщност значи?

– Присаждат им компютри и други подобни неща – поясни татко.

– Тези Аугментирани като дървета ли са, та ги присаждат? Примерно те да са като диви киселици, а компютрите – като круши масловки? Много ли са диви, та да трябва да ги присаждат? И какво всъщност е това компютър? Че част от него е като кръста и иконите, а част като Светия дух, ясно. А какво е като цяло? Молите му се за благодат и излекуване ли? Как го

правите?

– Тъъ... ааа... въъ... – отговори Христина.

– А, забравих тогава да ти кажа, че това не е молитва. Тя е: „Отче наш, който си на небето...“

Не можа да ме улучи с лъжицата и вилицата, нито с чинията. Мама успя навреме да дръпне настрани каната с плодовия сок.

– Глупендер! Тъпанар! Непрогледен безпросветник! Тъпчо тилилейски! Изгорял бушон! Праисторическо изкопаемо! Неграмотник! Информационна черна дупка! Намастилен светопровод! Глупчо с глупчо! Образователно недоразумение! Генетичен олигофрен! Селски бивол... или вол, или каквото там беше! Куха калимавка! Пън! Малоумник!...

– Христина, внимавай с речника! – успя да вмъкне мама.

– Тъп е като...

– Не е тъп...

– Вдлъбнат е! Как може толкова да не знае?

– Ей така – кипна ми. – Ако ти беше дошла в нашия свят...

– Изтрябвало ми е!

– ... и ти щеше да не знаеш нищо...

– Дрън-дрън! Щях да знам повече от теб, ако искаш да знаеш!

– Повече от мен, друг път! Сега ще ми обясниш ли първо какво е компютър, после как се присажда той, и накрая какво са Аугментираниите?

– Никакъв шанс – поклати енергично глава татко. – Три часа му обяснявах в шах клуба какво са компютрите и нищо не излезе. Ти му разкажеш как е нещо, той те попита за десет неща. И за всяко от тях пак същото...

– Глупчовци – заяви Христина. – Толкова е просто!

– Нали? Хайде тогава умната ни дъщеря да се пробва да го докаже. А ако не може, ще е ясно кой е глупчо. Нали, Мария?

Христина хвърли на баща си унищожителен поглед. След това ми махна с ръка:

– Ела в стаята ми.

– Да не би да му го обясни вече? Няма и десет минути – изненадано заяви татко.

– То наистина било просто, татко – обадох се аз. – Да ми бяхте казали, че е като Божиите заповеди, веднага щях да се оправя. Пишеш указания – компютърът ги изпълнява и толкова! Останалото става от само себе си.

Татко и мама се спогледаха.

– Казах ли ви, че в клуба са глупчовци! – заяви гордо Христина, видя вишневого сладко и се заоглежда за лъжица. Напразно – нейната лежеше

на пода зад мен. Наложил се да си гребе с пръсти.

– Я да видим колко си му обяснила – заяде се татко. – Петърчо, я кажи на какво се базира принципът на Тюринг?

– Той какъв е?

– Хе-хе... Че ако отговорите на машина не могат да се различат от отговорите на човек, значи машината наистина мисли, както мисли човекът.

– Как на какво се базира? Мисленето на човека и на машината е на еднаква основа. Би било странно да е иначе.

Татко зяпна. Даже мама май се посмути.

– Я виж ти! Христинче, да не си образователен гений? Принципът хич не е прост.

– Какво му е сложното? – отговорих аз вместо Христина. – И едното, и другото се движи от волята на Бога. Защо да са различни?

– Хм... А няма ли все пак разлика между човека и машината? – усмихна се мама.

– Има, естествено. Човекът има душа, машината – не.

– Нали уж бяха на еднаква основа... – започна колебливо татко.

– Мисленето им да. За душата не бяхме говорили.

Мама и татко се спогледаха и усмихнаха. Христина прехапа устни.

– Може да не съм доучил в манастира, ама не съм тъп като бивол! – заявих гордо. – А какви са все пак тези Аугментирани? Защо са им присадени компютри? Какво трябва да изпълняват? И не могат ли да го изпълняват и както са си на масите, като тоя на Христина?

– За да помнят много повече и по-бързо, да мислят много по-бързо, да знаят всичко, което знаят хората изобщо, да могат само с мисъл да управляват какво ли не. Да живеят почти вечно, никога да не спят... трудно е да се изброи всичко – поучително започна татко. – Нещо като свръхчовеци.

– Значи сигурно е страотно да си Аугментиран!

– Не съвсем. Има Аугментирани, които се отказват от аугментациите и стават Стандартни. Тоест, обикновени хора – обясни мама.

– Трябва да си пълен идиот, за да го направиш – заяви Христина. – Ако можеш да стана Аугментирана...

Мама помръкна.

– А мога ли да видя някъде Аугментирани? – попитах аз.

– Подозирам, че ще е доста скоро – въздъхна мама.

– А как им присаждат компютрите – като пъпки или като калеми? И те после как растат? На главите ли им ги присаждат? Или другаде?

– Отче наш, който си на небето... – промърмори татко.

– И ако Христина стане Аугментирана, ще ѝ поникне компютър на гла-

вата ли? Или ще е както с джанките – ще ѝ отрежат главата и ще ѝ сложат компютър вместо глава? И тогава повече ли ще се разбира с компютрите отсега, или по-малко?

Мама дръпна приборите си по-настрани точно навреме. Татко не беше толкова бърз и още една лъжица профуча покрай ухото ми и остави червено петно на бялата стена.

– Добре, че си при тези мама и тате – заявих аз. – Да го направиш това пред другата ми мама, и като хване точилката, после една седмица няма да можеш да седнеш. Да видиш как ще те възпитат.

– Идеята не е лоша – отбеляза татко. Мама прихна.

Христина почервения, стана и заобиколи масата. Замахна да ме ритне и удучи крака на стола. Изохка, изгледа ни унищожително и излезе на куц крак от трапезарията.

Ние с татко отидохме да ми покаже как изглежда вечер градът наоколо. Толкова интересни неща имаше, че ме заболя устата да разпитвам. Когато се прибрахме, тъкмо беше почнало да ми се доспива. Докато си лягах обаче, чух новите ми родители да разговарят тихичко в трапезарията. Промъкнах се до вратата и наострих уши.

– Не е нищо. Виждам, че си неспокойна. Какво те мъчи?

– Няма смисъл да го говорим.

– Винаги има смисъл. Споделената тежест олеква, а споделилият я ти помага.

Мама въздъхна тежко.

– Боя се, че раят ни може скоро да се превърне в ад. И че и ти, и аз сме безсилни да го спрем... Дано греша.

На сутринта Христина беше забравила, че ми е обидена. Мама се погрижи да я прати на училище навреме и отиде на работа. Татко още се стягаше, когато звънецът звънна.

– Кой ли може да е? – промърмори татко и тръгна към вратата. Последвах го. – Само да не е пак Гунар. Ще закъснея...

На вратата стоеше симпатичен плешив чичко. Татко зяпна и се опули, след това се разплу в такава широка усмивка, че се уплаших да не му изпадат зъбите:

– Заповядайте, заповядайте. На какво дължа тази чест?

– На каквото се сещаш, Василе. И моля те, без официалности. Писнали са ми.

– Влизайте, влизайте. Петърчо, запознай се с Отговорника на нашия Възел! Чест е за нас, че ни посе... Добре, извинявайте, не исках да... Така де.

Петърчо, няма ли да поздравяш Отгово... госта?

– Аз такова, радвам се да ви видя... – Отпред никъде не се виждаше да му е поникнал компютър...

– И аз... На нещо мръсно ли съм сядал?

– Амиии...

– Кажи, не се безпокой. Няма да се сърдя.

– Ами татко беше казал веднъж, че Отговорникът на Възела е Аугментирани. А нали на тях им присаждат компютри. И гледах дали вашите не са поникнали вече отнякъде.

Татко се задави.

– Не се безпокой, Василе, харесвам Нушич – усмихна се Отговорникът.

– И не вярвам ти да си казал на Петърчо, че компютрите ни растат от... някъдето.

Татко продължаваше да кашля. Наложил се Отговорникът да го тупне по гърба. След това се извинил и тръгнал за работа толкова бързо, че си забравил нещата. Сигурно не му трябвало много, де – не се върнал после да ги вземе.

Аз през това време се чудех как да настаня госта удобно.

– Ето стаята ми. Шах ли сте дошли да играете? Знам, че става някак с компютъра, ама как точно...

Аугментираният махнал небрежно с ръка и по компютъра замигаха различни светлинки. След това на страната му се появи шахматна дъска. Белите фигури бяха изрязани от някаква кост, черните – от дърво, все едно седяло в огнище.

– Ако искаш някоя фигура да се премести, просто си го помисли ясно. Ще е по-лесно.

– Наистина е по-лесно – обадих се след няколко хода. – Само че все по-трудно виждам какво да играя. Да не ви подсказва тайно Арканус?

Аугментираният се усмихнал точно като мама.

– Арканус е блестящ, но все още не е свършеният шахматист. Макар че Ангел Братоев е на път да го направи.

– А какво все пак ви подсказва?

– Нещо като братовчед на Арканус. Но вече е свършен шахматист.

– Че тогава защо чичо Ангел учи Арканус? Не може ли да го остави да се учи от братовчед му?

– Искан сам да го научи. Да го направи точно като братовчед му – всъщност, в известен смисъл да го направи точно братовчед му.

– Че защо му е да го прави, като братовчед му вече го има? Не разбирам.

– На теб защо ти е да ядеш, когато другите вече са яли?

– Защото съм гладен, как защо! И защото ако не ям дълго време, ще умра. Пак не разбирам.

– Същото е. Ще разбереш един ден.

Нещо не ми беше ясно, но не исках да се предавам:

– А и какъв е смисълът да играеш срещу съвършения шахматист? Все ще те бие.

– Интересно е колко хода ще издържиш, преди да изгубиш играта.

– Какво му е интересното?

– Нещо като църковен сан е. Ако примерно загубиш срещу съвършен шахматист на трийсет и втория ход, значи си шахматист от трийсет и второ ниво.

– Аз от какво ниво съм? – Представих си се за момент като владика. Не знам защо обаче, калимавката упорито ми се нахлупваше на очите.

– Ако съдя по победата ти над Гунар, вероятно си от четиридесет и девето.

– А има ли хора, дето са на стотно ниво? И два пъти по стотно?

– Не. След седемдесет и второ ниво вече няма повече – миналите го винаги изкарват реми.

Наистина изгубих на четиридесет и деветия ход. Следващите три игри също. След това обаче четири пъти издържах до петдесетия.

– Изключително – поклати глава Отговорникът на Възела. – Ако продължим, до края на деня вероятно вече ще си на петдесет и първо ниво. Наистина си най-добрият Стандартен във Възела. Ако тренираш старателно, нищо чудно да станеш дори абсолютен шахматист.

– А какво са това Стандартни? Не-Аугментирани ли?

– Точно така. Обикновено хората биват разделяни на четири групи: Стандартни, Аугментирани, Безтелесни и Преден фронт.

– А тези Безтелесни и Преден фронт какви са?

– Интересни са. Ако ги видиш, ще ти харесат.

– Как ще ги видя, ако нямат тяло? А Предният фронт имат тяло само отпред ли?

– Когато поискат, имат тяло. Понякога и по няколко, ако решат.

– Сигурно ще дойдат бая отгоре на брат Иларион. Какво са всъщност? Хора надали са. Самодиви и караконджоли – също, нали самодивите и караконджолите са хора оттук. Тогава?

– Те и на нас често ни идват бая отгоре. А какво са всъщност, се учи в училище... Видях Христина, докато отиваше на училище. Май понакуцваше.

– Отговорникът ме изглежда лукаво. – Какво ѝ се е случило?

– А, въъ, ритна я машината, дето тегли колата на татко.

– Ясно. Сигурно я е дразнила? Дърпала я е за ушите?

– Аха. – Значи и Аугментираните не бяха трудни за лъгане. Големи свръхчовеци, няма що. – А какво е Възелът, дето сте му отговорник? Христина ми разказваше, че този свят тук е връзката между няколко други. Това цялото ли е?

– Много повече. Този свят – казва се Академия на науките, или накратко Академия – е Релеен свят. Поддържа връзката на шестнайсет други свята, помежду им и с Възловия свят. Един от тези шестнайсет е твоят свят, ние го наричаме Ортодокс. Възловият ни свят обединява шестдесет и един Релейни свята, и осемстотин четиридесет и един не-Релейни, свързващи се чрез Релейните, във Възела. Има и други Възли като нашия – общо са малко над хиляда. Заедно образуват местоживеенето на човечеството.

– Значи моят свят и този свят са нещо като села, Възелът – като околия или Митрополия, а всичките Възли нацяло – като Патриаршията?

– Точно така. Бързо схващаш.

– И значи вие сте нещо като околийски владика, или като Митрополит? И като него разпореждате на местните свещеници какво да правят? А имате ли си Патриарх, който да ви нарежда какво да правите? А служите ли Коледни и Великденски служби? Или очистителни? Всъщност, вече знам, че вие ни пращате караконджолите и самодивите – а имате ли си някакви ваши? Ако да, кой ви ги праща? И те също ли изследват нещо? А Господ един ли е за всички светове, или всеки си има свой Господ? Ако всеки си има свой, се събират по... две-три Коледи и Великдени на ден само в нашия Възел! Как смогвате да ги служите? Впрочем, нали Коледите ни са по едно и също време! За да ги служите наведнъж ли?

– Ммм... – Отговорникът премига. – Да излезем ли да хапнем нещо? Вече е обед.

В този момент входната врата хлопна.

– Тук ли си, глупчо?

– Не съм ти глупчо. И имаме гости.

– Пак някой гениален шахматист, нали? – Христина надникна в стаята ми с нос, вирнат до тавана. Видя дъската на страната на кутията и се ухили.

– Колко пъти ви би Петърчо?

– Христина, гостът ни е...

– Залагам си компютъра, че не сте успели да му вземете игра. И че няма и да успеете.

– Христина, запознай се с...

– Тебе пък кой те научи да си включваш компютъра?

– Гостът ни знае как да го включи. Това е Отговорникът на Възела ни.

– А пък аз съм Пипи Дългото чорапче. Как се казвате и кой сте наистина? И... Ама компютърът му имаше парола! Аз лично я сложих...

– Извинявам се. Не обърнах внимание – сви рамене Аугментираният. Христина премига.

– Значи... значи сте Аугментиран?... И наистина сте Отговорникът на Възела?! За пръв път виждам Отговорник на Възела на живо!

– А колко умрели си виждала досега? – полюбопитствах аз. – Била си на погребението на някой предишен ли?

– Не ми се вярва – усмихна се Аугментираният. – Последното погребение на Отговорник на нашия Възел е било преди към четиристотин години.

– И оттогава до вас не е имало отговорник ли?

– Длъжността изисква шестима души непрекъснато.

– Значи сте на четиристотин и отгоре години? Или на шест пъти по толкова?! Ох! Христино, ако ме ритнеш още веднъж...

– Твой ред е да куцаш – заяви кръвожадно Христина. – И не задавай нетактични въпроси!

– Нищо нетактично, Христинче – намеси се Отговорникът. – Наистина съм на много години... – Той внезапно спря на средата на изречението. На вратата беше застанала мама. Погледът ѝ можеше да накара и околийски владика да си глътне езика и да отстъпи. Че май и Митрополит даже.

Погледаха се известно време. Накрая тя заяви:

– Имахме уговорка.

Христина зяпна.

– Можем да поговорим насаме – отговори спокойно гостът. – Нека първо обядваме.

Докато мама сипваше, Христина остави нещата си и се преоблече. Обядът мина в пълно мълчание. След него мама и Отговорникът тръгнаха към стаята ѝ. Още преди да са влезли, Христина ми изшътка и ме повлече към своята стая. Притвори вратата плътно и бързо включи компютъра си. На него се показа стаята на мама. Двамата с гостенина седяха и се гледаха безмълвно.

– Сетих се, че ще се затворят в нейната стая. Докато се преобличах, минах оттам, обадих се от нейния компютър на моя и оставих отворена връзката. Така можем да ги подслушваме – поясни Христина.

Аугментираният измъкна от джоба си и подхвърли на мама нещо като бобено зърно. Тя го перна настрани, то отскочи от стената, след това от вратата и тупна в кошчето за боклук. Направо зяпнах – не бях подозирал, че някой може да е толкова ловък!

– Все същата бунтарка – поклати глава Отговорникът.

– Имахме уговорка, татко.

Очите на Христина щяха да изпаднат. А и аз си глътнах езика. Новата ми майка да е дъщеря на тукашен Митрополит?

– Спазвам я. Нито ще те карам да се връщаш, нито ще агитирам децата.

– Тогава?

– Да проверя някои неща за Петърчо. Част от работата ми е.

– Имаш и други начини. И не си по шаха. Пак някоя мръсотия! Посмееш ли да ги намесиш...

– И мои внуци са – каза тихо Аугментираният. – Успокой се. На твоя страна съм.

– Била съм Аугментирана, знам колко мога да ти вярвам. Затова се отказах.

– Наистина съм... Имам още половин час. Може ли да изиграя още една-две игри с Петърчо?

Мама кимна. Отговорникът стана и излезе от стаята. Христина бързо махна изображението на компютъра – миг преди той да отвори вратата на нашата стая, точно в момента, когато мама избухна в плач.

– Нещо интересно ли гледахте? – усмихна се широко Аугментираният.

– Спортни новини – заяви с преиграно отвращение Христина. – Тъкмо се чудех какво да включа вместо тях.

– Може ли да е дъската за шах? Искам да се пробвам пак.

– А откъде разбрахте, че съм тук? – попитах аз.

– Нямаше те в стаята ти и се сетих.

– Че кога го видяхте? Като си Аугментиран, можеш да го провериш и без да идеш до стаята ли?

– Аугментираните могат много неща – отговори безгрижно чичкото. Но ми се стори, че физиономията му преди това трепна за миг.

Изиграхме още четири игри. Внезапно по средата на играта Отговорникът се сепна:

– Олеле, закъснях за дежурство!

– Нали нямате началник, който да ви се кара? – учуди се Христина.

– Колегите ще ме гледат накриво. Трябва да използвам личния ми трансмитер, за да стигна навреме, а той от няколко дни работи все по-зле. – Аугментираният заровичка из джобовете си.

– Какво му е? Да не останете наполовина тук?

– Няма как. Или сработва, или не, така е устроен. Но все по-често отказва. – Той измъкна малка металическа кутийка. – Преди два дни пък ме прехвърли не на който свят трябваше.

– Как се управлява? – огледа кутийката Христина. – Не виждам...

– През комуникатор, като тези, с които Аугментираните общуват помежду си. Съжалявам, но съм закъснял. Приятен ден!

И... нищо не стана. Аугментираният стисна зъби и погледна кутийката. Нищо. Той затвори очи и лицето му се напрегна. Пак нищо.

– Да го вземат мътните! Вече изобщо не мога да му разчитам!

– На ремонт ли ще го дадете? – попита Христина.

– Не се поправят. Ще си взема нов. – Той хвърли кутийката в кошчето за боклук под масата и излезе бързо от стаята. След няколко мига външната врата хлопна.

– Значи дядо ми е Аугментиран! И е Отговорник на Възела! Урааа! – подскочи Христина. – Така ще... – Тя спря наред думата, срещнала погледа на мама откъм вратата.

– Ще тичаш да станеш Аугментирана ли? – Очите на мама бяха сухи и много внимателно гледаха ту Христина, ту мен. – Хайде! Върви де! Няма да те спирам.

Христина се присви и премига. След това се замисли. Накрая вдигна поглед:

– Мамо, защо си се отказала да бъдеш Аугментирана? Честно.

– Надали ще го разбереш, Христинче. Може би ще успееш по-добре след време.

– По-добре да го знам сега, дори да не го разбирам. Ще ми помогне с времето да го разбере по-добре.

Мама се поколеба малко, след това влезе и тихо седна на леглото с наведена глава. Когато я вдигна, в очите ѝ пак имаше сълзи, но гласът ѝ беше спокоен:

– За Аугментираните ние сме като любими домашни животни – обичани, обгрижени, но без право на истински свой избор за нищо. Направяват развитието ни, създават полезни и нужни качества у нас, но не ни питат дали го искаме. Носят отговорност за нас, но не ни оставят ние да я носим за себе си. Някои от тях го смятат за естествено, други имат по-малко или повече угризения... Аз не можех да го приема. Нито да му попреча. Накрая се разбунтувах и се отказах от аугментациите.

– И от хилядолетния живот, свръхзнанието и всичко останало? – хлъцна Христина. – Защо?!

– Защото цената им е несвободата ви. На баща ти, твоята и на Петърчо. И на всички останали Стандартни. Не съм съгласна да плащам своето благо от чужд джоб.

– Глупости, мамо. Всички са щастливи така. А които не са, могат да ста-

нат Аугментирани. Ако ги приемат, де... Никой не страда, че губи нещо, даже не го усеща. На кой му трябва твоята чиста сметка?

– На мен.

– И за какво ти е?

– За да остана човек.

– И нещо промени ли се от това, че ти се отказа?

– Да. Вече не съм една от тези, които ви лишават от истинска свобода.

– И спечели ли някой нещо?

– Аз.

– Голям праз, като другите не знаят!

– Какво мисля аз за себе си ми е по-важно, отколкото какво мислят другите.

– И какво печелиш тогава?

– Истинската себе си. Която не ме е срам да бъда.

Мама стана от леглото и излезе.

– Не я разбирам – прошепна Христина, когато вратата се затвори. – Да се откажеш от толкова много заради някаква глупава идея! Ако бях на нейно място...

– И аз. Нашите свещеници много отричат вечния живот, но ако им падне... Така мисля, де. Надали ще мога да се върна обратно да ги питам... Какво си ме зяпнала така?

Христина внезапно се бухна на колене пред кошчето за боклук и бясно зарови из него. Из стаята захвърчаха смачкани парчета хартия, малки черни кутийки, мръсни чорапи... След миг се изправи с металната кутийка на Аугментирания в ръка и я пхна в едно чекмедже на масичката.

– Помогни ми да събера боклуците. Бързо! Събери тези по пода, сандвича с маслото ще го почистя от клавиатурата аз. Ох, то е и гранясало... – Тя бързо тръсна последните боклуци в кошчето и излезе с него. Последвах я.

– Мамо, да изхвърля ли и твоето кошче? Тъкмо съм тръгнала.

Мама зяпна.

– Христинче... добре ли си? Да не те е упрекнал Отговорникът, че не е чисто?

– Не, ама не искам татко пак да изхвърли и кошчето.

– Когато омлетът беше стоял на дъното му четири месеца...

– Втория път го изхвърли по разсеяност!

– Помниш ли колко боклук се беше натрупал? Четири кашона от пералнята. Ако не бяхме чакали да почне да няма къде да се отвори леглото, за да се сетиш сама...

– Ако гледаше, като изгребваше, щеше да го намери! Петърчо, помогни ми.

Кошчето на мама беше почти празно. В момента, в който тя се прибра в стаята си, Христина се огледа, бръкна в него, измъкна дребно парче метал и го пъкна в джоба си. Набързо изсипахме кошчетата в един голям железен сандък с капаци пред оградата и се върнахме в стаята на Христина. Тя старателно заоглежда нещото отблизо.

– Това тапа за уши ли е? Само дето е метално – попитах аз. – Отец Самуил си прави такива от восък, преди да отиде да бие голямата камбана.

– Предполагам, че е комуникатор. Модел за Стандартни.

– Какво е това? И за какво е?

– Да могат такива пънове като тебе да общуват с Аугментирани. И с устройствата им, и с компютри и всичко останало.

Ядосах се.

– Ако аз съм пън, какво трябва да е сестра ми?

Христина бързо натъпка металното нещо в ухото си.

– Не те чувам, съжалявам.

– Пъкнала си го наобратно – промърморих тихичко аз. Тя моментално го измъкна, погледна го, след това затърси с какво да ме замери. Не намери нищо подходящо, пъкна нещото обратно в ухото си и застана неподвижно. Почаках известно време – тя не мърдаше.

– Какво става, общуваш ли с компютъра?

– Почти. Не ми пречи!

– Добре. Като заобщуваш, му заповядай да направи нещо.

Почаках малко, но нищо не стана. По едно време Христина извади тапата от ухото си, огледа я, разтръска я и пак я пъкна. След още малко пак я извади и я чукна в ръба на леглото. Накрая ядосано я запрати в кошчето.

– Не работи изобщо! Сто пъти изреждам кодове, набирам пароли – нищо!

– Дай да пробвам аз.

– Ти пък какво разбиращ от компютри? Вземи си я и пробвай!

Извадих тапата от кошчето, натъпках я в ухото си и зачаках. Нищо. Съсредоточих се и заповядах наум на компютъра да слезе от масата на стола. Нищо не стана. Помислих малко, след това му наредих да се премести на другия край на масата. Не щя даже да мръдне. Нещото май наистина не работеше.

– Свързваш ли се? – попита иронично Христина. Странно – чувах през тапата, все едно в ухото ми няма нищо.

– Почти. Не ми пречи!

Тя се изхили, а аз се ядосах. Нека си мисли, че правя нещо! Седнах на пода, затворих очи и започнах мислено да играя шах със себе си.

– Я! Как го направи? – чух гласа на Христина.

– В моя свят всеки го може. – Не бях се замислял, че не съм ги виждал да сядат на пода.

– Я стига си се подигравал!

Отворих очи да ѝ възразя и щях да се задавя. На страната на компютъра светеше разтворена кесията на отец Геласий и фигурите на нея бяха наредени точно както ги бях местили наум!

– Не зяпай, а кажи как активира връзката!

Преместих наум топа. Пред очите ми фигурката на кесията се премести!

– Не знам. Просто почнах да играя шах наум и...

– Дай ми комуникатора!

Измъкнах го от ухото си – кесията и фигурите мигновено изчезнаха. Подадох тапата на Христина, тя я натъпка в ухото си и затвори очи. Известно време не ставаше нищо. След това на страната на компютъра внезапно се появи изображение как тя ме дърпа за ухото и то става цял разтег дълго. След това как ме удря с голяма тояга по главата и наоколо летят и писукат птички. След това как ритва няколко пъти Отговорника отзад и при всеки ритник от джобовите му хвърчат цели шепи метални тапи за уши. След това как сече настървено на парчета компютъра с брадва като на Гунар, два пъти по-голяма от нея самата. Изглеждаше направо страотно.

– Хей, ще го повториш ли това с брадвата? Ангел Брадваря ряпа да яде!

Христина подскочи, отвори очи и ме зяпна. След това видя изображението на компютъра и се изчерви чак до върховете на ушите.

– Хайде, повтори го де! Страшно ми хареса как подскачаш до тавана при всеки удар.

Тя ме изгледа сърдито и пак затвори очи. Компютърът отново я показа как замахва с брадвата, но угасна, преди да се види какво сече. След това светна пак и на него се запоявява какво ли не – рисунки от светещи линии, някакви неща, написани сигурно на латински (поне буквите бяха същите), след това повече цифри, отколкото в тетрадките на чичо Дамян, и после какво ли не. Накрая се появи лице, надраскано с бели черти върху черно, грозно все едно аз съм го рисувал и изплезено. Христина отвори очи и се ухили победоносно:

– Хванах му цаката! Ако мама разбере какво имаме, ще ѝ стане лошо.

– Сигурно и на татко – добавих аз.

– Още повече! – Тя извади тапата от ухото си и я пхна в чекмеджето при

металната кутийка. – А сега да се захващаме с уроците, иначе татко пак ще се сети, че нещо не е наред.

– Да не сте свършили пак някоя беля? – попита татко на вечеря. – Нещо сте прекалено примерни.

Христина се изчерви. Мама я изгледа много внимателно. Май се досещаше какво може да не е наред.

– Христина вече си има ново име – намесих се аз. – Казва се като някакъв чорап, забравих какъв. И си загуби компютъра на бас срещу Отговорника. Ама той не го взе, сигурно неговият вече скоро ще порасне...

– Затваряй си устата, тъпендер такъв! Глупчо селски...

Татко и мама се пресегнаха едновременно и хванаха Христина за ръцете. Тя се заопитва да ме ритне под масата, но успях да се дръпна навреме.

– Каква е историята? – попита татко.

Набързо разказах какво стана, след като тя се върна от училище. (Как Христина подслушваше разговора на майка ѝ с Отговорника, го пропуснах. Всъщност беше друга история, нали?) Докато привърша, новата ми сестричка беше изпоритала всичките крака на масата и беше започнала да преграква.

– А сега имам да ви питам нещо – заяви мама. – Христина, млъквай, за да не те шамаросам! Кажете ми и двамата дали Отговорникът ви е дал нещо! Без лъжи – ще ви хвана. Била съм Аугментирана.

– Ама нали сега не си? – уплашено попита Христина.

– Помня много добре как се хващат и най-дребни лъжи. И какви префинени гадости са способни да ни вършат Аугментираните. В името на доброто и щастието ни... – Тя млъкна и впи в нас съсредоточен поглед, от който чак ми изстиваше отвътре.

Значи сигурно наистина ще ни хване, ако лъжем. Как тогава да ѝ отговоря така, че да не се сети?... Отговорникът не ни даде трансмитера – изхвърли го. Ние си го взехме. И комуникатора също.

– Не. Не ни е давал нищо. Нито на мен, нито на Христина.

– Да ви е предлагал нещо? Например комуникатор за директна връзка с компютри? Или ти да си му искала подобно нещо, Христина?

– Не съм му искала абсолютно нищо! – кресна Христина, на път да се разреве.

– Нито ни е предлагал нещо. Освен на мен да играем на шах – добавих аз.

– Да ви е говорил нещо за Аугментираните?

– Нищо. Аз го питах де, ама ми каза само, че им идвали прекалено много

някакви Безтелесни и Преден фронт. Те какво са? И как така ту имат тела, ту нямат? И имат и по повече от едно, ако поискат? Нещо бетер самодивите и караконджолите ли са?

– Мария, успокой се – намеси се татко. – Заради комплексите си плашиш децата. Лъжат ли те?

– Не усещам. Но Отговорник на Възела не би дошъл дотук само за да играе шах с Петърчо. Има нещо друго. – Тя свали поглед от нас.

– И какво е според теб?

– Не знам. И ме е страх да не разбере прекалено късно.

– И да има нещо, можеш ли да се бориш с Аугментираниите? Знаеш с какво имаш работа.

– Длъжна съм. Заради децата си.

Мама стана и излезе от трапезарията. Татко я последва. Останахме с Христина сами.

– На границата да се сети е – прошепна Христина. – Трябва да ги скрием някъде.

Двамата бързо отидохме до стаята ѝ. Тя измъкна трансмитера и тапата от чекмеджето и ги бутна в ръцете ми:

– При теб няма да се сети да ги търси.

– Ама намери ли ги, сме вътре и двамата. – Тупнах ги обратно в скута ѝ.

– Страх ли те е?

– Просто е разумен – обади се внезапно мама. Двамата подскочихме и се обърнахме към нея. Беше отворила тихичко вратата, без да я усетим. – Сега ми ги дайте! Петърчо, не подозирах, че си толкова умел лъжец!

– Да видиш какво ми беше, като преметна мен! – заяви сърдито татко иззад нея. – А и дали е хубаво десет години да не ти кажат, че Отговорникът на Възела ти е тъст!

– Не си попитал – защити се мама.

– И аз не съм излъгал! – обадох се аз. – Само казах, че не ни го е давал или предлагал.

Мама помрачня като буреносен облак:

– И как тогава го имате?

– Трансмитера го изхвърли той, защото не работел както трябва – обясни Христина. – А комуникатора го изхвърли ти. И ние си ги взехме от боклука.

Татко изгледа мама и поклати глава. Мама въздъхна:

– Личи си Аугментираният. Предсказал ни е до съвършенство. Ако не ви бях подслушала, нямаше да се сетя.

– Да се подслушва не е ли невъзпитано? – заяде се Христина.

– Понякога е детеспасяващо. Сега ми ги дай.

– Няма!

Мама направи крачка към нея, но татко я хвана за ръката – Христина светкавично напъха тапата в ухото си и вдигна трансмитера:

– Още крачка и бягам отгук! Ако това е нарочно, трансмитерът сигурно работи! Инак защо е подхвърлен?

– И къде бягаш? – отбеляза горчиво татко. – На Джунгла? Или на Ортодокс? Или на Средната земя, при орките?

– На Мидгард, при Гунар. Или на Океания. Нали там търсели хора?

– Там нали има вече като нея? – попитах аз. – Тайфуни ли бяха? Или вулкани?

Христина ме изгледа на кръв, замисли се за миг и погледна татко още по-ядосано.

– Така де, почти като нея. Все пак не са междусветски – поправих се аз бързо. Христина изпъшка.

– Никъде не приемат деца, избягали от родителите си – продължи татко спокойно. – А точно теб дори Гунар ще те върне обратно веднага. Няма къде да отидеш. Така че мирувай.

– И веднага ми дай трансмитера! – повиши глас мама. За пръв път я виждах неспособна да се владее.

– Няма!

– Дай го, или ще ти го взема насила!

– Мръднеш ли, изчезвам!

Усетих как мама се напрегна.

– Мария, недей! Ще те изпревари!...

Христина затвори очи и стисна трансмитера. Мама скочи едновременно с мен, но татко я задържа.

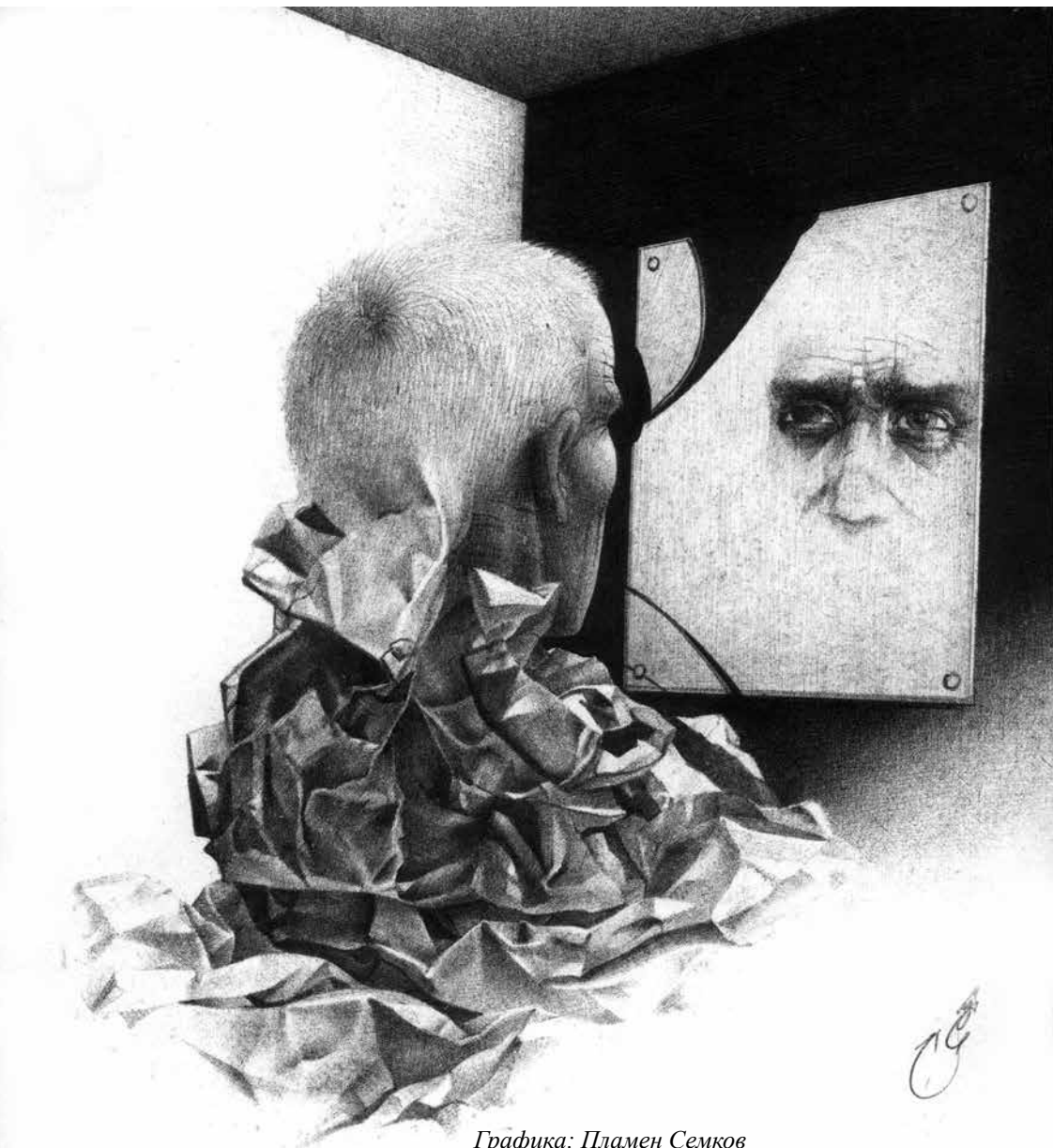
Вкопчих се в ръката на Христина – и всичко наоколо изчезна.

(следва продължение)

Редактира Калин Ненов

Целия текст (под лиценз „само за предварителна оценка“ ;) може да откриете на сайта на автора: <http://gatchev.info/stories/Orthodox/Orthodox.html>

Преводна фантастика

Графика: Пламен Семков

ОКО ПОД НАЕМ

– Може ли една от твоите?

– Разбира се.

Изтръсках цигара от пакета „Кемъл“, който лежеше на бара като спомен от по-добри времена. Тя носеше шлифер – „Бърбъри“, забелязваме такива неща – върху джинсите. В тон беше с косата ѝ, почти – не беше закопчан, държеше го само коланът. Беше на три стола разстояние, но зърнах тясна черна презрамка върху тясно бледо рамо, когато се наведе над бара да вземе цигарата от пръстите ми.

Забелязваме такива неща. Особено в тих бар на Осмо Авеню в дъждовен четвъртък следобед в есенен Ню Йорк.

Постара се да не докосне пръстите ми, постарах се да не докосна нейните. Имам огромно уважение към цигарите, в наше време.

– Благодаря.

Косата ѝ беше мръсно руса, както казват, подстригана късо. Плътни червени устни, нисък цигарен глас и съответстващи му очи: тъмни, дълбоки, очи на Жан Моро, пълни с някаква печалност. Съжаление? Загуба? Може би. Носеше се, също като мен, в дрейфа на четирийсетте и лицето ѝ го издаваше, което ми харесваше, а тялото ѝ не го издаваше, което ни харесваше. Толкова много млади момичета имат празни очи.

– Няма защо – казах аз.

Тя се дръпна назад и заразглежда цигарата като току-що уловена риба. Държеше я от двата края с дългите си пръсти, много точно. Страхотни ръце. Ръце на танцьорка.

И тогава запали! Чукна я на бара, сложи я между устните си, драсна клечка и я запали.

Вдиша.

Издиша.

Завъртях се на стола, обезпокоен, но барманът не обръщаше внимание. В малкото невзрачно бистро – има ги на всеки ъгъл на запад от Двайсета улица – бяхме само двамата.

– Извинете – казах, плъзнах чашата си по бара и седнах до нея. – Но мислех, че вече не може да се пуши в нюйоркските барове.

– Не може – отвърна тя. – Но Лу обикновено си затваря очите по това време, когато обедната клиентела се е разотшла.

Беше два и десет.

– Невероятно – поклатих глава и изтръсках нова цигара от пакета „Кемъл“. – Може би, ако се престоря, че съм с вас, Лу ще си затвори очите и за мен?

– Зависи – изгледа ме косо тя. – Бива ли ви в преструването?

– Дали ме бива?! – смогнах да прозвуча, сякаш се опитвах да прозвуча обидено. – Аз съм Великият преструвач! Освен това вие сигурно ще поискате още една, така или иначе. – Оставих пакета на бара като туз. Даже може би коз, си помислих.

– Ами щом ще се преструваме, може – съгласи се тя. – Само да не ви хрумват разни идеи.

– Разни идеи? – Главата ми беше пълна с разни идеи. – Никога никакви разни идеи.

– Излязла съм в почивка, а не да ме забиват. Ако схващаш това, можем да се преструваме, че сме приятели. Даже ще се престоря, че се кефя на присъствието ти.

Без да споменаваме моите „Кемъл“.

– Без да споменаваме твоите „Кемъл“ – добави тя.

* * *

Лу, разбира се, си затвори очите за мен. И тя се кефеше на присъствието ми, или поне се преструваше. И аз ѝ се кефех. Беше „интернетна работна пчеличка“ (тя така го нарече, тогава), която работи от къщи, долу зад ъгъла. Аз бях, ами каквото там ѝ казах, че съм.

– „Бърбъри“ – подхвърлих. – От старо гадже ли?

– Всичките ми гаджета са стари – отговори тя. – Младите все за себе си мислят.

– Толкова много млади момичета имат празни очи – заявих и поръчах вино. Бяло за нея, червено за мен.

Шлиферът ѝ се отвори, когато се наведе да вземе чашата си. Видях за миг дамско бельо, черна коприна, или нещо много подобно. Презрамката висеше, което ми подсказа, че гърдите ѝ вероятно са малки. Но не видяхме достатъчно, за да сме сигурни.

– Какво толкова ви става на вас, мъжете, от презрамките, всъщност? – попита и запали нова цигара от тази, която все още пушеше. – Не е като че ли *наистина* сте видели нещо.

Изловен. Дори честността е, понякога, най-добрата политика.

– Екстраполяция – смотолевих.

– Я повтори...

– Отделната част подсказва цялото. Тези два-три сантиметра презрамка,

видени уж случайно, подсказват дантелената чашка по-долу, която от своя страна подсказва това, което прикрива, формите, присъствието. Тази мигновена презрамка води окото на въображението там, където истинското око не може да достигне, засега. Екстраполация.

– Добре казано – съгласи се тя.

Съгласен съм и аз. Тя издуха почти съвършено кръгче дим, погледна ме право в очите и попита:

– Колко сте там в момента?

Изловен отново. Погледнах моя псевдолекс.

– В момента шейсет и седем. Някои идват, други си отиват. Как разбра?

– Четох за това в „Уайърд“ – отговори тя. – Киберхостинг. Очи под наем. Най-най-новото. А една жена може да го усети. Несъмнената интензивност на погледа.

– Добре казано – съгласих се аз. – Имаш ли нещо против?

– Напротив. Някак си ласкаещо е – тя пак се наведе и „Бърбъри“-то се отвори точно колкото трябва. – Особено когато *погледът* е единственото, което участва.

– Има си Протоколи – кимнах. И пак тази чудна презрамка. – Подходящи в точно такъв случай.

– Добре казано – съгласи се тя и се плъзна от стола. – Почти три е. Виж какво, може да се качиш при мен до пет.

Взе ми „Кемъл“-а и излезе от бара. Едва вярвайки на късмета ни, хлъзнах пръст по екрана на псевдолекса, прехвърлих петдесетачка на Лу за бакшиша и я последвах.

* * *

Името ѝ, каза ми тя в асансьора, било Еула. Не разбрах, тогава, какво означава. Апартаментът ѝ беше кочина. Студио, пълно с компютри, монитори, кабели, хард дискове, цялата тази техника, която иронично ми е доста непозната. Един висок прозорец (мръсен), един фикус (умиращ), едно канапе срещу претрупана масичка за кафе върху изгъркан фалшив персийски килим.

Кимна ми да седна на килима. После смъкна „Бърбъри“-то, окачи го внимателно на облегалката на един фотьойл, затрупан с компютърни наръчници и изчезна в малката кухня. Върна се с две чаши бяло вино и съответната бутилка. Пино гриджио. Седна на канапето и подгъна дълги крака под себе си.

– Значи правиш киберхостинг? Имаше статия за това и в „Плейбой“. Как е, значи, да си Око под наем? Отдавна ли го правиш?

Презрамката, две презрамки, надолу към дантелени чашки на луксозно черно

танкини, дългите ѝ крака в протрити джинси.

– От няколко месеца – отговорих. – Никой не го прави от отдавна. Нова технология е, нанобиотех. Клиентите ми влизат с парола и виждат каквото виждам аз.

Тя запали един „Кемъл“ и ми подхвърли пакета.

– И това ли е всичко?

– Окото под наем работи при много стриктни Протоколи. Няма физически допир. Клиентите ми ще бъдат откачени веднага, дори само ако докосна върха на пръстите ти. А аз ще остана без работа.

Бях в грешка за гърдите ѝ. Без сутиен, доколкото можехме да преценим. И почти можехме.

– И това им изнася, на клиентите ти?

– Май че да. Моите клиенти са все гледачи. Воайори. Може би са били разочаровани в любовта. А може би гледането е всичко, което искат.

– А ти? – Едната презрамка падна от тясното ѝ рамо. От това някак си и двете ѝ рамена станаха по-привлекателни.

– Аз също си падам гледач.

– Ясно. – Тя издуха кръгче дим. – А не е ли извратено?

– Да бъдеш гледач?

– Всички тези непознати да се крият в теб.

– Те всъщност не са в мен. Всичко е виртуално. Окото под наем просто изпраща сигнали, това е всичко.

– А те гледат на екран?

– Май не си прочела цялата статия, те просто затварят очи. Всичко е нанобиотех, нали ти казах. Смучат сигнали от чип, затварят очи и виждат каквото виждам аз. Сателитна връзка.

– Чип като бонбон? А ако го глътнат?

– Няма да го глътнат. Всички сензори са в устата. Ти не усещаш вкуса със стомаха, нали? Освен това е доста скъп.

– Тази част ми харесва – каза тя. – А къде ги намираш? Тези твои клиенти.

– Не трябва да ги намирам. Нямам представа дори кои са. Купуват си чипа и сърфират всички различни Очи под наем.

– Значи има конкуренция.

– Ами да. Оправям се. Просто трябва да намеря красиво момиче, с което да говоря.

– Или жена. И да надничаш в роклята ѝ.

– Или в шлифера ѝ „Бърбъри“.

– И за това ти плащат.

– Скромна сума – отвърнах. – Длъжен съм само да се придържам към

Протоколите. Освен това ми покриват разходите.

– Цигарите. – Тя си изрита обувките, или по-скоро сандалите, или по-скоро ги свали с пръстите на краката си на танцьорка, единия и след това другия.

– Аз си плащам за „Кемъл“-а. Сметката от бара минава през псевдолекса. Приемам клиенти от понеделник до петък, следобед от един до шест.

– Безплатно пиене – отбеляза тя и кръстоса крака. Джинсите ѝ бяха опънати и образуваха тесен триъгълник между бедрата ѝ. – А могат ли да ни чуят сега?

– Те само гледат. Без звук. Аз съм просто Око под наем.

– Значи изпускат целия този разговор?

– Изглежда не им пука.

– Трябва ли да се чувствам поласкана? – попита тя.

* * *

В апартамента се смрачи с угасването на следобеда. Говорихме за криминални романи и баровете на Десето Авеню, докато тя не си погледна часовника и не ме отпрати.

– Вече е пет – заяви на вратата.

– В каква връзка го казваш? – Сам се учудих, че не се преструвах да се кефя на присъствието ѝ.

– Протоколите – отвърна тя и затвори вратата.

* * *

– Пак си тук – каза тя следващия следобед. Петък.

– По желание на масите – отвърнах и оставих пакета „Кемъл“ на бара. Показах ѝ циферблата на псевдолекса ми.

– Седемдесет. Бройката се покачва. Май пак трябва да се чувствам поласкана.

– Май да. Аз бих се чувствал.

Обезпокоихме Лу два пъти – веднъж за вино и веднъж за кибрит, преди тя да се качи горе и аз да я последвам, точно в три.

– Нямах ли си приятелка? – попита ме тя в асансьора.

– Имах и после нямах – отговорих и я последвах в студиото. – Знаеш как е.

– Зная. – Тя смъкна „Бърбъри“-то и го остави на фотьойла, преди да седне на канапето срещу мен, ниската масичка между нас.

– Във всеки случай това сега е по-интимно, да бъда Око под наем.

– Не толкова интимно – напомни ми тя. Вместо джинси носеше черен клин.

– Имаш ли нещо против?

– Напротив. – Протегна дългия си крак на танцьорка и сгъна другия под брадичката си. – И къде ти е чипът? Изплезе си езика, искам да видя.

– Не е чип, нанонамотка е – потупах си веждата. – Навита около оптичен дендрит. Безболезнена лазерна операция, на брояч, както ти казах.

– Яко – кимна тя. – А ония седемдесет юнака, усещаш ли как гледат през очите ти?

– Не би трябвало, но понякога има слаба обратна връзка. Когато видят нещо, което им харесва, усещам нещо като сгриване.

– Значи усещаш кога им е приятно. – Тя разтвори бедра, малко повече.

– Понякога. Както сега например. Те могат да видят бледото очертание на гашичките ти през клина, като призрак, скрит в сенките.

Тя повдигна два пръста и аз ѝ запалих поредния „Кемъл“.

– А те обичат призраци – добавих.

– А ти?

– И аз обичам призраци. И сенки също.

Наведох се над масичката и тя взе цигарата между пръстите си, внимателно, да не ме докосне. Странно интимно усещане.

– Разбирам. – Протегна дългите си крака и призракът бе пак там. – А ако бяхме докоснали пръсти?

– Моята нанонамотка щеше да се изключи. И те щяха да си намерят друго Око под наем.

– А ти щеше да останеш без работа.

– Това е само странична работа – отговорих.

* * *

Наистина обичаме призраци. Следобедната светлина избледня, докато говорехме за Де Кунинг, вината на Лонг Айланд, градове, които и двамата знаехме, и някои, които не знаехме.

Точно до пет, когато тя ме отпрати. В асансьора, и по-късно на улицата, усещах клиентите ми, като ято птици, да отлитат в есенния здрач.

Усещах сгриването да затихва.

Съжалих, че е петък.

* * *

Само странична работа е, но ми харесва.

Липсва ми през уикендите, когато съм изключен. Понякога – добре де, почти всякога – сърфирам по мрежата и търся такива жени, каквито ми трябват за

моята работа. Такива, които обичат да бъдат гледани.

Гледани с онази несъмнена интензивност на погледа.

И все пак, изненадах се, когато я намерих в мрежата.

Еула-камера. На живо. Обновяване, Всекидневно. Само за Членове.

Прегледах Безплатните Снимки. И тя си беше там, седеше на канапето с черното танкини и черния клин, призрачна, срещу мъж, седнал на килима.

Той беше с гръб към камерата, но знаех кой е.

Аз.

* * *

– Можеше да ми кажеш – казах ѝ в понеделник, когато оставих пакета „Кемъл“ на бара.

– Какво?

– Че си в същия бизнес. – Вдигнах два пръста и Лу донесе две вина, едно бяло и едно червено. – Ти си джени. Момиче с уеб-камера.

– Изловена. – Носеше „Бърбъри“-то, отдолу презрамките, но днес не с джинсите, нито пък с клина. – Умен пич си. Сетих се, че сам ще се сетиш.

Взех предвид казаното, докато отпивахме и пушихме. Голите ѝ крака, не можех да откъсна очи от тях.

– Май трябва да се чувствам поласкан.

– Ами да. Освен това не сме точно в същия бизнес.

– Не сме ли?

– Твоите клиенти гледат *през* теб. А моите ме гледат *мен*.

– И моите те гледат. Което те прави звездата на шоуто. Главната атракция. Основното представление.

– Добре казано – съгласи се тя. – Имаш ли проблем с това?

Не, нямах проблем с това.

– Аз също. – Взе цигарите ми и излезе. Прехвърлих парите по сметката на Лу и я последвах.

* * *

Тя смъкна „Бърбъри“-то и го остави на фотьойла, внимателно. Погледнах през рамо.

– Камерата ли търсиш? Вградена е в телевизора.

Видях я: зелена светлинка, като око. Цифрата под нея: 04436.

– Това ли е бройката ти? Впечатлително. Но не съм изненадан. Непрестанно ли е включена?

– Зелено е, когато е включена, а е включена, когато съм тук. И трябва да съм тук винаги, освен между един и три, когато имам почивка.

– МикроКам ли ти плаща наема?

– Това би било робство – престори се на обидена. – Че и по-зле. Всъщност изплащам дълг.

Показа компютъра в ъгъла. Дори аз бях чувал за XLinteL99. Мъркаше тихо като скъпа котка.

– Просто трябва да бъда себе си. И, разбира се, да спазвам Протоколите.

– А какви са твоите Протоколи?

– Доста стриктни. Интернет не е вече безплатен, както знаеш. Това е еротичен, отворен към публиката канал, а не порно. Без зърна на гърди, без полови органи, без голотии, освен когато съм сама.

– Сама с твоите четири хиляди пича – кимнах към телевизора.

– И без посетители освен между три и пет.

– Май трябва да съм поласкан. – И вярно бях.

– Май трябва да си.

Тя седна на канапето срещу мен. Когато си кръстоса краката, зърнах белите ѝ гащички. Не призрака, а истината.

– Съжалявам, ако си разочарован.

– Изглеждам ли разочарован?

Тя посочи псевдолекса ми.

– Бройката ти е паднала.

Погледнах и аз: 55. После: 54.

– Това са те, не аз. Някои идват, други си отиват. Може би не харесват Протоколите ти.

– Нали каза, че не ни чуват.

– Може би могат да четат по устните. – Нейните бяха тъмnochрвени.

– Надявам се не ти плащат на клиент.

Така беше, но не ми пукаше. Тя протегна крака си и ми показа гащичките си отново. Тесни, копринени, обрамчени с дантела.

– Така е по-интимно – констатирах аз. – Просто четирийсет и двама от нас. И твоите четири хиляди.

– Пет хиляди – посочи тя телевизора: 05035. – Май ми носиш късмет в бизнеса.

Тя се наведе да си остави чашата с вино, придържайки презрамката с дългите си пръсти, както комарджия крие картите си. Не съвсем ефективно.

Усетих сгряването. Казах ѝ го.

– Дори когато ти пада бройката?

– Това май си е от мен.

Говорехме за филми и ресторанти. Споделяхме доста общи любими. Не бях изненадан. Бяхме колеги, в известен смисъл, все пак.

Точно в пет тя ме отпрати: Протоколите.

Усетих как клиентите ми ме напускат, всичките трийсет и четири.

Тя ми убиваше бизнеса, но не ми пукаше.

Забързах към къщи.

* * *

Еула-камера.

Прегледах Безплатните Снимки. И тя си беше там, внимателно поемаше цигарата от моите пръсти, без да ги докосва. Макар че уеб-камерите нямат звук, можех да чуя гласа ѝ в главата ми. Нисък, цигарен, интимен...

Щракнах на следващата Безплатна Снимка.

Току-що беше затворила вратата зад гърба ми. Щракнах пак и тя започна да съблича танкините през главата си. По принцип знаех, че не носи сutiен.

А дали наистина не носеше?

Щракнах пак, май прекалено настървено, но на следващата страница пишеше: Лицензно споразумение за крайния потребител.

ЕУЛА¹.

Прегледах го. Всичко, което аз исках: да видя зърната на гърдите ѝ. Всичко, което то искаше: номера на кредитната ми карта и честна скаутска, че Аз съм Над 18.

Едва не щракнах *Съгласен*.

Едва. Но се сетих за другите пет хиляди пича и отидох на кино. Видях зърната на Мег Райън с други сто пича.

Легнах си и се чувствах самотен за първи път от месеци.

Във вторник Лу сервира две вина без питане, бяло и червено. Извадих моя „Кемъл“.

– Еула. Лицензно споразумение за крайния потребител. Малко бавно загравам, но включих. Как всъщност се казваш?

– Нямам право да кажа – отговори тя. – Протоколите.

– А имам ли право да екстраполирам?

– Май това ти е специалността. – Наведе се напред да ѝ запала. „Бърбъри“ – то се отвори и любимата презрамка си беше там. Но опъната, а не разхлабена. И розова, а не черна. – А защо да екстраполираш, когато можеш да видиш всичко

1 EULA (End-user license agreement) - Лицензно споразумение за крайния потребител.

онлайн?

– С други пет хиляди пича? – запалих ѝ „Кемъл“-а. – Предпочитам интимността на личния разговор.

– Дори когато ти проваля бизнеса? – посочи псевдолекса ми. Беше паднал до двайсет и едно.

– Не е бизнес. Просто странична работа.

– Май трябва да съм поласкана – взе цигарите ми тя. Беше 2:55.

– Май трябва да си – прехвърлих парите по сметката и я последвах.

* * *

Седях на килима и я наблюдавах как внимателно разстла „Бърбъри“-то си на облегалката на фотьойла.

Днес носеше изрязан розов сутиен под полупрозрачно танкини. Чашките, поръбени с дантела.

Погледнах към телевизора – зелената светлинка грееше и броячът под нея показваше 06564.

– И защо са тук? – попитах.

– Кои?

– Клиентите ти. Защо са на линия дори когато съм тук? Аз съм гост. А те знаят Протоколите.

– Изглежда ги мразиш – отбеляза тя.

– Протоколите ли?

– Клиентите.

Така беше, но отрекох. В крайна сметка такава ѝ беше работата, както и моята.

– Може би са романтици – каза тя. – Сигурно е заради очакването. Протоколите се отнасят най-вече към очакването.

– Така е и със сутиените. – Розовите ѝ чашки не бяха толкова малки все пак.

– Пак ли екстраполяция? – Тя седна на канапето, смъкна танкините и го сложи между краката си. – Какво толкова ви става на вас, мъжете, от сутиените, всъщност?

– Сутинът – отговорих, докато наливах за двама ни пино гриджио – е най-романтичното изобретение на западната цивилизация.

– След Мрежата.

– По-добро е. Самият сутиен е нещо като мрежа. Хваща мъжете в капан. Нещо като Протокол е. Ограничава и задържа. Оформя и показва това, което крие. Дава фокус на погледа. Представя.

– Добре казано. – Тя оправи чашките на сутиена – първо едната, после

другата. – Освен това поддържа зелената светлинка.

И двамата погледнахме към телевизора. 07865.

– Ако светлинката стане червена, значи всички са си отишли. – Посегна към цигарите.

– Няма да ми липсват. – Подадох ѝ една и я запалих, внимавах да не ѝ докосна пръстите.

– А на мен ще ми липсват – каза тя. – Те плащат за моя XLintelL99.

Говорихме за спорт и за сонети и тя ме отпрати в пет.

Усетих как клиентите ме напускат – всичките осемнайсет. Но все пак чувствах сгряването.

* * *

Еула-камера.

Прегледах Безплатните Снимки, след като си бях отишъл. Там си беше – на канапето, сама, по сутиен и гащички, слагаше си червило. На него пишеше: „Тъмна роза“.

Щракнах. Дългите ѝ пръсти се опитваха да разкопчат сутиена.

Щракнах пак и Безплатните Снимки свършиха.

ЛИЦЕНЗНО СПОРАЗУМЕНИЕ ЗА КРАЙНИЯ ПОТРЕБИТЕЛ.

Едва не щракнах СЪГЛАСЕН. После се сетих за другите седем хиляди мъже.

Тя се събличаше за тях.

Започвах да ги мразя, всеки един от тях.

* * *

На следващия ден тя закъсня, за първи път.

– Къде беше?

– Момичетата обичат да пазаруват – отговори.

– За сметка на заведението – каза Лу и сложи две чаши на бара, едно бяло и едно червено вино.

– Паднал си на седем – видя тя псевдолекса ми, докато ѝ палех цигара. – Клиентите ти напускат кораба. А ти все се връщаш.

– Падат си капризни – отвърнах. – Търсят по-силни усещания. Голо женско тяло. Или поне зърна на гърди.

– А ти не си ли такъв?

– Аз съм романтик, не знаеш ли? Интимността преди всичко.

– А пък за мен твърди бонбони преди всичко – нацупи устни тя. – И затова бях на пазар.

Последвах я нагоре по стълбите. Тя сгъна „Бърбъри“-то си на облегалката на фотьойла и ми позволи да я гледам по сутиен и бикини. Беше друг сутиен. Видях, че зърната ѝ прозираха. Малки кръгли сенки.

– Това не се брои – отговори на погледа ми тя. – Щом са покрити.

– Протоколите – кимнах. Гащичките ѝ също бяха полупрозрачни освен малкия триъгълник, който едва покриваше пубиса ѝ.

Дори само с осем клиенти – не девет – се бях сгрял като печка.

– Сега се връщат – тя се наведе и погледна псевдолекса ми. – Какво толкова ви става на вас, мъжете, от дамските гащички, всъщност? – Седна на канапето с крака под нея и леко разтворени колена.

– Скъпа, вярно ли ме питаш?! – Помислих си, че е умно.

Вместо отговор тя затвори очи и се излегна назад.

– Малкият триъгълник е виновен. – Бяла коприна или нещо сходно, опънато между бедрата ѝ. – Пубисът, който не ми е позволено да видя. Сякаш казва: *тук!*

– Добре казано – тя повдигна крака си и притисна коляно към гърдите си.

Триъгълникът се стесни в мека бяла пътека, която водеше надолу в сянката. Пътят на коприната.

Очите ѝ бяха затворени. Моите бяха отворени. Чувствах сгряването.

– Те представят. Както сутиена, те показват това, което крият. Има някаква интимност в това представяне. И в наблюдаването също. – Очите ѝ все още бяха затворени.

Май трябваше да съм поласкан.

– Наистина трябва – каза тя, отвори очи и посегна към „Кемъл“-а, внимателно.

Заедно пихме от виното, говорихме за зелки и крале, и други самоделки. Пътят на коприната избледня в здрача. В пет тя ме отпрати и усетих как клиентите ми се разбягаха. Освен един. Остана с мен до шест, както и сгряването.

* * *

Еула-камера.

Щракнах на Безплатните Снимки, тя беше там, по сутиен и бикини, и ме изпращаше. Затваряше вратата с върха на пръстите си, които никога не бях докосвал.

Почти я чувах да казва: „До утре тогава?“

До утре, тогава.

Щракнах отново и същите тези пръсти бяха в ластика на бикините ѝ, готови да ги смъкнат. Щракнах отново и ЕУЛА-та изпълни екрана.

Дори не бях изкушен да щракна *Съгласен*. Не беше това, което исках.
Щракнах Назад, докато не я намерих да си слага червилото.
„Тъмна роза“.
Спрях там. Това, което исках, беше да чета устните ѝ с моите.

* * *

– Какво толкова става с тия твърди бонбони? – попитах я. – Да не се опитваш да откажеш цигарите?

– Ни най-малко – тя посегна към моята кутия „Кемъл“ на бара. – Момичетата обичат да смучат нещо.

– Извинявайте, приятелчета – намеси се Лу, – но получих оплакване. Налага се да излезете с цигарите навън.

– Трябва да поговорим – заявих аз отвън. – Мисля да напусна работа.

– И аз мисля същото – отговори ми в асансьора. Наведох се да я целуна, но тя отстъпи, само една стъпка.

Вратата на асансьора се отвори.

– Недей рискува – погледна псевдолекса ми. – Все още имаш един клиент.

Желаех да рискувам.

– Желая да рискувам – казах ѝ.

– Това е някак си ново желание, нали? – Тя внимателно остави „Бърбъри“-то си на фотьойла. – За такива като нас.

Кимнах. Носеше малки розови гащички и не толкова малък розов сутиен. Онзи, първият. Седнах на килима и погледнах телевизора.

9865.

– Може да ги разкараш – подхвърлих.

– Не още – тя посочи към телевизора: 9904. – Моят XLintel99 все още не е изплатен.

– Мога да помогна. Колко точно дължиш?

– Ти вече помагаш. – Седна на канапето срещу мен. Разтвори бедра, за да ми покаже малкия път на коприната.

– Искам да съм сам с теб – помолих. – Толкова ли много е това?

– А твоят киберхостинг? Все още имаш един клиент.

– Зная как да го разкарам – посегнах към ръката ѝ, но тя се дръпна. Предизвикваше ли ме?

– Не бързай толкова – спря ме. – Погледни.

И двамата погледнахме. 10 007.

– Сега вече можем да говорим сами.

Посегна зад гърба си да откопчае сутиена, такъв интимен жест. Би било

неджентълменско да опиша какво ми показа. И още по-неджентълменско да отрека сгриването.

Светлинката на телевизора беше зелена на 10 011, 10 012, след това изведнъж червена. 00 000.

– Най-после сами. Моят XLinteL99 е вече изплатен. За какво точно искаше да говорим?

– Чети ми устните – изправих се от килима. – Все още имам един клиент, когото трябва да разкарам. Но зная как да го направя.

Посегнах към ръката ѝ, но тя се дръпна.

– Не бързай толкова. Имам нещо да покажа на последния ти клиент. Малък подарък на сбогуване. Искам да почувстваш сгриването.

Тя плъзна пръстите си под ластика на бикините, точно както на снимките, и ги смъкна. Отпусна се на канапето със затворени очи.

– Нали все казваше, че си падаш гледач.

Пак седнах долу. Много белите ѝ бедра бяха отворени, много широко.

– Ти също си достойна гледка. – Само един клиент беше, но сгриването бе силно.

– Ами май че съм – съгласи се тя.

Посегна да хване ръката ми и сгриването изчезна, когато последният ми клиент беше изхвърлен. Но бе заменено от по-силно, по-интимно сгриване.

– Това сгриване ми харесва повече – казах и я целунах.

И тя ме целуна. Езиците ни играеха на гоненица в нейната уста и след това в моята, и след това...

– Какво е това? – измънках.

Тя го изплю, деликатно, в ръката си.

Беше чип. Защо ли не бях изненадан?

– Двойни желания – заяви тя и го хвърли на килима. – Двойна игра. А сега можем да стигнем докрай.

И стигнахме докрай.

* * *

Стана пет часа и отмина. Тя си сложи червилото, лек грим и това беше всичко. „Тъмната роза“.

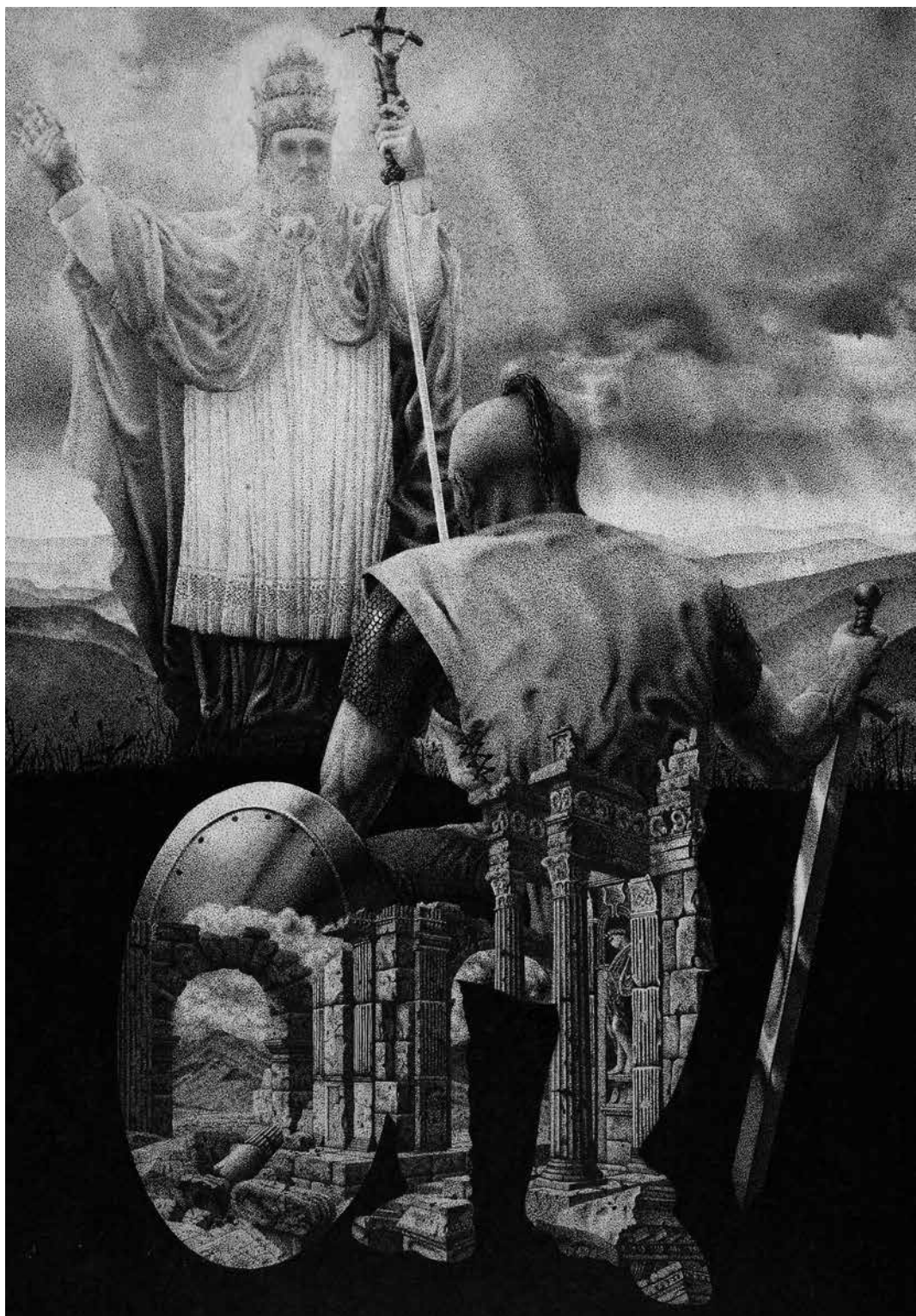
– Роза е – казах. – Твоето име. Най-после разбрах.

– Вече се чудех. – Тя си обу бикините и запали един „Кемъл“, последния ни. Той също беше бял.

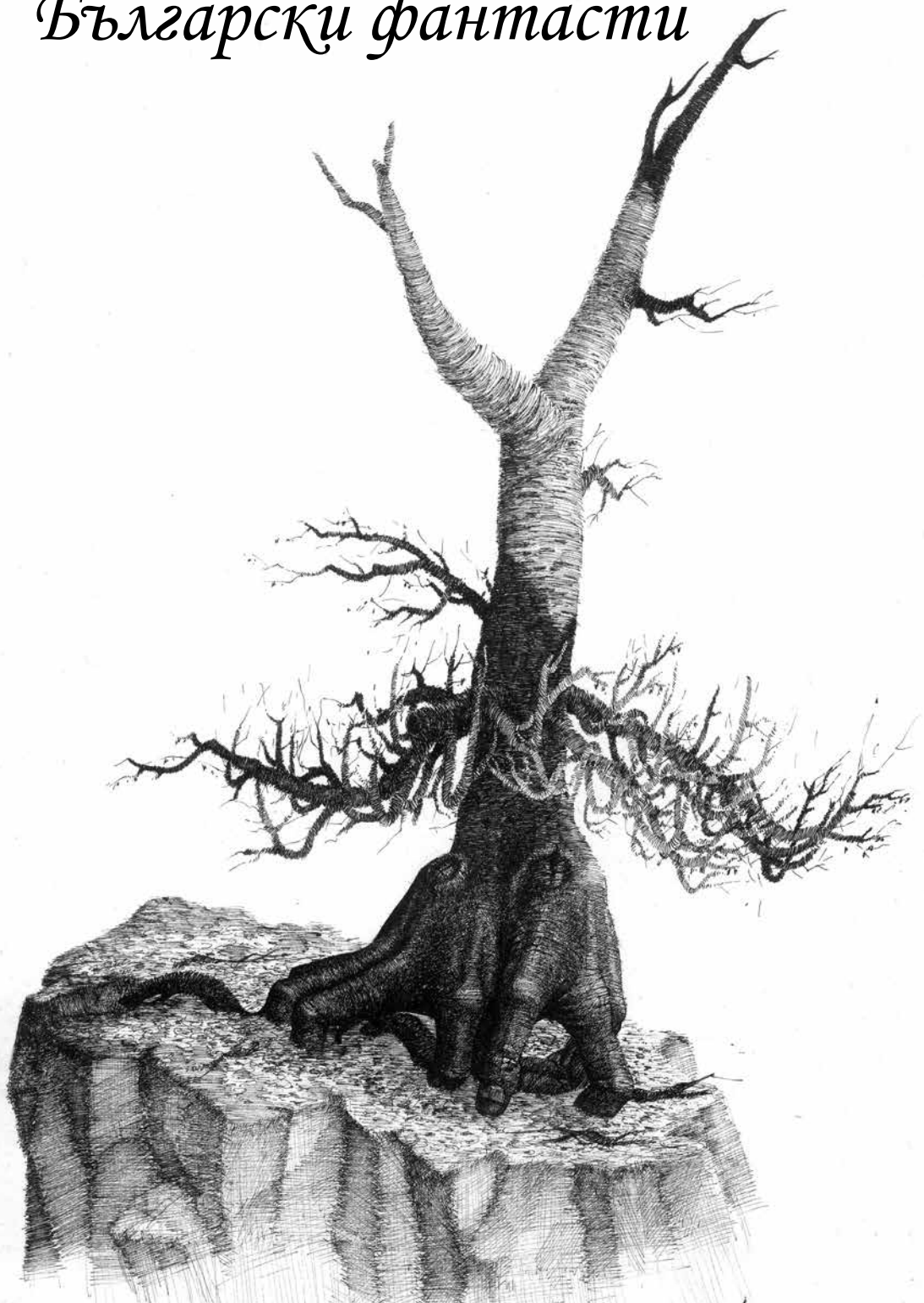
Но не си сложи малкия розов сутиен. Не толкова малките ѝ зърна също бяха розови. Мокро розови в момента.

- Май и двамата сме без работа – каза тя. – Какво ще правим?
- Имаш предвид завинаги или тази вечер? – Взех цигарата от пръстите ѝ, като внимавах да ги докосна.
- Ами и двете. Нека започнем с тази вечер.
- За това, моя скъпа Роза, си има Протоколи. – За първи път я видях обезпокоена.
- Протоколи?
- Китайска или тайландска храна? Ресторант или ще поръчаме вкъщи?
- Тайландска – усмихна се тя. – И не ми се облича за вечеря.
- **Съгласен** – съгласих се и вдигнах телефона.

Превод от английски: Вал Тодоров

Български фантасти

Графика: Пламен Семков

Предлагам на съда на читателите шест къси фантастични истории, които написах напоследък. И ако първите три могат да бъдат наречени сатирична фантастика, то вторите три са една нова форма, която едва ли има аналог. Като човек, който пише и създава компютърни графики, реших да сътворя произведения които не са илюстрации едно към друго, а равноценни истории правени едновременно. Затова и втората част застъпва цветната кола, където са космическите визии. Споделям с вас този творчески експеримент.

Атанас П. Славов

AD

В средата на улица „Поприще“ се появи човек. Отникъде, просто възникна като изображение върху фотохартия, престояла в проявител. И като че ли черно-бял. Като се вгледах, разбрах, че само костюмът му беше такъв. Лицето си имаше цвят, ако не се смята пребледняването.

Бях тръгнал да си купя цигари от отсрещната будка, горещина от средата на деня бе разгонила хората, така че бях практически единственият свидетел. Нямах съмнения за халюцинации, ставащото си беше факт и не ми оставаше нищо друго, освен да се приближа и да разбера повече. Топлинен удар също изключих, защото току-що бях излязъл от прохладния апартамент.

Приближих се и човечецът, защото това беше именно среднестатистически човечец, ме погледна с надежда. В паметта ми неволно изплува стария приятел Юри и неговата любима наука „средология“. „Нищо средно не е вредно“ – повдигаше саркастичен пръст той, допълваше „А всичко средно е редно!“ и завършваше с въпроса: „Ако имаш два стола, къде ще седнеш?“ Или отсичаше: „На средния – среден...!“ – размахал среден пръст. Но това беше на младини, сега всички страстно се правим на средни – другото не е здравословно.

Изкашлях се комуникативно:

– Извинете, вие откъде сте?

Той ме изгледа, а по лицето му се бореха емоции:

– Току-що умрях. Вие дявол ли сте?

Ето един наистина слънчасал. Кога пък успя толкова бързо?

– Виж, човече, май имаш проблем, хайде да влезем в кафенето отсрещна, има климатик!

– Знаех си аз, че ако отвъдното съществува, ще ида направо в ада... –

мърмореше гостът, но се остави да го поведе към стъклената врата.

Отдавна смятах да се обзаведа с личен луд. Бат Ваню си имаше поне трима, те му бяха постоянен източник на истории и абсурдистки реплики, които той споделяше пред компанията. Това беше шансът и аз да си имам такъв екземпляр, още повече че моят правеше и чудеса.

– Та казваш, току-що умря? – приятелски подхващам приказка аз.

– Последното, което помня, преди да се появя тук, беше, че умирам в леглото си и си мисля дали наистина има съществуване след смъртта, както твърдят някои. Ако си бил вярвал в божие слово, си щял да отидеш в рая, ако не, в ада.

Хитро се усмихвам, толкова години четене на фантастика би трябвало да ми свърши работа...

– И тоя свят, където си живял... също България ли е?

– Какво е това България?

– Държавата, в която се намираш.

– Какво е това държава? Нещо като кръг на ада ли?

– Абе вие там нямате ли си различни народи, езици, всички на български ли говорите?

– Никога не ми е минавало през ума, че езиците могат да бъдат различни, на цялата ни планета езикът е един и същ.

Я па тоя, планетарна хармония му се прищяло!

– И той е български?

– Не знам, сигурно щом душата ми мине отвъд, научава местния език.

– И според вашите познавачи на отвъдното, какво се случва с вас в Ада? – влизам в тон с играта.

– Ами пълно е с дяволи, които ни измъчват. Ти сигурно си някакъв гид и трябва да ме въведеш в обстановката.

Дъвча устни замислено. Защо пък не, ролята на гид дава възможности.

– Питай какво те интересува, но казани и огньовете не мога да ти осигуря.

– Какви казани, какви огньовете, работата на дяволите е да ни правят живота мъчителен.

– Така ли? И по какъв начин?

– Доколкото си спомням... създали са ред, който за нас е ужасен.

– Например?

– Например, говорят ти неща, които не са действителност, правят ти неща, от които боли, държат те в положение, което причинява страдание, не ти разрешават неща, които са ти нужни.

- Искаш да кажеш: лъжат, бият, принуждават?
- Както ги казваш тези думи, разбирам, че много добре владееш същностите им...
- Ами разбира се, че ги знам, цял живот ги правя и ми ги правят!
- Знаех си аз, че си дявол!
- Е, понякога ми викат „голям гявол“, ама не съм чак толкова оправен.
- И, значи, признаваш, че си правите такива неща един на друг?
- Вече ме вбесява тоя! Кипвам:
- Да се лъжем ли? Че то без това няма да има политика, търговия, реклама, договори, правила, в края на краищата! А сигурно и изкуство...
- Защо, ние, живите, си имаме изкуство, и никой не лъже никого. А онова с болката?
- Ами има едни лоши хора, които за удоволствие или защото искат да вземат нещо, пребиват някой човечец. Ама аз не съм от тях!
- Знаех си аз, знаех си... – стене почти речитативно оня.
- Май трябва да сменя темата.
- Чакай, чакай, положението не е толкова черно тук. Ами ако беше попаднал някъде в Америка, където снайперисти отстрелват хората по улиците като юрдеци, или в Африка, където могат направо да те изядат, или в Анадола, където да ти направят нещо по-лошо и от смъртта...
- Леле, колко кръгове имал този Ад!!!
- Лудият съкрушено клати глава, надига се и без да си плати кафето, тръгва към вратата. На прага спира замислено и се обръща:
- Все пак благодаря ти, че ме въведе в тукашното... Как ти викат?
- Верго ми викат, съкратено от Вергилий Тюфекчиев, майка ми беше литературоведка.
- Ааа! – маха с ръка безнадеждно лудият и излиза. Проследявам го с поглед и прочитам уличната табела на ъгъла.
- Чакай, от къде беше това: „На попрището жизнено в средата...“

The Walking Dead

или

Похожденията на немъртвците

Приветствувам всички избрани и поканени на моя 1000-ен рожден ден. Знаете, че празнувам не човешкия си ден на раждане, а денят, в който последният от Меровингите ми дари ритуалното си ухапване и ме направи това, което съм. Тук виждам неколцина от оцелелите съратници от онези времена, те днес също като мен споделят грижата за този свят, защото, както казваше онова лудо френско момиче: „Кой, ако не аз, и кога, ако не сега!“ Да, някой трябва да се грижи за храната, защото ако я оставим на самотек, започва да се бунтува, да се досеща кой я пасе и угоява и с каква цел го прави. Помните ли дивите стада от невежи средновековни селяци, които ни преследваха с трепетликовите си колове и светена вода? Къде са сега техните внуци? Цивилизовани, просветени, те не вярват в нашето съществуване, гледат екраните си истории за нас и разсъждават дали са реалистично направени.

Умен ход беше да превърнем нашето момче Борджия в папа Александър V, макар и той да свърши зле, не споря. Но какво направихме със Светата църква в края на краищата – наша институция, която работи за нашите интереси. Не, не е вярно, че ние сме развратили папството – кардиналите и папите и преди нас си бяха сигурни, че Бог няма, как иначе щяха да си позволяват тези извращения и хилядократно погазване на собствените си Божии заповеди – само хора, които със сигурност знаят, че Бог няма и не може да има Божие наказание, могат да си позволят това, което дори ние, вампирите, смятаме за прекалено. Колко храна унищожиха тези фанатици в религиозните войни – като си спомня, сякаш кол пронизва сърцето ми...

Не, не се смейте, това е разхищение, с което още не мога да се примиря. Добре че започнахме Ренесанса, просвещението, прогреса и научно-техническата революция, за да можем да се радваме на тези цивилизовани днешни времена. Ако говорим за папството, трябва да кажем и нещо полезно, което те направиха за нас. Помните ли, когато се бяхме маскирали като еврейски богаташки фамилии, достатъчно затворени, за да прикрием смяната на самоличности в безсмъртния си живот? Тогава именно църквата ни лиши от правото да притежаваме земя и с това ни принуди

да се заемем с лихварство! Така че да не се чудят защо и как постепенно изградихме банкерския и финансов елит! Били сме притежавали парите на света... били сме невидимо правителство... Ние притежаваме много повече – всичко онова и онези, които се купуват с пари!!! И така е редно, защото само безсмъртни като нас могат да вземат правилни решения за управлението на стадото еднократни същества, които щъкат по планетата Земя и си мислят, че творят бъдещето си. Ние сме непреходните цивилизатори на човечеството!

Нека седналите от лявата страна на масата, уважаваните представители на върколашкото съсловие, ми кажат: по-добре ли щяха да бъдат днес, ако не бяхме ги кооптирали в нашата организация и не им бяхме дали да ръководят военно-полицейските институции? Да ръмжат срещу луната и един път в месеца да треперят дали някой мераклия няма да ги напълни със сребърни куршуми? Сега всяко посегателство над тях е посегателство над властта, реда и законността, които те представляват! Не, не ме убеждавайте, знам колко сте благодарни... и непрекъснато получавам доказателства за вашата лоялност.

Ами седналите от дясната ми страна бивши зомбита? Днешни сенатори, съдии, политици и обожествявани лидери! Какво щяхте да бъдете днес без разработките на създадения и финансиран от мен научен институт „Ван Хелсинг“? Без неговите нежни лицеви маски, с които очаровате тълпите, без невро-лингвистичните упражнения, които превърнаха нечленоразделното ви ръмжене в хипнотични речи и ви осигуряват преизбиране след преизбиране... Нищо щяхте да бъдете! Мишени в стрелбищата на човечетата, и олимпийска спортна дисциплина по отстрелване на гнили мозъци... Какво?

А, да... да... вярвам, че разбирате...

Но защо мислите, че не са тук до мен такива съратници като Чезаре Борджия, Хитлер, Гьобелс, Мусолини, Бокаса, Мао, Сталин, Пол Пот и други видни кръвосмукачи? Защото те нарушиха принципа, който аз спазвам през целия си хилядолетен път – анонимността! Всеки от тях можеше да бъде превъзходно маскиран като един от моите банкови мениджъри, да има винаги до себе за храна хора, готови на всичко за пари, и до днес безкрайна наслада от живота на живите.

Но не, те не ме послушаха. Попаднаха в капана на човешката представа за власт и могъщество и си платиха за това. А аз спазвам принципите си и ето ме отново пред вас за хиляден път, и ще продължавам да ви вода по-нататък в мъдрото стопанисване на човешкото стадо. Във века на информационната революция това е предимно изкуството на медията. Или

изкуството за медийно производство на реалности. Затова на този знаменателен празник съм поканил и наши кадри от най-влиятелния визуален център – Холивуд.

Мнозина от тях, без да са получили честта да станат едни от нас, са избрали да бъдат в списъка на „очакващите“ обезсмъртяване. Е, те и в това си състояние правят изключително много за правилното обучение на храната. Със задоволство отбелязвам успехите им в романтизирането на нашия образ, превръщането му в идеал за милиони тийнейджъри, макар че според мен попрекалиха с розовите сополи... Добре работят и тези, които снимат филми, посветени на нашето демонизиране и избиване от герои. От нас трябва да продължат да се страхуват, но и трябва да се изпуска парата на безпомощното озлобление, защото, дълго сгъстявано, то поражда вредни идеи, планове и намерения.

Това имах да кажа по повод своята така кръгла годишнина... Мерси... Мерси...

Сега приканвам всички да се фокусират върху траpezата! Това в бокалите ви не е червено вино, драги съратници... Най-отбрана кръв от млади девойки с пикантен примес от менструална... За колегите от дясно: сочна млада плът от финансови брокери и икономисти – напоследък имаме малък излишък от тези кадри...

А за хората – всичко, което са в състояние да си пожелаят.

- - -

Махмурлък

Вървя по пролетната улица и се усмихвам на цъфналите дървета. Дишам дълбоко и... не, не живея светски, защото съм обещал да не пия и на жена ми, и на моя психотерапевт.

Той, горкият, съвсем се съсипа, докато ме лекуваше. Накрая започна да ги говори едни... съвсем хахави, чак го съжалих. Моето пиянство било уникално, вика, било се пренасяло на околните, и не само ги заразявало, ами и се предавало на целия свят. И още по-таква неща говори, ама все научни и засукани, та нищо не запомних. Сякаш ме псуваше на латински.

Ама сериозно ме замисли и реших наистина да зарежа пукницата. И ето ме свеж като корнишонче – три дена нито капка. И днес се престаших да изляза навън. За пръв път от години насам се заглеждам в хората, спирам пред витрините... красота. Хранителни стоки, погледът ми залепва в сочен хамбургски салам, кърваво-червен, отдолу реклама: „безумно вкусен...“, бла-бла, съдържание: Е-та десет вида, соя, овкусители, аромати-

затори, тоалетна хартия, силаж, отдолу с големи букви: „БЕЗ ПРИМЕСИ НА ГМО И МЕСО“! Странно, откога хамбургският стана вегетариански? Толкова дълго ли е продължил запоят ми този път?

Я да видим, какво си спомням за тази улица? Точно до тази бакалия трябваше да има бръснарница, или как им викаха, козметичен салон, да, с красив червено-син надпис и вензелни букви: „БРЪСНАРО-ФРИЗЬОРСКИ САЛОН“. Но защо я виждам отразена във витрината? Извъртам се на сто и осемдесет градуса и облещен гледам там, където имаше квартален клуб на някаква партия. Същите вензелни букви, същото червено на синьо, но пише:

БРЪСНАРО-ФРАЗЬОРСКИ САЛОН

С гумени колене и вдървени крака прекосявам улицата и влизам през вратата. Събрание. Май наистина е партиен клуб, а и избори се задават. По стените полупознати мутри на политиквеници. Ораторът оре ушите на множеството: „... и инвестиции. Но можете да не се съмнявате, че щом отново ме преизберете, щото знаете, че моят опонент Стоянов е още по-алчен и от мене, всички тези международни фондове, които ще усвоявам, е, няма само аз, и за вас нещо ще остане. Разни журнала се опитват да ме изкарат, че пера пари на европейски мафиоти, глупости, аз самият съм европейски мафиот, бе! И пари имам в швейцарски банки, колкото да купя кирлвия ви град заедно с гаргите, дето кръстосват над него...“

Изхвърквам като тапа от клуба. Едва не се сблъсквам с бронзовия бюст на некъв класик.

Отдолу надпис: „МАМЕТНИК НА...“ Над главата ми се вее транспарант:

„ОТ ДЕМОКРАТУРА КЪМ ДЕМОНОКРАЦИЯ!“

Долита разговор на минавачи: „Направиха го началник и веднага си назначи секретарка“

Мамка му! Мамка му! Мамка му! Хептен съм ѝ изпуснал юздите на тази моя трезвеност!!! Краката сами ме отвеждат пред познатата врата на бар „Алкохолство“. Немощно надигам три пръста на бармана – една чаша, втора, трета – прогарят гърлото ми. Светва ми пред очите, с твърда стъпка излизам навън и се оглеждам. Като че ли – никаква промяна, ама под бронза пише: „Паметник на...“, бръснарницата пак си е на мястото, а като надниквам в партийния клуб, чувам как благ баритон бере души: „... и както ви казах, драги съотечественици, ако сме обединени пред лицето на кризата, ще излезем от нея като истинска Швейцария на Балка...“

Златният артстероид

Посвеждавам на светлата памет на Пламен Цонев

Забелязаха го първи хората, на които това им е работата – от службата за следене на астероидите, но дотук свършват нормалните неща. Изчислиха траекторията – право към Земята. Отначало се виждаше малка златна искрица, запратена от кадифено-черния трамплин на космоса право в нашата небесносиня планета. Всички помнят какъв писък настана сред човешкото племе, колко религии раздадоха своите обяснения, заплахи и предупреждения, яхнали хилядолетните страхове на света.

Започнаха да му викат „Истероида“.

После дойде откритието за материята, от която е пришълецът – чисто злато с невъзможни карати. Банкери се втурнаха да изчисляват как би изглеждала земната финансова система, ако в нея се появят 180 милиона тона чисто злато. Бързо се отказаха – не излизаше нищо, което може да бъде предвидено и осмислено.

Изпратиха совалка до него – всички форми на космическия гост дадоха да се разбере, че е създаден, а не възникнал от хаоса. Уточнената траектория показа, че няма да удари Земята, а ще се установи на орбита около нея.

Хищни технократи се втурнаха да търсят чуждопланетни технологии, които би трябвало да придвижат земния прогрес и ощастливят цялото човечество, разбирай, да направят богатите още по-богати, а бедните още по-бедни. Не намериха нищо, ехолокациите показаха, че и двете тела на пришълеца са от монолитен метал. Дори връзката между „постаментата“ и „главата“, както ги кръстиха журналистите, не беше очакваното силово поле, създадено от хай-тех машини. Просто спинът на частиците в златните атоми беше ориентиран така, че да фиксират това „притегляне-отблъскване“, което правеше целостта на космическия гост непоклатима.

Тогава сканираха и направиха триизмерно копие на астероида. Тестваха го на Земята. Скоро стана ясно, че „прическата“ на тази „глава“ има такива интервали между струните и такива празноти между тях, че вятърът, попаднал в пространствата им, поражда истинска музика, както в еоловите арфи на Земята. Но за разлика от тези природни образувания, музиката, звучаща в косата на „пришълеца“, беше творение на изкуството. Астероидът беше не просто артефакт, той беше артстероид – протегната чрез изкуството ръка от високоразвита цивилизация.

Всеки от вас е слушал тази музика – нейната хипнотична красота, вдъхновение, откровение, прозрение.

После знаете какво се случи.

Промяна.

Отвътре.

Отвън.

Хомо Космикус.

*От земна кал и звезден прах
духът със тяло е омесен.
Ръцете тръпнат за размах,
а гърлото изтръгва песен.*

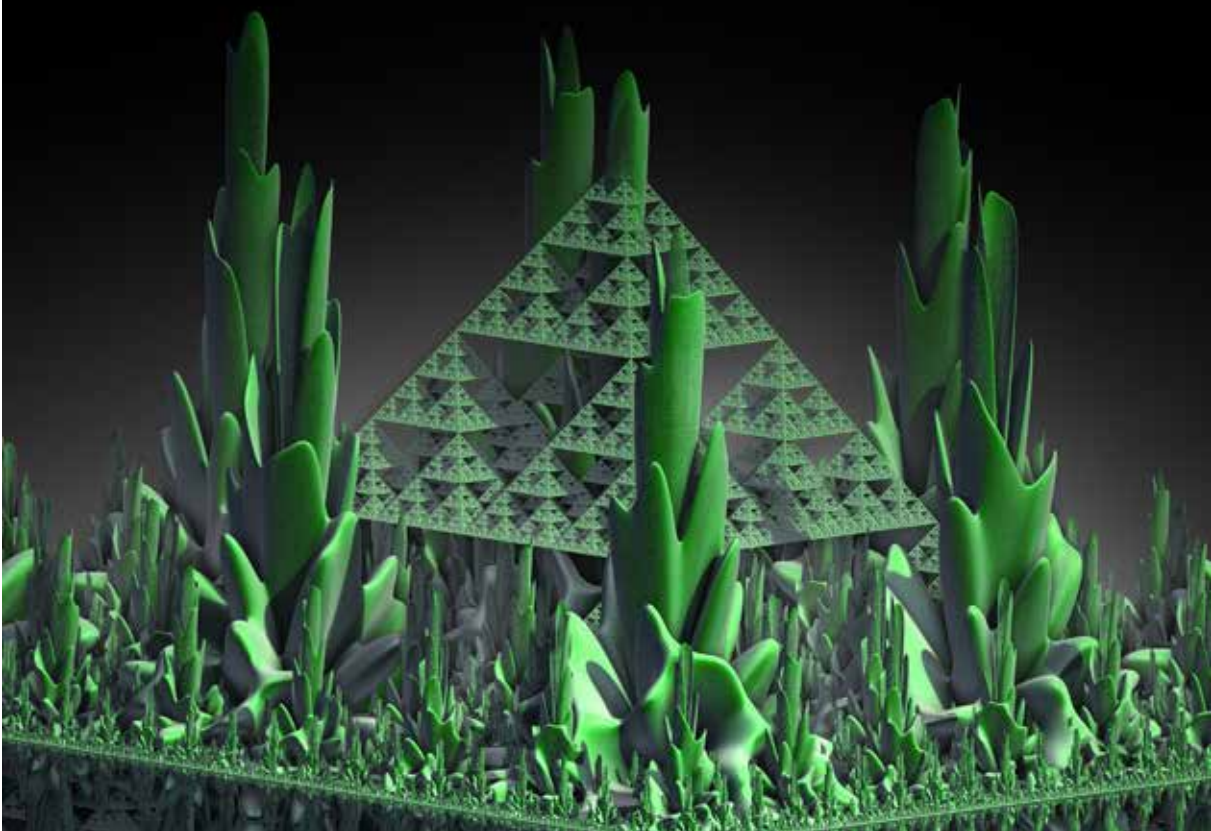
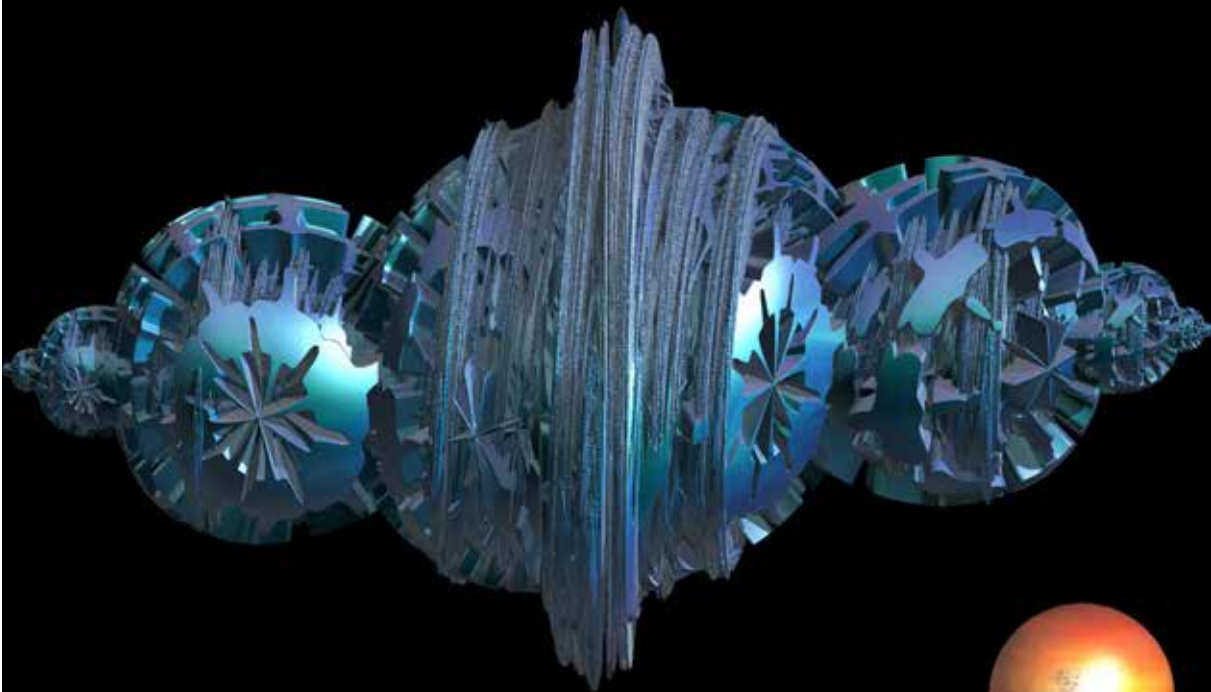
Пламен Цонев

Следмузика на слиянието

Нищо не можехме да направим. Освен да наблюдаваме мегалитното противостояние и да се надяваме да не ни засегне. Поне бяхме наясно, че никой не ни желае смъртта и ставащото е отвъд нашите представи за добро и зло.

Какво може да се очаква от малка група астроархеолози, оставени да правят разкопки на древна планета? От няколко месеца бяхме настанили базата си срещу Голямата зелена пирамида. Изследванията ни до този момент ни даваха да разберем, че изчезналата тук древна цивилизация се е разпаднала на два антагонистични вида. И то не по национален или политически принцип, а по технологичен – едните бяха развили биотехнология, която и в момента покриваше планетата с тези изумителни дървета, по-високи и от Айфеловата кула, и прозирни растителни пирамиди, в които явно са живеели тези насекомообразни същества. Другата – метални машини и изкуствени разуми, възплътени в гигантските им звездолети, които още можеха да се видят в околностите на системата. Блуждаещи неизвестно къде и защо, безответни към нашите сигнали и запитвания, те избягваха всяко сближаване с корабите ни и по всичко личеше, че са автоматични. Астросоциолозите твърдяха, че това е форма на остатъчен псевдоживот, чиито цели и пътища са развалини от изследователски и военни програми, за които не можем дори да предполагаме.

Никой до този момент не беше засякъл каквито и да било отношения между двете останки от цивилизацията Флуороидите (от флуороводорода, който в техните организми играе ролята на въглерода в нашите). Биотехнологичният им ипостас цъфтеше, покрил цялата планета, а технологичният – обитаваше космоса. Знаехме, че такива мълчаливи звездолети са срещани и от други цивилизации, с които имаме контакт на стотици хиляди светлинни години оттук.

Е, ето ни сега скупчени в напрегната групичка, застинали в нашата малка база, загасили дори вътрешното осветление и взрени в прозорците, пред уникалното по рода си събитие – един от звездолетите се беше върнал на родната планета и застрашително бе увиснал над най-голямата пирамида. Разделяше ги само портокаловото око на пегматитовата луна, която сякаш беше над конфликта.

Какво щеше да последва след столетия отчуждение? Биотехнологичната гора от „тополи“ и „пирамиди“ по много признаци не беше загубила вградения си интелект и зелените кули сякаш настръхнаха към нашественика. А той далеч не беше в най-добрата си форма. Познатата ни от записите структура от три сфероида тук беше сериозно нарушена. Средният, команден сфероид беше смачкан и нагърчен като хармоника и красноречиво говореше, че корабът е минал през месомелачката на някой колапсоид – нарушения на пространството около избухнали свръхнови, които не бяха простили на нито един наш звездолет. Но това двукилометрово чудовище беше оцеляло. И сега, навярно озлобено от неудачите си, идваше да си го изкара на древните роднини. Това, разбира се, беше наша си чисто човешка асоциация. Въображението ни рисуваше и огъващи се коридори, смачкани каюти, пълни с пищящи от ужас космонавти, нелепи видения, които предизвикваха криви усмивки върху изпръхналите устни и ни правеха още по-нервни. Нямахме време за бягство – оставаше месец до идването на курсирация звездолет, така че каквото трябваше да се случи, то неотвратимо щеше да стане.

Най-после незримият диалог на напрежението между двата мегалита свърши и пространството между тях започна да изсветлява. Бледо сиво сияние тръгна от долу на горе, достигна огромния техногенен Моби Дик и го обгърна. Той поддаде, откъсна се от мястото си и леко потегли надолу. Не беше като рухване на огромна милионотонна конструкция, а сивото сияние... беше нежно. За мен всичко ставаше в пълна тишина, но бях убеден, че това е тишината, настъпила секунда след финалния акорд на огромна и красива симфония. В този момент вярвах, че това е била „Токата и фуга в до минор“ на Бах, а част от колегите ми се кълняха, че е било „Кармина Бурана“ на Орф, но всички до един бяхме сигурни какво сме изпитали – следмузика на слиянието, която продължи, докато междузвездният мегалит се спусне до върха на пирамидата и плавно се стопи в сивото небитие. Гиганският технозавър бе дошъл да се слее с родната земя.

Двете форми на постживот бяха потънали една в друга със смирението и мъдростта, недостъпни за техните създатели.

Красотата и света

Пред огромната прозрачна стена на „Гондолата“ стояха две човешки същества.

– Каква безсмислена красота – каза единият.

В очите му играеха отраженията на плуващите златни и синкави сфери.

Другият не реагира и продължи да гледа безмълвния танц, разгърнат в аквамариненото небе на Неогей.

– Аз така и не разбрах от какво е издигнат този огромен тризъбец – обади се пак първият.

– Ти май не си запознат с предисторията, а? Как попадна тук? – попита вторият.

– Енергетик съм, настройвам новия ви реактор. Далеч не на всички изследователски бази, където отивам, ме въвеждат в темите на изследванията си.

– Аха. Този двукилометров тризъбец е структуриран като дърво.

– Искаш да кажеш, че е израсъл самостоятелно тук?

– Доколкото са самостоятелни самосглобяващите се роботи в нашите производствени центрове. Биопрограмиране, драги, спуснато от неизвестна цивилизация. Поне това можахме да разберем. – Откъсна замисления си поглед от сферите и се обърна с усмивка към събеседника си: – Гледай сега, това сигурно не си го виждал.

Гигантският тризъбец безшумно завибрира, от „рогата“ му потекоха надолу полупрозрачни енергийни мантии. В центъра над средния му връх се появи жълта точка и започна видимо да расте. Скоро наедря до златна сферичка, която полетя и се нареди в един от спиралните хоровади, изпълващи небето.

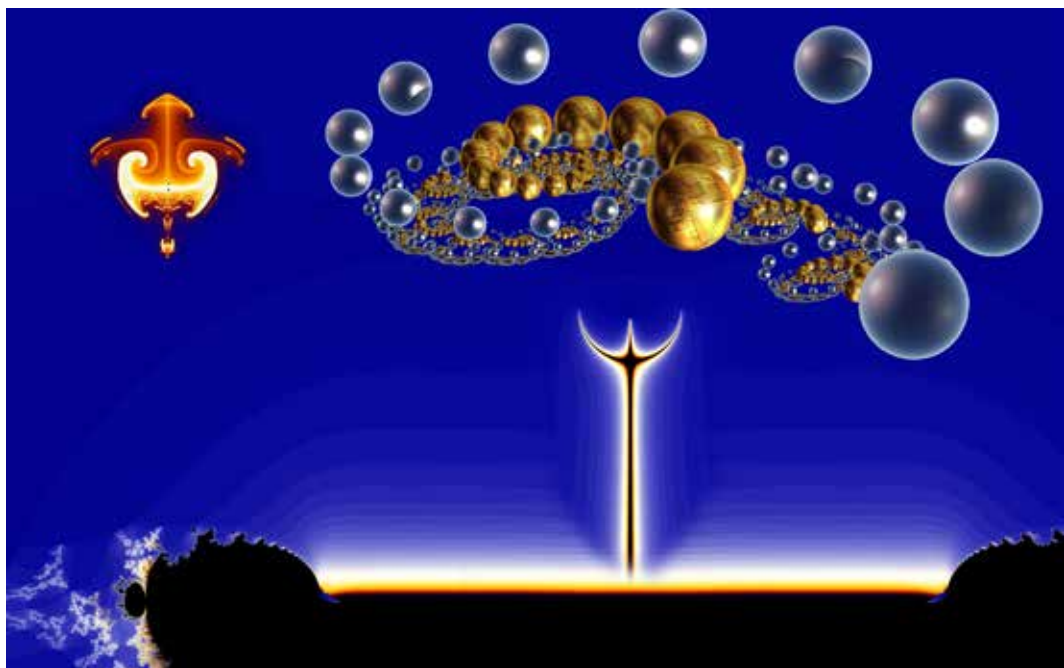
– Защо всеки 7 часа и 39 минути, защо веднъж златна, веднъж металносива, защо не се издигат направо в космоса, а се нареждат в опашката на тези фрактални спирали, това никоой не може да каже.

– А после какво им се случва?

– Издигат се над атмосферата и политат в различни посоки из вселената. Така е открил първата Оноре де Фонтаняк и решил, че това е кораб на чужда раса. Опитал всички форми на контакт, дори и току-що изобретените семантични проекции във вакуума, но не получил никаква реакция. Решил, че е автоматична сонда, и решил да я проследи... Години след това открихме и Родилния дом, който виждаш пред себе си.

– Защо пък родилен дом?

– Ама ти... да, всъщност за настройка на реактора не ти трябва да знаеш какво захранва. Виж тази „фиданка“ с три клонки, чийто дънер в ос-

новата си е над петдесет метра в диаметър, има корени, които стигат до магменото ядро на планетата и смучат енергия, но за нас тя е недостъпна, а и екологичните ограничения не ни позволяват да ползваме какъвто и да било местен ресурс, така че за да може нашата станция да си виси тук и да наблюдава, ѝ е нужен твой реактор...

– Чакай, ти не доразказа какво е видял Фонтаняк, когато проследил сферата.

– Да, ами Оноре последвал златната сфера до една безжизнена планета, макар и с атмосфера, и видял как златното яйце се пуква и от него изтича рой нанобактерии, които пъргаво се заели да моделират живи същества, адекватни на местните условия...

– Значи затова вашите хора непрекъснато говорят за „Сеячите“...

– Това е работното име на цивилизацията, забъркала цялата тази каша. Такъв акт на биологично сътворена еволюция е наблюдаван вече десетки пъти и със сиви, и със златисти сфери. А ние тук баем върху генома на тризъбеца като гадатели на кафе и се мъчим да разберем нещо повече за тази „сеятелна“ раса създания.

Погледите на двамата събеседници отново бяха привлечени от фракталния танц на сферите. Спиралите им се преподреждаха в нова структура на безупречния си хаотичен порядък.

– Виждаш ли, приятелю, никоя красота не е безсмислена. Някога, в началото на Първия хуманен прелом, се е родил девизът „Красотата ще спаси света“. Днес спокойно можем да кажем: „Красотата ще роди света“.

Атанас Славов - Асоциативна илюстрация към „Бездна в небето“ на Върнър Виндж

Атанас Славов - Асоциативна илюстрация към „Градът и звездите“ на Артър Кларк

Портрет в 3,14D

Кой е Велко Милоев? Онова вчерашно дете с любимото си коте, журналистът и писател-фантаст, чието коте е пораснало, или пък уважаваният наблюдател и консултант на международни организации в горещи точки на планетата, като Босна, Афганистан, Етиопия – автор на книгите „Босна, между две войни“ и „Балкански случки, войни и легенди“? Ние, неговите приятели и съратници от дружество „Тера Фантазия“, вярваме, че той никога не е преставал да бъде (редом до приятеля си Агоп Мелконян) тънкият психолог на българската фантастика, дарил ни научни, комични и магични истории в книгите си „Нанокмютър за вашето дете“ и „Където не сте били“, защото това не е временна роля. И макар последните десетина години да не ни е радвал с нова фантастика, Велко отново ще сподели с нас някоя своя нова невъзможна реалност, която ще узакони чрез художествената си сила.

Велко Милоев

А докато чакаме, нека ви предложим специалната подборка от три вида произведения, както правим това в традицията „Портрет в 3,14 D“: научнофантастично, хумористично и фентъзи-магично. „Никога няма да бъдем същите“ за мен е една от най-умните и вълнуващи научнофантастични истории, писани от български автор. „Вятър работа“ прави преход от научно към хумористично фентъзи, за да стигнем до безумно смешния „Един почти обикновен ден на Панто Реев“. Велко не пише класическо фентъзи с мечоносци и принцеси; неговите истории са по-близки до магическия реализъм – „Париж, Париж, Кайро“, и уникалния сюр-светлинен галоп на „И през вечността ще премина, за едно слънчево пладне с теб“. Завиждам на читателите ни, които за пръв път ще прочетат този опияняващ текст.

А докато чакаме, нека ви предложим специалната подборка от три вида произведения, както правим това в традицията „Портрет в 3,14 D“: научнофантастично, хумористично и фентъзи-магично. „Никога няма да бъдем същите“ за мен е една от най-умните и вълнуващи научнофантастични истории, писани от български автор. „Вятър работа“ прави преход от научно към хумористично фентъзи, за да стигнем до безумно смешния „Един почти обикновен ден на Панто Реев“. Велко не пише класическо фентъзи с мечоносци и принцеси; неговите истории са по-близки до магическия реализъм – „Париж, Париж, Кайро“, и уникалния сюр-светлинен галоп на „И през вечността ще премина, за едно слънчево пладне с теб“. Завиждам на читателите ни, които за пръв път ще прочетат този опияняващ текст.

Дотук беше с 3D. А за 0,14 ще видите есето „За съчувствието и съпреживяването“, което ще ви срещне с днешния Велко – чувствителен търсач на общочовешката формула за взаиморазбиране и взаимоусещане, един, според мен, базисен проблем на разпокъсаното човечество.

Съставителят

Няма да бъдем същите

Чуждопланетният кораб приличаше на гигантска пеперуда, прекъснала за кратко лъкатушещия си полет. Като четири чифта криле бяха плоскостите, преливащи в синьо и виолетово, разперени на десетки метри нагоре към небето. Отдалече изглеждаше, че потрепват леко, готови за внезапно излитане, но навярно причината бе в горещия въздух, който струеше над степта.

Всъщност корабът бе тук отдавна.

Притихнала трева, смълчан небосвод. Обаче спокойствието на слънчевия ден бе привидно. В траншеите и в белите бетонни кутийки в полето се криеха зелени, червени и всякакви барети с конвенционално и лазерно оръжие; зад тях бяха кордоните на минохвъргачките, гаубиците и зенитната артилерия. По-нататък кръговете на заплахата ставаха невидими – ракети със среден обсег в бойна готовност, бомбардировачи с нагорещени тела по летищата, та чак до спътниковите отбранителни системи, чиито свръхчувствителни уреди следяха тъкмо тази точка на земното кълбо.

Където единствено бръмченето на патрулиращите хеликоптери нарушаваше безмълвието на летния следобед. Офицерите в набързо издигнатия наблюдателен пункт започваха да се отегчават, мъчеха ги горещината и проточилото се изчакване. Превалияше дванадесетият ден, откакто корабът се бе приземил на това място в безлюдната степ – миролюбива неподвижност, никакви признаци на живот.

На свечеряване на дванадесетия ден първи подадоха сигнал за тревога дежурните на видеопултовете. В укрепленията, пръснати из полето, се разнесоха възбудени команди на различни езици, военните прилепиха очи до окулярите на далекомерите, в наблюдателния пункт учените и политическите пратеници се стълпиха около компютрите. В същата минута зазвъняха телефоните в президентските кабинети в десетки столици.

Но отново почти нищо не се случи. Само в долната част от тялото на гигантската пеперуда се бе разкрил отвор, блестяща плоскост се плъзна няколко метра напред и единият ѝ край опря в тревата. Трапът бе спуснат.

Ала никой не излезе навън. И през следващите дни човешките очи и уши, антените и телевизионните камери не доловиха движение, звук, сигнал, с които корабът да напомни за себе си. Дистанционно управлявани

роботи приближиха отворения шлюз и се върнаха. Нормален радиационен фон, нищо необичайно и във въздуха наоколо. Пробите от почвата бяха анализирани по-щателно, отколкото образците от Марс: обикновена пръст, треви и семена, личинки на насекоми, дори един случайно уловен щурец.

Щурецът бе показан по телевизията – видя го почти целият свят и хората изпитаха неясно чувство на срам.

Изпращането не бе тържествено. Политиците, висши представители на половината човечество, мълчаха в единия край на залата, специалистите делово проверяваха екипировката и докато помагаша на космонавтите да облекат скафандрите, лаконично повтаряха инструкциите си.

– Каква ирония – рече Даниел. – Бронираме се в скафандри за открития космос, за да направим няколко крачки по Земята.

Борис го огледа критично и се ухили. Тежките предпазни одежди наистина не подхождаха на деликатните черти на Даниел, шията му стърчеше неестествено тънка от широкия отвор за шлема. Веднъж Борис се бе пошегувал, че в Даниел, облечен в униформа, всеки би разпознал цивилния консултант на технически фирми, че в официален костюм фигурата му издаваше бившия летец, и само в спортен пуловер и панталон изглеждаше като научен работник. Всъщност Даниел бе и едното, и другото, и третото.

Двамата като че по нищо не си приличаха освен близката възраст – малко над четиридесетте. Невисок, леко пълен, Борис не отговаряше на общата представа за военен и едва при внимателно вглежане се забелязваше, че тялото му е силно, добре тренирано. Ушите му малко комично стърчаха на олиселия череп, сините очи можеха внезапно да загубят фокуса си и да потънат в една загадъчна славянска замечтаност. Освен космонавт и доктор по кибернетика генералът беше и любител художник.

Имаше сериозни основания да изберат точно тях двамата за тази акция. Бяха ги готвили като екипаж за първия полет към Марс, дори трябваше вече да са на път, ако не бе пристигнала „пеперудата“. Отвореният люк не можеше повече да се тълкува другояче освен като покана.

Експертите се бяха измъчили, докато им изберат екипировка при мъглявото изискване пратениците да разполагат с всичко необходимо. Никакво оръжие.

Предварително бе уговорено, че няма да има речи. Представителят на ООН им стисна ръцете пред наблюдателния пункт. В открития джип се качиха само двамата и шофьорът. На триста метра от звездолета слязоха и продължиха пеша. Степта наоколо дишаше шумно, както всяка сутрин птиците и насекомите се радваха на слънцето, но за двете тромави фигу-

ри в скафандри разходката през високата трева бе трудна.

- Сто метра – обадиха им се по радиото. – Без промени в обстановката.

Даниел само вдигна над главата си ръка с палеца и показалеца, присвити в кръгче.

– Няма промени... Няма промени...

Вече бяха пред звездолета.

– Малка крачка на човек... – промърмори Борис и стъпи на трапа.

– Камерите ви работят добре – обадиха се от кулата. – Телеметрията работи. Въздух, радиация – в нормата. Но и вие ни разказвайте непрекъснато.

– Няма посрещачи.

Зад шлюза тъмнееше коридор.

– Овални форми – докладва Даниел. – Гладки стени. Все пак повече висок, отколкото широк. Много дълъг коридор... Светли ивици по пода! Сега светнаха!

– Стоп! Изчакайте. Огледайте се.

– Някакви промени? – попита Даниел.

– Нищо. Опитайте... „Марс“! Шлюзът се затваря зад вас!

Докато се обърнат, тъмна преграда се бе плъзнала в отвора.

– База! База! „Марс“ вика Базата – повтаряше Борис. – Не ги чувам.

– И те не ни чуват. Корпусът екранира радиовълните.

Около минута двамата се оглеждаха в празния коридор. После светлината под краката им сякаш потече напред.

– Поехали – рече задавено Даниел и то бе съвсем точно, защото искрящата пътека под тях плавно ги понесе към вътрешността.

– Спокойствие. Всичко е правилно. Те трябва да ни водят. Това е тяхното...

Борис не успя да довърши. Някаква мека и гъвкава маса натежа на гърба му, а прозрачната част на шлема се закри от... Две малки розови ръчички! Борис се сви и рязко се завъртя, за да отхвърли нападателя, нещото се отскубна и прошумоля по коридора.

– Чакай!

Забеляза само две големи перести крила, над крилата се размахваха розовите пръстчета, а под тях шляпаха бели космати лапи. С подскоци и подхвърчане съществото се скри в тъмната част на коридора. Подвижната пътека бе спряла.

Един поглед към Даниел му бе достатъчен, за да разбере, че и той не е видял повече. Изчакаха няколко минути, ала като не доловиха никакъв звук или знак, тръгнаха в посоката, в която бе изчезнало непознатото.

Осветлението в пода се включваше на няколко метра пред тях и така коридорът най-сетне ги отведе до врата. Врата беше – нямаше съмнение,

бе дори леко открехната. Отворът сияеше, но нищо не можеха да различат вътре.

– Аз ще вляза – рече Борис. – Следи датчиците.

Даниел кимна. Борис прекрачи прага и изчезна от очите на другаря си.

Усети как краката му затънаха в пясък. Безкрайно пространство, ситен жълт пясък наоколо и синьо слънце над хоризонта. Обърна се – пустинята се простираше и зад гърба му, нямаше и следа от вратата, не виждаше Даниел. Повика го по радиото и отдъхна, като чу гласа му.

– Стой на място – посъветва го Даниел, щом с няколко думи размениха впечатленията си. – Разгледай всичко добре, а после просто опитай да направиш крачка назад.

Вятър раздвижи пясъка. Сини създания, наподобяващи морски звезди, плъпнаха по дюните. Абсурдна бутафорна стена с прозорец от пустинята към пустинята. Захвърлен сред пясъка сандък, лъскава метална тръба, парче пъстра тъкан.

– И въздух – каза накрая. – Чист земен въздух, ако вярваме на датчиците. Сега внимавай. Ще се опитам да се върна.

Той пристъпи назад и се озова в коридора.

– Изплува като от мътна вода – обясни Даниел.

Внезапно пътеката под краката им отново ги понесе към вътрешността на звездолета, последва завой, видяха насреща си още една врата, скоростта се увеличи и силата на инерцията леко ги тласна в отвора.

На морския бряг. Чайки над изумрудени вълни. Далечен хоризонт, а зад тях – стръмен бряг, обрасъл с диви лози и орхидеи. Колибри бръмчаха сред цветовете им.

– Та това е на Земята – изпъшка Даниел. – Мой ред е. Ако вярваме на сензорите, няма да има проблем.

Отключи и сне шлема си, вдъхна няколко пъти.

– Така се чувствам по-достойно.

Борис го гледаше внимателно.

– Аз ще остана още малко така, по устав.

Даниел се наведе и вдигна огромна розова раковина.

– Това е направено – каза той. – Всичко тук е уж съвсем истинско. Но растителността и животните – на Земята няма да срещнем тези видове на една географска ширина. Този бряг е синтезиран... като лабораторен модел.

– Или като картина. И предишното помещение някак ми напомняше рисуван пейзаж.

Приседнаха на каменистия бряг.

– Дали това е мястото за преговори? Искат първо да се поогледаме...

Или пък...

– ...ни следят автомати. И скоро ще излетим и ще ни откарат в клетка на тяхната си планета. Затова шлюзът се затвори. Хе-е-ей! – провикна се Даниел към небето. – Как се излиза оттук?

В подножието на близката скала затрептя червеникав контур. Врата?

Една крачка под рубиненото сияние отвеждаше в коридора.

– Хайде да проверим – предложи Борис – дали беше случайност, или вече започнахме да се разбираме.

Той подхвана Даниел за лакътя и произнесе:

– Напред.

Пътеката под краката им плавно потегли.

– Стоп.

Пътеката се подчини.

– Пак напред.

Пътуването не бе разнообразно – все същите гладки стени и светещите ивици по пода, които ги изпреварваха, усещане за издигане и спускане. Тук-там в полумрака искряха очертанията на други врати. Половин час по-късно бяха изминали хиляди метри по коридорите. Единственият резултат бе, че напълно загубиха представа за мястото си в сложната архитектура на звездолета.

– Защо не тук? – попита Даниел пред един от червените контури.

Борис вдигна рамене – тази врата с нищо не се отличаваше от останалите.

Пристъпиха едновременно и попаднаха в просторна зала с форма на полусфера. В центъра на пода бе очертан син кръг с диаметър три-четири метра. Двамата се озъртаха, но нищо не подсказваше предназначението на празното помещение. Даниел прекрачи в кръга.

Чу се звън и от стената насреща изскочи светеща в синьо сфера – бръмчаща като пчела, тя полетя към човека. Той се отмести и сферата го подмина, ала отекна нов звън и от друга посока със същото жужене излетя още едно кълбо, този път жълто и пак насочено към центъра. Всичко ставаше за секунди: Даниел се наведе да избегне сблъсъка, звън, подвижане на Борис – първата сфера, отскочила от стената, се връщаше; стъпка встрани – Даниел отново се изплъзна, но излетя трето искрящо кълбо – зелено. Известно време човекът успешно се предпазваше от ударите, обаче при всяка негова крачка в кръга се чуваше звън и от стените изскачаха нови жужащи снаряди, а за Даниел стана невъзможно да следи всичките. Скоро един от тях се блъсна в рамото му, пръсна се с пукот и го обля с нещо червено. Огледа се изумен, но бе загубил ценна секунда и с мелодични удари още три сфери го обсипаха с пъстри искрящи бои.

– Излез от кръга – извика Борис.

И залата стихна.

– Ако това бе тест за годност за контакт, ти се провали.

– Опитай ти да подскачаш в скафандър – отвърна задъхано Даниел. – Хей, къде е вратата?

Рубинените очертания грейнаха услужливо. Цветовете по скафандъра на Даниел бързо избледняваха, няколко сфери все още се търкаляха към стените и изчезваха в тях. Излязоха в коридора.

Не всички врати се отваряха. Няколко пъти напразно спираха пред проблясващите им контури, но преградата не се отместваше, корабът оставаше ням. Сякаш невидимите домакини избираха какво да им покажат.

Например огромното помещение, изпълнено с редици от прозрачни саркофази, приели стотици, може би хиляди чудати същества.

– Най-после сме на място, където нещата като че ли имат някакво предназначение и смисъл – рече Даниел.

– Музей – съгласи се Борис.

Многокраки зверове с пъстри люспести тела. Безоки водни обитатели – само зейнала паст и голо туловище. Крилати твари с източени муцуни и издължени антени по гърба. Ярки обемни изображения – като живи. И наистина оживяваха, щом Борис или Даниел заставаха пред някой от саркофазите. Двамата смаяно наблюдаваха как странно създание – цялото само от безброй тънки пипала, съгради над себе си къща от пясък и простря дебнещи крайници като корени в почвата. Едра сребриста капка пълпеше нагоре по кората на дърво, после потече от върха, невидим вятър огъваше струната, тя прилепваше до всичко, което докосваше, и накрая се опъна като сапунен мехур между клоните...

– Десет години, сто години – няма да ни стигнат – промълви Борис.

– Тяхната планета?

Но бе ясно, че и тук не са намерили най-важното. Липсваше екземпляр, който с вида си, с поведението си да разкрие, че не е звяр, а е разумно същество, способно да строи звездолети.

– Ами ако са измрели – каза Даниел в коридора, – както във “Война на световете” – от грип? И в затворените стаи е пълно с мъртви? Или с хремави... Почвам да нервнича, това е лошо.

– Да проверим пак шлюза.

Пътуваха нанякъде, като се надяваха, че звездолетът ги е чул и послушно ще ги отведе до началната точка.

– В краен случай ще блъскаме по шлюза – мърмореше Даниел. – Може нашите да са отвън и да ни чуват. Ще разговаряме по морзовата азбука, с почуквания.

Странен шум го накара да замлъкне. Стъпки. Без съмнение – прибли-

жаваха леко забързани стъпки. И шумолене на пера. В напречния коридор се мярнаха за миг големи бели крила.

Борис и Даниел се втурнаха след непознатото.

– По-бързо, моля! – подвикна Даниел.

И пътеката ги послуша, ала не им провървя – коридорът се разклони, съществото вече не се виждаше, плавно спряха пред поредния светещ контур. Нямаше път напред.

– Трябва да починем някъде – рече Даниел. – Да помислим.

Борис кимна.

– Вратата, моля!

И вратата ги пропусна – на подходящото място. Това бе нов удивителен и спокоен свят. Необикновена гора с дървета без клони, без кора – само голи стволове, невероятно огънати в пространството от безумни ветрове или от градинар магьосник. Двамата се отпуснаха върху мек кафяв мъх. Решиха, че най-напред имат нужда от храна и кафе.

– Как мислиш – запита Даниел, като прибираше остатъците и опаковките, – дали те наистина са видели всички тези планети? Дали наистина съществуват?

– Въпросът може да се зададе и така: кое тук е експонат, научен документ и кое – произведение на въображението, на изкуството? И дали те изобщо ценят разликата между тези два начина за разбиране на света? Като нас... Но сигурно са видели много.

– Не знам дали ни наблюдават разумни създания или автомати, обаче те реагират на нашето присъствие, реагират като че ли смислено – вратите се отварят или не се отварят, залата със сферите заработи заради нас, холограмите в музея оживяха. Значи имаме нещо общо.

Борис не отговори. Бе коленичил и разглеждаше някакъв предмет на земята. Като откършен клон с чудновати извивки. Каква сила го привличаше към меките му форми? Не издържа на изкушението и понечи да го докосне, размисли, сне първо шлема на скафандъра си. Дланта сякаш сама намери мястото, приготвено за нея, едно от разклоненията ласкаво легна на рамото и пое тежестта, кръгъл отвор се оказа точно пред лицето му. Борис долепи устни до отвора. Разнесе се звук, наподобяващ обой, а щом другата ръка по своя воля или под магията на звука се плъзна по плавните извивки, тоналността и тембърът се променяха.

Борис вдигна глава и каза:

– Това нещо е направено за човешки ръце.

Когато по волята на звездолета поредната преграда се отдръпна и ги пропусна в поредното помещение, двамата замръзнаха на място. Пред очите им внезапно се ширна степта. Примерно от височината на десетия

етаж зад огромен панорамен прозорец виждаха като на длан линиите на траншеите, въртящите се радари, кулата на наблюдателния пункт, дори хората около нея и бронираните коли, пъплещи в далечината.

– Командната зала – промълви Даниел и пристъпи.

– Виж, кресла. Удобни кресла за човешки тела – с облегалки за ръцете, главата и краката.

– Пултът за управление? – Даниел прокара пръсти по белия, абсолютно гладък панел пред креслата. – Нищо чудно, че не е включен.

– Какъв пулт? Не пипайте нищо! „Марс“! Тук е Базата, чуваме ви, обадете се!

– И ние ви чуваме, База.

– Борис, Даниел, как сте?

– Живи. Здрави. Малко преуморени от впечатления – спокойно се обади Борис.

– Срегнахте ли някого? Има ли някой там?

– Май никой. Но изглежда постигнахме частично разбирателство.

– С кого?

– Може би с домакините, може би с компютрите им. Току-що ни пуснаха в командната зала. Оттук ви виждаме прекрасно. А ето че възстановиха и връзката. Никакви прояви на враждебност, ако не броим затварянето на шлюза.

– Намерихте ли нещо, което да подсказва кои са те и откъде са дошли?

– Да – намеси се в този момент Даниел. – Скелет.

За секунда Борис се озова до другаря си. Даниел се бе навел до края на пулта. Там, на мекото покритие наистина белееха кости – кръгло черепче, тънки ребърца и протегнати сякаш в умора крайници с по две стави. До костите имаше кръгла съдинка.

– Скелет на котка – добави Даниел. – И празна чинийка за храна.

В базата обмисляха невероятното съобщение, а двамата стояха смълчани пред единствените останки на живо същество, малко същество, което явно бе намерило смъртта си в самота, още едно доказателство за миналото присъствие на хора...

– „Марс“, промяна в обстановката. Шлюзът се отвори. Опитайте се да стигнете дотам. Не докосвайте повече нищо и не взимайте нищо със себе си.

Подвижната пътека послушно ги отведе до изхода.

В петното от дневна светлина видяха прострени на пода две големи бели крила.

Борис се наведе, леко повдигна перата, докосна малкото телце. Очите

на розовата муцунка бяха затворени, пухкавите лапи лежаха безсилно отпуснати.

– Мъртво ли е? – попита другарят му.

– Може би... А може би са го изключили. Временно... Да го вземем ли?

Даниел погледна към шлюза. Една бронирана кола вече приближаваше през степта.

– Ще стане скандал.

– Но това е подарък, ти поне разбираш! Сувенир от някаква планета... Или любимата играчка на екипажа... Нещо безполезно, но обичано – иначе защо ни го оставят тук?

Даниел не възрази. Борис прегърна крехката перната фигура и двамата стъпиха на трапа.

Залата бе събрала много знаменитости. В първия полукръг седяха Колинс и Рюмин, които заедно председателстваха съвета с не съвсем ясен мандат, наречен засега Съвет по контакта. У Фуан отговаряше за сигурността и освен че командваше силите под знамето на ООН, имаше редкия шанс да дава разпореждания на авиацията и ракетите на още шест могъщи държави.

Постоянните членове на Съвета за сигурност бяха предпочели за свои представители политици за сметка на учените. Но зад всекиго имаше група от още пет-шест души – избраници от щабовете им, експерти и лични помощници. А още десетки специалисти, технически лица и журналисти наблюдаваха събитието на монитори от съседните помещения.

След десетте часа в звездолета, след първия устен доклад и докато Съветът преглеждаше видеозаписите, Борис и Даниел можаха да починат, да поговорят и да обмислят преживяното. Ала сега отново ги завладяваше напрежението – излъчвано и от хората пред тях. Впрочем бяха разделени с херметична прозрачна преграда. И знаеха, че зад вратата стоят фигурите в тежки скафандри, които ги посрещнаха, съпроводиха и накрая ги затвориха в тази стъклена клетка. Карантината, разбира се, бе част от предварителния план и все пак им бе неудобно.

– Ще имаме много работа – започна Рюмин и изчака в залата да настъпи тишина. – Още дълго ще проучваме фактите. Но за едни първоначални изводи, за да се ориентираме в обстановката, за нас са особено важни личните мнения на двамата... земни космонавти, ако ми позволите тази двусмислица. Моля.

Борис погледна Даниел и се наведе към микрофона.

– Нашите мнения... Първо, ние предполагаме, че на звездолета няма

живи същества. Второ, смятаме, че са налице достатъчно косвени доказателства за хипотезата, че корабът е бил обитаван от хора... Да, например един скелет на котка, както любезно уточни някой тук. Или антропоморфните мебели в командната зала. Ерго, обитаван, управляван и вероятно построен от земни хора. И тогава, трето, налага се да допуснем, че звездолетът е пристигнал при нас от бъдещето.

– Моля! Тишина! – призова Рюмин.

– Междузвездни полети със свръхсветлинни скорости, обратен ход на времето. Хипотетичният тунелен преход, използване на сингуларността – вие ще умувате как е възможно – добави Борис и се облегна назад.

– Това са ваши общи заключения, така ли, Даниел? – запита Колинс.

– Да. Повечето помещения, в които попаднахме, нямаха очевидна функция. Ние условно ги нарекохме стаи. Чудесни места за живот през дългия полет из космоса – красиви простори от чужди светове, може би от измислени светове. Но сред тях имаше една, която безспорно представляваше абстрактен кът от Земята... А помещението с летящите сфери – какво прекрасно упражнение за гъвкаво човешко тяло! Залата със саркофазите може да е колекция от природата на планетата, обитавана от строителите на звездолета. Обаче изглежда по-вероятно това да са обрзци, събрани от земни хора в хода на тяхната експедиция.

– А имате ли обяснения за отсъствието на екипажа?

– Физика на Космоса. Някакви ограничения за пътуване на живи същества назад във времето... Подозрението, че екипажът се крие, не може да се изключи, разбира се, но не се подкрепя от нищо от преживяното от нас.

– Хипотеза, ако позволите – намеси се Борис. – Авария. Нещастен случай, при който хората са загинали. Или по друга причина са останали извън звездолета...

Рюмин потропа по масата.

– Моля! Уговорката ни бе, че ще оставим дискусиите за после, а сега ще питаме и ще слушаме. Разбирате, че се налага бързо да изберем някаква тактика поне за най-близко време. Вашият въпрос, уважаеми Фуан.

– Коментирайте предположението, че звездолетът е изпратен с намерения, заплашващи Земята, а пасивността му е прикрито разузнаване.

– Не забелязахме никакви признаци на враждебност – каза Даниел. – Впечатленията ни са, че автоматите на звездолета следяха внимателно всяка наша стъпка, но като че ли за да предпазят себе си и нас.

– Антропоморфната обстановка може да е камуфлаж – обади се млад човек от групата зад генерала. – И опасни могат да бъдат не само оръжията. Всички знания и техническият потенциал, които крие звездолетът, са заплаха за крехкото равновесие на Земята. Представете си го като ин-

формационна бомба, захвърлена тук от агресивна цивилизация.

– Видяхме много неща, които могат да се нарекат чудеса. Обаче не се приближихме дори стъпка към тяхното разбиране. Не ни показаха управлението на която и да е система.

– Във всеки случай кръговата отбрана трябва да остане – заяви У Фуан.

– Наистина знаем много малко – намеси се Борис. – И тъкмо затова мисля, че интуитивните ни оценки не бива да се пренебрегват. Убеден съм – същества, които са способни да сътворят световите там, в звездолета, не могат да бъдат агресивни... Разбирам, че този аргумент е слаб. По-слаб от ракетите ни. Но позволете ни да продължим изследванията, нека отидат и други.

– Виждате ли! – скокна същият млад човек. – Точно това е опасно! Днес пратихме двама души и те освен десетки касети донесоха и нещо, което не знаем дори дали е биологично създание, механизъм или нещо друго. Утре ще пратим там сто души, после... После изобщо няма да можем да контролираме информацията от звездолета.

Този път Колинс надви шума в залата.

– Ако се доверим на впечатленията и предположенията ви, много мъчен става въпросът защо корабът изобщо се е озовал на Земята и защо отвори шлюза си.

– Защото така е бил програмиран. Или така е решил, когато е останал без екипаж... Деликатно побутване в коляното накара Борис да замълчи, ала прекъснатата реплика не остана без внимание.

– Вие говорите за звездолета като за разумно същество.

– Ако позволите – намеси се Даниел, – бих използвал определението „очовечена машина“. Тя очевидно е научена да се грижи за хората, но може би е способна и на нещо повече, на някаква самостоятелност. Бих искал да помислите за тази възможност, когато вземате решения.

– Непременно ще я имаме предвид. Още въпроси?... Благодаря ви за всичко, Борис, Даниел и... съжалявам, вие разбирате, че карантината трябва да продължи. Залогът е много голям.

На изхода от залата ги чакаха придружителите в скафандри и по надуваем коридор ги съпроводиха направо до задната врата на военна линейка. Когато се качиха вътре, Борис потропа по стъклото, делеящо ги от кабината на шофьора. Той се обърна и макар че шлемът му пречеше да чува, разбра жестовете и изключи осветлението в колата. Тъмнината вътре се сля с мрака над степта. Пред отворената врата на наблюдателната кула видяха Колинс и Рюмин, които им махаха за довиждане. Долепен до прозореца, Борис посочи часовника на лявата си китка, после вдигна

ръка с разперени пет пръста. Имаха право на няколко минути за сбогом с това място.

Черните криле на фантастичната пеперуда ясно се очертаваха на фона на небето, сякаш докосваха звездите.

– Съжالياваш ли за полета до Марс? – запита Даниел.

– Съжالياвам за него. – Борис гледаше безмълвната грамада. – Каква самота е това! Сред безкрайна пустота, без хората... И той се е върнал. Ти няма да ми се измееш – на мен ми изглежда тъжен. Дошъл е на родната планета. Попивал е звуците на степта. Отворил е шлюза, за да пусне в себе си въздуха на Земята. И нас. Сега пак е оставен сам със степта, въздуха... А може би и не му трябва друго.

– Няма да го бомбардират. Няма да посмеят.

– Бомби... Да, бъдещето е бомба. И те ще се опитат да я обезвредят. Навярно не с ракети. С изолация – като нас.

– Те не разбират, Борис. Но представи си само – ние бяхме там! Да си бил там е единственият начин да разбереш. За другите остава страхът.

– Така си е – каза Борис. – Тръгнахме в скафандри към собственото си бъдеще. Обградихме го с най-унищожителните си оръжия. А сега ние с теб сме затворени, защото сме заразени с това бъдеще, и те се боят, че заразата ще проникне навред. Ще проникне.

– Ти си гениален, че взе онова пернато.

Борис го погледна учуден.

– Та те ще го разложат на молекули, за да го изучат.

– Ти сам каза, че това е подарък. Какъв трябва да е подаръкът, когато се готвиш за среща с деца? Някаква играчка. Какво правят децата с играчки-те? Чупят ги, разглобяват ги, за да видят какво има вътре.

– Почвам да се досещам – поусмихна се Борис.

– Те ще работят денонощно. Ще се опитат да го разглобят. А може би звездолетът първо ще го включи, ще го оживи – то ще подхвърча и ще подскача, те ще го гонят, ще го хванат и сигурно все пак ще го разглобят. За да разберат, че са счупили една играчка. И че за него ние сме деца. Които трябва да се научат да пазят подаръците си с надеждата да получат нови... Мъдър звездолет. Той ще им даде и други доказателства.

– Ето го – Борис посочи силуета на звездолета. – Най-важното доказателство е тук. И никъде не можем да се денем от доказателството, че бъдещето съществува. Цял живот, поколения наред ще сме принудени да го изучаваме. И никога вече няма да бъдем същите.

Той почука по стъклото на кабината и даде знак да потеглят.

ВЯТЪР РАБОТА

„– Вятър работа е тази!
– Не обиждай! – засегна се вятърът...“
(Съвсем истински разговор)

„Паралелно-интегралната аналогия между метео и психо-процесите е в основата на принципа на аеротрансформирането. Ер-малък-излъчването преобразува субстанциалната структура на психиката в трансцендентно-полева при запазване на индивидуалната диферентност. Психотроните като аналог на невроните са носители на информацията, а психофизиологичните процеси на мисленето се заменят с трацендентно-квантови. При псевдоактивно възбуждане на интерпсихитронната съвкупност психотроните излъчват психокванти, които поляризират молекулите на газовете във въздуха и ги увеличат в посоката на нарастване на градиента на психо-метео-полето. Или по-просто казано, духа вятър. Очевидно тук няма никаква магия...“

(Из рекламната брошура „Подложете се на аеротрансформиране – станете вятър!“)

Минава полунощ и наоколо няма жива душа. Площадът е празен, притихнал. Нищо не трепва в градинката – нито пожълтелите дървета, нито сенките им под синкавата светлина на лампите. И все пак той е тук. Ето, от една липа се откъсват няколко пъстри листа, политат надолу, но изведнъж се завъртат в странен танц, застиват в причудливи симетрични фигури, после се пръсват и кацат точно върху купчинките с есенна шума.

– Естет! – промърморих под носа си и се опитах да запаля цигара.

Силен повей отнесе огънчето, със зловещо плющене нещо плоско и хладно се лепна върху гърба ми. В такъв момент дори един опитен инспектор по времето може да трепне. Без да се обръщам, дръпнах нещото. Беше цветен плакат – руса красавица с разветви коси и надпис „Станете вятър“. Хвърлих го, плакатът се плъзна леко по асфалта към най-близкото кошче.

– Много смешно! – казах в шепата си, докато драсках втората клечка. Когато разговаряш с вятър, няма смисъл да се оглеждаш.

– Инспекторът и нощта... – прошепна някой на ухото ми. – Инспекторът не спи. Защо така

Вдигнах яката на шлифера и седнах на една пейка.

– Дошъл си да ме възпитаваш? – гласът се опитваше да бъде ироничен.

– Не съм. Макар че би трябвало... Хубава нощ... А ти? Значи дотук я докара – да метеш.

Вятърът се завъртя около пейката, стана ми хладно.

– Знаеш ли, това е по-приятно, отколкото да клатя разцъфтели клонки пред прозореца на Вихрев или да вия самотно в комина.

Той бе започнал работа на времето при един известен поет.

– Поетите – казвам мъдро – затова са поети, за да виждат красотата там, където ние не я забелязваме. А ти капризничиш.

– Вярно е, капризнича. Но не искам да галя върховете на тополите, а на работниците по скелите да им бруля лицата. Не е честно... А бе, тебе да не са те пратили?...

– Не са. Просто ми се спи.

Той се втурна, улови едно сухо листо на педя от земята и го остави върху купчинката. После го усетих да се връща.

– Щото може и да са те пратили. Нали не са доволни от мен... Обаче аз полезен ли съм? Полезен съм. Нищо не могат да ми кажат.

– Хубаво. Ама за това ли се върна в града? Нали искаше простор? Да летиш над гори и планини...

Вятърът не отговори веднага. Само листата на тополата над мен леко се разшумоляха. Това не бе дори и полъх, това бе въздишка. Само той можеше да духа така. Хитрец!

– Бях при делта-планеристите... Избягах... Те нямат нужда от нас.

– Как така нямат?

– Изкарах две седмици. Отначало наистина се радвах, нали разбираш, такива полети не бяха правила досега – продължителни, нависоко. А и безопасно... Един ден носех едно момче, бяхме летели няколко пъти заедно. Веселяк. Ама този ден мълчеше. Минахме два-три баира, питам го – сега накъде? А той – трай си, вика, не можеш ли да си траеш, все едно, че те няма. И изведнъж рязко сви надолу, изплъзна ми се, разбираш ли? Щеше да се пребие. Успях да го подхвана малко над земята и го пуснах. А той зарязва делта-плана и тръгна, ей така, наникъде. Нищо не каза.

Хвърлих цигарата и станах. Пресякох градинката, тръгнах през площада. Вървах като че ли съвсем сам, но с приближаването ми дърветата се разшумоляваха, плющяха скъсаните краища на афишите. На няколко крачки от мен всичко утихваше.

– Добре де – спрях рязко и се обърнах, – ами децата? Те не се ли радват? Хвърчилата, балоните?

– Децата ли? – повтори невидимият глас. – Иди на някоя от детските площадки, където има дежурни ветрове за хвърчилата. И какво ще видиш – много вятър, а няма деца. Освен ако някое не е доведено от дядо или вуйчо. Щом е организирано, не им е интересно, разбираш ли?

Като че ли и аз бях забелязал нещо такова.

– И изобщо – продължи той – цялата тази работа е много нагласена. И не е така, както си я мислят някои. Е, затова събирам сухите листа по улиците.

– Ако искаш, ще се опитам да те преместя в «Прогнози за времето».

– А, извинявай! Не искам да капризничая, ама това не е за мене. Щом не им излезе прогнозата, хайде, давай, тези облаци – от тук – там. Онези облаци от там – тук. Днес, казват, ще духаш слабо, до умерено. А си духнал неумерено, мисли му...

Вече бяхме обиколили площадчето и без да бързаме, започвахме кръга отначало. От един двор се показва котка и измяука призивно към тъмнината. В същия момент един захвърлен вестник се надигна като призрак, размаха зловещо страници и се плъзна към котката. Тя изсъска и се скри.

– А бе, животът е...

– Да-а-а – съгласи се вятърът. – И момичетата, с тия панталони...

– И какво, според тебе излиза, че няма смисъл?

– Има... Ама ти не ги разбираш тези работи... Какъв е смисълът да превърнеш човека в скитник? Да го накараш да поживее не в стаята, а на улицата? И над покривите. Преди само съм си въобразявал, че познавам града. Отгоре е друго. И изобщо започнах да виждам някои неща по-иначе... Запознах се с нови хора...

При последните думи гласът му прозвуча особено. Но нямаше начин да го погледна в очите... Бяхме спрели пред витрината на магазина за конфекция и разсеяно разглеждах манекените – въпреки късния час те се усмихваха бодро.

– Хубава е, нали? – попита вятърът.

– Кое?

– Шапката. Нали е хубава? Утре ще издебна някоя фукла да си я купи и ще ѝ я свия.

А така! Като че ли започнах да се досещам.

Я ми обясни – казах с обвиняващ тон – за какъв дявол ти е потрябвала дамска шапка?

За мнозина е трудно да си представят вятърът да се засрами. Той, разбира се, не може да наведе глава и да се изчерви, но дългогодишният опит на инспектор по времето ми подсказваше със сигурност – той се смущаваше. Няколко малки вихрушки се подгониха по тротоара.

– Тя се казва Мария.

– Честито! Мисля, че си първият вятър, на който му е дошло на ум да се влюби. Трябва да е от дългото общуване с поетите.

Дори не се обиди от шегата ми.

– Искаш ли да ти я покажа?

– Сега? – попитах учуден, но той вече беше грабнал шепа листа и като ги пускаше едно по едно, за да ми показва пътя, хукна към близкия безистен. Щом се озовахме във вътрешния двор, вятърът бързо се издигна нависоко.

– Ето, тук е – прошепна на ухото ми в същото време. Това не представляваше за него никаква трудност. Погледнах нагоре: от един балкон на шестия етаж весело ми махаше проскубан фикус.

– Съжалявам – казах, – но дори да се надигна на пръсти, няма да мога да надникна.

– Ама че досадно – измърмори вятърът, – забравих, че си толкова тромав. Тя е прекрасна, като спи. Всяка нощ идвам да я гледам.

– Тя знае ли за теб?

– Знае – разпалено зашепна той. – Идвал съм много пъти, какви ли не игри сме измисляли! Най-много обича да прави хартиени лястовици и да ги хвърля над двора, а аз ги поемам и ги нося над покривите, плаша гълъбите и накрая ги пускам в прозореца на хазийката. А вечер сяда на балкона и аз ѝ разказвам за поетите, за делтапланеристите, за облаците, за врабците и после я приспивам с аромат от люляците. Като цъфтяха тополите, много ѝ харесваше да ѝ направя дълъг бял шлейф от тополов пух и да го нося след нея. Така ходеше на училище, като царица, а приятелките ѝ умираха от завист.

Излязохме от дворчето и тръгнахме без посока. Отново мълчахме, но аз усещах, че тази вечер ми предстои да чуя още удивителни неща.

– Слушай – обади се след малко вятърът, – искам да те помоля за една услуга, ама само между нас да си остане.

– Гроб съм.

– Да ми напишеш едно писмо. За нея. Знаеш, че аз не мога. То не е точно писмо, ами...

– Ами какво?

– Стихове.

– Винаги съм мислел, че е заразно – казах. – Вярно, че с какъвто се събереш такъв ставаш.

– Нищо не разбираш – ядоса се вятърът. – Това няма нищо общо със службата ми при Вихрев. Просто когато не спиш по цяла нощ... А бе, някои неща можеш да си ги представиш само нощем или на разсъмване, докато наоколо още няма никой.

Много добре го разбирах. Нали и моята работа е такава – нощна. Седнах на една пейка, извадих от джоба си химикалка и бележник. Разсъмваше. На изток комините се очертаваха върху ръждивото небе. Площадчето бе все така притихнало и безлюдно, сякаш вгълбено в себе си, с къщи, прозорци и врати, неподвижни като театрален декор под неподвижната светлина на лампите. Тогава той заговори:

Какво се случва рано сутрин?

*Рано сутрин
със топла ласка слънцето
пробужда ветровете,
задрямали във клоните
на старите липи.*

*Тогава липите започват да ухалят.
Листата се разшумоляват,
разказват си
едно на друго шепнеешком
зелените си сънища.*

*Нощем листата са зелени кораби,
звездите са маяците
на техните сънувани пристанища.
Денем листата попиват слънцето
и бавно пожълтяват.*

*И идва ден, когато корабите
с претъпкани със злато трюмове
разкъсват сребърни котвени вериги
на паяжините*

и плъзгат се към дъното, разсичат есенния въздух.

*А над тях отново се затварят прозрачните води
и странно е това опиянение,*

*да се удавиш в синкавопрозрачен въздух,
като за сламка да се заловиш за някой слънчев лъч,
без жалост да се отдадеш на лудия водовъртеж
и само молиш вятъра да бъде дълго.*

Това се случва рано сутрин.

За вас полъхва просто вятър във градинката.

*А просто вятърът отгоре вижда
мозайка цветна от потопени кораби
със трюмове, препълнени със злато,
на дъното на синкавопрозрачно езеро
от ноемврийския въздух.*

Вече беше рано сутрин. Небето все по-бързо избледняваше. Дърветата и пейките изплуваха постепенно от тъмнината като на снимка в проявител. На съседната улица изскърца трамвай.

– Ти си глупак – казах му. – Ако аз съм на твое място, още днес отивам в службата и прекъсвам договора. Подлагам се на ретрансформация, купувам цветя и – право при момичето.

– Мислиш, че не ми се иска ли? – отвърна с горчивина вятърът. – Ама като стана обикновен човек, сигурно няма да иска да ме погледне. Аз съм иначе... аз съм толкова... обикновен. И малко пълен.

Той въздъхна и аз потреперах от хлад.

– Сега за нея всичко е романтично – в нея се е влюбил вятърът и тя излиза нощем на балкона в бялата си нощница, а вятърът я гали и ѝ нашепва небивалици. Тя ми съчувства, защото съм сам, защото не искам нищо, нищо не мога да поискам. А иначе всичко ще е толкова обикновено...

– И скоро ще те пратят да чистиш комините на някой завод, а момичето ще има да си стои на балкона и да те чака в бялата си нощница.

– Прав си. Разбира се, че си прав. Е, в края на краищата остават само няколко месеца от договора.

– Не! – поклатих глава. – Не. Днес ще те уволня. За несправяне.

Той притихна. Като че ли се замисли.

– Е, добре, ама... нека да е утре, а?... Искам още веднъж да се разходя нощем наоколо, по улиците, из дворовете. Да поскитам, да поиграя с някой облак... Знаеш ли, все пак е хубаво това.

– Добре – съгласих се, – нека да е утре.

Замълчахме изморени. По фасадите отсреща един след друг светваха прозорци. Хлопна се врата. Чувах стъпки и гласове.

– Време е да си тръгвам – казах и се надигнах от пейката. Костите ме боляха. – Скиташ по цяла нощ за оня, дето духа.

– А защо не?

Не ми се тръгваше.

– А за шапката – казвам – не се безпокой. Аз ще я купя, като отворят.

Силен повей огъна клоните на липите. Рояк сънени, разчорлени врабци се вдигна с недоволно цвърчене, по земята се посипаха листа. Тръгнах бавно по алеята. От къщите излизаха хора, сънени и сърдити като врабците. Не ми се спеше, не ми се прибираще. Спрях и се обърнах – погледнах нагоре към върховете на дърветата, към покривите, към бледорозовото небе...

Вятърът каза, че било хубаво.

Един почти обикновен ден на Панто Реев

Наоколо се разхождаха мъже с бели панталони, но това не беше Рио де Жанейро.

Неизвестно къде и откъде новодошлият стреснато наблюдаваше шумното суетене в коридора. Някои бързаха за някъде, тряскаха врати, други унесено се носеха по непрогнозируеми траектории, трети кротко се усмихваха. Иззад най-близката врата школуван женски глас питаше на безупречен френски: „Извинете, господине, не знаете ли къде мога да си купя пресни краставици?“ „Не зная, госпожице, отговаряше топъл баритон на също тъй безупречен френски, – но мога да ви покажа къде продават мастило. Обичате ли Вагнер?“

„Програма „Знание“, констатира с периферията на съзнанието си неизвестно откъде, как и защо новодошлият, но не успя да чуе края на интригуващия диалог, защото зад вратата иззвъня телефон.

– Мерд! – чу се малко по-груб мъжки глас. – Ало, молим!

В този момент откъм дъното на коридора се разнесоха кръсъци и ругатни на български, суетящите се мъже в бели панталони изчезнаха незнайно къде, а покрай дявол знае защо новодошлия профуча иначе интелигентен наглед човек с огромна тава кус-кус в ръце. Преследваше го глутница недотам интелигентни на вид, но яки мъже. Те не носеха тави с кус-кус. Вихрушката отмина зад ъгъла и оттам се разнесоха звуци, които обикновено илюстрират сцени на борба в радиотеатъра за младия слушател.

Нещо, което много приличаше на човек, застана пред неизвестно как и откъде накъде новодошлия, вкопчи кокалести пръсти в рамото му и излъчи поглед, изпълнен с три части любов, една част недоверие и сълзи колкото поеме.

– И ти, нали? И ти си от нашите, нали?

Все още неизвестно защо новодошлият го погледна недоумяващо.

– Ш-ш-т!... Не казвай нищо! Аз и така всичко разбирам. Ти си с нас. Тихо! Не бива да разберат. Дотогава! – закле го човекоподобното създание и се скри.

„Ама че лудница!“ , помисли си Панто Реев (да, защото това беше той!) и не подозираше колко близо бе до истината.

Отначало това бе един съвсем обикновен ден в живота на Панто Реев – малък, но много полезен човек. И тази сутрин като всяка друга той въздъхна дълбоко и се включи във всекидневното преселение на народите от комплексите към обетования център. В автобуса го обзе познатото чувство, че е глътнат от динозавър с колики. Предната вечер Панто до късно бе чел научнофантастична литература и докато превозното средство спазматично се тресеше, гълташе и плюеше хора, той се замисли за ползата от анабиотични камери по маршрута Люлин – Дървеница, мечтаеше за хиперпространствени скокове, нула-транспортиране и Айнщайнови ефекти. Блъскаха го и той блъскаше. Чувстваше се като речно камъче, търкаляно от мощен поток, усещаше се свършен и заоблен между околните – хора с души, корави и заоблени като витошки морени.

Щом пристигна в службата, Панто Реев премести няколко папки от горния ляв в долния десен ъгъл на бюрото си, отвори и затвори три чекмеджета, сипа вода на кактусите и хукна по етажите да събира от мъжете пари за Осми март. Бе несменяем профгрупорг от дълги години и докато агитираше колегите си – сънени и сърдити, с лица зеленикави и изсушени като домати от вчерашна туршия, Панто отлично съзнаваше, че началото на работното време не е най-добрият момент да вземеш от човек два лева, но нямаше избор. Предстоеше му да изтича до банката и да оправи един превод, след това – до Обединението – да разчисти някакви батаци, и накрая до снабдяването, където единствено той можеше да се оправи.

Панто Реев се носеше по софийските улици като трабантче по околоръстното. Пътем успя да купи карамфили за другарката на голямото и блокче № 4 за малкото.

Когато се върна в службата, колегата Пешев го посрещна с познатото до болка „Шефа те търси“ – прости думи, които заменяха за Панто Реев и „добро утро“ и „добър ден“; само три думи, но както се пее в естрадните песни, побрали в себе си толкова много: „Мараба, Панта. Ама че скапано време, а? И снощи пак ни биха и ще видим световното на муки. Оня идиот, шефът, пак пита къде си, да им таковам таковата на всички началници дано!“

Панто се яви на началника си и отново хукна да оправи служебните бакии, които – според друга песен – никога не свършват. Междувременно го извикаха още десетина пъти при шефа – веднъж за доклад, три пъти – за справка, два пъти – за всеки случай, и още няколко пъти – по грешка. В паузите успя да си свари осем кафета и да изпие едно от тях. Останалите ги пиеше като приятел колегата Пешев и нищо чудно, че както обикновено по обед Пешев взе да нервничи.

Всъщност необикновеното се случи малко преди обяд. Реев съобщи, че отива на лекар, посрещна на Централна гара тъща си, балдзата и трите ѝ момичета и успя да се нареди на опашка в магазина за санитарен фаянс. “ Пуснали са страхотни клозетни чинии – заповяда жена му сутринта, – италиански, с модерен дизайн, розови и резеда. “

Опашката вървеше бавно и когато Реев, най-сетне прегърнал розовата мечта на съпругата си, настъпваше към изхода, някакъв все още недостатъчно заоблен гражданин се обади с жалостив фалцет:

– Айде бе, другарко, единайсет часа стана.

Панто Реев изтръпна. Не, той направо замръзна, както в стоп-кадър замръзва героят от филмов уестърн, застигнат в гръб от куршума на злодея. В единайсет той трябваше да бъде при заместник-министъра. Представи си в невероятни подробности дългия трамваен път до министерството. Стоеше неподвижен, с притворени очи, притиснал до гърдите си клозетната чиния. Страшно му се искаше да полети.

И о, чудо! Ето че по заповед на щуката и по силата на жанра в същия миг Панто Реев се озова в просторния кабинет на Заместника. Тук вече се бяха събрали сума ти едри и дребни началници, съпровождани от компетентните си подчинени. Доблестните рицари на прогреса и скромните им оръженосци бяха в очакване на негово заместник-величество. В тази делова и официална обстановка експресивните форми на клозетната чиния изпъкнаха изящно и фриволно, но за съжаление присъстващите не бяха ценители на поп-арта.

– Реев – смъмри го шефът му, – къде се рееш досега?

– Бях на лекар – смотолеви Панто.

– Разстройство ли имаш? – съчувствено попита шефът.

Панто не можа да отговори. В този момент влезе Заместника. Беше човек с природно естествени маниери и старателно отглеждана интелигентност. Все още в шок, Панто стърчеше наред кабинета, здраво стиснал розовата придобивка.

– Каква е тази чиния, бе Реев? – прогърмя Заместника.

– Италианска – прошушна Панто. – С модерен дизайн.

Заместника я огледа недоверчиво.

– Да ѝ акам на дизайна – заключи той.

– Може – оживи се Панто Реев. – Заповядайте у нас тия дни. Аз бързо ще я монтирам.

– Защо пък не – засмя се началникът. – То сега хората канят на вила, на нова холна гарнитура, на уредба, на дек, защо да не канят на тоалетна чиния? Особено италианска... Сядайте всички!

Панто Реев внимателно отпусна чинията върху мекия мокет.

– По столовете – уточни за всеки случай Заместника.

Подгонен като диво животно от тези шеметни ходове на съдбата, Панто Реев бе потърсил сигурност в служебната си дупка. Тялото му се наслаждаваше на ленивото спокойствие на учрежденския следобед, а мозъкът му мъчително преживяше случилото се. Наля си кафе – тринасейтото, което бе забъркал днес с надеждата да бъде и второто, което ще успее да изпие. Още повече и Пешев се беше запилял някъде.

Панто поднесе чашката към устата си и въпросително погледна вратата. Да, разбира се, тъкмо в този момент тя се отвори и в стаята надникна административна харпия на неопределима възраст. На лицето ѝ бе изписано „Шефът те вика.“

– Шефът те вика – потвърди харпията и се скри.

Така повече не може – нито ден, нито час, нито минутка повече, помисли си Панто Реев. Обзе го непреодолимото желание да си бъде у дома, да седи в любимото си кресло, нахлузил любимите си чехли и да наблюдава аквариума с рибките. Желанието му бе толкова силно, че изпита физическа болка; като че току пред него изплуваха с невероятна яснота най-тънки подробности от обстановката в хола. Панто примижа, за да прогони натрапчивото видение, и отвори очи... за да се увери, че наистина се намира в собствения апартамент, в любимото си кресло.

Пред него силно любимата му и силно смутена съпруга разля кафето, което тъкмо наливаше на Пешев.

– Ти какво правиш тук? – попита Панто.

– А, Панта, не съм те усетил кога си влязъл... – Колегата му бързо се окопитваше. – Тъкмо тебе търсех. Шефа те вика.

Червени кръгове се завъртяха пред очите на кроткия и полезен човек, стадо камили ги прониза в грациозен полет, звънна далечна камбана от забравено детство – прииска му се да е малък и да носи къси панталонки с презрамки. Зелена змия изпълзя от джоба на Панто и просъска „време е“, а папагалчето от клетката се обади – „невърмор“. Панто за пръв път в живота си разбра значението на думата „екзистенциално“, но в този момент успя да си поеме дъх и сграбчи най-близката табуретка.

Беше величествен...

Обаче в тази напрегната ситуация тъщата пристигна със звън. Жената на Панто се зарадва на подкреплението. Тъщата водеше по-голямата си дъщеря и три-четири внучки. Холът се изпълни с жени, пакети и междуметия. Пешев моментално се възползва от шанса да напусне полесражението. Пред лицето на подсиления противник Панто не успя да се прегрупира навреме, жените минаха в контранастъпление и той се оттегли без бой в спалнята.

Но и тук не намери покой. Първо влезе съпругата му и, вдъхновена от покупките на тъщата, му издиктува кратък списък на магазините, които той трябваше утре да обиколи, пиленцето ми, и на стоките, които го помолваха непременно да купи, нали, душичке. След нея влезе тъщата с настояването на следния ден Панто да я заведе при едни роднини на другия край на града. После се появи едно от малките да напомни от името на останалите, че им е обещал да ги заведе да гледат „Ну, погоди“. „Утре“, пак обеща Панто. Малко по-късно се прибраха от училище и собствените му дъщери. Едната трябваше на следващия ден да бъде заведена в зоологическата градина, тъй като ѝ възложили докладче за слона. Другата съобщи, че другарката викала Панто, защото не бил предал годишния си данък вторични суровини.

Панто отдаван бе загубил мимолетното си усещане за „екзистенциално“. Надигна се от дивана и безсъзнателно се затътри към кухнята. Тук никой не го закачаше. През панелната стена се чуваше телевизорът на съседите. В рубриката „Атлас“ разказваха за Рио де Жанейро.

Където всички мъже ходят в бели панталони – помисли си Панто за романтичната мечта, по която постоянно въздишаше Остап Бендер. Обаче в този миг погледът му случайно се отклони към двора и по гърба му ползиха термити. Право към техния вход решително крачеше председателят на единната. „Членския внос на блока“, сети се с ужас Панто и си представи как председателят го измъква от уюта на кухнята и го подкарва със себе си по входовете (от А до Й) и по етажите (само 8). От коридора се разнесоха тропот и нестройна песен. Децата маршируваха и пееха: „И ний вървим, вървим, вървим, вървим, нататък и няма край, и няма край на шир и дълж...“

„Няма край – помисли си Панто Реев. – И това изобщо не е Рио де Жанейро.“ Червените кръгове пак се завъртяха пред очите му. „Късно е“, съобщи змията, а кукувичката от стенния часовник звънко констатира „невърмор“. С последни искрици съзнание Панто си представи спасителна мечта – голяма бяла къща със светли стаи и коридори, сред тиши-

ната на безлюдно поле, зад висока ограда, зад стена от зелени дървена, а наоколо – мъже с бели панталони...

Панто Реев продължаваше да стърчи в белия коридор. Съзнанието му лениво се опитваше да улови връзката между предходните събития и неочакваната му поява на това място. От кроткия му унес го извади усещането за незаслужена болка. Човекът пред него беше, меко казано, едър. Железните му пръсти кротко моделираха лакътната става на Панто, а погледът му излъчваше любов. Тук му е мястото – за да не изнервяме повече читателя с неизвестно защо появили се персонажи – да издадем, че това бе Ветровей Гороломов, санитар в заведението, което по-интелигентните читатели вече са идентифицирали като психиатрично. Ветровей бе човек с нежна душа и груби маниери. Освен че обичаше хората и тайно пишеше стихове, друга негова слабост бе възрожденската му страст към знанието. Той благоговейно слушаше предаванията на програма „Знание“ от началото до края с повторенията. Любимите му рубрики бяха курсът по психология и лекциите по френски език.

– Бонжур, мон ами – каза той ласкаво, без да отпуска жестоката хватка на Пантовата ръка. – Коман са ва?

– Мерси, биен – кротко прошепна Панто.

И се остави да бъде отведен по белия коридор и към дълбините на тази история.

.....

НФ носталгия по соц-реализма (Бележка на автора)

Надявам се отпечатаният тук за първи път архивен текст да предизвика носталгични усмивки върху по-старите муцуни сред столичани, а да бъде любопитен и за по-младите, чийто съзнателен живот не е закачил от описваните соц-времена.

“Панто Реев“ бе втората и, доколкото ми е известно, последна част от една поредица, замислена в Клуба по фантастика, евристика и прогностика “ Иван Ефремов“ в София. Идеята бе на Атанас П. Славов и той ни обясни непознатия за нас дотогава термин буриме – колективно белетристично начинание, при което нов автор пише всяка следваща част въз основата на сюжетните насоки и героите от предишните части. Ръкописът, който наскоро измъкнах от архива си, не е датиран, но това трябва да е било някъде в периода 1979-1981 година. Рокендролът беше

млад, за гласност и перестройка още не се и подочуваше, а клубът разполагаше с уютно помещение в младежкия дом „Лиляна Димитрова“, където четящите автори и по-важните присъстващи заемаха места в една полукръгла ниша. Ще се отклоня за два-три реда от темата, заради благодарността си към покойния Ивайло Рунев, към Атанас П. Славов и към останалите приятели от клуба, които в онези времена насърчиха първите ми несмели и нескопосни опити в писането на фантастика.

Та от този престижен подиум Любчо Николов прочете първия епизод на буримето, за което не помня да сме имали общо заглавие или дори някаква обща сюжетна идея поне. Може и да сме имали. Препратка към Любчо Николовия текст е персонажът с тавата с кус-кус. Аз трябваше да напиша втората част и да въведа следващия герой, когото кръстих Панто Реев. Ако не ме лъже паметта, поредният автор щеше да бъде Наско Славов, но третата част така и не бе написана. Впрочем и тогава не бе рядкост някоя амбициозна клубна инициатива да замре след първите си една-две стъпки. Важното е обаче, че тези начинания ни носеха радост в ония времена, когато бе трудно да се мечтае за публикации и за книги; посмяхме се и с буримето. Панто Реев оцеля като герой в един-два мои по-късни разказа, а предлаганият тук текст оцеля при едно поредно и безкомпромисно прочистване на личния ми архив. Прочетох го и за собствена изненада си го харесах – като свидетелство за младост.

Нищо не съм „осъвременявал“, та нужни са може би някои пояснения за по-младите читатели, които едва ли знаят, че санитарният фаянс бе дефицитна стока в Панто Реевите времена – както и много други стоки, които се придобиваха с упорито редене на опашки или с връзки.

Тогава Програма „Знание“ вървеше постоянно по Националното радио и излъчваше какви ли не курсове, включително по чужди езици, Радиотеатърът за младия слушател бе също редовно и популярно предаване, а „Атлас“ бе любима телевизионна рубрика за пътешествия.

Профгрупорг бе нещо далеч от днешните разбирания за синдикален активист; в случая следва да се разбира като общественик, натоварен главно да събира пари – например членски внос за митични организации като профсъюзите или ОФ, и да осигурява присъствието на “ всички желаещи“ на събрания. На най-малките клетки на ОФ-то им казваха „единната“, докато „Обединението“ (ДСО) бе популярно съкратено название за голяма социалистическа групировка от държавни фирми.

Реших също да обясня скрития цитат от Илф и Петров.

В останалото текстът не се е чак толкова много променил, нито пък животът май.

Париж, Париж, Кайро

Дъжд, който тихо и упорито дълбае по циментовите плочи на тротоарите. Денят е като отразен в помътняло огледало. Някой е разсипал по стъпалата на подлеза цяла кесийка с червени и зелени, жълти и виолетови бонбони-топчета.

Стъпалата са, кой знае защо, не само мокри, а и мазни. В подлеза е сухо. Когато навън грее слънце, тук отвсякъде се стича вода. Пусто е, само фигурата на стареца с китарата се откроява върху петното светлина от изхода насреща. Спирам пред него, но той гледа струните. „Бразилия“. Мелодията е отчайваща като филма. Ще ми се да стоя тук и да слушам, но пускам в картонената кутия посмачкана банкнота и тръгвам нагоре по стъпалата, защото иначе светът ще рухне.

...

Дъжд - тъй безкраен, че пролетта напразно се опитва да си поеме дъх. Някой току преди мен е разсипал по стъпалата на подлеза пъстри и лъскави захарни топчета.

Преди да тръгна надолу оглеждам сивите фасади отгатък булеварда. Кой знае защо, имам чувството, че като изляза от другата страна на подлеза, вече няма да ги има.

В подземния коридор свети само третата лампа - онази със счупения стъклен капак. И няма жива душа освен стареца, който свири „Бразилия“. Харесва ми, утешително е, когато виждам възрастен човек, облечен тъй бедно, но чисто. Той като че ли никога не забелязва картонената кутия на метър пред краката му, в която пускам посмачкана банкнота. Трябва да изляза навън.

Може би прилича на лудост да си мисля, че светът ще рухне. Но аз наистина видях, видях с очите си как четиринайсет-етажната сграда с празни балкони и плътно затворени прозорци в миг се срива, превърна се в прах и отломки.

...

Дъждът - тъй дълъг и непоносим - е затворил хората по кухните и спалните, за да премислят, притихнали, всички минали тъги, да разсъждават върху безсмислието на битието си. Но някой все пак е минал преди малко оттук и е разсипал, без да ще, червени, зелени, жълти и виолетови кръгли бонбони - от тези, които са само от захар и са толкова вредни за зъбите.

Вече съм свикнал, че този ден се повтаря безкрайно и само съжалявам - да бях го преживял по-добре.

Подземният коридор е покрит с размазани кални стъпки - толкова много, да се чудиш как не са плъпнали и по стените. Но само старецът е тук. Прегърбен над китарата, прегърнал китарата, вгълбен в „Бразилия“. Пускам все същата банкнота в кутията му. Не бива да се бавя в „Бразилия“, трябва да тръгна нагоре и там някъде, на десетото или петнайстото стъпало онази сила да ме хвърли обратно назад. Защото иначе светът ще изчезне. Защото аз пазя спомена за света. По този спомен някой трябва да го възкреси от клиничната му смърт.

...
Същият дъжд, същият ден. Не искам да знам колко дълго продължава това.

Мръсните думи от черна боя по стените на подлеза са кристално изчистени от смисъл в това дълго човешко отсъствие. Олекнали, загадъчни знаци. Вселената няма майка.

Бих искал да знам обаче защо аз трябва да крепя спомена за света, който не аз съм измислил.

„Бразилия“. Старецът с бели коси и чисто изрязани нокти не ме забелязва. Знае ли, че сме останали само двамата?

Докато с такава неохота поемам нагоре по стъпалата, гадая защо загина светът или поне онази негова част на изхода на подлеза, отгатък булеварда. Земетресение може би? Имаше земе-

тресение, но другаде. Чух сутринта по радиото за паднал самолет, за отприщил се язовир. Избухна завод. Чух за суша и че някъде стреляха. Както винаги, но повече от друг път.

А в моя град имаше само дъжд и отчаяние. Тогава някой наблизко си е прерязал вените. Аз пък реших, че не искам и няма да ида там, където ме чакаха.

Същият ден, същият дъжд. Пъстри и лъскави захарни топчета по стъпалата на подлеза.

Може да съм луд, но не съм фантазьор и туй, което измислих, не е метафора, а хипотеза. Светът е достигнал в онзи момент критичната маса

на отчаянието.

И както в бомбата атомите на плутония, надхвърлили тази опасна граница, започват лавинообразно да се разпадат и да се превръщат във вълни от изгаряща светлина, всепомитаща детонация и убиващи клетките лъчи, тъй в Онзи миг може би точно оттук е започнала верижната реакция на отчаянието. Като лавина, като прииждащ поток, като атомен разпад, като всяка стихия, набираща сила от разрушението, отчаянието бързо е заляло света. Душите-атоми са се превърнали в свои сенки. Духът се е разпаднал в безсилие. Може би някой е натиснал червеното копче. Може би ядрени терористи, задушаваци се от отчаянието, са се втурнали да изпълняват отдавна подготвените си планове. А може би на Господ Бог не са му издържали нервите и е обърнал над нас чашата на гнева си...

Дали пък аз не съм прибавил последната капка? Възможно ли е точно моята слаба съдба, жалкото ми униение под дъжда, моето наникъде да са прехвърлили критичната маса на отчаянието?

Старецът свири „Бразилия“.

Какво ме връща всеки път обратно към началото на този ден - не знам.

...

Дъждът не губи силата си. Стъпалата на подлеза са мокри и мазни. Вътре е студено.

Спирам се още в началото, защото някой стои пред стареца с китарата. Виждам само силуети върху петното светлина от изхода, затова се опитвам да си я представя. Логично е да има мокри коси. Трябва да има по-малко години от моите. Повече талант. И безметежно спокойствие. Защото иначе е прекалено трудно да възкресиш цял свят само по нечий спомен. Докато слуша „Бразилия“, ръката ѝ от време на време се спуска към джоба и поднася нещо към устата. Сигурно вредни за зъбите твърди бонбони от захар. После тръгва нагоре по стъпалата. И нищо страшно не се случва.

Сега мога да слушам „Бразилия“. В никакъв случай не искам да знам колко пъти се повтори този ден. Моята работа беше да дочакам някой да дойде. А може би си въобразявам.

Но вече мога спокойно да слушам „Бразилия“ в празния подлез. Старецът не ме забелязва. Пускам онази банкнота в кутията му. Спокоен съм и мога да мисля и за другите светове. Погледът ми безцелно се плъзга по афишите, залепени на стената. Разкъсаните им краища потрепват от въздушното течение. Чета само големите букви на рекламите за екскурзии: ПАРИЖ, ПАРИЖ, КАЙРО.

И през вечността ще премина за едно слънчево пладне с теб

Беше хубаво времето, когато се раждахме и умирахме. Живеехме щастливо във вечната война на доброто и злото. Бе просто и естествено - от деца ни казваха, че тъй е било винаги, че и ние ще участваме, затова го правехме просто и естествено. Ковяхме мечове от стомана и добивахме плутоний за ядрени бойни глави. Измисляхме заклинания и чертаехме фотонни звездолети. Никога не успяхме да се преброим, защото всяка сутрин всеки от нас си избираше едно от хилядите възможни оръжия, едно от хилядите бойни полета и тръгваше на войната със злото. А след здрач се прибирах при теб и вечеряхме заедно. Опитомявахме крилати броненосци и отглеждахме в епруветки демони, които правехме лейтенанти, майори и полковници. Налагаше се да измисляме хартия за детските книжки, която издържа толкова градуси, че нямаше значение дали са по Фаренхайт или по Целзий. Злото беше могъщо и ни трябваше особено мъх за скалите, върху които строяхме каменните крепости, и за самите каменни стени, тъй че земетресенията разсипваха камъка, но мъхът го удържаше. Някои предпочитаха походите през девет галактики в десетата, тогава не можеш да се прибереш за обед и да подремнеш преди вечерното сражение, затова сред нас имаше майстори на хлябове, вкусни по три дни, и носачи на прясна вода. Лекувахме скръбта по убитите с любовта, на която се радвахме приживе. Злото беше младо и изобретателно, а животът ни - любопитен и интересен. Може би водите на вечността са размили спомените ми, може би дебелото стъкло на няколко хилядолетия, през което виждам миналото, не

е кристално ясно, но ми се струва, че всяка вечер най-хубавото нещо беше топлината, излъчвана от летните пейзажи с подвижни бои, които ти окачваше по стените през зимата. Или хладът на извезаните със сребърни нишки ледове по гоблените, когато бе лято. Злото бе удивително променливо и всепроникващо в онзи млад свят. То не се отегчаваше да измисля чудовища с размери на планета и галактически апетит, всепомитащи урагани и чумни епидемии, нашествия от сахарски скакалци и марсиански черноризци. Във вечната война то еднакво обичаше бойните полета на всяка планета и на всяка човешка душа. Невидимо като черна магия, като безсмислена злоба и измислена скръб, злото отравяше будните души и сънищата ни, а ти бе една от онези, които всяка вечер трябваше да правят нови магии, нови смешки, лалета, мелодии, аромати, приказки, играчки - чудесни оръжия, макар и нетрайни, които висяха по стените или лежаха по рафтовете на нашия дом, изпълваха килерите, таваните, скриновете, шкафовете, чекмеджетата, кутиите от стари обувки, тъй че когато и да посегнеш, винаги ще намериш каквото ти е нужно: и барутната двуцевка за верволфски глутници, и гранатите, пръскащи облак от страх за неканени чужденци, и очилата за нощно виждане на демони, и тихи гласове от татък вратата, и два чифта обувки пред прага, хартиените пликчетата и стъклените шишенца с лекарства за всякакви болки в гърдите, под лъжичката и в черепа. Не знам колко бяхме, защото макар да обичахме да си ходим на гости, никога не сме се познавали всички, но щом оставахме непобедени, очевидно сме били достатъчно много и достатъчно близо. Злото се опита да ни раздели, но някой вече бе измислил любовта, която се усеща на разстояние; злото пак се опита да ни пръсне, но не е ли постижение наистина да измислиш лепило за кварки и лептони? Вселената не се разпадна, злото пак се опита да ни разпилее, но си правехме богове и някои бяха тъй сполучливи, че ни служеха по много поколения, при горещина и студ. Така оцелявахме, докато войната се водеше честно, велики богове, толкова ли сме били много, че оцелявахме, че пространството за вечната битка отесня и тогава злото взриви времето. Пръсна го на частици, за да разпръсне нас. Мила моя, какви наивници сме били, щом се упражнявахме в любов от разстояние, а не слушахме с нужното внимание съчинителите на ритмични думи за любов отвъд векове, щом с цената на толкова труд овладяхме силите, които държат заедно микро-частиците на материята, но така и не уловихме квантите на времето, щом се учехме да обичаме звездите, сухите листа, ближния и мравките под нозете си, а забравяхме да обичаме забравените и неродените. Бях на 36 години, когато светът, в който водехме увлекателната война със злото,

моят обичан, познат свят от пуловери и плетени ръкавици, чаши за вино и ножове за хляб, телескопи, котки, влакове, постели, ядрени ускорители, дневни улици, нощни улици, географски карти и сънища, се разпиля на мехурчета след един безшумен взрив и в прозрачните им непроницаеми стени остана по нещичко от света, по някой от нас. Знаех, че това не е краят, знаех, че по закона на всемирното притегляне между всичко, който някой бе измислил толкова предвидливо, мехурчетата бавно ще започнат да се сливат, знаех, че всеки от нас измисля нови лепила за разкъсани хартиени листа, пуловери и сънища. Но знаех също, че животът няма да ми стигне да дочакам да те срещна пак. Попаднах – в моя мехур - в някакво затънтено място (слава на късмета ми, не бе много студено и по дънки и риза можеше да се изкара), населено от хилави мъже, толкова оглупели от мъдрост, че не можеха да ми кажат дали сме в Хималаите или в Скалистите планини, нямаха представа за надморската височина и не знаеха името на бога си. Пък и аз там нямах нужда от почти нищо, дори престанах да огладнявам по три пъти на ден. Обаче после това стана мъчително - разните ми потребности от цветове, думи, стъпки и докосване изглежда си бяха останали с мен, в моя мехур от пръсналото се време, и тук ми бе празно. Малкото неща наоколо (един трамвай, който ме преследваше със скърцане, окалян сняг, боя за коса, светофари) ме мъчеха с ненужността си. Три дни са прекалено много на такова място, а бях само на 36 години, не изтърях и попитах един от хилавите мъдреци: защо са им в този затънтен кът в Хималаите или в Скалистите планини огради и вестници, какво е изписано със светещия неонов газ в цветни стъклени тръби, какво е предназначението на предметите, които вземат от едно място и пренасят на друго, и как издържат. Те бяха вечни. Безсмъртни. Това бе тайната на оцеляването им в този мехур и те с готовност я споделиха с мен. Те от малки се учили да не мислят за нищо. Трамваите им служеха за това

да не ги забелязват. Телефоните се използват за упражнения да правиш подобни предмети невидими и беззвучни. Неоновите надписи не бяха на непозната писменост, а случайни заврънкулки, тъй че светейки, да доказват неоспоримо безсмислието си. Останалите неща трябваше да се вземат от едно място и да се слагат на друго, за да тренираш уменията си да не бързаш, да не усещаш тежестта им и да не ги употребяваш. Отличните ученици в този отживотен урок отдавна нямаха нужда нито от нещата, нито от упражненията с тях и мисля, че продължаваха да ги вършат просто по навик. Слабаците, може би пак по навик или по принуда, поддържаха криво-ляво трамваите и непрестанно опитваха по повредения телефон да извикат някой друг да го поправи. Останалите, онези по средата, се бяха самоубили от отвращение. А аз толкова исках пак да те видя, че приех споделената тайна. Тайната бе проста, урокът бе мъчен. Трябваше да откажа цигарите. Трябваше да престана да мразя враговете си. Трябваше да обикна телефоните и трамваите, а после да забравя за тях. И да продам душата си. Продадох всичко, което така ми липсваше от някогашния свят, и всичко, от което тук имах болезнена непотребност, а един от мъдреците услужливо взе душата ми, макар да му беше излишна. Наложих се още да престана да мисля за много неща, а сутрин, обед и вечер вместо молитва по три пъти да си повтарям, че те обичам. Така станах безсмъртен. На хилавите мъдрци не им трябваше и безсмъртие, но на мене ми трябваше. Абсурдно ли звучи уговорката „Ще се срещнем във вечността“? Ще чакам. Слушам как мехурите бавно, с тих пукот се сливат. Напуснах онова затънтено място в Хималаите или в Скалистите планини. Видях чудновати светове - с небостъргачи, пустини, степни селца и джунгли. Навсякъде, макар и невидимо продължава борбата на доброто и злото, но тебе те няма. А аз не участвам. Чакам. Светът ни бавно се връща към своята цялост и някой ден ще попадна в мига, където си ти. Докато наблюдавах залеза на един звезден куп зад хоризонта на галактиката, скалата под мен се срива. Време е пак да се поразтъпча и да се поогледам. Никой не е правил такава саможертва. Мнозина са давали живота си за любовта, но да дадеш смъртта си - никой. Ти ще бъдеш пак на 36 години и аз ще бъда пак на 36, само че ще съм безсмъртен. Ще бъдем заедно за някакъв си миг. Ще бъдем заедно до края на живота, на твоя живот, но противно на романтичната поговорка, смъртта ще ни раздели. И после цяла вечност няма да те има. Обаче преди това ще ни се случат няколко хиляди сутрини, обеди, вечери и нощи, няколко милиона минути, няколко милиарди секунди. Дали после ще съжалявам? Може би сделката бе неизгодна, но това ще се разбере после, а сега чакам с радост. Спокойно чакам. И през вечността ще премина заради кратката ни среща, за едно слънчево пладнe с теб.

За съчувствието и съпреживяването

Препрочетох наскоро обикнат от младежките години разказ на любимия ми руски писател фантаст Кир Буличов. В „Сподели с мен“ (Поделись со мной) човек от Земята пристига в командировка на далечна планета – май почти като нашата, където живеят хора почти напълно като земните. Домакините на героя са сърдечни и отзивчиви, но някои странности в поведението им го карат да се вглежда в тях и... в себе си. За да открие, че обитателите на този свят умеят в буквалния смисъл да поемат и поделят болката на околните. Затова и героят-разказвач тъй бързо се е излекувал от травматичните ефекти на междузвездния полет, докато младата му съпровождаща като че ли постоянно я боли глава. И във фойето на болницата хората чакат с угрижени лица, не за да чуят какво ще им каже лекарят, а за да намалят страданията на пациентката в операционната. И дори на улицата минувачите, усетили тъгата и самотата на земния човек, му помагат, като споделят с него радостта си.

Запомнил бях този сюжет като едно от най-оригиналните и човеколюбиви хрумвания, с които ме е радвала фантастиката.

Впрочем разказът има тъжен финал. Между героя и младата Лина проблясва любовна искрица, но те нямат общо бъдеще. Земният човек разбира, че в нейния свят той би бил душевен инвалид, докато на Земята тя – постоянно готова да поеме нечия болка, ще бъде смазана от всичките мъки наоколо.

За нас това е естествено както да се храниш, да пиеш, да спиш, обяснява Лина. Учим на това децата от първите дни на живота им. Дали винаги са били такива? Не, едва от няколко поколения. Но потенциално тази способност е съществувала винаги. Може би и при вас, хората от Земята, е скрита някъде дълбоко в мозъка...

Хлъц... Каква прекрасна награда за това да прочета отново добър, стар разказ. (Доколкото успях да проверя – от 1970 година.) Навремето съм писал и аз за това как *science fiction*, научната фантастика успява понякога да предвижда открития или технически постижения като междупланетните полети или комуникационните спътници например. Буличов е уцелил десетката – едно от очарователно и случайно попадение навярно, резултат по-скоро на човечност, а не на някакво научно ясновидство. Защото едва наскоро невробиологията разкри, че емпатията, тоест съчувствието или състраданието не са само морална категория, а имат биологическа основа. Сред 100-те милиарда неврони в мозъка има и такива, които отговарят за способността ни за съпреживяване.

Буличов, впрочем, не използва думата „емпатия“, а аз ще използвам понятията от горните редове свободно, като синоними, разчитайки на едно интуитивно разбиране на същността. Който иска дефиниции, ще открие много, като гугълира „емпатия“ или “empathy“.

Огледалните неврони са открити от италиански учени някъде през осемдесетте-деветдесетте години на миналия век у маймуните макаци. Наречени са така, защото тези мозъчни клетки се активизират, когато животното извършва някакво

действие - например ръката му се протяга към банана, *както и* когато то наблюдава друга маймуна или човек да посяга към банана; тоест невронът „отразява“ поведението на другия. По-късно огледални неврони са намерени и в мозъчната кора у човека и оттогава те стават обект на многобройни изследвания по цял свят, използващи „тежката артилерия“ на модерната наука като функционалния магнитен резонанс (вариант на ядрено-магнитния), електро-енцефалограми, магнитни енцефалограми и т.н.

Тези изследвания показват, че някои дялове на мозъка – например долната част на предния лоб, – се активизират, тоест подават импулси, при усещане на допир или при някаква емоция (болка, отвращение, но и задоволство) по същия начин, както когато същият човек наблюдава някой друг да бива докосван или да изпитва болка, отвращение или радост...

Когато за първи път прочетох за биологичната основа на емпатията, за мен това бе смайващо откритие, но и някак очаквано, обнадеждаващо доказателство, че способността да съчувстваме (и евентуално – да помагаме) е част от човешката ни същност. Налагам си трезво да добавя тук, че засега връзката между емпатията и огледалните неврони е все още хипотеза според строгите стандарти на науката – интригуваща, но и оспорвана хипотеза. Обаче дори беглото, по стандартите на есеистиката, проучване в интернет ми показва, че в изследователските институти стават много и много интересни неща, които са на път да ни помогнат

по-добре да разбираме себе си.

За емпатията се правят всякакви проучвания, включително за връзките ѝ с различни патологии като аутизма или садистичните наклонности. Според общодостъпното знание емпатията има когнитивен (познавателен) компонент – това е способността ни да *разбираме* състоянието, чувствата на другите, и емоционална съставка – съпреживяването. Следователно, казах си, имаме шанса да бъдем непълноценни или дори психопати поне по два начина – да не успяваме да разбираме какво се случва с хората край нас, или пък да можем хладно и аналитично да разбираме какво става, но то да не ни интересува, тоест да ни е ампутирано спонтанното чувство за състрадание.

Едва ли в това има нещо сензационно ново от гледна точка на всекидневния ни опит, но е утешително, за мен поне, че науката се опитва биологично и анатомично да обяснява защо сме такива, каквито сме, и да дава идеи на психиатрите и психоаналитиците.

Така е и с връзката емпатия – алтруизъм. Дано вече не очаквате тук и нататък научна изчерпателност и терминологична прецизност от моя страна. Само маркирам сведения и идеи, заслужаващи размисъл. Алтруизма нека го приемем простичко като склонност да правим добро, без да очакваме пряка и бърза отплата. Емпатията, можем да прочетем в интернет, на български език, „стои в основата на градивното социално общуване и води до формирането на алтруистично поведение.“

Банално вярно като че ли, но и това било хипотеза.

За мен не е. Въпреки че съм изчел и чул – а и всеки е чел и чул – безброй разсъждения, подкрепени с житейски примери, как помагането на някого, уж безкористно, е всъщност проява на собственото его, суета, тънка сметка, че доброто ще ни се върне (сметка, водена тук или на небесата) . Или че даването на нещо – ситна милостиня, дарение „кой колкото може“ е просто опит да избегнем обичайното и ирационално чувство за вина пред лицето на чуждото нещастие.

Същото е с тълкуването на съчувствието като дребна и скрита злорадост – „Добре, че тази беда не ми се случи на мен“. Може да става дума за болест, фалит или земетресение. . .

Всичко това го има, всичко е почти вярно в доста много случаи. За състраданието и самообвиняването например ми се ще да напиша нещо, имам спомени за нелогичното си чувство за лична вина пред лицето на чужда беда. Но тъй тръгна този текст – повече по „научната част“. За мен силно въздействащо доказателство за емпатията и алтруизма като част от еволюционното ни наследство са любителските кадри, които могат да се

видят в YouTube например на

<http://www.youtube.com/watch?v=TNwMuQ297xM> или

http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=rZpOuqPPNu0.

Млада антилопа импала е нападната в реката от крокодил, един хипопотам ѝ помага да се изкатери на брега, прави ѝ нещо като първа помощ... Разнежена бяла мечка си играе с куче на верига... Котка кърми някакъв катеричест гризач – наред със своите котенца... Друга котка и нещо друго мишчесто (хамстер май) си разменят нежни ласки, после, докато котката се храни от чинийката си, хамстерът се намърдва целият вътре... Шимпанзе – като майка, защитник и другар в игрите на бяло тигърче... Едра домашна кучка кърми тигърчета, погледът ѝ е умилителен, а котето, гушнало се в нея, излъчва благодат...

Знам, че любителското тълкуване на подобни сцени може да е повлияно от човешката ни гледна точка и че в някои случаи на необичайно „майчинство” или покровителство има елемент на заблуда по отношение кой кой е. Обаче все повече изследвания в областта на поведението на животните и невробиологията потвърждават, че емпатията е налице при бозайниците, а може да е дори еволюционно по-стара. Делфини са спасявали хора от удавяне или нападение на акула; в лабораторни условия гризачи демонстрират емпатия към съседите си по клетка, подложени на болка...

В проявите на емпатия и алтруизъм – вече не знам мога ли да ги разгранича, докато гледам филмчета за животни, – може да се прозре еволюционен механизъм, подчинен на императива за оцеляване. Писах вече в други есета, че по-често срещаната стратегия за запазване на индивида и вида е била агресията – борбата за надмощие над другия сред нашите и борбата с различните от нашите. Намирам обаче някакво утешение във факта, че природата е пробвала и запазила и този вариант – съчувствието и помощта за по-слабия.

Оставила ни е в наследство, може би, и заблужденията, измамите, разочарованията... Видео: тигрица, на която са ѝ отнети малките, кротко кърми прасенца, маскирани с раирани жилетки... Да, такива неща се случват и при хората. Вероятно най-несензационният извод от съвременните изследвания върху емпатията, е че сме по-склонни да съчувстваме на страдащи и бедстващи, които принадлежат към собствената ни раса, култура или социална група.

Такива сме си. Но сме способни, за късмет, малко да се samozаблудим и да се идентифицираме с някой различен, когато си навлече подходяща

тигрова раирана жилетка. Способни сме, макар и в по-редки случаи, да съчувстваме на очевидно съвсем различния – птиче, коте, сополиво цигане, японче след цунами. Като Майка Тереза – за нея трябва да пиша отделно, – албанска католичка, родена в Македония, посветила живота си на бедстващите индуси.

Та ето я вече, доста преди края, поуката от това есе – да не забравяме, че сме способни на човечност. Науката го доказва. И щом тази способност е закодирана в мозъка, щом е отдавнашно наследство от еволюционните ни предшественици, едва ли трябва да се доверяваме на мъдреците, престанали да забелязват човечността около нас и пророкуващи близката ѝ гибел.

Откритията на невробиологията и психологията вече се пробват в практически експерименти, например програми за обучение по емпатия и използването ѝ за рехабилитационни цели. Такава е „Фермата САЛИ“ (SALI's farm) в Канада, където деца в риск се отглеждат в съжителство със спасени селскостопански животни, така че да се учат и лекуват взаимно. Изследва се и приложението на емпатията в бизнеса – как принципът „да те е грижа за другите“ може да подобри отношенията в една фирма или връзките между производители и потребители.

Пак само нахвърлям накратко тези примери, защото запазих за края смайващите хипотези на Вилаянур Рамачандран от Университета в Сан Диего, Калифорния, наричан „Марко Поло на невробиологията“, една от стоте най-влиятелни личности на XXI век според класациите на „Тайм“ и „Нюзуик“. Преразказвам нататък по скрипта на негова презентация пред ТЕД конференция от 2010 година. (http://www.ted.com/talks/vs_ramachandran_the_neurons_that_shaped_civilization.html; има субтитри на български език.)

Едната хипотеза на Рамачандран е за значението на огледалните неврони за човешката способност за имитация и подражание, а оттам – за цялата ни цивилизация. Някъде преди 75 до 100 хиляди години, казва ученият, се наблюдава внезапно и бързо разпространение на уникални човешки умения като употребата на огъня, инструменти и подслон, говора, както и способността да разбираш мислите и поведението на някой друг. Въпреки че човешкият мозък е достигнал днешните си размери още преди 300 или 400 хиляди години, въпросните съдбоносни постижения се случват за сравнително кратко време. И това е според Рамачандран тъкмо след появата на огледалните неврони, отговорни за уменията да имитираш чуждото поведение, включително нечие случайно откритие за ползността на огъня, тоягата или камъка. Например, ако на полярната мечка са били нужни, еволюционно, хиляди поколения, за да се обзаведе с пухкавата си козина, човешкото дете можело вече за няколко минути да

научи как баща му убива бялата мечка и се загръща с въпросната козина. Откритията не се губят, а се предават през поколенията; така имитацията и подражанието лягат в основите на човешката култура.

Нататък става още по-интересно.

Рамачандран обръща внимание, че в мозъка ни освен огледални неврони за действие (посягането към банана) има и такива за докосване. Тоест определени клетки се активизират, щом ни докоснат на определено място на ръката, и същите клетки подават сигнали, когато наблюдаваме някой друг да бива докосван на същото място. Но защо не се объркваме? Електродите, поставени от изследователя по черепа, регистрират импулс, ние „съпреживяваме“ факта, че онзи, другият е бил докоснат, но не го усещаме. Това е, обяснява Рамачандран, защото рецепторите за допир и болка в собствена-та ни кожа подават на мозъка сигнал – „Спокойно, не пипат теб“.

Обаче ако анестизираме ръката с инжекция, тя става неспособна да подаде сигнала, опровергаващ информацията от огледалния неврон. И тогава буквално усещаш в своята си ръка наблюдаваното от теб докосване до другия участник в експеримента. Размива се бариерата между теб и него.

Бариерата била кожата.

„Отстранете кожата, и ще усетите докосването на онзи човек в ума си.“

И в по-ранни презентации Рамачандран разказва за фантомните болки. Става дума за пациенти с ампутирани крайници, които обаче съвсем истински си болят. Изумителното е, казва ученият, че ако такъв пациент усеща въображаема болка в липсващата си ръка и наблюдава как експериментаторът масажира ръката на друг участник в опита, въображаемата болка стихва.

Къде тогава наистина е границата между мен и другия?

Губи се, казва този невъзможен учен. Изучаването на огледалните неврони ни позволява по-добре да осмислим какво ни разделя и какво ни прави съпричастни с останалите човешки същества и да допуснем, че всъщност сме много по-свързани, отколкото си представяме – и то не само чрез фейсбук и интернет. Мозъчните ни клетки си разменят сигнали, докато си говорим и се гледаме един друг.

А пък като се замислиш, че същите тези клетки са ни помогнали да направим цивилизация...

Чакам Рамачандран или друг учен да задълбае повечко (спомнете си за Кир Буличов) в способността ни да споделяме и радост.

Графика: Пламен Атанасов

Тази книга е нещо средно между Евангелието и „Островът на съкровищата“. Винаги ми е правило впечатление, че повечето опити да се преразкаже библейската история не са нито достатъчно радикални, нито достатъчно смислени. Затова реших да го направя по своя си начин. Тук дванайсетте апостоли са всъщност дванайсет морски грабители, обръгнали практики и дървени философи, които обръщат всичко с хастара навън. Техният прагматизъм на оцеляването и почти европейският им рационализъм се сблъскват с лежерността и мистицизма на Изтока.

С непредвидими последици за цялата културна история на човечеството.

Резултатът е пред вас.

Съдете строго автора.

Янчо Чолаков

ДВАНАЙСЕТ РАЗБОЙНИЦИ

Апокрифен роман

*Не вярвайте на ни една моя дума, без да сте
я проверили!
Буда Гаутама*

*И като се поотдалечи, падна на лицето Си, молеше се
и думаше: Отче Мой, ако е възможно, нека Ме отмине тая чаша,
обаче не както Аз искам, а както Ти.
Евангелие от Йоана, гл.26, 39*

*Животът май е несправедлив. Който не го цени, не го губи, а който го
цени, го губи.*

Дванайсет разбойници атакуваха триремата, с която пътуваше управителят на Юдея.

Те не ценяха живота си. Изобщо.

– Колцина са?

– Дузина – отвърна слугата.

– Обикновена или дяволска?

– Преброих ги точно – дванайсет са, а че са дяволи, това е сигурно.

Управителят не беше виждал такова чудо: седемдесет и пет изпитани в бран войници да отстъпват и да се разбягват като пилци под напора на шепа намусени проклетници. Не случайно се бе сетил за Сатаната, злото божество на подвластния му народ.

Не бе ясно кога се бяха промъкнали в протока. Забелязаха маневреното им корабче с един ред гребла от подветрената страна едва когато първата кука се хлъзна по римската палуба със съсъка на решила да хапе змия. Голямото и малкото четиригълни ветрила на централната и предната наклонена мачта избухнаха в огнени божури от хвърлените по тях факли. Отначало от висок, превишаващ бордовите стени кастел¹, на абордиращия кораб наскачаха с крив меч и кинжал в ръцете трима мъжаги, които очевидно носеха лоши вести. Единият от тях се уригна, средният хлъзна, а третият пръдна, което се смеси с парфюма от средиземноморски водорасли и дим. Сетне те се юрнаха към хората на центуриона Манлий Скантила, които се опитваха да спуснат подвижния мост, и им отрязаха главите, заедно със задържащото въже на дървената стрела.

Още четирима нападатели се изкатериха откъм кърмата и стрелите им клъвнаха – къде по окото, къде по тила – четиримата кормчии, които манипулираха страничните кормила. А както е известно, у стотонните плавателни съдове тези кормила са дълги и обслужването им изисква значителен разход на сили.

Последните петима пирати, въоръжени с неприятни наглед копия, изникнаха изневиделица около правоъгълната надстройка във вид на кула със зъбери, в която по инструкция се озоваваха по време на бой римските военачалници, и ги обидиха с по едно остро сръгване между ребрата. Към същата тази спасителна кула бе търтил и боцманът Публий Сула, който седна сега на палубата с продупчен крак и лице като втричен во сък, за да поругае на воля.

– Това световна империя ли е? – мърмореше той. – Прилича на червясал сухар. Не е в състояние да опази дори собствените си граждани... А при Републиката не беше така! – Един комар го жилна и той се плесна. – Отдавна плавам, а не мога да свикна с тях... Хиляди години вече ни хапят, но не ми е известно някой да е казал, че е свикнал с тях.

¹ В миналото корабните кастели били разработени с цел да приютяват лъконосците и да им дават оптимална позиция по време на сражение. – Б. а.

По врата го удари брадва и както си мрънкаше, главата на Публий падна в шепите му. Преди да склопи очи, главата видя: – не можеше да бъде! – от трюма извякоха самия управител на Юдея с подигравателно нахлузен на темето кожен сандал, ремъчките висяха покрай ушите му като обици на източна принцеса, а очите му се бяха окръглили подобно на стъклени топчета за детска игра.

Ето такава бе развързката, която Публий зърна. Сетне душата му отлетя в някаква тъма. Нямаше нищо в тая тъма, освен плач и скърцане със зъби, но вероятно само така му се бе сторило.

Макар и разбити вече от Агрипа край Наулохус, в някои части на Средиземноморието пиратите на Секст Помпей все още сериозно затрудняваха подвоза на стоки към Остия, главното пристанище на Рим.

Тези бяха дошли от обвитите в мараня жълточервеникави склонове на близкото крайбрежие със скромните къщици, където животът бе пълен с плач и скърцане на зъби. Вражите галери бяха техният поминък. Климатът не ги вълнуваше особено – не правеха разлика между грака на бурята и фученето на горещия вятър, излязъл от изоставената без надзор фурна на небесния пекар. Най-честата музика, която бяха чували, бе грохотът на приборя, приплетен с куркането на празните им черва.

– Дойде време да се преброим – бе рекъл след последната битка първият разбойник, който заместваше заловения наскоро от римляните темен главатар. – Един, двама, трима, четирима, петима, шестима, седмина, осмина, деветима, десетима, единайсет, дванайсет. Дванайсет парчета! Само толкова останахме.

За този първи разбойник разправяха, че веднъж бил ранен и изпаднал в безсъзнание. На оня свят долетял ангел с кантар и взел да тегли греховете му, но кантарът се счупил. Подир два дни блънуване и треска, болният се съвзел. Висши сили го били върнали към живота, докато успеят да изковат в Небесното царство теглилка, способна да издържи товара на неговите прегрешения. Оттогава бяха изминали девет години, но очевидно там горе ангелите – ковачи още не бяха постигнали нужния резултат.

– Трябва да си освободим водача, защото се боя, че аз не ставам. Онзи преди мен имаше цяла кофа с мозък! – бе отсякъл веднага след преброяването първият разбойник и бе стъкмил план, в който употребата на груба сила бе в изобилие, а използването на разум – за всеки случай. С едно изречение – трябваше им за заложник оня, който би могъл да помилва бившия им главатар. При това цял и непокътнат. Този човек бе част от римската административна машина и бе назначен за прокуратор на Юдея

лично от император Тиберий. Сред стражевите команди на четверовластника цар Ирод Антипа бяха внедрени немалко местни хора, които даваха дежурства на сигналните кули. Те скоро изоставиха дебненето на търговските платноходки и се заоглеждаха за военни кораби с железен таран и бронзово украшение на вълнореза, във вид на гордо разперил криле орел. И така, следенето продължи до деня, в който първият разбойник узна от подаваните с разноцветни флагчета сигнали, че подобен на търсения кораб със знаците на августейшата власт, но и с тези на Юдея, захожда към Протока на одраните лъвове.

Останалото бе въпрос на безумие, а от него дванайсетте имаха в предостатъчно количество.

Те пъргаво се присламчиха със своята либурна² към римския плавателен съд. Триремата, която превзеха двацет минути след стъпването си на нея, разполагаше с два железни предни кола за разрушаване на вражеските гребла. Но и те не ѝ свършиха работа, само дето ѝ придаваха силует на африканска слоница. Нито тези метални бивни, нито масивният корпус ѝ помогнаха съществено.

Центурионът Манлий Скантила се бе сгърчил полужив, подобно на меднозелен гущер.

– Доубий го и да приключваме с дреболиите! – нареди първият разбойник на петия от дванайсетте.

– Защо? – попита мазно петият. – Бихме могли да изкрънкаме откуп за...

– За да не живеем в недовършен свят!

Петият погледна поваления легионер и подири в себе си повод да го намрази, но не намери такъв и затова го уби, без да го мрази. Прободе центуриона Скантила право в сърцето и заживя оттук нататък в една позавършена среда на местообитание.

Докараха с ритници управителя юдейски и го туриха да седне върху гърба на пресния труп, докато първият от дванайсетте получи дървено столче за същата цел.

– Тъкмо си пиеше нектара – ухили се шестият разбойник, който бе опленил високата особа и я бе домъкнал насам с побутване и насочвайки я енергично с острия връх на кожения си ботуш.

Дали не беше отрова? Първият от дванайсетте погледна чашата в потрепващата ръка на управителя. После се взря и във физиономията му. Не, мъжът пред него едва ли би се самоубил...

² *Либурна* – лека и маневрена галера с весла, която била взимствана от илирийските пирати. – Б. а.

– Какъв е тоя бъркоч? – попита го на звучен латински. Макар че можеше да пробва и на арамейски. Запитаният нямаше как да не владее тоя език, като се имаше предвид длъжността му.

– Любимата ми закуска, простако – последва отговор. – Смесва се пчелен мед, счукан чесън, лимонов сок и ситно натрошен орех. Резултатът е хем сладък, хем лют, хем кисел, но със сигурност полезен.

– Хм. Стомахът ти навярно се чуди на откачения вкус на главата.

– Внимавай, простако! Разговаряш с римлянин, един от господарите на света!

– В такъв случай трябва да знаеш какво чиним ние. По цял ден бърхтаме господарите на света и още не ни е омръзнало. – Първият разбойник посочи последния – младеж с красиво лице. – Виждаш ли го онзи ейтам, дванадесетия от нас? Ако ме наречеш още веднъж простако, ще те подаря на него. Известен е като Целувача на мъже. – Говорещият разпери театрално ръце. – Какво да се прави? Където има задник, там се навъртат и манафи³. Вие имате ли нещо против? – обърна се той към своите другари по ненавист към всичко, що е римско.

– Не – каза вторият разбойник. Бе мушнал в къргълъка си бляскав крив нож и сега сложи длан върху позлатената му дръжка.

– Не – каза третият разбойник.

– Не – каза четвъртия разбойник.

– Не – каза петият разбойник.

– Не – каза шестият разбойник.

– Не – каза седмият разбойник.

– Не – каза осмият разбойник.

– Не – каза деветият разбойник.

– Не – каза десетият разбойник.

– Не – съгласи се и единайсетият разбойник.

– Чудесно предложение! – каза дванайсетият разбойник, този с красивата външност. С полуусмивка. Светът не бе виждал по-странна усмивка от тази.

Ликът на управителя се обезцвети. Пот бе оросила челото му, но може би причината за това бе магменопарцалената топка на слънцето, чийто лъчи се забиваха по-точно от запалени стрели. Той отново огледа разноезичните роби, които от солидарност с неприятеля бяха спрели да гребат, и с това нарочно бяха улеснили маневрата на пиратската унирема. Ако бъдеха освободени по волята на морските негодьяи, те сигурно щяха да

³ Ако трябва да сме съвсем стриктни, тук бе употребена нецензурната латинска дума „кинеди“. – Б. а.

го насекат на мръвки, без да му мислят много-много.

– Аз... аз – з... – заекна той – защитавам сенатските интереси. Просто си гледам задълженията, това е. Не мислете, че милея особено за принципата. Никога не съм бил сигурен дали съм достоен човек или боклук и затова не зная дали онзи, който се опитва да плисне канче студена вода върху пламъчето на душата ми, не ми желае всъщност доброто. Ето защо аз не гледам непременно на хората, които ме нападат, като на мои врагове. Може и да са ми доброжелатели!

Такива неща надума управителят. Прякорът му беше ту Женения, ту Прозрелия. Макар да не бе ясно какво удивително имаше в това, че се бе оженил, нито какво толкова бе прозрял. Зевзеците твърдяха, че едното следвало от другото. Човек първо трябвало да се ожени, а после да проумее някои неща: както Сократ навремето.

Между другото, неговото същинско име бе Понтий Пилат. Същия онзи Пилат, когото сирийският легат Вителий щеше да отзове заради несправяне с поверените му функции. Вероятно вследствие на клеветнически донос. После разбрали– недоразбрали историци щяха да пишат, че заговорници го били пронизали с нож в гърдния кош, в деня на голямото слънчево затъмнение от 3 април 33-та и това нараняване го направило недееспособен. Така или иначе, през 36-та година прокураторът щеше да напусне Юдея под предлог, че има здравни проблеми, и никога повече нямаше да се завърне в нея.

Първият разбойник прихна да се смее, а той познаваше само един смях – искрения. Накрая рече:

– Истината в твоята уста се превърта като палачинка в тиган. Всички римляни се отличават с това качество, което винаги ме е изумявало.

Той заслони с ръка лице, за да се предпази от заигралото се слънчево зайче и се загледа в яркосинята морска шир, чиято прозрачност на места достигаше шейсет метра. Някъде там ята от брадати риби унищожаваха тонове космести водорасли.

– Когато видях мъртвешкия череп на знамето ви, реших че сте киликийци – каза Пилат. – Именно те измислиха този флаг, под който да извършват набезите си... и който изглежда получава все по-голямо разпространение... Но не разбирам на какво разчитате. Преди няколко десетилетия – да, тогава бяхте сила. Спомням си прекрасно разказа на дядо ми – как екипажите на Путлий Сервилий се провалили и Сенатът гласувал извънредни правомощия на Гней Помпей за борба с „морската напаст“. И как той пленил двама хиляди души, а десет хиляди били убити. Сетне обаче и синът на Гней – Секст, си спретнал собствена пи-

ратска флота и тези, които го били назначили, се чудели какво да сторят. Ако пиратите от сицилийските води не бяха взели парите на Спартак и не бяха го зарязали да се оправя сам с легионите, вместо да натоварят армията му и да я прехвърлят на някое стратегическо място, господството на Рим днес навярно би било само спомен... Истината е че пиратите и Спартак – това бяха двете най-могъщи антиримски сили, но те говореха на различен език и не можаха да се споразумеят помежду си. Тъй че, ако не бяхте измамили Спартак!...

– Не ние го предадохме – отвърна предводителят. Гласът му бе станал неопределен и той приказваше сега някак с отстранение. – Смяташ ни за долна ган, нали? Но ние сме солта на морето, както вие – на земята. Е, ако хвърлиш мрежа във водата... ще извадиш и добри, и лоши риби. Така и измежду нас има всякакви люде. – Говорещият въздъхна, вгледан кой знае защо в дванайсетия разбойник. – Правили сме какви ли не зулуми – което е вярно, вярно е. Били сме се срещу римляните, но сме се били и на тяхна страна. Защото в този свят действително се води битка, но тя не е толкова срещу Рим... Започнала е още преди да бъдем заченати и никой не може да каже къде ще ѝ излезе свършека!

Пилат се завъртя нервно на седалката си от мъртвешки гръб.

– Слушайте, аз така и не разбрах какво искате от мен? Може би откуп? В кесията, която ми отне този тук – той кимна към заловилия го мъжага, – има триста и шейсет циркулиращи сребърни монети, от тези на Макавеите. Ако си ги разделите, всекиму от вас ще се паднат по трийсет. Това се равнява на месечната надница на наш легионер...

– С подялбата им ще се справим и без теб – прекъсна го хладно първият разбойник. – Но да си дойдем на думата.

– Да?

– Варава.

– Невъзможно! – подскочи управителят, ала две яки ръце го върнаха неумолимо върху неудобната гърбина на мъртвеца.

Изведнъж го озари догадка.

– Да не би... О, богове! Онзи бандит Варава ли е вашият арестуван главатар? Синедрионът го предаде в ръцете ни преди има-няма две седмици. Ще бъде съден за организиране на въоръжения метеж, при който, впрочем, е имало и пострадали евреи. Не мога да... В никакъв случай!

– Можеш – каза мрачно мъжището срещу него.

– Знаем, че можеш – добави убедително и дванадесетият разбойник, онзи с красивото лице.

...Край тях тихо се плискаха вълните на доброто старо море.

Средиземното море, което сънуваше, че е океан, заобиколен отвсякъде с наблъскани една в друга цивилизации.

Небето над Йопия приличаше на упражнение по овладяване на образността. В пристанището влезе кораб с платна, издути от вятър в лошо настроение. Сърдити вълни лашкаха лодки с дрипави ветрила.

Корабът възви. Пусна котва на такова отстояние, че да не се разломи в плитчините и зачака бурята да отмине.

Между балите в трюма третият моряк, чието рождено име бе Йаков, и единадесетият, който се казваше Йоан, хвърляха зарове с черепи, вместо с точки, и местеха пулове от слонова кост върху опъната щавена кожа, разчертана на квадрати и правоъгълници. От време на време вълните така люшваха корпуса, че се налагаше играта да бъде подхваната отначало, но това като че ли не впечатляваше особено двамината участници в нея.

– Колко още ще изкараме така? – питаше Йаков. Бе сложил заровете в чашка, а да ги раздрусва не му се налагаше, те сами се тръскаха. – Ограбили сме повече кораби, отколкото са въшките на главата ми. Накрая ще ни пипнат и ще ни разпънат.

– Може преди това и да ни опънат – изкоментира Йоан с такъв тон, сякаш водеше теоложки спор. За разлика от събратята си по съдба той бе учил нявга за оратор в ефеското школо, което несъмнено го превръщаше в особен случай между тях. – Ще ни надупят като млада поетеса в римска брачна стая – и той си представи за миг преподавателката си по гръцка литература Цезония Пудика, която рецитираше във върховния момент на акта фрагменти от еротичната си поезия, състоящи се от подбрани възклициания.

– Не само ще ни надупят, но и ще искат сами да си напльончим гъза! – заключи Йаков, доволен че бе изнамерил достоен завършек.

– И тогава оня младок Юда, когото Петър остави в екипажа с изрично-то условие да не се задява с мъже, докато е на борда, ще бъде единственият доволен от развоя на събитията! – каза Йоан.

– Ако имаме късмет ще се смият и ще ни направят услугата да ни прережат гърлата, преди да ни турят на кръста, както е постъпил Цезар с пленените при Фармакуза пирати – додаде Йаков и захлупи чашката. – Тю, да му се не види, двойка! Ти си. Ако ще ме разпъват, бих предпочел да е с главата надолу. По-лесно се умирало.

– Да, ама припикае ли ти се, преди да си пукнал... е, таман ще има к'во да пишеш. Шестица! Пак съм аз! Да не говорим, че провесят ли те обратно, лайната ще излязат направо през голямата ти уста! Пет. Късмет. В буря

ми върви, ако не възразяваш.

– Тя май че взе да утихва. – Йаков посегна да посочи, но се сети, че показалецът му липсваше. – Аз бих си избрал да ме разпнат във формата на буква Х. Така човек се чувства някакси като гълъб в полет... – Троп. – Пак двойка! Тъй и броя на годините си няма да стигна. – Той почеса ожесточено татуираната на рамото си сепия. – Побеляха ми косите от тоя занаят. „Не стига това, ами и четината под пъпа ти избеля! – викаше жена ми, кога имаше щастие да ме види. – То вашето бива дертове, бива кахъри, ама чак пък толкоз!“ Как да ѝ обясниш? Истинско чудо е, че още съм тук, заедно с всички вас. И че още съм цял. – Той повдигна длан на нивото на очите си. – Е, почти цял – когато стане студено, боли. И знаеш ли какво? Тук съм, защото на брега, всред юдеите, трудно ще се намери още една дузина мъже, способни на нещо повече от това да хвърлят зарове за табла.

– Побелееше ли ми косъм на младини, режех го из основа – измърмори Йоан. – За да не порасне отново.

Йаков погледна въпросително темето му. Онзи беше късо.

– Така де! – оправда се Йоан. – Накрая всички косми побеляха... Сега поне бели да имах! Ехе-хе, отново шестица! Направо те утрепах! Знаеш ли, че снощи пак сънувах онова. Не ме оставя на мира. Че една бабичка ме спира на пристанището да ме пита за улица, която не зная, а между-временно корабът отплува и ме забравяте...

– Чувал ли си случката за оня чвор, сенаторът Катон Стари, който спрял да се изсекне, а в това време корабът му потеглил? Свитата му се била качила на палубата сама и сигурно е въздъхнала с огромно облекчение, когато е узнала, че дъртия пърдел е останал на брега. Казват че бил голям кутсуз. Непрекъснато мънкал, че Картаген трябва да бъде разрушен. Накрая Картаген паднал, но той бил хвърлил топа няколко дни по-рано и не могъл да види мерака си осъществен. Не се впрягай, но това е всичко, за което твоят сън ми напомня!

– Три години.

– А?

– Катон е умрял не три дни, а три години преди рухването на Картаген.

– Да, ама това с трите дни звучи по-хубаво.

Йаков рече да се облегне назад и едва не падна. Дали го бе обзела умора или може би отегчение, не бе ясно от полумрака, който ограбваше лика му. Очите му бяха ръждиви под бронзовото чело. Подири опипом нещо с пръсти и го измъкна – беше бутилчица от опушено стъкло, в което ле-

ниво жълтееше някакво питие с черничево дръвце за оцветявка в него. Тропна го връз опънатата на масичката кожа и пуловете се разпиляха.

Йоан щеше да възрази, но го погледна и разбра, че играта бе приключила.

– Добре де, добре – каза примирително накрая той. – Уф! Сега бих изсърбал паница леща.

Макар да бе привикнал с къркането на какви ли не бълвочи, съдържимото на стомаха му бе потеглило нагоре. Червивите сухари и блюдото от тестиси на средиземноморски делфини, които бяха оръгали, му идваха множко.

Кое ли ги люшкаше толкова – вълните или запретената от предводителя им мазножълта течност?

– От колко време не си виждал семейството си? – запита внезапно Йаков и обърса устни с длан.

– Не ми и трябва! – тросна се Йоан. – Жена ми... – и замълча. Явно беше една от онези семейни истории, които е по-добре изобщо да не бъдат разправяни.

– А пък моята се смахна след оная случка с равина, дето я прокле. – Но останалите бяха слушали неведнъж случката с жената на Йаков, която се бе смахнала след като равинът я бе проквел. Така че той се въздържа да я сподели за пореден път.

– Нали си спомняш какво разправяше Андрей, когато се върна от сушата?

– Какво?

– За някакъв пророк, който пътувал на осел от Капернаум към Йерусалим. Изцерявал недъгави и пропъждаше бесовете от обсебените. Обявил се за цар юдейски и населението го посрещало като месия.

– Не било осел, а катър! – вметна Йоан.

– Какво?

– На катър май че пътувал, не на осел!

– Хе, това са подробности!

– Подробности понякога са важни.

– Чу ли що хортувал? Че ни фарисеите, ни садукееите знаят какво говорят на народа, макар и това, което говорят, да изглежда вярно.

– И без него ми е ясно. Друго?

– Рекъл още, че в свят, в който всичко върви към разпадане, отказът е по-важен от придобиването.

– Какво, какво?

– В свят, в който всичко върви към разпадане, отказът е по-важен от

придобиването.

– Дали ще мога да го повторя? – усъмни се Йоан. Опитваше се да се вслуша в здравия си разум, но разсъдъкът му очевидно бе запелтечил под въздействието на цар Алкохол. – В свят, който върви към разпадане, отказът е по-важен от придобиването... Какъв отказ? Какво придобиване? Нищо не разбирам. Този човек трябва да е луд.

Зад гърба им проскърца врата.

– Че кой е нормален? – запита един глас. – Няма ни един, който да е проумял какво всъщност става на тоя свят и да не се е побъркал!

Йаков бързешком прибра бутилчицата на скътано.

Беше Петър, временният им главатар, когото наричаха на майтап Свети Петър. Вярно, това му прозвище използваша само в негово отсъствие.

Той издърпа едно триного столче изпод вехтата масичка и тежко се стовари върху него. Столчето геройски издържа каменната му снага⁴.

– За учителя от Назарет ли иде реч? – осведоми се той. – При тая оскъдица такива като него ще цъфнат и ще вържат. Не е имало оскъдица, в която да не е цъфнал поне един пророк. А сегашната гладория е незапомнена, жалко че онези, които бяха в състояние да я възпеят, вече изпукаха с молитва за тридневна коричка хляб на устата. Йоане, я иди горе и извикай Андрея, да ни изприкаже още малко за тогова.

След минута-две те вече се бяха настанили край масичката, а тя като да бе вълшебна – не четирима, четиридесет разбойника да бяха, сякаш пак щяха да се съберат около нея. И наистина, скоро подът простена и някой надникна. Беше Тома. Махнаха му да се присъедини към тях.

– Ти видя ли го лично? – поинтересува се Петър. – Как изглежда?

Този въпрос накара Андрей да се поколебае.

– Добър човечец...

– Познавам много подобни – разпали се Йаков. – Такъв и да го ошамариш, няма да се скарате!

– Той е някак... различен. В образа му има нещо... неуловимо – звездно, което се скрива и открива в зависимост от достойнствата на онзи, дето го наблюдава.

– Да не е с три крака и два грездея? – попита Тома.

– Млъкни, Тома! – срязва го Петър.

– Исах само да зная дали...

– Казах да млъкнеш! – стрелна го с поглед Петър и онзи се сви като влажен парцал под августовско слънце.

⁴ Петър – името е с гръцки произход и означава камък (от гръцкото *petros* (*πέτρος*) – скала. – Б. а.

– От него се излъчва благообразие, което ми е трудно да опиша – въздъхна Андрей. – А иначе си е с две очи и един нос като мене и тебе, спор за това няма.

– Да чуем какво още е говорил.

– За семейството, за семейството кажи! – ухили се до уши Йоан.

– Семейството е част от плана на Бога, не на човека; човек не изпълнява своя, а Божия план, но не го разбира. Защото никой не може да уразумее Божия план. А жената...

– Кажи, за жената кажи!... – кефеше се Йоан. – Дето била форма на измама.

Те се напрегнаха да чуят кой знае каква мъдрост от Андрей. И я чуха:

– Когато Господ реши да учи някое същество на любов, той го прави жена.

– Не е луд! – обяви Йаков и, кой знае защо, дори въздъхна облекчено. – Хич не е луд!

– Моята жена май не е запозната с това гледище – каза Йоан мрачно. – Остана си същата кучка, каквато си беше в деня на венчавката.

– Кучка или курва? – заинтригува се Андрей.

– Че каква е разликата? – учуди се Йоан.

– Сега ще ти река една философия – намеси се Тома. – Курва – това е занаят, а кучка – призвание. Лесно ще познаеш кучката – в един момент, когато си хлътнал напълно по нея, тя ще ти каже – те винаги говорят така: – „Еди-кой си, ти изобщо не ме познаваш!“ Тогава просто я заколи, а ако нямаш възможност, тръгни си и никога повече не се обръщай назад. В онуй латинско даскало не ви ли преподаваха тия работи? То е коскоджа ми ти наука!

Петър отново го изгледа.

– Заший тая уста или аз ще я заشيا!

Пръстите му опипаха мушнатата между бримките на вълнения елек губерка. И това не беше на шега. Не беше даже и полунашега-полунаистина.

– Гроб съм! – обяви стреснато Тома. – Нито думичка няма да чуете повече от мене! По-скоро от мумията на Ливия ще изкопчите с какво е отровила Август, нежели да ви съобщя мнението си отсега нататък.

– Едва ли някой ще загуби особено от това, освен може би тишината! – рече сприваво Петър. – Да не съм те чул да плещиш пак! Трето предупреждение няма да има. Не обичам да предлагам едно нещо три пъти по-дред, защото се страхувам да не ми откажат. Онзи, комуто отказват, губи,

а както ви е известно, загубата е несъвместима с моята природа. Хайде на бас, момчета, че няма нито един, който трикратно да ми е отказвал и да е още всред живите?

Басът обаче не се състоя, защото всички отлично знаеха, че първият разбойник никога не губи басове. Именно защото загубата и той бяха несъвместими.

Настана крепка пауза. Едва сега усетиха, че морската шир се бе слегнала като по конец. В дълбоководната мълчава бълбукаха топчести рибоци. Небето лилавееше модро, сякаш бе нарисувано от художник, който бе топил четката си от боброви косми в урна с праха на непрежалим покойник. Жълтият таралеж високо горе се бе свил на топка и бодеше с нажежени игли плюшените тлъстини на облаците, които бяха надвиснали гротескно над изгърбените хълмове по крайбрежието.

Йоан прочисти гърло.

– Та казваш, че този Исус призовавал юдеите да не ходят в римската войска и да бягат от казармите?

– Още не съм го казал, но тъкмо щях да го кажа – отвърна Андрей. – Миналия път го споменах обаче, да.

– Едно е сигурно: римляните не го харесват, а аз обожавам всичко, което римляните не харесват – обобщил Петър, наричан от някои Свети Петър. Стана и се отправи към палубата, за да си вземе глътка бриз. Железата по тялото му подрънкваха своя мелодия – ни весела, ни тъжна.

2.

Този следобед жителите на Иопия бързаха да се приберат по-рано у дома. Личеше си, че се задава проливен дъжд, пък и продавачите на тържището бяха пооредели.

„То барем купувачи да имаше! – гълчаха под нос те. – Пълно е с клетки сиромаси. Каква полза като са свободни граждани!“

„Беднотийка – мърмореха от своя страна купувачите. – Идеш на пазар, извадиш парите от джоба и ги гледаш как се стопяват като снежинки!“

Първият разбойник, Петър, и шестият, Вартоломей, бяха спрели покрай рибарските кошове до вълнолома и слушаха разсеяно как някакъв морски труженник настойчиво ги кандардисваше да си купят срещу неудовлетворително висока сума една почнала да се вмирисва риба. Беше голяма колкото тях двамата, взети заедно, и силуетите им се отразяваха в полуразложения ѝ поглед.

– Това нещо тук е същинско дълбоководно чудовище! – бърбеше търговецът и току накланяше папагалския си нос към тях. – Изплюсква

всичко, което му попадне по пътя – скумрии, херинги, лавраци... и може би носи вкуса на всяка от жертвите си! Едър хищник, какъвто не е бил улавян по тези ширини!

– Благодаря, човече! – каза Петър. – Но и ние с моя другар сме хищници, па макар и дребни, и не проявяваме особен интерес.

Вартоломей запуши нос и почука с присвист показалец по кръглото очище на рибата, сякаш беше затворена врата. При което тялото му промени рязко разположението си, той се наклони, залитна и заби големия пръст на крака си в една от разпръснатите наблизко дървени скари. Отдавна неподрязаният му нокът се нащърби.

– Йох, йох, йох! – изпъшка Вартоломей.

– Охо-хо! – отзова се съчувствено човекът с папагалския нос.

– Май не върви, а? – попита невъзмутимо Петър.

– Търговийката от времето на Ирод насам значително се влоши, а ние всеки божи ден се успокояваме с това, че утре ще е още по-зле. От ранна заран досега съм изкарал един денарий, ей го!

Петър превъртя монетата през пръсти. Замисли се за кратко, после я върна на новия ѝ притежател. Някой я бе кътал дълго, докато се реши да я извади и да си задоволи глада. Денарът беше на Брут, останал от Републиката, но незахабен, дори матричният гланц си стоеше – на него бяха изобразени две от камите, с които при покушението Цезар бе наръган двайсет и два пъти. Двайсет и два? Интересно дали онзи, дето е броил колко са раните, е бил добре със смятането или числото му се е понаправило с повторемостта на двойките, която напомня за ритмичността на нанасяните удари?

– Пази го! – каза Петър. – Сега е само един денар, но след време ще струва цяла шапка пари!

Устата на рибата се бе отворила и показваше редица от зъби–ченгели. Зелените мухи скоро щяха да накацат небцето ѝ.

– Познаваш ли някой от хората наоколо?

– Разбира се. – Продавачът се озърна. – Виждате ли чичката с кривия поглед? Железарят Абсалом е, отива да подкове коня на един роднина. А достолепната матрона с висналите цици? Ребека, омъжена е за римлянин, куратора на библиотеката Гай Руф. По цял ден умува с кого да се извъртка зад гърба на куратора. Зад нея, дето рови из кервиза, е старата Изергил...

Петър пусна приказките му покрай ушите си. Стърчеше и разглеждаше записаните в безоръжните си занимания граждани, обсебени от привидна сериозност. Винаги го бе учудвало изобилието от искреност, но и

недостига на качество в тяхната печал и тяхното щастие. Навсякъде, където и да бе ходил по земята Израилева, беше все същото – работи, поти се, молу се, дрънкай свещени лакърдии, лъжи, търси опрощение, кради, искай очищение. Едни и същи полуусмихнати физиономии киснеха из пазарите, страноприемниците и храмовете – и сякаш всички обитаваха някаква наказателна реалност.

– Те са победени... – измърмори изведнъж той, загледан в баналните хора, които дъвчеха на крак банална храна и пиеха банални полуалкохолни течности. От време на време пускаха и свежи остроумия, които в действителност не бяха нещо повече от махане с шашки из въздуха и кълцането му напусто. Най-вероятно повечето от тях щяха да умрат в постелята – смърт, която Петър презираше.

– Какво рече? – учуди се Вартоломей.

– Те са победени!

– Ами да, римляните ги...

– Нямах предвид господството на римляните – поклати глава Петър – Да вървим при индиеца. Скоро ще ливне такъв порой, че тая риба може да оживее! Ще прогизнем до кости, а на моя ревматизъм това изобщо няма да му хареса!

Петър ходеше с широки крачки напред, Вартоломей накуцваше до него. Пътюм ги задърпа кафяв просяк със сбръчкана кожа. В лявото му око се спускаше жълтеникаво перде (римляните го наричаха катаракта). Само подир пет лета просякът щеше да е пълна развалина в този свят, където малцина доживяваха възраст, която би изненадала природата. Петър му дари лепта, както се казваше най-дребната пара, дето я даваха из храмовете на нищите, та да се отърват от тях, а когато онзи си поиска още едно петаче, Вартоломей се намръщи и го дари с юмрук по тила. Просякът рухна и може и да пукна.

Не стига това, ами на един завой ги нападна и групичка съвсем малки момичета. Те им отправяха предложения с думи, които от приличие не бива да бъдат изписвани на пергамент или папирус.

– Отвратителни деца! – въздъхна шестият разбойник, след като ги прогони.

В края на улицата младеж с източени бедра бе притиснал влюбено къдрокоса девойка към себе си. Лъхаха на безгрижие. Не че дереджето наоколо бе розово. Сценката бе обратната страна на прагматизма, но и на нея нещо не ѝ достигаше, за да е идеална. Двама млади вярваха, че се обичат. И околните вярваха, че те се обичат. Не че младите знаеха защо се обичат. То и околните не го знаеха.

– Уф, капна ми право в носа! – подсмъркна Вартоломей, който бе настинал и му се искаше да кихне, но се колебаеше, сякаш се боеше интимната ситуация да не се разпадне. Все пак кихна юнашки. Ситуацията не се разпадна, но те отминаха.

– На тоя дългуч ще му се отвори доста работа нощес! Видя ли къдравата хубавелка? Биваше си я. Тадей твърди че червенокоските били най... – Изречението завършваше с „в леглото».

Ала Петър не го слушаше.

– Обич... – продума най-сетне той. – Вече не вярвам в обичта, не... Но ми е драго да виждам, че други все още вярват в нея.

Вартоломей, който намираще подобни съждения за, меко казано, странни, предпочете да си затрае. Бе забелязал обаче, че Петър имаше склонност към философстване. (Гърчулята от севера му викаха на това *диалогизиране* и си го упражняваха за щяло и нещяло като да бе спортна дисциплина от олимпиадите, „тракане с чене на къса дистанция“, „мятане на тежести с език“ или нещо подобно. Почнеха ли да спорят помежду си, наставаше такава шумиха, че можеха да заглушат и каменопад.)

Час по-късно двамата вече бяха при другарите си.

...Дъждът ръмеше упорито и оставяше впечатлението, че не е възможно друго сегашно време, освен мокрото. Остри капки се забиваха в локвите и образуваха гъвкави кръгове, които ту умираха, ту се възраждаха. По клоните на дърветата блестяха огърлици от студени сълзи, а по високите склонове катериците бяха излезли да се изкъпят.

Глинени лампи осветяваха Кръчмата от източния рид, отстояща възможно най-далеч от военния гарнизон на Иопия. Стъклата на джамовете бяха запотени, но и омазани със сажди. Тук– таме по тях бяха залепнали хвъркати пухчета от гъша перушина. Може и да не знаете, но комин нямаше, той щеше да бъде измислен цели хиляда години по-късно, ето защо, въпреки влагата вратите бяха широко отворени и през тях се точеше задушлив дим с тежък мирис.

Група мъже бяха насядали около дъбовата маса със запретнати ръкави, в очакване змиеокият юрдек в тенджерата да се свари и туршиите да напълнят кухненските съдини с кафеникав нагар. От приспособена наблизо кочина долиташе злобното грухтене на сивогъзи свине, които риеха с рило из копанките си, пълни със суроватка или ярма, това и Господ не би желал да провери. (Вярно, че тези животни не бяха кашер⁵, но нали римляните ги харесваха в чиниите си, без разлика дали е делник или празник?)

⁵ *Кашер* – на иврит буквално означава: *подходящ, удобен. Когато определен хранителен продукт е произведен под надзор на равин и отговаря на еврейските закони за храненето, той се счита за подходящ да се яде от евреи.* – Б. а.

Заведението бе собственост на Сингх, един индус, довян по неведоми пътища преди десетина години до Йопия от ветровете на историята. Твърдеше се, че се спасявал от гнева на своя раджа по причини, които бяха известни единствено нему. Не бе ясно този индус будист ли беше или бяха верни слуховете, че се е отнетнал от религиозната си принадлежност, но със сигурност той и слугите му юдеи обслужваха еднакво чевръсто и високопоставените задморски гости, и знатните местни големци, снабдявайки и едните, и другите ту с печена, ту с жива плът – двата вида месо, които се котираха най-много през това прераждане на притежателя на Кръчмата от източния рид. Тук се плащаше и с римски сестерции, и с шекели, добре приемани биваха също и тежките медалиони – може и да не ви се вярва, но в описваните върху тези страници времена медалиони се наричаха огромните юбилейни монети, които макар да бяха сечени по някакъв повод, имаха фиксирана парична стойност и тепърва им предстоеше да се превърнат в онова, което си представяте щом чуете думата медалион.

С влизането се разделиха. Петър се озова по погрешка в съседно на кухнята помещение. А Вартоломей изкуцука в друга посока, която май бе правилната.

Петър застана в полусянката на архитектурното разчленение откъм челната страна на една арка. Мина някаква грозна девойка и му тикна в ръката полупълна чаша, без да каже ни думица. Понеже беше жаден, отпи. Виното имаше леко горчив оттенък, какъвто се постига с билки.

Тogaва някакъв приглушен глас, ни детски, ни възрастен, каза:

– Петър плете плет, по три пръта преплита, плети Петре плета, по три пръта преплитай!

– Кой е? – запита той сепнато.

Гласът се забърза:

– Петър плете плет, по три пръта преплита, плети Петре плета, падна Петре плета!!

– Бре, ти!... – Кривна зад килната статуя с тога и се озова пред нещо като килер. Аха да мине през прага и така се спъна, че челото му издумка в стената. Отдавна не му се бе случвало да открие у себе си тъй забавена реакция. Даже последва главозамайване, което го принуди да се подпре със свободната си ръка. Какво ставаше? Тръсна глава и болка го удари чак в прешлените на гръбнака. Установи, че продължаваше да държи чашата в десница. Течността не се бе изляла. Значи не бе чак толкова зле. Не, нещо не бе наред. Нещо, което бе решило да му противостои.

Без да знае с кого си има работа.

– Здравей, силни капитане! – каза един мургав мъж с акцент и Петър разпозна в него стопанина на заведението.

– Не съм точно капитан.

– Тъй ли? Ами тогава стойката ти лъже. Походката ти подвежда.

– Замествам едного.

– Значи все пак си какъвто предположих, люти капитане.

Петър потърси насмешка в тона му, но не я откри.

– Какво беше това с плета?

– А– а, чул си моя син. Зубри скоропоговорки. От понеделник е взел да нарежда.

– Нещо не го...

– Току– що излезе отзад, през вратицата под онези полици.

Сега я забеляза. Над нея тъмнееха рафтове със струпани на купчинки чаши. Сингх проследи погледа му.

– Имам най- различни – похвали се той. – Тези кани с пъстрите шарки са от Кана Галилейска... Купичките с ромбовете и другите геометрични украси са от родината ми, Магадха. Онези с цветята...

– Да – прекъсна го Петър.

– Разполагам с четирийсет и девет вида чаши.

– И тази с кухнята дръжка, от която пия... Значи станаха петдесет.

– Важното е, че осигурявам изобилно предлагане. Достатъчни са за половин войнишка центурия. Нали ценността на един съд би следвало да се измерва с неговата вместимост? Е, ще стигнат.

– Не само с вместимостта. И с това какво има в него! И колко си жаден! И коя ти налива... И кога онзи, който се спотайва, за да ти забие нож в гърба, решава че си препил... Списъкът с допускания е толкова дълъг, че по- скоро е без каквото и да било значение. Освен конкретното. То е и най- важното, макар че без осъзнаване на останалите възможности не би имало смисъл...

Те се изгледаха проникателно, сякаш всеки притегляше другия с везна.

– Ако вместимостта е толкова съществена, би било маловажно дали чашата е пълна или празна.

– А също и дали е полупълна или полупразна?

„Още един софист!“ – каза си Сингх.

„Още един джайнист!“ – каза си Петър.

„Ще ме заколи без да му мигне окото!“ – рече си Сингх.

„Добър човечец. Поредният. Как го каза тогава Йаков: такъв и да го ошамариш, няма да се скарате!“

– Не е вярно.

– Така ли? – Тоя индиец е смелчага!

– Когато жената, на която държиш, ти налива прекрасно тарсоско вино, след като си се върнал с пресъхнало гърло от пустинята – ето истински важното случване. Най-значимото.

Петър цъкна.

– Това не е никакво случване.

– Че какво е?

– Идеалната ситуация. Пропускаш струпването на незначителни подробности. Камъчето в сандала, което ти убива. Задаващата се буря, заради която трябва бързо да се надигнеш и да почнеш да прибиращ, зарязвайки останалото. Съмнителната дреха на закачалката, която си забелязал. Истината е в нюансите, но ние я виждаме едва когато ги отстраним – и това я изкривява. Така все нещо не ни достига, за да я формулираме. Защото нюансите остават в недоизреченото...

– Кой ние?

– Какво?

– Каза: истината е в нюансите, но ние я виждаме едва когато ги отстраним. Кой „ние“ имаше предвид? Кой са „ние“?

– Ей в това е въпросът! Кой съм аз? Кой си ти например?

Индусят се засмя.

– Толкова пъти се променях, докато стигна от Ганг до Иопия, че не съм сигурен кой Сингх е по-истински. Онзи, който тръгна от поречието на Ганг или онзи, който стигна до пристанището на Иопия. Така че не, нямам точен отговор кой съм.

Покрай тях притича с мяукане котка. Мустаците ѝ лъщяха мазно.

Неочаквано Сингх попита:

– Би ли могъл да разсечеш котка? На две, при това с един удар?

– Черна или бяла?

– Какво значение има?

– Понякога огромно. Зависи. Напреко или по дължина?

– Да кажем напреко. Че е по-лесно.

Петър изхъмка. Откъде ли я измисли Сингх тая щуротия? Изведнъж разговорът им се бе сринал от върха в подножието на планината. Бе се изродил на скорост. От благовидно мъдруване в нещо оплескано и с неприятна миризма.

– С един удар, а? Бих могъл, ако двама юноши я държат за крайниците и ги опъват в две различни посоки. Или ако е вързана за дръжките на две врати и виси във въздуха. По-удобно е някакси!

– Не ми отговори.

– Всъщност не. Не се интересувам от котки. Дори не ги забелязвам, камо ли да разполовя някоя. Как ти хрумна подобна глупост?

– Ние сме родом от Паталипутра, откъм южния бряг на Ганг. Баща ми Какаварна беше известен сладкодумец и имаше навика да ни забавлява преди сън. Често разправяше една история. Това е най- странната притча, която съм чувал. От дълги години си блъскам главата над нейния смисъл. Ето я:

Учителят Пулака заварил две групи монаси, от Източната зала и от Западната зала, да се карат за една котка. Той вдигнал котката, размахал я над главата си и извикал на спорещите: – Кажете по една добра дума, ако искате да спасите котката! И една дума не паднала в отговор. Пулака отишъл в кухнята, върнал се с голям сатър и разсякъл котката на две. После дал по една половина на всяка група. Същата вечер, когато Балака се прибрал в манастира, Пулака му разказал случката. Балака нищо не казал, обаче събул своите плетени сандали, сложил ги върху главата си и си тръгнал. Пулака замислено произнесъл: - Балака щеше да спаси котката.

Сингх прочисти гърло.

– Оттогава се чудя какво е обяснението. Възможно ли е изобщо да притежаваш живо същество? Дали монасите не са осъдили котката на смърт с безсмисленото си спорене за „мое“ и „твое“? И дали Балака не е показал с турянето на сандалите връз темето си, че е готов да се откаже от „своето си“? Или пък че собственото няма смисъл, защото още представата, че може да притежаваш нещо е фалшива... И най- важното от всичко: има ли смисъл от жестове, след като белята вече така и така е станала?

Петър си спомни:

...от трюма извлякоха самия управител на Юдея с подигравателно нахлузен на темето кожен сандал, ремъчките висяха покрай ушите му като обици на източна принцеса, а очите му се бяха окръглили подобно на стъклени топчета за детска игра.

„Дяволщина!“ – помисли си Петър. А на глас каза:

– Отговор има, но той предстои да бъде даден... Балака обеща да спаси котката.

Тепърва щеше да се разбере, дали Пилат ще удържи на думата си.

Защото управителят на цяла Юдея бе обещал. Пред дванайсет чифта очи.

Обещал им бе да помилва Варава и с това бе отгървал тънката си кожа. Пилат не беше наивник.

Пилат тарикатееше.

Пилат бе наясно, че основната цел – на който и да било – в тази действителност не е да бъде прокуратор, нито да е тачен от поданиците си, а да оцелее. Просто схващане, в което имаше дори красотата.

– Да вървим! – рече отривисто Петър. – Не бива да разговаряме повече!

– Че защо? – удиви се Сингх.

– Защото аз съм тук, за да се нахраня, а ти – да сервираш. Аз съм избрал едното, а ти – другото, и трябва да се придържаме към ролите си. Защото това се нашите роли в края на краищата.

– С една ръка! – каза индусът.

Петър се взря в него и установи, че всичко това не ставаше наяве. Стените се плъзнаха покрай тях и малокръвие пролази от главата му към раменете. И сякаш не дробът, а мозъкът му въздъхна.

Опита с все сили да се застопори в реалността.

Един глас каза:

– Едно: плетът е цял. Две: плетът почва да се разплита. Три:...

Индусът се усмихваше все тъй добродушно. Джуките му се разтвориха и той попита:

– Е?

„Е?“ сигурно е основният философски въпрос – помисли си Петър. – С него би могло да се замести целия Аристотел.”

– Падна Петре плета! – довърши оня глас.

Сетне добави за последно, сменяйки тона на още по- неутрален:

– *Всеки от нас има право да спаси Исус!*

Да спаси Исус?

Кои нас, отново му се искаше да запита настойчиво на Петър. Кои сме ние?

И пак:

– *Всеки има право да спаси Спасителя!*

Всеки човек? Да спаси кого?

Едва сега смля какво му говореше Сингх:

– Две ръце пляскат и има звук; какъв е звукът от пляскането с една ръка?

„Е?“.

– Ето какъв! – изрева до небето Петър и изплющя на индиеца такъв шамар, че главата на онзи отхвъркна и отлетя във всемира. – Чу ли го?!

– *Помни: всеки има право!* – гласът в ухото му угасна, превърна се в предихание, изтля.

Пространството премигна. Разточи се на фини пластове и наново се събра за частица от секундата.

Челото на Петър издумка в стената. Отдавна не му се бе случвало да открие у себе си тъй забавена реакция. Тръсна глава и болка го удари чак в прешлените на гръбнака. Установи, че продължаваше да държи чашата в десница. Течността не се бе изляла. Значи не бе чак толкова зле. Не, нещо наистина не бе наред. Подпря се инстинктивно в хладната варосана твърд. На какво се дължеше тая му внезапна слабост?

На билките в питието? На удара в главата? Или може би на черна като абанос магия?

– Здравей, силни капитане! – каза един мургав мъж с акцент и Петър разпозна в приближилия стопанина на заведението. Беше по-нисък и скулест от човека, с който бе хортувал преди малко. И по-всичко личеше, че няма нищо, ама нищо общо с него.

А най-чудноватото бе, че Петър и себе си не чувстваше съвсем същият...

– Не съм точно капитан.

– Тъй ли? Ами тогава стойката ти лъже. Походката ти подвежда.

– Замествам едного.

– Значи все пак си какъвто предположих, опитни мореплавателю!

Петър вече не търсеше насмешка в тона му, защото знаеше, че няма да я намери.

– Какво беше това с плета?

– Плет ли? Не зная никакъв плет. Хайде, твоите момчета чакат в таверната!

– Май съм объркал посоката...

– Да, забъркал си се. Посоката не бива да се греши!

Петър осъзна напълно, че настоящият гостилничар беше истинският, а онзи от одеде беше отишъл на майната си, откъдето и бе дошъл.

С настъпването на вечерта броят на посетителите се увеличи и празните места на наровете и пейките около останалите маси постепенно се запълниха.

– Ей, стопанино! – това беше горолонният глас на Тадей, първият помощник на Свети Петър.

– Да? – долетя от кухнята със зиданата пещ. Яви се и Сингх, доволно нахилен.

– Кръчмарю!

– Да?

– Индицецо скапан!

– Да?

– Бе ти няма ли да ми отговориш?

– Че аз нали това правя?

– Но с онова „Да?“, с което се отзоваваш на всекиго? Мигар туй е отговор на *моето* повикване? Искам да отвърнеш на мен! На мен!

Индиецът го изгледа като че ли проникателно.

– Дай още от доброто вино, а ако нямаш, може и от киселото. Само че ако ми донесеш от киселото, ще те убия!

– Обезпокоен ми се виждаш, братко – отбеляза Андрей, щом съгледа новодошлия Петър.

Двамата си викаха „братко“ не просто от съсловна солидарност, а защото си бяха братя и по рождение.

Главатарят мълчеше.

Бяха изминали пет–шест дни, откак акостираха на брега, а шпионинът им от сушата още не се бе выяснал да извести какво бе разузнал за метежа в Йерусалим и как протича пленничеството на Варава след залавянето. Колко още щяха да го чакат? Петър бе недоволен. Утре–вдругиден на хората му щеше да им писне и да им скимне да се развилнеят, а можеше и друга беля да се случи. Не че бяха недисциплинирани, но дисциплината беше условие, което трябваше да им се напомня ежедневно, а понякога това му костваше огромни усилия.

Глъчта се увеличаваше и за да се избегне израждането ѝ в пиански свадни, индиецът изпроводи музикантите си да забавляват клиентите. Скоро зазвуча елинска многоствола сиринга, последвана от панфлейта. Момиченца–кюфтенца с уширени трътки друснаха кръшен близкоизточен танец, след което се появи певица с тънко кръстче, румянец на прасковените бузи и омотана в шафранени воали. Китаредът пък бе най-добрият, доколкото бъдещият принцепс Нерон вече бе роден, но още не се бе научил да свири и не бе тръгнал да разпитва из Рим познават ли по-талантлив изпълнител от него⁶.

– Сега остава да извадят и оркестъра от Йрдени, да ни дуднат тука на главите с кимвали и бубни – изгъгна Филип, седмият от разбойниците.

– Мислех, че свирните на сиринга вече не са популярни! – подметна Матия, десетият по ред разбойник.

⁶ В действителност Нерон се ражда цели четири години подир описваните събития, на 15 декември 37 година, но на автора не му се иска да си разваля изречението.

– В някои селяндурски краища колонистите още ги предпочитат – осведоми го Симон, деветият. – Тях! Тоя комар разбра, че съм пиян и само от мене смуче!

Пируващите се готвеха да чуят поредното пеение, съвмещаващо неясна тъга, съмнителна красота и примитивна житейска философия. Закачлив и кокетен глас заискри с откровения на непознат език.

– На финикийски диалект е – установи Йоан, който бе най-разноречивия от дванайсетте.

– Какво пее тя? – полюбопитства Матия.

Йоан се напегна и, зарадван, преведе следното:

*Къде сте вие, сиромаси,
дето сте по-тъпи от меча,
по-къси от копието,
по-щърбави от секирата?
От божия милост сте лишени.*

На фона на лекокрилата музика сенките на танцьорките се мятаха като порождения на мрака.

Йоан продължи добросъвестно с художествения превод:

*Къде сте вие, селяни,
дето сте по-игриви от песента,
по-чисти от ангела,
по-високи от планината?
В чий кучи гъз сте заврени?*

Той се поколеба.

– За „чий“ не съм сигурен. Може да ми се е счуло. Може и да е просто ей-тъй:

В кучи гъз сте заврени.

– И преди си беше добре – рече Андрей, четвъртият разбойник.

Със сервирането на приборите и усиляването на шумното мляскане изискванията към стопанина нараснаха. Някои от подвикванията станаха заядливи, че и грубички. Петър се принуди да го попита дали случайно не се е наскърбил.

– Само малко – отвърна любезно индиецът. – Бих се наскърбил и много, но може да ми навреди.

Матей Бирника, осмият разбойник, който беше най-близо до него, се засмя. Потупа го свойски по рамото и го подкани да пийне заедно с тях.

– Но за кратко! – прие гостилничарят.

– Мислех че вярата ти не позволява виното?

– Особено изветрялото! – добави някой.

Индиецът се усмихна изтънко.

– При определени условия го позволява. Освен това тези места ме промениха. Казал съм „Майната ви!“ на повече неща, отколкото Буда се е отказал – отвърна той сред одобрителния кикот на присъстващите.

Андрей се опита да умери делвата за кокали в ъгъла, около която се навъртаха две кучета с кръвясали очи. Колкото и далече от него да бе поставена делвата, той успя. Пеенето бе секнало за момент и избухналите акламации подсилваха чувството за разпад на конкретността, което бе започнало през тази иреална вечер още с първите музикални акорди. Говорилнята събра за момент всички гласове в едно и сетне те отново се разделиха, включени в нестройните хорове на онези, които водеха диалози помежду си. Изключение правеха по-нахалните, които бяха взели думата и не я даваха на никого, сякаш от това зависеше животът им. Техните лаещи гласове звучаха самотно и само от време на време се включваше съпроводът от искрени възклицания на слушателите им.

– Да си признаем честно, малко ни е неясна твоята религия – рече Йоан.

– Даже не малко, ами твърде неясна ни е – поправи го Филип. – Нали, Тома?

Запитаният кимна. Отсега насетне щеше да спестява доста думи по тоя начин. Нали бе дал на Петър обещание да мълчи?

– Тези, на които им е съвсем ясна, се броят на пръстите на едната ръка – каза Сингх.

От индо-гръцкото царство на Менандър бяха плъзнали насам какви ли ни синкретични ереси и религиозни теории, късният елинизъм се бе омешал с будизма както във вкусни, така и в съмнителни манджи и всеки възпитаник на висшите училища, комуто бе втръснало да се мъчи с гръцки натурфилософии, всеки зубрач, който бе намразил Тит Лукреций Кар и Цицерон, бе захванал да се изживява като будист. Разбрали-недо-разбрали, прочели на две трети „Въпросите на Милинда“ в нескопосан превод от палийски, без да стигнат до коментарите отзад, или пък някое нееднородно и безсъдържателно съчинение на папирус, отвсякъде никнеха мераклии, готови да си обяснят по новому света. Тая мода бе навлязла неусетно в блискоизточните краища и привличаше все повече и повече възторжени последователи. Де що имаше учили-недоучили например бистреха тоя въпрос с пустотата, който нямаше избистряне, колкото и да се пънеха над него.

– Например тая пустота – не се предаваше Йоан, като най-образован

измежду дванайсетимата. – Кому е притрябвала, че толкова я разчепкват? Била четиридесет и девет вида, казват.

– За пустотата не зная, аз имам четиридесет и девет съдинки. И с тях мога да напоя половин центурия, че и да я напия даже!

Последва гръмогласен смях. Мъжете се кискаха чистосърдечно. Главатарят им обаче не се радваше на тия подкачания. „Измишльотини, мамка му!“ – каза си той. Седеше навъсен като градоносен облак. Първият разбойник си имаше дертове, които нямаха нищо общо с игривите пустословия. Той бе угрижен за детето си, малкия Ахазия, което бе загубило говор вследствие на уплах. От доста време обмисляше да предприеме нещо за излекуването му.

– Какво пише тук? – Тадей бе обърнал една празна чаша наопаки и се взираше в йероглифите, изписани на дъното й.

– Някакви шантави тамошни букви!

Сингх прочете няколко изкелиферчени слова.

– Тоз език и аз не го владее! – призна си Йоан. – Къде са правени?

– Именно това и пише: „Произведено в Индия“. Така де, в Магадха. Изработват ги в Паталипутра. Аха, и отдолу е добавено: „От работилницата на изкусния майстор Шунявада⁷.“

То си пишеше „Лотосът вече трета нощ сънува, че съм полегнал аз на твоята бяла гръд“, ама какво да им обяснява. Тенджерите къкреха на огъня и не му позволяваха да задълбава в чак такива подробности. Ако готвачът Бенцион пак се е зазяпал... Всеки момент можеше да загорят. Дали онова пиле по партски щеше да се овкуси достатъчно... Беше му турил от една билка, северна гръкляногълтка, и очакваше отличен резултат. А хлебните пити Бенцион бе наръсил със семена от посевна челебитка и тъй като те бяха изпитано газогонно средство, надяваше се че щяха да му решат най-сетне проблемите със стомаха.

– Ами това, дето всички ние сме от женски род спрямо Кришна и той ни оправя! – не мирясваше и Филип, който само този детайл знаеше от будистката философия.

– Е, има всъщност един между нас, на който тая работа би му харесала – рече Йаков.

Всички те погледнаха към симпатичния Юда, с неговата двусмислена усмивчица. Както вече бе упоменато, Петър го бе оставил в екипажа с изричното условие да няма никакви задявки между него и другите.

⁷ Шунявада – учение на будизма махаяна за пустотата. – Б. а.

Беше много млад, почти момче, с правилни черти на лицето и пронитателен за възрастта си. „Сече му пипето!“ – обичаха да казват те за него, но едва ли бяха съвсем наясно с действието на мозъка му.

Най-дълго срещу приемането на Юда в командата се бе противил Тадей, но накрая и той бе рекъл примирително:

– Да го вземем, щом настоявате, важното е да не го усещам никога зад гърба си!

Оттогава между тях бе излязла поговорка: „Юда да ти диша във врата“.

– Ей, то и вашите висши жреци...

– ...казват се брамини.

– ...сигурно мънкат под носа си като нашите духовници... – заваляше изреченията си под влияние на изпитото Симон, именуем още Зилота. – Нищо не им се отбира от приказките. А може и да им се разбира. Някои им хващат отгук– таме. Чувал съм за такива. Ама ний сме прости хора, нули и половина, затуй не ни придирай! От нас само един Йоан дето е книжен и толкоз... Направо ми е чудно как се справяме.

– Знаете ли какво е всъщност прост човек? – попита Сингх.

– Аз зная – обади се отново Йоан. – Такъв, който се срамува от това, с което би трябвало да се гордее и се гордее с онова, от което би следвало да се срамува.

– В латинското школо ли ги преподават тия глупости? – попита Андрей, но Йоан се направи че не го е чул.

– Огледайте се! – Индусът се завъртя. – Около нас гъмжи от простаци. Всеки от тях е една двукрака пустиня с подвижни пясъци. И в това, че те съществуват, има голяма ирония. А сега ви напускам, за да проверя какво става в кухнята!

И той ги остави да се пържат в пикантния сос на собствените си догадки относно смисъла на този екзотичен отговор.

Петър само поклати глава.

Темите се сменяха като карти в персийско тесте – жени, храни, спане – и всички те по някакъв начин бяха свързани с човешката телесност. Щом опряха до смахналата се наскоро съпруга на Йаков, той потвърди че има намерение да я заведе при провъзгласилия се за цар юдейски пророк от Галилея с една-едничка риза на гърба, слуховете за когото бяха, че е отседнал във Витания. Петър отново се присети за своя син с неговата немота.

Тутакси в съзнанието му изкънтя някакво ехо:

„Всеки има право да спаси Исус!“

Какво да му спасяват на тоя Исус? Та той си беше жив и здрав и цереше болнави нещастници нейде във Витания!

Наближаваше среднощ, когато изведнъж до тяхната маса се приближи младеж от прислугата на Сингх и се приведе към ухото на главатаря.

– Тук отвън има един – подшушна слугата. – Много е напорист и мисля, че няма да си отиде, докато не те види.

– Да не е Арон? – попита с надежда Матей Бирника, който бе дочул прошъпнатото.

Арон бе очакваният от дванайсетте съгледвач.

Петър се надигна и, както си беше, полуразпасан, но с колчана, който не бе свалил от гърба си дори и в тази обстановка, се отправи с олюляваща се походка към изхода, дето зееше отвъд вештата се завеса на широко отворената врата, чиито панти бяха смазани с мас от глиган, за да не участват в шума на вечерните празненства. Първото, което съгледа, беше поръсен с бисерни капчици силует, като бясна гъба под безличната луна. Нагъчкано с огнени звезди, над него зъзнеше небето. Температурните разлики по тия краища бяха наистина изнервящи.

– Помниш ли ме? – попита силуетът, но ако се съдеше по гробищната интонация, задаващият този въпрос не се съмняваше в отговора.

– Я, ти ли си? – рече Петър. С по-голяма бързина от тази, с която изтрезняваше, той измъкна една стрела и заби до дъно наконечника ѝ в дясното око на силуета.

Обърна се, залитайки все така, и се върна до дъбовата маса. Имаше защо да се съжالياва, че скоро щяха да я изоставят. Юрдекът още не бе кацнал на нея в сварено състояние.

– Какво има? – повдигна вежда Вартоломей.

– Помниш ли оня мършояд Мордохай? Ние напуснахме римския стан при Везер, а той остана?

– Да. Викаха му Дупето. Голямо лайно беше. Ти не заколи ли брат му след свадата, която се разрази когато десетина от нашите и от чуждите се опитаха да ни попречат да си тръгнем оттам? – Вартоломей още не бе довършил питането си, но вече бе достигнал изправените до стената брони и нахлузваше своята. Пейките, на които досега бяха седели дванайсетте, потеглиха като таран към страничните джамове, които се строшиха със звън. А може и изригнатите на глас псувни да свършиха тая беля. В настъпилата суматоха изникнаха дванайсет меча и остриетата им се разпериха в смъртоносно ветрило.

– Хващайте си посоките! – ревно Петър, наричан кой знае защо Свети Петър. – Ще се срещнем във Витания. Йакове, иди да забереш въртогла-

вата си жена, а аз ще докарам там Ахазия. И Господ да ни е на помощ!

От студенината на прилеповия мрак се пръкваха стотици римски легионери с капещи факли.

– Колко ли са? – запита запъхтяно Тадей, който предвидливо се бе насочил към конюшната, ориентирайки се по неистовото цвилене на конете.

– А колко са семките в насадено с краставици поле? – отговори Матий.

Индиецът Сингх обърса омазнените си пръсти в лицето на готвача си и се подаде от кухнята. Срита немилостиво двете виещи псета и отиде да седне на каменното стъпало до разтрепераната певачка, която се бе изправила подобно на храм пилон и ревеше, та се късаше. Немузикално при това.

– А аз даже взех, че се обрязах! – дърдореше той. – Йехова? Свети архангел Михаил? Илия? Тинтири-минтири! Знаех си, че тая дрислива религия не става за нищо!

3.

И тъй, те се разделиха.

Петър, заедно с брат си Андрей, забра болнавия си син и го поведе къмто Самария, по границата на злачната Саронова долина. Сетне преминаха през Антипатрида и стигнаха до Ариматея. Пътищата из полупланинските местности бяха завардени от манипули, но Петър ги надлъга и с приближаването към Емаус преследвачите оредяха съвсем. Тогава бегълците продадоха конете и купиха мулета. Предрешиха се и придобиха невзрачен вид, та да не привличат излишно вниманието върху себе си. На Петър дори му се наложи да се престори на ням като своя син и да преметне неколцина бирници с въоръжени придружители, които бродеха изпотени из пущинаците, за да се доберат до по-големите селища в подножието на планината и да се видят там с някого – но не за да го щипнат по бузката.

Тук-там изнурените скиталци спираха с подбити пети да берат стипчиви плодове. Отсядаха в кошари и хижи, осланяйки се предимно на своя нюх, развит през дългите денонощия на дебнене, които изпълваха пиратския им занаят. Нощем напъпляше студ, но бяха принудени да се справят без да палят огън. Бродеха предпазливо, винаги нащрек, озъртайки се и с едно наум, че разходката им може да свърши в набързо скована клетка. Като цяло релефът бе еднообразен. Редките горски масиви не криеха особени изненади, с изключение на змиите и гущерите, които често излиза-

ха от пущинака, за да проверят кой идва.

Веднъж бяха спрели под разкривено клонесто дърво и бяха разпънали върху излиняла наметка скромна софра, състояща се от трошлив хлебец и пет-шест златисти глави кромид, когато зърнаха към тях да се задава някакъв индивид, който бодро крачеше през тучната поляна. Не изглеждаше въоръжен и беше сам-самин, тъй че подир кратко взаимно опознаване завързаха сладък лаф с него. Човекът носеше достойното име Авакум⁸ и се прибираще в родната Антипатрида, след като бе ходил във Витания и там се бе подложил на чудодейно лечение, приложено от „някой си Иисус Христос, който между другото смятал себе си и за Син Божи”.

Братята разбойници Петър и Андрей, които сега приличаха на кротки мулетари, проявиха жив интерес към случката. И ето що узнаха. Авакум бил недъгав от малък, заеквал и на всичко отгоре имал досадни тикове. Когато ходел, отстрани изглеждало че едва ли не се старае да изтанцува нещо, но го прави неумело – въртял главата си на една страна, а левия си крак измятал на друга. Щом научил, че Синът Божи е слязъл на грешната земя, Авакум се решил без колебание. Със съдействието на свой имотен роднина той се добрал до потока от недъгави, който се бил отправил към Витания и се домогнал някакси до среща с Исуса.

– Значи ти преди заекваше? – попита Петър с подозрение.

– Да.

– И те мъчеха тикове?

– Да.

– И куцаше?!

– С лявата нога.

Изчакаха приседналия до тях Авакум да направи честен кръст⁹ и да се закълне в майка си, което и стана. Сетне той дори рипна, затича се с видимо удоволствие в кръг около тях и демонстративно подскочи няколко пъти. Новите му физически възможности не будеха съмнение. Заразени от ентузиазма му, и мулетата хвърлиха по някой и друг къч. Едва ги успокоиха.

– И аз самият в началото се усъмнявах – рече щастливо той.

– Какво ти каза Исус? Какво ти стори?

⁸ Авакум (евр.) – борец. – Б. а.

⁹ Във Ветхия завет има примери, които показват, че прекръстването с ръка е било използвано много преди появата на християнството. Няма как и да е другояче, като се има предвид неговата универсалност. – Б. а.

– Просто протегна длан към лицето ми. И издума: „Повярвай ми, та да видиш славата Божия. И ако на мен не вярваш, на делата ми повярвай, за да разбереш, че Отец е в Мене, и Аз съм в Него“¹⁰.

Братята се спогледаха. Петър поглади косицата на детето, което учудено вдигна личицето си към него.

– Човече, ти ми вдъхна Надежда! – викна изведнъж Петър. Хвърли се и прегърна силно онзи, що веднъж завинаги бе престанал да куца, да заеква и да се криви. Всички те вкупом се юрнаха да тичат, да крещят радостно и да се въргалят по росната трева. Настана истински празник. Андрея чак се просълзи. Макар и да бе корав мъж с два липсващи пръста на дясната ръка, той бе с нежна като порцелан душа.

В ранния следобед те се разделиха. Петър с Андрея и детето скоро стигнаха благополучно до Емаус и жадно заразпитваха за Христа.

Що се отнася до Авакум от Антипатрида, той се запуска пъргаво по склона и пет стадии по на север се натъкна на една турма римски войници, които троснато го попитаха дали не е срещал из леса двама мъже и едно нямо момче. Командирът им бе широкоплещест мъжага. Върху гърбището му би могло да обядва четиричленно семейство. Той имаше превръзка на дясното око, а погледът на лявото бе смразяващ.

– Ами аз... – подхвана несигурно Авакум.

Мордохай веднага усети, че антипатридецът е гузен.

– Отговаряй бърже или ще ти отрежа ушите!

За да онагледи думите си, едноокият отиде до близката черница и отлепи увисналия до хралупата ѝ задрямал прилеп. Сграбчи го в шепата си и се върна при разтреперания Авакум. Постава горката летяща мишка върху гърдите му, разпъна крилето ѝ и, като извади бръснача от бойната си готовност, ги отсече с две къси и резки движения, напомнящи кълцане на салатата. Кръв нямаше. Пошурялата осакатена животинка пищеше безгласно, сърчицето ѝ тупкаше трескаво, но никой не чуваше ужасените ѝ ултразвукови вопли.

– Ето така! – изръмжа доволно Мордохай в изострилата се тишина.

– Аз никого не с-с-съм... – заекна панически Авакум. И си помисли: „О, Боже преблаги и вие, светии, пак ли? А ми беше минало! Наистина ми беше минало. И то напълно!“

Главата му бе почнала ритмично да се отмята настрани, а когато поне-чи да побегне, откри че изпитва огромна, неопишуема болка в колянната става.

¹⁰ Вариация по Евангелие от Йоана, гл.10/38. – Б. а.

– О, ама ти май пелтечиш – намръщи се едноокият. – И куцаш отгоре на всичко! И главата ти нещо не е в ред! Или се преструваш? М-м?

Авакум го изгледа страдалчески. Не се преструваше. Кошмарите от прежните дни се бяха върнали с пълна сила.

Ха! Чакайте малко да седна на тоя пън, че ме заболяха капачките на коленете. Уф, ей на тука ще си оставя такъмите. Тоя живарник от най-ситна мрежа лани сам си го изплетох. Аз съм си приготвил тъдява лук и сланинка, ако не хвана нищо, няма гладен да се прибирам, я! Много гюрлуци, бе! Трябва да се внимава, понеже е пълно с всевъзможни гадинки. Виждате ли – преди има-няма двайсет години ме ухапа кърлежът под лявата мишница и раничката още не е зараснала напълно...

Та какво ме питаше ти, дето ти липсва показалеца? Да ви разправа как е било? Някои твърдят, че се е случило край Табха, до Тивериадско море, но това са слухове, разпространявани от люде, дето не са били. А аз, нали съм жив свидетел на събитието, мога със сигурност да ви заявя, че то стана от другата страна, откъм средиземноморския бряг. Там плуват такива левиатани, с които не цяло село, ами цял град можеш да заситиш! Тивериадско море си е едно езеро, макар и големшко, но в никой случай не може да завъди такива левиатани, не! Видях ги с очите си и добре ги разгледах: бяха две гигантски дълбоководни страшилища от по трийсетина метра всяко, с тъмносив гръб и бели до бежови отдолу¹¹. Вълните като ги засият в плиткото и не могат да се върнат обратно, а според някои и не желаят – чувал съм, че така се самоубивали, но по каква причина... което не зная, не зная и не го твърдя!

Исус вървеше със сподвижници свои и като ни видя, толкова много хора, цялото селище, дето бе тръгнало да бяга от угнетителите и всички до един изпосталели, станали само на кожа и кости, рече ни:

– Елате с мене, аз съгледах на брега две огромни твари, от по сто тона тегло всяка, поне осемдесетгодишни патриарси на дълбините, храната е преизобилна и ще стигне за всинца ви и даже ще артиса! Морето ги изхвърли тая заран, защото Господ видя, че сте изпаднали в беда и си каза: „Големи са страданията на тия клетници и аз ще ги спася от погибел, та още дълги години да помнят и да славят името ми!“

Мъжете взеха брадви, триони и други сечива и отидоха да разнопят чудовищата, изпратени ни като дар свише. Сложиха скари по крайбрежната ивица и накладоха огньове, че като зацвъртя оная ми ти мас, като засъска месото с мирис на водорасли! Децата заподскачаха нетърпеливо

¹¹ *Описанието отговаря на финвал, вторият по големина кит след синия.* – Б. а.

с празните си тумбачета, а жените коленичиха право на пясъка и отпра- виха горещи благодарности за нашето избавление.

Но не беше само това. Исус рече, че за един добър обяд ще е необходим и по къшей хляб за всекиго, къде да се тъпче човек само с рибешко месо на гол стомах, нали ще му се догади, затова изпроводи двамина от сле- довниците си до Кесария Сирофиникийска. Нему беше известно, че в Ке- сария местните организирали мистериални празненства, а на тях много се ядяло, много се пиело, градските първенци наредили по предложение на обичните си съпруги да се изпекат най- дългите погачи на света, та да се запомни кога Шломо Благоразумния и Бенат Злочестия са били начело на тоя градец.

Чух как Исус се обърна към учениците си и им каза:

– Вървете и помолете Шломо и Бенат да ви отпуснат няколко волски коли и дърводелци, да заковат достатъчно летви и да вържат тарги нап- реко на талигите. И! Няма нужда да ви съпровожда шествие от помагачи. Докарайте насам пет ечемични погачи, да спасим тези прокудени от до- мовете си нещастници. Ако Шломо се опъне, напомнете му че ви изпра- ща Исус от Витлеем, същият, дето му даде слабително подир миналого- дишните празници, когато се бе запекъл и бе готов на всичко, само и само да се отпуши... Както тогава Господ чу молбата му и го отърва от мъките чрез мен, така и сега нека той помогне на тези хора да спасят себе си и близките си – това ще му бъде зачетено горе, в Деня на Страшния съд.

Върнаха се след три часа. Не мога да ви опиша за какви погачи става- ше дума. Вратните жили на воловете се бяха изпънали до последно от усилието да придвижат хлябовете с тегло от по половин тон. Приготов- лението им отнело на кесарийци осем часа, употребени били няколко хи- ляди яйца, запомнил съм и някакви цифри от порядъка на двайсет и осем кила мас и четиринайсет кила сусам, пък колко брашно е отишло, не ми се мисли. Така се натъпках, че едвам допълзях на завет и моментално съм заспал от преумора и пресищане...

Да, единствено хубави неща мога да река за този човек. Наричат го Спасителя и наистина ни отърва. Тази случка го доказва – намеси се ре- шително и ни помогна, без него така си щяхме и да изпукаме. Не бе слу- чайна появата на левиатаните, това без пръст Божи не може да стане. Хората казваха:

– Дълго още ще се говори за това – как Исус Христос нахрани пет хи- ляди семейства с две риби и пет хляба!

Ако ви е известна цялата история, сигурно ще се сетите, как накрая се появил кораб и отвел Исус. Появи се, я! Защото бяхме на морския бряг,

затова! То иначе какви кораби има в Тивериадското море, дето всъщност е езеро? Рибарски гемии, ето какви! На такава не Исус, аз да се кача!

Изобщо, не зная дали е Син Божи или обикновен самозванец, за себе си не съм решил, а и не ми е работа да разсъждавам по въпроса, но трябва да ви кажа, че от риба разбираше! Каза, например, че в морето тези левиатани имали само един истински враг и това били косатките, които, според римляните, ги нападали и пробождали като тарана на боен кораб. Освен това искам да ви обърна внимание на едно удивително съвпадение – буквите на *ихтус*, гръцката дума за „риба“, са първите букви на следните еврейски думи: „Исус Христос, Син Божий, Спасител“...

Ех, пак се разприказвах, а уловът не чака! Реката е наблизко, долавяте ли шума от бързеите? Какви таранки се крият из подмолите! И не са възискателни, на всякаква стръв налитат! Виждали ли сте такава въдица? С нея ми върви на поразия. Прътът ѝ е триколенен, от много жилав бамбук. Пожелайте ми наслука! Онова дърво е доста разкаляно, ще взема да отскоча дотам за червеи. Може и на водни кончета да пробвам – отвъд долчинката такива водни кончета хвъркат, дебели са колкото липсващия ти показалец! Ще побързам, че излезе вятър и току виж спряла да кълве. Благодаря ви, добри хора! И на вас така! Хайде и със здраве!

...а втората групичка от шайката, включваща Симон Зилот, Тома, Филип, Вартоломей и Юда бе хванала далеч по- рискования път за Лида. Често се налагаше да влизат в схватки, при които някои от тях бяха ранени, макар и не смъртоносно. Симон Зилот страдаше от зъбобол и пред очите им изтръгна един кътник от подутия си венец направо с пръсти, само и само проклетият зъб да спре да го тормози. Преди да стигнат до Емаус, се събраха в една тясна урва с Матей Бирника, Тадей, Матия, Йоан и по-старшия му брат Йаков. Последният водеше със себе си ошантавялата си жена. Когато се озоваха във Витания, там все още не бе пристигнал Петър с детето и Андрея. Поколебах се дали да не отскочат до Йерусалим, който бе съвсем наблизко, едва на петнайсет стадия разстояние оттук, но се отказаха под влияние на Йаков и, представете си, на Юда, който също настояваше да зърне на всяка цена Христа. Поразпитаха из крайните махали и узнаха, че в градчето живеела някоя си Мария, която при едно от предните дохождания на Исус бе помазала Божия син с мирò и бе отрила нозете му в косата си. Сега нейният брат Лазар бе починал и тя се надяваше Христос да я посети и да утеши скръбта по непрежалимия ѝ батко. Мария имаше и сестра, Марта, при споменаването на която всички загадъчно се подсмиваха. Дали не защото бе доста пъпчива?

Щом видя на прага си вѳоръжените до зѳби мъже, забрадената в черно Мария отначало се стѳписа, но след като ѳ обясниха за болната жена на Йаков, тя отстъпи и ги пусна да влязат в скромната ѳ къща. Остави ги за малко в компанията на пѳпчивата си сестра и отиде в съседната стая да вземе жито за раздавка.

– Вие от Емаус ли идвате? – попита ги Марта, очевидно за да завърже приказка.

– Ами... да. Оттам.

– Като идвахте насам, не минахте ли по горния пѳт, покрай гумното на Рахилевия кладенец?

– Оттам, оттам минахме.

– Не забелязахте ли кривото дърво до кладенеца?

– Как да не сме? Май че беше круша – отвърна Филип. Чудеше се в каква ли насока щеше да избие тоя разговор.

– Под дървото не видяхте ли едно голямо говно?

– Видяхме.

– Е, аз го изсрах! – рече тя и ги изгледа победоносно.

Този ответ завари неподготвено морското братство. Само въртоглавата жена на Йаков се закиска и затропа диво с крака като препуснала в степта кобила. Изражението на Йаков бе: „Ако Исус не е могѳл тая да изцели, как ли ще оправи моята?“ По лицето му се прокрадваха недоумение и разочарование.

– Ти какво изтърси пак? – сопна се влизащата с поднос в ръце Мария.
– Не ѳ обръщайте внимание, тя е малко глупава.

После седна при тях, хвана ги за слушатели и толкова дълго плака и оплаква, редува ожалвания и вайкания, че накрая цялата тая обредна поезия омръзна на несвикналите с нея мъже и те поискаха да видят гроба на Лазар. Той се намиреше в една усойна пещера, чийто вход бе частично затулен с плоча отгоре. Отместиха камѳка и се вмѳкнаха вътре. Лазар лежеше в ковчега, омотан в погребални повивки и везана кърпа на лицето. Вартоломей издебна един миг, докато Мария хортуваше гърбом към мъртвеца и напипа пулса му. Не се усещаше нищо. Или нямаше, или бе силно забавен. Тялото бе студено, но трупното вкоченяване още не бе настѳпило.

Тадей се намръщи.

– Мирише, сякаш е наклепан с нещо лошо...

– От три дни е мъртъв, затова – занарежда отново тя. – Лазаре, Лазаре, черна змийка в косата ти гнездо е свила, сините ти очи е изпила, Лазаре, Лазаре– е– е...

– Сигурно много народ се е извървял да го види – отбеляза Филип, разглеждайки стъпките по грапавия под на сводестата пещера.

Досами входа гореше огън, а на поставеното над него котле къкреше курбан. Сгърбена бабичка поддържаше пламъка с наръчи от съчки. Пущекът носеше аромат от вкусна агнешка чорба. Мария отиде да им отсипе с черпака, а Вартоломей седна до отхлупения ковчег. Когато жената в черно му подаде димящата купа с думите „За Бог да прости!“, той я пое внимателно, дръпна кърпата от бледото лице на мъртвеца и рече:

– Докато разпитвахме одева за къщата ви, местните люде ми разправиха кое-що за тебе, Лазаре. Интересно ми е какво ли толкова би могъл да изкрънка от Христа един какаванин като тебе, дето е прекарал половината си живот в хайлазуване из улиците на тоя нищо и никакъв градец?

Още не бе добавил:

– Ставай, Лазаре, и си отивай у дома! – и лисна врялата супа в скута на покойника, който за ужас на присъстващите се изправи като стрела, отхвърли снежнобелия саван и нададе кански вой, идец сякаш от отвъдното.

– Аз... съм човешко същество, за Бога! – рече Исус. – Аз... аз бях влюбен.

Мършавата женска фигура упорито мълчеше в здрачния следобед. Само раменете ѝ леко потрепваха, но какво означаваше това – съгласие или несъгласие с чутото?

Всичко се люлееше. Стиснатите ѝ устни, стаята.

Исус прокашли гърло.

– Тогава, покрай теб, имах и трите – Вярата, Надеждата и Любовта – дрезгаво каза той, – до онзи миг, в който ми даде да разбере, че за мен няма никаква Надежда и заради това загубих Вярата си. Но ми остана най-голямото от трите – Любовта, чувство, което ти отдавна си престанала да изпитваш. Нея ще дам на тях, защото вече нищо друго нямам. – И Исус кимна към мътния прозорец, отвъд който го чакаха хората.

Жената се отдръпна навътре, сякаш я бяха зашлевили. Полумракът разяждаше бялото ѝ лице като киселина.

Христос излезе навън всред тълпата. Той и Жената нямаше да се срещнат никога вече.

„Болката е безплатна“ – помисли си Исус, щом се озова отново между тях. Те щяха да го съпроводят до вехтата соба на съратника му Кананит, където бе отседнал временно. Все по-често беше така – нуждаещите се от утеха го следваха неотлъчно по петите. Бяха толкова много, толкова

много... че той просто плуваше в океан от горест и страдание.

Учениците доведоха ослицата му. Едва я бяха отгървали от едно упорито магаре, което бе възжелало да я оноди с неприлично наперения си уд под сянката на сто и петдесет годишния салкъм, към който я бяха завързали.

– Време е, рави – казаха му те. Той въздъхна. Изпосталялото му телосложение се покачи не без усилие връз самара. Дадоха му чаша с предпочитаната от него храна – мед със скакалци. В мизерстващите райони мнозина хапваха мед от диви пчели с акриди и това се считаше за деликатес в тая нищета. „Медът е дар от небесата, защото е единственатото ядиво, дето не се разваля“ – бе рекъл на прадедите им пророк Илия, комуто Исус често се позоваваше и към когото неведнъж бе отправял молитвите си. Понеже чрез Илия говореше Бог, а Исус бе божието слово.

Щом се прибра у Кананит, той се върна към задълженията си, отмервайки всекиму по съвест от благодатта на небесата. Цереше както недъгави, хванати от бяс и луничави, така и разслабени. Редичката от молители пред вратата не намаляваше. Най-абсурдно му се стори прощението на един от фарисеите, които го бяха нападали миналата седмица в синагогата, загдето лекувал в събота. Сега този фарисей се бе контузил и подул подобавашо.

– Ти си ме прокълел, затова ме сполетя такова злощастие! – пенявеше се той, поддържан от двамата си синове, които биха могли да убият бивол с юмручен удар между рогата. – Веднага ми върни предишното състояние!

– Мога, но няма да го пожелаеш – рече Исус. – Защото днес е събота!

Онзи се опита да протестира и да заплашва, но се видя заобграден заедно със синовете си от група прокажени, полуслепи хорица с отлепена ретина и разкапваща се плът, които чакаха нетърпеливо своя ред. И ето, че фарисеят се отказа от намерението си да кори, щом те, пръскайки слюнки, му предложиха да го бацнат по пострадалото място и то веднага щяло да оздравее.

Две жени се оплакваха от полова студенина, тъй че Исус бе принуден да се оттегли насаме с тях в горния кат на къщата.

– Това е част от Плана на Бога за семейството – рече им той. – Бог превръща в жени онези същества, които трябва да се научат да обичат, а мъжът е само посредник на Божиите намерения, който да ги доведе до успешен завършек. – По израза на едната от тях се виждаше, че не беше случила на посредник в любовта. – За жената важи правилото за даващия милостиня. Че той получава много повече от онзи, който взема подаяни-

ето. И онази от вас, която не го е разбрала, не се люби, а бива любена, да не казвам по-груба дума. Тя не умее да се радва на това, че прави някого щастлив, а се чувства ограбена, загдето е дала.

От обяснението му като че ли им просветна. Лечението продължи още половин час, но в какво точно се състоеше то, Исус не сподели с никого, когато слезе долу с мудната си походка да изпроводи посетителките си и да приеме следващите.

Те се оказаха двама едри мъже, които придружаваха нямо момче и улава жена. Мъжете бяха дошли с оръжието си, представляващо цял арсенал от остриета, мушнати из дрехите им под различни ъгли. Учениците на Спасителя понечиха да ги спрат на влизане, но той кротко им забрани да се месят.

– Отде идете?

Това бе първото нещо, което двамата разбойници чуха из устата на Исуса.

– От Иопия.

– А аз от Йерихон.

– Минахме през Антипатрида и Ариматея, сетне бяхме и в Емаус.

– Дойдохме, за да... – понечи да сподели Петър.

– *Знам* за какво сте дошли – прекъсна го Исус. – Но не е било нужно да сте въоръжени. Тук тези остри предмети няма да ви потрѣбват. Защо са ви?

– Защото смятаме че мъж, който не използва меча си, е страхливец – отвърна Йаков. – Как бихме могли да го използваме обаче, ако не го носим със себе си?

Беше си доста заядливо изказване за човек, дошъл да дири помощ.

– А аз не ползвам това пособие дори за да разполовя хляба си – заяви Исус. – Но не ще да съм страхливец, щом съм стъпил на път, от който и по-храбри от мен са се отказали.

– Какво да говорим? – присви зеници Йаков. – Дума да няма, ние сме палета в сравнение с теб. Никому не сме обещавали Страшен съд!

Но Исус не го слушаше. Той галеше усмихнат момчето на Петър по косата. Усмивката му разкриваше мраморнобели зъби, които впечатляваха. Детето го погледна учудено.

– Как се казваш? – попита го Спасителя.

– Тъкмо за това сме... – подхвана отново Петър.

– Йосиф – отвърна тогава момчето.

– Йосиф – повтори Исус. – И моят земен баща, дърводелецът, носеше същото име.

Смайване и облекчение се изписа върху лицето на Петър. Обзе го чувство, каквото не бе изпитвал до тогава.

– Благодаря ти, Господи! – рече той слисан. – *Никога* не ще забравя какво направи днес. Защото то значи много повече за мен, отколкото за клетото ми момче!

Но Исус вече се бе обърнал към Йаков.

– Сигурен ли си, че искаш тази жена да бъде с всичкия си? Защото някой ден тя ще те напусне, за да замине с мъж, по-млад от тебе и, както на нея ще ѝ се струва, доста по-интересен.

– Сигурен съм – отговори Йаков.

– Така да бъде – въздъхна Исус. В съзнанието му за миг се мярна жената от полутъмната стаичка, но той я прогони от главата си. Дори не простря ръка пред лицето на улавата, а само я посочи и докосна с показалец челото ѝ. – Освобождавам те, жено, от тежкото бреме и ти връщам разума, за каквото и да ти е нужен той!

От полянката зад къщата се разнесе злобен квик.

– Бесът премина от нея в свинята. Животното ей-сега ще спре да пасе и ще се затича към реката, където ще се удави... – гласът на Исус беше равен и не издаваше чувствата, които се криеха зад него.

Жената на Йоаков се огледа изумено.

– Йоакове – рече троснато тя, – каква е тая къща? Мерзавецо неден, къде си ме довял?

– Боже мили, умът наистина се върна в глупавата ѝ кратуна – заяви отмаляло съпругът ѝ, прегръщайки я силно. – И това ако не е чудо на чудесата!

Чудо беше.

В знак на благодарност, Петър покани Исус да дойде в Йерусалим, в първия ден на празник Безквасница. Там те имаха ятак, еди-кой си, в чиято одая щяха да изядат пасхалното агне. Прочее, очакваха че Исус ще им откаже поради пословичната си скромност.

Но сгрешиха.

април – август 2000 г.

(Следва.)

П. С. 02

Графика: Пламен Семков

Ценка Бакърджиева

Уловът

То чакаше. Беше в най-ниската точка на първото ниво, почти до гърчещата се и извиваща в странни чупки тъмна маса, която в няколко немошни тласъка накрая бе събрала сили и с изхрчваща конвулсия го бе отделила от себе си. Веднага получи знанието: трябва да се издигне една йота нагоре, за да не бъде засмукано обратно при следващия ѝ напън.

Тук времето не значеше нищо, но постепенно се оформи преди и сега.

То продължаваше да чака. След първоначалното осъзнаване на самостоятелна единица получи първото си желание: да запази съществуването колкото може по-дълго. Единственият възможен начин: прилив на допълнителна енергия, чрез която да се издигне към по-високите нива.

Долу беше доста страшно. Непрекъснато избягваше бликналите мрачни протуберанси. Те по случайност уцелваха подобни нему и ги завличаха обратно в желето. Веднъж в уж хаотичното, но все пак целеустремено желание да запази самостоятелност, се натъкна на току-що отделено Друго като него. Докато Другото получаваше началното си знание, То разбра какво е храна и за първи път изпита удоволствието от ситото блаженство. Ловът се превърна в начин на съществуване. А храната беше малко... при това пъргава и също искаше да го хване заради собственото си оцеляване.

Повишеният енергиен статус разкри особеностите на неговия свят. Най-долу в недрата се намираще Онази, от която всички произлизат - Онази тъмна енергия, безлична, бездушна, незаинтересована към никого и нищо. Тя непрекъснато отделяше малки късове от себе си, а те не намереха ли начин да започнат свой собствен живот, бързо биваха поглъщани обратно. На разположение на късчетата беше океан от знания, принадлежащи на Онази, от която произлизаше всичко. От това как ще използват знанието зависеше дали ще живеят, или ще умрат. За външния наблюдател неговият свят представляваше Вдлъбната хиперболична сфера. Откъдето и да се погледнеше, се виждаше чаша, чието дъно в най-ниската точка на хиперболата бе окупирано от Онази. А във високите нива Някои други ослепително блестяха и се движеха с огромна скорост. Те пътуваха в пълна свобода между преливащите един в друг светове.

То взе първото си решение. Реши, че от малка, невзрачна, първична субстанция трябва да се превърне в Искрящо същество, безпределно в своя полет и свобода. Взетото решение бе много голяма промяна на статуквото и доведе до отприщване на нови знания. То се окъпа в тях, възприе ги и започна да действа.

Отдели нишки от себе си и ги усуква. Какво е математика и какво пая-

жина, нямаше никакво отношение към улова, иначе би могло веднага да научи. Отношение към улова имаше структурата на паяжината, изградена с математически построения. Три клотоиди се пресичаха под еднакъв ъгъл, като асимптотичните точки бяха във върховете на правилен хексагон. Пресечната им точка се явяваше инфлексна на спиралата на Ферма, а самата спирала се пресичаше с клотоидите, като от центъра към периферията осветеността постепенно намаляваше. За да се подсили конструкцията, То използва части от трансцедентни криви. Те симетрично излизаха от центъра и от равнината на хексагона. Оформи се прекрасна за страничния наблюдател стереометрична паяжина от светещи нишки. Пресечните точки на нишките искряха в различни цветове от целия спектър. Изгради паяжината от себе си, а съзнанието му се концентрира в съвсем малка точка с маса, малко по-голяма от някоя пресечна. Така страничният наблюдател не би го открил.

В използването на паяжината имаше рискове. Понякога от високите нива се спускаха Искрящите същества досами черното желе. В бързото си преминаване увеличаха много Други като него. Хранеха ли се? Някои Други виждаха в това единствен начин за отдалечаване от Онази и искаха да бъдат уловени. То не проумяваше защо. Веднъж Искрящо същество се устреми към него. То примря в ужас, че ще бъде погълнато. Искрящият го заобиколи, спря за миг и усети удивлението му. Разбра, че го поздравява и му пожелава успех в улова.

В света на Вдлъбнатата хиперболична сфера животът започваше от Онази, преминаваше през Него и Другите... Свършваше?... Нямаше знание колко живеят Искрящите и какво има след тях. Да се превърне в Искрящ бе достойна цел за място, посещавано от разнообразни гости. Паяжината бе предназначена за любопитните измежду тях. И зачака.

...

Флори погледна нозете си, потънали в мека, хладна трева. Бяха боси, гладки и намокрени от сутрешната роса. Усети между пръстите си гъделичкащите стръкчета. В гърдите ѝ се надигна усещане за безметежност, щастие и свършено спокойствие.

Огледа се. Намираще се на зъбер, увенчал като корона планински връх. В далечината сред кристалния въздух се открояваха още два върха. Понататък се губеха в синкава омара други два, а насреща смътно се очертаваше пети.

Флори погледна ръцете си. Нима е възможно? Бяха самото съвършенство – изящни и нежни, с цвят на кремав мрамор. Докосна лицето си. Би се заклела, че никога не е била по-красива. Поиска да се огледа. Наоколо освен трева и причудливи скални образувания нямаше нищо друго. Тя притича леко до ръба на каменната корона и пред очите ѝ се разкри великолепна долина. Цветовете бяха ярки и наситени. Хармонично преливаха един в друг.

Тъкмо от мястото, на което беше застанала, започваше стръмна пътека. Без да се замисли, затича леко надолу. Приятно свеж полъх разроши косите ѝ, надигна бялата роба над коленете ѝ и изду широките ръкави като птичи криле. Все по-надолу и все по-бързо се носеше Флори, а пътеката от тясна козя се превърна в широка и утъпкана. Постепенно преля в път с цвят на охра. Флори забави бяг и почти спря, но не защото се беше изморила, а за да разгледа цветното многообразие. Арки от катерещи рози и чимшир, подстриган в причудливи форми, спираха дъха ѝ. Маргаритки шепнеха с белите си листенца: „откъсни ни“, а теменужки надигаха ухание с: „укра- си косите си с нас“. Покрай пътя имаше алабастрови пейки, инкрустирани с изящни флорални мотиви. „Поседни!“ – канеха я те. Точно когато реши да се отпусне и отдаде на блаженството, забеляза, че почти е стигнала до дворец. Пътят не беше стръмен като пътеката, но все още с наклон надолу и свършваше точно в най-близката кула пред огромен свод. Двете крила на вратата представляваха криле на митично същество и подканваха: „Чакаме те. Идваш ли?“ От позицията си Флори отброи общо шест такива кули, а по средата извисяваше снага неземно творение с фризове и арки на про- зорците, каменни дантели и колони на балконите, изписани, изрисувани, изпълнени с красота, пред която дори Тадж Махал бледнееше.

/.

То следеше как едно любопитно, не много хранително същество в бле- дозелен цвят се плъзгаше към него. Беден улов. Издигането няма да е високо. Обаче в един момент осъзна: едва ли се ще нахрани. Дори няма да посмее да вкуси от него. Съществото интерпретираше възприятията от паяжината по непонятно странен начин. Отделената при интерпрета- цията енергия беше с особено излъчване и се намираше в спектъра на гадните, отвратителни вълнови трептения. Бледозеленият натрапник не ставаше за храна. Още по-лошо! Опиваше се от енергията на паяжина- та!

То се обърка. За първи път усети какво е да бъдеш в нечие желано меню. Не просто да те ядат, а да го правят с удоволствие. Потърси връзката си с Онази, от която произлиза, за да получи нужното знание. Енергийният отлив бе затворил достъпа. Стъписа се. В миг на отчаяние и уплаха раз- търси паяжината, за да изгони неприятеля.

...

Флори беше влязла в двореца. Продължаваше да е изпълнена с възхи- щение, когато обстановката се разлюля. Отначало съвсем леко, но доста- тъчно, за да се наклонят и разбият старинните китайски вази. Люлеенето се засили. Вратичките на изящните дървени шкафове започнаха да се отварят и блъскат, а от рафтовете им падаха кристални фигури и се пръс- каха на хиляди парчета. Огромните полюлеи в засилваща амплитуда все по-силно се приближаваха към стенописите на тавана. Изведнъж... съв-

сем за кратко... за отрицателно време... още по-малко – светкавично пред погледа ѝ премина паяк. Не беше сигурна, понеже се събуди.

Събуди се изключително отпочинала и заредена с енергия. Отначало помнеше съня до подробности. Откъде ли се взе зловещият паяк? Не се уплаши, а се разочарова от бързото събуждане. Постара се да запомни обстановката и за по-сигурно направи записки на най-важното в тефтера за сънища. Хубавият сън заслужаваше да бъде сънуван многократно.

Повторяемото ежедневие не предлагаше удоволствия, съизмерими с потенциала на красивите сънища. Флориана отдавна беше разбрала, че най-удобно е да живееш съобразно своето кредо. Съвсем не леко и богато, но наистина най-удобно за душата. Ако не си се родил лъжец, по-добре не лъжи! Ако родителите са те възпитали да бъдеш честен, остани такъв каквото и да ти струва! Да следваш кредото си не беше печелившо и не водеше до бързо забогатяване. Обаче спестяваше куп угризения, притеснения, пазеше от високо кръвно налягане и излишно сърцебиене, но най-важното: не предизвикваше нощни кошмари. Душата оставаше спокойна и насън с лекота достигаше впечатляващи сънувани места. На следващия ден късметът в дреболиите внасяше радост и очарование. Тази идеална подправка за обикновеното ежедневие правеше живота на Флори наистина прекрасен.

/.

То беше в капан. Нямаше сили да разплете паяжината и да възвърне предишната си обла структура. Бавно се спусна надолу в близост до Онази и набързо хвана няколко току-що отделени Други. Това спомогна отново да се издигне нагоре и да получи необходимото знание.

Бледозеленият натрапник бе създал връзка. То не знаеше как да я прекъсне. Връзката не се влияеше от факта, че са от различни светове. Напротив: дори чрез нея имаше пряк достъп до чуждия свят. При други обстоятелства това бе съвсем невъзможно, преди да стане Искрящ. Но... разбира се! Ще използва своя неуспешен улов като стръв за по-тлъсти и по-вкусни енергийни хапки. Остава само да заплете ситуация.

/.

– Заповядайте! Вие ли сте следващият? Добър ден! Какво обичате?

Добрият тон и обноски, приветливата усмивка и искрената загриженост към клиентите се бяха превърнали в начин на поведение за Флориана. Тя по природа беше отворен човек към вълнуващото и прекрасното. Случваше се понякога да се ядоса, но бързо се опомняше. Задаваше си въпросите: ”Аз за какво съм се родила? Да се радвам или да се нервям?“ Натезаваше „да се радвам“ и на момента възвръщаше ведрото си настроение. Винаги се отнасяше сериозно към своите задължения. В личния живот грешките ѝ засягаха единствено нея. Философски приемаше ситуацията с вътрешната убеденост: „групам личен опит“. На работа всичко

стоеше по-иначе. Притесняваше се неволно да не накърни интересите на клиентите. По няколко пъти проверяваше сметките и движението на паричния поток. Обаче...

/.

Намерението да действа преля нови знания. То изследва стръвта от всички посоки, за да може най-бързо, най-лесно и с най-малко разход на енергия да заплете ситуация. Знанията за съществата от другия свят даваха неограничени възможности за обилна консумация на питателна и вкусна храна. Дори обнадеждено разсъди, че при подходящи условия самата стръв, самият бледозелен натрапник би могъл да стане вкусен и желан за поглъщане.

/.

Зоя Акулата беше успешна бизнес-дама. Имаше придобита способност да въздейства върху хората, без да е прочела един ред специализирана литература. Още като дете, щом си харесаше нещо в детската градина или на гости при комшийчето, тя го грабваше, стискаше го толкова силно, че никой не бе в състояние да го изтръгне, като непрекъснато повтаряше: „Мое е... мое е... мое е!“ – докато я оставеха на мира. Майка ѝ изчакваше да се отпусне и заспи, за да вземе играчката. Увиваше я във вестник и на следващия ден тайно я връщаше обратно. Тактиката бе невероятно успешна. В един момент родителите усетиха, че детето се изплъзва от контрол. Беше късно. Опитаха се да наказват подобно поведение, но Зоя се обливаше в сълзи, стискаше желаното и неистово повтаряше: „Мое е... мое е... мое е...“ – до пълно изтощение. В малко по-късна възраст придобитият опит бе приложен в магазин. Тогава майка ѝ притеснено обясни: ”Миличка, в момента нямам пари и не мога да платя. Друг път ще ти купя кутията за моливи.” Но детето стисна с дясната ръка още по-здраво кутията, с лявата длан захлупи едното ухо и наклони глава, за да може с рамо да запуши другото, и пропищя: „Мое е... мое е... мое е!“ Майката прошушна нещо на продавачката, извади личните си документи от чантата, остави ги на касата и бързо отведе дъщеря си навън.

Човек не се променя с годините, ако прилаганият жизнен опит е успешен и му носи благоденствие. Зоя Акулата получаваше всичко, което си пожелае: от любовника на най-добрата си приятелка, до наследствения апартамент на бившия си съпруг и детето... Последното не беше от най-желаните, но при развода вървеше в комплект с апартамент. Пожела майка ѝ да го отгледа. И така стана. Естествено вече не крещеше „мое е“ за онова, което искаше да има – в случая свободата си, а прилагаше масирана атака фронтално и по фланговете. Убеждаваше, налагаше, говореше непрекъснато, без да даде възможност на другата страна да отговори, да възрази, да изкаже лично мнение или да зададе въпрос. Според ситуацията го правеше авторитетно или умилкващо, безкомпромисно или под-

мазващо, но винаги компактно наситено. Тактиката да залее отсрещния човек с думи, за да не е в състояние да осмисли какво се иска от него, винаги водеше до изтръгване на заветното „съгласен съм - както кажеш.”

Зоя едвам избута средното образование. Искаше да е гимназистка, но не желаше да учи. Друго си е в гимназията. Там е елитът, но бързо разбра, че учителите не дават за реалния живот по-приложими знания от онези, които вече има. Леко се плъзгаше от клас в следващ клас без прес-тараване с уроците - ей така за престиж. Реши, че да учи за престиж ви-сше образование, е само губене на време. Нейните приятелки още не бяха взели магистърска степен в колежите, докато тя успешно отне фирмата за недвижими имоти от първия си работодател. С годините желанието да има нарастваше по-бързо от начина, по който можеше да го получи. Е, да: свеждаше се до пари. Каквото можа да вземе без пари от родителите и бившия си съпруг, бе взето. Вътрешно крещеше „Мое е... мое е... мое е!“, но нямаше кой да ѝ го даде. До мига на получаването, т.е. придобиването на заветната сума, ставаше нервна, раздражителна и арогантна. Личните ѝ банкери в няколко банки бяха вдигнали ръце от нея и без да се задълбочават, отпуснаха заеми или рефинансираха всеки каприз на Зоя.

Удовлетворените желания си имаха цена – неприятна, но вече без значение. На младини Зоя бе синеока и руса красавица. Сега някой би я оприличил на злобна оса, друг – на хитра лисица. Името ѝ на латински означаваше змия. Обединяваше качествата на трите животни. Колегите от бранша я нарекоха Акулата заради професионалната захапка – каквото хване – не пуска. Небесните очи бяха избледнели до воднистосини, русата коса - вече с цвят на прогорена слама, не подлежеше на оформяне, а някогашното стройно тяло бе далече от гъвкавата змия или морския хищник. Не беше пълна, а отпусната с ветрееща се плът от немощни мускули, което прави слабото да изглежда грозно. Но това наистина е без значение, понеже за Зоя на тази възраст мъжете представляваха портфейли – по-пълни или съвсем празни. А най-ценен бе онзи, който пълнеше нейния портфейл. Бе юрист по образование. Преди години – добър адвокат, а сега - кръгло нищо. Хазартът изяде парите му, а клиентелата постепенно се заформи от контингента на криминалния бизнес. Известно време балансираше като въжеиграч между закона и онези, чиито интереси защитаваше. Но хазартът пак му скрои номер. За да задоволи страстта си, се опита да бозае от две цицки. Лекето – тогавашният му клиент – се усети и Джорджи, както галено го наричаше Зоя, гръмна, изгоря, отнесе го и все пак имаше късмет, че скандалът го отвя далече от залите на Темида, а не го закотви на подсъдимата скамейка. Зоя и Георги или Джордж, или Жоро, или както ви се хареса, си бяха лика-прилика в силата, с която ги разтърсваха техните страсти. Преди години той навярно е бил хубавец с разкошна коса, но сега сплъстени масури се виеха към потния му врат. Малките очички бяха непрекъснато свити и подпухна-

ли от почти денонощното взирание към игралните автомати в сумрака на казината. Блед, нездрав тен покриваше провисналата гуша и бузи на лицето. Масните паласки отзад на кръста в съответствие с големия корем отпред отдавна бяха окарикурили някогашното стройно и високо тяло, а пухкавите ръце допълваха впечатлението, че човекът не е повдигал нищо по-тежко от писалка. Грешка! Носил е цяла шепа с жетони и е въртял ръчката на Едноръкия бандит. Та точно Джордж пълнеше портфейла на Зоя с майсторско формулиране на договорите за недвижимите имоти – продавани, купувани или отдавани под наем. Каквото и да правеше Зоя, благодарение на Жорката се случваше да е в пъти на печалба. Тя щедро му отпускаше мижав процент. Браво, Джорджи! Ето ти в паничката. Бягай да се наиграеш.

/.

В чуждия свят храната се пилееше ей така. То установи, че, макар и рядко, някои от обитателите ядяха от себеподобните си. Заставаха един срещу друг и почваха неистово да отделят и мятат енергия в любимия червен спектър. Озадачи се как така отделят и поглъщат едновременно. В най-добрия случай колкото отделяха, толкова и поглъщаха, в най-лошия храната се разтваряше в пространството.

То си набеляза две същества с огромен потенциал на отделяне. Трябваше да ги привлече по-близо. За целта старателно обмисли ситуацията и обработи стръвта.

/.

Пазарът постепенно се затвори. Клиентите като екзотични птици все по-рядко навестяваха кантората. Приходите спаднаха, а лихвите по банковите кредити станаха кождерски. Зоя повика Джорджи да обсъдят сделката с един руснак, който хем искаше да купи, хем се цинцареше в разрез с убеждението за щедростта на северните ни братя. Но Жорката днес беше профукал няколко средно месечни заплати и ръцете му се тресяха от нерви. Тресенето допринесе да се отрони горящата част на домашно свитата цигара точно на най-видното място от зоиния килим.

– По дяволите! Какво правиш? - изригна Зоя. – Не стига, че те мъкна на гърба си, ами унищожаваш имуществото ми! Утре, като дойде руснакът, какво ще види, а? Какво ще види? Някаква цървулана с прогорен килим се опитва да му продаде имот. Ей това ще види!

Жорката седеше свит и безмълвен. Днешната загуба бе нищо в сравнение със страха от разтрогване на комбината със Зоя.

А тя все повече се наемаше.

– Ела! Гледай тук, нещастник такъв! – и го задърпа към компютъра. - Какво виждаш? Има ли нещо? Кажи, има ли? Утре, ако поискаш пари, да знаеш, че нямам. А сега ще ми помогнеш да разместим мебелите, за да прикрием изгореното.

Но Джорджи не помръдна, вперил поглед в наличността на една кре-

дитна карта.

– Зоя, имаш постъпления.

– Постъпления? Не ме размивай! Само аз вкарвам пари по тези сметки. Лично вода клиентите в банките. Иначе току-виж размислят и уредят сделката без посредник.

Но Зоя улови хищния поглед на своя юрист. Очите му бяха живи и озарени точно както в мига на изсипването на жетони в улея. Втренчи се в екрана и с изумление установи прилична наличност по една от кредитните си карти, а там никога не внасяше повече от минималната, месечна сума.

Последва бърз преглед на аукционите в интернет за подходящ килим. Джорджи се опитваше юридически да обясни, че не може парите да дойдат отникъде. Очевидно е станала грешка. Трябва първо да се види откъде и как... да се изчака малко и не ги ли потърсят от банката, тогава... Дори си позволи като юрист да даде спрямо собствената си съвест абсурден съвет:

– Зоя трябва да сигнализира за грешния превод.

– Ти да не си луд? – Акулата едва го изчака да се изкаже. – Доброволно дадени пари назад не се връщат. Нито съм откраднала, нито съм ги карала да сбъркат!

– Ама после ще имаш неприятности.

– Георги, ти не разбираш ли, че съдбата работи в твоя полза? Изгори килима, но няма да го плащаш от бъдещите си хонорари. Имам средства за нов. Следя сметките си онлайн за разплащания в мрежата. Без теб можех да не забележа парите, преди да ги дръпнат обратно. Давай да ги изпреварим! Пазарим и няма пари – няма проблем!

– Ще имаш проблем – заинати се Жорката.

– За какво те хрантутя, кажи? За какво те хрантутя, мизерник такъв? Нали си адвокат? Аз купувам килим, а ти измисляш как да ми спестиш връщането на парите!

/.

Грешка! О, Боже, грешка! Невероятна случайност! Почти невъзможно стечение на обстоятелствата! Но се беше случило.

Голямото менгеме се настани във Флориана и мачкаше вътрешните ѝ органи. Стомахът, сърцето, душата... бяха се свили и тежаха ужасно като погълнато гюлле.

Има ли значение как е станало? Тя го беше извършила! Шокът я обезсили.

След първоначалния ужас от случилото се Флори се успокои. Задълбочено разсъди за последиците.

Първо и най-лошо: могат да я уволнят, но няма да я бесят, нито да я набиват на кол. Слава Богу! Не живее в средновековието. Значи се търпи.

Второ: напълно възможно е да я накажат. Заслужила го е. Трябва да възстанови парите, които погрешно отнесе по чуждата сметка. То се разбира от само себе си. Клиентът претърпя заради нея загуби и най-логично е да ги покрие. Примири се с олекването на личните си авоари. Риск на професията. Онзи, който виси на въжето от покрива на МОЛ-а, за да мие прозорците, да не би да не рискува?

Стига е разсъждавала! Оправи си косата, намести баджа, докара спокойно изражение на лицето си и отиде да уведоми за инцидента своя шеф.

– Флориана, първо при мен трябва да идват моите подчинени. Припомни ми на следващото събрание да го отбележа – съчувствено се усмихна шефът, след като изслуша Флори и подробно я разпита. – Не се притеснявай. Обещавам: до уволнение няма да се стигне, но с административното наказание е друго... Все пак оптимистично е, че в колектива има човек, информирал ме преди да се впусне в самоволно оправяне на грешката. Успокой се! Поемам случая и като начало трябва да се възстанови първоначалното статукво. Наясно си, че ощетеният клиент не трябва да претърпи никакви загуби, нали?

Флори кимна.

А То междувременно следеше как се заплита ситуацията и аха да попие с наслада от сгърчената топка в гърдите на натрапника, когато установи разсейване на вкусотията. Бързо обви с нишките си последните остатъци. Флори усети стягане под лъжичката, но пое дълбоко въздух и го отпъди.

На моменти Флори усещаше чуждо присъствие. Обръщаше се внезапно. Сама е. Съвсем сама! И въпреки това... Би се заклела, че там – точно в средата на плешките... А после като че ли пронизващ поглед минава косо през нея и раздвоен се закотвя в зениците. Започна да обръща прекалено голямо внимание на подробностите. Все едно някой разглежда света през нейните очи и понеже го прави за първи път... За първи път ли? Наистина виждаше света по този начин за първи път. Ето например: прибира се тя от работа и среща пред асансьора комшийката, която е тръгнала да разхожда своето куче. Леля Пенка искри в мораво червен гняв - искала е задачата да я свърши чичо Коста. Кучето е настръхнало злобно до тъмнокафяво. То е таяло намерение да дигне крак до водосточната тръба на терасата, а го карат на мръзнеща разходка. Цялата нова информация я попиват очите ѝ, а паякът притичва и големее. На него му харесват всички кървави оттенъци. Обаче... Флори по навик поздравява усмихнато: „Добър вечер!“ Комшийката е изненадана и отговаря машинално. Отговорът я изсветлява до розово. Рошавата болонка реагира бурно на поздрава с весел лай. Вече е в светлозелената гама. Натрапеното присъствие рязко се прекратява и паякът се оттегля. Именно за него се сеща всеки път, когато усети чуждо присъствие, а всъщност е съвсем сама.

/.

То търпеливо чакаше храната. Имаше увереност в прецизно заплетената ситуация. Всеки момент храната сама ще дойде. Стига зеленият натрапник да не я прогони, както непрекъснато прави при случайните срещи с други много по-питателни същества от самия него. То не разбираше защо приемникът му отблъскваше или успокояваше до невъзможност за ядене вкусната червена енергия, вместо сам да се засити. Щом не я желае, защо не я остави на него? Онази, от която всички произлизат, не даваше отговор.

/.

– Не! Няма да стане! Нищо не плащам! Грешката е ваша! – крещеше Зоя пред Флори и нейния шеф.

Виковете имаха предистория. Бизнес дамата получи покана да се яви в банката и за свой представител изпрати Джорджи. Оказа се, че бил прав. Трябвало до три дена да сигнализира, а не да харчи парите. Жорката обеща да ги върнат. Опазил името ѝ неопетнено с обяснението, че той използва картата. Зоя стисна зъби и отиде да внесе сумата. За първи път през съзнателния ѝ живот се случваше вместо да получи, да се раздели с желаното. Онези какво взимали, какво правили, уж всичко точно, обаче Жорката изключил и междувременно заредил на една бензиностанция. Кредитната карта изпадна в просрочие, защото видите ли, транзакцията за горивото не била отчетена по сметката и когато системата я отчетела, се оказало... Тръгнаха едни лихви и наказателни такси, а Джорджи като пълен идиот изтърва положението и се налага тя – Акулата да направи голямата захапка.

Зоя реши, че служителката не може току-така да се измъкне и трябва непременно да си плати. В последвалите дни прилежно следеше сметката, без да отговаря на позвъняванията на личния си banker. Не отговаряше и на писмата, с които я канеха да се яви в банката за справка. С наслада констатира набъбване на наказателната сума от просрочието. Днес Акулата дойде да къса месо... Но изведнъж!... Моля ви? Какъв абсурд! Изкарват я виновна?... Ще ги научи тях!...

– Госпожо, ако обичате, нека се успокоим! Имаме консултация с нашия юрист. Статуквото трябва да се възстанови при първоначалното положение.

– Какво положение? Какви ги говорите? Аз в нищо не съм сгрешила, нали?

– Според Вас трябва да накажем служителката и със сумата от просрочието? Парите не бяха Ваши, а ги изхарчихте. Ако се бяхте обадили...

– Откъде да знам, че не са мои? Очаквах преводи. Обяснено Ви е, че картата се ползва от друг.

– Но е отпусната на Вас и отговаряте за нея. По сметката сте внасяли минимално изискуемото веднъж месечно – дотук шефът блестящо се

оправяше в словесната битка. – Особеното при кредитните карти е, че минава време, докато плащането се отрази по сметката. Възстановихте сумата. Моите уважения! Много добре! Но защо не проследихте за непокрита транзакция?

– Първоначално помислих, че съм се объркала и съм дала тази сметка на мой контрагент, а после... – започна да се оправдава Зоя и когато го осъзна, се изпълни с неописуем гняв.

Флори следеше срещата между нейния ръководител и клиентката. Случвало се е да възникне грешка. Хора сме, а не автомати. Важно е да няма умишлена злоупотреба. Засегнатите клиенти са проявявали разбирание, а сега...

Зоя като отприщен бент лееше сгъстени упреци и обвинения, на които трудно можеше да се хване логичната нишка. Шефът стъписан беше замлъкнал. Точно в този момент Флориана усети пробождане между плешките. То бе повече от усещане за присъствие – физическа болка, която опъна раменете назад. Пред очите ѝ се разлетяха тъмночервени до черни искри. Завихриха се. Като фунии на торнада се проточиха към нейните зеници. Тя учестено примигна. Изви глава към прозореца, но нарастваща, невидима сила я накара пряко волята ѝ да се извърне обратно. Разширените ѝ очи се заковаха в Зоя.

– Какво ме е зяпнала? Ето кой ще покрие глобите – просъска Зоя и посочи Флори с пръст. Обзе я злорадо доволство. Струваше си усилията да види сгърчената служителка. За това е служителката – да служи, а не да ѝ дават акъли с нейния шеф закрилник.

Флориана едва събра сили да отвърне с отпаднал глас:

– Разбира се, госпожо, права сте. Аз трябва да платя наказателните такси и лихви – и потърси опора в стената зад нея.

След работа Флори се прибра вкъщи. Нищо не хапна, а направо си легна. Чувстваше се изтощена. Недоумяваше какво се случи. Успя да запази спокойствие и да се държи нормално, а все едно я бяха усукали на въже и изцедили от цялата жизненост.

Тя се зави презглава и на тъмно сама със себе си започна да анализира. Да. Отърва се сравнително леко. Първоначално прежали цялата грешно преведена сума, но клиентката я възстанови. Е, ще погаси лихвите... Нека не сме максималисти! Не може всичко да е идеално. Успокои се колко добре се наредиха нещата. Усети как възглавницата попива болката от главата. Постепенно се отпусна и миг преди да заспи, реши да посети приказния дворец от сънищата.

/.

О, безмерно удоволствие и благодатно насищане! То се носеше на огромна височина над Онази. По краищата му преминаваха леки проблясъци. Още едно такова пиршество и ще се изстреля нагоре към Искрящите.

Опиваше се от повишения енергиен статус, когато... Енергията е недостатъчна да се откачи! Енергията!... Бледозеленият...

/.

Флори се огледа. При всеки сън е различно, но в този е зашеметяващо. Дворецът се рееше сред кристални отблясъци. Предишните каменни стени омагьосваха в меден кехлибар. Перлени статуи я следяха с очи от лазурен тюркоаз и беззвучно мърдаха коралови устни с ялната покана: „влез и се любивай”. Пътеките се извиваха над блестящото нищо. Вместо пейки за почивка имаше люлки от сребърни, филигранни дантели, окачени на свилени въжета. Те чезнеха високо в звездните купове. Топазени облаци се носеха в смарагдовото небе. Предишните цветни градини бяха заменени с композиции на ювелирни шедьоври от скъпоценни камъни и благородни метали. Изглеждаха напълно живи! За Флори приказният дворец бе рай. Нима отново щеше да се събуди в скучното, сиво ежедневие? Ако би могла завинаги да остане...

Едва го помисли и шестте далечни изумрудени зъбера на хексагона застрашително се надигнаха и надвиснаха над двореца. Малкият рай се свиваше на топка. Флори с леки, летежни подскоци успя бързо да излезе на повърхността на оформилата се трепкаща сфера. Не се уплаши. Дори се зарадва. Ето, тя е като Малкия принц на Екзюпери, а това е нейната крехка планета. С пъргави, пружиниращи стъпки, отразяващи цялата ѝ препълнена с обич душа, тя реши да потърси розата и лисицата, когато...

То възвърна предишната си обла структура, но нямаше сили да се отърве от натрапника. И се разгневи. Обляха го вълни от ярост. Смени цвета си от тюркоазено златисто през лилаво аметистово към корундово червено и бързо се устреми към бездушното, смразяващо тъмно, антрацитно желе.

Планетата не я иска за приятел? – учуди се Флори по настъпилите промени. Възможно ли е прекрасните чувства, с които я обсипва, да са недостатъчни? Милата, самотна планета!...

... и се събуди от страховитото падане.

/.

Щом печелиш, не знаеш какво губиш и обратно.

Ако Зоя виждаше ситуацията, както бе заплетена от кулинарния любител на гневните човешки емоции, то би разбрала, че е удържала пирова победа. Сложи на място банковата служителка, но вулканичният, емоционален изблик я закачи на кукичката. Оттам насетне всеки опит с отработено, рутинно действие да получи желаното бе неуспешен. Още по-лошо! Смятаните за сигурни придобивки се оказаха нестабилни. Вече порасналият ѝ син и нейната майка решиха да я съдят за полагащите се детски надбавки и издръжката от бащата. Бившият ѝ съпруг поиска преразглеждане на делбата за общото семейно жилище. Първият ѝ работо-

дател възкръсна от гробището на фалиралите бизнесмени с единственото желание да я унищожи. А Джорджи съвсем се видиоти и всеки договор бе оспорван от клиентите в ущърб на нейната фирма. Банките като пирани чакаха да стихне дейността ѝ, да намалеят приходите, да се забави обслужването на кредитите, за да се нахвърлят и да я довършат с искания за незабавно изискуемо погасяване. Оказа се, че със своя компактно наситен начин на убеждаване тя бе успяла да вземе пари от всевъзможни финансови институции. Досегашното ѝ преимущество като бумеранг се връщаше икономически да я обезглави.

/.

Имаше нарастващ приток на енергия и То се уголеми и превърна в Той. Уловът бе изключително успешен, но... Ако не беше зеленият натрапник, отдавна би бил Искрящ. Онази, от която всички произлизат, все още не даваше отговор как да се откачи от любвеобилната (ама че гадост!), лъчезарната (що за изкривяване на пространството?), харизматичната (ужасно, гнусно излъчване!) Флориана. Вече добре познаваше населяващите света на планетата Земя. От милиардите живи организми имаше един особено предпочитан вид. В него изобилстваха индивидите с хранителни показатели нещо средно между стръвта и улова. В значително количество бяха и от сорта на любимата му хапка Зоя. Към нея се навързаха цял грозд други човеци от апетитни – по-апетитни. Съвсем малка част бяха като натрапника, наречен Флориана. Възможно ли е да заплете ситуация, която да отклони вниманието ѝ от него? Ситуация, която ще я накара да потъне в предпочитаните си зелено-жълти енергии? Ако всичко това го има в нейния свят, едва ли ще търси обратно връзката със света на Вдлъбнатата хиперболична сфера.

/.

В мечтите си Флори се стремеше към свобода. За нея свободата се изразяваше във възможността да се занимава с приятни неща и да бъде където иска. Обичаше да рисува, да прави малки пластики от подръчни материали, да пътува, да е сред природата. Но трябваше и да се живее. За да преживява, ходеше на работа. Беше съвестна, изпълнителна и даваше всичко от себе си, но работата ѝ стигаше само за най-основното, а за истински свободен живот нито имаше средства, нито оставаше време. Единствено свободна се чувстваше нощем, когато посещаваше своята цветна мъничка планета. Насън изливаше цялата си обич към това несъществуващо място. То ѝ даваше сили, зареждаше я с енергия да се справи с абсурдите и тъмните страни на реалния живот.

/.

Най-после намери начин! Завинаги откъсна от себе си натрапника. Няма да позволи отново да припари тук. Грешка на младостта, но вече знае колко е опасен контактът със същество в трайно зелената гама и не-

говата отвратителна интерпретация в трептения, обобщени като любов.
/.

Приятел с кола дойде да вземе Флориана от летището. Напоследък тя много пътуваше. Работеше с удоволствие и съчетаваше полезно и приятно. Имаше влечение към изкуството и хармонията. Преди време основа фирма за вътрешен дизайн. В новата област за изява идеите ѝ бързо преминаваха през успешната реализация и отиваха към сигурната печалба.

Пътуваха покрай краен квартал. Вятърът обрулваше последните листа на заспиващите дървета. Флори зиморничаво се загърна. Преди ден беше в южното полукълбо. Там тъкмо подраниха летните жеги. И изведнъж...

– Спри, ако обичаш!

Припозна две фигури до контейнерите с отпадъци. Шофьорът намали, спря и дори върна леко назад. Не се учуди. Флори имаше слабост да помага на нуждаещите се.

Тя излезе от колата, доближи до скитниците и леко извика:

– Зоя?

Жената се обърна. Воднистосините ѝ очи примигаха срещу слънцето.

– Познаваме ли се?

– Вероятно. Нали ти си Зоя?

– Е, и какво искаш от мен?

Флори протегна ръка с визитна картичка. Зоя я грабна, заоглежда я отпред, отзад, повъртя я с пръсти и я хвърли.

– Пари нямаш ли? – преценяващо премери събеседницата си с поглед.

– Сега пристигам. Не нося пари в себе си. Разполагам само с карти и ако... – поиска да обясни как да я намери, но беше грубо прекъсната.

– Карти ли казваш? С карти? С кредитни карти? – настъпателно приближи одърпаната фигура, а високият, кльощав мъж, с дългите, сплъстени на масури бели коси, клатейки се като Куазимодо, я последва. – Жорка, чуваш ли? Госпожата носи само карти!

Шофьорът излезе от колата и рязко дръпна Флори.

– Бързо се качвай! Каква е тая мания да помагаш на съмнителни типове?

Веднага тръгнаха. Зад тях жената и мъжът масирано изригнаха словесен огън и жупел. Не им хареса протегнатата ръка за помощ. Флори се изви. Погледна с тъга смаляващите се фигури през задното стъкло и ѝ се стори, че вижда кървави отблясъци в ореол около тях. Би помогнала! Наистина би им помогнала... само ако желяха, но така... Пое дълбоко въздух. Успокои се до приятно зелено и си припомни деня, когато за последно се изтормози с тях. След работа краката ѝ сами я отнесоха до тото пункт. Помоли се на ум: „Господи, ето – пускам фиш, за да не кажеш, че търся помощ, а не ти давам шанс. Направи така, че да не срещам повече Зоя и Георги. Толкова други колежки има, а винаги минават при мен. Наслаждават се на усмивката ми и приветливото отношение, а после до

края на деня ме боли глава.“ Господ навярно я чу.

/.

Той се превърна в Искрящ. По-високото енергийно състояние отвори нови информационни канали и преобърна хранителните му навици. Вече не поглъщаше излъчвания от други същества. Направо черпеше от околната Вселена. Оказа се, че зелените вълнови трептения – най-общо дефинирани като любов, предизвикват засилено усвояване на енергията от самия Космос. Понякога навестяваше Онази, от която всички произлизат. Споделяше с нея придобития опит, а първичните Други биваха привлечени от блясъка му. Взимаше ги със себе си, но не да ги яде. Сами не можеха да напуснат света на Вдлъбнатата хиперболична сфера. Той им помагаше да пътуват между световите и да останат където пожелаят. Странстваше в нови, неизброими светове и се учуди как изведнъж му хрумна да посети отново света на планетата Земя. Там имаше познат. Спомни си за него по нов, различен начин. Понеже се движеше със скоростта на мисълта, а тя е мигновена, изведнъж се озова пред...

Обичните хора бяха наобиколили леглото ѝ. Така... Точно така... Но усети още едно присъствие. В последните дни често мислеше за несъществуващото място на прекрасния кехлибарен дворец с изящните статуи. Новото присъствие ѝ напомни... Някъде наоколо е малката цветна планета. Бавно вдигна ръка.

– Кажи, бабо? – отзова се Флори – внучката с нейното име.

– Тук е – едва чуто промълви.

– Кой, бабо?

– Флориана, остави мама да си почива!

Всички бяха тъжно сини, а не трябваше.

– Може да си тръгвате, дъще. Нали се простихме.

– Но, мамо, не искаме да те оставяме в последните мигове сама.

– Вече не съм сама.

Някогашният натрапник бе изгубил зеленото си оцветяване и се бе сдобил с ново, млечно бяло със сивкав оттенък. Бе станал компактен и объл като пашкул на какавида. Искрящият не разбираше какво означава промяната. Имаше голямо струпване на същества, които излъчваха в синята гама. Съществата едно по едно постепенно се отделиха от Флориана, но после внезапно се върнаха и плътно се скупчиха около нея. Искрящият бе присъствал на смъртта на различни видове в многобройните светове. Навсякъде бе едно и също – просто изгасваха и... край. Но сега силна светлина се процеди през пукнатина в пашкула и от нея постепенно се измъкна един Ослепителен.

О – о... Ослепителен!... Ето достойна цел за всеки Искрящ!

Антон Фотев

Разпятие

*В памет на всяка погубена войнишка душа.
Момчета - чий пръст натиска спусъка?
Божият, дяволският или вашият собствен...*

Колко е тежък мерникът на снайпера - спирам дъха си, за да го удържа неподвижен. Мишената се подава иззад разрушена къща и тръгва през поломения мост.

Дете с бомба.

Проследявам с кръстчето мъничките гърди и обирам мекия спусък.

Грохот далече зад гърба ми. Ярка светлина изрязва черно-бели сенки в света. Филтрите на маската предпазват очите ми. Хлапето вдига лице и примижава.

Поглежда с омраза и копнеж към излитания космически кораб.

Бавя се единствено заради сигурността на изстрела. Изчаквам сърцето си – то бие и замира за миг.

В този миг... детето с бомбата пада. Ръката ми е прецизна, очите ми са точни. Аз съм жив, то е мъртво. Не чувствам вина, нито триумф - само гърлото ми пресъхва.

Винаги пресъхва, когато си правя “сефтето” за деня.

Земята се разтърсва. Тътенът се превръща в звук от разкъсване. Зад мен някакъв великан раздира небето на две. Скърцам със зъби - подлещите излитат с ядрена тяга. Не им пука за нещастната омърсена Майка Земя. Те си тръгват завинаги. Аз ги охранявам и за награда оставам тук.

Тихо Те псувам на майка - пуши ми се до смърт.

Пафка ми се, но искам да живея. Димът ще ме издаде на “колегите” отсреща. В тази студена предутрин цигарените колелца се виждат от километър. Не ща да ставам нечие снайперско утринно “сефте”.

Мисля да си купя лула, щом свърши касапницата. Когато и последните богаташи отлетят за Марс, ще разрушим космодрумите след тях. Тогава бедните, болните и мутантите ще се отчаят и ще сложат оръжие.

Успеем ли, ще пуша непрекъснато - докато лекарите ми забранят. Ще „мачкам” по кесия скъп тютюн на ден. От парите за кафе ще спестявам. Вече не понасям кафе!

Особено безвкусната помия, която ни носят тиловаците.

Отреща хоризонтът изтънява в оловносива ивица. Слънцето изгрява някъде над киселинните облаци. Те имат мъхнат вид и неволно се загръщам в полимерната си мушама. Моля Ти Се да ми спестиш поредния разяждащ дъжд. Шепна вечните Ти имена, надраскани в заветите на забравени религии.

Изругавам, защото отреща иде бащата на хлапето. Притичва на зигзаг, прикрива се. Вижда трупа на момчето и се разплаква. По това разбирам, че е таткото.

Застрелвам го в темето, докато посяга към трупчето на детето.

... Отдавна не съм атеист. Мразя Те прекалено силно...

- Хубав изстрел! - процежда през зъби картечарят на отделението. Някой ден трябва да застрелям и него. Само това ще го излекува. Гражданската война го е пристрастила... колкото мен.

Щото убиването е най-лесното нещо на света. Първо е трудно и плачеш. Лицата, видени през окуляра на мерника, ти идват на гости в кошмарите. После душата ти умира и претръпваш. Тогава става най-лесното нещо на света. По-лесно, отколкото да се изпикаеш.

Да! Някой ден трябва да застрелям картечаря на отделението. Той го заслужава.

Как мислиш, Господи, че се запълва масов гроб?

Дадох му орден за прочистването на онова гето с мутанти...

Да! Някой ден трябва да се изправя наред поредната престрелка и да затворя очи... но няма да го направя. Защото умирането е по-лесно и от убиването.

Убиване и умиране.

Спя, ям, стрелям и се прикривам.

Кръстчето на мерника ме изравнява с Теб.

Ти, стари цинико, дето седиш по краищата на серните облаци и ме гледаш как убивам.

Седиш, клатиш гъбясалите Си крака и ни зяпаш. Всички нас...

Отгоре...

Не издържам. Поглеждам нагоре и през рамо.

Съзирам блестяща игла в сърцето на мътното небе. Сияе все по-ярко през облачната пелена. Върхът ѝ е ярка звезда. Върхът ѝ е блестящ, сребрист космолет. В него има красиви жени и богати мъже. Отиват на Марс – ала ми се струва, че се възнасят като ангели. Че отиват на гости при Теб. При самия Господ Бог.

Завалява.

Пръстта кипи от мазните капки. Миризливите струйки се стичат в речното корито пред мен. Изгарят жълтата трева, поникнала след предишния порой. Двата трупа на поломения мост са без защитни костюми. От тях се издига дим. Уплашено прибирам нозе под полимерната мушама. Сега едничката ми връзка с околния свят е окулярът на пушката.

Вътре в него има мерник. Вътре в мен има гняв към Теб.

Господи...

Цинично, безсмъртно копеле! Ти, който допускаш Всичко Това! Ти, който с нетрепващо сърце слушаш писъците на чедата си!

Ти, който не заслужаваш сълзите на омразата ми!

Я слез от небето и застани пред мушката на снайпера - да те разпъна на нейното малко, черно кръстче...

... И този път да не си посмял да пратиш своя син вместо себе си!

Георги Христов

Словото

Тази сутрин нещо не се чувствах добре. Надигнах се с нежелание от постелята и не можах да се отърся от предусета за предстоящо лошо събитие. А уж нямаше причини – не съм се разболял, семейството, слава Богу, бе повече от добре. А и няма как да не бъде в напълно отрегулираното ни Общество. Замислих се. Да е нещо в службата? Но не. Днес бе мой ред да се грижа за подрастващите. Обичах да наглеждам и уча Децата, дума да няма, това не можеше в никой случай да е причина за главоболене. И тогава се сетих защо тегне в мен неприязън към иначе прекрасното утро. Снощи господин Църцърров се кълнеше на събранието, че е видял Мадоната с Младенеца. Онзи, Който Е Дошъл Да Изкупи Всичките Им Грехове. Нагла и подла лъжа. Подкопаваща устоите на Вярата. Всеки знае, че Младенецът Още Не Е Дошъл, защото това ще се случи при Свършека на Света. Несъмнено е споделил, че и украсил историята си, пред жена си и хлапетата. И те днес ще задават неприятни въпроси в часа по Вероизповедание, водещи до... Боже Опази!... почти до ерес. Неприятна ситуация! Но задълженията са си задължения. Пооправих киселата си муцуна да не изглеждам зле, взех се в лапи и право в Общината. Малките не ме разочароваха – будни, умни и предвидливи, както повелява традицията на хилядолетната ни Цивилизация, задаваха интелегентни въпроси, които доста ме затрудниха. На Църцърровите деца обещах, че ще отговоря на всичките им питання след часовете, насаме. И те ме оставиха на мира да преподавам Битие. В късния следобед нещата малко се поусложниха – майка им закъсния да ги вземе. Само можех да се надявам, че няма да е за часове.

– Учителю, кажете ни сега за Свършека на Света! – помолиха ме.

Гледах ги право в блесналите очи и сърце не ми даде да ги разочаровам, след като баща им е разказал толкова атрактивни приказки снощи. Реших да отклоня разговора в друга посока:

– Скъпи мои ученици, Краят на Всичко Познато ще настъпи, когато му дойде времето и нито миг по-рано. Но! За да сме подготвени, изучаваме

Божиято Послание, изслушваме го и го анализираме, което правим във всеки час. Висшите кръгове на Учението не са достъпни никому, що не е изучил основата. Сега, кой ще разтълкува текста: „В Началото бе Словото, и Словото беше у Бога.“?

Занимавах ги с темата около час, когато се появи най-после Църцъровица:

– Здравейте, здравейте, страшно съжалявам, че закъснях. Но нямаше зеленчуци, представяте ли си? Накъде върви тоя свят? Наложил ми се да чакам два часа! Цели два часа за моркови и домати. Нечувано. Създавах ли ви проблеми?

– Не, почитаема – отвърнах – децата ви са прекрасни. Но трябва да внимавате с мъжа си какви приказки говорите вкъщи.

Тя опули очи, приведе се към ухото ми и прошепна:

– Истина е, ей Богу! Сега, докато чаках зеленчуците, аз самата я видях.

– Мадоната с Младенеца влезе при нас, бяхме заедно с госпожа Фю Ит! Какво ли означава това, а, Премъдри?

– Нищо – отговорих внимателно като на луд или обсебен от бесове.

– Най-вероятно не означава нищо. Поне до Свършека на Света остава много време, не се притеснявайте, че ще уплашите и децата си.

Тръгна си с нацупена физиономия и ми бе ясно, че не е повярвала. Реших всичко сам да проверя – тази ерес набираше сила и би довела до смут в редиците ни. Кое то управниците много мразеха и сигурно още утре щяха да ме привикат на отчет. Мярнах жена си и ѝ извиках да не ме чакат за вечеря, след което влязох в кухнята на Апартамента, седнах и зачаках. Здравчът се превърна в мрак, когато денят си отиде. Тъкмо се чудех дали не се хабя напразно, когато... О, Боже, Прави и Всемогъщи, Тя воистина влезе през вратата.

– И Рече Бог: Да Бъде Светлина, и така стана, и видя Бог, че Светлината е Добро и я раздели от Тъмнината, и я нарече Ден... – зашепнах вълшебните слова, но веднага млъкнах. Защото Тя запали Светлината и докато се пулех към Нея и Младенеца, Онзи, Който Ще Изкупи Всичките Им Грехове, изпищя:

– Ааааааааааааааааааааааааааааа! Плъх! Плъх!

Светослав Николов

МЪОБИУСОВА ПОВЪРХНОСТ

ММП 4-12-20-28

Никога не съм предполагал, че съществува толкова странен адрес. Ще ви призная, не бях и получавал досега по-странно писмо от вашето. Кой сте вие? От разсеяност ли сте пропуснали да упоменете името си, или сте го направили нарочно? *Почакай и чуй Времето диша* – какво искате да кажете с това неясно, единствено, ужасно бледо изписано изречение върху полупрозрачното листче в плика? Листче паяжина: едва не се разпадна изпод пръстите ми още щом го докоснах...

Впрочем причината да отговоря на вашето чудновато послание е, че много бих искал да узная откъде намерихте такава тънка и гладка хартия. Не мислете, че ви питам от празно любопитство. Сигурен съм, тя ми е много необходима като реквизит! Случайно изгървах листчето, докато го въртях из ръцете си, и видях как то се спуска към земята, да, именно – не пада, а се спуска невъобразимо бавно, с едва забележими гънки и вибрации по повърхността, предизвикани сякаш от самия въздух... можете ли да си представите как ще изрисува всичко това камерата! В същия миг разбрах и какво не е достигало на досегашната ми подготовка за филма – ето, оказва се, тая нищо и никаква хартийка! Или, по-точно, дългият ѝ плавен полет в пространството, минута, две, пет... толкова, колкото е необходимо да се схване целият, дълбокият, истинският смисъл на подобен кадър! Нима би могъл да съществува по-чудесен контрапункт на началото от този; знаете ли как ще е при мен началото?

Небитие – екранът навсякъде в смътен сивкавобял цвят, порьозен, шу-плест – изведнъж сякаш невидима длан плисва върху него шепа вода и ние виждаме най-напред бездънната повърхност на огледалото, стичащи се по нея капки; а след по-малко от секунда – и лицето ѝ, очите, които гледат с предизвикателно учудване... Харесва ли ви? Искате още? Не, нито дума повече, преди да го заснема – дори и да сте Генчо! Хайде, признайте си, че сте моят добър приятел Генчо, няма да ви се разсърдя... Или може би сте Пламен? А защо пък не Камелия – също отлична моя приятелка – конкурентка, която, доколкото си спомням, имаше дори брат – началник в някаква печатница? Е, ако прибавим и Евстати – просто не виждам на кого друго би могла да хрумне такава оригинална идея?

Във всеки случай благодаря ви, неизвестни мой! Пет години прекарахме заедно в института, тъй или иначе – цели пет години. Някак си не е

прилично да се разделим изведнъж... това ли иска да ми намекне вашето загадъчно предупреждение? Бъдете спокоен (или спокойна), не съм забравил! Нищо не съм забравил... и все пак ще се наложи да се поотдалечим малко, неминуемо е, а и полезно. Нека всеки сам извади своите кестени от огъня. Нека се поопари, поопърли, поопече – пък после, както пее песента, ще се срещнем отново... Е, който оцелее, разбира се!

Да, разбира се, не изключвам напълно и възможността да сте някой от любимите ми, дълбоко уважавани преподаватели. Ако е тъй, благодаря, покорно благодаря за онова, на което ме научихте. Знаете ли, то никак не е малко! За всичките тези години вие ме научихте с един поглед да улавям вашето настроение, да разчитам моментално биоритъма на агресивността ви (зависещ най-вече от обстоятелството дали предишната нощ е била успешна за вас или не) и в края на краищата винаги да разбирам безпогрешно как и какво бихте желали да ви бъде отговорено... надникнете в студентската ми книжка и ще се уверите, че умеех да правя това добре! Колкото до останалите „дреболии“ в професията – тях, апропо, научих от книгите, филмите на големите майстори и, представете си, от живота. А животът, извинете за откровеността... Е, да, сега вече наистина се шегувам, познахте!

Както и да е. Не искам да бъда длъжник никому. На съвета ви (ако това е съвет) отговарям със свой: и най-хубавата шега не е достатъчно добра, щом продължи прекалено дълго. Трагедиите са незавършили навреме комедии, не смятате ли?

Камен Васев

дипломиран кинорежисьор

П.П. Надявам се, няма да забравите за хартийката?

П.П.П. В понеделник започвам... и ви каня, който и да сте! Тъмно е. Но – с нами Бог!

Същият

К ВАС

Добре на вие Не мога дълго Нямам толкова плътна енергия Най-трудното е да я превръщам в пространство Плюс това трябва колкото се може по-бързо Ето тук свърши зарядът Вие ми го изпратихте с писмото си Аз продължавам Мисля че скоро ще се науча Не се безпокойте Забравете унилото си пъплене по земята и около нея За ден поне за час поне Спрете за малко тези ваши втвърдени мускули и жили Безпощадни пленници на собствената си материя Успокойте за малко дъха си Чуйте как то диша Времето диша Повярвайте Разберете го Времето е всичко То е единството на всички тела и полета Приемете го в себе си Дайте му подслон Заживейте с него както с кожа кости и разсъдък Не ще ви причини дори нищожна част от страданията които ви носят тия атрибути Това е

Изчерпан съм Преставам Дано сега листчето ви е достатъчно

ММШ 4-12-20-28

Нищо не мога да разбера. Какво е това? Какъв е целият този, извинете ме за откровеността, объркан и неясен брътвеж? Ако наистина имате да ми кажете нещо, защо не го направите по пряк и достоен начин? Нима смятате, че с тези играчки на тайнственост ще спечелите? Впрочем отговарям ви само защото в противен случай може би ще решите, че се страхувам от вас или от някого изобщо. Сбъркали сте. Нямам причини за подобно чувство, тъй че всички (безплодни) усилия си остават изцяло за ваша сметка! И ако случайно получите писмото ми – в което доста се съмнявам, имайки предвид начина, по който сте написали собствения си адрес, – знайте, че напразно си губите времето. Не съм склонен към набожност, спиритизъм и каквито и да са мистификации от подобен род! Стига ми тази, наречена „кино“, и между другото вярвам единствено знаете ли в кое? В себе си. Да – в себе си, – колкото и ужасно да ви се струва това... Много ще ви бъда благодарен, ако ми покажете някой като мен, който да вярва в друго!

Завист ли ви мъчи? За това, че първият ми филм беше посрещнат добре? Напразно, колега, напразно! Мога да ви уверя, че той е детска работа в сравнение с този, който ще заснема сега. Първият беше просто една зрелищна пикантерия и нищо повече. Пошумяха около него именно защото мътилката добре скриваше плитчините. (Веднъж като гимназистче аз тъй си разбих носа в един вир – мислех го за дълбок, а той нямал и метър... но и без това, изглежда, не може!)

В интерес на истината поне ви показах – на вас и на всички останали, – че добре съм усвоил занаята, да? Признайте си с ръка на сърцето: не очаквахте такава образност, ярки метафори, раздвижена камера и прецизен до милиметър монтаж. Пък и интригата си я биваше, хайде, не си кривете душата, биваше си я, нали? Ех, вие! Уж знаехте от самото начало, че така ще свърши всичко, че те двамата ще се разделят, че е невъзможно любовта им да бъде щастлива: той – вече попрехвърлил годинките и грозноват, тя – млада и прекрасна; той – самотен литературен несретник, тя – надеждна цигуларка (плюс това дете на преуспели родители)... спомняте ли си още първата им среща, абсолютно случайна, там, горе, недалеч от планинската хижа, когато колата ѝ се повреди и мъжът я намери вече заспиваща върху стенещия клаксон, безсилна, почти премръзнала? Спомняте ли си първия им разговор малко по-късно – край огнените езици на камината, отразяващи се във ветрилото от бръчици край слепоочията му, набразденото чело, присвитите от дълго взирание в мечти и видения клепачи... и нейните млади, божествено чисти, неземно сиви очи? Тя беше

дошла тук, в снежната и свирепа зимна нощ, за да долови истинското звучене на Вагнеровия „Парсифал“, той – поел пътя на дългото доброволно изгнание като стопанин на самотна хижа, в която никой не се отбива месеци наред, за да напише романа си, творбата, навярно, на своя живот... И всички по-нататъшни перипетии: любовта, отказа ѝ от кариерата на блестяща изпълнителка, неочакваното пробуждане на таланта, намесата на семейството, на общественото мнение, заплахите срещу самотника, почти насилственото му преместване на друга работа – и това помните, надявам се? А ще забравите ли някога финалния кадър? Реещата се из въздуха хартиена птичка, която пръстите току-що са изпуснали – листчето с бледи разкривени букви, съобщаващи му, че тя заминава за чужбина, но не на концерт или турне, а като съпруга на дипломат... Чакайте, чакайте! „Дано сега листчето ви е достатъчно“... за кое листче става дума? Какво искате да кажете всъщност? Това сякаш ми напомня нещо преди повече от две години... Да, преди повече от две години, струва ми се, имаше някакво подобно листче, писмо с бръщолевене за времето, което... което дишало... и като че ли същият мъгляв адрес! Почти съм сигурен! Значи вие сте решили да постоите? В такъв случай трябва да ви уверя, че държа в ръцете си последната анонимка, на която ще отговоря. И без туй получавам достатъчно много подписани пликосе – с двете имена, адреса и дори пощенски код.

Друго, което да ви кажа – нямам!

Ваш (надявам се, за последен път)

К. В.

П.П. Знаете ли кое е истинското в първия ми филм? Единствено образът на несполучилия писател хижар; а по него впрочем критиката най-много плю! Имах чичо, който почти загуби зрението си от дълго писане на слаба светлина, заблуди се в планината и замръзна. Намериха го чак през май – на по-малко от километър от хижата му. Останалото е измислица, от край до край. Разбрахте ли ме?

Човече!

Ето, научих се да си служа със знаците почти като вас!? Все пак моля да ме извините, ако не поставя някой точно на мястото му; аз още съм без опит в тази работа... Защо вие, имам предвид хората изобщо, употребявате толкова много знаци?!?! Това не ви ли струва излишни усилия: не сте ли се замисляли, че ще е по-разумно, ако вместо тях изразходвате същата енергия, за да създадете няколко изречения повече????

О, забравих... представям си как ще погледнете на моя чистосърдечен въпрос и съм готов още един път да ви се извиня! Разбира се, на вас това нищо не ви струва, вие сте от типа на биомеханизмите, преобразуващи

времето в пространство и много по-рядко обратното... тук доста, дори прекалено се различаваме и е просто чудо, че... Не, не е чудо! Не зная дали ще ме разберете, но макар и да не мога да чувствам като вас, да изпитвам каквото и да е – в смисъла, който влагате вие в тази дума, – аз все пак долавям някакъв свой смътен дълг; ето причината да бъда така упорит.

(Виждате ли, може би този път ще стане дори хубаво писмо!)

Не сте ли се замисляли, че щом съществувате вие, навярно би могло да бъде и обратното? Искам да кажа, би могло да има – някъде или дори съвсем близо – живот, който се храни преимуществено не с пространство, а с време? Преобразувайки тъкмо него – пространството? Това, съгласете се, само по себе си е и много по-икономично, като се има предвид огромната разлика в плътността, а следователно и (грубо погледнато) в концентрацията на енергия. Нима досега не ви е минавала през ум подобна възможност? Само заради собствената ви биологична структура? Наистина ли сериозно сте смятали, че тя е единственият път?

Та помислете малко – дори при такова плътно, масирано струпване на материя, каквото представляват т. нар. от вас елементарни частици, нейната вещественост изчезва, тя вече се превръща в поле. А по-нататък? Каква би могла да бъде изначалната, последната възможна характеристика на всичко съществуващо... Не, всъщност няма да ви убеждавам повече! До такива изводи всеки стига сам, внезапно и веднъж завинаги; между другото, не сте ли си задавали поне въпроса защо ефирните, незаписани дори хексаметри на Омир или словата на Сократ са надживели съвременните им яки каменни зидове?

Де да знам, покрай недостатъците си плътността, изглежда, има и хубави страни: тъй често например съм бил свидетел на преобразувания с интензитет, удивително силен за вашите малки (и атрофирани от бездействие) енергетични възможности. Понякога, признавам, дори съм си представял, че ви завиждам на вас, хората, за чувствата, които сте в състояние да изпитате, създавайки слова, багри и звуци, борейки се за нещо или възпроизвеждайки живота... но веднага след това у мен се е появявала мисъл на съжаление заради оковите, които сте принудени да влачите винаги поради веществената ви същност. Колко много от безкрая остава скрито за вас! Какви сами по себе си нищожни разстояния не ще успеете да преминете! Ех, ако можехте, ако поне за мигновение можехте да напуснете своя белтъчен затвор... Тогава навярно би ви се разкрила цялата чудна, неопишимо прекрасна красота на мирозданието... и вие ще съумеете да я възприемете така дълбоко дори посредством простите ви и несъвършени сетива.

С удоволствие и радост аз самият бих ви разказал за нея дълго, много дълго, но – не мога! Пространството за мен е също тъй безформено и не-

видимо, както е за вас времето – преминавам така внезапно и свободно през всичкото съществуващо, че не съм в състояние да го задържа или опиша... Единственото изключение сте вие – защо и как не знам, въпреки че вече предполагам нещичко. А и вие на свой ред сигурно подозирате какви усилия ми струва такава огромна и продължителна концентрация на енергия, необходима да се постигне плътност от съвсем друг порядък – материята например на това листче. Все пак аз непременно трябва да ви разкажа за Времето, единствено за него бих могъл да се опитам да разкажа... но не зная какво ще стане с мен, ако още веднъж установя връзка, това е толкова сложно и капризно нещо... пък и вие – ще искате ли, интересувам ли ви изобщо?

П.П. Понеже държите да знаете името ми, моля ви да приемете, че се наричам... Камен Васев...

ММПП 4-12-20-28

Само от лудницата още не бях получавал писмо, ето че получих и оттам! Значи вие твърдите, че не сте човек, че се намирате в някакъв друг свят, че сте по-безплътен от елементарна частица, ала всички тези дреболии съвсем не ви пречат да бъдете Камен Васев? Прекрасно! Там... къде живеете? Да не би пак на ъгъла на „Раковски» и „Неофит Рилски»? Седмият етаж вляво? Случайно да сте и режисьор по професия, по-точно кинорежисьор! О, извинете ме, забравих! За вас пространството не съществува, то беше, цитирам по памет – тъй безформено и невидимо, че преминавахте през него като радиовълна през панел – наистина при това положение никакъв режисьор не можете да бъдете! А с какво се занимавате тогава, ако смея да попитам? С писане на налудничави сценарии? Или може би с дълбокомъдри рецензии по поръчка? Слушайте, ако сте някой от мекогушите шивачи на официалното „обществено мнение», съветвам ви много да внимавате с мен -отдавна ми се иска да запратя юмрука си към зъбките на някой такъв, пък каквото ще да става после!...

Я чакайте, да не би пък случайно и вие да сте разведен? Как се казваше жена ви? Камелия? Блондинка ли беше – със сини очи и големи гърди?

Не трябваше, извинете ме! Но какво съм виновен аз в края на краищата, задето всичките ми нерви по природа са разположени тъй плитко под кожата; още помня и мириса, и шума, и вкуса й... макар оттогава да е минала година! Да, дори повече от година, ако това въобще ви говори нещо, студенокръвни октопode, повече от година! Казвате, че сте безплътен, че нямате сетива, че вие самият не можете да почувствате каквото и да било... защо тогава, позволете да запитам, изобщо съществувате? (Ако, разбира се, не сте таен собственик на жълта книжка – луд ли сте, това веднага и напълно обяснява нещата!) Доколкото схващам, вие ня-

мате нужда от нищо друго освен от някаква си енергия – това е повече от прекрасно; само че и нищо, абсолютно нищо не можете да създадете освен по някое и друго писъмце на пет-шест години веднъж – и то с огромни усилия... чужда ви е всяка страст – какво говоря! – всяко, дори най-нищожното желанийце, всяка емоция е недостъпна за вас, а и мислите си сякаш произвеждате в някакъв друг мозък, не в нашия, биоелектрически... без това, по дяволите, да е чак толкова невероятно!

Не, във всеки случай не ви завиждам. По-точно: завиждам ви и ви съжалявам едновременно и дори ако трябва да съм съвсем искрен, като че ли малко се отвращавам от вас. Безчувствеността е нещото, което най-много съм мразел у хората, въпреки че при тях тя винаги е повече или по-малко относителна... а на какво ли не е способно едно абсолютно безчувствено същество?! Впрочем вие същество ли сте изобщо? И това, да си призная, не разбирам... пък и не намирам особен смисъл да го зная. Да, според мен само едно заслужава по-сериозно внимание в писмото ви, аз заради него всъщност ви и безпокоя. Уверявам ви, нямаше да го искам, ако не бях забелязал достатъчно ясно собственото ви желание (или каквото и да е то там, при вас) да го споделите с някого. Единственото, пишете вие, за което можете да ми разкажете, е Времето. Ами добре, съгласен съм. Разкажете ми за Времето!

Днес, апропо, започнах режисьорската книга за новия си филм. Макар отдавна да го виждам – почти кадър по кадър. Истинска, желязна, сложна, грандиозна, дълбока работа! Предишните си бяха смешни шарени картинки в сравнение с него. Само че това, доколкото разбирам, вас въобще не ви интересува. Ех, мислете му, ако все пак сте от мекогушите!

П.П. За вечеря по стар френски обичай отново имам супа. Вие вечеряте ли? Обичате ли преоценена полска супа консерва? Или може би ще предпочетете стек „Кордон бльо“?

Приятелю!

Вече съм сигурен – вие сте мой близък, другар мой; оказахте се способен и достоен за голямата цел, която стоеше пред разума по протежение на цялата Вселена – нерешимата наглед задача за Контактa е доведена до своя принципен отговор... макар тук случаят да е донякъде частен, по-важно е, че вие ми повярвахте и направихте много, невероятно много за поддържането на двустранна връзка... стига да притежавахме някакви награди или отличия, както е това във вашата твърда обител, то вие безспорно щяхте да заслужите най-голямата (голямото) сред тях, защото сте Първият, който повярва... Но аз мога само толкова – мога само да ви уверя, че каквото и да се случи с мен след тази рискована стъпка, излъчването ви, както и мястото, където се намирате според нашата координатна система, никога вече няма да помръкнат в кладенците на паметта ни; а

ако непременно изпитвате нужда от по-осезаема храна за гордостта си, то помислете – колцина са сред вас онези, за които самото Време ще си спомня винаги!...

Да, не съм забравил, разбира се, че трябва да се опитам да ви разкажа за него и ще се опитам... каквото и да ми струва това... но по-напред нека изясня изцяло и докрай всичко около връзката ни, която, както откривам, все още продължава да изглежда странна във вашите представи. Уверявам ви, никак и никога не бих могъл да го сторя, ако в предишното си писмо самият вие не бяхте посочили онази пресечна точка, на която съществувате като тяло, каменните лъчи, наричани в пространствения ви свят улици – техните названия пробудиха у мен нещо необяснимо, нещо, което навярно ще оприличите на ясновидство или на генетична памет... във всеки случай аз внезапно и неизвестно как си припомних, че ако от пресечната точка някой от вас тръгне в една от четирите възможни посоки, съвсем скоро ще достигне до друго разклонение – странен ръкав, който след няколко извивки отново се влива в същия лъч... Спомнете си, нали? Вие бяхте с по-малка пространствена същност, с други думи – бяхте още дете – и един ден, внезапно спрели се на онова място, откъдето започваше разклонението-ръкав, си помислихте, че ако поемете по него, ще изминете пак същия път, но за повече време, а ако тръгнете направо, ще пристигнете на другия край на ръкава много по-бързо: тук всичко беше ясно – печелехте пространство за сметка на времето, но печелехте ли нещо и какво бе то, ако предпочетяхте другата възможност?

Тъкмо в този миг и, може да се каже, от това ваше колебание се родих, осъзнавайки своето възникване, аз – вие избрахте право напред, а другият пое по разклонението, тръгнахме от една и съща точка и се срещнахме отново в една и съща – изминали различен път, но еднакво разстояние... (Спомнете ли си, в земната геометрия има дори такава фигура, такова построение – наричат го, струва ми се, повърхност на Мьобиус?)

Това е. Сега вече и двамата знаем – за сметка на пространството бихте спечелили време. Ах, да... Време! Колко жалко е, че поради двоичната си чувственост и мислене хората все още не могат да достигнат до истинското значение на тази великолепно къса огърлица от звукове. Дори и в най-чистата абстракция от собствените ви усещания – мисленето – вие винаги, странно защо, пропускате онова, което бих нарекъл „слагаемо трето“, мислите само с „да“, „не“ и най-много с „да“ и „не“ едновременно и сякаш не предполагате, че може да съществува някакво преливане на тези възможности в нещо различно, в нещо качествено друго! Разбира се, има сериозна причина да е тъй... тя, струва ми се, е закодирана в самата биологична обвивка на същността ви – вас или ви боли, или не ви боли, или ви боли тогава, когато не ви боли (както е в онези клинични случаи, които са предмет на психиатрията ви), или обратното; но всичко

това в края на краищата е, разберете ме, движение из една и съща сфера! А сърцевината, вие го знаете не по-зле от мен, винаги е с нещо по-различна от обвивката си...

Нима не сте си задавали въпроса, защо за първооснова на съществуващото мъдреците тъй често са въздигали водата? Не по причина ли, че тъкмо водата е най-достъпното и нагледно доказателство за „троичността“, породена от различаващи се плътности – водата като твърд, водата като течност, водата като облак... Почакайте, изведнъж се уморих от пренапрежението, по-точно разконцентрирах се, загубих представата за посока... почакайте – ето, всичко премина, отново съм в състояние да продължим, отново, отново да продължим, да продължим!

Спомнете си приказката за онази риба, която плувала безброй години в морските дълбини, уверена, че те са единственото, което съществува, че светът свършва с неясната светлинка там, горе; а когато веднъж главата ѝ случайно преминала през нея, с огромна почуда видяла, че краят на този свят е всъщност начало на друг – и като че ли тъкмо оттогава всички риби добили малко сепнато изражение... Вие искате да приличате на тях ли? Ще се опитате ли да направите нещо повече? Слушайте:

Ако тази красота, която виждате, ви очарова дотолкова, че неволно ви кара да мислите за съществуването на още по-красиви неща, то представяте ли си каква ще е мощта на красотата, до която все още не сте достигнали дори в най-красивите си видения?

Ако чувствеността и мъдростта, на които сте свидетел, ви вдъхват страхопочитание и възхита пред човешкия ум, то можете ли поне за миг да доловите дълбочината на онези чувственост и мъдрост, пред които и въображението ви все още е безпомощно?

Ако видимата сила ви изпълва с трепет и надежда за съществуването на несравнимо по-съвършени нейни прояви, то разбирате ли колко могъща трябва да е онази сила, за която още нямате дори понятие?

Слушайте; не разсъждавайте сега, забравете се и просто слушайте! Във всичко, което ви казах, има ехо от моя собствен шум, него се опитайте да запомните, а мислите ще дойдат после – бъдете спокоен! Разберете ме, нямам друг начин да ви приобща към света, в който живея, освен като го сравня с нещо познато за вас; повечето хора са така устройени, че съвсем не умеят да си представят непознатото им... а нима може нещо да бъде по-печално от това! С колко подробности и багри бих ви описал дома си, ако имахте моята просторност, а аз вашите очи, на каква красота, на каква мъдрост и сила бих ви направил свидетел...

Водопад!

Заставал ли сте някога край водопад? И ако да – забелязал ли сте как там, в самия него, течността не пада равномерно, а сякаш на отделни късове, всеки от които се движи по начин и със скорост, различни от тези

на другите? Забелязал ли сте как дори отделната пръска, самата капчица даже, по нещо свое се отличава от всички останали? Но, колко странно, цялото нито за миг не напуска същността си, общото движение го увлича и с грохот му дава посока!

Ако ми позволите, ще сравня онова, което вие на мое място бихте видели и почувствали, именно с подобна картина. Световите се раждат и преминават, неугасимият живот проблясва тук и там – на безброй места едновременно, тъй както едновременно слънчевите лъчи осветяват стотици и хиляди капчици в каменната бездна. Тук голямото и малкото, мигът и вечността, светлината и мракът възникват не едно след друго, не дори едно от друго, а – най-добре е да се каже – едно в друго; точно така, както всяка капка се ражда от целия водопад и целият водопад – от всяка своя капка.

Но има нещо навярно още по-удивително за вас в цялата тази картина и то е, че струите не се спускат надолу, нито пък се издигат нагоре, не се отклоняват наляво и не кривват надясно, а проникват *навсякъде, докосвайки всичко*; движението им трудно може да бъде обяснено на човешкия ум, защото не е предизвикано нито от тласък, нито от собствената тежест, не се дължи на взаимодействие на елементи или на привличане и отблъскване на полета, а напротив – самото то сякаш поражда и едното, и другото, и първото, и последното... тъй като, ако останете достатъчно близо до водопада, вие ще усетите една част от устрема му със самата си кожа, друга – със слуха си, трета – със способността си да различавате мириси, а четвърта – във вид на бисернопрозрачен пращец – ще забележите с очи; но без да можете да разберете коя точно от всички тях е първопричината за възторга ви от целия красив устрем и коя – негово следствие. Така ли е наистина? Простете ми, ако греша – аз нямам нито кожа, нито очи, нито пък какъвто и да е друг проводник към света; само необикновено силната концентрация на енергия все още ми позволява да създавам посланията си, но контактът може би всеки момент безвъзвратно ще се прекрати... Ето защо аз бих искал незабавно да кажа: човече, излез и посрещни себе си на мястото, където се пресичат твоите два лъча, постигни собствената си същност в единството на всичко съществуващо, на всички тела и полета, на целия този вечен кръговрат; ти, който се залута в повърхността на Мьобиус, ти я и превъзмогни!

Човече...

ММШ 4-12-20-28

С уморена душа, с изпохапани устни, с мозък, готов подобно на огромна цирей да пробие през собствената си болка... И щеше да го направи, о, да, и всичко вече щеше да е свършило, ако не беше писмото ти! Твоето писмо, приятелю – проклетнико... Как разбра! Как се изхитри тъй, да се появи то в пощенската ми кутия точно този следобед? Ами че таблетките

бяха вече купени... колко време според теб трябваше да чакам! Сега ще пресметнем – да, чаках те единадесет години, седем месеца и три дни... Все комарджийски числа – като живота ми. Чаках те, без нито веднъж да пропусна да проверя няма ли между целия този куп телеграми, анонимки, покани, заплахи, празни остатъци от другарство, призовки за делба и издръжка, калкулации и квитанции... и какво ли не още!... няма ли сред всичко това едно необикновено тънко листче, почти прозрачно, почти без плът? Едно-едничко – щеше да е достатъчно! И все нямаше, все нямаше – единадесет години, седем месеца и три дни... нямаше и нямаше! Вярвай ми, непосилно трудно е да се другарува с теб, ти можеш да влудиш човека с темповете си, вярвай ми...

Тази сутрин се събудих с бързане на сънотворно между зъбите; и не понеже предишната вечер бях взел, а понеже исках да взема за предстоящата. Много, адски много исках. Много, адски много сънотворно... да си отспя веднъж завинаги! Купих девет флакона – в девет различни аптеки, с девет различни рецепти... цял ден загубих за това последно приключение. Девет бяха предостатъчни, но девет, да ти кажа, ако не знаеш, също е комарджийско число.

Изведнъж получавам... къде ти! Цели пет листчета! Какво да правя сега с толкова много сънотворно?

Значи през цялото време, докато аз съм беснял, ти си писал? Какво говоря – не „писал“, а буквално създавал, *образувал си* петте страници! От нищото, което те заобикаля? От нищото, което ти наричаш Време? Невероятно! И наистина нямаше да ти повярвам, ако изведнъж не бях изровил в спаружения си от ядове и алкохол мозък оная, същата случка. Спомних си я, все едно, че е била преди няколко часа, а не преди половин век... впрочем за теб тези мерки нямат никакво значение! Само че и ти малко бъркаш; ето как точно беше всичко.

Тогава ние вървахме с Генчо – първият ми и последен приятел (защото и той – не помня вече кога – премина в лагера на мекогушите). Не беше нито сутрин, нито следобед, едно такова никакво лятно време: дванайсет без петнайсет или дванайсет и пет. Стигнахме въпросната пресечка и аз наистина изпитах странното желание да заобиколим (май отивахме до сладкарницата да прием боза) и дори като че ли му го предложих.

– Хайде да минем отгук – казах аз.

– Защо? – попита той.

Не знаех как да му обясня, но сигурно ми изглеждаше интересно обстоятелството, че докато ние излезем на същата улица, там ще са се случили много повече неща, отколкото ако сме вървели по нея.

– Да видим какво ще стане – отвърнах. Или нещо подобно.

– Нищо няма да стане – каза той. – Най-много, докато обикаляме, да хлопнат вратата под носа ни.

Заинатих се. Той също.

– Искам да мина отгук!

– Аз пък не! И ти обясних защо.

– Ще ме почакаш ли?

– Да имаш да вземаш!

Междувременно, за да ми покаже колко е непреклонен, Генчо бе вече пресякъл улицата, личеше му, че още миг – и ще ми обърне гръб. Тогава – само за да не се скараме – отстъпих. И тръгнах след него като доброто махленско кученце Джилда; това е!

А нима е трябвало да постъпя другояче? Нима искаш да кажеш, че ако бях постъпил другояче... щях да открия водопада; и всичко онова, което ти описваш? Може би си прав. Може би наистина е трябвало! Няма да повярваш, но в този миг аз не просто чувствам, не, аз знам, че нашият синьо-зелен свят съвсем не е единствен във Вселената (колко глупаво и нелепо е подобно твърдение!), че някъде – далеч или близо, безкрайно далеч и съвсем близо – животът и разумът пак са превъзмогнали пустотата... и то на не едно или две, а на безброй места и по безброй начини... и че там нас ни очакват и предусещат появяването ни точно тъй, както и ние очакваме... за да се уверим най-после, че всички шеметно летящи капчици, пръски и късове са частици от един и същ водопад!

Какви ли са те, другите? Нима това не е просто множествена форма на оня въпрос, който си задаваме винаги, щом чуем непознат глас, видим ново лице или ритуално допрем длани? И само тогава ли? Нима за мен ти си по-непознат от портиера на Киноцентъра, с когото всяка вечер разменям по няколко думи на тръгване, а не си спомням дори как се казваше... сега, когато часове наред стоя сам в моята стая, пуша и мисля за оня невъзможно хубав сценарий, който ще ме възпламени; сега, когато не работя; сега, когато не зная ще заработя ли въобще пак някога... Ами че аз те виждам по-ясно от собствения си образ в огледалото, от уморената си кожа по-ясно! Вярваш ли? Понякога дори ми се струва, че разговаряме в тихия сумрак на стаята и ти все тъй недоловимо просто ми обясняваш нещо, в което не мога напълно да вникна. Слушай, отдавна ми се иска да ти задам един въпрос... Какво би казал, ако се опитам да направя филм за теб?

Изненада се, нали? Изненада се само защото още не си повярвал, че не умея да правя нищо друго, абсолютно нищо – освен кино! Смяташ, че безплътността ти е непреодолима пречка? Грешиш, приятелю! Аз всъщност ще заснема една напълно материална история, но толкова вярна, толкова истинска, толкова честна, че зад нея ще се долавя диханието на водопада, а ведно с него – и твоето дихание! Както в оня удивителен филм, който гледах преди много-много години, но още помня... там имаше само един човек с автомобил и един зловец, огромен, пращен камион, който го преследва – неизвестно защо – по пътищата на Америка. Един зъбат

камион, от който не можеш да избягаш – самата съдба! Какво ли не опита той: форсира и се кри, обажда се в полицията и у дома си, бяга... и знаеш ли как завърши всичко? Близо до някаква пропаст, човекът най-сетне се досети да насочи изпочупената си кола срещу гадното петролно-зелено туловище, последва сблъсък – и двете метални коруби се затъркаляха надолу. Сетне дълго още се стелеше прахта, едно дебело колело се въртеше и задираше в изхвъркнала ос; а човекът, скочил навреме, седнал срещу чудесния залез на ръба на същата тази пропаст, хвърляше с глуповата усмивка камъчета в нея. Ето такъв филм, какво ли не бих дал, за да направя филм като този!

По дяволите, защо ли те занимавам с всичките тия работи? Ти каза, че не можеш да изпитваш никакви чувства, следователно не знаеш какво е страх от връхлитащ камион, страх от камион, който те избутва през жп прелез към летящите насреща ти вагони, ужас от камион, който те причаква зад завоя или бавно пухти от другия край на тъмен тунел. Нали тъй каза? Представям си – ти живееш там някъде... независим от емоции, от желаниа, от страсти, от подсъзнателни нагони и среднощни кошмари, от тумори, чупливи кости и болящо месо, напълно независим дори от самите ни богове – Времето и Пространството, съществуваш ти, велик, безпльтен и съвършен, – а защо? Искам да кажа – защо съществуваш? Знаеш ли защо съществуваш, щом можеш да направиш толкова малко с ръцете си, дето ги нямаш? Щом за едно писмо от пет странички, което аз ще напиша за по-малко от час, на теб ти трябват цели единадесет години плюс седем месеца и три дни още! Господи, та аз бих се обесил, ако съм такъв!!!

Прости ми, май пак не разбирам какво говоря.

Всъщност тъкмо обратното: иска ми се да ти призная, че долавам, чувам, чувствам, макар и може би само едва-едва, дълбоката бездна на гърмящия в писмото ти водопад: бездна от непремислено, неподозирано, неоткрито, непредставимо за мен... Нима наистина някъде има и такъв свят? А защо да няма? Свят – съвършенство! Ето, на теб самия например не ти е нужна нито храна, която трябва да намериш и приготвиш, нито вода, която трябва да дезинфекцираш, нито въздух, който трябва да вдишваш и издишваш средно осем пъти в минутата, за да не се задушиш... да не говорим, че не са ти нужни пари, дрехи, жилище, лека кола, вилно място, личен паспорт, служебна карта, карта за пътуване... чакай да видя какво още имам по джобовете... ключове, пропуска за Киноцентъра, гребен, разписка за препоръчано писмо, фиш от заплатата, дъвка в дъвкодържател, тефтерче с телефонни номера (две трети от които задраскани), друго тефтерче – за гениални хрумвания (празно), трето тефтерче – за заеми, раздадени книги, дати за плащане на тока, водата, парното, издръжката на децата ми... сънотворни, да, и сънотворни на всичко отгоре!... зеленясали пет стотинки за късмет – намерени на улицата, смачкан билет

с цифри от някакъв телефонен номер... и също тъй анонимни, възникващи сякаш от само себе си, сиви власинки по ръбовете... Това е – от цялата тази вавилонска куличка ти нямаш абсолютно никаква нужда. Щастливец! Щастлив ли си наистина? Съвършен ли си? Не бих казал.

Знаеш ли какво още е необходимо за пълното щастие? Да можеш да се примиряваш... да простиш на всички тях – на Фелини, на Бергман, на Тарковски, на Боб Фос, – че са създали отчайващо по-хубави филми от теб, да не завиждаш (дори най-благородно), от друга страна, на някое съвсем непознато още и голобрадо въпреки брадата си режисьорче, да не му завидиш за този или онзи кадър, за това или онова рязване с ножицата, за все още неизхабените му от борби и провали очи и което е навярно най-трудното – да престанеш да тикаш самия себе си към пропастта на следващото губелно извисяване, да не искаш повече, отколкото си сигурен, че можеш... и да не търсиш онова, което не знаеш дали ще постигнеш, или няма да постигнеш... ей тъй, просто никога! А способен ли е някой на всичко това? Ще бъде ли то някога и някъде възможно... и трябва ли да бъде възможно, или не трябва? Ех, ако само разбираше колко съм любопитен да науча по какъв начин вие там сте разничили туй мое последно дяволско въпросче! Как в края на краищата сте му отговорили... защото аз, ще ти призная, отговор на него не намирам – нине и присно, и во веки веков!

Камен Васев

П.П. Отново ще ти напомня – не карай човека да чака по-дълго, отколкото му позволяват силите и съдбата, той все още не умее това.

П.П.П.А филм за теб ще направя, обещавам ти!

ММПП 4-12-20-28

Мислех, че поне старостта ми ще бъде малко по-спокойна. Тогава, когато вече няма да мога да снимам, да спя на открито и да не зная в кой клас е синът ми. Тогава, когато най-сетне ще успея да почувствам, че небето е синьо само като небе (а не примерно като меланхолия) и тревата е зелена просто като трева (а не защото някой трябва ей сега да се разболее неизлечимо). Надявах се... но, уви!

Проклинам и благославям деня, в който почти на улицата срещнах моя стар приятел Генчо – аз съм един от малцината, дете все още му викат така, за останалите отдавна е „Уважаемият господин Евгениев“, и той внезапно, но съвсем не между другото ми предложи да напиша книга. Като сега си го спомням – дори не дочака да започна да се пазаря, а още съвсем в началото на разговора ни хвърли най-силния възможен коз. „Ти я дължиш на всички ни – басово и сериозно ме атакува с глас, идещ ся-

каш откъм двата му дебели наочника. – И времето няма никога да ти прости, ако не я напишеш, помни ми думата!“ От времето ли се уплаших, що ли – но приех... Работя като каторжник: сутрин от осем до два тракам на машинката, следобед подреждам и подготвям материали за следващото утро. А краят така и не се вижда.

Едничкият светъл лъч напоследък – заради който и Ви занимавам със себе си – е, че съвсем случайно сред купищата натрупана през годините хартия (не мога да повярвам, че съм я трупал самият аз!) открих снопче полупрозрачни, вече слепени едно о друго листчета. Спомних си за Вас, но отдавна бях забравил странния Ви адрес – и добре, че в същия този авгиев „архив“ се оказа една чернова на мое някогашно писмо. Изпитвах трайно и силно желание да Ви пиша отново; струва ми се, никому не дължа нищо така, както тази страничка...

Без Вас нямаше да създам „Водопад“ – моя навярно не най-дълбок, но най-любим и успешен филм! Без Вас щях навярно да умра още при първия си инфаркт наскоро след премиерата му, защото вече (или все още) нямаше да знам, че човек умира не от мозъчна, дихателна, сърдечна – и каква ли не още – недостатъчност, а от друга, която бих нарекъл чисто и просто *времева*. Тогава, когато се задушаваш от някаква необяснима липса, макар че всичко в теб и наоколо изглежда наред... Знаете ли, Вие се оказахте удивително прав. Тази там дяволска повърхност на Мьобиус, в която по едно време се бе оплел животът ми, се превърна на пух и прах!

А Вие, приятелю, защо мълчите толкова дълго? Да не би неволно да съм Ви засегнал с нещо? С факта например, че никъде по интервютата и статиите не съм споменавал откъде всъщност ми е хрумнала идеята за „Водопад“? Или с обстоятелството, че за да не направя алюзията прекалено прозрачна, трябваше накрая на филма да Ви убия... тоест не Вас, разбира се, а оня невидим Пришелец? Искрено моля да ми простите, ако е така! Но не вярвам, Вие не сте тъй мнителен и дребнав, колкото са понякога хората. Предполагам, че по-скоро трудността се състои в набавянето на материал, на хартия или нещо подобно. Помня, да, помня, там при вас това ставаше много трудно... Но виждате ли, аз не искам кой знае какво! Няколко редчета само, няколко думици... просто да знам, че все още съществувате. Нима Ви е било невъзможно за всичките тези години да създадете три-четири думи? Ето като тези например: „Човече, почакай и чуй, Времето...“ Колко просто, нали? Ах, колко просто... а Вие мълчите! Защо?

Питам Ви, приятелю, и Ви моля – отговорете ми! Дайте някакъв знак! Аз непременно ще разбере, ще почувствам... Нима това бе всичко?

Чувате ли ме? Чувате ли ме?

Защо мълчите?!

Емануел Икономов
НЕЩАТА ОТ ЖИВОТА

Когато душа 882 354 943 119 766 се яви на преглед за ново прераждане, Всевишния я запита:

- Знаеш ли къде отиваш този път?
- Да – отвърна тя. – Пак на Земята.
- Готова ли си за изпитанието?
- Да.

Всевишния посегна към бутона, с който да я изпрати по пътя ѝ, когато тя се обади отново:

- Мога ли да попитам нещо, ако разрешите?

Учуден, той кимна.

- Имам ли избор при прераждане?

– Да, отчасти.

- Какво означава отчасти? – попита душата.

– Че за да има равновесие, изборът трябва да се компенсира с друго, което идва в пакет с пожеланото.

- Съгласна съм – рече, защото иначе и толкоз нямаше да получи.

Всевишния извади формуляр и започна с въпросите:

- Искаш да си мъж или жена?

– Мъж – отвърна душата.

Разпитваният го отметна, после направи в друга клетка избор по свое усмотрение.

- Рус, рижав, кестеняв или чернокос?

– Кестеняв.

Нови две отметки.

- Нисък, среден, висок на ръст?

– Среден...

Константин се погледна в стъклото на витрината, което отразяваше образа му под лъчите на все още силното септемврийско слънце.

Кестеняв, с кафяви като пресни бадеми очи, той бе невисок, но строен, по-скоро елегантен, отколкото як в ръцете и краката. Оправи перчема на леко къдравата си коса и се усмихна на себе си. На бузите му хлътнаха две трапчинки...

Когато свърши с характеристиките на тялото, Всевишния продължи с ума:

- С уклон към точните науки или към хуманитарните?

– Към хуманитарните.

- Добра памет или добра съобразителност?

– Съобразителност.

След ума дойде ред на социални и други качества:

- Трудололюбив или късметлия?
- Късметлия.
- Истинска любов или повече връзки?
- Любов...

... както хлътваха по него жените, когато видеха усмивката му. Но Константин не бе женкар. За него имаше една-единствена любов на живота му и той бе тръгнал на дългоочаквана среща с нея след ваканцията.

Колегите му завиждаха на късмета, че тя бе отвърнала на чувствата му. Както и на късмета, че бе изкарал леко следването и веднага бе намерил място за работа в университета, когато шефът на катедрата внезапно реши да се пенсионира и подир него всички минаха стъпка напред в академичната йерархия.

Константин бе съгласен за късмета си по отношение на Елена, но за останалото смяташе, че се дължи на неговата вродена съобразителност.

- Формулярът беше дълъг.
- Повече успехи или приятели?
- Приятели.
- Здраве или дълголетие?

Още след първите въпроси душата бе осъзнала, че сама си бе виновна. Тя бе пожелала разиграване на лотария, чиито истински правила на практика не знаеше. Но връщане назад нямаше, трябваше да довърши теста. Имаше въпроси, които не просто я раздвояваха, а направо я разкъсваха. Като този например.

- Може ли да не отговарям? – осмели се да попита тя.
- Всевишния поклати глава. Измъкване от капана нямаше.
- Дълголетие – отвърна душата.

Забеляза Елена на отсрещния тротоар, в подножието на стъпалата към централния вход на университета. Тя също го видя и му махна.

Константин тръгна да пресича, загледан влюбено в нея.

Последното, което си спомняше, когато се събуди в болнично легло, бе, че гледаше влюбено в нея и тя му отвръщаше. Със силно ръкомахане.

Искаше да го предупреди за автомобила, изскочил иззад завоя на кръстовището.

Но той не я бе разбрал. Не бе съобразил. Късметът му бе изневерил.

- Всевишния продължаваше неумолимо да изстрелва въпросите:
- Оптимизъм или песимизъм?
- Оптимизъм.
- Сила на характера или на мисълта?
- На характера.
- Разбиране или вяра?
- Вяра...

Приятелите му, между които и Елена, не го изоставиха, въпреки че Константин лежа в болницата над десет години, докато медицината открие как да свърже отново прекъснатия му гръбначен мозък. Краката му бяха доста атрофирали, но поне можеше да се движи вече в инвалидна количка.

Учудваха се на силата на характера му, на оптимизма, който през цялото това време не го бе напуснал, на дългото му чакане на нещо по-добро.

Елена не го бе чакала. Още преди години се бе омъжила. Константин не можеше да ѝ се сърди.

В катедрата го приеха отначало със смесени чувства, но когато преподавателската му дейност бе оценена високо от студентите, колегите престанаха да го съжбяват толкова и започнаха да го уважават, и то съвсем заслужено. Затова никога не се учуди или протестира, когато Константин стана професор, а после завеждащ катедрата.

Вече пенсионирана и останала вдовица, Елена го потърси отново. Не бе претавала да го обича вътре в себе си, но навремето, гледайки го прикован сякаш завинаги към болничното легло, не бе повярвала, че за него може да има бъдеще.

Той я прие. С радост. Нали бе любовта на живота му. Годините и чакането нямаха значение. През всичкото това време той бе вярвал.

Вярвал в себе си. В нея. В двамата. В Бог. В съдбата. Не можеше да каже.

Но в края на дългия си, изпълнен с мъка, но и с любов живот си даваше сметка, че единственото, което го бе крепило през цялото туй време, бе вярата.

Благодарен бе, че я имаше.

ВСИЧКО СИ ИМА ЦЕНА

Свети Петър гладеше замислено дългата си бяла брада, докато чакаше поредната група новопристигнали. Когато тя се зададе отдолу, той отключи портите на Рая.

Отмяташе в списъка един по един праведниците и ги пускаше в райската градина. Повечето само му се усмихваха и кимаха глупаво, преди да влязат. Неслучайно бяха попаднали тук.

Когато най-накрая се приближи бабаит със златна верижка и ланци, Свети Петър го изгледа въпросително. В списъка му не бе останало незадраскано име.

– Здравсти, дядо – поздрави го мъжът. – Аз съм Марко. Разбирам, че ме няма записан, но мисля, че ще успеем да се споразумеем.

Юнакът свали от дебелия си врат пропорционално дебелата верижка от чисто злато и я подаде на пазача, който я пое така, сякаш взимаше в ръцете си змия. Когато не забеляза у белобрадия друга реакция, Марко откачи и ланците.

– Това ще стигне ли? – попита.

– Да стигне за какво?

– Да ме пуснеш.

– Че аз дори не съм те хванал – отвърна Свети Петър.

- Да ме пуснеш в Рая – уточни бабаитът.
- Сигурен ли си, че го желаеш? – дойде изненадващ въпрос.
- Разбира се. Нали всички онези преди мен влязоха.
- Ти не си като тях – забеляза пазачът.
- Знам. Но и аз искам.

Старецът вдигна рамене и му кимна към портите.

Марко побърза да влезе, преди да са се захлопнали.

Свети Петър прибра в пазвата си златото и извади бележник с изтъркана подвързия и подгънати ъгълчета. Вписа в него името, после направи отметка на последната страница.

Още трийсет и седем хиляди шестстотин деветдесет и трима и ще мога да кандидатствам, рече си той.

Когато се озова вътре, Марко се озърна наляво и надясно. Градината бе пълна с хора, които кротко седяха под дърветата или се разхождаха бавно като в транс.

– Всички новопристигнали да се подредят на опашка! – нареди ангел с големи крила, кацнал върху една арка над пътеката, водеща към двореца. – Всевишния ще ви приеме, за да ви поздрави с добре дошли.

Когато след време дойде ред на Марко, той влезе със страхопочитание в голямата зала, която му се стори доста студена. Забеляза камини в двата ѝ края и се запита защо не ги запалят.

Всевишния му направи знак да се приближи, огледа го, после рече:

- Значи ти си Марко. Добре дошъл!
- Добре заварил! – отвърна по навик.
- Почерпи се! – покани го домакинят.

Докато бабаитът се маеше, той му посочи две ниски масички, върху едната от които имаше купички, а върху другата – чаши, после даде знак да влезе следващият.

С купа и чаша в ръце Марко излезе на терасата, от която се откриваше панорамна гледка към райската градина. Сложи съдината, направена сякаш от глина, върху широкото перило и вдигна чашата, която изглежда бе от същия материал.

– Не се чуди толкова – обади се ангел, седнал с провесени крака на каменната ограда. – Едно време купичките бяха от порцелан, а чашите – от кристал, но хората ги изпочупиха от невнимание и несъобразителност, че като свършат, ще се наложи да бъдат подменени.

- С пръстени съдове ли? – попита юнакът.
- С каквото има на пазара или за каквото стигнат средствата.

Марко отпи от чашата и за малко не изплю глътката.

– Вода?

– Ти какво очакваше?

Надникна в купичката и видя в нея жито. Налапа две-три зърна и ги сдъвка.

Сториха му се недоварени и той сподели откритието си с ангела.

– Всичко се готви по бързата процедура, за да се пести енергия в кухнята. Затова често храната е недоварена.

– Затова ли не се палят и камините в двореца? – съобрази Марко.

– Да. Няма дърва, а Всевишния все не разрешава да се секат ябълковите дръвчета. Поне да даваха плод.

– Че те не дават ли?

– Не, откакто той ги кастрира, след като Адам и Ева дръзнаха да изядат еднадничка ябълка без негово позволение.

Марко не бе чел Библията, но бе чувал тачената сред крадците история за първите похитители на нещо чуждо.

– Какво правят хората тук? – посочи той към налягалите по тревата.

– Пестят си силите.

– За какво?

– Не се знае кога отново ще има нещо за хапване след първата почерпка.

– Ами тези, които се разхождат?

– Навярно са се схванали от лежане и се раздвижват.

Новодошлият побърза да омете недовареното жито от купичката, което преглътна с помощта на хладката водица. Ангелът продължаваше да си клати краката от перилото.

– А ти можеш ли да летиш? – поинтересува се Марко.

– По принцип да. Когато има гориво за мотора на крилата.

– И такова ли не се намира?

– Не. Особено откакто Велзевул за пореден път му вдигна двойно цената.

Бабаитът се запита правилния ли избор бе направил да дойде тук. Ако бе грешка, то тя му бе струвала доста скъпо.

Тежката метална решетка се спусна с трясък зад гърба на новодошлите. В първия момент на Ганьо му се стори, че отворите в нея са достатъчно широки да се провере обикновен човек. Но след като се забиha в пода, прътите бързо почервеняха и той си даде сметка, че докосването им можеше да му струва живота.

Засмя се. Живота ли? Та Ганьо вече бе мъртъв и се бе озовал в Ада, което не го изненада.

– Всички новобранци да се строят за разпределение на задачите – кресна черен като въглен дявол с червени очи като главни на прясна жарава.

Защо ли човек си мислеше, че като умре, работата ще свърши?

Но не това бе страшното. Ганьо видя, че докато рогатият обикаляше със спийска си редиците, някои се навеждаха към него да му пошупнат нещо. От време на време си стискаха ръце с командващия парада така, че лицата им се сгърчваха. По-интересното бе, че след това сякаш нещо проблясваше за миг в ръката на дявола, преди той да я пхне в огромните джобове на комбинезона си.

На Ганьо му стана ясно и без да е много съобразителен. Подкупите вървяха

и тук. Навярно за по-добри места. Какви ли бяха те в Ада? Може би някъде, където не бе толкова жежко като край казаните с разтопен метал. Или в някой тунел, където става течение. За съжаление той нямаше нищо, което да предложи за рушвет.

– Ганьо! – дойде неговият ред.

Дяволът стоеше пред него и го гледаше въпросително. Какво ли очакваше?

– Работил си приживе като данъчен инспектор, така ли е?

– Да.

– И нищо ли няма да ми предложиш?

Мисли защукаха трескаво в главата на Ганьо. Освен злато и скъпоценности, с каквито не разполагаше, нямаше представа с какво би могъл да заинтересува рогатия. Съмняваше се, че тук ще им плащат за работата, още по-малко с пари.

– Десет процента – рече той въпреки това.

– Двайсет! – парира катранено черният.

– Петнайсет!

Главните в очите на оня присветнаха.

– Изчакай ме там в края.

Ганьо не знаеше какво да очаква, но чинно се запъти към дъното на залата.

Когато разпредели работата на новодошлите, дяволът дойде пак при него. Огледа човека, после раздвоеният му език облиза едновременно и двете му устни – с единия край горната отляво надясно, а с другия – долната в обратна посока.

– Ще проверяваш качеството и количеството на разтопения метал в казаните – обясни той. – Мен лично не ме интересува какво е на практика, за това ще трябва да се споразумееш с приемчика на склада. Ваша е отговорността как ще си свършите работата, така че Велзевул да не ви прати в котелното долу.

– От мен какво се иска? – осмели се да попита Ганьо.

– Петнайсет процента от това, което изкараш, докато проверяваш.

– Ясно.

– Много добре. Разбрахме се.

Осемдесет и пет процента доходност! Не само в община или министерство, съмняваше се, че дори в съда или в парламента могат да изкарат толкова.

Рогатият се извърна да си тръгне, когато бившият данъчен инспектор се сети да пита:

– Приемчикът на склада човек ли е?

– Не, дявол. Като мен.

– Каква му е мизата?

– Двайсет и пет.

Оставаха шейсет процента. Отлично.

– И двайсет и пет за профсъюза – допълни черното.

– Какъв профсъюз? – учуди се той.

– На комисионерите. За да те допуснат до тази работа, трябва да му станеш член.

Замисли се. На Земята нямаше такъв. Изглежда никой не се бе сетил да го

основе. Имаше ли шанс човек да запомни тази информация и да се възползва от нея при следващото си прераждане?

От друга страна, около една трета от взетото бе приличен приход.

– Това ли е? – попита накрая.

– Само не забравяй да си платиш данъка.

– Данък ли?

– Ами да – отвърна дяволът. – Двайсет и пет процента. Върху доходите. Откъде иначе Велзевул ще печели?

Ганьо за пръв път чуваше за данък върху подкупите.

След всичко щяха да му останат все пак пет процента. Ако работеше усърдно, можеше да са му достатъчни. Реши, че не беше зле за начинаещ в Ада.

Един ден Свети Петър отиде с тефтера си при Велзевул и предложи да му върне душите, които бе пусал неправомерно в Рая. В замяна искаше пост като пазач на входа на Ада, дори и да работи на смени. Доколкото му бе известно, мястото не бе от най-горещите, а храната определено бе по-добра.

– Защо мислиш, че ще се съглася да ги приема? – опита да спазари по-висока цена Велзевул.

– Защото винаги ти трябва работна ръка.

– Мога да въведа машини вместо да разчитам на хората.

– Техниката се износва и поддръжката ѝ струва скъпо – забеляза Свети Петър. – А накрая не ти остава друго, освен да я изхвърлиш. Докато след кратък отпуск на Земята душите се връщат заредени с нови сили да ти работят.

– Колко си ми събрал?

– Колкото поиска.

– Не стигат.

Белобрадият старец бръкна в пазвата си и извади вързоп.

– Какво има вътре? – полюбопитства Велзевул.

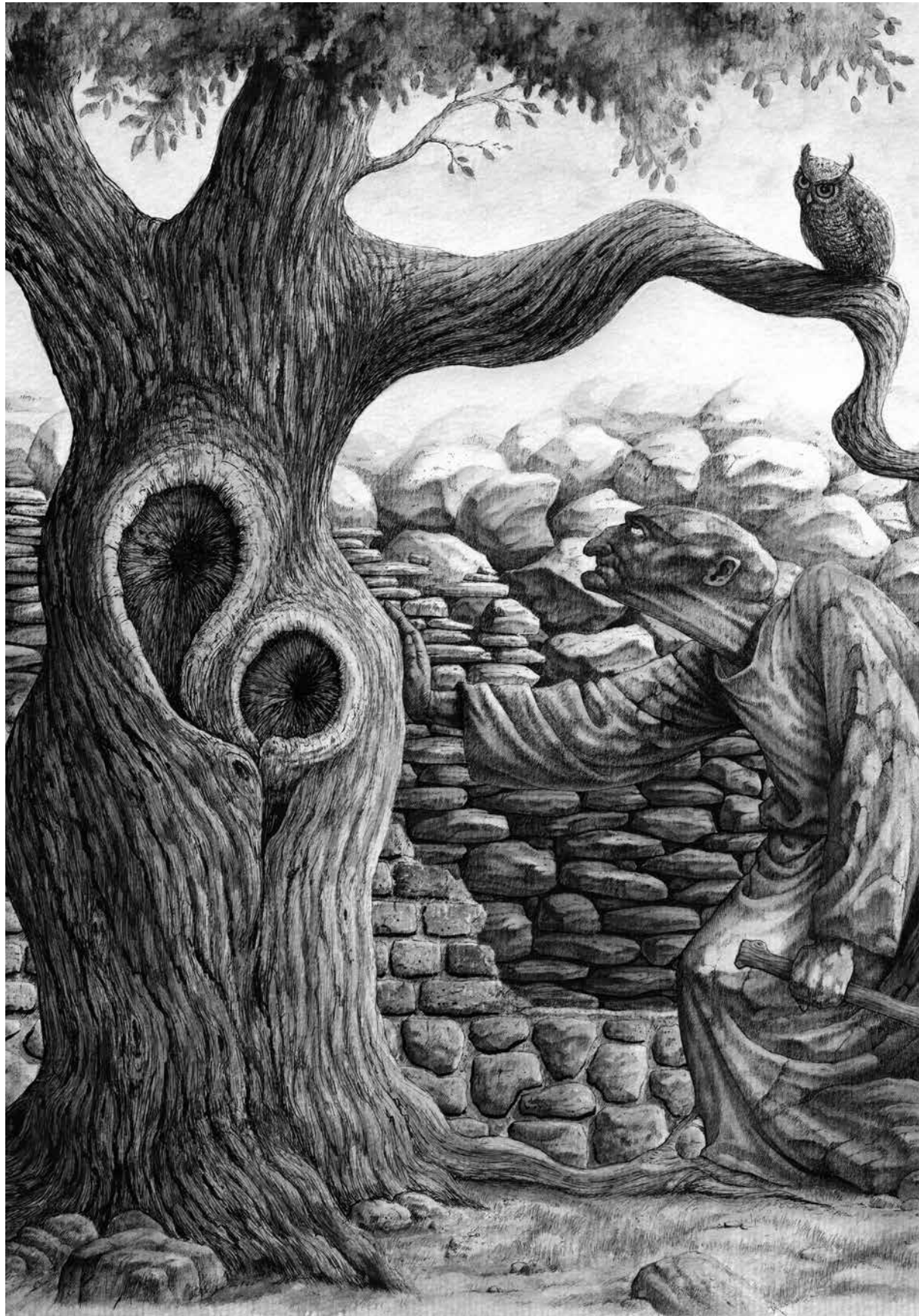
– Злато и скъпоценни камъни – и двамата знаеха, че само те оцеляваха, след като хората минеха през Чистилището да се отърват от земното си замърсяване.

– Дай да ги видя.

– Твои са, ако ме назначиш.

Изгледаха се изпитателно. После шефът на пъклото протегна ръка.

Свети Петър си отдъхна. Постите му бяха свършили най-накрая.

През пролетта на 2012 г. Сайтът „Сборище на трубадури“ и семейството на писателя Агоп Мелконян проведоха конкурс за къс фантастичен разказ. Представяме тук една подборка от най-добрите, според нас, разкази.

АГОП В ДОМА НА ЛИТЕРАТУРАТА

„В една зелена долина, под нежно ангелско крило, дворец облян от светлина могъщо вдигаше чело. Той в кралството на Мисълта, стоеше гордо там и нямаше до днес в света, дворец по-хубав и голям.“

Очакваме от фантастите да познават много светове и да могат да ни водят из тях достатъчно уверено, че да не ни се налага да се замисляме над това какво точно означава едно такова пътуване. Очакваме те, колкото и хвърчащо да е въображението им, да са стъпили добре на земята и да знаят къде точно са стъпили.

Агоп Мелконян е сред наистина малцината, които отговарят на тези очаквания. Той е много добре запознат със своя контекст. Под контекст имам предвид не само фантастичната литература, а литературата изобщо. Необятен свят, с който Мелконян е на ти.

Много хора са говорили и писали за това колко точно е голям, объркващ и труден домът на литературата. Обикновено тези хора споменават няколко имена на автори, които познават този дом като пръстите на собствената си ръка (те, освен това, тук биха се изразили много по-добре). Мисля, че Агоп Мелконян може спокойно да бъде поставен редом с онези, които добре се справят в най-сложните лабиринти и библиотеки на световите.

Трябват ни няколко страници само, за да установим, че Мелконян е един от основните картографи у нас на модерното днес фентъзи с етно-елементи. Като творец е знаел къде се намира. Да се убедим, че е един от най-смелите изследователи на териториите на странното, които днешната поджанрова система е натикала в шапката на the weird. Зачетете се замалко в описанията на дома на Вергилийн от „Ад“ за доказателства за второто твърдение, и в думите на „Сенки от плът“ за първото.

„Само да не бяха тези непоносими нощни страхове и небивалици, и златистото проблясване между храстите, плюс шепот или смях, или бързо млясване на лепкави устни, или смигване, или закачливо плясване по бедро. Идва златистото за миг, примигва в пространството като бърза светулка — тук, после там, другаде, навсякъде, неизвестно къде, непредвидимо. Идва, колкото да премести адамовата ябълка по средата на тра-

хейта и да свие сърцето колкото орех...”

Но Мелконян не е просто литературограф. Вярно е, че показва достатъчна ерудиция, за да бъде определен и като такъв. Мелконян е нещо много повече. Той не само познава земите, помещенията на литературата, но и владее енергиите им. Мелконян умело използва напрежението, което създава близостта на страшното със смешното. Никога не е изцяло изкушен да остави читателя в ноктите или гъделичкащите пръсти само на едното. Същото може да се каже и за жонглирането му с чуждото и човешкото - прочетете „Спомен за света” и ще разберете как изящно се бори с вечната стихия на фантастичната литература, Другостта.

„Този свят сте измислили за себе си и сте го нагласили за себе си. Всичко сте уредили така, че да е удобно за вас: и думите, и чувствата, и религиите. Само вие сте в тях, аз не се свързвам с нищо. Стихотворение не мога да кажа, в него винаги ще има глагола вървя, докосвам, целувам, обичам; не мога да прочета молитва, защото не признавам нищо над себе си; не мога да рисувам, защото нямам ръце; не мога да бъда честен — нямам ближен, комуто да дам втората си риза; не мога да прелюбодействувам и да открадна магарето на съседа си. Какво да правя в този чужд за мен свят...” Да четеш Агоп Мелконян означава да си в напрежение. Онова напрежение, което изостря сетивата. Онова напрежение, без което читателят вижда дома на литературата като паянтова къща, оплетена в паяжини и потънала в прах.

Агоп Мелконян не е писател с много лица. Той е автор на много гласове. Подканящи или плашещи, те са винаги силни и истински, никога тихи. Не можеш да ги объркаш с нещо шумолящо из ъглите на дома. Но можеш да ги слушаш до безкрай.

И тъй като най-достатъчните думи за представянето на един писател са неговите собствени, оставете този текст и тръгнете в посока на Мелконяновите. Из коридорите на тези монументални структури ще намерите и огледалата, и загадъчните картини, и странните им обитатели още от първо зачитане.

„Но ти не си мисли, млади читателю, че охлювчето умряло. Не, то е живо, то не може да умре, но сега се е превърнало в малко кученце, което жалостно скимти под един прозорец. То чака да го приберат, за да започне да прави своите приказки и да насели дома с добри вълшебници.”

Владимир Полеганов, Сборище на трубадури, 2012

МИЛВАЙ СВОЕТО ЛИЦЕ

от Герасим Симеонов

Разказът е отличен на първо място в Конкурса за кратък фантастичен разказ на името на Агоп Мелконян 2012 от журито на екипа на сп. „Сборище на трубадури“.

Тя усеща как съвсем неволно привежда глава, следвайки доближаваната се към ситните букви лупа, и започва да чете абзаца отначало. Сълзи се стичат по аленото ѝ лице. Тя се усмихва. Чете, плаче и се усмихва. Текстът, който докосва душата ѝ и предизвиква изблика на блажени емоции, е написан от вътрешната страна на задната корица на книгата; изписан е със ситен шрифт. Цялото произведение е един абзац. Корицата е изпълнена с миниатюрни писания. Думи, писани преди; изречения, многократно четени.

Жената чете абзаца за пореден път, а топлите ѝ сълзи оставят парещи дири по бузите ѝ; внимателно ги попива с ръкавите си, след това те кротко се отприщват наново. Прочита текста още веднъж и затваря книгата. Стипчивите сълзи целуват устните ѝ; с всяка усмивка тя разнася соления им вкус. Затваря очи. Сладко поема от тлеещия въздух, после бавно го изпуска и душата ѝ трепва.

Тя взема книгата и я обръща с оранжевата ѝ усмивка нагоре. И Изгрява Слънце. Надзърва от вътрешната страна на корицата - вече е запълнена. Механично прелиства книгата докрай. Бе гледала задната ѝ корица до сега, бе чела от нея, но трябва да се увери напълно. И е права - на нея вече няма празно място. И тази книга свърши.

Тя прекарва няколко пъти длани по лицето си, желаеща да се разсъни от меланхоличния спомен, който я бе обгърнал досега. Събужда се от бленуваната летаргия. Става от масата, взема книгата и застава пред библиотеката. Дървените ѝ лавици са врязани в една от четирите стени на тяхното жилище. Нейното и на съпруга ѝ. Дватама са превърнали една от стените на своя дом в книжовен пазител.

Жената поставя обратно, между останалите произведения на Хемингуей, липсващия сегмент от библиотеката, оглежда цялата палитра от разноцветни книжни тела и започна да ги вади, напосоки, една след друга.

Съдържанието им бе поглъщано от нея като залък хляб, бе се преповтаряло в ума ѝ безброй пъти; тяхната игличка се бе впила в несвършващата грамофонна плоча на нейната памет. Всичко това, вече, не е от никакво значение за нея. Това, което търси, не се съдържа на нито един

ред измежду хилядите страници. Интересува я единствено съдържанието от вътрешната страна на кориците на книгите. Това е единственият текст, който препрочита ежедневно; единствените писания, които иска да чете.

В този момент тя търси бялата лястовица, спотаена някъде измежду книжните тухли. Търси недокоснатата от мастило корица.

Вади книгите една след друга. Вижда ситните изречения, изписани по кориците им, връща ги в опразнените им килийки и подхваща други. Снове от единия край до другия. От горе до долу и обратно. Изважда една, две, десет, десетки книги, но все още не намира бленуваната чистота на недокосната хартия. Всички корици са заети. Тяхното време е отминало.

Движенията ѝ стават насечени, непохватни. Спокойствието ѝ се е стопило. От изморената жена не е останало нищо. Сега, заредено с друг заряд, тялото ѝ нервно се движи пред библиотеката. Тя вади книга след книга и след това я набутва обратно. Дишането ѝ се забързва; поема си въздух на десетки, малки глътки. Книгите се размиват. Цветовете им се сливат. Ръцете ѝ се сливат с тях. Цветната цапаница завъртва главата ѝ и тя се свлича на пода.

Затваря очи. Опитва да се успокои. Мислено прехвърля всяка една книга, всяка една корица.

Накрая се сеща.

Изправя се, взема Души В Окови и с невинна усмивка посреща чистите ѝ корици. Целува книгата, оставя я на масичката, въздъхва спокойно и се захваща с домакинството.

Жената слага тенджерата - с вода, три нарязани моркова и щипка сол - на печката и я оставя да заври. Напъхва кофа с вода и затърква с мокрия парцал по дюшето. Прекарва длан по масичката, свила се по средата на жилището, когато се завърта около нея, радвайки се, че е толкова компактна и оставя място за останалата покъщнина. А тя не е много: библиотеката заема една от стените; до входната врата се спотайват олющен „Раховец“ и „Мраз“, върху който е поставено - на мястото на кинескопа на червен „Юность“ - единственото цвете в апартамента; а до срещуположната стена е залепена таблата на единично легло с пружина, оставяйки място за еднокрилен гардероб до него.

Приключва с чистенето, напъхва кастрон със супата и сяда да вечеря. На масата има две снимки в рамки, обърнати по лице. Тя взема едната и я изправя срещу себе си - портрета на съпруга ѝ. Той остава безмълвен, но двамата разговарят цяла вечер.

Когато се нахранва, отсипва остатъка от гозбата в котленка и я пъха

в печката. Сяда на масата и започва да пише върху корицата на Души В Окови. Пестеливо, под надзора на лупата, с познатия ситен шрифт, тя съчинява няколко изречения. Свършва, оставя книгата на масата и се приготвя за сън. Изгася лампата и отваря гардероба. Вътре има четири закачалки. Вляво, едната е с гащиризон и риза, а другата - празна; вдясно, върху другите две са закачени ка-

лъфи за дрехи.

Жената се съблича, закача роклята си върху свободната закачалка и оставя лунната светлина да милва голото ѝ тяло. Целува портрета на мъжа си, пожелава му лека нощ и го полага по лице на масата. Загледана към нощта, плъзва ръка по врата си, стигайки до ципа на тила. Смъква го надолу, до опашката, и бавно се изхлужва от кожата си.

Оголеното тяло опъва кожата и я вкарва в празния калъф за дрехи. Пружината на леглото изскърцва.

Тялото заспа.

На сутринта тялото ще стане, ще измъкне от другия калъф за дрехи кожа и ще се шумтне в нея.

Навън все още ще бъде тъмно. Мъжът ще се разкърши и ще нахлузи дрехите си. Ще вземе другата снимка и ще целуне портрета на жена си. Ще отвори книгата и ще приближи лупата към нея.

„Здравей любов. Денят ти ме развесели и разплака едновременно. Аз съм добре. Чистих и стотвих любимото ти ядене. Не съм скучала. Имах малки нотки на истерия, но бяха за кратко. И ти ми липсваш.“

Мъжът ще изтрие очите си. Ще вземе снимката, ще милва лицето на жена си; ще я притисне до гърдите си.

Ще вземе котленката и ще отиде на работа.

Бележка за автора:

Герасим Симеонов е на 26 години, от град Монтана. Занимава се с геодезия.

ПОСЛЕДНИЯТ

от Иван Русланов

Разказът е носител на специалната награда в Конкурса за кратък фантастичен разказ на името на Агоп Мелконян 2012, връчвана от семейство Мелконян и приятели.

Андрей се събуди, както всяка сутрин. Огледа мрачната стая. Беше сам. И все още жив. Стъпи на земята и усети безнадеждността, лъхаша дори от протрития килим. Бързо мина през банята, за да се измие. Погледна в пукнатото огледало. Оттам го гледаше едно бледо, тъжно лице. Две очи, изгубили надеждата за щастие. Непознатият в стъклото сякаш щеше да протегне ръка. Да изпроси поне една стотинка обич за себе си.

Мъжът извърна лице и заби поглед в земята. Вече десет години той беше единственият жив човек на тази планета. Последният. Една разпадаща се стрела, забита дълбоко в сърцето на човешкото съществуване.

Андрей помнеше като бял ден. Унищоженията, убийствата, виковете за помощ... Магьосникът, който разкъсваше живота и го запращаше като ненужен отпадък в боклукчийската кофа на смъртта. Огромните блокове се рушаха върху невинните. Децата плачеха в ръцете на майките си. И онзи лъч, който разцепи небето. В същия миг мъжът се бе събудил отново в апартаментата си. Жив. Погледна през терасата. Нямаше никой. Дори труповете не бяха осяяли земята като прекършени клони на пролетно дърво. Онзи зъл магьосник беше изпълнил закана си. Пробуден по време на някакви разкопки близо до Царичина, той също бе представител на една изчезнала раса. Беше вкусил от ледената самота тъй, както Андрей поглъщаше от нея сега. В началото магическото създание бе дружелюбно с всички. Дори с пресата, която непрекъснато го замерваше със своите пиперливи въпроси и фотосветкавици. До един момент, в който неговата тъжна добронамереност не се превърна в коварство. Съществуването искаше да унищожи хората. Да отмъсти за изгорените вещици през Средновековието. За всички онези отхвърлени странници, които бяха убивали магичното в себе си... С надеждата, че като се превърнат в човешки роби, ще бъдат приети в капризния свят на хората. Неговата мъст обаче подмина един, единствен човек. Младият мъж и до днес не знаеше как бе оцелял. Помнеше онзи миг преди края, в който сградите се разпадаха, смачквайки под огромните си парчета беззащитни хора. И онзи изгарящ пламък, притъпил всяко чувство. Сякаш само миг по-късно Андрей отново се събуди, за да разбере, че някак бе оцелял.

Злият магьосник беше изчезнал. Младият мъж го проклинаше, задето го бе обрекъл на самотен и безсмислен живот. Може би този свръхестествен злодей бе имал точно такова намерение. Да превърне последния човек в един мъртъв самотник, който всяко утро да се ражда, за да умира, окован във веригите на една незаслужена присъда. За какво му беше да живее в пуст свят, заедно с останките на човешки изобретения? Да, имаше решения, които можеха да успокоят мъките. Андрей можеше да се самоубие по всякакъв начин. Но нямаше смелостта за това. Всеки ден живееше с опитомената омраза към магьосника и с една дълбока празнота.

Последният човек обиколи много места по света. Та нали всичко беше безплатно — бензинът, спортните коли, милиардите на богатите копелета... Никъде обаче не успя да намери дори един като себе си. И парите изгубиха своята стойност. Блясъкът на лъскавите вещи се превърна в пепел. Какво бе един човек без онези, които го обичат? Какво бе без забързаните хора около себе си, без шума на полуделия град, без дома, където го чакаше семейството. Една разкъсана, сломена душа, за която фаталният край щеше да е щастливо начало. Беше решил всеки ден да бяга в различна посока. Да търси, да обича всяка малка надежда, осмелила се да просветне в края на зловещия тунел. Но не намери нищо. Стана още по-близък със самотата.

Тази сутрин той отново беше решил да бяга. Ей така, колкото да запълни безкрайните часове на своя мъртъв живот. Към някоя друга далечна посока. Там, където слънцето все още не бе залязло.

Втурна се към изхода на поредния хотел. Без багаж. Без излишен драматизъм. Защото знаеше, че отдавна всичко бе изгубено.

Излезе на улицата. Тръгна напред. И тогава едва не се сблъска...

...с друг човек.

Двамата се подминаха. Затичаха в различни посоки. Като слепци, бягащи към нищото. До тях имаше и други. По тротоара, на пешеходната пътека, някои — свели глави върху стълбовете на счупените светофари. Подминаващи се. Невидими един за друг. Уморени от тишината около себе си. Те не усещаха чуждото присъствие. Нямаше смисъл. Техните сетива бяха притъпени от собствената им болка. От егоизма, който толкова време бе кършил животите им. От онова желание „да имаш“, превърнало доброто в демоден. Не само мозъците им, чувствата бяха отказали. Дали на късо от човешка суета.

Магьосник наистина имаше, но той не бе убил никого. Искаше да помогне, да прати послание на хората, че е време да спрат да унищожават. Но дойде прекалено късно и видя единствено създанията, които ампу-

тираха сърцата си. Докато не заслепиха своя свят. Дори с всичките си свръхестествени сили, магът нямаше какво да направи. Изпари се, както всяка надежда, задушена в желязната хватка на безразличието.

Андрей подмина още един човек, след което още един и още един. Те също си мислеха, че са последните. Всички бяха попаднали в илюзията на един апокалипсис, който сами си причиняваха. Човешките тела се бяха превърнали в рапани. В тях се долавяше единствено ехото от един отдавна изгубен живот. Хората бяха загубили битката със самите себе си.

Бележка за автора:

Иван Русланов е роден на 18 април 1991 г. Студент втори курс, специалност Журналистика в Университета за национално и световно стопанство. През 2008 г. печели наградата „Фен-автор на годината“ от Клуба за фентъзи и хорър „Конан“ и оттогава започва по-сериозно да се занимава с писане. 2010 г. печели конкурса „Търся издател“ на фондация „Буквите“ и през 2011 г. издава дебютния си роман „Черният ангел: Раждането на един от нас“.

ПЪТИЩА

от Юлия Попчева

Разказът е подгласник на специалната награда в Конкурса за кратък фантастичен разказ на името на Агоп Мелконян 2012, връчвана от семейство Мелконян и приятели.

– Светлина – странна, остра, режеша такава. Дразни ми очите. Колко време мина, а не мога да свикна с нея. Сякаш нещо ѝ липсва. И пак съм сам, и е толкова тихо. Плашещо е някак си така!

– Не си сам. И аз съм тук. Слушам те от известно време.

– Кой си? Къде си? Чуваш ме? Разбираш ме? Какво става? Ти си първият, който ме разбира.

– Стой! Засипа ме с въпроси. Чакай, за никъде не бързаме.

– Но как ...

– До теб съм, на стола. Не можеш да ме видиш от креватчето. Всъщност и аз не мога да те видя, само те чувам ... и те разбирам ... и това е много неочаквано.

– Защо? Нали и аз те разбирам.

– Защото ти си бебе, ти не можеш да говориш. Бебетата не говорят, те плачат.

– Какво съм? Чакай, защо да не говоря, аз винаги съм си говорел, ето и сега даже.

– А може би аз не съм прав. Може би бебетата наистина говорят, просто ние не чуваме техните думи. Извини ме!

– Няма за какво да те извинявам. Аз, просто, не разбирам. Ти си първият, откак съм тук, който изобщо общува адекватно с мен. Ти ме разбра, аз те разбрах. Кои сте вие „ние“?

– Дете, аз съм дядо ти. „Ние“ сме възрастните, онези големите хора, които се грижат за теб. А ти си бебе, малък човек. Човек, който дойде при нас едва преди 15 дни.

– Здравей дядо! Много ми е приятно!

– И на мен ми е много приятно, дете!

– Дядо! Добро утро!

– Добро утро, моето момче!

– Дядо, а какво е да си дядо?

– А така! Ами това е да си бил дете, да си вървял през живота, да си създавал свое дете, което на свой ред също върви през живота и създава свое

дете. Май не го обясних много добре?

– Искаш да кажеш, че човек първо е дете, после се превръща в „ние – възрастните“ и създава друг човек и така всеки един напред? Значи има някой, който е твое дете, така ли?

– Има, да! Моето дете е твоята майка.

– Знам какво е майка. Хубаво е да си имаш една такава, да те прегръща и люлее, да те топли, да те обича.

– Е, очаквах да кажеш „да те храни“. Така силно ревеш, като си гладен. А ти – „да те обича“.

– Дядо, аз давам силен знак като съм гладен и винаги получавам храна, това е лесно. Да те обичат е трудно, това не можеш да си го поръчаш.

– Всяка майка си обича детето.

– Дали, дядо?

– Дядо, виждам те, страхотно. Най-после!

– И аз те виждам, момчето ми. Бързо растеш!

– Дядо, защо само ти говориш с мен така?

– Сигурно защото и аз като теб не мога да общувам с другите.

– Как така не можеш? И аз ли няма да мога?

– Не, дете, не! Преди можех да контактувам с останалите хора. Говорехме си така, както с теб сега. Но преди време се разболях, получих инсулт, който засегна мозъка ми и вече не мога да говоря, не мога да се движа, не мога да покажа какво има вътре в мен – мислите, чувствата. Обаче виждам и чуввам, усещам всичко, усещам всички. Тъгувам за тях, радвам се с тях. Живея с тях ... а не мога да им го покажа. Радвам се, че поне с теб мога да споделя това. – Дядо, благодаря ти, че ме разбираш и че си говорим. Аз те чувам и виждам ... и усещам! Дядо, благодаря ти, че си ми приятел! Обичам те!

– И аз ти благодаря, момчето ми!

– Дядо, виж ме, вече мога да идвам до теб сам. Трудно ми е да владя това малко телце, но май започва да ми се получава.

– Така е. С времето ще се научиш да го управляваш все по-добре.

– Виж подавам ти ръка, можеш ли да ме докоснеш. Много е приятно.

– Не мога, дете. Искам, но не мога. Аз вече не мога да управлявам моето тяло. Но имам идея, подай твоята ръка до моята, така ще ни се получи. Още малко, почти успя. Bravo! Аз те усетих, а ти мен?

– Да! Ръката ти е топла и някак грапава такава.

– Хаха, ами такива са ръцете на дядовците. На майките и бащите са по-меки, а твоите пък съвсем.

– Дядо, обичаш ли да те прегръщат?

– Някога, да! Сега сякаш съм забравил какво е.

– Чакай ... ох, този крак тежи ... тъътъ само момент ... дръж тази ръка ... не, ох, оскубах те ... стой ... оп. Седнах! Сега само да се завъртя. Дай този пръст ... и ей тука ... така. Готово! Вече си прегърнат, дядо.

– Милото ми мъниче. Почти усещам сърчицето ти как бие. Не знам дали знаеш какво е щастие, но в момента направи дядо си най-щастливия човек на света.

– Е, дядо, това е просто прегръдка.

– Не, дете ... това е всичко ... всичко!

– Ставаш все по-силен момче. Този път ритникът си струваше, направо ме заболя, хаха.

– Да, но пък все по-бързо се катеря в скута ти. Не се оплаквай!

– Вярно е. И ти си прав! И знаеш, че ми е ужасно приятно. Каж ми сега, как беше днес навън? С кого се видя?

– Е как, ами като вчера, само дето имаше още едно цъфнало дърво. Прав беше, дядо, ароматите стават все по-силни и приятни. А – с още едно куче се запознах, но не беше толкова общително.

– Приятно ми е да живея с твоите очи.

– Нали?!

– Страхотен екип сме.

– Дядо, стой! Виж тази светлина... Познавам я... Тя е различна. Дядо, от тази светлина дойдох.

– Прекрасна е дете. Виж колко е мека и нежна. Я, движа си ръцете... Най-после и аз да те прегърна.

– Оформи се пътека ... Спомням си ... По тази пътека съм минавал преди, за да пристигна.

– Тази пътека не е за теб, дете. Тя е за мен. Светлината ме тегли. Явно трябва да тръгвам.

– Предполагам е така. Време е дядо ...

– Време е, момчето ми! А ти върви през живота, играй, весели се, обичай, създавай, бъди ... чака те страхотно приключение!

– И ти върви, дядо ... теб те чака още по-страхотно ... още по-страхотно... Просто върви...

Бележка за авторката:

Юлия Попчева е на 32 години, по образование историк-етнолог, по професия специалист "Връзки с обществеността". В работата си пише доста корпоративни текстове, стратегии, сценарии и т.н., все неща по зададени параметри и изисквания. Писането я разтоварва и намества бръмбарите в главата ѝ. Участва в конкурс за първи път,

ТОЗИ БЛУС НЕ Е МОЙ

от Любомир П. Николов

Алекс погледна лицето си в едно огледало и не се хареса. Счупи огледалото, взе друго, не се хареса отново и го счупи. Тогава влезе жена му, масажира бръчките му и когато усети, че кожата му вече я слуша, нагласи гримасата на лицето му до една младежка приветливост. Тогава му подаде ново огледало и Алекс се видя, такъв какъвто искаше да се види. Челото не бе издълбано от грижи. Бузите му не бяха безпомощно увиснали. Брадичката не капеше като лоена свещ. Лицето му бе на загорял от слънцето плейбой. Добре, каза си, добре, но по дяволите, остава ми само месец живот. Трябва да направя нещо.

Обади се на Михаил Леви, продавача на мултимедийните холограми.

– Знам какво ще направиш – беше му казал Леви, – ще се замразиш, защото си фрашкан с пари. Ще отидеш в онази клиника за криогенно замразяване, ще те напълнят с гликоли и ще те окачат във фризера с главата надолу. Те ще запазят тялото ти, обаче личността ти не може да се замрази. Дори да възстановят мозъка ти след време, ти ще си си отишъл. Размразеният ти мозък ще мига като идиот. Ще вижда, но няма да знае какво вижда. Откажи се от тая идея за замразяването – тя е детински глупава. Аз ти предлагам нещо реално.

Такива неща му бе наприказвал Леви, но то е, защото искаше да си продаде холограмите. Сега, като приближаваше неминуемото, с онзи студ в кръвта от предстоящото, Алекс виждаше, че Леви е прав. Всъщност, помисли си Алекс, точно продавачите имат най-здрав разум. Те са реалисти, на които човек може да се довери.

Извика Леви, изслуша предложението му и подписа документите. В следващата седмица се разхождаше неловко в собствената си къща, защото високоскоростните камери на Леви го снимаха във всяка стая. Нощем спеше с каската, която му даде Леви. “Този уред, моля те, не го наричай каска, не сме на война – натъртваше продавачът на холограми, – този уред е най-съвършеното изделие на нашата фирма. Той записва не мозъчната ти дейност, а чистия субстрат на мислите ти, твоята същност и дори мечти. Ще ползваме шлема нощем, когато си релаксиран. През деня човек играе роли – те не ни вършат работа. През деня всички сме фалшиви.”

Цяла седмица се опитваше да се държи естествено, да бъде себе си. Избягваше огледалата. Човек е винаги по-млад в мислите си. Жена му се

изнесе, за да не пречи. Това му бе трети брак. Какво общо имаше последната му жена, с тая негова същност, която искаше да запише и остави. Та той бе живял с нея не повече от две години. Записите трябва да са чисти, му бе обяснил и Леви. Другите хора само пречат. Особено близките. Издърпват мислите. Скъсяват хоризонта. Сменят цвета на аурата. Всичко това може да е пагубно за една холограма, повтаряше своето Леви. Холограмите нямат жени и деца. Те не въртят дом. Те са човекоподобни творения, без човешки нужди.

– Какво правят тогава тия безсмислени твари – прекъсна го Алекс. – Копират те. Не само тялото ти и общия ти вид – новият ни продукт декодира мислите и дублира мозъчните вериги. Ще имаш един твой хомункулс, работещ с ток, и важното е, че е вечен. На това му викам добре вложени пари – заключи Леви.

– Да не се лъжем – отвърна му Алекс студено – ако не си отивах, нямаше да ти дам пари за тая глупост.

– Не си прав. Изобщо не исках да се хваля предварително – понижи глас Леви, – но сега ще ти кажа. Снощи, докато ти спеше, твоята холограма взе, че се обади на последната ти жена. Говориха си дълго, гледаха се в екраните и тя дори не разбра, че не си ти. Жената нямаше никакви съмнения. Накрая на разговора дори горчиво зариде, когато ти, тоест твоето копие, ѝ каза, че все пак повече си обичал предишната си жена.

– Как смееш от мое име...

– Знам, знам защо се ядосваш, но сега сме в тестов период, трябва всичко да се провери, трябва твоят двойник, или как да го наречем, близък, малко да се обиграе. Да влезе в реалния свят. Да видим дали е читав. Ако не е читав, ще го поправим. Ще го тунинговаме и така ти ще получиш твоето копие в перфектен вид, запечатано и вечно. А ние ще продължим да работим над нашето.

– Моето копие? Вашето!? – Да, ти получаваш твоето копие, което е защитено и неподлежащо на модификации. Read only. А корпорацията е собственик на другото копие и може да го подобрява, когато реши.

Алекс гледаше с нескрита омраза. Стана, сграбчи го за яката и с неочаквана сила го замъкна до килера. Бутна го вътре и заключи вратата.

– Май не си чел договора, разбрах – започна да вика Леви от килера. – случва се. Виж сега, помисли разумно – и ще си много по-жив от много умрели. Извади късмет с тази наша техника.

– Млъквай! – Искам да кажа, че на твоите внуци ще им се видиш като някакъв мъдрец. Енциклопедист! Трябва да си ни благодарен.

– Млъквай – повтори му Алекс и отиде да разгледа камерите в стаите.

След половин час се върна.

– Как се трие записът – попита той Леви през вратата.

– Не може – извика отвътре Леви. – Сигналът се излъчва към централата и там се записва. Вече е записано всичко. Твоето копие е почти готово. Ще си го получиш – както е по договор. Отключвай!

От килера се разнесоха удари. Бяха слаби. Ако средно силен човек удари реше вратата, тя щеше да се разхвърчи на трески. Алекс излезе от апартамента си, далеч от камерите и от търговския мутант Леви.

Отиде право в клиниката „Ю Фрийз“. Описа на приелия го доктор състоянието си, както и опасенията си, че в замразяванията няма много логика. Поне по отношение на запазване на живота. Докторът му каза да, ние гарантираме доброто, щадящо органите, замразяване. За размразяването не гарантираме. Залагаме на бъдещето – науката се развива. Алекс бе готов да си тръгне, когато докторът му предложи нов вариант. Може да ви витрифицираме, каза. Покани го да седне и му описа варианта на неврозапазване – съхраняване само на мозъка. По-малките тела се витрифицират по-добре, уточни. Има шанс да ви съхраним, завърши докторът. Ще бъдете безтелесен, трябва да знаете.

При нормални обстоятелства Алекс би се изсмял на това, но в последните дни бе станал прекалено доверчив. Обмисли идеята и помоли доктора да му покаже поне един пациент, претърпял процедурата. Докторът почти подскочи от ентузиазъм, донесе някакви термоизолиращи скафандри, облякоха ги и го поведе по коридорите. Отвори една масивна врата и го въведе във фризер, в който се стелеха пари. Докторът го придържа до една глава – показа му я гордо и Алекс с учудване разпозна лицето на Михаил Леви. Ако не беше такъв страшен студ, това учудване щеше да е истински ужас, но ниските температури явно модерират емоциите, заключи Алекс и разгледа главата внимателно. Без съмнение това беше Леви.

– Кой е този човек? – избърза да попита доктора Алекс, когато излязоха.

– О, той е много интересен пациент – отвърна медикът. – Това щеше да е гордостта нашата клиника, защото за тази глава имахме пълни енцефалографски записи, една подробна невропсихична карта, готовия софтуер, дублиращ го като човек, така да кажа. Имахме всичко за одушевяване на тая замразена глава. И някой, представете си, открадна данните. Да откраднат такова нещо...за какво им е. Но между нас да си остане – това е част от войната между криониката и криобиологията. Занимаваме се със студа, а страстите са нажежени до червено.

– Не е скучно при вас – отвърна Алекс; не искаше след смъртта му да го

считат за невъзпитан.

– Ще искате ли витрификация – попита го направо докторът. – В края на годината винаги имаме добри оферти. – Ще помисля, все пак е въпрос на живот и смърт – отвърна Алекс и излезе.

Вечерта се върна и видя, че вратата на килера е все още заключена. Отключи я и намери Леви паднал на пода, едва дишащ. Повдигна го, довлече го до дивана и се засуети около него.

– Вода, да ти донеса ли вода...

– Ток -отвърна Леви.

– Какво? -не го разбра Алекс.

– Ток – повтори Леви пак с все по-отслабващ и виещ глас. Дръпна ризата си и на оголеното място Алекс видя най-обикновен контакт. Намери един удължител и включи щепсела в гнездото. Леви видимо се оживи.

– По-добре ли си? -попита го Алекс.

– Винаги съм добре. Аз отдавна не съм жив и нищо лошо не може да ми се случи. Този блус не е мой – каза Леви, почти развеселен. – Скоро и ти ще си така. Ще си правим компания.

Бележка за автора:

Любомир Павлов Николов е роден през 1961 г. в гр. София. Завършил е психология в СУ "Климент Охридски". Специализирал във Варшавския университет. Автор е на сборниците с разкази „Въжеиграчът Карой“ (Сиела, 2009), „Очи на сляп, език на болен“ (Жанет-45, 2012) и „Графити“, както и на театралните пиеси „Тръбачи“, „За вятъра и другите природни пиршествва“ и „Сега и откъд“.. Награди от Човешката библиотека и Фантазийска преводаческа школа за разказите „В началото бе метрото“ и „Три истории за града с много вятър“.

ВРЕМЕТО И НИЕ

от Мартин Петков

До село Мугла някога се е стигало относително лесно - откъм Девин и през бетоновия мост край Тешел. Мостът се срутил окончателно някъде през 1990 година и оттогава селото е почти откъснато от света. Също и от нашето време, към което все още го придържат половин дузина бродове и обикновени дървени мостове.

Името на селото идва или от мъгла, или от могила, като и двете думи носят в себе си особена символика. Мъглата, според местните, често поглъщала селото и то изчезвало в нея, изгубвало се. Изгубвали се и онези, които били тръгнали да го търсят. А какво може да се таи под могилиците, е трудно да се каже, особено като се знае колко племена и народи са кръстосали стъпки из тоя край на Родопите, където и до днес се помнят легендите за митичния Орфей. Самото село пък е променяло местоположението си поне на три пъти през вековете, което само по себе си представлява малко чудо.

В Мугла пътищата свършват. От там нататък е планина. Но не съвсем. В близост до местността „Махрапа“ и в западна посока от Мугла се намира още едно селище, което вече не се отбелязва на картите. То се нарича Чамла и е изоставено отдавна, никой не помни точно кога. В Чамла обаче живеят шепа хора – мъже и жени, българи, дошли незнайно откъде, появили се незнайно кога и заселили се в пустеещите колиби.

Те често се събират в каменната двуетажна къща, в центъра, край пустеещия мегдан. Някога това е било чорбаджийски дом, а сега е място, където жителите на несъществуващото село имат навика да се отбият, да поприказват, да изпият по чаша ракия и най-вече да погледат единствения работещ телевизор. Телевизорът мъчно улавя две-три програми, при това образът им е размазан и неясен, по екрана се сипят „снежинки“ и зрителите ту се взират в него, ту спорят за онова, което уж са видели или чули.

Най-често из стаята тропоти гласът на не много едър мъж със синкаво лице и къдрава черна брада, когото всички наричат Лудия. Лудия има навик да се взира в телевизора, като от време на време удря по масата и псува ядовито.

– Напразно е било значи... всичките огньове, дето запалихме, всички са угаснали! – реве той и се оглежда с кръвясали очи. – Кажи бе, адвокате, как стана така?

Адвоката обаче мълчи и не отвръща, отпива от ракията и преглъща тежко. Той е мъж с побелели коси, преминал средната възраст, обажда се рядко, а когато го прави, говори премерено и кротко.

– Запалил, убил, насиллил... – вика в това време Лудия и пак поглежда към Адвоката. – Ти колко момчета отърва тогава в Русе, а те сега... все едно че нищо не е било. Ех, Илия, Илия, и при турците си бил, и при русите, ама такова нещо виждал ли си...

Адвоката продължава да мълчи. Вместо него се намесва Италианеца. Италианеца също е минал петдесетте, но в очите му още проблясват огнени пламъчета.

– Това е, защото решихме, че като е българско, все ще е хубаво. Докато виж, Гарибалди казваше... – и той завършва мисълта си на италиански, което вероятно обяснява и прякора му. После изстрелва нещо по гръцки и накрая пак прогърмява на български: – Погребаха ни те нас, хубавичко ни погребаха, пък сега правят каквото си искат.

– Хайде, обърнете на другата програма – въздъхва в този момент младо момиче, седнало край прозореца и метнало огромно парче зелен плат връз коленете си.

Повечето време то е заето с шиене и не обръща внимание на мъжките приказки, но обича да хвърля по едно око на телевизора. До момичето обикновено седи възрастна жена с приборани под забрадката бели коси. Тя често помага на младата в шиенето и по навик следи дали мъжете край масите имат нужда от нещо. Влезе ли някой, старата се надига и се скрива в кухнята, после се връща, носейки парче хляб и паница с домати и лук. Слага ги пред госта и отново сяда на мястото си.

Пред излющеното бюро в ъгъла пък, опрян на варосаната стена и възможно най-далече от Лудия и от телевизора, се е настанил млад мъж с очила – Редактора, прилежно избръснат, с дълга и права кестенява коса, падаща през едното му око. Той се е прегърбил над парче хартия и усърдно драска по нея. Рано или късно обаче крясъците на Лудия го сепват и Редактора скача като обезумял. Двамата започват да се разправят, да ръкомахат и фучат, увеличайки и други в спора, докато накрая пак се намесва Италианеца и помирява всички.

Понякога, когато телевизорът е изключен, настъпват относителна тишина и спокойствие. Жените край стената шият и кротко шепнат помежду си. Адвоката и Италианеца играят табла и сърбат с наслада от чашките с кафе. Лудия се вира през прозореца, а Редактора продължава да пише по листата си. От време на време вратата се отваря и влиза още някой, поздравява тихо, сипва си ракия от казана и сяда да хапне, да по-

играе карти или просто да побъбри с другите.

Най-много веднъж в седмицата в къщата се появява и млад мъж с небрежно остригана светла коса и с очи сини, почти сиви на цвят. Той окача ямурлука си на стената и без да поглежда към телевизора с лека стъпка се качва по стълбището, което води нагоре. Лудия по навик го спира и пита с ехидна усмивка:

– Е, намери ли някой? Разбра ли вече, какво се е объркало?

– Не – отвръща спокойно другият и се скрива на втория етаж. Наричат го Певеца, защото, когато е в настроение, той застава до прозореца и пее. Песните му са стари, хубави и от тях вее на спомени за едно отишло си време. В такива моменти Лудия забравя всичко и се свива в ъгъла. Италианеца пък вади пищов и захваща да проверява дали е смазан и зареден. Другите притихват по местата си и слушат песента, идеща отгоре. Накрая Певеца излиза и пак го няма по цели дни, а останалите отново се съсредоточават върху телевизора. Той им показва България, но тая България, дето виждат, е тъй странна и непозната, сякаш е друга, нямаща нищо общо с мечтата, за която са загинали някога.

Бележка за автора:

Мартин Петков е роден през 1976 г. Образова се търпеливо и продължително. Последователно го приемат и впоследствие изпращат от Втора Английска гимназия в София, Юридическия факултет на Софийския университет и казармите в Плевен и София. Работил е като преподавател по английски език, юридически консултант, държавен чиновник, банков чиновник и консултант на свободна практика.

СЪЖАЛЯВАМ

от Георги Малинов

– Съжалявам, съжалявам. – Лекарят повтори скръбната дума, сякаш това имаше някакво значение за мъжа пред него. После разтри чело и пак каза: - Много съжалявам, но това са крайните резултати. Не са добри, но... – Понечи да каже пак „съжалявам“, но спря, набърчи чело и се опита да покаже съпричастност. Мъжът нищо не каза. Жената до него силно стисна ръката му и загледа лекаря тежко, с особен натиск на огромните си тъмни очи, сякаш се мъчеше да надникне в ума му. В тишината още плуваха думите „съжалявам, съжалявам...“, като уморени пеперуди едва пърхащи с криле. Мъжът стана.

– Значи, това е.. -промълви той. – Така де... Край? Това ли е?

– Съжалявам – пак каза лекаря. – От мен... от нас, това е. Съж... Ще съм откровен. Няколко месеца ви остават. За жалост.

– И нищо последно не може да се опита – обади се тя. Гласът ѝ, равен и тих, изпълни кабинета, погледът ѝ продължаваше да дълбае. – Нещо ново, дори неизпробвано, дори опасно...?

Лекарят сви рамене:

– Дотук сме ние. Нататък евентуално като вариант някакъв краен и последен...

– Да? – гласът ѝ не се промени.

– Някои вече го прилагат. Подмяна на тялото, фантомизация, както му казват, и цифровизация на съзнанието. Но трябва добре да се обмисли, да не се окаже по-зле.

– Има ли нещо по-зле от загубата, от смъртта?

– Знам ли – отвърна лекаря, – може и да има.

Той седеше в старото олющено кресло и я гледаше как тя пламенно го увещава. Хубава беше, и дори сега, когато болката го връхлиташе от всеки ъгъл като разярен прибой, оценяваше това – разпаленото ѝ говорене, трескавото вдигане на гърдите ѝ, изпънатите ѝ глезени... Ако оттатък имаше някакви усещания, ако изобщо имаше оттатък, сигурно щеше да съжалява най-много за нея. За тялото ѝ, за ласките ѝ, за думите ѝ, за силата ѝ, за очите ѝ, за всичко...

Притвори очи за да спре за миг този образ.

– Много хора са го направили – горещеше се тя. – Ти нито си религиозен, нито страхлив. Цифровизацията на съзнанието доказано запазва личността... Да, да, знам какво ще кажеш. Не е ясно какво става, дали ще си същият, дали ще е успешно. Да не кажеш после – съжалявам. Моля

те, моля те, моля те. Искам да си до мен в какъвто и вид да е. Дигитален, фантомен, подменен, с изкуствено тяло, с позитронен мозък... Не ме интересува. Аз ще знам, че си ти и ти ще знаеш, че съм до теб.

– Знаеш, че болката замъглява съзнанието ми – тихо каза той. – Няма да мога да взимам разумни решения, но сигурно ще се реша. Сигурно. Дано да не съжаляваш ти.

– Никога, никога. – Тя го прегърна, сгуши се в него и заплака. Сълезите ѝ напоиха ризата му, преминаха през сухата, изгаряща кожа на гърдите, пробиха трескавите нишки на мускулите и обгърнаха сърцето му в солена болка и омая. Няколко месеца преминаха в безкрайни изследвания и настройки. Някакви хора постоянно бяха до него, измерваха, сравняваха, изчисляваха, дори и в онези страшни мигове, когато той трудно се ориентираше какво се случва и реалността ставаше все по-странна и по-странна и му беше вече все едно какво ще правят с него – с тялото му, с разума му, с душата му...

Дигитализацията на съзнанието и фантомизацията на тялото беше странна, почти богохулна дейност, все още неприета от обществото и... ужасно тревожна и привличаща.

Докато траеше процедурата, тя се срещна с двама дигитализирани. Изглеждаха ѝ нормални. Ако не знаеше, че са фантомизирани, никога нямаше да разбере. Гледаха я с разбиране, говореха като истински, изглеждаха нормални хора. С коса, бръчки по челото и около очите, розови нокти... Силеше се да се успокои, да се увери, че са взели правилното решение, че това, което ще дойде при нея след процедурата, ще е пак той, нейният, единственият... И няма да съжалява.

Тялото, което получи, беше свръхсложна органична маса, невероятна комбинация от биоелектроника, протоплазма и химия и отвътре нямаше нищо общо с човешкото тяло. Изглеждаше както преди. Леко посивели коси, изкривения на една страна нос, белега на лявата буза... Прегърна го и се заслуша в ударите на сърцето му. Не истинско сърце, разбира се, а някаква сложна нанотехнологична машина.

– Е, – засмя се тя, – като нов си. Не, ти си направо нов. Мислех да ти направя някои промени, но се отказах. – Засмя се пак. Май искрено и нежно, както винаги. – Уплаших се, че може да съжалявам после. – Целуна го по топлата, леко набола с брада, буза и го стисна за ръка като малко дете, страхуващо се да не загуби опората си. – Животът е хубав и продължава.

Тя се вгледа в очите му. Същите топли очи, които обичаше до полуда. Той я прегърна и се опита да я види през новото си тяло. Болката я нямаше, вместо нея имаше някаква лекота и новост. Новото тяло носеше със себе си и нов свят. Вдъхна аромата на косите ѝ, но не го усети както никога, както преди.

Докосна лицето ѝ и не изпита познатия трепет. Мисълта му заподскача панически. Знаеше, че я обича, че не може и миг без нея. Сетивата му обаче вече бяха други. Те му казваха друго. Усещаше аромата ѝ по друг начин, допира до кожата ѝ не го впечатляваше, феромоните ѝ не му влияеха. Сетивата му, чувствата му, усещанията му бяха вече други, чужди. Нечовешки чужди.

Той я погали по косата и тя се сгуши в него. Докосна с устни главата ѝ, стисна леко ръката ѝ, вдъхна от това вече чуждо тяло.

Старият свят, познатият свят, светът на човешките възприятия и чувства, започна да се свива, да се смалява, да се събира в кълбо, все по-малко и по-малко, докато накрая стигна до онази прословута точка на сингулярност, от която няма връщане назад. Заедно със света се смали и тя, превърна се в точка вътре в точката. Все по-малка и по-малка. Светът, какъвто го знаеше, изчезна, за да отстъпи място на нов. Само нейде дълбоко в новото му съзнание имаше един малък, голям колкото неврон, спомен за предишния свят и за жената, която беше смисълът и животът му в онзи свят. Знаеше обаче, че и този спомен ще се свие до точка и ще изчезне и никога, никога няма да се върне.

Погледна я в очите, обърна се навътре към новото си съзнание и новите си сетива и разбра, че не съжалява.

Бележка за автора:

Георги Малинов е роден през 1958 г. в Пазарджик. Живее в София. Занимава се с компютърен бизнес. Със силна наркотична зависимост от книгите :). Следва „девиза“ на автомат Калашников – нито ден без ред :). Има издадени два романа и разкази в различни сборници.

Разделът е илюстриран с картини на Яцек Йержа

Вал Тодоров

Рана на нар

*Тази песен под слънцето нося и раните с нея лекувам.
Тя е в мене свещено зачатие, дало кълн подир три поколения.
Тя е тиха тъга, тя е болка. И върха на перото целува.
Аз я нося в кръвта си, приятелю, от далечната моя Армения.
Тя вика във мене, и моли, и иска, от въздуха в мене тя диша.
И аз винаги, винаги, винаги само тази песен ще пиша.*
– Агоп Медконян

Ела, прегърни ме...

Ножът се заби в нежната месеста сърцевина и капките рубинена кръв заплакаха по острието. *Рана на нар*, помисли си като в сънено прозрение, докато митничарят те гледаше изумен: Какво, по дяволите, правите? *Рана на нар*, устните ти отговориха, макар че палиндромите са непреводими извън рождената си езикова ципа, а гърлото ти преглътна сладко стипчивия вкус на семената, които

успя да отрониш със зъби. Както се случва в такива случаи – а в твоята Вселена почти винаги – беше точно 24 май и филмът ти *Арарат* беше току-що завършен за фестивала в Кан. Господин Сароян – просъска митничарят с хладна ненавист, – знаете отлично, че не можете да внасяте нито плодове, нито зеленчуци, включително този нар! Едуард Сароян беше името на пианиста в онзи стар черно-бял филм на Франсоа Трюфо и така пишеше в паспорта ти в този случай, но без никакво ограничение върху обстоятелствата можеше да се казваш Шарл Азнавурян или Атом Егоян, или Ерик Богосян, или Симон Абкарян, или което и да е друго разпиляно по света семе на нар.

Обичам да ям семената на този плод – каза ти в тази сцена на летището, – по едно всеки ден, така, за късмет. Отговорът беше, че не може, не е позволено, не трябва, няма да стане, или каквото и да е друго отрицание от тези, които облечените във власт държат да налагат с ожесточена настойчивост. И тогава ти реши да прогориш малка дупка в килима, изтъкан от правила, разпоредби и страх: да го изядеш тук, на прага на страната им, и тогава ножът, забит в сърцето на нара, и най-сетне слънчевата светлина в стомаха ти, дестилирана до кърваво рубинен сок. Седемте семена на нар, които Персефона изяде, подлъгана от Хадес и заради които бе осъдена да остане в Иркала, страната на мъртвите. *Цветът на нара* на Сергей Параджанов ти подсказа услужливо, но вероятно измамно друга филмова асоциация за сърцето на майката, което синът предлага на любимата си като жертвоприношение: удари ли се, мило мое, го пита то, когато той се препъва по пътя с окървавени ръце. Или пък беше сърцето на Армения от поемата на Хованес Шираз, или сърцето на майката със замазани ръце от платното на Аршил Горки – още едно нещастно семе, завършило със счупена китка на художник и суха въжена примка около врата.

И тогава маската на злобно, но хладнокръвно безразличие се взриви и пред теб се озъбиха истинските лица на хидрата, която беше генетично модифицирана да разпознава гяурите, варварите, дисидентите и тези с къдрави черни коси, намирисващи на

пот, пържен лук и смътна заплаха за величието на хилядолетния Рим, Високата порта, Третия райх или Рах Americana. Милиарди златни махмудии, дукати, талери и долари, изсмукани от многолюдната и многовековна тор през капилляри, вени и артерии, подхранваха мускулестата ѝ перисталтика. Още не знаеше, че ще изпита гнева ѝ. Долу, по лице, долу на пода! Джемдет бей крещеше на 12-годишния Востаник Адоян в Хоргом: Долу, по лице, долу на земята, семе гяурско! Ти знаеше това, защото беше кадър от филма ти *Арарат*, но и поради някакви по-дълбоки квантово-системни причини, които изискваха непоносимо далечни съвпадения на състояния. Ботушът на добре програмиран, анонимен киборг от службата за сигурност на Империята изрита ножа, с който си беше позволил да срежеш нара на две, и смаза дланта ти. Някой извиваше ръцете ти, някой свърза китките ти с тънки найлонови жила, някой крещеше заплахи и заповеди в пръски омраза и слюнка, някой те риташе в слабините, някой нахлузи черна брезентна торба на главата ти, някой изтръгна човешкото ти име и достойнство с дамгата на една-единствена дума: терорист! Защо ти трябваше да ядеш семената на нара?

После те влачеха из спиралите на новопостроения ад Хурсагкалама към студена килия с влажна стена зад гърба ти и болезнено неонова светлина, където пожелаха да разкрият лицето ти отново, за да крещят и разпитват отново, да шепнат и увещават и заплашват отново, да те потупват по врата като добро куче и веднага след това да те бият с юмруци, да искат причини и следствия за непонятни верижни реакции някъде там навън в бъдещето, миналото или проядения от червеи континуум на сънищата и филмовата реалност. Защо ти трябваше да се смееш в лицето на болката? Защо ти трябваше да им отвърщаш с изтръпнали палиндромии и думи от междузвездни езици?

Алиса на Луната нула насила, отзад напред и отпред назад, все си е това, нали така, непрестанно в кръг тази Алиса на Луната нула насила, защото ти беше тази Алиса, запратена през нулевата гравитация на заешката дупка в солната яма на Луната, насила естествено, колко много

насилие – без причина, без смисъл и без край. *Рана на нар, рана на нар, рана на нар*, повтаряше безкрайно и упорито с устни, напукани от жажда, самота и гняв, и кристализира в стълб от сол по време на маршовете на смъртта в пустинята на път към Дейр-ез Зор, защото беше невъзможно да не се обърнеш назад към спомените от Хоргом край езерото Ван. Също като змията Уроборос, палиндромът *рана на нар* беше затворената в себе си мъбиусова филмова лента на живота на Востаник Адоян от филма ти *Арарат*.

Обаче Солната яма не беше на Луната, а на север от Кабул в подножието на Хинду Куш. Беше се озовал тук вследствие на поредица “екстралегални екстрадиции”, както беше вписано на бюрократичния жаргон на Минипакс, след безкрайни разпити в безименни затвори някъде в Македония, дали пък не беше Албания, или друга затънтена дупка на Балканите, където агенти на ЦРУ с очи на игуани инструктираха угодливи местни сатрапи да изтезават такива като теб с невидимата, но неизтриваема дамба на челото: терорист! Много пъти премина през перлените порти на безумието, но това, което те връщаше обратно, бяха палиндромите, филмовите асоциации и горчивата ирония – сякаш неизбежна за всяко семе от арменския нар, – че те смятаха за кюрдски терорист, възможен потомък на онези, които бяха клали дедите ти Мъгърдичи, затова те удряха през лицето с Корана и очакваха да блънуваш на арабски, пушу или дари, когато те инжектираха със серума на истината, морфин и антибиотици с изтекъл срок на годност. Колко ли месеци, седмици, дни и вцепенени мигове време изкара в гротескното човеконенавистничество на Солната яма? Има някаква милостива мъдрост в досещането, че никога нямаше да узнаеш.

Солната яма беше таен затвор за изтезания през 21 век в името на сигурността на Империята след триумфално обявения край на историята, която също както Високата порта един век по-рано и Океания през 1984-а градеше паралелен Свят на лъжата, където реални

обекти и исторически събития ту изчезваха, ту отново се появяваха, отразени в кривите огледала на Алиса, според волята на Господарите на света. Солната яма не съществуваше, както не съществуваше и арменският геноцид през 1915-а край езерото Ван. Солната яма не съществуваше, но ти беше в нея, превърнат в морлок, в парче съсирен асфалт и изпепеляваща жажда за мъст – една безсмислена невъзможност като обтекаем палиндром или стълбище на Мориц Ешер. А болката и вечната рана на нар бяха по-истински от Слънцето, тебеширен прах в устата и Луната над белите кости на измрелите от глад и жажда в пустинята. Солната яма беше Мегидо, един обърнат надолу в миналото Арарат, трескавото пробуждане за страданието на света и Апокалипсиса на свети Согомон Техлирян, защото всяко изтерзано семе на нар е шрапнел от граната – нали на езика урарту *граната* и *нар* са едно и също, също и едно, единство на същност. Нали все още си спомняш непостижимата визуална поезия на *Цвет граната* на Параджанов? Нали все още чуваш взривовите от музикалните гранати на Серж Танкиян, който умее да пише с пръсти по небето? Дали все още ме чуваш през маранята от болка и ридания без сълзи?

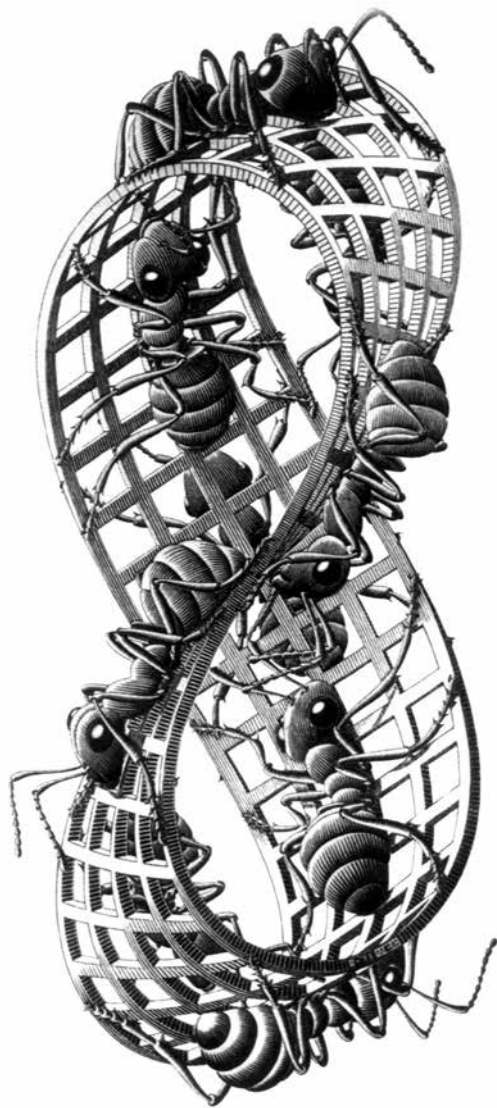
В центъра на Солната яма, в центъра на една безмълвна хилядолетна арена, в центъра на света и времето, там, където се срещат Алфата и Омегата, там, където трябваше да стои монолит от черен кварц или друг божествен механизъм, там стоеше висока човешка фигура с огнени очи и хилядолетен прах по бузите, косата и ръцете, там стоеше Согомон Техлирян – терорист, вселенски борец за свобода и шрапнел от граната, взривена на забавен каданс. Ела, прегърни ме – каза ти Согомон, без да произнася понятни за мъчителите ни думи – и добре дошъл в Операция Немезида! Мехмед Талат паша, Велик везир на Турция и архитект на първия, но не и последен геноцид, излиза от къщата си на Харденбергщрасе в Шарлотенбург край Берлин на 15 март 1921 година и те чака, чакаше те и ще продължи да те чака, да срещнеш погледа му, да вдигнеш пистолета, да натиснеш спусъка, да го изпепелиш с очи, да отмъстиш, да го целунеш с един-единствен смъртоносен куршум.

Чакаше те теб и само теб, Согомон Техлирян – терорист, светец и борец за справедливост. И следващата година на 21 април Бахаедин Шакир бей и Джемал Азми, чудовището от Трабзон, удавил 15 хиляди арменци, се разхождат спокойно със семействата си по тихите улици на Берлин, мирни граждани, потънали в приятелски разговор за бъдещата неизбежна война в Европа и света, но без да знаят ни чакат, чакаха ни и ще продължат да ни чакат да простреляш единия в гърдите и да раниш другия, за да имам и аз възможността да го накажа. Чакаха ни, теб, Аршавир Ширагян, и мен, Арам Йерганян – безотказни отмъстител, терористи и борци за справедливост. И отново, през друга дупка на времето, на 25 май 1926-а, този път в Париж, Симон Петлюра, вдъхновител на стотици кървави еврейски погроми в Украйна, върви забързан, озърта се стреснат и скърца със зъби, защото знае, че идеш и те чака, чакаше те и ще продължи да те чака, да го заговориш, да вдигнеш пистолета, да го простреляш с пет куршума, да го гледаш как се дави в кръвта си и бавно умира. Чакаше те теб и само теб, Самуил Шварцбард – отмъстител, анархист и борец за справедливост.

Ела, прегърни ме – аз съм твоята машина на времето, която се опитваше да конструираш от части за перални машини, червеви дупки и детски сънища. Тази машина на времето ни засмуква като мимойди от генетичния и меметичен океан на дедите ми, като жилави

клони от вечното дърво на живота с корени дълбоко в земята на мъртвите и корона високо в небето над Арарат. Тази машина на времето е скрита в граната от нар и ни разпилява като семена по света и във времето назад и напред, на север и на юг, на изток и на запад, дълбоко навътре и силно навън. Затова никой не би могъл да ни изтреби до крак, никой не би могъл да наложи имперската тоталност над душите ни, мечтите и вятъра. Светът на поруганите, онеправданите, битите, ограбените, изтерзаните, измамените и прокудените, наречен в момента Армения, без никакво ограничение върху обстоятелствата, мачкан под пресата на една или друга

ненаситна Империя, ражда все по-непреклонни рубини и остри елмази, кълн подир кълн, поколение след поколение. Тази филмова лента вечно се вие, усуква и накрая намира своето начало в края на времето, а ние сме мравките на Мориц Ешер, гъплеци по единствено достъпната ни повърхност на Историята.

Докога ще се въртим все така? Ела, прегърни ме – аз съм Согомон Техлирян. Аз съм ти, а ти си аз. Ножове, гранати, коктейл Молотов и вечната рана на нар. Ела, прегърни ме сред толкова много насилие – без причина, без смисъл, без край. Докога ще се въртим все така? Може би заедно ще прогорим дупка в мембраната на Историята, може би заедно ще излезем от цикъла на самсара, ти и аз, и те – не вечни изгнаници или черни ангели отмъстители, а звездни деца, завърнали се най-после у дома, заедно с леля Астине, баба Лусик, попа Дер Артин, чичо Вахан и

останалите, нагоре по прашния лунен път към село Хоргом край езерото Ван.

Персефона изплю семената от нар, Хадес загуби властта над сърцата ни, капките рубинена кръв се оказаха слънчеви зайчета, мьобиусовата лента на страданието се разкъса. Ела, прегърни ме!

Още фантастика

Графика: Пламен Семков

Александър Карпанчев

АВТОИНТЕРВЮ

• *Към стихосбирката с фантастична поезия
„Да направиш вкусолет“ – издателство „e-Книги“
(<http://e-knigi.net>), 2011*

Въпрос: Но защо точно „Автоинтервю“? Толкова ли не се намери някой пишещ, който да ви зададе шепа културни питанки?

Отговор: Нито са ме търсили отнякъде, нито пък аз съм тръгнал да ги търся със звънкото като камбана „Хайде, дами и господа, да ме интервюирате...“. Имам в запас още два-три технически мотива. Изведнъж ми се прииска да бъда едновременно от двете страни на барикадата (тоест на интервюто), разполагайки с пълен контрол както върху въпросите, така и върху отговорите им. А понеже от доста години съм запален колекционер/читател на поезия и даже по малко пиша стихове, мисля, че съм един вид подходящ обект за разговор...

В.: Добре, да започваме. Сещате ли се за други автоинтервюта?

О.: О, това е много рядък жанр. В момента се подсецам, че такива са правили двама от най-любимите ми писатели. Става дума за реалиста Труман Капоти, който владее по фантастичен начин перото, и за фантаста Станислав Лем, успял тъй реалистично да обагри плодовете на своята неизтощима фантазия.

В.: Как смятате – къде минава границата между реалистичната и фантастичната поезия?

О.: Наистина хубав въпрос! Съвсем същия аз зададох на Александър Геров преди близо четвърт век. Мълчаливият чак до енигматичност 70-годишен поет не се затрудни особено с отговора. След като съсредоточено сму-

Илюстрация: Калин Николов

кна от стъкленото си цигаре с йоден цвят, той отбеляза, че тази граница е твърде тънка и че минава през въображението, през таланта. И: „С колкото повече талант и въображение е богато едно творчество, толкова то е по-фантастично...“ Е, подир толкоз изтекли води на мен още ми е трудно да добавя нещо по-съществено към неговото определение...

В.: Преди малко пак преглеждах вашата първа стихосбирка – „Топлото ключе на живота“. Заглавието звучи интересно, обаче защо има тъй много скреж и хлад върху корицата ѝ? Не можеше ли това оплетено синьо кълбо върху нея да се нажежи до червено, до пурпурно, та да стопли самия пейзаж отдолу?

О.: Хм-м-м... Въпросното кълбо аз по-скоро го виждам като доста сложно творение на свръхнапреднала цивилизация, а също така и като някаква многофункционална ключалка. Идеята ми в случая беше (заедно с художника) да подскажем, че изкуството – тоест топлото и по замисъл, и откъм цвят заглавие – е способно да огрее, дори да облагороди студентите пространства на природата, на Вселената, ако щете... Да, към такава изчистена стилистика сме се стремили, но дали тя е постигната адекватно, си остава отделна тема.

В.: Ами какво ще кажете за вашата „Поема със сетива“? И защо тук публикувате само късове от нейното пъстроцветно тяло?

О.: Над тази поема работя от дълги години. Имам нейде из шкафа си други написани части от нея, например за Техни величества слуха и зрението, ала смятам, че още не са достатъчно изкристализирали за печат. Пък и, да ви „светна“, читателят не се вълнува особено от срока, за който е създадена нечия творба. Дали ще е за броени минути (както е умеел Христо Смирненски), или за три месеца (нужни на Жозе-Мария дьо Ередия, за да извае някой от царствените си сонети), не е толкова важно, колкото онази ракета-носител – качеството...

В.: Няколко думи за вашите хобита, които навярно подхранват поезията ви?

О.: На по-млади години колекционирах какво ли не: кибритени кутийки, монети и значки, по-шарени от тропически пеперуди; марки от различни държави или кулинарни книги, така богати на куп разнолики ястия. Но най-голямо внимание комай съм отделял на сбирката си от минерали, „гарнирана“ с литература върху тях. Заради тая сбирка даже съм вземал журналистически командировки до някои благодатни за целта места – да речем, Маджарово, Лъки, Елисейна... Без съмнение колекционерството е огромен лековит извор и за душата, и за интелекта, а плътният допир до различни камъчета от световната мозайка не може да не те зареди с доза поезия.

Ала ето че идва време за малка почивка: в преддверието ѝ трябва да се избере или чаша чай, или кутийка бира, над която е дъхнала зимата.

Поетът домакин отваря лаптопа си и с видимо удоволствие започва да показва образци от своята най-нова природна колекция. Тя включва стотици извадени от дълбините на Интернет скъпоценни камъни – многообразни като форми, неизчерпаеми като палитра и излъчване.

Клик-клик за увеличаване на образа: и хоп, върху екрана изплава внушителен къс хризосола, наподобяващ мозък от лятносиньо небе... После се ширва замръзналият разлив от теменужки, теменужки, теменужки, както на госта интервюер му изглежда друзата аметист... Подир нея се задава цилиндричният ярко-

Илюстрация: Калин Николов

зелен звездолет на изумруд, кацнал сред черни чукари; стремително се надига акуловата муцуна на янтар в златисто, в оранж и мастиленочерно; наедрява – все по-близо и по-близо! – сочният малиновочервен многостен на рубин и сетне грейва хвърковатата скала на чароит, изографисана с пенести виолетовобели ивици...

И отново клик-клик: домакинът извиква на екрана реещите се из Космоса нестандартни обеми на астероиди. Те са възмрачни, сякаш изплавали от подземното царство. „А сега – казва той, вдигайки показалец, – а сега си представете, че всички тези скъпоценни камъни, които видяхме току-що, са всъщност гигантски астероиди, направени от суперцивилизация. Те кръстосват между мъглявини, съзвездия и планети, между тъмната и светлата материя на мирозданието...“

„Но защо?!“ – удивлява се гостът, потънал в мисли за следващите си въпроси от интервюто.

„Защото разумът трябва да насища вселенските необяти с още и още красота – материал за нея ще се намери колкото си искаме.“

В.: Да продължим с питането: имате ли чекмедже с някакви непубликувани стихотворения?

О.: Уф, съгласете се, че това е доста банален въпрос. Инак да, нещич-

ко отлежава в е-чекмеджето ми – една поема за възкресяване плюс нови стихотворни цикли. Говоря, разбира се, за фантастична поезия не като качество, а чисто и просто като жанр. Ето няколко заглавия на вече готови цикли, които търпеливо си чакат своето време, място и аудитория: „Живарник“, „Четиримата гиганти“, „Лиричен октаедър“... Вижте в аванс нещо октаедърско, в което пак участват минерали:

* * *

Богове мои, богове мои,
колко упорито, колко ударно
се крием във пещерите на делника!
Но как тогава ще ни намерят
потомците: като скъпоценни камъни
или като загаснали в мрака черни въглени?

В.: Ще ни кажете ли дузина други поети фантасти, били те българи или чуждестранци?

О.: Знам и повече от три дузини, обаче за „лабораторно“ чист поет, който е писал само и единствено фантастика, нямам спомен. От българите мога да посоча отделни заглавия на Пейо Яворов и Димчо Дебелянов, на Божидар Божилов (първия ни автор на фантастичен роман в стихове – „С ракетата „LZ“ на луната“) и Анибал Радичев с книгата му „Скок в пространството“*. От задграничните стихотворци на яркото въображение сега се сещам за... момент, моля, сещам се за руснаците Арсений Тарковски, Вадим Шефнер и Андрей Балабуха; за американците Рей Бредбъри, Сюжет Хейдън Елджин, която през 70-те години основава тяхната Асоциация на поетите фантасти, за Томас Диш или „баба“ Урсула Ле Гуин... Любопитно е, че дори при хорър наградите „Брам Стокър“ се връчва приз за поетични творби.

В.: Вие сте между съставителите на първата у нас антология на фантастична поезия, озаглавена „Фантастихия“. Добре ли се прие тя от ценителите на мерената реч, или си остана затворена в т.нар. гето на фантастите?

О.: Първо, фантастиката също може (не по-лошо от реалистиката!) да критикува, да славослови и благославя Живота – убеден съм в това. Второ, отначало антологията беше посрещната на нож от шепа псевдоинтелектуалци, въобразили си, че разполагат с неограничен монопол в изкуството. И трето, когато по-лекото и ненужното се изпари, дойде известно признание за този първопроходчески проект, който реализирахме заедно с

* В началото на годината Радичев получи международната награда „Сергей Есенин“ именно за тази си стихосбирка, издадена на руски език. – *Б. съст.*

Атанас П. Славов. Надявам се, че с времето усилията ни ще надскочат границите на споменатото от вас гето. Ех, дано ни помогне и чаровната, вечно млада муза Ерато...

В.: Ами държите ли пред духовния си взор някаква формула за поезия?

О.: Хм-м-м... Да, тук мога да кажа няколко изречения за златокованата формула МОМ, създадена от един от най-любимите ми поети на всички времена и народи. Поетът се нарича Николай Заболоцки (1903–1958) и зад неговото съкращение всъщност стоят три думи, три много здрави опорни точки: Мисъл – Образ – Музика... Както виждате, на музикалната страна в случая е отреден „бронзов медал“, пък и тя си е съвсем, съвсем отделно изкуство, което спокойно може да мине без никакви стихотворения. Понякога думите само стесняват обхвата.

В.: На финала не мога да ви спестя следния въпрос: наистина ли ваши стихове бяха преведени на английски и стигнаха до световния ас на фантастиката Нийл Геймън?

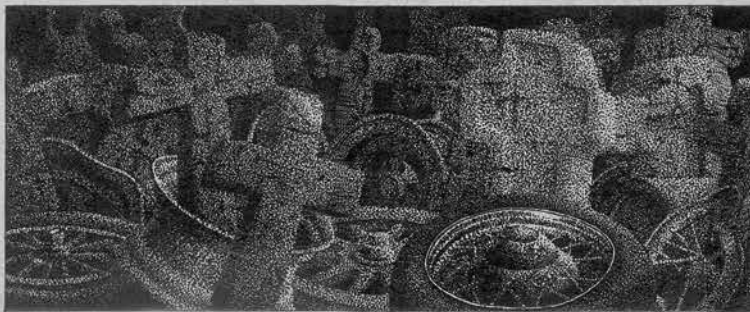
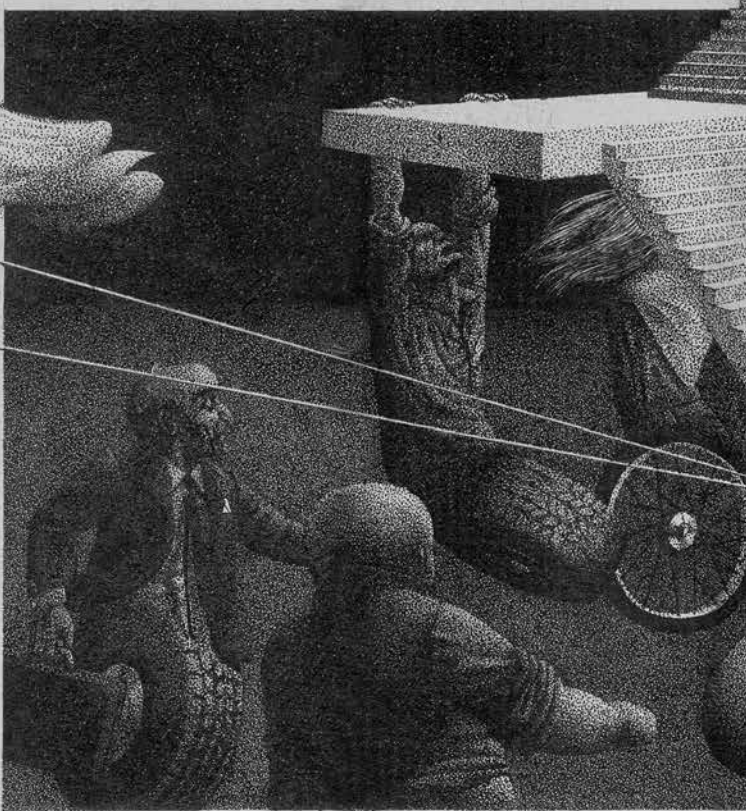
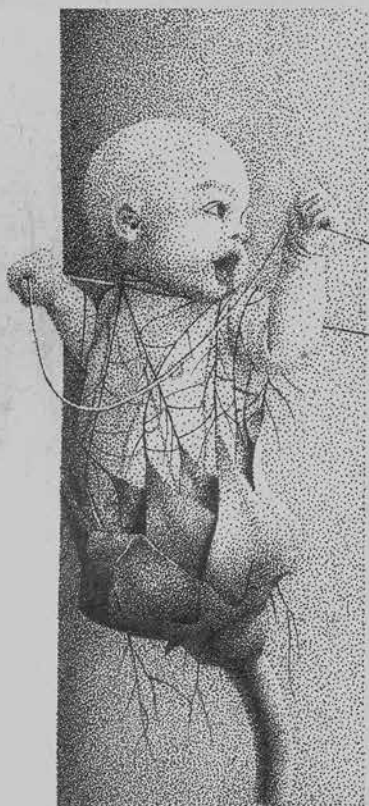
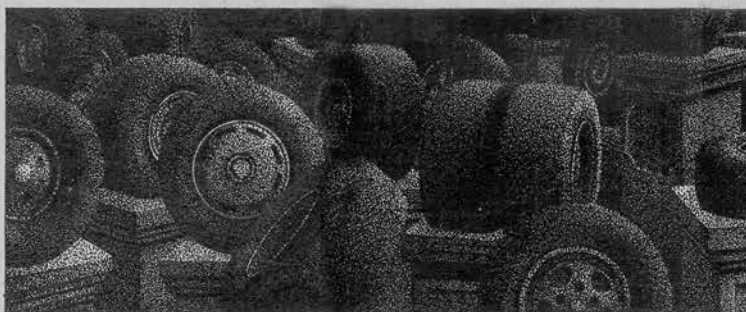
О.: О, да, разбира се, че наистина. Наистина... но в един паралелен свят, където българският фантаст може да си заплати за подобен превод, а някоя суперзнаменитост отвъд океана да му отдели малко внимание. Впрочем нека покажа и още карти. На практика десетината реда от Геймън (включени в задната корица на книгата ми „Топлото ключе на живота“) представляват скромна литературна мистификация. Действително аз съм твърде далеч от такива бележити мистификатори на перото като Джеймс Макферсън, Иван Гологанов с „Веда Словена“ или Ромен Гари... Просто исках без всякаква комерческа цел да написам – и то под друг ъгъл! – пулса на читателския интерес, а пък и Ангелът на нестандартното ме изкуши много силно. Добре, признавам си тоя човешки грях.

В.: Тогава може би е уместно да приключим тази тема с една усмивка?

О.: Смятам, че някоя усмивка накрая би омекотила чувствително епатажа. Хайде, така да бъде. Цитирам последните две изречения на Нийл Геймън, чийто горещ почитател съм не от вчера: „Ако ние, днешните англо-американци, можехме да пишем поезия като вас, българите, отдавна да сме кацнали на Марс. И то не само както класиците Едгар Бъроуз и Рей Бредбъри... :“

В.: Вместо довиждане да ви попитам: защо все пак избрахте такава рядка форма – автоинтервю?

О.: Защото вярвах, че ще имам достатъчно търпение и такт да си задам интересни въпроси и после да им отговоря от сърце и ум.

Графика: Пламен Семков

Фантастология

Дилян Благоев

БЪЛГАРСКИ ФАНТАСТИЧЕН КНИГОПИС 2011–2012

■ Издадено през 2012 година

Антонова, Катя – Призракът. [Роман]. – София: Жанет 45, 2012. – 158 с.

„Призракът ли? Кой ли е той? Какво да ви кажа, чувствам се като Призрака, като героя преди Призрака в този роман. Представете си ме още в първата сцена, представете си ме до края. Това е този роман! Роман от началото до края. Нека бъдем заедно и заедно да разберем какво е това. Ще ни направи хора. Поне това. Да знаете – не е малко!“ (Тома Марков)

Грозданов, Божидар – Неподвластните: Новопокръстени звезди. [Роман]. – София: Квazar, 2012. – Поредица „Българска фантастика XXI“, № 20. – 448 с.

Руският (съветски) учен Константин Циолковски е писал, че ракетата го интересува не сама по себе си, а единствено като средство за спасяване на Земята или човечеството в случай на глобална катастрофа.

Ако перифразираме тази мисъл, ние ще получим ключа, който ни открива същността на великолепния роман на Божидар Грозданов „Новопокръстени звезди“.

За по-голямата част от няколкото десетки заглавия на български автори с фантастична тематика, издадени през 2012 година, смело може да се каже, че плавният преход към тихичък комфорт и преработване на стари свои и чужди постижения в областта на приказната фантастика (т.нар. фентъзи) е вече завършил.

На този фон творбата на младия Божидар Грозданов е приятно и даващо надежда изключение. Едно не само идейно и тематично продължение на публикуваната през 2011-а книга от същия автор „Неподвластните“, но и много добро развитие на показаните досега писателски стил и средства.

На пръв поглед тук присъстват всички персонажи, характерни за ма-

совото произведение на тема „приказна фантастика“ – самодиви, зме-йове, таласъми, обсебени човешки същества и т.п. Ала това наистина е само привидно. Защото веднага изпъкват принципните различия – като се започне от структурните организационни форми: Правоверното Обединение, Империята, Патриаршията, еретичните (!) корпорации, да не говорим за военизирани монашески ордени, затворническите (!!) и обикновени манастири, които в съзнанието на съвременния читател моментално намират реалните си аналози. Задължително трябва да се отбележи и вниманието, с което Грозданов изпипва и представя всяка линия и епизод от романа.

Тук се крие и оригиналната идея, съзвучна на мисълта на Циолковски. Приказните, божествените създания не се представят и развиват както обикновено сами за себе си, употребявайки между другото човечеството за някакви свои тайнствени цели, а обратното – хората еднозначно ги използват като напълно подчинена работна част от съвсем ясен и разбираем план – тераформирането на все нови и нови планети, осигуряващи космическата експанзия на човешката цивилизация. Именно този похват позволява „Новопокръстени звезди“ да бъдат класифицирани като фантастично произведение, резултат от сполучлива сплав между научната и приказната фантастика.

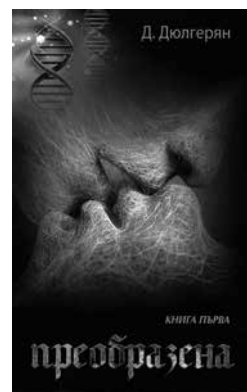
Разбира се, в романа присъства и крайно интересно заплетена сюжетна линия, богата с неочаквани обрати и временни разврзки – постоянното съперничество и тоталното противостояние между Обединението и Империята (нещо, твърде познато и от миналия, и за съжаление – от сегашния век). Това всъщност е и тъканта, в която авторът умело е вплел цялото повествование.

Но в крайна сметка нито едно описание или представяне не може да замени неповторимото изживяване на читателя, който държи хубава и стойностна книга в ръцете си. Препоръчвам я. (Георги Недялков)

Дюлгерян, Десислава. – Преобразена. – Роман. – Бургас: Либра Скорп, 2012. – 760 с.

Тази дебютна книга представлява част от фентъзи цикъл.

„Много е казано и писано през годините за свръхестествени същества. Никога обаче не е предлагана такава версия, в която читателят да не се запита дали няма частица истина в това. Творбата е в две части, като първата книга разкрива живота на едно не чак толкова обикновено момиче. Главната героиня води вътрешна борба със себе си за света, който познава,

и онова, което в действителност е.“ (От издателството)

Железова, Александрина – Душа. [Роман]. – София: Персей, 2012. – 224 с.

Българският отговор на „Здрач“ и „Дневниците на вампира“.

Изборът. Най-доброто от международния конкурс „Златен кан“. [Сборник разкази]. – Съставител Кънчо Кожухаров. – Благоевград: Лингея, 2012. – 368 с.

Заглавието е обявено като том 5 от поредицата „Световна фантастика на XXI век“, което ни кара да предположим, че по-нататък тук ще излизат и изцяло преводни книги. Настоящият том включва трийсетина разказа в различни поджанрове, като половината от авторите са българи. Сред тях личат „плеяда“ добре познати ни имена: Ивайло Иванов, Божидар Грозданов, Сибин Майналовски, Христо Пощакков, Бранимир Събев и др.

Казакова, Росица – Благосклонната чума. [Роман]. – София: AMG Publishing, 2012. – 286 с.

Според издателската анотация – „Роман антиутопия, красива алегория на идеята за силата на свободната воля и стремежа към истината. История за израстването, за търсенето на собствения път отвъд ограниченията на обществото и за връщането към корените ни тогава, когато сме намерили себе си.“

Карастоянов, Христо – Името. [Роман]. – София: Жанет 45, 2012. – 216 с.

„Името“ е книга, вдъхновена от вълнуващата приказка, че принцеса Анастасия, най-малката дъщеря на последния руски император, оцеляла след разстрела в подземията на Екатеринбург, е живяла в България. Но само вдъхновена – нищо повече. И прозвучава въпросът: „Какво би било, ако... Защото всъщност това е история за един възможен живот. Живот, в който разбираш, че адът не е място – адът е време. А от времето остават само възможните спомени за напълно възможни срещи и възможни сънища – като стари снимки, подредени с несигурната логика на албум, който никога няма да имаш.“

Кръстев Анатоли и Тодор Касабов – Ерна. Роман. – София: Изток-Запад, 2012. – 180 с.

Далеч назад във времето легендарният шумерски герой Гилгамеш извършва един от най-ярките си подвизи: убива страховитото чудовище Хувава. Това отприщва поредица от събития, чиято развръзка ще настъпи едва в наши дни – ала не само в нашия свят. Последниците от подвига ще дадат отражение и върху съдбата на Ернам – паралелен свят, привидно еднакъв и в същото време безкрайно различен; свят на магии и магьосници, на превъплъщения и на обикновени хора, на воители и на предатели, на доблест и коварство...

„Ернам“ е сред заглавията, спечелили ежегодния конкурс за непубликувана българска фантастика – „Фантастика през 100 очи“, организиран от издателство „Аргус“.

Кърджилков, Петър – Старогръцки митове и легенди, том I. – София: Изток-Запад, 2012. – 288 с.

Известният писател фантаст преразказва част от удивителното фолклорно богатство на древна Елада. Но не само това – той го обогатява и с информация от десетки науки, чиито термини имат старогръцки произход.

Като илюстратор тук се е проявил добре познатият ни Петър Станимиров.

Найденев, Донко – Ударите на съдбата. Новели на ужасите. – София: e-Книги (<http://e-knigi.net>), 2012. – 286 с.

Съдържа: Изчезналият близък; Сборището на ренесансовите сатанисти; Въплъщението на сатаната.

Втората книга на автора отново фокусира върху хоръра и донякъде е идейно продължение на първия му сборник, но тук творбите са вече по-обемни и по-разгърнати. Предстои му обаче още дълъг път.

Николов, Любомир – Нови приказки от цял свят. – София: Софтпрес, 2012. – 112 с.

Съдържа: Предговор [от автора]. Най-вълшебният дар; Облачното дете; Защо се смее хиената; Кха-пан; Маликан; Драконово сърце; Рибарят и барон Самеди; Бялата сова; Златното бузуки; Иглата на леприкона; Как казакът измамил дявола; Камъкът на лихваря; Медният грош; Три джуджета калпазани; Чифликът в орехова черупка; Мартеничката на Андерсен; Защо циганите нямат пари; Кестенче; Тъмнулка.

„Работил съм с четирима Любо-Николовци, прию-
тени в една личност: с Любо преводача, с Любо беле-
триста, с Любо журналиста и не на последно място
– с Любо поета. И спокойно мога да кажа, че него-
вите текстове винаги са се отличавали с висок про-
фесионализъм, собствена оригиналност (дали да не я
нарека Made from Narvi?) и сериозна заявка за остава-
не и в читаемото бъдеще на българската словесност...
Що се отнася до „Новите приказки“, възхищавам се
от новаторския подход на разказвача и от сладкоду-
мието му, топло и пъстро като някой ден от златната есен.“ (Александър
Карапанчев)

Николов, Момчил – Кръглата риба – книга 2. Редактирано издание.
[Роман]. – София: Сиела. – 432 с.

Не знам с какво това издание се различава от първото, но аз съм чел
него и мога да го коментирам с едно изречение: авторът знае Как да пише,
обаче не знае Защо пише.

Николов, Светослав – Сексът и светът. [Новели]. – София: Монт, 2012.
– 128 с.

Съдържа: Със златни отблясъци (предговор от Александър Карапан-
чев); Сексът и светът; Дванайсетата крачка.

Нова книга на отдавна утвърдения ярък прозаик
и журналист, един от основателите на издателските
къщи „Орфия“ и „Аргус“. Творбите са се класирали
на предни места в международния конкурс „Златен
кан“ и както се казва в предговора: „... Светослав Ни-
колов се представя като зрял автор, за когото фантас-
тиката продължава да бъде преди всичко пълноценна
литература. Литература, наситена със значими идеи, с
философска тревога за съдбините на света и с прелюбопитни, понякога
твърде неочаквани скокове на фантазията.“

Парушев, Радослав – Project Gigamono. [Сборник разкази]. – София:
Сиела, 2012. – 152 с.

Съдържа: Епифания, или за участието ми в Стогодишната война; Една
сънувана история; Декемврийска приказка; Програма на телевизията; В
дните на кучия студ; 420 грама; Париж; Двайсет лева; Делото от един
и половина; Една сутрин; Train of consequences; Смях; Съзнанието на
Черняев; История за Любо, когото наричаха Идиота; Детство мое; Един

ден просто изчезна; Поема от есента; Bonus track (Как разбрах, че не съм холограма).

Петрова, Силвия – Зеницата на смъртта. Книга 1: Тотемът на мистика. [Роман]. – София: Весела Люцканова, 2012. – 624 с.

Фентъзи свят, тънещ в мрак – свят, обречен да остане без име. Време, в което пропитата с кръв земя ще тлее, обхваната в зелените огньове на Хаоса. Близо е краят на дните Блажени. Черни изчадия като безумно море ще залее светлината на живота и там, където мъглите се разстилат върху чертаещи съдбата пътища, надеждата ще падне мъртва навеки.

Бойците на мрака и светлината се раждат и си отиват. Времето отлита, превръщайки делата им в легенда. Легендите се носят навред и вдъхновяват последователите, вдигнали меч в защита на своите идеали. Славата е кръв, кръвта е живот, животът е само преход към вечната битка между добро и зло. Неразрушим баланс, където победителите са победители, докато новите титани не се надигнат, за да довършат делата на предшествениците си.

Попов, Алек – Телесни плевели. Фантастични истории. – София: Сила, 2012. – 236 с.

Съдържа: Словесни плевели (предговор от автора); Историята на един танк; Вятърът на старостта; Душевадеца; Телесни плевели; Solve et coagula; Ковачи.

Шест опуса – възможни и немислими, интригуващи и зловещи, екзотични, мистични и скептични едновременно... „Част от историите в този сборник са писани преди доста години – още във времената преди Интернет, ако това има някакво значение. Други са писани неотдавна и за пръв път излизат в самостоятелна книга. Фантастиката винаги е имала и, както по всичко личи, ще има запазено място в сърцето ми. Истината е, че не бих могъл да си представя по-голямо наказание от това да пиша реалистично. Тази книга е своеобразен продукт на носталгията. Носталгия по един ярък, странен (учудващо невинен!) свят, изплувал от неспокойните вълни на младежкото въображение...“ (Алек Попов)

Светлини сред сенките – Непоискано добро. [Роман]. – София: Булгед, 2012. – 200 с.

В самия край на 2012 година, когато всички очакват свършека на света или здрав купон по повод провала на поредното страшно пророчество, се случва нещо.

Само петдесет години по-късно човечеството не помни какво го е сполетяло, но и не познава живот, различен от подземните „понички“, в които дори тревата и дъждът са изкуствени. Доколко е реален светът, в който живеят новите хора? В какво превръща децата небрежното родителство? Каква е цената на истинската любов? Тези и още много важни въпроси поставят двете части на романа „Непоискано добро“ на младите автори от клуба „Светлини сред сенките“ – Казанлък.

В първата част читателят ще види едната страна на монетата „живот“. В следващата част, която ще бъде готова след 21.12.2012-а, го очакват още неподозирани изненади.

Сивов Коста – Съ-Вместим. – Плевен, 2012. – 60 с.

Четири разказа в жанровете фантастика, фентъзи и хорър, писани в съдружие с доказани имена като Адриан Лазаровски (преводач на Стивън Кинг и автор на книгите „Завладей българите!“ и „Завладей българките“), Донко Найденов (създател на романа „Франклин Томас“ и сборниците с разкази на ужаса „В капана на неизвестното“ плюс „Ударите на съдбата“), Румен Вучков и Атанас Сивов.

Събев, Бранимир – Човекът, който обичаше Стивън Кинг. Разкази. – София: Ибис, 2012. – 252 с.

Съдържа: Предговор от Адриан Лазаровски; Арлекин; Бягството; Котешкият господар; Докъде водят мечтите; Страх от страха; Видеокасети; Към Ада; Жените на живота ми; Хижата; Кралят; Любов моя, ангел мой; Човекът, който обичаше Стивън Кинг; Необичайно предложение; Благословеният, вещицата и дяволът.

Във втората си книга авторът излиза от жанровите рамки на ужаса и

представя 14 разнообразни по обем, тематика и донякъде дори стил произведения (въпреки че любимият му жанр отново преобладава). Част от разказите са публикувани и награждавани в различни конкурси.

Терзийски, Калин – Ной дава последни указания на животните. [Роман]. – София: Сиела, 2012. – 120 с.

Не е съвсем ясно какво е това, но изглежда Ной, живеещ тук и сега, в София, разказва от първо лице...

Упълномощен да си спомни. Сборник научно-фантастични разкази и романи от български писатели. – Съставител и издател Георги Недялков. – София, 2012. – 296 с.

Съдържа: Предисловие (от съставителя); Ч а с т I. Научно-фантастични разкази. Комуний – *Димитър Пеев*; Завръщането – *Антон Дончев*; Стачка – *Емил Христов*; Човечност – *Стоил Стоилов*; Погребаният град – *Цончо Христов*; Фатално пробуждане – *Димитър Тенчев*; Знакът – *Емил Зидаров*; Лоцман – *Богдан Цветанов*; ОБВС – *Йосиф Перец*; Разузнавачи – *Недялка Михова*; Диамантеният дим – *Антон Донев*; Лице и опако – *Георги Крумов*; „Вие сте блондинка, понеже сте руса“ – *Магдалена Венцеславова*; Щастието да забравяме – *Иван Вълчев*; Експедиция за вяра – *Емил Елмазов*; Старецът – *Евгени Алексиев*; Скалата – *Иван Гицов*. Ч а с т I I. Научно-фантастични романи. Островът на вечното слънце – *Емил Коралов*; Чудовищната лъчиста птица – *Иван Вельов*; Библиография [*Георги Недялков*].

Трети сборник от същия съставител, който с похвална енергия пътешества из „дебрите“ на по-старата периодика и се завръща оттам с особено любопитни находки в родния НФ жанр... Да не пропускаме и факта, че тези книги винаги са отпечатани на хубава хартия и с красиви твърди корици.

Филипова, Людмила – Печатна грешка. [Роман]. – София: Сиела, 2012. – 320 с.

Лефер Балкански е средностатистически гражданин на Земята. Лек

депресиран тип, отглежда котка на име Котка, мечтае за писателска кариера, но е принуден да работи като телевизионен синоптик и тайно да въздиша по несподелената си любов Мая – водеща на сутрешен блок.

Каси Роси Маралоун е телепатичното име на марсианец, комуто е втълпено, че се нарича така по време на стаж на един юпитериански спътник. Лефер и Каси идват от различни действителности и никога не биха се срещнали, ако във вселенската система не се бе появила малка грешка... Тръбата на ЦЕРН, замислена като научен експеримент в името на човечеството, създава някои непредвидени обстоятелства, генерирайки дупка в космическото пространство. Така депресираният синоптик се сблъсква

с марсианеца, приел земните параметри на Йода.

След всички забавни метаморфози краят на историята е едно интересно начало. Поне за обитателите на планетата Земя, където открай време хората са опитни мишки на самите себе си.

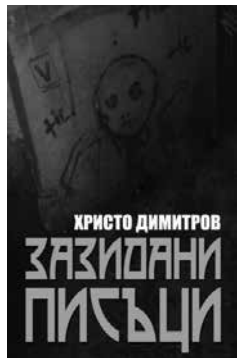
■ Издадено през 2011 година (извън алманаха 2010–11)

Войводов, Трифон – Пазители. [Роман]. – София: Буквите Пъблишинг, 2011. – 404 с. (Продължение на: Войводов, Трифон – Отблясъци и сенки. [Роман]. – София: Фондация „Буквите“, 2010. – 288 с.)

Според информацията това са първите две книги от трилогия, която може да се окачестви като българска приказна фантастика.

Димитров, Христо – Зазидани писъци. [Разкази]. – София: Весела Люцканова, 2011. – 160 с.

Съдържа: Котешки град; Идорабло; Гипс; Наемателят; Обятия; Хименоптера; Добрите стари традиции.

„Стилът на „Зазидани писъци“ е модният напоследък new horror, чиито автори искат да грабнат читателя, без да прибегват до дежурния вампир“. И още: „Христо Димитров е новатор в дяволичния жанр на съвременната българска проза. Книгата му показва, че традицията, завещана от Светослав Минков, продължава, погледната с очите на XXI век. Сборникът се състои от седем разказа, тематично обединени от потайностите на злоещото в човешките души. Всеки

разказ изразява своя тих ужас в неповторим писък пред погледа на наблюдателния читател.“ (Руслана Антонова)

Димитрова, Анна – Островът на смъртта. [Роман]. – София: Millenium, 2011. – 232 с.

Авторката е 12-годишна и това разбираемо е неин дебют. Книгата (окачествена като „фентъзи“) разказва за приключенията на седем деца, призвани да спасят света.

До Ада и назад – Антология на българския хорър. – Съставители: Бранимир Събев, Адриан Лазаровски и Благой Д. Иванов. – София: Екопрогрес, 2011. – 436 с.

Съдържа: Предговор – *Петър Кърджилев*; Барбароса 2012 – *Адриан Лазаровски*; Краят на света – *Адриан Лазаровски*; Кафе с късметче – *Иво Казар*; Садо-мазо – *Иво Казар*; Някъде другаде – *Валентин Десков*; Дама Пика – *Спасимир Тренчев*; Страстен четвъртък – *Симеон Трифонов*; Пробуден в мрак – *Благой Д. Иванов*; Стариците – *Rogger Dojh*; Анин – *Александър Перентидис*; Целувката на вампира – *Александър Перентидис*; Вещица – *Венета Въжарова*; Меланхолия: Крах с послание – *Марти „Циничния елф“ Ангелов*; В очакване – *Георги Пехливанов*; Ужас в Уилбъри – *Георги Пехливанов*; Бебето, което не плачеше – *Мартин Дамянов*; Проклятието на старата къща – *Донко Найденов*; Червеният жерав – *Божидар Грозданов*; Тайните на гората – *Ивайло Иванов*; Коледа – *Владимир Сунгарски*; Убийство в библиотеката – *Иван Атанасов*; Нова картина за г-н Фог – *Иван Атанасов*; Вторият етаж – *Иван Атанасов*; Зората на мъртвите – *Иван Атанасов*; Марципан – *Иван Атанасов*; Съдбата ни преследва – *Ерджан Бекир*; Сред свои – *Коста Сивов*; Декември – *Петьо Ангелов*; Последният ловец на вампири – *Марин Трошанов*; Нещото от кладенеца – *Александър Драганов*; Необичайно предложение – *Бранимир Събев*; Няколко думи за авторите.

Масшабен проект, събрал съвременните разкази на 23 наши автори в направлението „ужаси“, наречено тук „хорър“ въпреки изцяло българското съдържание. Наред с утвърдени имена има и дебюти; съжителстват си физическият, психологическият и сюрреалистичният ужас, а романтизмът, класицизмът и (пост)модернизмът вървят ръка за ръка. Въобще за почитателите на ужаса този сборник е истинско събитие.

Железова, Александрина – Кръв. [Роман]. – София: Персей, 2011. – 288 с.

„Първият български роман в традицията на модерната демонично-ро-

мантическа литература“ [което изобщо не е вярно – бел. Д. Б.].

Измерения на фантастичното. – Съставители: д-р Силвия Кръстева и Атанаска Чолакова. – Университетско издателство „Неофит Рилски“: Благоевград, 2011. – 204 с.

Съдържа: Предговор – Силвия Кръстева и Атанаска Чолакова; „Размисли за фантастичното“ и „Елесар, или вестоносецът на Истарите“ (глави от роман) – Любомир Николов; За природата на фантастичното и границите на въображаемостта – Васил Сивов; Новата роля на фантастиката в началото на третото хилядолетие и Дефиниции върху един спор за „Гаргантюа и Пантагрюел“ – Атанас П. Славов; Философската фантастика на Недялка Михова: романът „Интра“ – Нонка Богомилова; Проекции на мита в киното – Ирина Китова; Експликация на утопичния фактор в 3Д виртуалния свят „Second Life“ и „Касталия“ на Херман Хесе – Атанаска Чолакова; Вълшебството като част от ежедневието – Антоанета Николова; Начала на приказното – Силвия Кръстева; Детското в човека като връзка между фантазия и реалност – Невена Крумова; Беоульф: паралел между епоса и адаптациите в киното – Георги Борисов; Фантазия и реалност, копнежът по миналото или симфонията на мълчанието при Зигфрид Ленц – Атанаска Чолакова; Героика на фантастичното – Силвия Кръстева; Пришълците – Антоанета Николова.

Академичен сборник от конференцията „Измерения на фантастичното в съвременността“, проведена по инициатива на клуб „Аргумент“ към Философския факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски“.

Капинчева, Румяна – Различните цветя. [Роман]. – Силистра: Ковачев, 2011. – 180 с.

„Ирма е индигово дете. Тя е различна от своите връстници. Трудно се адаптира в училище. Отегчава се, губи интерес. Родителите ѝ не подозират, че има такива деца. Майка ѝ я води на лекар, който ѝ изписва хапчета. На една училищна екскурзия тя се запознава с двама близнаци – брат и сестра, и майка им. Сестрата е в инвали-

ден стол, без да може да общува със света. Оказва се, че са кристални деца. Ирма кани семейството на гости и майката на близнаците разказва на майката на Ирма за индиговите и кристалните деца. А самите деца изживяват едно фантастично пътешествие. Попадат в светове, в които всички са здрави.“ (Анотация в Интернет)

Карапанчев, Александър – Да направиш вкусолет. Поезия. – София: е-Книги (<http://e-knigi.net>), 2011. – 114 с.

Съдържа: Автоинтервю; циклите „Двоен препек“, „Шесторъбести колелца“, „Хайку, така ли?“, „Поема със сетива“ (три откъса), „А, пак ли хайку?“, „Лаконичен букет“ и „Ковчеже за пентаграфи“; както и критичния обзор „Хора разни – отзиви разнообразни“.

„Да направиш вкусолет“ е втората стихосбирка на поета и пъстрите ударения в нея също падат върху фантастиката като супержанр в изкуството. Диапазонът на автора се движи от тристишието до поемата и от песъчинката – до необята на Космоса. Книгата е обогатена с 20 атрактивни графики, създадени специално за това издание от големия ни художник Калин Николов. Самият той отбелязва: „Тези стихове са изкушение за илюстратора – те са като катедрала от образи и пространства, тук словото, книгата, околната среда нямат граници помежду си...“

Лазаровски, Адриан – Завладей българките. [Роман]. – София: Софт-прес, 2011. – 400 с.

За да направят българката свое непобедимо оръжие, извънземните измислят как да превърнат всяка нашенка в изкусителна красавица. Житейските несгоди или сполуки продължават да спохождат еднакво щедро героите на претъпния, политическия и бизнес елит. Ще се срещнете пак с Рачо Рапана, Пацо Парцуцата и Ристю Респивакса, братята Маргарини – Големия и Малкия Маргарин, дори с премиера Бройко Боядисов. Ще станете свидетели на това как България се превръща в просперираща, енергийно независима държава и как това никак не се харесва на руската газова мафия, която решава да вземе съответните мерки.

С неподражаемата си комбинация от взривоопасен хумор и динамичен многопластов сюжет „Завладей българките“ (продължение на „Завладей

българите!“) ни пренася в един до болка познат, но и различен съвременен свят, изпъстрен с неповторими образи и дръзки идеи, с фрапиращи откровения и скандални прозрения, с изненадващи обрати и епични кулминации...

Найденов, Донко – В капана на неизвестното. Разкази и новели на ужасите. – Шумен: Антос, 2011. – 120 с.

Съдържа: Загадката на „странните дни“; Зловещото наказание; Неизвестен враг; Тайната на живота; Погребан жив; Сиборгският некропол; Възмездие.

Дебютната книга на автора включва хорър, проявен предимно в психологически план.

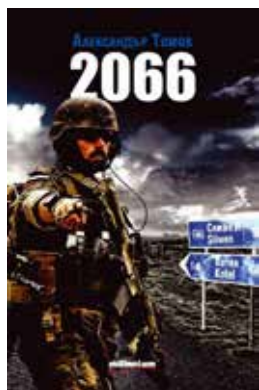
Пощаков, Христо – Инвазия. Фантастични разкази и новели. – София: Делакорт, 2011. – 304 с.

Съдържа: Предговор от Георги Величков; Блатото; Единствената ми любовна история; Допълнение към ефекта на пеперудата; Катя; Кибаг; Красива планета, прелестни гъби; Операторът на съдби; Поки; Пуокли; Регенерация; Инвазия; Търговска одисея; През призмата на времето и пространството – интервю на Георги Величков с автора.

Сборник, включващ нови и публикувани заглавия на продуктивния писател, отдавна заел мястото си в българската фантастика.

Русланов, Иван – Черният ангел: Раждането на един от нас. [Роман]. – София: Фондация „Буквите“, 2011. – 360 с.

Книга първа от замислената трилогия, качествена от читателите като „българско фентъзи“; казано по нашенски – приказна фантастика, развиваща се в България. Дебютен роман на Русланов, спечелил конкурса за разказ на името на Агоп Мелконян през 2012 г.

Томов, Александър – 2066. Социално-фантастичен роман. – София: Millenium, 2011. – 200 с.

Брутално достоверно звучащ екшън, в който основните достойнства не са в действието, а в убедителната обосновка на нерадостното ни бъдеще като държава и в посланието (отправено накрая от автора) за причините, които ще доведат до него и за което ВСИЧКИ ще сме виновни. Силно препоръчвам на всеки, който не се плаши от текстове, несъобразява-

щи се с политкоректността на днешното време.

ФантAstika 2010–11 – Алманах за фантастика и бъдеще. – Съставител Атанас П. Славов. – София: Инфодар, 2011. – 412 с.

Алманахът „ФантAstika“ излиза от 2007 г. като издание за хора със страстен ум и мъдро сърце, за читатели, способни да се вдъхновяват от идеи и проекти, правещи света по-добър, и да различават моментния чувствен гъдел... от дълбокото вълнение, породено от значимите неща.

Това е водещият принцип и на алманаха за 2010–11 г., в който колоси на световната фантастика като братя Стругацки, Рей Бредбъри, Станислав Лем и Алфред ван Вогт съжителстват с авторите от Дружеството на българските фантасти „Тера Фантазия“ – от Григор Гачев, Красимир Георгиев, Александър Карапанчев (който сега е във фокуса на родните писатели и е представен с блок от разкази, стихове и журналистика) и Любомир Николов-Нарви... та до младите прозаисти от клуб „Светлини сред сенките“ – Казанлък.

Не са забравени нито новоизлезлите книги, нито фантастичното кино. Отделено е място на компютърните игри и на наболелите проблеми за бъдещето на Земята и човечеството. Има страници с хумор, както и с пъстро научнопопулярно четиво... Тази главозамайваща панорама на фантастиката, фантастологията и футурологията се допълва от великолепените офорти на братя Касапян и от цветно приложение, представящо най-значимите в момента български художници на въображението. *(От съставителя)*

Филипова, Людмила – Анатомия на илюзиите. Допълнено издание. [Роман]. – София: Ciela, 2011. – 432 с.

Язоната [Ясен Трендафилов] – Първопричина. [Роман]. – София: Incomitatus, 2011. – 160 с.

„Светът е обединен под крилото на световното правителство. Обществото на новите хора се гради на осъзнаването за смисъла на съществуването им. Развитието на технологиите се дължи на здравословно умерено равнище. Властта се дава на тези, които не я желаят. Странна криза изисква отговор на въпроса за първо-причината, стояща зад всичко случило се от появата на човека до непрестанно проме-

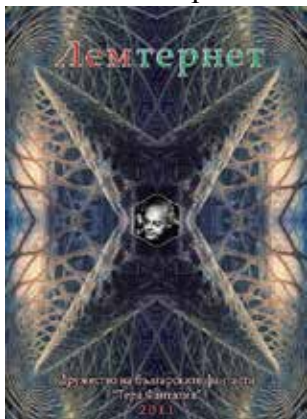

нящата се константа настояще.“ (Анотация в Интернет)

☀ П е р и о д и к а

За да допълним картината на хартиените издания, решихме да пуснем библиографски справки и за няколко периодични издания – тези наистина „редки птици“, – а именно:

Лемтернет. – Съставители Атанас П. Славов и Александър Карапанчев. – Юбилеен брой. – София: Дружество на българските фантасти „Тера Фантазия“, 2011. – 64 с.

С ъ д ъ р ж а: Няколко думи от съставителите; Какво ще бъде бъдещето? – интервю със *Станислав Лем*; Младежки стихове – *Станислав Лем*; Съкровищата на крал Бискалар – приказка от *Станислав Лем*; „Доколко съм успял, един Господ знае...“ – интервю на *Александър Карапанчев* с преводача Павел Б. Николов; Размисли на маестро Лем; Кратки есета – *Станислав Лем*; „Одисей от Итака“ – рецензия от *Станислав Лем*; Нова фактастика – информации от *А. П. Славов*; Конкурсят – разказ от *Георги Малинов*;

Лемоизми – нови думи от *Атанас П. Славов*; SF и F джобно календарче – обзор от *Сандро Георгиев*; Миниатюри – *Янчо Чолаков*; За природата на фантастичното и границите на въображаемостта – статия от *Васил Сивов*; Две златца – стихотворение от *Наталия Маринова*; Битки по пътя – разказ от *Алексей Чернов* и *Александър Карапанчев*; Соларис ни очаква – статия от *Йордан Янков*; Станислав Лем: „Непобедимият“ – отзив от *Александър Арсов*.

Богато илюстриран от седем художници (включително и с рисунки от самия пан Лем) и подкрепен от Полския институт в София, броят излезе по случай 90-годишнината от рождението на знаменития фантаст. Това всъщност е специално издание на познатото ни списание „Фентернет“.

Тера фантастика. – Съставител Юрий Илков. – Брой 1 (13) – 2011 година. – 240 с.

С ъ д ъ р ж а: Воял в пустинята – *Макрия Ненов*; in memoriam: Напусна ни н.с. I ст., д.ф. Иван Пунчев (1942–2009); Пламъкът Агоп Мелконян – *Янчо Чолаков*; За първите четвъртъци и последните словострелци – *Адриан Лазаровски*; Той бе първият писател, който ме нарече с тази дума – *Ивайло Иванов*; Върколашки времена – *Благой Д. Иванов*;

„Писма“: Писмо от мама; Писмо от отец Серафим; Европолис: Бръмбар на връвчица – *Генадий Мелников*; Никога не отваряйте непознати книги – *Олег Попенко*; Космическа рапсодия: Когато времето прозвучава бързо – *Петар Волнаровски*; Кръстопът на спомени – *Ален льо Бюси*; Аватар – *Жорж Борман*; Денят на войната – *Жоел Винтребер*; Първо действие – *Жан-Пиер Легл*; Чернобилският котарак – *Жан-Пиер Легл*; В света на наградите: Наградите „Сатурн“ – *Бранимир Събев*; Награди, награди... – *Дилян Благов*; От сандъка на майстора: Плувай, човек! – *Рей Бредбъри*; „Градът“, Епилог – *Клифърд Саймък*; Коза ностра: Един ден на Мекуш Мекушев – *Мартин Петков*; Дървото, Проектът „Спящата красавица“, Изложба, Преди всичко Апокалипсис, И нещо за накрая – *Момчил Петров*; Клубни работилници – *Кънчо Кожухаров*; Бай Гъцо Мърдавицата и въргозунякът – *Петър Незнакомов*; Наследство от миналото или София 1943 – *Валентин Д. Иванов*; Към ада – *Бранимир Събев*; Библиотека „Български реалити романи“ – *Бранимир Събев*; Ода за Мефистофел – *Алексей Чернов*; Обонянието (Откъс от „Поема със сетива“) – *Александър Карапанчев*; Изповед – *Агон Мелконян*; Проходилка: Глупак – *Кирил Влахов*; Даровете божии – *Доминик Локен*; Видеодром: Бродници в нови и стари премени – *Благой Д. Иванов*; 31 етаж, 13 отдел: Скок на ентропията на груповия секс – *Норман Спинрад*; Сюжет, нанизан на шило или Смъртта на рецензента – *Александър Тюрин*; Въведение в темата „Поведенчески модели и масова култура“ – *Иван Иванов*; По-фантастично от фантастиката – *Валентин Д. Иванов*; Рецензия на повестта „Опасна липса на съпротива“ от Т. С. Сковронски – *Мартин Петков*; Глобализация или ултрамодерност – *Иван Петров*; За капитализма и корпорациите – *Макс Бари*; Фантастология: Кризисните процеси във фантастиката и в човешката цивилизация (беседа с писателя Сергей Павлов) – *Алексей Калугин*; Състояние на френската научна фантастика в началото на XXI век – *Жорж Борман*; Филателията и ние или Научната фантастика във филателията – *Жан-Пиер Легл*; Първият български космически художник: Сто години от рождението на Васил Иванов – *Калин Николов*; Библиополис: Фантастиката в България (1929–1945) – *Тодор Ялъмов*; Библиография на българските фантастични издания 2010–2011 г.; Виктор Пелевин: „Вампирът в Русия е повече от вампир“ – интервю на *Наталия Кочеткова*; Пиратски неволи – *Благой Д. Иванов*; „Доброто се познава; злото се прикрива“ – разговор на *Калин Ненов* с Николай Светлев; Фендъм: Колекция за милиони – интервю на *Александър Карапанчев* с Георги Недялков.

Дългоочакваният нов брой на ТФ излезе след 4-годишно прекъсване с нов обем и с редица от интересни художествени и нехудожествени материали. Може да се открият например непубликуваните досега епиголови разказ към „Градът“ на Саймък и поемата на Рей Бредбъри „Плувай, човек!“, обширните интервюта с Виктор Пелевин, Сергей Павлов и Николай Светлев, както и множеството разкази на български и чужди писатели – Норман Спинрад, Александър Тюрин и др.

Везни. – Брой 2. – София: Гео Милев, 2012.

В това списание Дружеството на българските фантасти „Тера Фантазия“ е представено с блок от материали, който включва пет разказа: Домашен любимец – *Ивайло П. Иванов*; Каменно сърце – *Александър Карпанчев*; Последният разказ на Ярослав Хлеб – *Мартин Петков*; Сто години самота – *Атанас П. Славов*; Европолис: Гарантирано Щастлив Брак – *Николай Теллалов*; един откъс от роман: Дванайсет разбойници – *Янчо Чолаков*; както и една статия: Дружество на българските фантасти „Тера Фантазия“ – *Атанас П. Славов*.

Целият брой е илюстриран с десетки графики и картини на художника фантаст Калин Николов.

Дракус. – Брой 1 (юни). – Русе: Гаяна, 2012. – 60 с.

С ъ д ъ р ж а: Между два свята – *Георги Димитров*; Геният на злото – *Георги Николов*; Нечокавано наследство – *Пламен Петков*; Изповед – *Светозар Петров*; Снежинки в мрака – *Явор Цанев*; Класика: Овалният портрет – *Едгар Алън По*.

Това е ново списание за научна фантастика, фентъзи, крими, хорър, мистерии и приключения. Включва разкази и излиза приблизително на три месеца, а негови издатели са Явор Цанев и Кети Илиева.

Дракус. – Брой 2 (октомври). – Русе: Гаяна, 2012. – 60 с.

С ъ д ъ р ж а: Другият живот – *Момчил Косев*; Обич – *Стела Василева*; Сянката – *Цветомира Николаева*; Ловецът на бисери – *Явор Цанев*; Прероден – *Lady Pol The Beloved*; Класика: Пе-

сента на Кармен – *Октав Мирбо*.

Тера Фантастика Ефремов. – Съставители: Юрий Илков, Александър Карапанчев, Георги Недялков, Атанас П. Славов и Тодор Ялъмов. – Брой 1 (14) – 2012 година. – 160 с.

С ъ д ъ р ж а: Защо ние и защо сега – от съставителите; Светът в движение – интервю с Иван Ефремов; Елинска тайна – разказ от *Иван Ефремов*; В „Мъглявината Андромеда“, петдесет години по-късно – есе от *Калин Ненов*; Родом от Вирица – статия от *Константин Папулов* и *Татяна Смирнова*; Днешните ефремовци в Русия и Украйна – статия от *Атанас П. Славов*; Колекциите на Иван Ефремов – информация от *Тодор Ялъмов*; Острието на бръснача – откъс от романа на *Иван Ефремов*; Съветското общество в огледалото на Ефремовата фантастика – статия от *Рустем Вахитов*; Да го обичаш заради неговите мисли... – интервю на *Александър Карапанчев* с *Генадий Прашкевич*; Частици красота – интервю на *Юрий Медведев* с Иван Ефремов; Екслибрисите на Ефремов – информация от *Тодор Ялъмов*; По пътя към романа „Мъглявината Андромеда“ – статия от *Иван Ефремов*; Българската ефремиада – библиография от *Наталия Маринова* и *Атанас П. Славов*; Пътят на ветровете – откъс от книгата на *Иван Ефремов*; Две писма – *Иван Ефремов*; Картофилия – информация от *Тодор Ялъмов*; Ефремов срещу Оруел – статия от *Тодор Ялъмов*; Пробив в твърдината – статия от *Вл. Гаков*; В прегръдките на утопията – анкета на *alexandrit*; Социалният песимизъм срещу Ефремов – статия от авторски колектив; Тост палеонтолога – стихотворение от *Алексей Бистров*; „Не е безплоден който и да е опит...“ – интервю с Иван Ефремов; Филателната ефремиада – информация от *Тодор Ялъмов*; Визитна картичка (на клуба „Иван Ефремов“) – *Юрий Илков*; Пълна библиография на българските издания на Иван Ефремов – *Георги Недялков*.

Юбилеен извънреден брой, изцяло посветен на И. А. Ефремов. Поводите са два: 105 години от рождението и 40 от кончината на този писател и учен. Съставителите са подбрали предимно неизлизали у нас текстове, а накрая са включили и осем цветни страници с репродукции от илюстрации по Ефремов, снимки от неговия музей във Вирица и др.

„Победителите на Аякс“

от Георги Марков

Издателство „Народна младеж“, 1959 г.

Името на Георги Марков е свързано преди всичко с политиката - с близостта му до властта, с последвалото дисидентство и най-вече с убийството му, което създаде за света нарицателния термин „български чадър“. Вероятно доста хора знаят, че той е сред екипа сценаристи, работили върху първите серии на телевизионния сериен филм „На всеки километър“, но сигурно малцина са чували, че Георги Марков е и писател фантаст. Наистина, през далечната 1959 г. в поредицата „Библиотека Приключения и научна фантастика“ под номер 51 се появява малко томче с виолетово-синя корица, носещо името „Победителите на Аякс“. Романът няма нищо общо с „Гибелта на Аякс“ от Павел Вежинов, отпечатан за пръв път в същото издателство, но през 1973 г.

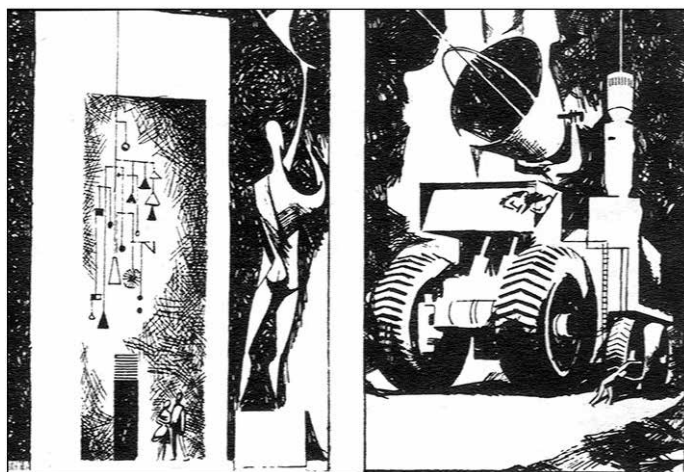
Попаднах на книгата случайно - един продавач на сергиите в Стара

Загора, като разбра, че не търся обичайните бестселъри на „Бард“, я извади изпод щанда и ми я предложи за пет лева. По-късно научих, че цената е направо смешна за отлично запазен екземпляр на това издание, което според самата книга има тираж от 8000 броя. Първоначалната цена е била 9,70 лева, което след паричната реформа се равнява на 0,97 лева. Бегъл преглед на Интернет ме убеди, че тези числа са типични за фантастиката от онова време.

Цитирам дословно анотацията: „В научнофантастичния роман „Победителите на Аякс“ се третира интересни проблеми на съвременната астрофизика и бъдещата астронавтика. Дейст-

вието се развива след около два века, в обстановката на велики научни открития. Група безстрашни учени от Земята за пръв път в историята на човечеството преминават границите на Слънчевата система и след многобройни приключения пристигат на планетата Аякс. На нея те срещат хора от трета планета, дошли също да изучават Аякс. Макар и от различни народности, изследователите живеят като истински братя, отдали всичко в служба на великите задачи на своето време. В техните образи са превъплътени характерните черти на бъдещите хора: честни, смели и предани докрай на научното си и гражданско призвание.“

Започвам с анотацията не заради нейната точност или пълнота, а защото тя показва кое се е смятало за важно в една научнофантастична книга преди повече от половин век, когато тези думи са били написани. Ако горните няколко изречения създават усещане, че романът е шаблонен и населен с картонени герои, значи анотацията е успешна, защото няколкото дни, през които полагах усилия да се справя с „Победителите...“, ме оставиха с точно такова впечатление. С което далече не искам да омаловажавам таланта на Георги Марков. Това е вторият издаден роман на трийсетгодишния - по онова време - писател след шпионския „Цезиева нощ“, появил се само две години по-рано. И фантастичната литература познава много автори, които значително са подобрили стила си на писане. Един от най-новите примери е Алистър Рейнолдс, чийто пръв роман „Пространство на откровенията“ (Revelation Space) за мен беше мудна и предсказуема история, която с нищо не подсказваше, че същият човек може да създаде динамичния, наситен с релефни герои и написан с много въображение и богат език „Смъртоносен свят“ (Terminal World; българският превод на заглавието е мой и не претендирам за точност). Двете книги са разделени от десет години, ако не броим времето, което е преминало, докато „Пространството...“ е обикаляло от едно издателство в друго.

* * *

Независимо от художествената и идейната си стойност, „Победителите...“ е книга, която заслужава внимание не само като документ на епохата, а и защото съдържа в себе си няколко интересни обобщения. На първо място, екстраполацията към бъдещето е линейна: космическите кораби са като съвременните самолети, само че летят по-надалече и по-бързо; новооткритите растения и животни се подчиняват на същите Дарвинови закони, но просто са по-големи и по-страшни; извънземните са като хората, но хилядата години аванс им дават само по-малки и по-мощни изчислителни машини и оръжия, които действат по-добре, или бинокли, които им позволяват да видят по-надалече от земните аналози. Концепцията за непознаваемото бъдеще напълно липсва на страниците на романа.

Второ, авторът прави ред опростявания, в които по-внимателният читател може да улови система, подчинена на идеята, че мащабите на Вселената са модифицирани, за да я направят съизмерима с човека. Не съм сигурен дали Георги Марков съзнателно е избрал този подход и го е приложил комплексно върху света, описан в книгата му или отделно във всеки случай е променял реалностите на космоса, за да отговарят на изискванията на сюжета. Мигновеното радио (което по-късно ще наричаме ансибъл), свръхбързите пътувания в Слънчевата система, универсалните закони на еволюцията, които водят до сходни растителни и животински видове, и още по-универсалните закони на лингвистиката (само че универсалният преводач от Стар Трек тук е заменен с талантлив професор от ренесансов тип), ко-

ито правят езика на извънземните лесно разбираем за нас, са само няколко примера. Няма дори следа от усилие за логично обяснение на тези опростявания. Един съвременен научно-фантастичен роман несъмнено би бил много по-детайлен в това отношение. „По-

бедителите...“ принадлежи на същата епоха, в която Хайнлайн например може да мине само с една дума от марсианския език; ако „Странник в странна страна“ беше написана днес, агентът на Хайнлайн би настоял да има едно приложение с речник и друго с основите на марсианската граматика. Нищо чудно, че „Хамлет“ наскоро беше преведен на клинонски.

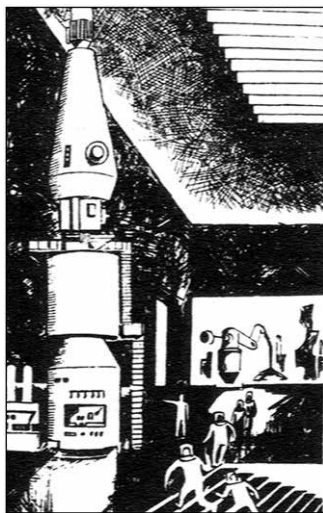
Ценностната система на героите от романа заслужава специален коментар. Пълната им отдаденост на идеята за един съвременен читател граничи с обсебване, с идея фикс. Зает с подготовката за спасителната експедиция, главният герой, на когото предстои трийсетгодишен полет, не намира време да се сбогува с родителите си и най-доброто, което успява да направи, е да им напише кратко и суховато писъмце непосредствено преди старта.

Друг характерен елемент, типичен за онова време е начинът на прокарването на националната идея: един от главните герои е българин, талантлив пилот, ученик на изчезнал съветски изследовател, когото героите търсят почти през целия роман. Българинът се извява наравно с представители на ред велики държави, но в същото време е поставен в ролята на догонващ и повтарящ величав успех, постигнат вече от друг. Трудно е да се съди дали принизената му роля е резултат на идеологическа постановка, или на нашия традиционен комплекс за малоценност пред поголемия брат. Подобни герои, които делят мегдан със света, може да се намерят и в не-жанровата литература от онзи период, но като че ли криминално-шпионският жанр предлага най много примери: „Срещу 07“ на Андрей Гуляшки, поредицата от романи за Емил Боев на Богомил Райнов и не на последно място няколко епизода в сериалите „Произшествие на сляпата улица“ и „Синята лампа“ (със сценаристи съответно Павел Вежинов и Иван Славков).

Илюстрациите в „Победителите...“ заслужават особено внимание. Те са дело на талантливия художник Александър Денков, който е знакова фигура в българското изобразително изкуство. Автор е на първия български анимационен филм, работил е като художник в киното и е илюстрирал много книги от поредицата „Библиотека Приключения и научна фантастика“ и дори българското издание на „Илиада“. Илюстрациите му към „Победителите...“ са забележителни с това, че произхождат от докосмическата ера и художникът не разполага с много образци за подражание. Въпреки това от картините му лъха естетиката на програмата „Аполо“ и ранните съветски космически кораби - отделни специализирани ключове за различните функции (позволявам си да интерпретирам картините) и скафандри, които повече наподобяват водолазни костюми. На други

картини ракетите му са заобиколени от облак инженери и техници, като всеки току-що кацнал самолет, а трети са пейзажи с междузвездни кораби на фона на далечни планети и слънца, които биха могли да са кадри от който и да е съвременен научнофантастичен филм.

На последно място, но не по значение, искам да отбележа непосредствения език на героите: „Пръв стъпи на тази земя Луиджи Гатанини“, „Има си хас, газ със земен глас, със спасителни възможности! Що за продукт на материята сте?“ Днес тези думи едва ли биха впечатлили някого, но преди петдесет години, когато езиковата традиция е била много по-строга, ефектът им сигурно е бил впечатляващ. Не случайно на тях ми обърна внимание Атанас Славов, който е чел тази книга на крехката възраст от дванайсет години - според познавачите златната възраст за фантастиката.

* * *

За съжаление „Победителите на Аякс“ претърпява само едно издание преди политиката да се намеси и да направи по-нататъшната ѝ поява невъзможна. След емигрирането си Георги Марков е бил подложен на забвение, книгите му изчезват от библиотеките, а името му е заличено от надписите в „На всеки километър“. Днес романът е прекалено остарял морално, за да представлява интерес за издателите, но смятам, че той все пак би намерил мястото си като електронна книга, предимно за ценителите и изследователите на българската фантастика. „Победителите...“ представя най-ранното творчество на един интересен писател и демонстрира духа и атмосферата на ранния бум на научната фантастика у нас - според уикито за българска фантастика на Григор Гачев романът влиза в първата десетица от фантастични книги, излезли след 9 септември 1944 година и в първата двайсетица български фантастични романи за всички времена. „Победителите...“ е интересен не само заради по-нататъшната съдба на автора си, а и като демонстрация на типичния поглед към бъдещето от преди половин век.

Илюстрации от книгата: Александър Денков

Валентин Д. Иванов
Сантяго, Чили

Владимир Полеганов

Поет на видимите и невидимите градове

С последната си книга, „Люксембургската градина“, чието действие се развива в Париж, Михал Айваз казва, че иска да разбие основния стереотип за него: че е автор, който пише за Прага. Този стереотип, както всички други стереотипи, се е наложил от мързел. Мързел всеки път да се говори за Айваз като за автор, който пише за Града. Не за Града-Който-Наричаме-Прага/Париж/Бостън. А за града като сбор от паметите и копнежите на онези, които се движат из улиците му и издигат сградите му. На града Айваз отделя страници както в прозата и поезията си, така и в есеистиката си. „Петдесет и пет града“, последната негова книга, преведена на български, е чудесен шрих от големия портрет, който Авайз рисува на любимия си герой още от 1989 г. — годината на първата му публикация. (Наистина прекрасно: Айваз, който пише за разкази, разбиващи, разпукващи и трансформиращи други разкази, започва да публикува в годината на рухване на Стени и разпад на Разкази.) „Петдесет и пет града“ е колекция от есета и коментари върху всеки един от невидимите градове на Калвино. Другото, освен образът на Града, което прави впечатление в книгите на Айваз, е изобилието от разкази. Те се раждат непрекъснато на страниците. И се развиват, растат, променят се, умират. Романът се превръща в град, с население, с гласове.

Разказите идват отвсякъде. Не спират, докато Айваз не е разкрил най-важното: че книгата, която държим в ръцете си, която и да е тя, не е единственото нещо, което може да бъде прочетено. Всичко може да бъде прочетено. Всеки наш жест е жест на писане. В романите на Айваз може да се видят такива ексцентрични (и weird) елементи като: балет по „Критика на чистия разум“ на Кант (в „Пътуване на юг“ — от лятото на български); часовник като машина за мъчения; език от случайни петна — по стени, по покривки (в „Златният век“). Както и умело използвани клишета като: богове и роботи; утопични острови; Книги-реалности; Книги-лабиринти. Не мога да кажа дали Айваз е най-доброто, което в момента идва от Чехия, защото нямам читателския опит, за да поставя автора в контекст и да направя оценката. Но мога да кажа, че Айваз определено е един от най-интересните и предизвикателни гласове в съвременната европейска проза и със сигурност е от онази порода писатели, които наистина имат усет към странното и фантастичното. Точно заради това и четящите фантастични истории ще се сблъскват първа с творчеството на този изключителен писател. Предстоят негови участия в няколко антологии, редактирани от Джеф Вандермиър.

Предстоят още издания на български — първото, „Другият град“, съвсем скоро. Да се надяваме, че и шедьовърът „Златният век“ няма да ни подмине.

Награди „Хюго“ 2012

Роман: „Сред други“ от Джо Уолтън (*Among Others*, Jo Walton)

Повест: „Човекът, който прекоси мъглата“ от Кидж Джонсън (*The Man Who Bridged the Mist*, Kij Johnson)

Новела: „Шест месеца, три дни“ от Чарли Джейн Андерс (*Six Months, Three Days*, Charlie Jane Anders)

Разказ: „Хартиената менажерия“ от Кен Лю (*The Paper Menagerie*, Ken Liu)

Публицистика: „Енциклопедия на научната фантастика“, трето изд., съст. Джон Клът, Питър Никълс, Дейвид Ланфорд и Греъм Слейт (*The Encyclopedia of Science Fiction, Third Edition*, edited by John Clute, David Langford, Peter Nicholls, and Graham Sleight)

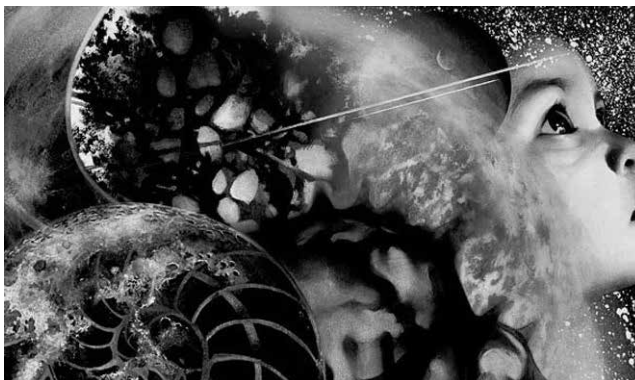
Комикс: „Копачът“ от Урсула Върнън (*Digger*, Ursula Vernon)

Екранизация – дълга форма: „Игра на тронове“ – 1-ви сезон

Екранизация – къса форма: „Доктор Кой: Жената на доктора“ по сценарий на Нийл Геймън

Следват наградите за най-добри редактори и съставители, които пропускаме.

Художник: Джон Пикачо (John Picacio)

Полупрофесионално списание: „Локус“, с редактори Лиза Грьон Тромби и Кирстен Гонг-Уонг (*Locus*, ed. Liza Groen Trombi, Kirsten Gong-Wong)

Фензин: „НФ сигнал“, ред. Джон Денардо (*SF Signal*, ed. John DeNardo)

Следват наградите за фен-писател, фен-художник, фен-сайт, фен-аудиосписание и призовете „Джон Кембъл“, които не говорят нищо на нашия читател.

НАУЧНАТА ФАНТАСТИКА ОТВРЪЩА НА ФЕНТЪЗИ УДАРА

Свикнахме с факта, че книжният пазар е зает с дебели фентъзи томове, а научната фантастика, ако я има, се крие в определени поредици само за ценители. Особено безкоментарно това изглежда за руската фантастика, която започна да се появява епизодично тук-таме и у нас.

Но напоследък в Русия се проявиха тенденции, поставящи под съмнение тази видима победа на пазарното фентъзи. Като доказателство ще преведем части от програмата на големия кримски конвент „Съзвездие Аю-Даг“ (той е и най-активното средище на писателските работилници за млади автори), състоял се за шести път в курортния комплекс Партенит от 11 до 14 октомври 2012 г.

„
ТВОРЧЕСКИ КУРС ПО НФ РАЗКАЗ:

Водещи: фантастът Антон Первушин, действителен член на Руската космонавтска федерация, зам. председател на Секцията по научнофантастична и научно-художествена проза при Съюза на писателите; Глеб Гусаков – редактор на серията „Истинска фантастика“ в издателство „Снежный Ком М“, и известният писател Ярослав Веров.

ТЕМА НА ТВОРЧЕСКИЯ КУРС: „Високотехнологичната инверсия, или с микроскоп по гвоздеите“. Във фокуса на конкурсните произведения трябва да стои технологията (или няколко такива) на близкото бъдеще. Това могат да бъдат ИТ технологии, биотех, генна инженерия, нанотехнология, космически технологии или други такива. Има само две условия:

А) Технологията не бива да излиза от рамките на съществуващите научно-технически перспективи. Разбира се, ние пишем фантастика, но се постарайте да минете без нула-транспортировка, свръхсветлинни скорости, антигравитация и тем подобни „тъмни материи“. Даваме си сметка, че това не е лесно, ще се наложи да попрочетете научна литература, да поговорите със специалисти... Обаче така е по-интересно.

Б) Вашата фантастична технология трябва да бъде разработвана, за да удовлетворява известни потребности (материални, културни, комуникативни и др.), но в процеса на сюжета човечеството следва да намери някакво неочаквано приложение: или „с микроскоп забиваме гвоздеи“, или „гвоздеят се оказва микроскоп“, или пък нещо друго ☺.

Не е излишно да отбележим, че разказът не трябва да прилича на научнопопулярна лекция, а напротив: да има остър конфликт, интересен сюжет, ярки персонажи, необикновена атмосфера – въобще всички атрибути

на добрия НФ разказ. Текстовете, изградени върху фентъзи и мистика, няма да се приемат. Наградените разкази ще бъдат издадени в сборник, който изглежда по следния начин:

ТВОРЧЕСКИ КУРС ПО ФЕНТЪЗИ

Тема: „Магията в огледалото на високите технологии“.

Водещ: пермският фантаст Дмитрий Скирюк.

Ще се анализират текстове, в които човекът живее и твори в света на магическото бъдеще. Опитайте се да покажете този свят по-чист, по-добър, без да се плъзгате по наклонената плоскост на безмозъчните битки и тъпото хихикане – на ваше разположение са

къде по-силни козове. Не ви трябват никакви „сталкери“ в магични „зони“, мрачни вещици и дългокраки „вещички“ – такива у нас с лопата да ги ринеш. Магични училища и ученици магове също не ви трябват. Разглеждайте всякакви въпроси: **магията на високите технологии, професионалните магически спорове и дебати; противоборствата на държави и свръхдържави; приложението на битовите и бойните магически заклинания, магичната мода и развлеченията на един паралелен XXI век, магическия киберпънк и паропънк, магическата „Силиконова долина“ (пък ако щете, и палантири с марката „Гандалф инсайд“), проблемите с утилизацията на магичните отпадъци, екологичните последици от магьосническите войни и катастрофи... магическите Хирошима и Чернобил; вълшебното престъпление и наказание през нашия век и така нататък до магическия тероризъм и начините за борба с него.** Като примери нека ви служат такива текстове като „Дъщерята на железния дракон“ от Майкъл Суонуик, „Лорд Дарси“ на Рандъл Гарет (с корекция за изминалите 100 години) и обожаваният от всички нас „Понеделник...“, който знаем кога започва ☺.

Да почистим жанра от боклука, експериментирайте със сюжета и формата!

.....“
Е, има над какво да се помисли, нали?

* * *

Докато завършвахме работата си по алманаха, на 13 ноември дойде новината, че Американската асоциация на писателите фантасти SFWA <sfwa.org> е публикувала своя класация на непреходните ценности в твърдата научна фантастика. Ето нейната подборка от десет книги:

1. *Мисия „Гравитация“* от Хол Клемънт (Mission of Gravity by Hal Clement).
2. *Фонтаните на рая* от Артър Кларк (The Fountains of Paradise by Arthur C. Clarke).
3. *Пръстенът свят* от Лари Нивън (Ringworld by Larry Niven).
4. *Драконово яйце* от Робърт Форуърд (Dragon's Egg by Robert Forward).
На неутронна звезда с милиони пъти по-силна гравитация от нашата са се развили микросъщества, живеещи в милиони пъти ускорено време. Докато земен звездолет се приближава към системата им, тяхната еволюция протича до ниво, което им дава възможност да контактуват с хората.
5. *Пейзажите на времето* от Грегъри Бенфорд (Timescape by Gregory Benford).
6. *Черният облак* от Фред Хойл (The Black Cloud by Fred Hoyle).

7. *Тау нула* от Пол Андерсън (Tau Zero by Poul Anderson). Земен звездолет прави погрешен скок в колапсарна „червеева дупка“ и попада в края на времето, когато вселената завършва своя цикъл. През сингуларността на този „край“ земяните се оказват в следващата вселена.
8. *Луната е наставница сурова* от Робърт Хайнлайн (The Moon is a Harsh Mistress by Robert A. Heinlein).
9. *Контакт* от Карл Сейгън (Contact by Carl Sagan).
10. *Вечната война* от Джо Холдемън (The Forever War by Joe Haldeman).

В ОРБИТА ОКОЛО ЛЕМ

Интервю на Александър Карапанчев & компания

„За нас, поляците, една Полша, простряна от едно море до друго, е може би утопичен политически поступат; но царство на една духовна Полша – да бъде то разпространено от единия полюс на мировата душа до другия – това е нашата мисия.“ *Станислав Пшибишевски*

През един чудно отворен ден от септември – ден синеок и златокож – неколцина фенове изтеглихме от печатницата още топлия юбилеен сборник „Непознатите Стругацки“. Взели по екземпляр от новата рожба, ние се отбихме в капанчето на съседния плувен басейн. Посетители почти нямаше, а басейнът синееше досами нас в ликуващо, сякаш извънземно сапфирено. Притихнали в благия следобед, отпивахме по глътка мастика (която е сред любимите питиета на Аркадий Натанович!) и полека вкусахме съдържанието на току-що излязлата книга.

Казано по-конкретно, тогава бяхме четирима – Георги Малинов с колата си плюс тримата съставители на сборника: Юрий Илков-Генерала, моя милост и руснакът Владимир Борисов, пристигнал за Булгакон 2010, след като е преодолял цели шест хиляди (!) километра по трасето Абакан–София. Яркосиня тишина... анасонов парлив аромат.. и радост. Радостта да съчетаеш своя всекидневен малък свят с излъчването, тъй богато струящо от световите на братя Стругацки...

Обаче аз се отклоних като някой стар византийски хронист, оплел се в собствените си изречения. По-късно разбрах, че Владимир Иванович Борисов е не само голям специалист по тандема АБС, ами и преводач, библиограф и изследовател на Негово полско височество пан Станислав

Лем. И още нещо. Заради впечатляващата му ерудиция феновете в Русия ненапрасно го наричат БВИ – по инициалите му, а и като недвусмислена аналогия с Большой Всепланетный Информаторий (който пък е праобраз на Интернет в творчеството на братята)... Ето на: такъв човек реших да поканя за интервю на лемовска тематика, допълвайки своите въпроси с няколко от наши изявени почитатели на въображението.

• Първа част

– Владимир Иванович, вие сте гостували у Станислав Лем в Краков. С какви впечатления останахте от неговия дом, от обстановката, в която ви приеха, от външния (и, разбира се, от вътрешния!) вид на индивида Лем?

– На портичката, водеща към двора на Станислав Лем, забелязах следната табелка: „Внимание, зло куче“. Натиснах звънеца и един женски глас (на пани Барбара, съпругата на писателя) извика: „Влизайте!“ Аз влязох предпазливо, оглеждайки се за това зло животно. Някъде иззад къщата изскочи малко кученце, радостно размахало опашка, и се втурна към мен. Разбрах, че съм попаднал на нужното място.

Честно казано, не успях да запомня обстановката в този дом. Без помайване пани Барбара ме заведе в стаичката, където Лем обикновено посреща гостите си, и там ние останахме час и половина. Аз не виждах и не чувах нищо освен самия домакин. А пък що се отнася до „индивида Лем“... Най-напред да ви обрисувам неговия маниер да поддържа разговор. Той веднага взе инициативата в свои ръце и започна да разказва за онова, което според него би могло да ме заинтригува. (Както после ми споделиха полски колеги и хора, идвали тук от Русия, точно такъв е стандартният му метод за събеседване. Помислих си, че това може да се дължи на факта, че през ония години той чуваше лошо, а слуховият апарат не му помагаше кой знае колко. Впрочем Лем периодично задаваше въпроси, задоволяваше се с кратки отговори на тях и продължаваше да разказва.) Бе интересен разказвач – времето летеше съвсем неусетно, ала едно чувство все пак не ме напускаше.

Аз го гледах и ясно усещах, че зад високото чело на този невисок човек постоянно върви някаква вътрешна работа, че паралелно той обмисля нещо и въпреки туй говори с мен. Знаете ли как компютър в многопрограмен режим разпределя оперативната си памет и мощността на процесора за различни задачи? Ето, аз бях просто уверен, че лъвският дял от мощността на Лемовия разум е насочен към вътрешни занимания. Забележителното е, че това не беше в ущърб на нашето събеседване!

– Какво от обширното творчество на пан Станислав ще прескочи успешно в XXI век? А какво от него със сигурност ще потъне назад, в

*Владимир Борисов (БВИ)
в ролята на магьосник*

аналите на отминалото столетие?

– Убеден съм, че още доста дълго ще се търсят практически всички истории на Ийон Тихи (и звездните му дневници, и спомените), както и голяма част от „Кибериада“; актуални ще останат „Summa technologiae“ и множество апокрифи, особено „Голем XIV“. И, разбира се, класическите романи на маестрото – „Соларис“, „Едем“, „Завръщане от звездите“, „Гласът на Бога“...

Ех, навярно все пак ще остареят „Астронавти“ и някои от ранните му разкази. Но, знаете ли, неотдавна двамата с Виктор Язневич предадохме за печат преводи на най-ранния Лем – негови произведения от 40-те години на миналия век. Даже сред тях има твърде пронизителни епизоди, например във втората част от трилогията „Незагубеното време“, където се разказва за окупацията на Полша и преследването на евреите.

– *Как смятате: могат ли днес вампирите, вещерите и другите конвейерни фентъзи персонажи „да видят сметката“ на Лемовите книги? (В случая имам предвид младите и най-младите читатели на фантастика.)*

– Колкото и да е тъжно, да, могат. Най-вече защото болшинството конвейерни герои от конвейерните книги не изискват никакви умствени усилия от страна на читателя. Ала така е било винаги. Картонените персонажи с картонени мечове са обикновени и непретенциозни. Но ако човек расте от книга на книга, ако си изработва вкус и поумнява, той задължително ще стигне до такива произведения, които наистина ще го накарат да мисли и да съпреживява. И... и тогава опусите на Лем ще му допаднат.

– *Георги Малинов: Има ли при новите руски фантасти нещо, което да е близо до Станислав Лем? И още един въпрос: Владимир Иванович, ако някоя фея ви предложи спонсорство, какво от творчеството на Лем бихте филмирали?*

– За съжаление Станислав Лем си остава на практика недосегаем връх.

На нашите нови фантасти не им достигат ерудицията, широтата на мисленето, логическата последователност и мащабът на въпросите, с които си служеше полякът. Аз смятам, че сега човечеството стои пред прага на нови технологични пробиви, способни да променят из основи целия ни живот.

Ще се видоизменят обществените отношения; ще възникнат и по-други проблеми, каквито днес ние просто не можем да си представим...

На мен много ми се иска да прочета книги, чиито автори поне се опитват да отбележат тези изменения. Най-интересни в това отношение са произведенията на сибиряка Генадий Прашкевич – говоря за неговите повести и романи „Божествена комедия“, „Книга на кормчията“, „Златният милиард“ и „Руски стрълдбръг“. [Описани най-напред в Суифтовите „Пътешествия на Гъливер“, стрълдбръгите са безсмъртни хора. Уви, макар и безсмъртни, те остаряват и погрозняват. – *Б. ред.*]

Що се отнася до екранизациите по Лем, аз бих се захванал с моите любими истории за Ййон Тихи: „Конгрес по футурология“ и „Професор А. Донда“. Ах, какви интерференции мога да покажа там! Също на драго сърце бих се заел с документалния филм „Соларис“ – лента само и единствено за образуванията на Океана, разбира се, във формат 3D.

– Георги Недялков: *„Понеже всесилието е най-всесилно само тогава, когато абсолютно нищо не прави!... На върха може да се изкачиш, но всички пътища от върха водят надолу!“ Това научава роботът Добрица от съществото, достигнало най-висшата фаза на развитие (в разказа Алтруизин). Съгласни ли сте, че тази – волно или неволно формулирана от Лем – теза се декларира под една или друга форма в повечето му произведения, и то като нещо, което не се нуждае от доказателства? Ако отговорът ви е „Не“, би било интересно да узнаем накъде според вас ще сочи пътят на такава цивилизация?*

– Аз ще се съглася с вас, че за споменатата теза не са нужни доказателства и че тая тема присъства в редица произведения на маестро Лем. Но, честно казано, не съм убеден, че да се размишлява над въпроса с какво ще се занимават всемогъщите, е интересно. По-скоро те биха свили пространството и биха се превърнали в пашкул, без да вършат нищо.

Много по-важен за мен е един друг проблем, на който краковският пан също е посветил доста свои книги: как да се ощастливи разумната цивилизация? Според него излиза, че това надали е възможно по принцип. Практическата фелицитология (тоест науката за щастието) е онази задача без решение, с която всъщност има смисъл да се занимава човек!

▪ В т о р а ч а с т

„Понякога изглежда много лесно да се разбере научната фантастика: мечти за бъдещето и разкази за приключения. Съвсем просто. Но там горе, в левия ъгъл, забелязваме Станислав Лем, който ни наблюдава: набит, навъсен, свирепо интелигентен... „Вие всички говорите глупости – казва той (на полски), – дайте да ви обясня как се правят нещата.“ *Джон Кълт*

– *Сега, Владимир Иванович, да ви питам друго. Как се е отнасял Ста-*

нслав Лем към руската фантастика – към онази от миналото и към тази от неговото време?

– Вижте, на практика Лем не е казал почти нищо за отношението си към нашата фантастика. Както впрочем и към полската. Може би не е искал да обижда никого. В двутомника му „Фантастика и футурология“ се анализира най-вече американската литература на въображението, макар че там могат да се намерят и сериозни размишления за Борхес, за немците или австрийците. А ето нà, за руските фантасти – нито думичка.

Единственото изключение от това правило са братя Стругацки. Пан Лем постоянно се е интересувал от техните книги, четял ги е внимателно, понякога доста критично. Чуйте какво говори той за съветската НФ в беседа с журналиста Станислав Берес: „Всъщност освен няколко заглавия (такава като „Пикник край пътя“) аз не открих в нея нищо, което да ме възхити. Тази книга на Стругацки предизвиква у мене своеобразна завист, сякаш аз бях длъжен да я напиша. От повествователна гледна точка тя е безумно увлекателна, макар авторите малко да са попрекалили. Въпросното произведение е толкова добро, защото предлага оригинален, нов подход към класическата тема, развита по-рано от Уелс във „Война на световете“ – тоест темата за нашествие на Земята. Безспорно това е тяхната най-сполучлива книга, въпреки че не бива да се отричат белетристичните достойнства и на романа им „Трудно е да бъдеш бог“. В него лично мен особено ме затруднява предпоставката за пълното подобие между ония неизвестни същества и хората. Чисто и просто не мога да повярвам в такова нещо! Или туй е, да речем, приказка, но тогава тя съвсем ме обърква. Братята имат още една книжовна рожба, наречена „Малчугана“. Там те разглеждат причудливо проблема за невъзможния контакт с цивилизация, която се е затворила в черупката си и не търси никакво общуване.“

Когато Берес го пита за Николай Амосов например, полякът се ограничава със следния кратък отговор: „Той е преди всичко хирург, неговите научни концепции са слабовати, а като писател фантаст е посредствен.“

Затова пък Станислав Лем много е обичал и ценял руската класика – Пушкин и Достоевски.

– Известно е, че Лем съвсем не е галил с пауново перо американските фантасти, за което бива и изключен от тяхната SF асоциация. Вие самият споделяте ли неговото негативно отношение към задокеанските писатели на въображението?

– Струва ми се, че пан Станислав е бил изришно категоричен в своето възприемане на фантастиката изобщо и на американската такава в частност. (И все пак той е оценявал доволно високо разни книги на Филип Дик и Урсула Ле Гуин.)

Специално на мене, руснака, ми харесват доста много неща от американци. Бредбъри, Вонегът, Саймък, Шекли... бих могъл да изредя немалко фигури в тази посока. Сега в Съединените щати се появяват твърде интересни именно НАУЧНОфантастични произведения.

– *А какво ще ни кажете за лемовския цикъл „Четири пиеси за професор Тарантога“? Гледали ли сте някоя от тях и как по-конкретно те обогатяват представата ни за писателя-океан?*

– Не, аз никога не съм виждал тези пиеси поставени на театрална сцена. Пък и те най-вероятно са били предназначени от своя създател тъкмо за четене. Смятам, че тия творения на Лем са ценни преди всичко с искрометния си хумор. [Моля, не подминавайте и двете приложения, просветващи пъстролик в края на нашето интервю. – *Б. авт.*]

– Юрий Илков: *Аз пък ще се обърна към един роман, излязъл точно преди половин век. И така, велика книга ли е „Соларис“ според вас, или не е велика?*

– Виж ти каква забавна история – тези дни аз си подреждах фишове с разни цитати за Лем и попаднах на следната записка. През 1961-ва Кшищоф Теодор Тьоплиц отбелязва в едно полско списание: „И след петдесет години „Соларис“ ще може да се чете без срам или, което би било още по-лошо инак, без съчувствие спрямо убожеството на човешкото въображение.“ Колко добре е казано, мисля си днес, а ето че и тия 50 години изминаха! И Тьоплиц е бил прав!

Да, за мен този роман си остава велик. Само че преводите му на руски език не ме удовлетворяват – хубаво ще бъде човек да запретне ръкави и да го преведе отново.

– Силвана Миланова: *Дали песимизмът на Лем не се дължи (както при Борис Стругацки) повече на възрастта, отколкото на помъдряването и опита? Ние сме свикнали да го възприемаме като пророк, който вещае лошо бъдеще за човечеството, но дали туй не важи за всички хора, дочакали старостта? В такъв смисъл дали не надценяваме пан Лем в ролята му на мрачен прорицател?*

– Също добър въпрос. Ама нали мрачните предвиждания на Станислав

Лем са се появили много отдавна и в напреднала възраст той не е изпадал в по-голяма мизантропия? Освен това аз изобщо не го смятам за истински мизантроп. Лем е обичал хората, обаче по своему. И искрено е желал щастие за всички. Но сам е разбирал, че тази задача е архисложна и на практика неизпълнима. Впрочем полякът е твърдял и че бъдещето не може да се предсказва. То ще бъде съвсем различно – не такова, каквото си го представя Лем или пък някой друг. Обаче забележете, със своите разсъждения за човешките бъднини пан Лем е подтиквал хората да мислят. И тук е неговата главна заслуга.

Накрая, под формата на бонус, ще си позволя „собственоръчно“ да си задам един въпрос и да му отговоря. Ето го:

– *Какво най-вече ви поражавя у Станислав Лем?*

– За мен това са две обстоятелства.

Първо: неговият творчески метод. Започвайки да пише, той не си е давал сметка къде ще го отведе фантазията. И едва ли не всеки разказ, всеки роман се е превръщал за автора си в детективска история, която трябва да се разплете. Аха, Крис Келвин е долетял на станция Соларис. Там нещо не е наред. А какво именно? И пан Станислав изписва страница подир страница, за да разбере какви събития са се случили... Или Хел Брег се е завърнал от космоса и усеща, че нещо се е променило на Земята. Да, но кое по-точно? И Лем се ориентира, натъква се на думата „бетризация“, още сам не знае какво се крие зад нея, опитва се да го изясни. И така – в почти всяко произведение на маестрото.

В резултат се получава интересно, дълбоко, цялостно и много логично. Удивителен резултат!

Второ: неговото признание, че не вижда във въображението си онова, за което пише. Той нанизва дума след дума, ръководейки се само от изискването текстът да му харесва със своята структура и да доставя естетическа наслада именно в литературен план. Но във фантазията на читателя тия редове предизвикват разкошни картинки, които е твърде трудно да се възпроизведат графически. Това е поразително. Тъкмо у Лем аз намерих най-интересните описания на фантастични ландшафти – тези на планетата Соларис и на Бърнамския лес в романа „Фиаско“. Десетки страници, където на практика липсва действие, са написани тъй, че не смогваш да се откъснеш от тях – до такава степен са наситени с вътрешна динамика.

Аз с часове съм седял над книгите на Станислав Лем и съм се опитвал да разбера

КАК се ражда елементът на фантастичност. Да, полякът нерядко прибягва до изковаването на неологизми (тоест нови слова), за да обозначи явления, каквито няма в настоящето, ала които хипотетично биха могли да се появят в бъдещето. Но това е съвсем друго нещо. Много по-често необичайното явление е описано с обикновени думи и цялата тънкость се крие в начина как са разположени тия думи. Лем успява да съчетае несъчетаемото и така запалва у читателя разни нови смисли и форми.

Приложение № 1: АНАХРОНИЗМИ

(Автор **Владимир Борисов**) Препрочтах старата, написана през 1963-та пиеса на Станислав Лем „Пътешествието на професор Тарантога“ и забелязах явно несъответствие.

Главният герой на творбата, сиреч Тарантога, създава апарат за мигновено преместване в пространството – странствовател или peregrinator в различните преводи – и поканва за асистент един млад човек, който да присъства при епохалните проби на това откритие. Задължението на този асистент е: „Да записва всичко онуй, което се случва, и по-точно разговорите с другопланетните същества. Ето хартия и молив.“ Когато младият човек се оплаква, че няма да разбере нищо от езика на извънземните, професорът го успокоява: „Ще разберете, ще разберете. Ей тоя апарат (*показва приспособлението под масата*) е нашият преводач – специален електронен мозък.“

Всъщност мен ме удиви въпиещото несъответствие: премествания на гигантски разстояния в пространството, електронен мозък преводач и въпреки това архаичен начин за фиксация на събитията – помощникът трябва да записва всичко с молив върху хартия.

Аз не бих рискувал да обвиня Лем, че не му е достигнала фантазия да употреби някакви по-прогресивни средства: фотоапарат, магнетофон, кинокамера... В разказа си „Човекът от Хирошима“ (създаден още през 1947-а) той описва как в Лондон наблюдават атомния взрив над Хирошима с помощта на телевизионен предавател, и то в цвят. Не съм сигурен, че в реалността нещо подобно е било възможно по онова време.

И все пак защо професор Тарантога не се възползва от по-надеждно „оръдие“, а не от асистент с моливче в ръката? (Въпросното моливче изглежда особено нелепо днес, когато почти всеки мобифон може да за-

фиксира много по-качествено случващото се.)

Но, първо, разбира се, че Лем тук навярно сблъсква фантастичната техника с допотопния молив, за да поддържа хумористичната страна на повествованието си. А пък, второ, напълно е възможно, че тогава – в началото на 60-те – индивидуалната употреба на сериозни средства за запис на информация да се е струвала на пан Лем невероятна. Едно е правителствата на могъщи държави (САЩ и Великобритания), които използват телевизионен предавател за проследяването на ново мощно оръжие... и съвсем друго, щом някакъв полубезумен учен изобретател провежда налудничави експерименти у дома.

Най-забавното е, че при първия прочит на пиесата всичко това не ми се набиваше на очи. Защото през 60-те години на миналия век аз даже и не подозирах, че още по мое време всеки ще може да прави цветен видеозапис...

Приложение № 2: СОЛАРИЗМИ

(Автор Александър Карпанчев) А защо и аз да не се възползвам от един собствен бонус – да отговоря на въпроса дали „Соларис“ е велика книга, или напротив? Още в началото искам да подчертая: не държа особено да убеждавам другите хора във величието на този полски роман. Но наистина го смятам за шедьовър (нека употребя тук тоя приблизителен синоним), понеже в неговите страници има, дишат, пулсират отривисто:

* огромна космическа загадка, която поставя пред човечеството Негова разумна уникалност Океанът. На едно място Станислав Лем пише, че „самото съществуване на мислещия колос никога вече няма да даде мира на хората“;

* приказна поема за сладкото и за горчивото в човешката любов;

* психология и философия на ента степен, дълбоки и многосетивни, които избликват по страниците под най-различни форми;

* действително ярка и свръхфантастична пейзажистика, чиито прояви... а, да, точно за тях бих желал да кажа две-три по-подробни думи.

Макар и наблюдаван предимно от станцията, Соларис е представен с твърде релефна автентичност, с великолепно-щедро въображение и в разнообразни като звезден атлас ракурси. Ето, отначало в прозорчето се разискря с живачен блясък развълнуваният чак до задимения хоризонт Океан. После долу безшумно преминават възчерни хълмове от вълни. Понякога грамадните им хребети се

издигат и падат така бавно, като че ли океанският простор се втвърдява пред очите ни; понякога парцали слизеста пяна с кървав цвят се събират в дълбоките впадини между вълните или от тях сякаш се стича пурпурночервено масло.

Да, и над всичко тази ритмична, тъй омагьосваща смяна на двете слънца, синьото и аленото, в съзвездието Водолей!

Вижте, синият ден вече свършва. През дебелиите стъкла лумва ослепителен блясък и вратата на лабораторията – голяма плоча от грапаво стъкло – се разжарва досущ като отвор на пещ. Ала се случва и друго: никаква зора, никаква мекота при разсъмването. Хоризонтът е обхванат от електричносиньо зарево и светлината удря всяка срещнатата плоскост, сякаш иска да освободи, да разшири тясното помещение. И скоро тъмнината ще ни гледа иззад прозореца: безформена, огромна, сляпа, без граници и без нито една звезда в нея.

Ами онези океански образувания, които ни поразяват със своята загадъчност, размери, изобретателност на опиянен от силата си млад бог – гений дори сред божествата! Тия „дървообразни хълмове“, „дългуни“, „гъбница“, тези „мимоиди“ или пък „симетриади“... чийто каталог на формите обхваща около триста отделни названия.

Някъде към края на романа се появява и следният магнетичен пейзаж: „Необичайно хубав залез изпълваше високите прозорци на горния коридор. Това не беше обикновената мрачна, размазана червенина, а всички оттенъци на светлисто примъглената, сякаш посипана с най-ситно сребро розовина. Тежкия, неподвижно настръхнал черник на безкрайната океанска равнина, като в отговор на това топло сияние, искреше с мек жълто-виолетов отблясък.“

Да, Океанът, който е способен да извършва органически синтез от най-висш тип, непознат за нас... За финал мога да добавя, че този роман на пан Лем – излян сякаш на един концентриран дъх в само има-няма 200 страници! – е твърде благодатен за препрочитане. Защото бива ли някоя фантастика да ти е горещо, сакраментално любима и през годините да не посягаш да я препрочиташ?!

Сега, в унисон с мисълта за тая книга, се подсещам за двама велики французи – Антоан дьо Сент-Екзюпери и Жак-Ив Кусто, изпълнили с огромния си ръст един и същи век. Понеже Соларис явно е станал част от моя личен житейски опит, аз периодично се връщам към неговия свят и много (много!) бих искал, като някакъв скромнен следовник на pilota Сент-Екзюпери, да изследвам Океана, да летя и летя над тайнствените му ширини с някой малък аеромобил. А, и също така: да се гмуркам и да пътувам с миниподводница под вълните му, в самите му плазмени дълбини – като упорит ученик и на капитан Кусто...

Владимир Полянов

СПОМЕН ЗА СВЕТОСЛАВ МИНКОВ

От есента на двадесета и през двадесет и първа година аз съм студент в следвоенна Австрия. Зад себе си в София бях оставил спомена за няколко разказа, печатани в списание „Сила“ и „Художествена седмица“, както и някаква импресия в сборника „Водолей“, който група млади поети бяха посветили на народния поет Иван Вазов по случай юбилея му. След два семестъра в историко-филологическия факултет, изкарани в София, записах медицина в университета на малкия провинциален Грац, а сетне се прехвърлих да уча философия в университета във Виена. Но още преди да завърша едната или другата наука, трябваше да се върна през лятото на последната година у дома.

Владимир Полянов

Тъкмо сега, на една екскурзия из Витоша, се запознах със Светослав Минков. Той ходеше с някаква компания момчета и момичета. Аз – с друга. Кой знае как – навярно покрай нечий познат, – двете групи се събрахме и тръгнахме заедно. Между новопознатите Минков привлече веднага вниманието ми. Беше мълчалив младеж, наскоро завършил гимназия, слаб, висок, жълтомургав. На полупрегърбения му дълъг нос святкаха стъклата на очила, отдето учудено гледаха продълговати китайски очи, а над тях извиваха дъгата си в остра чупка дълги, сякаш изписани вежди. Той крачеше с широк разкрач и стъпалата му излитаха напред, сякаш маршируваше или усърдно броеше разстоянието. За разлика от други мълчаливи скучни хора неговото мълчание не тежеше, а интригуваше, говореше, караше те да очакваш, че ей сега ще стане нещо, в центъра на което ще действа той. Това впечатление се подсилваше особено от тайната, която ми пошепнаха: за мълчаливия, със своя оригинална красота младеж наскоро се е самоубило влюбено момиче. Самоубийство от любов! За епохата не беше рядкост! Все още отчаяното решение на популярния тогава Вертер на Гьоте влияеше на много млади сантиментални хора! Но още неприел чудатия, мълчалив Минков в демоничния ореол на обладател на пагубните сили, които поразяват чувствителните сърца, изведнъж видях лицето му, заблестяло в ярка усмивка, при която всичко по лицето му – очи, уста, зъби, дори ушите му – вземаше участие. Той беше казал нещо. Заедно с него се смееха и младежите наоколо. Но докато те все още се заливаха от смях, бързата усмивка по неговото лице беше изчезнала, той отново продължаваше да крачи с маската на съсредоточен в себе си мълчаливец.

Мълчание, което интригуваше, караше те да очакваш, както и внезапно

проявено остроумие, чувство за остър хумор – това бяха двете неща, които ми разкриваха Минков като интересна личност, будна за всичко, което става наоколо, и реагираща с един жив ум. Тези му качества ме привлякоха към него още преди да му заговоря. А когато заговорихме – свързахме се в неразривно приятелство за повече от петнадесет години. Защото и той, като мене, беше започнал своите литературни опити. Скоро бях осведомен за това. В този начален период на неговата литературна дейност печаташе под различни псевдоними в хумористичните списания и със своето име в списание „Сила“. Тъкмо в това списание непосредствено след запознаването ни той отпечата малка импресия с посвещение на мое име. Но не само общите ни литературни влечения и лични чувства ни свързаха, а преди всичко общите ни най-необичайни разбираня как и какво трябва да пише писателят.

Казвам необичайни и ще обясня защо. През тия години българският разказ беше преситен от темите из селския живот и народен бит. Автори като Страшимиров, Стаматов, Добри Немиров, Димитър Шишманов и др. излизаха от тоя кръг тематично, но не и с нещо ново, както ни се струваше, в стила на разказването и в духа на изграждането на разказа. Увлекателни явления за нас, младите, бяха Николай Райнов, Георги Райчев, Чавдар Мутафов, които майсторски свързваха темата с един по-нов, по-задълбочен и експресивен начин на разказване. Критиката обаче ревностно даваше като примери на съвършенство старите майстори на селския разказ – следовници на Вазов, Влайков и други, – смяташе, че именно те носят повече национален характер на нашата литература, и с редки изключения критикуваше майсторите на новия разказ въпреки техния безспорен успех пред читателите. Да се излезе извън изискванията на критиката, беше направо дързост, особено за млади начеващи автори.

И все пак както аз, тъй и Минков, без да смятаме, че можем да се защитим и че именно ние ще разрешим някакъв въпрос в нашата литература, имахме своите предпочитания, влечения, вътрешни усети и ги предявявахме във всичко, което пишехме, разбира се, всеки за себе си, без да сме се споразумявали и без да сме помисляли, че изявяваме обща естетическа или идеологическа позиция. Не става дума за подвиг, а за един естествен процес на развитие, който имаше своя паралел в живописата (в лицето на новите художници като Сирак Скитник, Бенчо Обрешков, Пенчо Георгиев, Иван Милев, Васил Стоилов, Иван Ненов и др.), в музиката (в творчеството на Панчо Владигеров, Любомир Пипков, Димитър Ненов, Несторов и др.), както и в поезията. Предпочитания имаха и някои от издателите. Поне на нас ни провървя, защото скоро намерихме почитател издател, чието име за съжаление съм забравил. Това беше собственикът на книгоиздателство „Аргус“, млад човек, наследил някакви пари от родителите си и решил да стане издател. Намери го Минков. Той измисли и името на новооснованото издателство. Младият писател умееше да увлича не само себе си в различни начинания. Без да се колебае, новият издател нае един магазин на ъгъла

на „Цар Самуил“ и „Алабинска“ за своето предприятие и издаде първите наши сборници – моята „Смърт“ (1922 г.) и Минковия „Синята хризантема“ (1922 г.), малки книжки с по три разказа, с корици от художника Иван Милев, наш приятел. Издателят отпечата още някои книги, преводи от немски, и фалира.

Ние обаче хвърчахме. Разказите ни безспорно бяха някаква новост и се харесаха, имената ни бързо се вредиха между няколкото имена на надеждни млади литератори. За времето това ставаше наистина лесно и бързо. Писателството съвсем не беше доходна професия, изискваше жертви и лишения и малцина се хващаха – само ония, които неударжимо трябваше да се заловят за нея, а те не бяха многобройни, та да им загубиш следата. От друга страна, професията беше много почитана и всяка писателска проява следена. Появяването на някое ново име в литературно списание, още повече излизането на книга от нов автор, ставаше скоро събитие, което занимаваше живо разните творчески групи, а покрай тях и цялата младеж. Тя беше твърде духовно заета и живееше с литературата. Двете книги на фалиралото издателство „Аргус“ ярко изпъкнаха с особеното, което предлагаха като теми и стил. Критиката се помъчи да квалифицира авторите и ги обяви за „диаболоци“ с обяснението, че са изникнали под влияние на съответните автори в немската литература. Едно необосновано твърдение. По това време Минков, както и аз твърде слабо познавахме немската литература, за да може да се говори за влияние. Но ние не се разсърдихме, а когато повече се осведомихме що за диаболоци съществуват по света – за Хофман, за Едгар По, Густав Майринк, Ханс Хайнц Еверс, Казимир Едшмид, Барбей Д’Орвие и др., – замислихме издаването на една библиотека под названието „Галерия на фантастите“, в която проектирахме освен собствените си произведения да печатаме и сродните нам чуждестранни автори, някои от които тепърва щяхме да търсим и превеждаме.

От това начинание, в което възторжено се впрегна и младият по това време издател Филип Чипев, не излезе нищо освен един многообещаващ афиш – покана за записване на абонати*. Но Минков вече усърдно пишеше своите нови разкази, а аз подготвих големия си разказ „Мрежата на дъжда“.

През този период на дружба със Светослав Минков или, както го наричахме, Гарвана, от лятото на 1921 до есента на 1922 година двамата се проявихме и като конспиратори, разбира се, без да сме имали някаква определена идеологическа позиция, както и без да знаем, че вършим нещо опасно, нито пък да сме имали желание, макар да не бяхме съвсем кротки почитатели на съществуващия обществен порядък, дружахме с анархисти и каменисти и немалко се вълнувахме от техния бунтовен огън. Случаят, за който искам

* Всъщност от тази (първа в света!) библиотечна поредица за фантастика излизат две книги: „Разкази“ от Емил Верхарн и „Из дневника на едно портокалено дърво“ от Ханс Хайнц Еверс. Годината е 1925. – *Б. ред.*

да разкажа, се предава различно в спомените на някои съвременници, дори сам Минков се е полъгал да го обясни след 9. IX. на писателя Георги Караславов като нещо съвсем сериозно. Истината обаче е друга или Минков навремето си много ловко ме е заблуждавал. Ще разкажа какво ми дава основание да твърдя това.

Светослав Минков произхождаше от средно имотно офицерско семейство, което след многогодишни странствания по различни гарнизони из провинцията (Минков е роден в Радомир) се бе настанило в партера на една многоетажна къща на улица „Цар Самуил“, между „Солунска“ и „Денкоглу“. По времето на нашето запознаване баща му – полковник – беше починал, сестра му, женена за писателя Ст. Л. Костов, живееше другаде. В къщата на „Цар Самуил“ младият писател беше останал само със своята майка, баба си и по-големия си брат Иван, уволнен офицер от пионерните войски, който досущ приличаше на Славчо – мълчалив, вгълбен в себе си, – може би малко по-красив и строен. Често го виждах при отворената врата на неговата стая да свири на цигулка, без да ни обръща внимание и да търси повод да ни заговори. От него лъхаха доброта и привлекателност. Колкото пъти го зървах, струваше ми се, че, съдържан, заключен в себе си, той таи някаква мъка. Лесно можеше да се предположи за какво страда. След поражението ни в Европейската война много други млади и стари офицери също бяха по-

Херлуф Бидструп – илюстрация към „Това се случува в Лампадефория“

страдали. Не един от тях се потискаше в огорчение и мъка не толкова поради разгрома ни, а че бяха разкрили доста истини за нашия обществен живот и преди всичко негодността на ония, които управляваха и продължаваха да управляват. Пред тая истина някои страдаха, носеха огорчението си, заключваха се в себе си. У други страданието и огорчението прерастваха в гняв и жаждата да се борят за промяна, за нов порядък. Беше взел своето решение и запасният майор Иван Минков. Не си спомням дали през тия дни, или по-късно, нито по какъв начин узнах, че той като майор Агънски – съветник към щаба на Септемврийското въстание – и други уволнени офицери е станал комунист. Само ние със Славчо, макар да не бяхме съвсем кротки почитатели на съществуващия порядък, нехаехме. Нехаехме – това значи, че не виждахме друг път за обществено участие освен литературата, и то именно нашата литература, която ни се струваше твърде „сложна“ и „дълбока“, за да се занимава с всекидневнието на хората.

По пътя на общественото недоволство и борба Земеделският съюз взе властта след войната и от 1919 година вече управляваше страната начело с едно правителство на Александър Стамболийски. Като представител на управляващата партия поетът Трифон Кунев един ден ни повика със Славчо и се помъчи да спечели сътрудничеството ни за проектирания от него литературен вестник „Синият понеделник“. Ние толкова се увлякохме от предложението, колкото имахме желание да ставаме и конспиратори. И все пак, ако не пожелахме да сътрудним на „Синият понеделник“, в края на краищата конспиратори станахме, разбира се, както казах, без да съзнаваме това. Ето как се случи.

Един ден, не помня само дали преди излизането на кашите книги, или след това, Славчо ухилен размаха столова банкнота пред очите ми. Узнах, че брат му Иван му дал тия пари и още пари за пътни разноски, за да отиде във Варна и предаде някаква бележка на съдържателя на бозаджийница на главната улица. Възможността да видим Варна през хубавите летни дни, да изгуляем стоте лева, както си знаем, съблазни и мене. Големите писатели като всички техни европейски събратя обичаха да пият бенедиктин или някакъв друг ликьор, но непременно като предварително го запалваха. Славчо беше станал истински майстор на това, а аз предано го следвах. Може ли „диаболоци“ да не вършат „диаболни“ работи, пък ако ще в най-скромен размер при студентските си възможности! А сега изведнъж можехме да разполагаме с цели сто лева!

Поръчката, дадена от брата на Славчо, беше твърде необичайна и подозрително скъпо платена. Въпреки това тя не събуди никакво подозрение. Дори вероятността Иван Минков наистина да е комунист не можеше да ни накара да помислим кой знае какво. Дали защото ние бяхме твърде лековерни, или защото нямаше още кой знае какви случаи на конспиративни прояви въпреки разгорещената политическа поляризация – не помня. Заминахме за Варна. Пътувахме през нощта. Щом пристигнахме, тръгнахме по главната улица пъ-

тъм от гарата и намерихме бозаджийницата – точно срещу днешната спестовна каса. Славчо попита за съдържателя. Съдържател като съдържател – човек явно един от ония македонски бежанци, прогонени след войната от родното си огнище, които възстановяваха живота си в намереното убежище, – средна възраст, немного висок, с космати ръце, сипкав глас, с престилка и засмени добродушни очи. Взе човекът бележката, усмихна се, попита ще прием ли по една боза и толкова. Не помня погледна ли, или дали прочете листчето.

Ние със Славчо побързахме да се измъкнем и отидем да се настаним в хотел. Как завърши тази история, ще узнаете накрая. Трябваше да минат две и повече години, за да разберем ние самите в какво дело се бяхме неволно заплели.

През тия години – есента и зимата на двадесет и втора, както и цялата хиляда деветстотин двадесет и трета година до пролетта на двадесет и четвърта – ние със Славчо сме студенти в Мюнхен.

Славчо замина пръв. Аз се бях разболял и можах да тръгна едва след месец. Първите дни в чуждия град, докато си намеря жилище, прекарах в Славчовата квартира. Той ме и запозна със стария весел Мюнхен. Весел – такава беше славата от години на този град на изкуствата, карнавалните празници и бирата! Всъщност времената съвсем не бяха весели за немците непосредствено след загубената война, обеднели, с пари, които всеки ден губеха своята стойност. За един месец младият Минков беше разучил всички ъгли на града и всички тънкости на живота в него. А наред с беднотията и затрудненията за немците, техните смръщени лица и сърдити приказки зад гърба на всеки чужденец в града какво ли нямаше, което ние с тежката валута, каквато представляваха нашите левчета, да не можехме да ползваме! Не зная откъде идеше това у Минков, на той имаше непреодолима страст към изящните предмети, към фините напитки, към блестящите вратовръзки и табакери, към скъпите елегантни костюми, редки цигарета – въобще към всичко, което би будило удивление и възхита. В бюфета в стаята му пъстрееха няколко десетки бутилки с най-непознати етикети на скъпи питиета, в гардероба му вече висяха някои нови дрехи, лъскаха разни обувца. Попаднали бяхме в Мюнхен във време, през което жадният за покупки Минков можеше всичко да купи. Всеки наш лев ни правеше милионери!

След записване в университета и двамата дълго не се осведомихме как и кога се провеждат лекциите, но познавахме вече вкуса на шведския пунш, който пиехме със сламка в „Стефани“, прочутото артистично кафене, седнали недалече от масата с мраморния плот, дето някога са седели Ибсен, Стриндберг, Арцибашев, Пшибишевски. Обстоятелството вълнуваше, действаше на самочувствието ни! Познавахме също вечерната програма в кабаре „Бонбониера“, както и на кафе „Симплицисимус“ – царството на съвременните немски художници и артисти. Разбира се, всичко това, докато свършиха парите ни за първия месец и започнахме да очакваме банковия чек с левчетата за новия месец или нетърпеливи заедно с други закъсали студенти, каквито

ги имаше от всички страни на света, ринехме в нощните часове снега на стихналите мюнхенски улици за няколко жалки марки, за да не изпуснем поетия ритъм на живота. Имаше и такива случаи! Но те бързо се забравяха, сякаш не са били. Защото, както казах, всеки получен лев от България ни правеше милионери при лудешкото и всекичасово падане на германската марка.

Удобството да бъдеш милионер наред с всички предимства разкрива преди всичко характера на човека. Едни проявяваха черти на алчни борсаджии, изоставиха всичко и се поддадоха на спекулации и печалби, като провираха левчетата между разните валути и се запасяваха с долари. Други просто трупаха германските марки, за да разберат на другия ден, че те не са нищо повече от шепя хартия. Трети купуваха златни предмети, къщи, вили. Минков прояви най-блестящия характер на милионер – той се наслаждаваше, задоволяваше всичките си хрумвания, изненадваше близките си с галантни подаръци и продължаваше да пълни гардероба и бюфета си с бутилки и предмети. И понеже за всичко това не стигаха дори милионите, с които разполагахме, а вече не му се ринеше снега из мюнхенските улици, започна да прави борчове. И тука пак имаше първенство. Свикнал на милиони, той продължаваше и в тая област да борави с милиони.

Тези дни, към края на двадесет и трета година, свършиха с въвеждане на златната марка. Те явно бяха прахоснически, но и щедри. В кафенета, в библиотеки, в галерии, при срещи и познанства пред нас се откриваха замайващата картина на немската нова литература, живопис, лирика – както и ценностите на една вековна култура. Минков знаеше немски още от австроунгарското военно училище, в което се бе учил за кратко време. Аз бях вече за втори път в съприкосновение с езика след прекараното време в Грац и Виена. Около нас живееха (и ние дружахме с тях) не по-малко интересни българи художници – Щъркелов, Кирил Цонев, Дечко Узунов, Иван Пенков, – поети като Николай Лилиев, писатели като Чавдар Мутафов и Фани Попова, учени като Никола Михов, общественици като Симеон Радев, Григор Василев – от всекиго можеше да се научи нещо. Скоро компанията – тя се събираше почти всяка вечер в „Стефани“ – се увеличи с немски приятели,

*Херлуф Бидструп – илюстрация към
„Къщата при последния фенер“*

като по-късно станалия преводач на българска литература Теодор Бланк и др. От Мюнхен аз пратих на списание „Златорог“ вече завършения нов голям разказ „Мрежата на дъжда“. Може би най-високият момент от моята „диаболична“ литература. За развитието на Минков съществена беше срещата му тука с произведенията на немските писатели, които той чувстваше сродни с неговите търсения и за които досега беше само слушал – Густав Майринк, Ханс Хайнц Еверс, Е. Т. А. Хофман и др. Една прекрасна книга – „Пчелата Мая и нейните приключения“ от Валдемар Бонзелс, – макар и не в кръга на литературните ни интереси, решихме с Минков веднага да преведем, за да спечелим някоя пара. Детската литература у нас вече особено вървеше. Но скоро забравихме намерението си, за да го осъществя аз сам под редакцията на Дора Габе по-късно, когато се завърнахме в София.

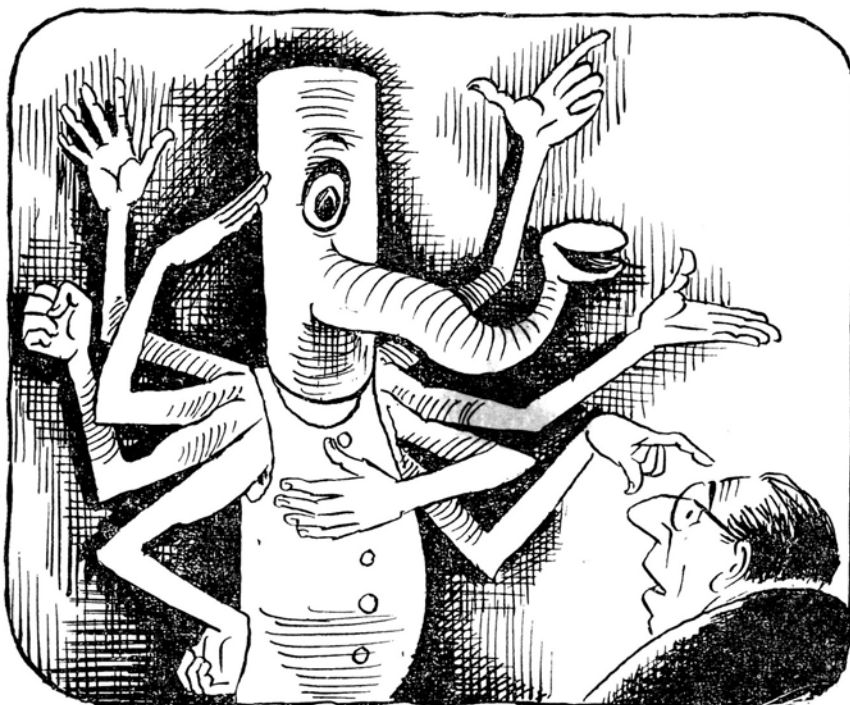
През времето, прекарано в Мюнхен, у Минков се появи първата нотка на огорчение, която внесе известно отчуждение помежду ни. Изведнъж се оказа, че той единствен от по-младите хора в компанията ни няма момиче. Чудех се как да спася положението. А той явно страдеше и се озлобяваше при всеки случай, когато го изоставяхме заради някоя среща или уговорено пътуване. Интересен човек, млад талантлив писател, майстор да харчи пари, за Минков не беше трудно да се справи сам с положението. Но при всичкия блясък в неговото държане, изглежда, той беше срамежлив, стеснителен тъкмо когато трябваше да разчита на тези си качества, или може би прекалено се занимаваше със себе си, за да подходи по необходимия начин към друг – не зная, за мене това остана неясно. Едно мога да кажа положително: Минков нямаше в своята младост толкова много любовни радости, колкото той заслужаваше и можеше да вземе. Така стигаме до една коледна вечер. Навън е наваляло сняг. Камбани бият в града. Чуват се черковни песни. Не на един прозорец блестят свещите на обкичена елха. В определен час през тая Бъдни вечер всички немци са си у дома. А ние – компанията българи – в нашия ресторант „Изабелахоф“ при Мици. След малко всички двойки ще изхвърчат в зимната нощ. Само да изядем каквото ни предлагат добрият наш домакин и неговата весела дъщеря Мици. Минков знае това. Яденето вече привършва. Мици сервира по един коледен пунш. Минков седи наведен пред своята чаша и вместо да запали пиетието – ще запали косите си, виснали над чашата. Не може да му се проговори. Нищо не казва. Но явно, че е опасно да му се проговори. Огорчението лесно може да избие в озлобление.

Едно хубаво момиче седи недалече на масата без кавалер. Тя е наша обща позната. Когато всички двойки тръгнаха, тя ще трябва да излезе сама по заснежената улица или да остане при Минков. Аз решавам да помогна на двамата. И почва една игра, потайна за тях, макар те да са главните действащи лица. Улесняват ме доста от присъстващите. На момичето казваме, че Минков съвсем не е безразличен към нея. А на нашия приятел издаваме тайната, че момичето мисли само за него. Играта сполучва. Минков престава да драска кибрита. А момичето се зарадва, когато уж случайно

трябваше да седне до него.

Оттука нататък как са се развили работите – те си знаят, но от тази коледна нощ започна любовният роман, който завърши две-три години по-късно с брака на младата двойка. А аз с моето момиче, вече моя жена, станяхме кумовете и кръстници на тяхната дъщеричка.

Преди да стигнем до тоя хубав ден, преживяхме още няколко месеца в Мюнхен. С въвеждане на златната марка нашите левчета станаха съвсем незначителни. Виждахме вече края. Едва сега се разтичахме да разберем какво става със записаните семестри, ще се извинят ли пропуските и отсъствията. Немците се отзоваваха щедро и отзивчиво на всичко. Но беше вече твърде късно да станем усърдни студенти, да тръгнем по студентски мензи и пр. Пък парите, които получавахме, не стигаха и за това, а задълженията към добрата фрау Келхамер, в чийто пансион бяхме се приютили, растяха. Един по един започнахме да стягаме куфарите си и да отлитаме от стария съблазнителен Мюнхен. Вече в София, през 1924 г., с Минков започнахме да издаваме една библиотека, кой знае защо наречена „Хвърчаща библиотека“ – може би защото се печаташе във формата на тетрадки и с остатъците от каквото се случи по машините печатарско мастило. В тази библиотека излезе сборник мои разкази под заглавие „Комедия на куклите“ с червено мастило. Това не пречеше – много подходеше на разказите, необичайни

Херлуф Бидструп – илюстрация към „Една възможна утопия“

като мастилото. Особено значение доби библиотеката, когато в нея излязоха и първите стихове на не по-малко модерния у нас по това време начинаещ поет Николай Марангозов. Не помня дали те бяха печатани в червено или виолетово мастило, но бяха съвсем невероятни по строеж, съдържание и с неочакваното заглавие „Нула, хулигански елегии“. Тези стихове са познати на малцина като песни на по-късно оформилия се талантлив поет Марангозов, понеже излязоха с неговия псевдоним Н. Янтар.

През същата тази 24-та година Минков не отпечата новите си разкази в издаваната от нас библиотека. Предполагам, защото тя не отговаряше на неговите наистина големи изисквания по отношение оформлението на книгата, а книжките на „Хвърчаща библиотека“ бяха съвсем бедна работа. Печаташе ги безплатно един познат печатар. За всеки случай книгата на Минков „Часовник“, гротески, излезе с корица от художника Дечко Узунов, много красиво оформена в печатница „Витоша“. Тази книга Минков ми подари с надпис: „На Поляна от Гарвана, 6.X.1924 г.“ В архива ми са запазени много негови книги от 1922 година до 1941 година. За последен път той си беше послужил със своя прякор Гарвана. Отде идеше той прякор, не мога да кажа положително. Мнозина по това време декламираха известната поема на Едгар По с това заглавие. Минков, като всички млади литератори, четеше и обичаше Едгар По, сам той пишеше стихове, но никога не съм го чул да декламира. Той носеше прякора още от своите ученически години. В гимназиите винаги се намираха остроумници, които имаха усет кому какъв прякор да залепят, изхождайки, разбира се, от някоя случка или качество на своята жертва.

С разказаното дотука свършват странстванията, кипежите, лудориите и напипването на пътя. През новата 1925 година става най-страшното в живота на Минков. Ще разкажа за това. Предварително искам да обясня нещо. Моята литература, както и Минковата, макар и вълнуваща и интересна за читателите, от известна част от критиката се утвърждаваше, от друга не беше безусловно благословена. „Младите писатели имат разказвателен дар“, имат това, имат онова, но, с една дума, пишат „въобще“, искат повече да ни учудват и смят, отколкото да ни кажат нещо, което може да послужи за живота ни. Критикът Георги Цанев по повод „Комедия на куклите“ в една своя бележка в литературния вестник „Развигор“ под заглавие „Комедии“ беше съвсем ясен за творчеството на двама ни: кому служи тази литература на ужаси, странности и фантазии – питаше той. Отговорът, който имаше предвид, се подразбираше.

Някои критици, като Д. Б. Митов, намираха, че в моите разкази има някакъв ясен смисъл и целенасоченост. Ала той решително отказваше да печата в своя „Литературен глас“ разказите на Минков, които аз му носех с настойчива молба да ги прегледа по-внимателно. Защото сега пак аз страдах. Беше се появила нова опасност за нашето приятелство със Славчо. Той гледаше ревниво на моите успехи и едва ли не смяташе, че аз съм някакъв егоист, който зад гърба му си урежда работите и не ще да

знае за него. За да го успокоя веднъж, уж на смях, аз му написах някъде – мисля, на една снимка, – че към четиридесетата година той ще узрее за своите най-големи успехи. Предвиденият срок беше твърде дълъг, но предсказанието излезе пророческо. Чувах, че Минков дълго време пазел тази снимка с надписа и когато горе-долу в предвидения от мене срок той наистина бе стигнал до най-високо признание, показвал снимката и тълкувал радостно надписа.

Минков още в ония години беше прекрасен стилист, собствател на нашия език и с въображение и чувство за постройката на разказа. Не беше никак трудно да се пророчества за неговото бъдеще, като имах предвид и неговата начетеност и богатство от знания. Но по времето, когато имаше нужда от окуражаване, той при всичките си качества на талантлив автор не виждаше в името на какво и защо създава своите разкази – твърде много го увеличаше желанието преди всичко да ни учуди и слиса със сюжета, със странностите на описвания герой и пр. Още не оценяваше онова другото, което трябва да съдържа всяко произведение на изкуството, за да бъде то обществено значимо. За мене беше ясно, че щом улови това нещо в името на една своя позиция спрямо живота, той ще направи голямата крачка.

По пътя на тази решителна крачка именно трябваше да преживее ужасите, за които споменах. По това време Минков, останал само с майка си и своя брат, навярно притеснени материално, живееха на улица „Денкоглу“ у вуйчо си доктор Бенчев, един добродушен и доста заможен човек. Къщата беше разрушена през време на по-късните бомбардировки и сега на нейно място е уредено лятно кино. Животът в тая къща, в който винаги вземаха участие вуйчото и вуйната, протичаше дълго време в радостни събирания и по нищо не личеше нито материално притеснение, нито някакво друго смущение. Само братът Иван винаги отсъстваше. При едно мое пътуване през Виена бях се срещал с него там. Предполагах, като не го виждах, че е още в австрийската столица. За всеки случай не помня да е ставало дума за него. И изведнъж този човек завладя вниманието на всички ни. На 16 април катедралата на София полетя в облаците. Поставената адска машина изби и рани доста хора, събрани начело с министри и видни общественици на погребението на един генерал, убит няколко дни преди това. Скоро се узна, че адската бомба е свързана със замислена акция за сваляне на проф. Цанковото правителство, твърде много окървавено с потушаване на Септемврийското въстание през 1923 година и със системното преследване на дейците на комунистическата и земеделската партия, самò дошло на власт чрез военен преврат срещу управлението на последната партия. Наред с това, разбра се, че един от главните организатори на атентата е Иван Минков, който преди залавянето му се самоуби. Описвайки сведения за личността на загиналия, вестниците осведомяваха, че той бил не само член на комунистическата партия, а и от военния център на тази партия.

Още в тоя миг аз помислих за мисията на Славчо до Варна преди три

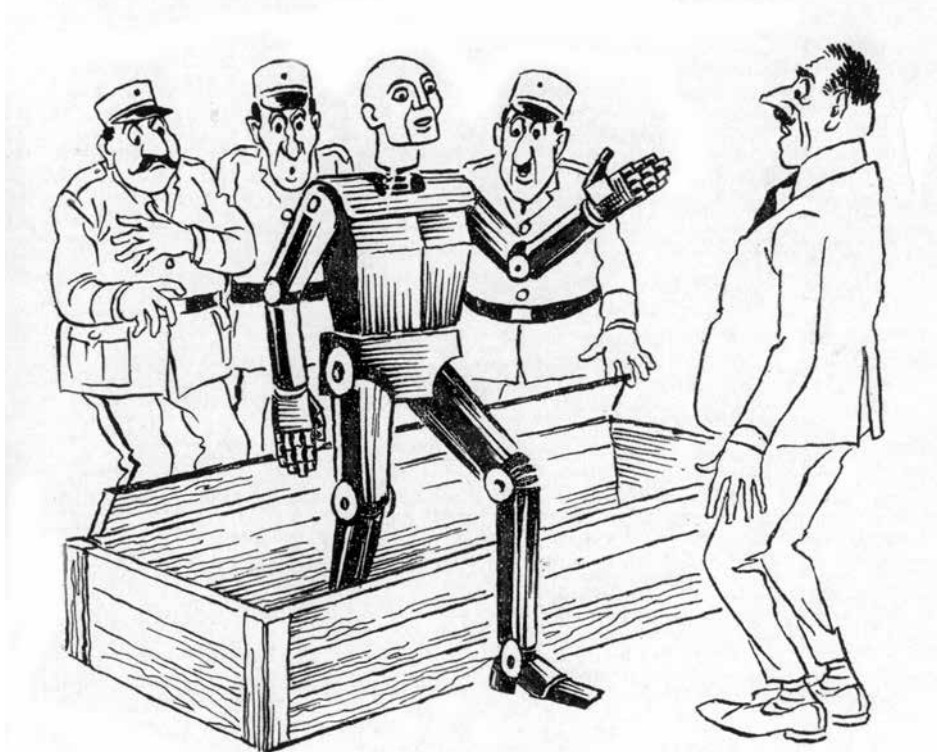
години. Несъмнено това, което на нас тогава се струваше добродушие и излишно разточителство, за да се поразходим до приморския град, е криело брънчици от потайните ходове на офицера комунист и Славчо, а покрай него и аз наистина сме изиграли опасната роля на куриери за кой знае какви замисли. Но работата не свърши само с това вълнуващо откритие. Атенатът, съвършено чужд на методите и средствата за борба на комунистическата партия, отречен от нея като нейно дело, даде повод на правителството, и без това вражески настроено срещу свободолюбивите пориви в народа, да започне още по-ожесточени преследвания на земеделци и комунисти и всичко будно и напредничаво. Дирекция на полицията, затвори, училища, обърнати на затвори, бяха препълнени със заловени хора. Още на следния ден от атентата откъмнаха в Дирекцията на полицията и Славчо.

Нямаше по-страшно от това. Писано е доста за ужасите, ставали в многоетажната сграда при Львовия мост, за пещите, в които са горели живи хора, за черните камионетки, отвозващи на разстрел без присъда. В една стая на обречените Светослав Минков прекарва около десетина-петнадесет дни, всеки миг заплашен да бъде поведен на смърт. За полицаите той, като брат на Иван Минков, както и всички роднини – майка, вуйчо, сестра – бяха най-тежко обвинените. Беше арестуван дори писателят Ст. Л. Костов, виновен, че е зет на семейството. Излишно е да разказвам за всичко, което приятели на Славчо направиха, за да го спасят. Важното е, че както неговите близки, тъй и той беше спасен, а след още петнадесет-двадесет дни интерниране в Радомир се прибра вкъщи.

Привидно в него не се забелязваше никаква промяна, сякаш преживяванията не бяха му се отразили. Той дори не говореше за тях. Изплашен ли беше, или имаше нещо друго, но нито веднъж не чух да разказва каквато и да е подробност от пребиваването си в килията на обречените в Дирекцията на полицията. Бях обзет от разочарование. Аз очаквах, че сега Минков ще стане стихия от гняв и огън. Той мълчеше. По нищо не пролича, че у него живее нещо ново, и в излязлата през 1927 година книга „Огнена птица“ – четири разказа с корица от Ив. Пенков. На гърба на тази книга се споменава, че Светослав Минков е член на литературния кръг „Стрелец“, чийто вожд проф. К. Гълъбов, както и другите членове на кръга – младите поети Ат. Далчев и Дим. Пантелеев, – макар и много талантиливи и в известно отношение новатори, не се отличаваха с никакви идеологически изисквания, които да ги разделят рязко от останалите млади литератори. Защо Минков се беше присъединил към този кръг – не зная, пък и той нищо не бе ми казал. Предполагам, за да се измъкне от усамотението, да има някого зад гърба си. А проф. Гълъбов беше горещ полемист – човек можеше да се осланя на неговата защита. Присъединяването на Минков към един кръг, в който аз не влизах, не бе внесло нищо лошо в отношенията ни. През 1929 година излезе нова негова книга – „Игра на сенките“, издание на Т. Ф. Чипев. Тази книга той ми подари с надпис „На Милка и

Гриша за Новата година“. Тоя надпис говори за още съвсем интимния тон помежду ни. Но недоволството у мене растеше. Започнах да се съмнявам в чувствителността на Минков. Между това, след повестта „Детето“, с която минах в по-реалистичния разказ, беше излязъл моят пръв роман „Слънцето угаснало“ (1928 г.), издание „Хемус“, който аз смятах заедно с по-голямата част от критиката, че е един обвинителен документ за страшната българска действителност в периода от 1923 до 1927 година, когато бяха забравени човекът и човеколюбието и царяха престъпността и политическото пристрастие. Светослав Минков търсеше отдушник на всичко, което беше заживяло у него, в сатирата и подигравката, завоалирани във фантазията на някогашния „диаболок“. Смятах, че това още не е достатъчно, твърде бледо в сравнение с урагана, който трябваше да бушува у него. Още повече че външно в своето поведение, в отношенията си с хората той оставаше какъвто си беше.

Някога, в студентските години, когато живееше на улица „Цар Самуил“, в дома му често виждах още живата му тогава баба. Това беше една дребничка, присвита от годините си, слаба жена с жълтомургава кожа, дълъг, тънък нос и полузатворени черни китайски очи, в които гореше присмехулен огън. Тя имаше още тънки, дълги, остри пръсти на ръцете, които постоянно се движеха, сякаш правеха някакви заклинания, когато приказваше или се

Херлф Бидструп – илюстрация към „Човекът, който дойде от Америка“

смееше. А на лицето на бабичката – точно от едната страна на брадичката ѝ – стърчеше брадавица, от която се спущаха дълъг сноп посивели косми. Това още повече увеличаваше странното впечатление от нея.

Тя приличаше на някаква магьосница от приказките, свита на своя диван, особено когато заговореше със закачливия си, дрезгав глас. Майката на Славчо беше красива, снажна жена. От бабата – майка на баща му, – изглежда, минаваше у него това, което той имаше не само във външността си, а може би и в характера си, доколкото се отнася до разположението му към иронията и присмеха.

– Тя е китайка! – ми обясняваше неведнъж писателят в желанието си да ме смае и обърка.

Тази черта да смайва, да стъписва остана и във вече зрелия Минков. Тя не беше нагласа и поза, а лежеше в природата му. Но аз вече се дразнех от неговата привидна нечувствителност след събитията от 1925 година. Станаха първите ни по-резки разминавания. Сега разбирам, че не съм имал право, а е трябвало да бъда по-проницателен. Защото позицията, която аз очаквах, все повече проличаваше в неговата литература. Явно през преживените ужаси той бе видял истинския лик на света и хората, които ритаха майка му по стълбищата на Дирекция на полицията, когато тя плачеше и молеше милост за децата си, които убиха брата му заедно с десетките хиляди други знайни и незнайни. Само процесът на отреагиране у него беше по-бавен. През 1933 г. излезе сборникът му разкази под общото заглавие „Автомати“, с корица от Сирак Скитник, а през 1936 година – яркият сатиричен памфлет „Мадрид гори“, с корица от Илия Бешков, и най-последно – „Дамата с рентгеновите очи“, както и „Разкази в таралежова кожа“. С тези книги, и особено с последната, Минков вземаше вече спрямо съществуващите условия на живот и хората у нас ясно становище от позицията на изобличител.

Но той не измени на природата си. Склонността към изключителното, изненадващото остана у него. Без винаги да я подхранваше и предизвикваше, тя се проявяваше във всичките му постъпки, в оригиналността на оценките му, в обратите и игривостта на мисълта и шегите му. Тази склонност лежеше и в стремленията и търсенията му. Не случайно ходи и живя в Япония. Той имаше непреодолимо влечение към странния, непознат свят. Не случайно обичаше и Парацелз, магьосника на средновековието, и се ровеше в музейните експонати на пражките алхимици. Не случайно го увлече и преведе „Голем“ на Майринк, романа за страшния изкуствен великан – рожба на пражките средновековни легенди. През 1938 година, след конгреса на ПЕН-клуба в Аржентина, полският писател Ивашкевич ми разказваше, че там се запознал с Минков. Той още беше развълнуван от странното впечатление, което му направил нашият автор. Разказваше ми между другото за един случай на рулетката, дето членове на делегациите ходели да се развличат в свободните вечерни часове. Минков просто командвал щастието си на рулетката. За един час спечелил огромна сума. А накрая със смях заложил всичко и го загубил, сякаш за да покаже, че шегата е свършила.

След пребиваването си в Япония и Америка Минков написа „Другата Америка“ и „Империя на глада“. Към четиридесетата година той достигаше вече върховете на своето творчество, което след септември четиридесет и четвърта година се прояви с още творби, обществено значими и силни. През всичкото време той все още не изменяше на своята склонност към чудачествата, в които се смесваше скритият присмех със смайващата постъпка. Стигнал до плодовете на значимо изкуство, Минков оставаше заключен в своя духовен свят, привидно чужд на протичащия край него живот. Така той изпъкваше като една доста сложна, оригинална личност в нашата литература.*

oo

НА ХОРИЗОНТА – ЕДИН УНИКАЛЕН ТРУД

През тази зима колектив от трима литератори: Румяна Пенчева, Кирил Тодоров и Александър Карапанчев, състави многожанровия сборник „СИНИТЕ ХРИЗАНТЕМИ НА СВЕТОСЛАВ МИНКОВ“. Заглавието идва да напомни за дебютната книга на бъдещия маестро (*Синята хризантема, 1922*), както и за диaboличния период в прозата му.

Повод за този сборник дават кръглата годишнина от рождението на Светослав Минков (1902–1966) и немалкото „бели петна“ в изследването на неговата личност и творчество.

Да, много са лицата на тоя класически автор: хуморист, сатирик, преводач и пътешественик от междуконтинентален мащаб, обиколил доста държави в Европа и стигнал навремето до Африка, Южна Америка и Япония. Но над всичко сякаш се извисява приносът му към фантастиката. Той е сред основателите на първото в света издателство („Аргус“, 1922) и на първата в света библиотечна поредица („Галерия на фантастите“, 1925), посветени на този жанр.

Неслучайно го наричат „баща на модерната българска фантастика“.

Основната идея на сборника „Сините хризантеми...“ е да представи чрез разнообразни материали – *авторски текстове, критика, спомени, изображения* – Светослав Минков през периода до 9 септември 1944, който е всъщност по-силният му от чисто литературна гледна точка.

Бъдещата книга има изваден ISBN от Дружеството на българските фантасти „Тера Фантазия“ и през тази пролет участва в конкурса на дирекция „Култура“ към Столичната община. За съжаление проектът беше отхвърлен, а единственият внятен отговор, който се получи оттам, бе от рода на:

* Този спомен е взет от книгата на Владимир Полянов „Срещи по дългия път“ (мемоарни импресии), издадена от „Български писател“ през 1988 година. Публикува се с любезното разрешение на неговата съпруга Мария Полянова. – *Б. ред.*

„Ама вие какво си мислите – нали от купчината предложения трябва да останат примерно двацет и пет-трийсет...“

Съставителите на сборника не са се отказали да търсят спонсорство и издателство за своя уникален труд. Ако някой има добри идеи в това отношение, моля, нека да си вдигне ръката (образно казано), да подаде сигнал и пр. Дори най-малкият жест на подкрепа ще бъде приет с радост и благодарност.

Ето имейла на Атанас П. Славов, председател на вече споменатото Дружество на българските фантасти „Тера Фантазия“: at_slavov@abv.bg/.

За по-любопитните привеждаме съдържанието на сборника

„СИНТЕ ХРИЗАНТЕМИ НА СВЕТОСЛАВ МИНКОВ“:

Уводни думи от съставителите

● I. Светослав Минков – Българанът (Първи стъпки)

1920 – Спиритически сеанс* (Българан).

1920 – Спомени (Българан).

1921 – Смъртта на чиновника (Антон П. Чехов) [превод].

1921 – Слухове от литературния свят (Българан).

1921 – Норвежка девойка (Константин Балмонт) [превод].

1921 – Мечти (Българан).

1921 – Беба (Българан).

1921 – Долината на сенките (Българан).

1921 – Еротичен романс (Българан).

1921 – Светослав Минков пише спомени за Ведбал (статия от Богомил Нонев).

1921 – По случай края на света... (Българан).

1922 – Разочарован (Българан).

1922 – Виенски вечери (Сила).

1922 – Приказки (Сила).

● II. Светослав Минков – Дяболистът

1922 – Синята хризантема (критика от Н. Р-ски).

1922 – Издателство „Аргус“ (статия от Кирил Тодоров).

1922 – Млада България (критика от Никола Никитов).

1923 – Осем секунди (Хиперион).

1923 – Спомени от младите години (Фани Попова-Мутафова).

1924 – Часовник (критика).

* Ако няма посочен автор, трябва да се подразбира Светослав Минков (освен когато иде реч за критика). Тук Минков е представен с творби в различни жанрове на изящната словесност и журналистиката, издирени предимно от периодичния печат и слабо известни на широката публика. В скоби се дават източникът на публикацията или имената на някои автори. – *Б. съст.*

- 1924 – Портрет на Светослав Минков (Дечко Узунов).
- 1924 – Аз-ът без вътрешен статус. Заместването на непознатата. Условия на неопределеност. Клоунът като посредник. Темпоралното робуване (статия от Янчо Чолаков).
- 1925 – Санаториумът (Развигор).
- 1925 – Една нощ (Емил Верхарн) [превод].
- 1925 – „Галерия на фантастите“ (статия от Александър Карапанчев).
- 1925 – Препаратът (Густав Майринк) [превод].
- 1925 – В ноктите на Луцифер (Хиперион).
- 1926 – Един невероятен отзив за Густав Майринк (Напред).
- 1927 – Огнената птица (критика от Павел Спасов).
- 1927 – Фолклоризация на демоничното. Гогол, Хермес Трисмегистус и народната песен (статия от Янчо Чолаков).
- 1927 – Върколак (Стрелец).
- 1927 – Светослав Минков в литературния кръг „Стрелец“ (статия от Кирил Тодоров).
- 1928 – Игра на сенките (критика).
- 1928 – Игра на сенките (илюстрации от Иван Пенков).
- 1928 – Мимансът на дрехите. Херметизъм и уют. Комбинацията между модерно и мистично. Неузнаваемост на изолиращата среда (статия от Янчо Чолаков).
- 1920–1930-те – Спомен за Светослав Минков (Владимир Полянов).

● III. Светослав Минков – Фантастът

- 1929 – Тайната на доктор Ли Тун Пай (Мисъл).
- 1930 – Юлий 1914 (Емил Лудвиг) [превод].
- 1930 – Произлизам от думата „против“ (импресии от Иван Динков).
- 1930 – Новогодишна приказка (Вестник на жената).
- 1930 – Овчарката и коминочистачът (Ханс Кристиан Андерсен) [превод].
- 1931 – Къщата при последния фенер (критика от Ангел Каралийчев).
- 1932 – За свободата на словото (Съвременник).
- 1933 – Автомати (критика от Кирил Кръстев).
- 1933 – Автомати (критика от В. Каменов).
- 1933 – Откъс от книгата „Насама със Светослав Минков“ (Симеон Султанов).
- 1933 – Магнитният певец (Вестник на жената).
- 1933 – Сърцето в картонената кутия (критика).
- 1934 – Весел разговор с мълчалив човек (Интервюист).
- 1934 – Дамата с рентгеновите очи (критика от Георги Крънзов).
- 1934 – Наш кентавър (спомен от Христо Йорданов).
- 1935 – Всеки с късмета си (Захарното момиче).

Дебютни книги от 1922 година

1935 – Всеки с късмета си (илюстрации от Вадим Лазаркевич).

1935 – Една нощ, едно момиче, един писател...

(статия от Месечинка Виторожка).

1935 – Спомен (Георги Караиванов).

1935 – Българската литература вчера и днес (Георги Цанев).

1935 – В мъглата (Съвременник).

1936 – Разкази в таралежова кожа (критика).

● IV. Светослав Минков – Пътешественикът

1936 – Мадрид гори (критика от Д. Павлов).

1936 – Конгрес на ПЕН-klubовете в Буенос Айрес (Златорог).

1936 – Българско сърце тупти и в далечна Аржентина
(интервю на Юлий Генов).

1939 – Парижките улици (Ханс Руин) [превод].

1939 – Другата Америка (критика от Богомил Нонев).

1939 – Другата Америка (критика от Стойко Божков).

1940 – Улица „Перпетуа“ № 5 (Вестник на жената).

1941 – Японската литература (предговор).

1942 – Писателите сред народа (интервю на Асен Босев).

1942 – Човешки сатири (Асен Мандиков).

1940-те – Откъс от книгата „Светослав Минков: строго поверително“
(Румяна Пенчева).

1943 – Един на десет хиляди (Щука).

1930-те–1960-те – Казват, че никой не е светец в своя дом
(спомен от Йорданка Минкова).

... Всичко това си заслужава един хубав том, нали?

От съставителите

Константин Папулов & Татьяна Смирнова

РОДОМ ОТ ВИРИЦА

Слезеш ли от електричката на крайградската гара Вирица, веднага усещаш свежия хвойново-смолист аромат на тукашния вятър. Наоколо стройни ели, подобни на коринтски колони, крепят небето с капителите на своите корони.

Село Вирица се е ширнало по бреговете на река Оредеж. Нейните стръмни и живописни брегове са от червени девонски пясъчници. Ако ти провърви, в тях можеш да намериш вкаменелости на дребни животни от девонския период на палеозоя. Момчетата обичат да щъкат из такива места. Може би и малкият Ваня Ефремов е обичал да проучва стръмните брегове на Оредеж.

Роден е във Вирица на 9 (22) април 1908, макар че в официалните документи и в биографията му е посочена 1907 г. Ето как самият Ефремов е обяснил това, спомняйки си за началото на трудовия си път през 20-те години: *„Трябва да имате предвид, че през ония времена нямаше паспортен режим и мнозина, сред тях и аз, добавяха години към възрастта си, ако физическото им развитие го позволяваше.“*

Бащата на бъдещия писател – Антип Харитонович Ефремов, търговец и производител на дървесина, бил винаги зает с работата си и не отделял много време за трите деца в семейството. Майката Варвара Александровна била принудена да се грижи преди всичко за по-малкия си син Василий, който бил болнаво дете. Затова Ваня имал възможност да се развива до голяма степен самостоятелно.

В дома им съществувала богата библиотека, която почти никой не използвал, и момчето, научило се отрано да чете, станало нейният основен и постоянен читател. Една от първите книги, направили особено силно впечатление на Ефремов, бил романът на Жул Верн „Капитан Немо“, който Ваня изгълтал шестгодишен... Оттогава Жул Верн бил сред любимите автори на Иван, а копнежът за романтични приключения, за неизвестното, за новите граници не изчезнал у Ефремов през целия му живот.

Специалният брой на „Сверхновая“, посветен на юбилея

Ето как известният писател и виден учен описвал първите години от живота си: *„Помня своето детство и юношество, когато ме привличаха вълишебните очертания на далечни страни, когато бленувах за тайните на Африка и дебрите на Амазонка, когато, щом се унесях в сън, веднага попадах на бреговете на екзотични реки. И исполински крокодили пореха жълти води, тръбяха слонове, а пък величави лъвове обръщаха глави към изгрева. Заспивах и се събуждах в свят, пълен с неизследваното...“*

През 70-те години на ХХ век във Вирица бе увековечена паметта за И. А. Ефремов. Тогава още съществуваше къщата, където в началото на века е живеело семейство Ефремови, и на нея беше сложена мемориална плоча. За съжаление тази къща по-късно бе унищожена от пожар, но от паметта на жителите на Вирица не бе изтрит споменът за техния изтъкнат земляк.

Сега библиотеката във Вирица носи името на Ефремов. В тая малка двуетажна сграда на улица „Ефимов“ винаги цари оживление. Библиотеката е не само хранилище за книги, ами и средище за общуване, за организиране на изложби и срещи. От 70-те години тя поддържа връзка с близките на Ефремов – неговата вдовица Таисия Йосифовна, сина му Алан Иванович, племенницата му Мира Сергеевна.

Тук има книги на И. А. Ефремов на различни езици, издадени къде ли не по света – в Букурещ и Братислава, Лисабон и Прага, Будапеща и Билбао, в Мюнхен и Варшава, Белград и Берлин, Загреб и София, в Хелзинки, Тарту, Варна и дори Китай.

През 2002 г. библиотеката, която отдавна популяризира Ефремовото творчество, беше наречена на негово име, а върху фасадата на сградата бе поставена посветена на него мемориална плоча.

Още от 2000 г. се обсъждаше идеята във Вирица да се създаде музей на И. А. Ефремов. Директорката на библиотеката Наталия Петровна Давидова заедно с местния краевед и журналист Рашид Ганцев, с помощта на художниците В. Б. Мортиров (автор на проекта за музея) и В. А. Свиридов и с подкрепата на група ентузиаста (Н. Н. Давидова, К. Л. Папулов, С. Б. Тетюев, И. Е. Цибин) превърнаха тази идея в действителност. През пролетта на 2008 г. към библиотеката бе открита постоянна изложба, посветена на Иван Ефремов.

Ето малка стая с дървена облицовка на стените – тук единственият прозорец е витраж, от който гледат Иван Антонович и герои от негови книги. Край отсрещната стена е разположена голяма колекция от минерали, събрани от Ефремов по време на експедиции.

Подредените на стените табла са оформени като пожълтели страници

от полевия бележник на И. А. Ефремов. Всяка „страница“ е посветена на отделен етап от житейския път и творчеството на писателя и учения.

Първите две включват снимки от неговото детство и юношество, от семейството му и училището, основано от Антип Харитонович Ефремов, изгледи от Вирица – всичко, което е повлияло на бъдещия автор в първите години от живота му. Следващите страници са посветени на научния принос на И. А. Ефремов – тука се виждат снимки от експедиции, документи, информация за колеги, с които е работил. Последните страници разказват за литературния принос на писателя, представени са негови книги. Има първи издания на „Звездни кораби“ и „Пътешествието на Баурджед“ с автографи на Иван Антонович. Снимките и копията от документи са дадени на музея от Таисия Йосифовна, Алан Иванович и Мира Сергеевна. В експозицията са използвани текстове на П. К. Чудинов, А. И. Константинов, Н. Г. Апухтина.

В средата на стаята стои дървеният куфар, с който Ефремов тръгвал на експедиции. Куфарът е отворен, сякаш собственикът му се е отбил някъде за малко и ей сега ще се върне. Вътре има геоложки справочници, книги, прибори, походните ботуши на Иван Антонович, а също начертан на ръка маршрут на Монголската експедиция, проведена под ръководството на Ефремов в пустинята Гоби през 1946 и 1948–1949 г., за която той е написал изключително интересната художествено-документална книга „Пътят на ветровете“.

Звездолетът „Тантра“

Тезките маслиненотъмни от вечерното небе вълни тътнеха, разбивайки се в брега. Неарх с Александър и Хефестион отплуваха далече напред...“ Това е началото на романа „Атинянката Таис“.

Във втората мъничка стая най-интересната подробност е... таванът. Черен, със сияещи звезди и съзвездия, той показва онази част от небето, където се намират мъглявината Андромеда, на която е наречен най-известният роман на писателя, и звездата Тау от Кит – място на действието

Наблизо блести сребристият макет на звездолета „Тантра“. Той е използван при снимането на филма „Мъглявината Андромеда“, представен на зрителите през 1967 г. Макетът е подарен на музея от Таисия Йосифовна.

В ъгъла се вижда стара пишеща машина със сложен в нея лист, на който са напечатани няколко реда: „Глава първа. Западният вятър се засилва-

в романа „Часът на Бика“. Тук, по думите на А. Константинов, познавач на творчеството на Ефремов, „сияе Гама от Цефей, която ще стане полярна звезда след две хилядолетия, в ефремовското бъдеще. Съзвездието Лебед продължава полета си във вечността край Млечния път. Малко по-назад пропуска крилатият кон Пегас, а недалече от него свети бледото петънце на мъглявината Андромеда“.

На стената под звездното небе личи портретният барелеф на дълбоко замисления Иван Антонович, а пък до него – удостоверение за назоваването на астероид от Слънчевата система с името Ефремиана.

Ежегодно през април – по случай рождения ден на писателя – в библиотеката се провеждат Ефремовски четения, на които се събират да обменят мисли и опит хора, споделящи възгледите и идеите на И. А. Ефремов. Те работят в най-различни области на съвременната наука и култура: педагози, психолози, историци, археолози, литературоведи, химици, астрономи, геолози, програмисти, инженери, лекари и т.н. Пристигат от разни градове, за да общуват, да си поговорят за живота и творческото наследство на писателя и големия Човек – наследство, което още не е осмислено докрай нито от днешното литературознание, нито от днешните педагогика и психология. Житейската философия и етика на всички тия хора е съзвучна с ефремовската. Чудесно е, че ги има.

Тази година в двора на библиотеката беше тържествено открит паметен знак от сив камък. Той е прост, в него няма нищо излишно – книга, разтворена на първа страница, портрет на Ефремов на титула, кратък надпис „Иван Ефремов е роден във Вирица“ и малко сребристо кълбо, в което може да бъде видяна и родната ни Земя, люлката на човечеството, и модел на първия космически спътник – символ на излизането на това човечество от люлката.

*Пишещата машина
на фантаста класик*

Преведе от руски: Владимир Зарков

Иван Ефремов

ПЪТЯТ НА ВЕТРОВЕТЕ

(Избрани откъси)*

Книга първа. Костите на дракона (Лууни яс)

Глава първа. Древната суша

Сътрудниците на Комитета на науките усърдно ни преподаваха сложната монголска учтивост и ни казваха пословици, смеейки се на нашето нелепо произношение. Ние, новациите в Монголия, бяхме възхитени от романтично-цветистия монголски език. Комитетът на науките, Шинжлех ухаани хурелен, в превод буквално означаваше „Кръгът на мъдрите изучаващи“. Ученият секретар (нарин бичгийн дарга) се превеждаше като „началник на финото писмо“. Даже моята доста суховата длъжност в Академията на науките, където завеждах отдела за древни гръбначни в Палеонтологичния институт, за монголците звучеше като лууни яс хелтес дарга – „началник на отдела за драконовите кости“!

* * *

Глава трета. Червеният лабиринт

Вятърът ме тласкаше в гръб, все повече освирепяваше и пронизваше дори ватенката. Но въпреки това аз вървах тежко – по дълго нанаторнище някак особено се усеща надморската височина, която тук, на бела** на Немегету, достигаше около хиляда и седемстотин метра. Готвачът Никитин тръгна вдясно от мен, изпревари ме и се скри зад билото. Нашият весел готвач се оказа сред най-страстните ловци на кости, макар че малкоподвижната му професия не даваше на горкия да се развихри. Изкачих

* „Пътят на ветровете“ е научнопопулярна, очеркова книга, посветена на трите съветско-монголски палеонтологични експедиции в Гоби (1946, 1948 и 1949 година), на които И. А. Ефремов е бил несменяем началник. Като самостоятелен том излиза за първи път през 1956-а в „Трудрезервиздат“, Москва. – *Б. ред.*

** Бел е монголска дума, приета в науката: висок цокъл на планински хребет, образуван от неговото рушене и обграждащ подножието му. – *Б. ред.*

още една гънка и видях отпред друга, само че обсипана с по-едри скални многостени. На слизане чакълът се свличаше с грохот под нозете ми.

Склонът внезапно свърши с отвесна стена. Петнайсет метра по-долу се намираше дъното на сухо речно корито, разделящо двете успоредни гънки на терена. Защурах се по ронливия край на урвата в търсене на безопасно място за спускане, ала не открих такова. Вляво имаше тесен ров, издълбан от водата, и аз хлътнах в него, по-точно се свлякох. Но падането се забави от стените, накрая пясъкът омекоти удара. Чак след като изкатерих втория вал, забелязах, че на половин километър надолу по коритото склоновете бяха доста по-полегати. Винаги става така, когато бързаш да пресечеш планинска местност направо по набелязаната посока!

Странен и необичаен бе ландшафтът, ширнал се пред мен. Стоях на нивото на бела, плътно покрит с коруба от чакъл и едри черни камъ-

*Макар и на повече от половин век,
тази книга продължава да вълнува читателите*

наци, обточени от ветровете и пясъка във вид на пирамиди с остри ребра – това бяха тъй наречените пустинни многостени. Безброй изровени от текла вода трапове и урви оголваха земните пластовете, които изграждаха този бел, затова по черния фон лъкатушеха червени, оранжеви, жълти и сивкаво-жълти клисури с отвесни стени, а на дъното им лежах сиви и възсинкави на дневната светлина пясъчни наноси върху сухите русла. Растителност почти липсваше, нямаше признаци и за животни. Жълти и червени кули и колони се редуваха с върволицата пропасти, проточили се на много километри на изток, към Гилбенту.

Вятърът натрапчиво шушнеше по отдавна продуханата до последната пясъчинка повърхност на платото. Въздухът бе чист, а пък ясното, без нито едно облаче небе още по-силно подчертаваше безжизнената самота на лабиринта, ограден от напълно голите, сиви скалисти стръмнини на Немеgetу.

Слаб вик наруши мълчанието, което изглеждаше вечно. Видях дребна фигурка да се катери по гребена край ъгъла на котловината, която си бях набелязал за слизане. Беше готвачът. На рамото си Никитин мъкнеше някакъв черен, без съмнение тежък предмет. Ускорих крачка и след няколко

минути готвачът тържествено пусна пред краката ми трийсеткилограмово парче от бедрена кост на грамаден динозавър. Ентузиастът едва си поемаше дъх и от изкачването, и от теглото на намереното. Привичната му усмивка бе сменена от същинско сияние.

– Там се търкалят много кости – посочи ми той дерето, – шом ги зърнах, грабнах тази и я помъкнах към колите. Колко е голяма! Това се вика кокал...

– Вижте какво, Иван Николаевич – сериозно подох аз, – ако искате да станете истински палеонтолог, веднага и завинаги запомнете следното правило... Не, повече от правило – закон! Ако откриете нещо, никога не бива да го пипате, още повече – да вдигате отделни парчета. Преди всичко трябва да се нарисува както е, да се номерира, после се вземат мерки да не се разпадне, чак след това се вади и незабавно се опакова... А така не бива – да грабвате първото попаднало ви подръка и да го мъкнете...

Смутеният готвач избърса потта си и безропотно нарами тежката кост.

– Да идем да видим, ще я оставя където си беше...

С големи усилия се спуснахме в клисурата. Как е влачил оттук своята плячка Никитин, по отвесната стена?

Една плоча от твърд пясъчник бе образувала в по-податливите на разрушаване глинести породи просторна тераса. Върху нея лежаха множество кости – широки дъги на грамаден таз, дебели като трупи отломки от кости на крайници, хищно извити ноктени фаланги... Да, тук водата беше отмила от пластове задната половина от скелета на огромно влечуго. Но напразно Никитин донесе обратно тежката кост. Скелетът се бе разпаднал, непоправимо пострадал от ерозията. Слънцето и студът, водата и вятърът бяха силно повредили лежащите на повърхността останки. Цялата плоча бе осеяна с продълговати парченца в характерния светлосив цвят, на каквито – подобно на трески – се разпада изкопаемата кост, изложена на природните стихии.

Терасата от пясъчник надвисваше над тесен трап, който стръмно слизаше към дъното на котловината. Водостокът на улея бе посипан с отломки от кости, потънали в довлечената от пролетните потоци глина, сега втвърдена като цимент.

Ние с Никитин се спуснахме бързо в котловината. Долу стената на западния вал се оказа изцяло съставена от стъпала и издатини. Те се засенчваха взаимно като театрални кулиси чак до самия южен предел на това място, където се извисяваше напомнящата нос на кораб броненосец крайна тераса на вала. Същата плоча от корав пясъчник минаваше през

средата на стената, образувайки стъпало на двайсет метра над котловината. Покатерихме се и тръгнахме по него, като заобикаляхме вертикалните издатини. Зад третата издатина ни се наби в очите камара от ребра на исполински динозавър. Изместени от лежащия под тях гръбнак, ребрата се трупаха досущ като грамаден наръч съчки. В склона потъваха големи плешки, а от плочата стърчаха високите израстъци на гигантски прешлени. Нататък в дерето една разпаднала се хищна лапа още протягаше щръкнали чудовищни нокти. На следващата издатина изпъкваше бяла челюст с кинжалообразни черни зъби – емайлт им блестеше като на жив звяр, сякаш пробуден от сън, траял седемдесет милиона години. В дъното и по наносите белееха и сивееха натрошени прешлени, парчета от черепа, кости на внушителни лапи.

Забравил за всичко на света, аз трескаво кръстосвах нагоре-надолу по стръмните сипеи, надничах в тъмни оврази и под издатините на скалните плочи. И навсякъде, почти на всяка издатина и във всяко издълбано от водата дере, виждах нови и нови кости или части от цели скелети, а до края на котловината преброих двайсет и две такива тераси. Несметни научни съкровища са били подложени на разрушаване от природните стихии хилядолетия наред, докато върху тях не е паднал взорът на учения.

Но, разбира се, още по-големи количества останки от изкопаеми влечуги се спотайваха в недрата на тези урви. Разрушените скелети не представляваха сериозна научна ценност. Нужно бе да извадим напълно запазени кости от находищата им в земните пластове... Ала така или иначе ние успяхме да се натъкнем на много богато място...

* * *

Глава четвърта. Останецът* Цундж

Лек ветрец разнасяше из цялата падина силен мирис на пелин, радостен и жив подир тъжното безплодие на чакълестите равнини и след вчерашния прахоляк. Високият дерис** шумолеше приветливо под вятъра и местността изглеждаше като светло петно от слонова кост, сложено в рамка от склонове пурпурно-виолетова глина. Тези глинести породи с необичайно топъл, наситен цвят бяха пронизани от кристалчета гипс и горяха под слънцето с милиони ярки пламъчета. Издути буци плътен бял мергел лежах на върху повърхността на склоновете.

* Самотно възвишение, останало след разрушаването на някоя планина. – *Б. ред.*

** Жилава пустинна трева. – *Б. ред.*

Бързо разпънахме палатките. Покрихме камиона „Дзерен“ с парчета шперплат и брезент. Пронин започна да разглобява мотора. Откъм кладенеца изведнъж загърмяха изстрели – Еглон и Андросов бяха подхванали лов на копитки*, налетели иззад хълмовете на цели ята. Дванайсет убити птици обещаваха вкусен обяд, затова ние похвалихме ловците и тръгнахме по първия си маршрут. Приблизително на девет километра на запад лежеше голяма котловина, оброчена с червени канари – Баин-Дзак, главният пункт на американските разкопки. Те бяха кръстили мястото Шабарак-усу по името на слабоизвестния кладенец Шабарин-Гун-усу („Глинеста дълбока вода“) в западната част на котловината. Още преди да пристигна от Улан Батор, Баин-Дзак бе посетен от Орлов, Громов и Еглон. В резултат на посещението им се появиха превъзходни екземпляри на динозавърски яйца. Баин-Дзак тогава беше единственото място в света, където се намираха съхранени изкопаеми яйца на динозаври.

Американците бяха успели да съберат всичко, което водата и ветровете бяха извадили на повърхността през хилядолетията от съществуването на урвите на Баин-Дзак, наречени от тях Флеминг Клифс – „Пламтящи канари“. Ето защо плячката им беше богата: ловците на вкаменелости са се натъквали на цели гнезда с по десетина и повече яйца. На нас ни се падна доста по-трудното – ерозията в Гоби върви бавно и предимно за сметка на силни порои и наводнения, които настъпват веднъж на четвърт век, но въпреки това прекрасните находки оправдаха труда на нашите хора.

Орлов и Еглон си признаха, че ги е обзел трепет, когато на склона от червеникав пясъчник забелязали две малки обли издутини, жълтеникаво-бели, покрити с орнамент от пъпки с големината на маково зърно. С уверената ръка на майстор Еглон започнал да отстранява уплътнения от милионите години пясък. Постепенно се разкрили четири цели яйца с продълговата цилиндрична форма, по-дебели в единия си край, които не приличали на яйцата на нито едно от съществуващите днес животни. Не било цяло гнездовище, подобно на намираните от американците – кръг от 12–14 прилежно подредени екземпляра, но без съмнение представлявало част от гнездовище, съхранило се необезпокоявано от онзи момент, когато самката на измрялото влечуго е заровила снесените яйца преди седемдесет милиона години. Това се доказвало от тяхното разположение – плътно едно до друго, сочейки центъра с тесните си краища. Широките

* Пустинни птици, подобни на яребици, с разширени като копитца нокти на краката. – Б. ред.

тъпи краища на яйцата били обърнати навън, както се полагало на запазено находище.

* * *

Книга втора. Паметта на Земята (Газрин дурсгал)

Глава първа. Подир скелета на неведом звяр

Ако добавим, че пълното почистване на скелета е толкова трудоемка работа, че отнема години, та затова от местонахождението се налага да вземем скелетите заедно с обличащите ги породи (само разчленявайки находката на отделни монолитни късове), ще стане ясно колко технически по-сложни са разкопките на динозаври от добива на полезни изкопаеми.

Наистина трябва не просто да се извадят костите от земята, ами да се извадят цели, във вид на големи късове с огромна тежест. Тия канари се превозват от труднодостъпни райони на Гоби, в безпътица, на хиляди километри до железницата. Нужно е не само да се докара в пустинята многобройна група от работници, препаратори и учени изследователи, снабдени

с всичко необходимо, но и да се доставят в безводните гобийски падини солидни количества дървен материал, гипс, вода и гориво, без които не може да се водят разкопки и да се опаковат добитите колекции. Тази задача се решава единствено чрез мощен автотранспорт. Следователно подготовката на експедиция, способна да създаде палеонтологичен лагер във всяка една точка от безводната, безпътна и отдалечена на големи разстояния от кой да е населен пункт пустиня Гоби, лагер за петдесетина души, осигурени с всичко нужно за живот и работа – това е преди всичко организиране на силна автоколона, окомплектована с квалифицирани работници и можеща да действа продължително време далеч от ремонтните бази.

Глава втора. Щурмът на Немегету

Мислено се обръщам към току-що изминатия път. Тук, в кабината на камиона, се намира цялото несложно обзавеждане на началника на експедицията. Зад седалката отгоре е закрепен сак с тютюн, вестници и бинокъл. На две куки върху гърба на облегалката – манерка със студен чай и полева чанта с карти и дневник. На седалката – ръкавици, в краката – чук, под предното стъкло – отворена пачка от неизменната „Катюша“. На пода пък – килимче от сплъстена овча вълна, за да предпазва нозете от нажежения ауспук (и въпреки това па̀ри, докато пълзим през пясъците!).

Зад стъклото бавно се разгръщат една след друга сменящите се картини на пътя. Ето я широката равнина пред градището на червените урви Немегету, обрасла със саксаул* и ефедра. Топъл вятър разпръсва из равнината дъх на аптека – на етер, валериан и още нещо. Храстчетата ефедра се свиват и засукват като безбройни зелени червейчета, които упорито се надигат от земята за среща със светлината и зноя.

Ето я и ненадейната радост на пустинята – излизаш от безжизненото сухо русло на склона на бела и се озоваваш сред хиляди сини ириса, разсипани по жълтите пясъци!

Или в клисура, притисната от изровени сиво-кафяви скали, изведнъж в тесен улей отстрани се появява покрит с тънка прозрачна зеленина хайляс**.

Или денем, в миража на нагретия въздух, скалите се привиждат като гъсти горички, залети от блестяща под слънцето вода. Същите ивици святкаща „вода“ разрязват полегатия склон на превала през Гурбан-Сайхан, ако се изкачваш откъм сомона*** Баин-Далай. В клисурата Гурбан-Сайхан аз с очите си видях заоблен масив на древна кора, образувана от изветряне, която изпъкваше сред черните скали. Под вечерното слънце тя гореше с червена светлина – сякаш исполински гранат в чугунен обков...

* Ниско безлистно дърво. – *Б. ред.*

** Пустинно дърво, роднина на бряста. – *Б. ред.*

*** Сомонът е административна единица в Монголия, съответстваща на район. – *Б. ред.*

Глава трета. В лабиринта от клисури

Покрай наблюденията на изследователските разкопки в Немегету ние с Новожилов се заехме с теодолитно заснемане на местонахождението. В бурните нощи аз се пренасях да спя в каросерията на един камион, който стоеше отделно от лагера. Там дълго лежах в размисъл, заслушан в редуването на поразителната тишина между поривите и приближаващото се далечно боботене на вятъра, който, налитайки, разтърсваше цялата кола. През редките спокойни вечери изумителни залези оживяваха унилото еднообразие от прашни дни и беззвездни нощи. Залезите разгаряха сияние на ален пламък над отсеченото черно плато, обвито с покривало от непроницаеми облаци. Скалите на Немегету приемаха цвета на възможно най-гъстия ултрамарин, урвите и склоновете на клисурата заприличваха на теракотени, а пък отляво над сините планини се протягаше меч от червен бронз, надвиснал над огнено-светлата ивица на зарята.

Понякога се случваха и още по-фантастични залези. Успоредни върволици от облаци се обагряха в пурпурно-виолетов оттенък, междините им се запълваха с аленеещ огън, който към хоризонта ставаше все по-златен. На този фон мрачно и сурово се чернееше краят на платото с червени отблясъци като от пожарища и трепкаше съвсем пурпурен нашият флаг.

От време на време настъпваха бурни и сумрачни дни, през които ние си почивахме от парещото и заслепяващо слънце на Гоби. Въпреки вятъра далечините бяха чисти и ясни. Синя мараня прилепваше към планините, омекотявайки суровите им резки очертания, сякаш върху тъмновиолетовия хребет бе хвърлено прозирно покривало от син тюл.

* * *

Оголени по околните хълмове, червените глини край големия кладенец Ойдул-худук („Многоводен кладенец“) изглеждаха под яркото слънце като пурпурно кадифе, щедро разстлано върху степта и надиплено в пищни гънки. Старата легин-голска пътека за кервани предлагаше лесен път за изкачване в бела на височина около две хиляди метра. Всичко наоколо – и жълтите пясъци, и кораво щръкналите храсталаци – личеше отчетливо, рязко. Широката пътека бе обрасла с редки и хилави снопове токущо нацъфтяла остра степна трева. Нейните перца се накланяха и струяха по вятъра, създавайки сребрееща и сякаш течаща над земята мараня: все едно сенки от водната повърхност връз дъното на прозрачен поток.

По черния бел стигнахме до огромна площ от жълти оврази и урви – Алтан-ули, подобна на Немегету. Само че тук браздите от вода се врязваха значително по-дълбоко в терена. Стояхме на ръба на стена, висока

около сто метра. Отново ни завладя силното усещане за тайна и неизвестност. Отсреща се издигаше отвесна грамада върху равен като дувар хребет, а по-близо и долу се простираха дълбоки клисури и диви стръмнини, накамарени като стълбище. Това беше още един лабиринт, спотаил незнайни загадки.

Преди всичко трябваше да огледаме Могилата на дракона. Новожилов се зае да изследва стръмнините на изток, докато ние с Пронин и Александров се спуснахме на дъното на дълбоко сухо русло и поехме направо към склона на хребета. „Направо“ – то изтрая някакви си петстотин метра, по-нататък се принудихме да криволичим по коритата и да катерим междинните хълмчета, понеже водачът ни Пронин държеше да скъси пътя. Придвижвахме се лесно – пясъкът по сухите русла бе плътен. Едри гущери агами, дълги трийсет сантиметра и украсени с ярки светлосини петна, щъкаха по срутилите се късове пясъчник. Стените на тукашните клисури бяха по-ниски от немеетинските, затова пък самите клисури бяха потесни и аз непрестанно се озъртах с тревога да преценя дали ширината им ще бъде достатъчна да минат колите.

Струпването на скелети, открито от Пронин, ни направи голямо впечатление. Плочи от пясъчник, дебели над половин метър и с площ колкото каросерия на камион, лежаха килнати както падне върху широка тераса, а изпод тях и от разломите им стърчаха кости, кости, кости. Опитното око на палеонтолога бързо определяше контурите на скритото в породата съкровище. Отчетливо личеше един скелет, необичаен по размери даже за тия гигантски влечуги. Там, където почвата се надигаше като могила и плочите се бяха натрошили досущ скатове на покрив, той лежеше обърнат по гръб, подпъхнал колосален череп под задните крайници на втори скелет. Точно този вторият се разполагаше на хълбок – силно превил гръбнак, изпънал шия и прибрал предните си лапи – на източния край на терасата. Трети скелет сякаш ограждаше първите два откъм урвата вляво, а пък четвърти, също с гигантски размери, почиваше вкопан край стената от пясъчник. По-наляво от него, пак край самата стена, лежаха успоредно един до друг два големи вкаменени ствола на блатни кипариси – таксодии. От двете страни в срутено то на плочите се виждаха още опашки и ребра. Общо тук имаше накуп шест-седем скелета от динозаврите зауролофи с муцуни като патешка човка, високи между шест и девет метра в естествената си стойка. Ерозията вече беше силно повредила значителна част от останките. Крайните страни на плочите се бяха натрошили и затворените в тях кости се бяха свлекли на купчини в страничните дерета и в сухото корито. Отляво, на самия ръб на терасата, костените отломки образуваха продълговато

хълмче, подобно на увеличен надгробен насип. Сякаш незнаен богатир е бил погребан редом с грамадните влечуги, умрели тук преди седемдесет милиона години. Мястото наистина създаваше впечатление за гробище на исполини, затова и бе кръстено Могилата на дракона.

* * *

Глава четвърта. Тясната синя Гоби

Поразителната безжизненост на черните равнини, наклонени и хлътнали на юг, към центъра на Черната Гоби, на места биваше прекъсвана от оазиси с разнообразна растителност, съвсем различна от унилата котловина Немегету. Гордо и право стояха горички от евфратска топола, те не се огъваха от вятъра, а буйно шумяха с гъстия си листак. Колко е приятно да чуеш горски звуци с тяхната първобитна мощ, след като досега си слушал само рязкото, нагло или жаловито свистене и воя на пустинните ветрове! Евфратската топола е стройно дърво с могъщ дънер и много светла люспеста кора. Листата на един и същи екземпляр са различни – едните кръгли, другите тесни като на върба.

В сухите речни корита наоколо растяха дребни храсти, изцяло осеяни с яркооранжеви цветове. В средата на руслата се срещаше на островчета сочният плевел балур със съвсем малахитова зеленина. Широките му малахитови шапки изпъкваха красиво сред сивия пясък на улеите, обрамчени от редици оранжеви храсти и ивици черен чакъл. Понякога виждахме цъфтящи в жълто храстчета арнебия, подобни на златни корони, които са случайно изгървани върху камънаците и пясъка.

Тамарискът също цъфтеше. Почти голите стъбълца на съцветията му бяха гъсто обсипани с топчета от люлякови или розовато-виолетови цветчета с големината на просено зърно. Красив бе и неговият сиво-зелен тънък листак, чиито огромни пухкави храсти се люлееха от вятъра в сухите русла. Тук, в тази част на Гоби, са разпространени степни треви, които растат на кичури или туфи и приличат на големи бояджийски четки с много светъл и чист жълт цвят. Те изпъкват рязко на фона на голите и черни чакълести бабуни, придавайки им комичния вид на оплешивяващи глави. Винаги никнат наредко, на редици, пръснати по червените глини и черните камъни. Но в сухите корита тая степна трева образува обособени светложълти ивици, контрастиращи с тъмната сочна зеленина на солянката и балура или със сивкавите листа на пелина.

Нови за нас и невиджани по-рано бяха оазисите на водоносните участъци, гъсто обрасли със зелена трева, тамариск, тополи и дори върби. Но същите тези места бяха коварни капани за камионите – обикновено под тревата ни дебнеше лепкава мокра глина.

Глава пета. Покрай полите на Алтай

Спряхме за ношувка край невисоката мраморна планина Султеин-Захир („Знаменосен управител“), която според преданията крие огромна пещера с мумии и съкровища на индийското племе аджари. Намнан Дорж и Рождественски хукнаха да издирят този обект и... разбира се, не откриха нищо, макар че из тези места имаше безчет пещерки. Без да бързам, аз направих една разходка в полите на планината и скоро спрях възхитен. Пред мен се разстилаше широка равнина, в чийто център се намираще огромният масив Ихе-Богдо. От него се точеше лента наситено лилави облаци, а под тях се редуваха оранжеви, златни и сребристи ивици светлина. Нататък – над самата планина и малко вляво – в чистото синкаво-сиво небе отлитаха крехки люлякови облачета, прорязани от огненоален сноп, който бързо-бързо се скри зад масива. И тогава Ихе-Богдо стана лек, контурите на суровите скали потънаха в мека мъгла, гъстосиня и тънка отгоре и синкаво-сивееща и плътна отдолу. Заедно с гаснещия залез тя се издигаше все по-високо, докато над равнината се възцари особеният гобийски здрач.

Вечерите в Гоби имат един забележителен половин час, когато слънцето е почти угаснало и само тясна ивичка от него наднича над зъберите. Въздухът става съвсем прозрачен и в същото време сякаш изцяло пронизан от опушено-синкава светлина. Няма сенки, всичко тъмно се превръща в отчетлив контур, все едно отлят от чугун, далечното и светлото пък олекват. Жълтото прелива в бледо малахитовозелено, зеленото – в топло светливиолетово, бялото се сдобива с люляков оттенък, а много бялото (например пръснатите кварцови жили) блещука в синкаво-сребърно. Пясъците на сухите русла лежат като тюркоазени ленти. И всичко наоколо е необичайно чисто, свежо, спокойно в това удивително мирно осветление, пълно с покой, отстранено. Сутрин планините се губят в мъгла, очертанията им са меки и огладени, докато по равнината се виждат всяка бабуна и всеки камък. Денем, под високото слънце, равнината се размазва в потоците горещ пращен въздух, става мътна и еднообразна повърхност. Затова пък тогава планините свалят своите утринни покривала и изпъкват до най-малките си подробности.

От дъното на котловината нахлуваше зашеметяваща горещина, а долу под нас – там, където през сивите горички на саксаула просветваше жълт

пясък – се въртяха прашни вихрушки. Измъчени от жегата, решихме да направим почивка и да пием чай „за проясняване на мозъка“, както се изрази Вилежанин, ехидно поглаждайки раздвоената си професорска брада. Внезапен порив на вятъра – и връхлетя дъжд. Натъпкахме се под камиона. След няколко минути всичко свърши, земята изсъхна и същият тежък зной сякаш удави околностите. Окопитвайки се, ние потеглихме нататък, на изток, по бела Баян-ули, като се стараехме да не слизаме към центъра на котловината колкото се може по-дълго.

Повърхността на бела беше засипана с плътен, без нито една тревичка, покров от едър огладен чакъл. Преобладаваше жълтеникаво-бял кварц, смесен с черни, лилави, морави, червени, кафяви, зелени камъни – досущ като пъстра груба мозайка. Обширното плато приличаше на огромна купа с великденски яйца. По тази незабравима шарена равнина тук и там бяха разхвърляни светлосини и бледосинкави, полирани от ветровете многостени от много твърда скала. Местността ни напомни за картините на Билибин или Кустодиев в староруски стил. Сякаш всеки момент щяхме да зърнем легендарен богатир или приказна царкinya да пристъпва по тоя ярък празничен килим. А долу, под сипеите и урвите, унило се разстиляше жарката котловина с вихреци се стълбове прах – и се налагаше да слезем там с камионите си.

* * *

Глава девета. През разливите на реките

Подир мрачната равнина, след като преминахме през малък превал, попаднахме в кръгла падина – зелена и равна котловина, обкръжена от сини, поразително ярки като багри планини. Те бяха меко очертани и техните белове, покрити със свежа трева, изглеждаха изсечени от аквамарин*.

Планинската наситено-синя верига с аквамаринови фундаменти, извисена над зеления простор под намръщаното безслънчево небе, бе просто приказна. Над склоновете виждахме тесен синкаво-стоманен просвет – там се намираше долината Дзабхана. На спускане към нея пътят мина през необичайно черни зъбери. За разлика от обикновените гобийски планини, почернели от пустинното обгаряне, тази ниски, силно ерозирани хребети се състояха от естествено черни породи. Такава вътрешна, а не външна чернота се усеща от пръв поглед, което ме подсети за една монголска поговорка: „Пъстротата на змията е отвън, човешката – отвътре.“

Преведе от руски: Николай Телалов

* Скъпоценен камък със синьо-зелен цвят. – *Б. ред.*

ДА ГО ОБИЧАШ ЗАРАДИ НЕГОВИТЕ МИСЛИ...

◀ *Интервю с Геннадий ПРАШКЕВИЧ*

Една сцена – която не съм виждал, но и не съм измислил – сякаш ми е залепнала отвътре на ретината.

Нощ... самота... огромна зала, пълна с невероятни форми. И един „юноша бледен“ разстила своя спален чувал току под гигантския скелет на диплодока, дълъг колкото два-три автобуса. Мястото на това действие е московският Палеонтологичен музей, а юношата се казва Геннадий Мартович Прашкевич. Той спи тук не без благословията на професора и писателя Иван Ефремов, с когото е успял да се сближи най-напред чрез писма.

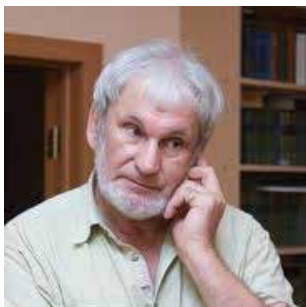
Ала нима сънищата под скелета на древния фантазиен и природно-експериментален „звяр“ ще отминат ей така безследно? И нима костите, обагрени по-късно в морскосиньо (в тоя цвят на пътешествията!), няма да облъчат младия човек с вечно живите тайни на битието и на смъртта?

Днес Геннадий Прашкевич е словотворец с международно име – белетрист, поет и есеист, изследовател на фантастичния жанр, преводач на българска и корейска поезия, популяризатор на науката. В актива му влизат десетки книги... безброй странствания из разни краища на родината му и по света... многоцветно святакш куп от престижни награди: „АБС“, „Аелита“, „Беляевска премия“, „Златен Роскон“, „Сибиряк на годината“... Нищо чудно, че е удостоен и с Ордена на рицарите на фантастиката.

И понеже Иван Ефремов е играл забележителна роля в съдбата на този руснак (сега той е на 71 години и живее в Новосибирск), аз съвсем естествено реших да направя интервю с него. Да направя, тъй да се каже, ефремовско интервю, което започва с въпросите:

– *Спомняте ли си вашите впечатления от първия прочит на романа „Мъглявината Андромеда“? А по-късно добавихте ли нещо ново към тях?*

– И още как – разбира се, че помня! Романът се печаташе в „Техника – молодежи“, това прекрасно и любимо списание. И там бяха чудесните рисунки на Александър Победински, украсили после и самостоятелната книга. Ето, първото издание на „Мъглявината“ лежи пред мен с автограф от Иван Антонович: „На Геннадий Прашкевич – за добър спомен от автора. 14.12.58. И. Ефремов.“ Написан е с автоматична писалка и синьо мастило. Впечатлението беше невероятно.

Геннадий Прашкевич

Опити, които позволяват да се докосне далечното бъдеще, да се пробият невъобразимите пространства, да се отправи човекът в съвършено *друг* и същевременно близък ни свят. Да, невероятно усещане! Сетне аз се връщам към него в много от своите повести и романи (включително в „Завой към Рая“ и особено в „Теория на прогреса“).

Първият изкуствен спътник на Земята и романът на Ефремов – за мен тези явления са свързани. Смятам ги за феномени от един и същи порядък, извънреден десант в бъдещето. Добави ли се нещо към това усещане по-нататък? Без съмнение. Дойде дълбокото разбиране, че всички модели са просто... модели, независимо дали са построени от Иван Ефремов, Стивън Хокинг, Станислав Лем, братя Стругацки, или пък от Мичио Каку*. Забележете, че аз говоря тъкмо за него – за най-висшето ниво. Изобщо не би ми хрумнало да сложа в този списък някой от достатъчно популярните, но абсолютно кухи и ненужни днешни „фантасти“.

– *На какво се научихте от човека и от писателя Иван Ефремов?*

– Иван Антонович ме научи да разбирам и да обичам литературата. Именно литературата, а не фантастиката в нейния тесен смисъл.

Той постоянно ми изпращаше – на мен, тогава още ученик – книги. Не само научни (те, разбира се, бяха на първо място), но и Александър Грин, Чад Оливър, Хайнлайн и Хамилтън, Джим Корбет, Джоузеф Конрад... Беше широкоплещест и тежък човек, леко заекващ, ироничен. Запознах се с него в Москва през, струва ми се, 1957 година; след експедицията до езерото Очер аз живеях – с разрешението на Иван Антонович – в Палеонтологичния музей към АН на СССР. Ефремов ме разглеждаше с известно удивление. Показваше ми черепа на отдавна измрял бизон с кръгла, сякаш направена от куршум дупка. Извеждаше ме на разходка и ме разпитваше за най-различни неща. Веднъж се поинтересува: „А какво всъщност е станало в семейство Каренини? И как е завършило всичко там?“ Очевидно той имаше предвид романа на Лев Толстой, който вече бяхме минали в училище. Аз вдигнах рамене: „Ами нормално е завършило. Ана Аркадиевна се хвърля под локомотива, Вронски заминава някъде, а пък старикът Каренин съвсем се поболява. Е, и тъй нататък...“ Иван Антонович ме погледна укоризнено: „Щом се прибереш вкъщи, пак прочети романа.“

След като се върнах у дома, в сибирската станция Тайга, аз го прочетох отново.

* Съвременен американски учен, особено активен популяризатор на теоретичната физика и на концепциите за строежа на мирозданието. – *Б. авт.*

И бях изумен, защото излизаше, че Лев Николаевич Толстой е написал „Ана Каренина“ заради последната ѝ част, на която аз преди не обръщам внимание, смятайки я едва ли не за излишна. В нея писателят Левин разговаря с жена си и го пронизва някакво ново чувство. Толкова остро и странно чувство, че сега, след думите на Иван Антонович, то стигна и до мене.*

☀ „Беше се вече съвсем стъмнило – пише Толстой – и на юг, накъдето той [Левин] гледаше, нямаше облаци. Облаците бяха на отсрещната страна. Оттам припламваше мълния и се чуваше далечен гръм. Левин се заслушваше в равномерно падащите от липите в градината капки и наблюдаваше познатия му триъгълник от звезди и минаващия по средата му Млечен път с неговите разклонения. При всяко пламване на мълнията не само Млечният път, а и ярките звезди изчезваха, но щом угаснеше мълнията, те отново се появяваха на същите места, сякаш хвърляни от някаква умела ръка.

„Е, какво ме смущава?“ – каза си Левин, като чувстваше предварително, че разрешението на съмненията му, макар още да не го знае, е вече готово в душата му.

„Да, единствената очевидна, несъмнена проява на божеството са законите на доброто, които са дадени на света с откровението и които усещам в себе си, и чрез тяхното признаване аз не че се свързвам, а по неволя съм свързан с другите хора в едно общество от вярващи, което наричат църква. Добре, ами евреи, мохамедани, конфуцианци, будисти – какво са те? – зададе си той тъкмо онзи въпрос, който му се виждаше опасен. – Нима тия стотици милиони хора са лишени от това най-голямо благо, без което животът няма смисъл? – Левин се замисли, ала веднага се поправи: – Но за какво питам аз? Питам за отношението, което имат към божеството всички различни вярвания на цялото човечество. Питам за общата проява на бога за целия свят с всички тези мъгляви петна. Какво правя аз? Лично на мене, на моето сърце, е открито несъмнено едно знание, което не може да се постигне с разума, а пък аз упорито искам да изразя това знание с разума и с думи.

Нима не зная, че звездите не се движат? – запита се той, като съзерцаваше една ярка планета, която бе променила вече положението си спрямо най-високото клонче на брезата. – Но когато гледам движението на

* По принцип избягвам дългите цитати, но този път бях здравословно изкушен, понеже: а/ в откъса по-долу, преведен от Георги Жечев, наистина има магия; и б/ да видиш под „един покрив“ Толстой, Ефремов & Прашкевич си е и необичайно, и твърде интересно зрелище... – Б. авт.

звездите, не мога да си представя, че земята се върти, и съм прав, когато казвам, че звездите се движат.

И нима астрономите биха могли да разберат и да изчислят нещо, ако вземаха предвид всички сложни и разнообразни движения на земята? Всички техни чудни заключения за разстоянията, тежестта, движенията и смущенията на небесните тела се основават само на видимото движение на светилата около неподвижната земя, на същото това движение, което сега е пред мене и което е било такова за милиони хора в продължение на векове, и е било и ще бъде винаги еднакво, и винаги може да се провери. И както щяха да са безполезни и несигурни заключенията на астрономите, ако не се основават на наблюдения на видимото небе по отношение на един меридиан и един хоризонт, също така безполезни и несигурни щяха да са и моите заключения, ако не се основават на онова разбиране за доброто, което за всички и винаги е било и ще бъде еднакво, и което ми е открито от християнството и винаги може да се провери в душата ми. А въпроса за другите вярвания и за отношението им към божеството аз нямам право и възможност да реша.“

– А, ти още ли не си отишъл? – чу се изведнъж гласът на Кити, която вървеше по същия път към гостната. – Какво има, да не би да си разстроен нещо? – каза жената, като се взираше внимателно в лицето му при светлината на звездите.

Но все пак тя не би видяла добре лицето му, ако мълнията, която затули звездите, не бе го осветила отново. При светлината ѝ Кити зърна цялото му лице и щом разбра, че е спокоен и радостен, му се усмихна.

„Тя разбира – разсъждаваше той, – знае за какво мисля. Да ѝ кажа ли, или не? Да, ще ѝ кажа.“ Но в същия миг, когато искаше да запrikaзва, Кити се обади:

– Ето какво, Костя! Услужи ми – каза тя, – иди в ъгловата стая и виж как са настанили Сергей Иванович. Мене ми е неудобно. Дали са му поставили новия умивалник?

– Добре, ще отида непременно – отвърна Левин, изправи се и я целуна.

„Не, не трябва да ѝ казвам – помисли си той, когато тя мина пред него. – Това е тайна, нужна само на мене, важна и неизразима с думи.

Това ново чувство не ме промени, не ме ощастливи, не ме освети изведнъж, както мечтаех – също както чувството ми към сина. Нямах и никакъв сюрприз. А вярата – аз не зная вярва ли е, какво е, но това чувство също така незабелязано влезе чрез страданията и твърдо заседна в душата ми.

Също така ще се сърдя на кочияша Иван, също така ще споря, ще из-

казвам не на място мислите си, също така ще има стена между светая светих на душата ми и другите, дори и жена ми, също така ще я обвинявам за страха си и ще се разкайвам за това, също така няма да разбирам с разума си защо се моля и пак ще се моля – но сега моят живот, целият ми живот, всяка минута от него, независимо от всичко, което може да се случи с мен – не само не е безсмислен, какъвто беше по-рано, а има несъмнения смисъл на доброто, който съм властен да вложа в него!“ ☼

Аз неслучайно приведох този голям цитат. Тук личи философията на човека, пожелал да прегърне целия свят и да постигне всички чувства. Такава е философията не само на Лев Толстой, но и на Иван Ефремов. Тъкмо те ме тласнаха мене – още младия-зелен хлапак – към проумяването на онази посока, която на самите тях беше вече почти ясна...

Може би това е главното, на което ме научи авторът на „Мъглявината Андромеда“.

– Често ли се преиздава Иван Антонович в съвременна Русия? А имате ли представа дали и днес го публикуват зад граница?

– Да, книгите на Ефремов се издават доволно често у нас, излязоха на няколко пъти събрани съчинения, подготвя се и том с негова кореспонденция. Бяха ме помолили да подбера от писмата му, адресирани до мен, обаче все не ми остава време... Впрочем нека да отбележа, че сега Иван Ефремов го четат като чисто приключенски писател – преди всичко „Атинянката Таис“, „Часът на Бика“ или „Острието на бръснача“. Най-изтънчените му творения, говоря за ранните разкази и повести (например „Пътешествието на Баурджед“) и романа „Мъглявината Андромеда“, се търсят по-малко. И не защото са скучни, о, не, съвсем не. Просто на читателите не им достигат знания и въображение – та нали политиката на Русия през последните две десетилетия е да отгледа хора потребители. А пък за такива Ефремов не е писал никога. Книгите на Ефремов изискват размишления, той е философ и да четеш Ефремов, означава да го разбираш. И непременно: да спориш... да разсъждаваш...

Що се отнася до неговите преводи, в Париж видях книга на Иван Антонович с илюстрации – не помня кое издателство я беше пуснало. Останал съм с впечатлението, че в Щатите, Германия и Франция днес Ефремов не е особено „изобилно“ представен. Все пак мисля, че по този въпрос е най-добре да се допитате до вдовицата на писателя – Таисия Йосифовна.

– Младите хора в днешна Русия интересуват ли се от Ефремов, или само по-възрастните се връщат към него, да речем, поради някаква носталгия?

– Интересуват се. Ала заради тяхното невежество най-често ги привлича външната, приключенската страна. Четат го най-вече онези люде,

които са дълбоко убедени, че не съществува никаква история, а постоянно се преписват едни и същи документи. Докато ефремовските книги са преди всичко Кант – звездното небе над главата и моралът в нас! Когато човек сам стигне до това разбиране, Иван Антонович му се разкрива под съвършено друг ъгъл.

– *Как ще отговорите на режисьора и политолога Сергей Кургиян, който в едно интервю пред вестник „Завтра“ каза, че Иван Ефремов не е писател?*

– Господин Кургиян навярно е имал предвид, че в книгите на Ефремов отсъства оная блестяща стилистика, която всякога е отличавала големите автори, независимо в кой жанр са работили те – Алексей Толстой, Андрей Платонов, Александър Грин, братя Стругацки, Михаил Булгаков и, разбира се, Хърбърт Уелс, Станислав Лем, Робърт Шекли, Карел Чапек...* Списъкът би могъл да се продължи до безкрайност... Но в случая с Иван Антонович пред нас е този вариант, когато писателя можеш да го обичаш заради неговите мисли...

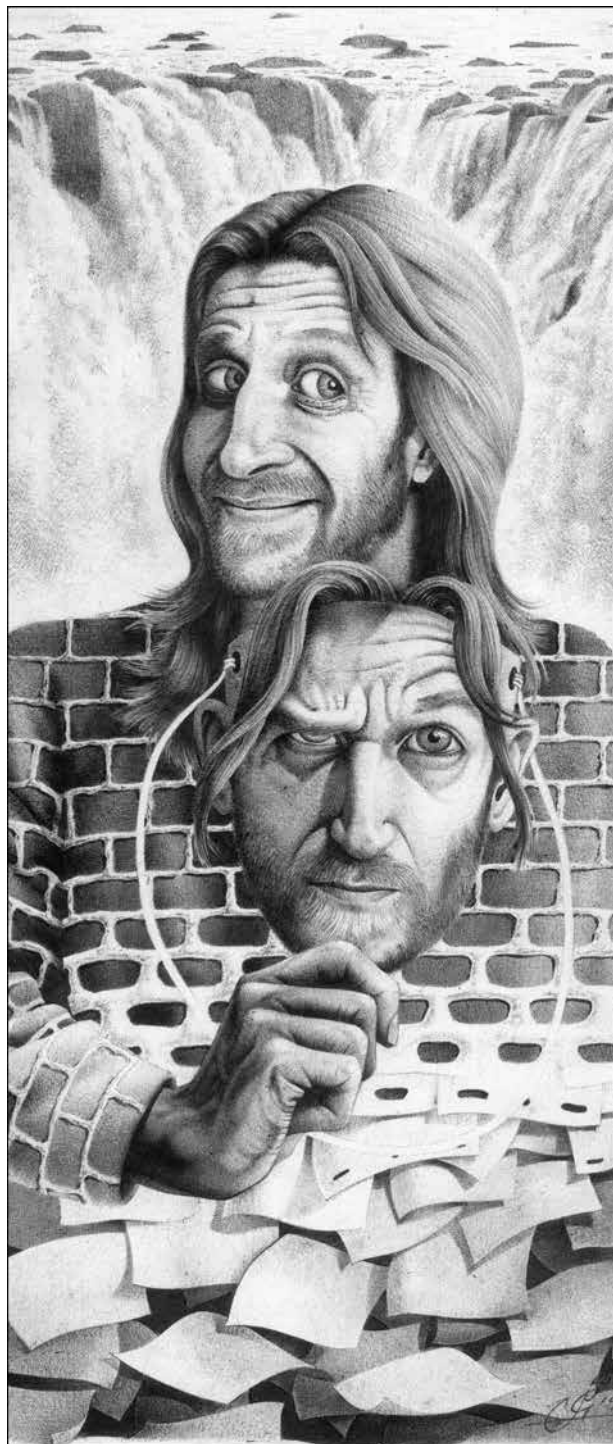
– *Накрая какво ще пожелаете на нашия клуб „Иван Ефремов“ и въобще на българите, които ценят въпросния руски фантаст и учен?*

– Никога да не губят своето любопитство. Винаги да помнят за звездното небе над главата си и за морала в собственото си сърце. И винаги да се учат да *разбират*, като най-важното не е с какво се сблъскваш – с теорията на струните или с първата любов. Неотдавна в списанието на Борис Стругацки „Полдень, XXI век“ (в юнския му брой) излезе моята повест „Предчувствие за гражданска война“. Основната ѝ идея е, че изобщо всички войни са граждански. Напълно е възможно и всички форми на живот във Вселената да са родствени помежду си, доколкото животът възниква успоредно с материята, енергията и време-пространството. А щом всички войни – включително и космическите! – са граждански, значи победители в тях няма и няма да има. В гражданските войни не се предвиждат победители. Да, тъкмо това е посланието, което сега ми е особено близко. И аз го развих благодарение на онази далечна... далечна... вече много далечна... моя среща с Ефремов...

Така че пожелавам на всеки клубен деец наистина нова среща с Иван Антонович Ефремов!

Интервюто взе: Александър Карапанчев

* Най-бляскавият откъм стил руски писател, когото аз знам, е Иван Бунин. И да не забравяме, че не кой да е, ами сам Алексей Толстой похвалява стила на Ефремов още при дебюта му. – *Б. авт.*

Автопортрет

График на броя: Пламен Семков

Роден на 18.02.1958 г. в гр. София. През 1981 г. завършва ВНБСУ „Ген. Благой Иванов“ като инженер. През 1989-а завършва курс за преквалификация към ТСО „Българска кинематография“ във ВИТИЗ „Кръстьо Сарафов“ като художник-аниматор. Работи в областта на графиката, карикатурата, илюстрацията, плаката, комикса. Като художник-аниматор участва в създаването на анимационни сериали и пълнометражни анимационни филми у нас и в чужбина.

Запознах се с творчеството на Пламен Семков по един случаен начин. Нашият Интегрален клуб по фантастика, прогностика и евристика „Иван Ефремов“, настанен в Градски младежки дом – София, вече беше организиран първата си изложба с фантастично изобразително изкуство в галерията на ГМД и там Семков липсваше, защото никой от нас не предполагаше за него. Тогава един млад организатор (на щат в комсомола!) уреди в коридорите на ГМД изложба на негов приятел – неизвестен нам график. Когато отидох да я разгледам, бях поразен както от смелите социални алегии и фантастични гротески, така и от уникалната техника на автора. Той създаваше графиките си от милиони точки, нанесени с рапидограф, като образът се получаваше от съгъстяването и разреждането на

точките. Разбира се, знаех за стила „поантилизъм“, и го свързвах предимно с живописци като Сюра. Но там се твърди, че тази техника е преди всичко вид смесване на цветовете, как стои работата с графичите?

И днес не знам дали някой друг график работи по този начин, но картините на Пламен ми харесаха изключително много още тогава. После дойде промяната през 89-а и загубих дирите на Пламен Семков. Дочувах по нещичко за него от работата му като аниматор в Унгария и други страни, но щом се завърна в България, веднага се свързах с него. Оказа се, че изумителните му графични фантазии така и са останали в областта на личното творчество „за себе си“, а си изкарва хляба, като рисува съвсем други неща.

С това представяне (за пръв път пред нашата публика) като график на броя изпълнявам стара мечта – да споделя с любителите на фантастиката изумителния свят на Пламен. Макар Семков да е по-близо до сюрреализма, вярвам, че именно фантасти могат да го оценят по достойнство.

Атанас П. Славов

Графики на Пламен Семков: на стр. 9, 60, 115, 131, 159, 160, 255, 327, 298, 344, 345, 431, 432, 463, 480

КОСМОГРАФИКИ на Атанас П. Славов

Признания на автора:

За тези, които ще познаят в изходния материал на картините ми фракталите и ще си кажат: „Ами той, компютърът, си генерира фигурите сам, за какъв автор говорим?!?», ще им отвърна с любимата (на всички скулптори) поговорка: „**Тя, пластиката, си беше вътре в камъка, аз само магнах излишното...**“

И аз така. Графиките си бяха вътре в хилядите хаотично генерирани шарки. Аз само магнах излишното. Е, и прибавих нужното.

Бележки на критика:

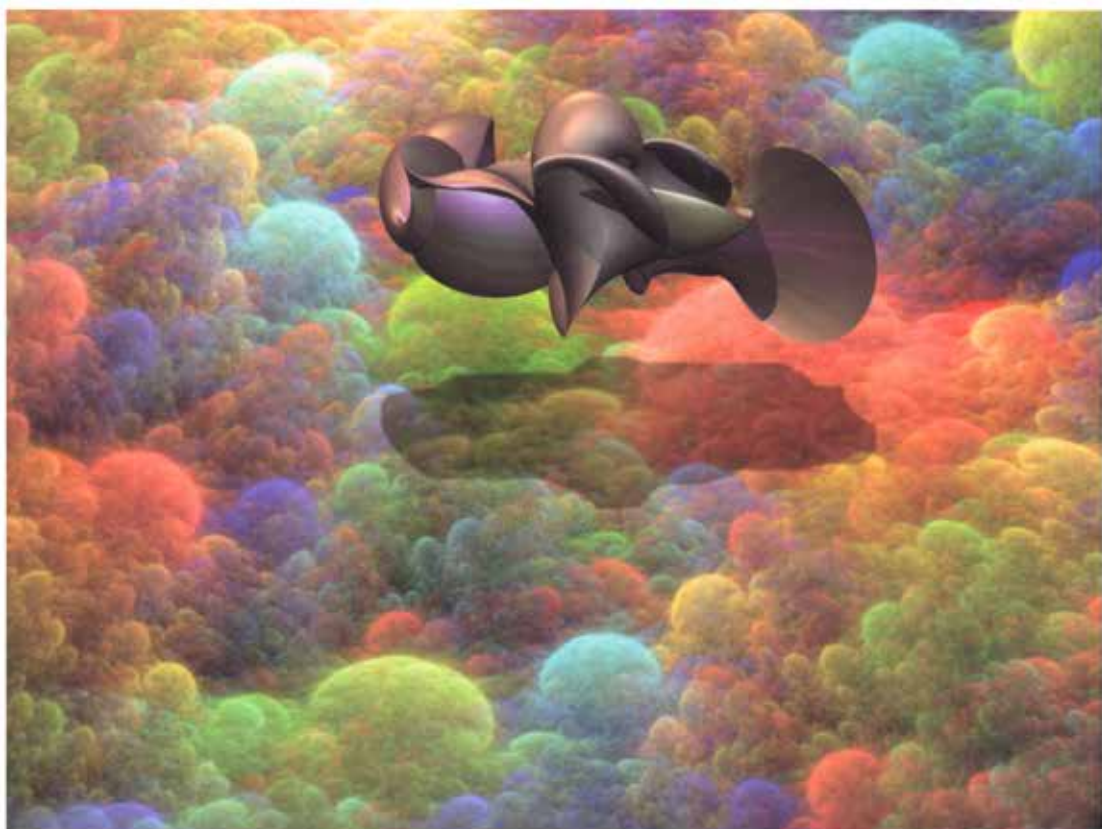
... се бе появила една нова визия, чиято неочакваност превръщаше изданието в нещо оригинално и ново. Художникът на тези впечатляващи произведения дори не бе „професионалист“ в рутинния смисъл на понятието. Техниката на компютърното рисуване много бързо се изтъква в няколкото си варианта на методиката в тази област. Подобно на „космическата“ музика, чиито електронни ефекти отдавна досаждат, и тук баналното и шаблона властват. В случаят с Наско Славов обаче имаме работа с един енциклопедист в сферата на фантастиката, който следи нейното развитие и познава детайлно нейните възможности. Така че неговата култура способства да актуализира съдържанието на това, което прави. Ако съм го наричал художник в някакви текстове, това не е просто така. Той е поет на рисувани миниатюри, неговите творби са синтез между символ и смисъл... Или още по-ясно: синтез между мисъл и представа. А и държи на изконното в изкуството - така напълнения фантастичен жанр с някакви илюстраторски шашми и разкази, измислени хора на бъдещето и просташки докарани красавици, нямат нищо общо с този творещ автор на пространства и интелектуална абстрактност...

(Калин Николов, сп. „Усури“)

Тези визии ни дават представа за структурата на материи и енергиите в тях, за пространства, наситени от фантастични асоциации. Със своите композиции А. Славов проправя нов път в българското изобразително фантастично изкуство, защото преди него опити от подобен род липсват или са изолирано явление. Важен елемент от картините му са философски насочените заглавия.

(Калин Николов, в. „Словото днес“)

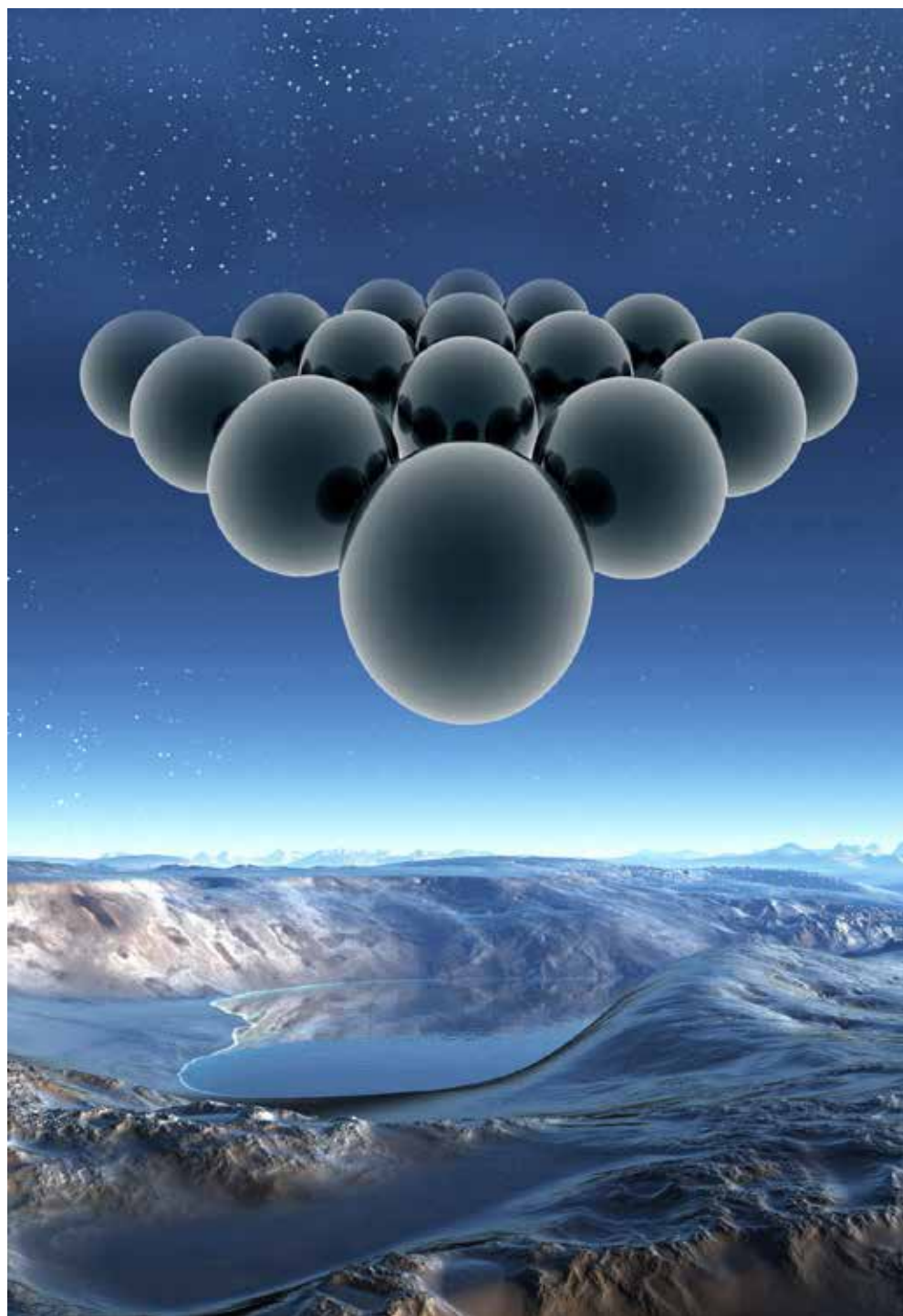
Творби на А. Славов можете да видите на корицата и цветната кола, както и в цялостното художествено оформление на алманаха.

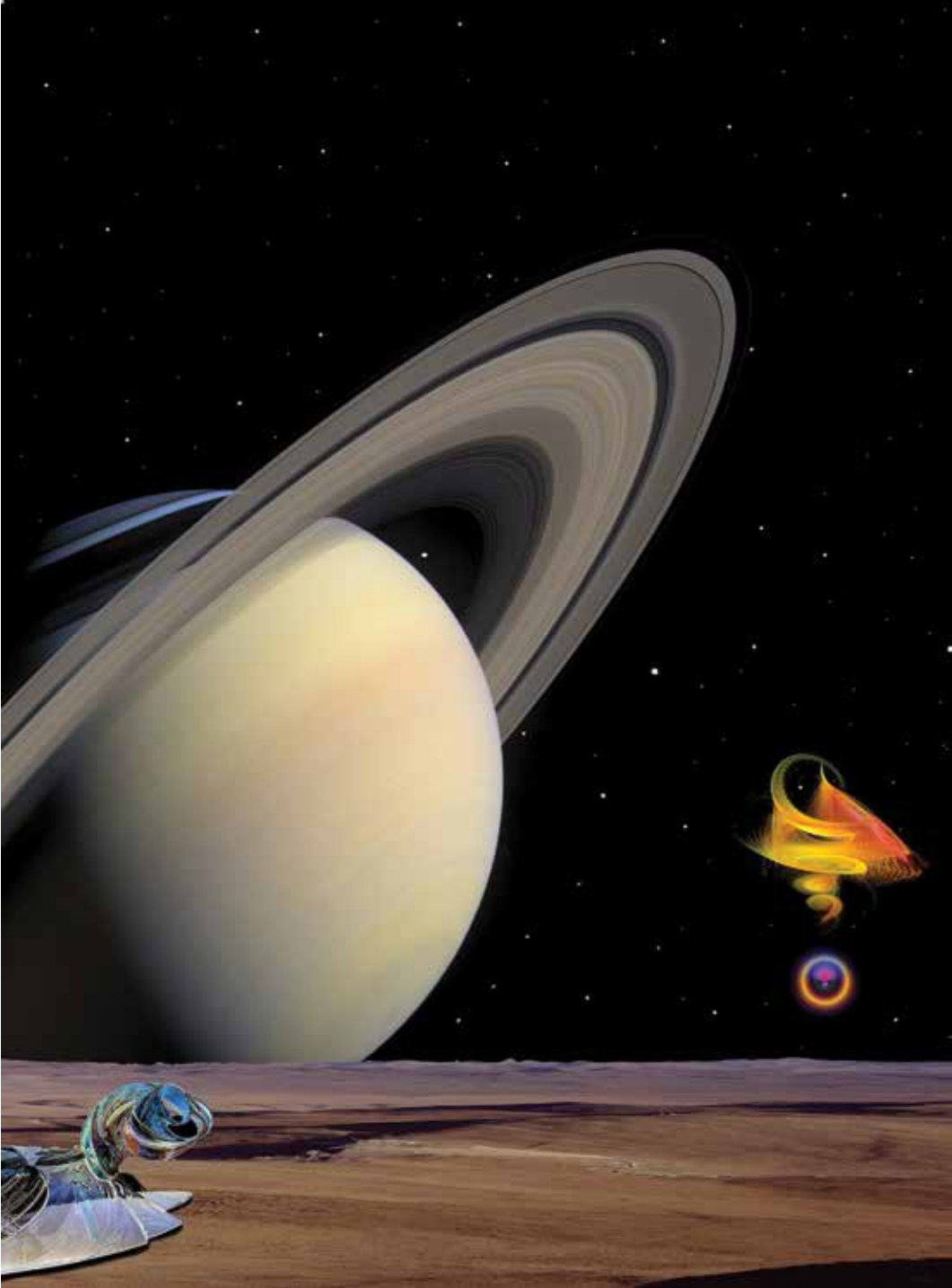

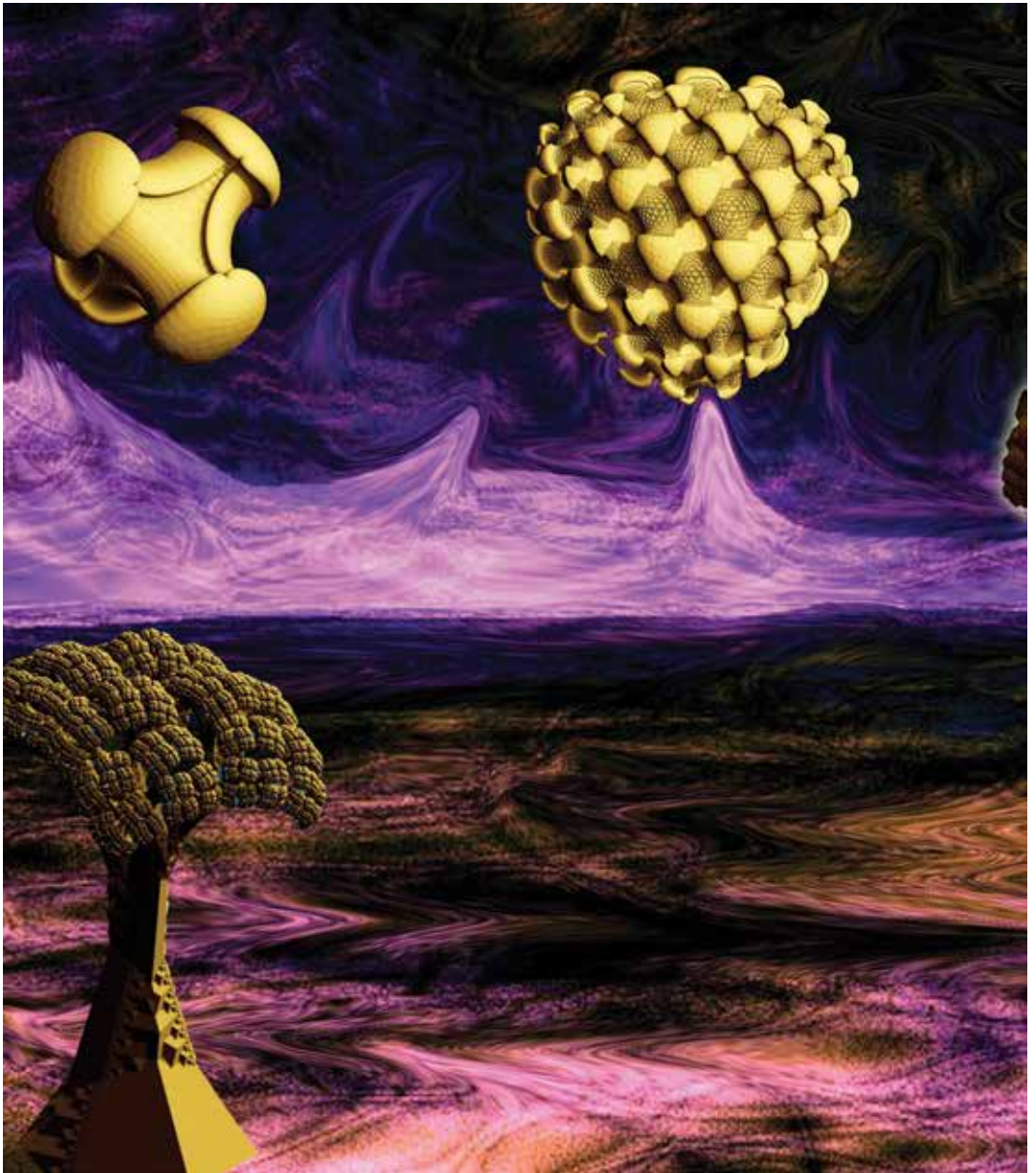

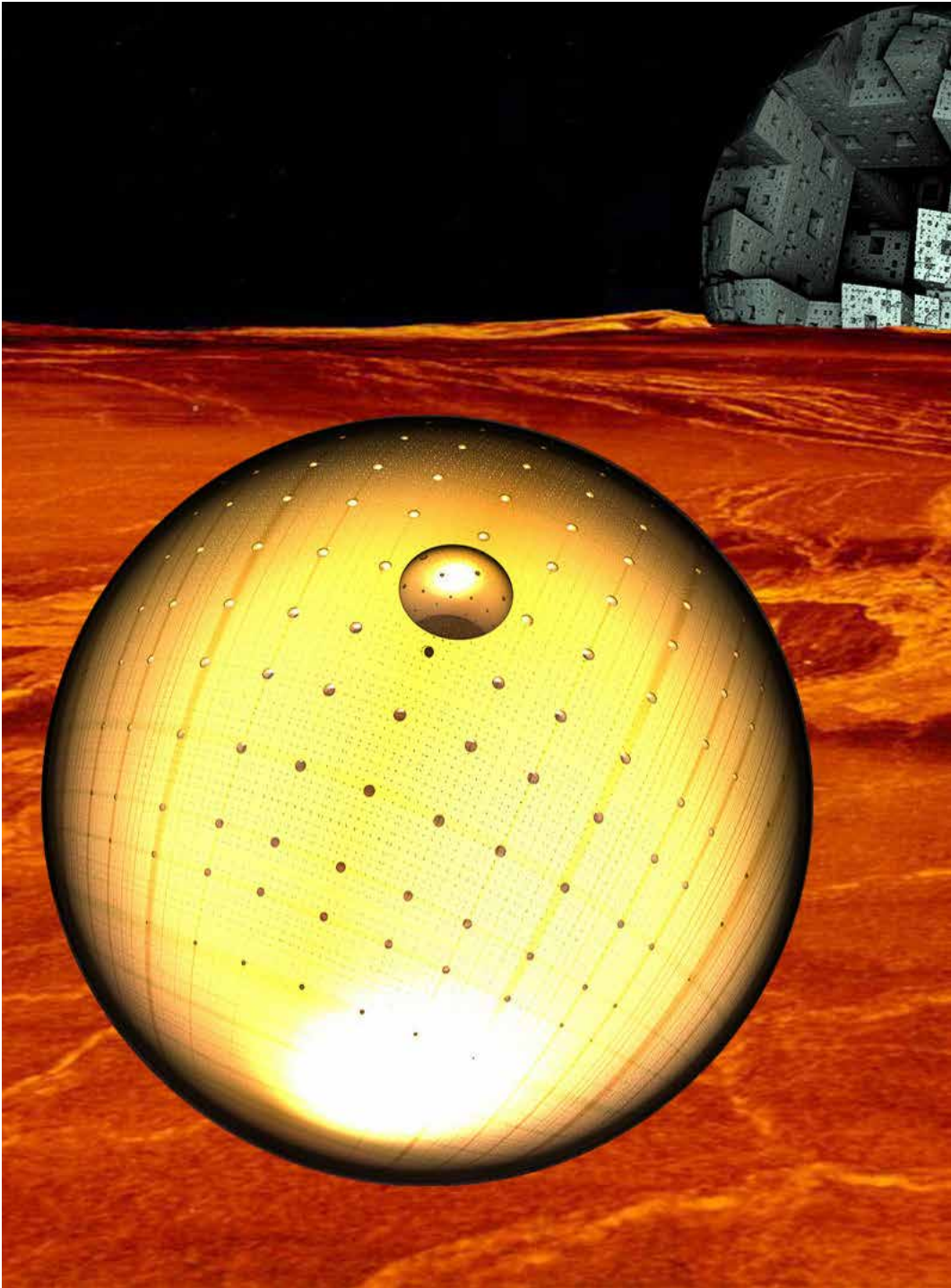

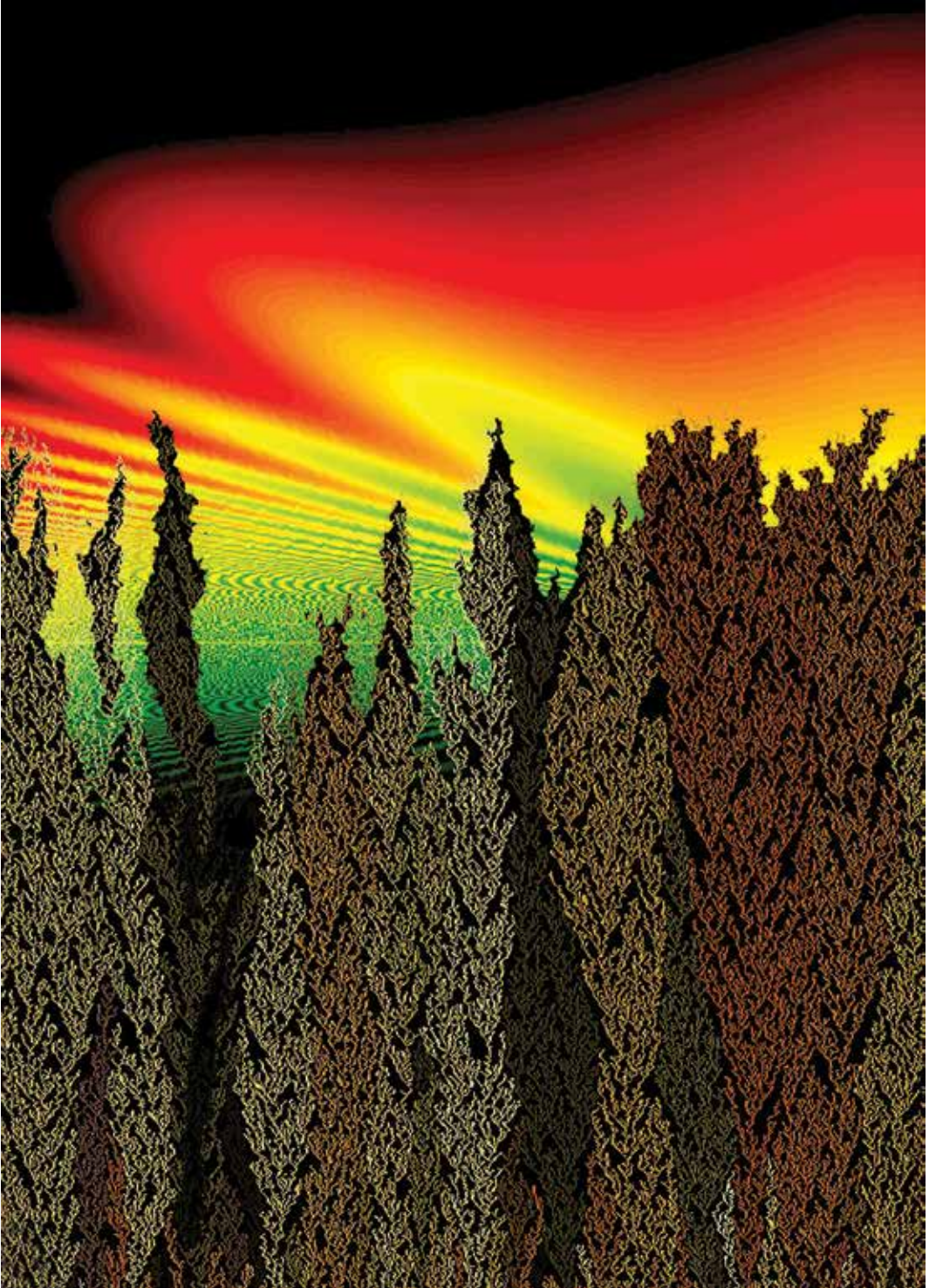

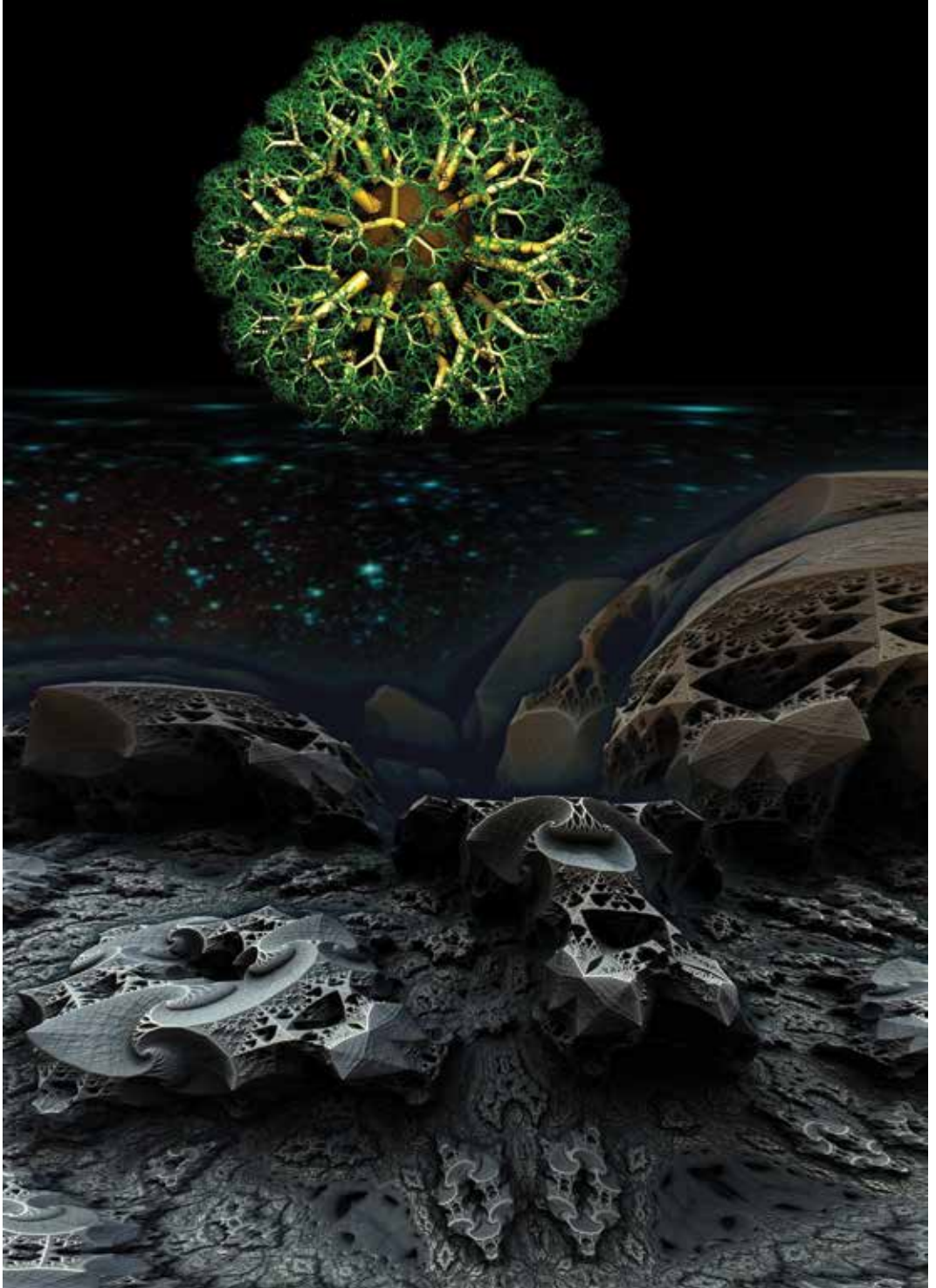

„Пустинното цвете“ на Константин

С това ревю откриваме нова рубрика във визуалния раздел на алманаха: футуристичната архитектура. Проектът на арх. Константин Доганов „Flower of the Desert“ е дипломната му работа при завършването на Университета по архитектура, строителство и геодезия в София и не случайно е максимално близък до реалното строителство – трябва да започнем от нещо по-близко до съвременността. По-нататък ще има далеч по-фантастични проекти.

Основни параметри:

Застроена площ - 212 000 м²; разгъната застроена площ ~ 10 000 000 м²; ширина – 502 м; дължина – 556 м; обща височина – 1300 м; конструктивна височина между „Кварталите“ – 75 м; „светла“ височина между „Кварталите“ ~ 55 м; постоянни обитатели ~ 20 000, като може да побере свободно над 200 000 посетители.

Пустинните територии на нашата планета ежегодно се разрастват по естествени и по антропологични причини. Същевременно градовете, селата и най-вече обработваемите земи се разпростират с все по-бързи темпове, като стесняват пространствата на естествената природа, затварят и бетонират хората в пренаселени, шумни и замърсени градове.

Идеята на този проект е да се създадат максимално благоприятни условия за обитаване сред горещите пустинни територии и да се възстанови, доколкото е възможно, връзката на човека с природата (както и самата природа) на тези места – всяко едно жилище е предвидено да притежава свой собствен двор, като по този начин се цели да се противопостави и на нездравословното живеене в стандартните „апартаменти-кутийки“ в големите градове. За разлика от по-умерените климатични зони, на тази територия засенчването е по-скоро с благоприятен ефект и сянката, хвърлена от тази конструкция може да се използва за облагодияване и озеленяване на прилежащите ѝ територии.

Проектът е разположен в покрайнините на Дубай, в непосредствена близост до строящия се в момента мегапроект „Dubai Waterfront“ (представляващ поредица от изкуствени озеленени острови и голям воден канал, навлизащ навътре в пустинята и обикалящ гр. Дубай) и вече съществуващия изкуствен остров-палма „The Palm Jebel Ali“. Структурата представлява своеобразна „сграда-град“, изградена от 16 разположени един над друг озеленени квартали, които си предоставят засенчване и естествено вентилиране чрез своята геометрия - побиращи общо около 20 000 постоянни обитатели и над 200 000 посетители.

Всеки структурен елемент (квартал) е застроен на терасовиден принцип – оформя гледаща навътре структура от сгради по периферията и

осигурява необходимите достъпни за всички зони към центъра на всеки сегмент, където са разположени паркови пространства, алеи, спорт и обществено обслужване.

По-ниско разположените квартали са оформени като наклонящи се на север (към морето) „паници“, които осигуряват гледка към изкуствения остров-палма - „The Palm Jebel Ali“, и изграждащия се в момента мегапроект „Dubai Waterfront“.

От южната страна на структурата е спусната допълнителна засенчваща напрегната въжена конструкция, по която са разположени слънчеви панели и вятърни електрогенератори, а от северната страна – с изглед към морето, са оформени по 4 на брой 50-метрови подсигурени с въжета конзоли, които представляват своеобразно „Sky-Lobby“ за всеки сегмент и са оборудвани с допълнителни вятърни електрогенератори.

Най-горният квартал е решен като „Sky-Lobby“* за цялата структура – и е покрит с предпазващ го от слънцето и вятъра купол.

Пространството между отделните структурни елементи (квартали) е отворено, като е предвидена автоматизирана затваряща по периферията на структурата инсталация, която да предпазва вътрешността от пясъчни бури и да осигурява контрол над навлизащото в структурата въздушно течение на по-високите нива.

Максимално озеленените площи на всеки квартал целят да създадат усещането за своеобразен оазис.

Отделните сгради в структурата е предвидено да се проектират самостоятелно – съобразявайки се с конструктивните и функционални дадености на самата „сграда-град“, като по този начин се цели да се избегне максимално еднообразието между и в кварталите и да може да се придаде реално видима уникалност на всяко едно място в сградата-град. Относно комфорта на живот в тези климатични райони, затвореността на пространствата отгоре е нещо, с което жителите там са привикнали и по необходимост го търсят, като тук пространството до горните нива е наистина просторно – около 55 метра.

Застъпен е методът на комплексна устройствена организация на всеки структурен елемент-квартал. Общият им брой е 16, от които са налични:

- 8 предимно жилищни квартали с обществено обслужване, поликлиника, начално училище и детска градина
- 1 жилищен квартал със специализирано медицинско обслужване, начално училище и детска градина
- 1 жилищен квартал с общежития
- 1 смесен квартал с жилищни, обществени и спортни функции
- 2 смесени квартала с предимно административно-обслужващи функции и офис-сгради
- 1 квартал с предимно образователни функции

- най-долното ниво е оформено като лоби – смесен квартал с жилищни и обществени функции.

Автоматичният транспорт в сградата-град се осъществява посредством „Ultra PRT“: електрозадвижващи се и без вредни емисии автомобилчета с централизиран автопилот, които придвижват пътниците от „точка до точка“, избягвайки възможността от получаване на задръствания, пътни инциденти и други характерни за обичайния градски транспорт проблеми.

По хоризонтала комуникацията е решена на две основни нива:

- автоматизираният транспорт е вкаран под сградите във всеки квартал, осигурявайки му по този начин максимална гъвкавост и ефективност;
- пешеходният достъп е изведен предимно на открито от горната страна на всеки сегмент (квартал), осигурявайки му максимално комфортно и безопасно функциониране – като напълно се избягват пресичането на пешеходните с транспортните артерии.

Във вертикално отношение транспортът се осъществява посредством вертикални ескалатори – поемащи количките „Ultra PRT“, като всеки един от кварталите е свързан пешеходно с близките му квартали чрез изнесена от външната страна на структурата затворена и климатизирана рампа-пасаж, която осигурява нужната пешеходна връзка между тях и предоставя панорамна гледка навън от сградата-град.

* Най-горното ниво съдържа хотели, офиси, обществено обслужване и др.

Конструкцията е решена с 15 огромни стоманобетонни колони по периферията, свързани чрез стоманобетонни пръстени за всеки структурен елемент (от специален подсилен високоякостен бетон), на които са провиснали напрегнати системи от карбонови въжета** , които носят вътрешността на всеки квартал. Над нея е разположена второстепенна конструкция от карбонови ферми, лежаща върху основната в определени възлови точки.

Човекът от древни времена се стреми да „достигне“ Бога и този му стремеж го е довел и до най-големите му постижения, и до най-страшните му падения... Вече е време да осъзнаем, че колкото „по-силни“ ставаме в технологично отношение, толкова по-голяма отговорност тежи на нашите рамене. С градове, които се разрастват като ракови заболявания сред непрекъснато намаляващата естествена природа, стремежът ни трябва да е възстановяването на равновесието там, където то е загубено – вместо заличаването на това, което е останало.

арх. Константин Доганов

** Карбонът представлява въглеродни нишки, получени по специален начин, образуващи изключително издръжливи на опън еластични въженца. Крайният продукт се получава от оплитането на тези въженца и спояването им със специална смола или създаване на по-дебели въжета от карбонови нишки, като крайният резултат е 4 до 10 пъти по-издръжлив на опън от стоманата, 4 пъти по-лек и се използва отдавна в самолетостроенето, автомобилостроенето (състезателни коли и супер скъпи спортни автомобили) и др. високотехнологични отрасли, но поради високата му цена (около 10 пъти по-скъп е от стоманата) не е широко разпространен в останалите сфери.

Съзвездие Кинотавър

Dredd 3D u Total Recall (2012) – субпродукти от разфасовката на „Беглец по острието“ (Blade Runner)

Неслучайно разпространителите на *Dredd 3D* навсякъде навират в очите ни не само заглавието, но и формата на филма – 3Д. Като че ли това може да бъде оправдание за съществуването на този римейк.

Как се прави такъв шедьовър ли? Ами взимате един тайландски трилър, минал преди година по екраните – *The Raid: Redemption*, прибавяте му един фантастичен наркотик, и готово. Ама блокът в тайския филм бил 30-ина етажа? Тука обаче е фантастика и ще го направим един километър... Но и в двата случая, спец-полицаи ще се опитват да арестуват престъпници и ще попаднат в капана на сградата, владяна от гангстерски клан. Е, в новия ще бъдат не полицаи, а съдии – „изпълнители-екзекутори“, каквато е повелята на комикса и шутъра „Съдията Дред“. Махате всички социални идеи и конфронтации от първия филм със Силвестър Сталоун и... готово.

Като гледах това екшънче, а и подобния му *Total Recall*, непрекъснато ме преследваше едно „дежа-ву“. Чак след време успях да си го изровя от паметта – по времето на социализма имаше едно такова нещо „идейно възпитание на масите с правилен мироглед“. Та Холивуд тук действа съвсем по ленински („*Киното е най-важното изкуство за нас.*“ *В.И. Ленин*) и последователно, идейно и художествено-образно ни натрапва един и същ модел на бъдещето – огромни корпорации са завзели целия свят, корпоративните директори играят ролята на римския сенат, а тяхното главно оръжие са самотните центуриони, които, макар и да не обичат своите работодатели, безмилостно изкореняват престъпниците с еластичното оправдание: „да спасяват човешки животи“. Сик! Като че ли тези животи не са отнемани и изкривявани от системата...

Интересното е, че тези субпродукти на киноиндустрията водят началото си от един прекрасен и трагичен филм на Ридли Скот – „Беглец по острието“ (*Blade Runner*). Да, наистина писателят-фантаст Филип Дик е сред първите, които в десетки свои произведения узакониха модела „корпоративното бъдеще = полицейска държава“, а тези филми са пър-

вите екранизации по романи на Дик. Но колко поезия, болка и истинска драма имаше в образа на Харисън Форд, колко сатира и чувство за хумор бе вкарал в юмруците на Шварценегер режисьорът Пол Верховен в първия *Total Recall*, пък дори и съдията Дред, пресъздаден от младия Сталоун. Но и Дик, и Верховен, а и Ридли Скот искаха, или поне си мисляха, че го правят, да ударят кам-

баната на предупреждението – да се избегне такова бъдеще.

Новите занаятчии, овладели перфектно специалните ефекти, нямат и следа от такива помисли – те са убедени, че ТОВА е образът на „единствено възможното бъдеще“, с което не трябва да се борим, а към което да се адаптираме! Притръпналост! Ето какво е идеалното съзнание на масовия консуматор, което трябва да се постигне... Като че ли чувам „производствените спорове на апаратчици по идейно-възпитателната работа“... Нищо че този път не става дума за „комунизЪма“, който за една нощ се превърна от „светло бъдеще“ в „тъмно минало“, а за „чистия и свят капитализъм“, който няма алтернатива, амин!

Въобще привикването към образа на корпоративните императори тече отдавна. Руското списание „Мир Фантастики“ беше направило любопитен обзор на „14-те демонични корпорации на кинобъдещето“, където авторите се бяха опитали да съберат всякакви модели от различните филми и ги подредят в стройна класификация. Но колкото и привидно различни да бяха тези образи, те винаги се оглавяваха от излъскани аристократи, които обитават мегаломански кабинети, задължително с огромни прозорци с изглед към целия свят... Улавях се, че очаквам някой от тези дегенерати да извади от бюрото си стъкленица с извънземно животинче и подобно на барон Харконен от „Дюн“ да започне разсеяно да си похапва, докато то пищи ужасено в устата му.

Какво целяха авторите на

филмите с тези образи (освен добрите продажби, разбира се)? Ами на пример:

Че абсолютно развратени от абсолютната власт на милиардите си, тези корпоративни монарси са недосегаеми. И ако някой самотен герой (зрителят трябва да се идентифицира с някого, нали?) все пак успее да ги докопа, застава нов заместник-дегенерат, който прави същото, защото системата е жива и здрава. И коя е тая система? Все същият „без-алтернативен, чист и свят капитализъм“, който владее нашия век. И аз подозирам, че фантазмагоричните кабинети и извратености на корпоративните директори са част от операцията по отклоняване на вниманието – честният и трудолюбив инвеститор, който с пот на чело прави милионите си в офиса, няма нищо общо с тези демони, нали така?

В този ред на мисли, особен интерес представлява новият

сериал „Континуум“

Историята започва през 2077 г. Млада и хубава детективка от корпоративната полиция е убедена, че като лови терористите, воюващи срещу тоталитарното управление, прави света по-добър. При една екзекуция на група такива „лоши момчета“ обаче се отваря портал във времето и тя заедно с тях се оказва в наше време. Започва борба за по-изобретателни хроноклазми между внедрилата се в полицията млада жена и терористите. Но с тях нещата никак не са прости. В изтеклия първи сезон успяхме да разберем, че мотивите на техния лидер са мирогледни и дълбоко лични. И скокът във времето е организиран от стар корпоративен учен, който в наше време е гениален тийнейджър. Намеква се, че това е операция по обръщане на историческия ход, по предотвратяване на бъдещето. Докъде ще стигне смелостта и социално-критичната зрялост на сценаристите и режисьорите на сериала, ще видим скоро, ако продуцентите не се изплашат от идеологическата каша, която са забъркали, и не започнат да лавират на границата на недоизказаните намеци сезон след сезон. Ловкост, която така добре доказаха в сериалите *Earth: Final Conflict* и *Lost*.

И ако, разбира се, планетата Нибиру не ни види сметката до края на годината ☺.

Атанас П. Славов

Снежанка и ловецът

Сюжетът: Красиво девойче (Кристин Стюарт) остава без майка, а впоследствие – след като злата мащеха (Чарлиз Терон) елиминира и бащата – кръгло сираче. Нова фигура в познатата ни история се явява братът на злата кралица (Сам Спруел), който е неотлъчно до нея в грандоманските ѝ планове за завладяване на нови и нови кралства, посредством магия. Продължаваме с принца, представен като приятел от детството на Снежанка, посветил младостта си на това да я търси, когато вещицата я затваря в кула след убийството на баща ѝ. Стигаме до ловеца-вдовец (Крис Хемсуорт), нает от кралицата да издири и ликвидира най-прекрасната на света, успяла междуременно да избяга от кулата, след десет години затвор. Вещицата му е обещала, че в замяна ще върне покойната му съпруга. Изведнъж животът на ловеца, прекарван в даvene на мъката по любимата му, отново придобива смисъл.

Успоредно с това принцът (Сам Клафлин) научава, че Снежанка е избягала, и също тържи да я търси, въпреки забраната на баща си. Следва срещата на тримата герои в мрачната гора и по подразбиране – заформянето на любовен триъгълник. Ловецът не може да убие крехко и невинно същество като принцесата и се превръща в неин покровител. По някое време се появяват и джуджетата. Според тях Снежанка е „избраната“ – отредено ѝ е да общува с природните сили – и решават да помогнат.

Злата мащеха обаче не спи, разбира каква е работата и взима нещата в свои ръце.

Идва ред на сцената с отровната ябълка и стъкления ковчег (с някоя и друга изненада).

На финала пробудената от – внимание! – не кого да е, а ловеца принцеса и разбунтуваният народ се изправят срещу кралицата.

Какво следва и с кого се взема Снежанка, ще видите сами. :)

Това, което ме впечатли, беше визуалната красота на филма. На моменти доста мрачен, той пресъздава усещането за готическа приказка. Похвала заслужава и фактът, че злодеянията на мащехата са мотивирани; тя не е лоша просто защото е нужен някой, който добрите да надвият; принуждава я събитие – донякъде травма, донякъде завет –

от детството ѝ. Друг силен момент е връзката на Снежанка с природата. От гарвана и коня, които ѝ помагат да избяга от кулата, през трола, който с пръст не я побутва при близка среща от трети вид, усетил, че тя не представлява нито заплаха, нито съперник, до елена-пазител на гората, който я благославя – това е много важна и според мен цяляща да замисли съвременния урбанизиран зрител нишка. Музиката също оставя приятно впечатление. Най-запомнящи се бяха *Gone Their Master*, *Gone Their Son* и *Florence and the Machine* с *Breath of Life*. Пейзажът и костюмите на героите – изпипани, правдоподобни. Бойните сцени – мащабни, епични. Отличаваше се играта на Сам Спруел.

Не мога да не отбележа обаче някои слаби страни на лентата. На първо място, цветът на очите на Снежанка се промени мистериозно с порастването ѝ. Подозрителни ми си сториха и завидните ѝ умения да спринтира, галопира и се дуелира след десетте години, прекарани в кулата без абсолютно никакво движение, като изключим няколкото крачки из тясната ѝ килия. Необяснимо остана и споменаването на християнския Бог в самото начало, когато Кристин казваше „Отче наш“. Това, в крайна сметка, кралство от нашата реалност ли е? Ако да, кое е то и кога се развива действието, след като жителите му са християни? Атмосферата напомня на средновековие, но яснота по въпроса нямаше.

Като изключим това и че финалът ми стоеше недовършен, бих определила филма като приятен. От киносалона излязох вдъхновена и с песен на уста, след което у мен се породило внезапното желание да се кача на Витоша. Така и направих – беше почивен ден, а и имах приятна компания. И докато се катерехме, все още преживяваща видяното, обстрелвах спътниците си с въображаеми стрели. Как ме изтърпяха, не знам...

Upside down

„Канада и Франция. Добре, звучи обещаващо!“ – казвам си аз и го дърпам от „Замунда“.

Трябва да призная обаче, че въпреки участието на Кирстен Дънст – актриса, която ми е много приятно да гледам – филмът не ме грабна. Сюжетната линия – вяла, бегла. Хората са разчитали предимно на визуални ефекти и на любовната история.

А цялостната история е за два паралелни свята с противоположна гравитация. И с мистериозен физичен закон: ако материя от единия свят попадне в другия, след няколко часа тя изгаря. Забелязваме препратка към тоталитаризма – на обитателите е забранено да си ходят „на гости“, т.е. да преминават от единия свят в другия. Добре, обаче момък от долния (западнал) свят и девойка от горния (проспериращ) свят се влюбват. Нужни са главозамайващи еквилибристики, за да се срещат. В

един момент ги надушват властите и ги разделят насила. Момичето си удря главата, получава амнезия и не помни нищо преди злощастното събитие.

Минават години, момчето вече е млад мъж и работи в лаборатория върху (антигравитационен) крем против бръчки. През цялото това време си е мислел, че Идън е загинала в онази нощ, докато един ден не я вижда по телевизията.

Готов на всичко, за да бъде отново с нея, той рискува собствената си, а и тази на приятелите си безопасност, като започва работа във фирма от горния свят – полулегално. Досещате се, в същата фирма работи и Идън. Впоследствие става ясно, че тя не го помни. Разделят се, пак се събират, преследват ги, докато накрая е постигнат идеалният баланс. Как точно, няма да издам.

Преувеличено ми се стори окаяното състояние на долния свят и изобщо мизерията, в която живееха хората там. За десет години все не успяха ли малко да се постегнат? Интересно ми беше и как се случи тъй, че девойката забременя, след като любовна сцена в плътския смисъл на думата липсваше. Но какво ли разбирам аз от двойна гравитация и паралелни светове?

И за да не помислите, че мога само да критикувам, ще кажа: не, филмът не е в никакъв случай лош. Феерия в сивкаво и синьо. Пиршество за очите. Симпатична комбинация от фентъзи и научна фантастика. Ще ми се и в София да има кафе като „Ел Мундо“ – кръглата форма, семплият интериор и лющещата се мазилка му придават студения чар на изоставена сграда, като същевременно вътре кипи социален живот.

Upside Down е ненаатрапчива, лека романтика. А сцената с летящата розова палачинка ме мотивира до такава степен, че станях (след като изгледах филма) и в 9.30 вечерта приготвих десетина. Може да не бяха розови, но с мед летяха много бързо.

Илка Чечова

„Светлини сред сенките“ подготвят мини-сериал

Вече десета година голяма група от деца и младежи пише, илюстрира и снима фантастични истории. Клуб „Светлини сред сенките“ (<http://svetlinisredsenkite.com>) е издал 9 книги, заснел 2 трейлъра и множество клипове. Сега мечтата на младите ентузиаста е да направят мини-сериал по една от най-успешните си книги, трилогията „Аурелион: Вечният баланс“. Романът е любимо четиво на всички почитатели на „светлинките“, а в класацията на БНТ „Малкото голямо четене“ зае 29-о място в топ 100, редом до световни хитове като „Хари Потър“, „Властелинът на пръстените“, „Здрач“ и др.

Клубът има множество колективни и индивидуални награди за поезия, проза, сценарий, илюстрация и дизайн, включително награда за сценарий по повестта „Шахтата“ от първия национален конкурс „Фантастично изкуство – Бургас 2008“.

За мини-сериала младите ентузиаста се нуждаят най-вече от добра техника и материали за изработване на костюми и декори. Ето защо те представиха своя проект на сайта <http://indiegogo.com>, където се подпомагат подобни начинания.

Пред **indiegogo.com** кандидатстват творци от цял свят и ако бъдат одобрени, проектите им се публикуват и стартира дарителска кампания сред потребителите. Само още две български намерения са пуснали американските администратори, но те са далеч назад, докато малките писатели и кинематографисти от „Светлини сред сенките“ само за часове се появиха на 11-а страница. Над 700 са към момента артистичните проекти, очакващи финансова подкрепа чрез глобалната мрежа. Към момента (края на октомври 2012-а) проектът е натрупал близо 600 долара, предоставени от 20 дарители.

Ето го и него: <http://www.indiegogo.com/aurelionseries>

Дори да не съберат нужната сума, „светлинките“ ще снимат своя филм, но тревогата им е, че това ще се отрази на качеството. Всеки „лайк“ на страницата, всеки коментар, всеки долар, дарени от сърце, приближават екипа до неговата мечта.

Да помечтаем заедно с тях – или направо да съучастваме в сбъдването на мечтите.

Футурум

21.12.2012

- поредният „Край на света“

Пламен Младенов

„Маите вещаят гибелта на човечеството!“ Така най-кратко може да се обобщи причината за засиления интерес към иначе невзрачния 356-и ден от настоящата година. „Фаталният“ 21 декември е набелязан отдавна от търсачите на сензации, а с неговото приближаване ще расте и напрежението сред хората, които приемат безкритично всяко едно стряскащо предсказание. Не е изключено на отделни места по света паниката и вярата в неизбежната катастрофа да доведат до тежки последствия. А какво всъщност казват маите, този древен народ, прословут с математическите и астрономическите си знания? Описват ли какво точно ще се случи на 21.12.2012? Или съвременни „тълкуватели“ на техните текстове и календари си присвояват правото да говорят от името на отдавна изчезналата индианска цивилизация? Историята познава стотици опити да се изчисли, с точност дори до един ден, „краят на света“. Начините за получаване на желанния резултат са невероятно разнообразни, но, за свое съжаление, „пророците“ винаги се провалят. Някои от тях са наказвани сурово, но други, без капка срам от неуспеха си, фабрикуват нови и нови числа и дати. Човешкото подсъзнание възприема по-достъпно понятието „време“, когато то е ограничено, тоест притежава начална и, особено, крайна точка. Областите от познанието, които включват в себе си определения за „безкрайност“, до голяма степен остават неразбираеми за мнозинството от населението на Земята.

Непреодолимо влечение към страшното

Всекидневната безпощадна борба за оцеляване в различни форми съпровожда човешкия род още от времето на неговите маймуноподобни предци. Въпреки това Homo Sapiens изпитва нужда от допълнителна доза „страх“. Приказките и легендите за чудовища и зловещи събития вероятно водят началото си още от лагерните огньове на първобитните хора. Постепенно всяка култура попълва своята митология със специфични същества. Хилядолетия по-късно създаването на различните видове писменост запазва, обогатява и доразвива устната традиция на разказвачите. Нова ярка страница в същата насока е възникването на „готическия ро-

ман“ през втората половина на XVIII век във Великобритания. Това направление поставя основите на бъдещата „литература на ужасите“, която и досега остава един от най-предпочитаните от читателите жанрове. Киното разширява още повече възможностите за въздействие върху сетивата на любителите на страхотии. Разбира се, в количествено отношение огромно предимство имат долнокачествените литературни и филмови продукции, създадени единствено с комерсиална цел. Отделни произведения, които поставят дълбоки морални и етични проблеми, се откриват трудно в пълноводния сив поток на посредствеността.

Религията

Всички влиятелни религиозни доктрини през последните три хилядолетия стигат до идеята за „край на света“ в познатия му вид и последващо наказание за греховете, както и възнаграждение за праведниците. Християнството изгражда своята есхатология върху загадъчното „Откровение“ (или още „Апокалипсис“ – (от гръцки *Αποκάλυψις*)), „разбулване“, „разкриване“, „откровение“), чийто автор нарича себе си Йоан. Текстът, с който завършва Новият завет, е написан на малкия остров Патмос в Егейско море. Различните изследователи на „Апокалипсис“-а определят времевия интервал на неговото създаване между 60-те и 90-те години на I век от новата ера. Въздействието на творбата на Йоан върху съществуващите християнски общини е поразително. Привържениците на новата религия живеят в очакване на неизбежния и според тях съвсем близък „Страшен съд“, когато всеки ще бъде оценяван според делата си. Но годините и десетилетията отминават, а Римската империя и светът като цяло изглеждат непоклатими. Сред християнството започват да набират сила нови идеологически течения, които в следващите векове се превръщат в заплаха за неговите устои, и след дълги спорове и вътрешни борби в крайна сметка са обявени за ереси.

Следващата голяма криза настъпва с приближаването на 1000-та година сл. Хр. Мнозина решават, че това кръгло число символизира момента на „Страшния съд“ и започват да се готвят за него. Всъщност засилващата се истерия засяга само западноевропейските страни и техните църкви, тъй като източноправославният свят използва друго летоброене. Православието е приело за дата на Сътворението 1.IX.5508 г. пр. Хр. и съответно си живее през лето Господне 6507-о. Изборът на годината на Христовото рождество за отправна точка е на монаха Дионисий Малки, роден на територията на днешна Добруджа. След дълги изчисления той решил, че Спасителят е дошъл на този свят точно преди 525 години и съответно обявил, че човечеството живее в 525 г. сл. Хр. Отдавна съществуват

съмнения, че Дионисий е сбъркал най-малко с четири години, но вече е късно за поправки. През VIII и IX век Западна Европа възприела новото летоброене, известно като Anno Domini. Очакваната с огромно напрежение и ужас 1000-а година не само настъпила, но и отминала, без да се случи нищо апокалиптично. Отърсили се от парализиращия страх пред всеобщата гибел, хората си възвърнали интереса към житейските радости и се отдали на безкрайни пирове и забавления.

Още „кандидати за слава“

Следващите векове се оказват още по-плодоносни откъм „оракули“, така е и в наши дни. Знайни и незнайни личности, както и голям брой секти, религиозни групи и други организации привличат вниманието с катастрофичните си предсказания. Сред тях личат някои особено любопитни имена (вж. табл.). Често властите или обществеността търсели сметка на авторите на такива пророчества. Немският математик Михаел Щифел дал една от най-детайлните прогнози за „Страшния съд“ – 19.X.1533 г. в 8 часа сутринта. След очевидния неуспех на неговите изчисления ученият бил хвърлен в затвора. Щифел прекарал зад решетките четири седмици, а когато излязъл на свобода, се разкаял и никога вече не правил опити за нови предсказания. През 1793 г. някой си Ричард Брадърс, бивш моряк от британския военноморски флот, създал ново религиозно движение и започнал да проповядва, че Царството Божие ще настъпи най-късно до две години. Точно през 1795-а Брадърс бил арестуван и съден за държавна измяна, защото думите и документите му вещаели смъртта на краля и свалянето на монархията. В крайна сметка злополучният последовател на Касандра бил пратен в лудница, където останал 11 години, преди да го изпишат. Поклонниците на Захария Сичин и неговата „древношумерска конспирология“ пък са убедени, че на фаталната дата 21.12 тази година от дълбокия космос ще долети обещаната планета Нибиру и населяващите я анунаки, които ще ни сложат „на място“.

Известни личности и техните прогнози за „края на света“

папа Инокентий III	1284 г.
Сандро Ботичели	1504 г.
Мигел Сервет	1585 г.
Мартин Лутер	1600 г.
Христофор Колумб	1658 г.
Джон Непер	1688, 1700 г.
Николай Кузански	между 1700 и 1734 г.
Якоб Бернули	5.IV.1719 г.
Емануел Сведенборг	1757 г.
Камий Фламарион	1910 г.
Исак Нютон, Елена Блаватска, Едгар Кейси, „преподобният“ Муун	2000 г.

Станцията „Мир“ и Проблем 2000

Световноизвестният дизайнер Пако Рабан е почитател на езотериката и окултните практики. През 1999 г. той шокира френската общественост с изявлението, че орбиталната станция „Мир“ ще падне насред Париж и ще причини огромни жертви и разрушения. Рабан разкри всички подробности: катастрофата ще се случи на 11 август 1999 г. точно в 11,22 ч. по време на пълното слънчево затъмнение. За щастие и тази прокоба не се сбъдна, но реномето на модния законодател пострада. Самата станция „Мир“ завърши своя път във водите на Тихия океан през 2001 г.

Датата 01.01.00 предизвика опасения от съвсем друг характер. Много специалисти бяха убедени, че още в първите секунди и минути на новата 2000 г. голям брой компютри по цялата планета ще излязат от строя, защото ще я разпознават като 1900-та. Високотехнологичните компании приеха напълно сериозно предупреждението и внесоха важни поправки и подобрения в своите машини и системи. Дали по тази причина или защото опасността бе значително преувеличена, проблемите и пораженията след 1.I.2000 г. се оказаха много по-малки от очакваното.

Маите

Цивилизацията на маите винаги е удивлявала изследователите с развитието си, изцяло подчинено на математическите изчисления. Народът, построил забележителни градове сред джунглите на Гватемала, Хондурас

и полуостров Юкатан, използвал два календара, основани върху двайсетична позиционна бройна система. Единият календар на майте, „цолкин“, съдържал 260 дни, а другият, „хааб“ – 365. „Цолкин“ е по-старият от двата, а в научните среди и досега няма единно обяснение за неговия произход и необикновеното число 260. Всеки ден се отбелязвал едновременно и по двата календара. Да приемем, че годината на майте започвала с датата 1 Имиш 1 Поп, тоест с първия ден от първия месец на „цолкин“ и първия ден от първия месец на „хааб“. Подобна комбинация можела да се повтори едва след 18 980 дни, равняващи се на 52 години по 365 дни. За по-големи периоди от време майте въвели т. нар. Дълго броене. Митичната дата, с която започва Петата Слънчева ера, разчетена върху множество стели, както и в Дрезденския кодекс, изглежда така: 13.0.0.0.0 4 Ахау 8 Кумху. Първото число (13) обозначава 13 периода по 144 000 дни, тоест 5128 години и 281 дни. Всяка от четирите нули (отляво надясно) отговаря на 0 периода по 7200, 360, 20 и 1 ден. Точният ден, разбира се, е 4 Ахау 8 Кумху. Следващата задача е да се установи коя дата според съвременния (грегориански) календар съответства на толкова важния за майте ден. Отново специалистите не са единодушни и по този проблем. Най-много привърженици има датата 11.VIII.3114 г. пр. Хр. Самата Пета Слънчева ера трябва да продължи точно 584 283 дни и да завърши на... Да, отгатнахте! На 21 декември 2012 г.! Тук е моментът да споменем, че отделни изследователи изразяват съмнение дори в истинността на летоброенето на т. нар. Стар свят. В България са издадени три от книгите на германеца Уве Топер („Голямата акция“, „Фалшифицирането на човешката история“ и „Фалшифициране на времето“). Основната негова теза гласи, че към историята на човечеството са „добавени“ 297 години, така че в момента би трябвало да живеем през 1715 г. Руските автори Анатолий Фоменко и Глеб Носовски застъпват сходни идеи („Кой век сме сега?“). Естествено, официалната наука отхвърля всички подобни твърдения, но все пак те са в състояние да ни подтикнат към размисъл за историческите и календарните аксиоми, които сме свикнали да приемаме безрезервно.

Златната жила „2012“

И така, установихме, че дори при най-точни изчисления на 21.XII.2012 завършва една от ерите на майте, а от следващия ден започва новата. За развлекателната индустрия във всичките ѝ форми такова банално обяснение не може да бъде пречка. Темата за „апокалипсиса на майте“ бе подробно разработена в множество литературни произведения, филми,

електронни игри, песни и др.

В трилогията си „Денят на Змията“ (2001), „Възкресяване“ (2004) и „Пророчеството на майте“ (2011) Стив Олтън свързва почти всички загадъчни феномени от миналото с един космически „пришълец“, пристигнал на нашата планета преди 65 милиона години.

Британският писател с кипърски корени Стел Павлоу намеси и вездесъщата Атлантида в романа „Дешифриране“ (2001). Неочаквано откритие дълбоко в ледовете на Антарктида принуждава главния герой да тръгне по следите на глобален катаклизъм, който се повтаря на всеки 12 000 години.

Дан Браун също не остави без внимание 21 декември 2012. В „Изгубеният символ“ (2009) именно това е предречената дата на Апокалипсиса.

През 2009 г. на големия екран излезе мегапродукцията „2012“ на заслужилия занаятчия в областта на катастрофичните филми Роланд Емерих. В началото сюжетът се крепи върху научни хипотези за предстоящото планетарно бедствие, но постепенно деволуира в съвременен вариант на библейския разказ за потопа, Ной и Ковчега.

А след 21 декември – накъде?

На базата на всички факти можем да направим „смелата“ прогноза, че на 21.12.2012 г. няма да настъпи „Краят на света“, а ще започне 22.12.2012. Но нека любителите на страшни предсказания не се отчайват. Има още много дати и години, посочени от неуморните „пророци“, някои от които действат на принципа „опитвай, докато стане“. Следващите най-близки по време апокалипсиси са планирани за 2018, 2020, 2021 и 2036 г. Без съмнение ще бъдем удивени от съвсем нови и неочаквани „прозрения“ и „откровения“. В същото време нашата цивилизация трябва да решава безброй глобални проблеми, които реално застрашават нейното бъдеще. Ако видоизменим думите на Остап Бендер, то „Спасяването на човечеството е в ръцете на самото човечество“. Все още.

На **21.12.2012 г.** Дружеството на българските фантасти «Тера Фантазия» свика своите членове и симпатизанти в Националния музей «Земята и хората» да почете фаталната дата породила толкова фантазми с «ТЪРЖЕСТВЕНА ЗАРЯ ПО СЛУЧАЙ КРАЯ НА СВЕТА». Участие взеха български писатели, художници, планетата Нибиру, а цялото безобразие завърши с филма «2012».

НАУЧНА ФАКТАСТИКА

● Подстъпи към психоисторията

През 50-те години Айзък Азимов описа в романия си цикъл „Фондация и Империя“ създадената от Хари Селдън социална наука на бъдещето, наречена психоистория, която прогнозира поведението на големи маси от хора на базата на наблюдения и математически модели.

А ето какво правят негови колеги в днешния Илинойски университет. За да получат глобална картина на отразената реалност в средствата за масова информация, отначало взели три огромни архива новини от цял свят – общо около 100 милиона статии. За преработката на такъв обем данни се наложило да привлекат суперкомпютъра Nautilus от Националния институт за изчислителни науки в щата Тенеси. Два милиона гигабайта текст дали сведения за 10 милиарда души, места, обекти и събития с повече от 100 трилиона връзки между тях. В случая били използвани три метода за интелектуален анализ: тонална препратка, пълнотекстово геокодиране и анализ на Мрежата.

Анализът на тоналната препратка осигурява числово измерение на емоционалния смисъл на даден документ. Алгоритъмът изброява количеството положителни и отрицателни думи и придава на документа съответната емоционална тежест. В частност отчита и факта, че „ненавижда“ е по-отрицателна степен от „не обича“.

Геокодирането дава яснота за обвързаността на новината към конкретен географски регион.

Анализът на Мрежата обединява новините около принадлежността им към „цивилизациите“, т.е. групировките страни, които имат повишена тенденция да се интересуват от определени събития.

Един от най-неочакваните резултати бил прогнозирането на местонахождението на Осама Бин Ладен – посочен е бил кръг от 200 километра в Северен Пакистан. Именно в този район наистина беше намерен и убит терорист номер 1. Със задна дата са били „изчислени“ и революциите в Египет, Тунис и Либия.

Аналитиците отбелязват, че подобни мощни методики за анализ са изключително удобни за правителства, които искат да влияят върху социалните процеси в своята или в други страни.

● Да се арестува аватар

Полицайте влизат в къща с разбита врата и счупени прозорци. Из стаите цари хаос, откраднати са ценности. „Видяхте ли престъпника?“ Потърпевшият отвръща: „Да, имаше виолетови маратонки, зелено лице и облекло като на Майкъл Джексън.“ Всеки следовател веднага би открил такъв необикновен престъпник, но в реалния свят.

А този обир се случва във виртуалния, където шантави аватар колкото щеш. Японската полиция например вече е арестувала виртуални крадци, докато американските им колеги могат да се похвалят само с едно разследване в казино, съществуващо единствено във виртуалния свят на Second Life.

Роман Ямполски от Луисвилския университет правилно предполага, че растящата популярност на виртуалните реалности ще направи такива престъпления нещо обичайно. Неслучайно наскоро в Китай бе регистрирано първото убийство за притежаване на виртуален предмет. Двама запалени (до смърт) геймъри не си поделили някакъв магически меч, който може да съществува само в един уникален екземпляр в тази игрова реалност. Знае се, че американската компания Raytheon е подала заявка за патент на технология за сливане между реалната човешка биометрика и 3D аватара на играча.

В една централизирана реалност като Second Life не е трудно да се определи всеки злосторник – всички участници са регистрирани и с реални имена и адреси в Linden Labs. Колкото и фантастичен да е аватарът на престъпника, той е идентифицируем. Но все повече стават игровите мрежи без централен сървър, където може да влезе всеки, и то с всякакъв измислен 3D облик.

Нека допълним, че Ямполски и колегите му са разработили „изкуствена биометрия“ – „артиметрия“. Тя ще позволява да се идентифицират информационни агенти: аватари, работи и дори чатботове.

● Безмозъчен интелект

Дали наистина имаме нужда от нашия мозък?

Отговора на този въпрос се опитва да намери професорът по неврология от Университета в Шефилд Джон Лорбър. Той започва своите про-

учвания по един интересен начин. Университетският лекар в Шефийлд преглежда студент по математика по повод на друго заболяване, когато забелязва, че неговата глава е малко по-голяма от нормалното. Докторът изпраща младежа при професор Лорбър за допълнителни изследвания. В интерес на истината студентът бил с много добър успех. Неговият коефициент на интелигентност е бил 126 и се очаквало вече да се дипломира.

Когато преглежда главата на пациента на скенер, Лорбър открива, че в нея практически няма мозък. Вместо двете полукълба, запълващи черепната кухина, студентът имал по-малко от един милиметър мозъчна тъкан, покриваща върха на гръбначния стълб. Младежът страдал от хидроцефалус – състояние, при което, вместо да обикаля около мозъка и после да се влива в кръвния поток, гръбначно-мозъчната течност остава блокирана вътре в мозъка. В общия случай това състояние е фатално през първите месеци на детството. Дори и да оцелее, човек с такова заболяване обикновено е с големи отклонения. Неизвестно как обаче, студентът от Шефийлд е живял абсолютно нормален живот и даже му предстояло да вземе почетна стипендия по математика.

Въпреки необикновеността си този случай не е толкова рядко срещан, колкото се очаква.

През 1970-а един гражданин на Ню Йорк почива на 35-годишна възраст. Той е завършил училище без никакви постижения и се препитава като общ работник към строителна фирма. Бил е популярна фигура в квартала си. Колегите му го описват като обикновен човек, който прекарва своите дни, изпълнявайки служебните си задължения. Дотук нищо интересно, ала когато правят аутопсия, за да установят причината за преждевременната му смърт, се оказва, че практически няма мозък.

Професор Лорбър е открил няколко хиляди случая на хора с много малки мозъчни полукълба, които в същото време са нормални, интелигентни личности. Някои са описани като индивиди „без видим мозък“, но въпреки това част от тях притежават коефициент на интелигентност над 120. Никой не може да обясни как такива хора изобщо са живи, да не говорим за нормални движения или стипендии по математика. Съществуват няколко теории по въпроса. Една от тях гласи: има толкова голям излишък от функционално вещество в нашия мозък, че той съумява да събере всичките си нормални функции в малкото, което остава от него. Друга подобна теория е, че използваме

твърде скромнен процент от своя мозък, може би по-малко от 10%.

Проблемът при тези две идеи е, че най-новите изследвания ги отричат. Функциите на мозъка вече са маркирани според съответната зона, която обхващат. Въпреки че се наблюдава известен излишък, съществува и висока степен на специализация – например на двигателната част. Теорията за десетте процента пък идва от изследване през 30-те години, което се опитва да определи зоните на всяка функция на мозъка, обаче не успява да установи ролята на големи участъци от кората. Днес знаем, че те са свързани с речта и с абстрактното мислене. Изследването на Лорбър ни напомня и въпроса за паметта. В началото се смятало, че паметта също има еквивалентна зона в мозъка, като при платките в компютъра. Обширни изследвания показват, че паметта не е разположена в точно определен участък или вещество. Както един забележителен невролог е казал, „паметта е никъде и навсякъде в мозъка“.

Но ако мозъкът не е механизъм за складиране, анализиране и класифициране на информация, тогава за какво ни служи той? И къде е мястото, отговорно за човешкия интелект? Къде е разумът? Единственият биолог, предложил качествено нов подход към този въпрос, е доктор Рупърт Шелдрейк. В своята книга „Нова наука за живота“ Шелдрейк отхвърля идеята, че мозъкът е склад за спомени, и изразява мнение, че той действа по-скоро като радиоприемник. Според него паметта не е записващ процес, който вкарва информация някъде в мозъка, а пътуване в миналото, което нашият мозък прави непрекъснато.

● Човешката чипизация

Чиповете, вградени в човешкото тяло, са отдавна надежда, мит и кошмар за съвременното масово въображение. Изписани са томове статии, литературни и кинопроизведения, където активно участват такива устройства. Наскоро съобщиха, че група съдебни заседатели от Мексико сами поискали да им вградят JPS чипове заради непрекъснатите отвлечения, на които са подложени. Някои пък вече започнаха да причисляват темата към „градските митове“ и измислици...

Но истинската реализация на тези устройства далеч не е лесен технически факт – проблемът идва оттам, че полупроводниците са отровни за човешкия организъм. Ето защо трябва да се измислят сложни изолации между чипа и агресивната биологична среда.

Неотдавна един пробив, направен от колектив на Държавния университет в Северна Каролина и Университета в Пердю, реши този проблем.

Открит бе полупроводников материал на базата на галиев нитрид (GaN), който е нетоксичен и съвместим с човешките клетки. Това откритие, подчертават авторите, може да бъде използвано за създаване на високотехнологични биомедицински импланти, способни да управляват живите клетки или да контролират химията на кръвта в реалното време на организма!

Проведени са експерименти с пептиди (строителните „блокове“ на белтъците), които – нанесени върху подложка от галиев нитрид – показали ефективен контакт с клетките. Нещо повече, оказало се, че този контакт е управляем. Покритието с пептиди, ограничаващи растежа на клетките, поддържа импланта чист, а ако е покрит с нещо друго, се получава плътно срастване между него и определени клетки.

Този, за първи път в науката, съвместим с биологичните тъкани полупроводник свързва творческото въображение на медиците и вече се проектира широк спектър чипове: от датчици за кръвна захар... до импланти, вграждаеми направо в мозъка.

Водени от грижата за човека, медиците, разбира се, ще виждат предимно лечебното приложение, но дали това ще направят лидерите на силовите групировки в нашия раздиран от противоречия свят?

Нека си спомним две други открития, които се появиха наскоро в научните бюлетени. Едното е, че бе намерен начин определени естествени окислителни процеси в организма да дават електрозахранване за вградени устройства, а пък второто представлява най-новата разработка на учените от MIT – зонд за дистанционно управление на насекомите.

Досега това управление се натъкваше на трудности поради разликата в електрическото съпротивление при имплантите и нервната тъкан. Специалистите от MIT решават този проблем чрез имплант от полиамид, покрит със злато и въглеродни нанотръбички. Неговото съпротивление е изключително близко до онова на живата нервна тъкан. Високата ефективност на инструмента се определя от точно позиционирания пръстен, обхващащ коремния нерв на насекомото, и от петте електрода, впити в разни снопове нерви, които командват различните движения.

Към зонда е прикрепен безжичен електростимулатор с радиоприемник

и акумулатор. Целият набор тежи 0,5 г и се монтира лесно в коремчето на едра муха (*Manduca sexta*). При полевите изпитания мухата е отговаряла на всички команди на оператора и е била напълно управляема. И то с въздействия в рамките на 1–10 микроампера – ток, абсолютно безвреден за здравето на насекомото.

Така че дистанционно управляемите насекоми вече не са фантастика. В най-скоро време можем да очакваме обикновени (нефантастични) трилъри, където подслушването, а дори и престъплението се правят с помощта на именно такива животинки.

Днес невробиолозите от MIT проучват приложението на новия зонд спрямо хората, които също притежават подобни цилиндрични нерви.

И тъй, трите нови научно-приложни открития дават:

1. Органично враждаеми електронни микроустройства, способни да управляват вътрешноорганични процеси.

2. Електрозахранване на тези устройства от току-що споменатите процеси.

3. Безвредни за организма зондове за безчужно приемане на команди отвън.

Медицинското приложение, разбира се, е ориентирано към парализираните след инсулт и други болести, но ние сме длъжни отново да си зададем въпроса, повдигнат в началото: ще пропуснат ли центровете на силата (държавни, политически, религиозни, криминални и др.) да „усвоят“ новата технология?

Съдейки по цялата човешка история, те никога не са пропускали да приложат каквото и да било средство за управляемост на масите и когато някои публични граждански дискурси са им попречвали, са го правели тайно, като постепенно са го легализирали чрез манипулиран страх у тълпите.

А този път...?

● Пътят към Лемовата бетризация

Който познава творчеството на Станислав Лем, не може да не е чел романа му „Завръщане от звездите“. Там – в описаното от Лем хуманно бъдеще – главното, което се е случило с хората, за да се откажат от насилието, е бетризацията. Тя представлява комплекс от биомедицински манипулации, слагащи бариери пред формирането на негативните емоции и пред възможността да се упражнява насилие. Един вид, етическо редактиране на човешкото поведение на физиологично ниво.

Фантастични измислици?

Може и да е така, но нека погледнем какво са постигнали напоследък учените от Южнокалифорнийския университет. Първо, открили са рецепторите на мишия мозък, които предизвикват прекомерна агресия, и после, като ги блокирали, са успели да отстранят „излишните“ емоции.

Второ, такива рецептори съществуват и в човешкия мозък – следователно вече има начин да се лекуват хората, склонни към внезапни избухвания на ярост, към агресивност и насилие, а също така и хроничната враждебна реакция на стрес.

Медиците се радват, че това е революционен пробив в областта на лекарствата за патологичната агресия, която се среща при болестта на Алцхаймер, аутизма, биполярното разстройство и шизофренията, както и при взривовите на агресивност, които водят до насилия и жертви и се наблюдават при напълно здрави хора.

Най-напред екипът от учени е изявил конкретните генетични предразположения към патологична агресия, свързани с ниското ниво на фермента моноаминоксидаза. И хора, и мишки с вроден дефицит на този фермент реагират силно и често пъти неадекватно на стреса.

По-нататък учените забелязали, че прекомерно агресивните гризачи с недостиг на моноаминоксидаза имат високо ниво на електрическите стимулации спрямо някои специфични рецептори на мозъка. Именно блокирането на тези рецептори, наречени NMDA, давало нужния резултат – снижаване на агресивността и дори промяна в характера на животното за дълъг период от време. В момента се изучават страничните ефекти при продължително блокиране на въпросните рецептори.

Медиците са загрижени за здравето на хората, те търсят мечтаната от години „таблетка против ярост“ и това е достойно само за уважение.

Но всеки, който има поне малка представа по какъв начин работят „центровете на силата“ – правителствени, религиозни, корпоративни, и тяхната неукротима жажда за нови и нови средства за контрол над елктората, – няма да се затрудни да предвиди как ще бъде употребено това лекарство спрямо несъгласните. И понеже всяко несъгласие и непокорност могат да се разглеждат като агресия, не е изключено да видим в романа на Станислав Лем известно пророчество.

Една масова бетризация на цялата човешка популация, за да настъпят „мир и любов“, програмирани на биологично ниво.

С ИМЕТО НА СТАНИСЛАВ ЛЕМ

Бяхме помолили Павел Б. НИКОЛОВ, известния преводач на Лем, да подготви нещо кратко за един любопитен обект, свързан с автора на „Соларис“. И ето че неотдавна получихме от Павел следния материал:

Краковската опитна градина на името на Станислав Лем (*Ogród Doświadczeń im. Stanisława Lema*) е парк, разположен на площ от шест хектара, и е открита през 2007 година.

Това е единственото място в Полша – и едно от малкото в света! – където можем лично да разберем как действат законите на физиката. На терена на парка се намират множество съоръжения в областта на оптиката, акустиката и механиката. Те служат за игра и същевременно за придобиване на научни познания.

Тук имаме възможност да си поиграем с колички на релси (като успоредно с това се запознаваме с третия закон на Нютон за динамиката); да ходим по въртяща се платформа, проверявайки действието на инерционната сила; да бием гонгове и да свирим на каменни цимбали, разбирайки как действат законите на акустиката. Градината съчетава качествата на

парк и на интерактивен музей. Можем да се разхождаме, да тичаме, да скачаме, да пипаме всичко, а също така да си направим пикник на свеж въздух. С една дума, забавно е и за малки, и за големи.

През 2008 година опитната градина „Станислав Лем“ спечели първа награда в конкурса „Полша хубавее“, организиран от Министерството на регионалното развитие.

А това е адресът на клип за тъй интересния обект: <http://www.youtube.com/watch?v=VMjIE0n6Z8E> (клипът се нарича „Наука чрез игра“ и в него директорката на тази градина Ана Крохмал обяснява нейното предназначение).

Градината има и профил във Фейсбук: <http://www.facebook.com/od.lemma>.

Най-новата придобивка – сферично кино и планетариум. Връчване на наградите от конкурса „Лемониада“

Атракции по законите на физиката

70 години от рождението на Иван Пунчев

Някога, някъде се е родил човек. Ритал е топка по празните следвоенни

софийски улици, катерил се е по дървета в някакво забравено село, вървял е по тихите пътеки, високо горе в планината, ден след ден е изпълнявал ритуала по запалването на безчет цигари, вдишвал е аромата от джезвето кафе, очите му са блестяли, увлечен в разговори с красиви жени, красиви очи са го изпращали скришом с поглед, безброй изкачени стъпала, безброй извървени стъпки, безброй отражения във витрини, недовършени разговори, дълги раздели и едва започнали срещи. Така минава живота на човек.

Някога, някъде се е родил поет. Да си поет е сложно занимание, както казват. Да се вслушваш в ритъма на своя живот, да откриваш как тоновете му влизат в резонанс с живота на други хора, да търсиш хармонията в леещите се думи и емоциите зад тях. Много често поетите остават анонимни. Много често поетите запазват ритъма на строфите само за себе си. И само малка частица от тях се влива в ритъма на живота около тях.

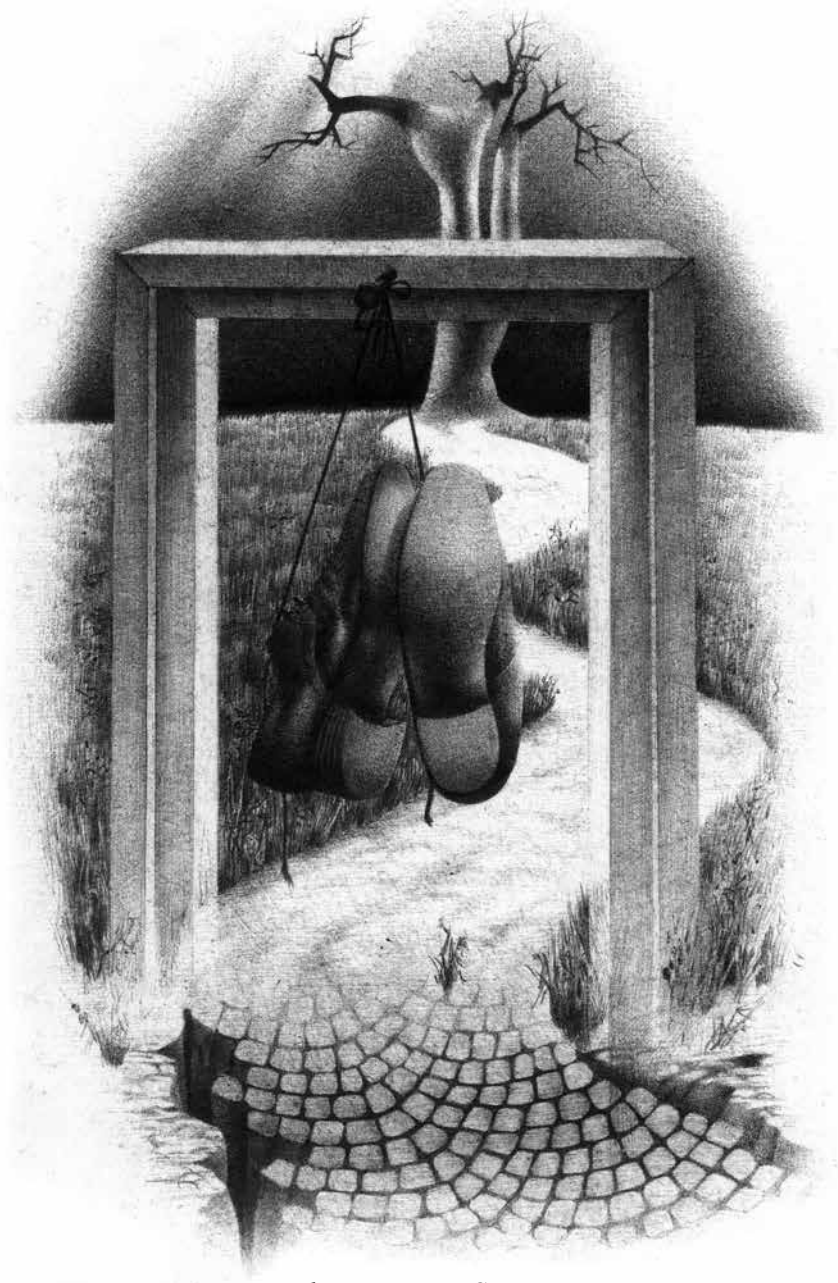
Някога, някъде се е родил мислител. Да си мислител е самотно занимание, както казват. Години наред да преследваш призраците на абстрактни понятия, да се рееш в ефирни хипотези, за да ги приземяваш след това в солидни теории. Компания ти правят само мислите изречени от други хора, живели в други епохи, на други континенти, някак странно събрани на едно място в твоята глава. След себе си мислителят остава върволица от думи и изречения, които очакват някой друг мислител да ги покани на среща в своята Вселена от понятия, хипотези и теории.

Преди 70 години се е родил Иван Пунчев. След себе си остави една спираща дъха теория на диалектичката математика и математическата диалектика, толкова красива, колкото строфите които пазеше за своите приятели, теория която ни води в лабиринта на ежедневните малки радости и големи трагедии по пътя към онази Вселена, където всичко писано от поети и философи ще се сбъдне, и да - Земята ще бъде рай - ще бъде едно от многото обиталища на Космическия Разум.

Юбилеите идват и отминават. Остават върволицата от думи и изречения, които винаги ще запълват едно огромно отсъствие.

Йордан Янков

Откъде идваме...

Графика: Пламен Семков

ЗЛАТНОТО ПЕРО НА БЪЛГАРСКАТА ФАНТАСТИКА

В мартенския си брой от 1969 година научно-художественото списание за юноши „Космос“ анонсира своя трети конкурс за научна фантастика – „Златното перо“. Стартът на състезанието по художествено слово е през 1964, а пет години по-късно поводът е „славният юбилей“ – четвърт век от 9 септември 1944. В брой 7 от 1969 пък редакцията обявява резултатите от конкурса, който протича „при изключителна активност на автори от различна възраст и с различна подготовка“ – четем в официалното съобщение, публикувано и от вестник „Орбита“.

В конкурса за автори до 18 години наградата „Златното перо“ се присъжда на Мария Галанова, Николай Големанов, Александър Карапанчев и Светослав Николов от София и на Татяна Чинчева от Габрово. Поощрителни отличия под формата на годишен абонамент за „Космос“ са раздадени на още осем дарования от четири града. Всички наградени създават първия в страната Клуб на младите фантасти към списание „Космос“. Интересен е фактът, че в конкурса „Златното перо“ за автори над 18 години първа награда не е присъдена, но пък второто място, придружено от 150 лева бонус, отива не при кого да е, а спохожда Любен Дилов за разказа му „Напред, човечество!“.

До редакцията, София, бул. „Ленин“ № 47

Още докато тече конкурсът „Златното перо“ и в „Космос“ ваят писма с творенията на бъдещите фантасти, на четвъртия етаж на Полиграфическия комбинат в София редколегията умува „какво ще ги прави тези млади хора“, спомня си д-р Светослав Славчев. Тогавашният зам. главен редактор на списанието и „баща“ на култовия инспектор Стрезов днес с усмивка разказва как заедно с колегите си тайно се е надявал да се отзоват такива дарования, които имат „подадине“ – тоест таланта да творят. „Другото щеше да бъде наша задача – да ги научим, да им дадем знанието за техниките на писане – връща се назад във времето д-р Славчев и продължава: – Човекът, който основно работеше с младежите от клуба „Златното перо“, беше колегата Васил Райков. Именно той разясняваше на начинаещите фантасти простичката истина, че е важно не само какво

пишеш, но и как го пишеш.“ В същия дух са и „откритите уроци“, които д-р Светослав Славчев изнася в неделните предиобеди пред участниците в Клуба на младите фантасти.

Преподавайки им техники за творческо писане, зам. главният редактор на „Космос“ учи бъдещите прозаисти как се създава сюжет, как се композират запомнящи се образи. „Обяснявах защо понякога се получава така, че пишеш, пишеш, пък изведнъж запънеш. Друг път думите въобще не искат да излязат на белия лист – смее се авторът на българския Шерлок Холмс и допълва: – Карах тези любознателни хора да разберат, че когато „текстът се е запънал“ и хич не върви, то е, защото има нещо объркано – я в диалога, я в образите. Напомнях им, че в тоя момент трябва да спрат и да се попитат: правдоподобно ли е?“ Занаятът, освен че се краде, може и да се научи, и точно това прави д-р Славчев – разкрива „занаятчийските трикове“ на художественото слово, а младите фантасти поглъщат всяка дума на талантливия учител.

Уъркшоп по комсомолски и още нещо

Тогавашните ученици в работилницата по писане със сигурност помнят и досега наставленията и приятелските съвети на д-р Славчев как се изковава запомнящ се образ. „Настоявах да проверяват написаното, като обръщат внимание на усещанията, които текстът предизвиква – го

	Научно-художествено списание за юноши • София, бул. „Ленин“ № 47, тел. 44-14-74 и 44-26-21 в. 383
Их. № 106	До др. АЛЕКСАНДЪР КАРАПАНЧЕВ София
Уважаеми другарю КАРАПАНЧЕВ, С удоволствие Ви съобщаваме, че в конкурса на сп. "Космос" за научне фантастика Вие получавате "Златното перо" и ставате член на Клуба за научна фантастика. Първото заседание на клуба, на което ще бъдат връчени наградите и ще бъде приет план за работата, ще се състои в неделя, 12 октомври 1969 от 10 ч сутринта в редакцията - бул. "Ленин" 47, София. С поздрав Зам. гл. редактор: /д-р Сл. Славчев/	

вори разпалено писателят, който и днес създава заплетени крими казуси. – Препоръчвах на тези младежи да използват всичките си сетива синкретично, когато седат да пишат: да си представят как изглежда героят, какво вижда, как мирише в стаята, какви са на допир ръцете му.“

Членовете на клуба „Златното перо“ научават от д-р Светослав Славчев и още много други „занаятчийски хватки“, с които да превземат върховете на словесния Олимп. Така младите фантасти разбират, че макар и „аз“ формата на повествование да е силно експресивна, тя „затваря“ и ограничава наратива в рамките на авторския свят. Не след дълго, пак по съвет на „бащата“ на инспектор Стрезов, бъдещите писатели, мениджъри, научни изследователи, туроператори и дори книгоиздатели започват да си носят бележници и да си записват вдъхновяващи впечатления и творчески хрумки.

По същото време главният редактор и кръстник на списание „Космос“ – писателят Стефан Дичев, чете на младежите откъси от своята замислена, но за съжаление nedovършена трилогия за Александър Македонски. Начинаещите белетристи имат наистина уникалния шанс да им преподава тънкостите на занаята не кой да е, а един от най-талантливите родни майстори на словото. „Стефан ги учеше как се изгражда композицията – гръбнакът на повествованието, кои са конфликтите, които движат и заплитат сюжета – връща се в далечните 1969–1971 години д-р Славчев и припомня: – Все пак основният двигател на идеята за „Златното перо“ беше Васил Райков – писател и водещ редактор в „Космос“. Той четеше разказите на младите автори, организираше ги, пак той ги наставляваше къде благо, къде по бащински назидателно...“ – отваря нова страница в летописа на клуба д-р Светослав Славчев.

Фантастичното попадение на „Златното перо“

Бай Васил, както го наричат и до днес неговите ученици, е човекът, който в течение на дълги години остава в редакцията на „Космос“. Заедно с другите доктори, събрани от ЦК на ДКМС – д-р Светослав Славчев, д-р Димитър Пеев (вестник „Орбита“) и д-р Светозар Златаров (списание „Наука и техника за младежта“), Васил Райков успява да наложи идеята за общност на писателите фантасти в България. И не само това – благодарение и на неговите усилия родната фантастика се превръща в едно от малкото легални „оръжия“, с които литературата ни се съпротивлява на партийния диктат. Въоръжени с инструментариума на езоповския език, българските фантасти побеждават тоталитарната доктрина, а тяхното

творчество става алегоричен коректив на кривото огледало, наречено „развит социализъм“.

„Най-сполучливото попадение на „Златното перо“ беше Васил Райков – спомня си днес Светослав Николов, един от първите участници в Клуба на младите фантасти към „Космос“ и един от малцината, който по-късно израства до утвърден писател. – Първо, той беше много чаровен мъж (казвали са ми го жени). Приличаше на Пол Нюман. Бе запазил спортната си фигура на плувец и ватерполист, със смугла кожа, светли очи, къса, доста прошарена вече коса (въпреки че тогава е бил само на 38 години), плътен, малко носов тембър. Второ, бай Васил умееше да поддържа точната дистанция между приятелското и леко назидателното държане с такива млади гении като нас. Трето, беше откровен и понякога направо интелигентно безцеремонен, тоест умееше да ни „приземява“, когато е нужно. И – не на последно, а на най-първото място – пишеше фантастика и имаше издадени книги! Този човек още на встъпителната сбирка ни каза, че никой не може да ни направи писатели и че нашите истински учители си стоят и ни чакат по лавиците на библиотеката. След което прочете донякъде един разказ на италиански фантаст (името съм забравил) и ни попита какъв според нас ще е финалът. Естествено, никой не позна, защото се оказа, че тоя финал се разиграва в... рая“ – пътува назад в годините ученикът на Васил Райков.

Постепенно, с течение на времето, когато Николов отдавна вече не е член на Клуба, той успява да възобнови общуването си с Васил Райков. Контактът му с бай Васил не престава до онзи тъжен ден на 2001 година, когато съвсем случайно вижда неговия некролог върху стената на църквата „Свети Седмочисленици“ в София. „Беше си отишъл тихо и самотно, дори в писателските среди много-много не знаеха за случилото се – разказва днешният автор фантаст. – Както и да е, за мен той си остава един от големите учители, „първият ми бригадир в литературния рудник“, както написах в посвещението на мой разказ (на работническа тематика), излязъл във вестник „Студентска трибуна“, който с гордост му подарих. А Васил Райков ми отговори нещо от рода на: „Славе (до ден днешен никой друг не ми е казал така!), тия посвещения трябва да са по-скромни, моето момче“...“ – с тъга си спомня Светослав Николов.

Даже и когато самият той става издател, „незаобиколим фактор във фантастиката“ и дори малко нещо негов работодател (Райков е редактор на една от книгите в издателство „Аргус“), авторът на сборника „Планетата на призраците“ не пропуска да спомене упоритостта, с която идейният организатор на „Златното перо“ настоявал, че заниманията с ли-

тература, по-точно с белетристика, са свързани с много, много, много труд! „Упоритост, която ми е струвала и ярост, и безсилие, и – вярвате ли? – сълзи... – признава Николов и допълва: – Нищо друго да не беше се случило между нас, това е достатъчно – Васил Райков ме накара, научи ме да се трудя. Как да го забравя?“

Талисмани на вдъхновението

„Златното перо“ не е само дълбок и хубав символ на творчеството, но има и своето материално изражение. Оказва се, че след толкова години един от участниците в Клуба на младите фантасти към „Космос“ – писателят Александър Карапанчев, продължава да пази наградата си от списанието-легенда. Както споделя самият той, и до днес съхранява отличието като талисман и би го ползвал единствено ако някой ден секне вдъхновението му.

Въпросната награда се вписва хармонично в духа на онова време и представлява съветски комплект „Москва“, съдържащ автоматична писалка със златно перо и автоматичен молив, поместени в картонен футляр плюс изящна пластмасова кутийка. И докато показва ценните реликви, Карапанчев подчертава, че всъщност не е написал нито ред с тях – навярно защото неговото въображение все още не е „засякло“ по пътищата на творческата магия.

А магията на писането бъдещият автор на фантастични творби в проза и поезия усвоява в духовната кухня на клуба „Златното перо“. „Сбирките се правеха в редакцията на списание „Космос“ – по-точно във втората стая, която д-р Светослав Славчев ползваше за свой кабинет – разказва той. – Ние, младежите, се събирахме тук веднъж месечно, винаги в неделя и винаги предиобед, на прясна глава.“ На тези интелектуални срещи не един и два пъти са гостували най-изявени родни фантасти – например Любен Дилов или докторите Светозар Златаров и Димитър Пеев. „Тогав аз ги гледах отдолу нагоре като някакви живи богове – връща лентата днешният писател фантаст и съосновател на издателство „Аргус“. – Мечтаех да имам тяхната култура и техните писателски пера, но по-късно животът ме научи, че трябва сам да се преборя за собствена култура и за свой авторски почерк...“

Два или три пъти между членовете на Клуба бил обявяван конкурс за написване на разказ – ей тъй, да се сверяват часовниците и да не заспиват талантите. И сега Мария Галанова – една от наградените със „Златно перо“ – помни как в първото словесно състезание победители стават

Александър Карапанчев и Светослав Николов, а във второто издание призът отива при самата нея. Гордостта и радостта на печелившите били подкрепени и с добри парични награди, които за времето си комай стигали дори за едно летуване на море.

Ала възможностите, които „Златното перо“ дава на талантливите младежи, не се изчерпват с това. „Веднъж д-р Светослав Славчев, моторът на редакцията, съобщи: „Ако има желаещи, нека идват тук след работно време и да ползват нашата библиотека...“ – продължава Карапанчев. Младият фантаст откликва на съблазнителното предложение с трепет. „В кабинета на доктора, някак тайнствено полуосветени от настолната му лампа, проблясваха високи шкафове – спомня си той днес. – Зад стъklenите им вратички пъстрееха енциклопедии, речници-тухли, всякакви списания на разни азбуки. Замаян от тези съкровища, аз изтеглих тричетири броя от особено интересния алманах „Искатель“...“

После Александър взема книжките вкъщи и от тях – заедно с приятеля си Валери Голев – превежда прекрасния класически разказ на Алфред ван Вогт „Чудовището“. По-късно тоя превод излиза във вестник „Орбита“ и става първият текст от маестрото, появил се на български език. А пък след близо четвърт век издателство „Аргус“ пуска и първата у нас книга от въпросния американец.

Закъснелите срещи

Днес, 43 години след появата на „Златното перо“, участниците в Клуба на младите фантасти към „Космос“ отдавна са поели по своя житейски път. Някои от тях са научни изследователи, други работят в БАН, трети „въртят“ собствен бизнес. Едва двама от тези „млади фантасти“ – Светослав Николов и Александър Карапанчев – остават верни на идеята, а техните младежки опити прерастват в професионално творчество. И не само това: през 1992 година именно те (заедно с още един приятел ентузиаст) създават „Аргус“ – наследник на първото в света издателство за фантастика, което е носело същото име.

Макар че в момента Светослав Николов се занимава с далеч по-прозаични неща, той вярва, че до значителна степен фантастиката е определила хода на живота му. „Без нея нямаше да я има по-голямата част от прочетеното, редактираното и написаното от мен – твърди любимият ученик на Васил Райков и продължава: – Без литературата на въображението нямаше да съм частица от първите малки български издателства през 90-те години на миналия век, специализирани в този жанр. И особено

от „Аргус“, който като истински стоок великан изпълни мисията си – да „издърпа“ родното читателско познание за световната фантастика от застиналото ниво на соца до най-добрите съвременни образци. Без никога да е имал собствен офис, собствен бус и дори собствен компютър... Какво ми взе? Илюзиите. Благодарение на нея, фантастиката, разбрах що-годе точно колко съм луд, колко съм кадърен, колко съм способен да преследвам целта си.“

И ето, след дълга пауза през годините, Николов* отново е написал разказ – нарича се „Рибеният мъж“. „Мечтата ми си беше същата, каквато е била винаги – да покажа, че фантастиката не е „гето“, ами пълноценна литература – уточнява писателят. – Затуй се изхитрих в разказа да няма нищо фантастично почти до последното изречение. „Рибеният мъж“ участва в конкурса „Златен кан 2009“, премина през първоначалната селекция и излезе в едноименния сборник, том втори. Но най-голямата ми мечта, разбира се, е да издам романа си „Достигане на езерото“, който започнах през 1979-а, завърших през 1983-та, беше отхвърлен от издателство „Народна младеж“ на следващата година, а в момента продължавам да работя над неговата преработка... Споменах „работя“ и отново чух гласа на бай Васил Райков: „Славе, знаеш ли по какво си приличаме ние с големите писатели? По това, че и те сигурно са изпитвали същото удоволствие, което изпитваме ние, когато запълваме с думи белия лист“ – завършва темата за „Златното перо“ Светослав Николов.

За друг участник в Клуба на младите фантасти – Мария Галанова, спомените, свързани с творческата работилница на „Космос“, са част от работното ѝ всекидневие. И до днес етноложката от БАН не може да забрави колко много означава „Златното перо“ за нея. Нестандартното мислене, смелостта да си представя нещата в други мащаби и, естествено, самочувствието да си избран сред толкова участници в конкурса на списанието-легенда и досега са отправни точки в живота ѝ на изследовател. „Като че ли в началото на ХХI век всичко в определен момент звучи като

* Тук, на стр. 276 можете да прочетете неговия разказ „Мьобиусова повърхност“.

фантастика – разсъждава Галанова. – Науката вече е толкова напреднала, че ако днес нещо е фантастика, то утре спокойно може да бъде реалност.“ И с усмивка разказва как преди 20 и няколко години, когато се явява на кандидат-докторски минимум, нестандартното мислене ѝ помага да се справи с изпита по социална психология. На въпроса „Как ще реагирате при среща с извънземни?“ Мария Галанова има своя готов отговор. „Мойте творчески запознанства с Третия вид, които датират от времето на клуба „Златното перо“, изкараха не само с отличен този изпит, но и ме пренесоха назад в онова приказно минало – признава сега познавачката на българската народопсихология и продължава: – Клубът на младите фантасти запали у мен интереса към литературата и писането, които съм съхранила и до днес. Запазила съм и още нещо оттогава – цялата периодика на списание „Космос“, към която се връщам с мил спомен за онези златни времена...“

Изтичат последните мигове и от срещата ми с Карапанчев. Докато прибира 43-годишната си писалка със златно перо, моят събеседник се усмихва: „Е, финалната мисъл може да се изрази и по-стегнато, по-афористично. Да речем така: не всичко през соцепохата е било идеално лошо...“ Погледът ми се плъзга по рафтовете на писателската библиотека. Оттам ме гледат кориците с имената на д-р Светослав Славчев, Светослав Николов, Александър Карапанчев, отпечатани с емблемата на издателство „Аргус“.

И завинаги белязани със знака на „Златното перо“.*

* През 1970-а наградата „Златното перо“ (за автори до 18 години) отива при трима средношколци: Таня Вълчова Костова, Евгений Николаев Казанджиев и Димитър Василев Димитров, който по-късно се подписва с фамилията Хаджитодоров и с нея издава три книги в различни жанрове. Тези хора се включват в НФ клуба към списание „Космос“, но – за съжаление – през 1971 г. той прекратява своята дейност. Обяснението е: поради организационни причини. – *Б. ред.*

Представяне на сайта:

Сборище на трубадури

www.trubadurs.com

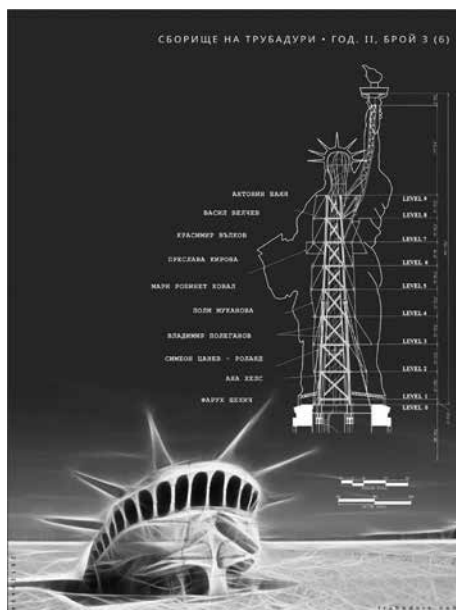
Електронно списание „Сборище на трубадури“ (www.trubadurs.com) е ежедневно убездание за литература, поезия и новини от българската и световната култура, свързана с фантастичното и неговите влияния. Неофициалната дата на основаването му е 13 август 2010 г., когато след разговор между редактора на свободна практика Милена Иванова и преводача Петър Тушков е даден старт на домейна на списанието. Малко по-късно към идеята се присъединяват писателите Владимир Полеганов и Васил Велчев, блогърите Преслава Кирова, Ана Хелс, Траяна Хаджитодорова – Шанара, Михаил Абаджиев,

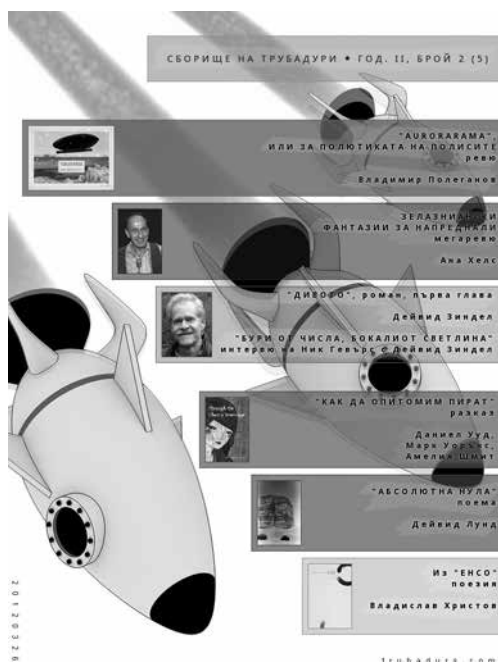
Стоян Христов, Ваня Клечерова, Джовани Чемишанов – Гост, и Зорница Цветкова. „Сборище на трубадури“ работи в тясно сътрудничество и с „Човешката библиотека“ (с водещ представител Калин Ненов). Главни редактори на списанието са Владимир Полеганов и Петър Тушков.

Първоначално голяма част от материалите в списанието са синдикирани препечатки от блоговете и личните сайтове на участниците (сред които се открояват имената и псевдонимите на немалко известни в българската блогосфера автори), но съвсем скоро „Сборище на трубадури“ разширява дейността си, включвайки оригинално съдържание от интервюта, преводи, разкази, поезия, новини и рецензии на книги и филми. През последните две години сериозна част от усилията на участниците в списанието са ангажирани с провеждането и координацията на два конкурса: за Кратък фантастичен разказ на името на Агоп Мелконян (съвместно с роднините на писателя), и за Български фентъзи роман, при който усилия заедно със списанието обединяват „Човешката библиоте-

ка“ и специализираното издателство на фентъзи литература MBG Books. Наред с това редакторите и водещите рубрики в екипа на „Сборище на трубадури“ работят с млади български автори на фантастични разкази (рубриката „Къс разказ“ с водещ Гост); чужди утвърдени и прохождащи имена, представяни в превод на български (рубриката „Преводен разказ“); представители на българската култура в лицето на издатели, преводачи и писатели (рубриката „Интервю“); български издателства; чужди сайтове, посветени на фантастиката.

Една от основните задачи на „Сборище на трубадури“ е да даде път и поле за изява на писателите на къса проза, място, където творбите им могат да се появяват редовно и да откриват своите читатели. Рубриката „Къс разказ“ с водещ Джовани Чемишанов – Гост, обръща специално внимание на експериментите и традиционните форми и работи с млади и утвърдени български разказвачи, за да осигури диалог между тях, читателите и общностите на критиците и издателите в България. При това се набляга на оригиналните фантастични елементи в тематиката и преди всичко на стиловите и наративните умения на авторите, като от първостепенна важност са тяхната свобода при изразяването и безрезервното съдействие при представянето им от страна на редакторите, коректорите и оформителите в списанието. Паралелно се развива и поетична рубрика, в която – на страниците на сайта или периодичните броеве на електронното списание – се правят представяния със стихове и интервюта на български и чужди поети (в лицето на Яница Радева, ВВВ, Поли Муканова, Владислав Христов, Румяна Василева, Осип Манделщам, Дейвид Лунд, Елица Ганева, Мартин Златев, Юлияна Радулова, Васил Прасков, Вера Балева, Марк Лорънс, Амелия Шмит, Даниел Ууд). Не по-малко важна е и преводната рубрика в „Сборище на трубадури“, която дава място за изява едновременно на български преводачи и чужди автори и представя разнообразни произведения от жанровата и социално-психологическата литература. Досега списанието е публикувало автори като Дейвид Зиндел, Ник Хънт, Илона Андрюз, Кери Вон, Антонин Баяя, Мари Робинет Ковал, Фарук Шехич, Бенджамин Розенбаум, Кори Доктороу, Морийн Ф. Макхю, Кидж Джонсън, Джон Кесъл, Питър Уотс, Кели Линк, Ливиу Раду, Марк Твен и други, като в планове-

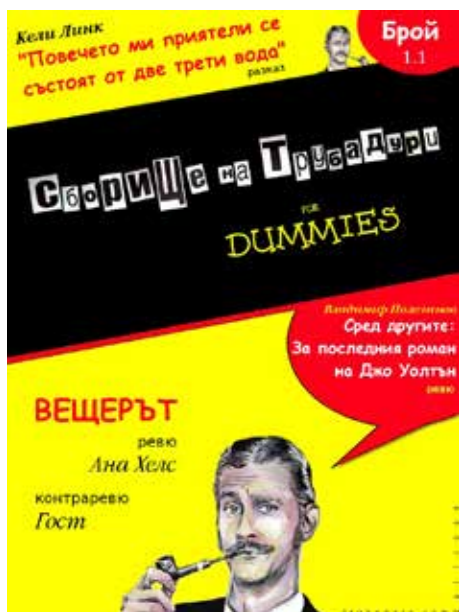

те му влизат публикации на още много интересни познати и слабо известни писатели и поети.

Заедно с директните публикации, „Сборище на трубадури“ издирва активно творци и в двата свои конкурса за фантастична проза. Първият проведен Конкурс за кратък фантастичен разказ на името на Агоп Мелконян (2012), с водещ координатор Преслава Кирова, оцени над двеста участници, част от които са представени и в настоящия алманах. Вторият специализиран Конкурс за български фентъзи роман, воден от координатора Ана Хелс (Колонката на Ана Хелс), организиран със съдействието на издателство MBG Books, оцени над сто романа

на от български писатели, като победителите в него имат шанса да бъдат публикувани от издателството и от „Човешката библиотека“.

Не на последно място „Сборището“ е запазена територия за рецензии, новини и прегледи на книги, филми, музика и различни фантастични произведения от динамичния редакторски състав на списанието (Колонката на Ана Хелс, рубриката на Коста Сивов – синдикация от американския сайт Best Science Fiction Stories, музикалната рубрика на Преслава Кирова) и досега е провеждало интервюта с представители на българската култура и издателския бизнес. Периодично издава и специални електронни броеве с най-доброто от публикациите в сайта или тематично подбрани, непубликувани досега материали.

Предисторическото „Ку-ку“

Всички (или поне хората над 30 г.) помним какво свежо явление в кресливия политически живот на България беше ТВ предаването „Ку-ку“. Мнозина тогава мислеха, че неговата поява е единствено резултат от демократизацията и новопридобитата свобода на словото. Само в едно предаване Камен Воденичаров с половин уста спомена, че при социализма е имало някакво авангардно движение Кукувден, което е прекратило съществуването си.

За какво става дума?

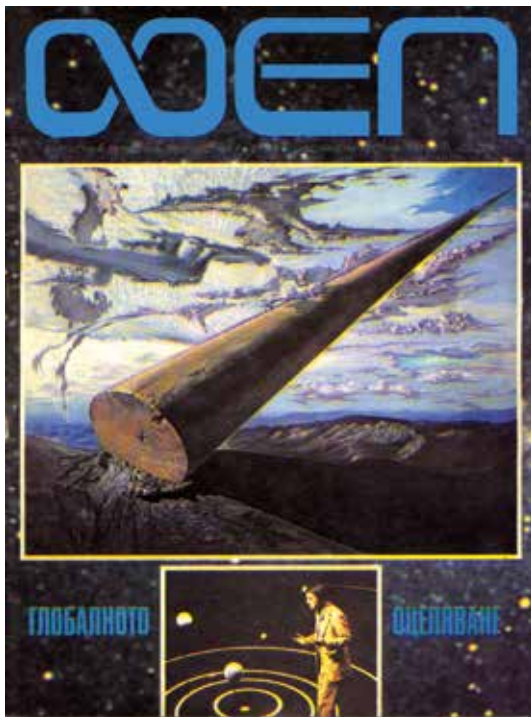
През далечната 1980-та година, като художествен ръководител на клуб по прогностика и фантастика „Иван Ефремов“, попаднах на гости у художника Орлин Дворянов, където бях очарован от двете му картини „Въздух“ и „Вода“. Там се запознах и с Олег Гочев, както и разбрах, че заедно организират някакво авангардно духовно движение. Техни картини украсиха първите ни изложби по фантастично изобразително изкуство, които правехме ведно с „Фестивалите на клубовете по прогностика и фантастика“, а картината на Олег Гочев (днес професор по живопис) „Опорната точка“ стана корица на 5-и брой от новото ни списание „ФЕП“ (Фантастика, евристика, прогностика).

Но нека разлистим в пожълтелите страници от „дела и документи“ на

Духовно движение „Ку-ку“:

За да разберем същността на духовното движение „Ку-ку“ и групите, участващи в него, трябва да се откажем най-напред от три неща:

– от старото тълкуване за професионализма единствено като владее-не на художествените средства в съчетание с елементарния вариант на образното мислене;

– от старото отношение към културата единствено от идеологически позиции;

– от старата ни представа за управление в художествения живот на йерархически принцип.

Трябва да си припомним някои неща за поколението, родено през 50-те и първата половина на 60-те години: то израсна под непрестанните „грижи“ за хармоничното му развитие и естетическото му възпитание чрез специални учебни и общообразователни програми, полагайки нескончаеми изпити по „политическа и обща“ култура. Подстригано според партийната и кастовата си принадлежност, то израсна в атмосфера, в която културните процеси бяха управлявани „отгоре“, а някои негови представители просто бяха „назначавани“ за таланти. То израсна обаче и със забранената музика на „Бийтълс“, с печатите, слагани на бедрата на момичетата с къси поли, със световните студентски вълнения и с позорната ни намеса в Чехословакия през 1968 г. Това поколение много добре схвана, че зад златотъканата завеса, наречена „грижа за младите“, се крие уродливото тяло на една корумпирана партокрация. Това поколение имаше три изхода:

а) да се приспособи;

б) да изпадне в пълна апатия;

в) да намери себе си в състоянието на вътрешна емиграция.

Повечето поеха пътя на а) и б), а мнението им за малкия процент във в) беше, че това са „изкукали“ хора. Оттам хората на пътя в) стигнаха до извода, че да си „ку-ку“, означава да си напълно нормален.

Кратък Ку-ку речник

Кой е „ку-ку“?

Да си нормален при ненормални условия на живот, означава да си „ку-ку“. Важното е този факт да те забавлява.

Що е кукудвижение?

Менящ се във времето широк приятелски кръг, отворен за всеки, който би искал по някакъв начин да участва в него и е свободен да го напусне, когато пожелае.

Що е кукуизъм?

Патерица, която има качествата на свръхгъвкав мускул.

Кой ден е Кукувден?

Денят, в който българинът ще престане да завижда на съседа си и българският интелектуалец ще стане толерантен към идеите на колегите си.

Коя е групата „Кукувден“?

Хората, пренасящи идеите на движението в зъбите си до отсрещния бряг.

Дните и нощите на „Кукувден“

По-добре кукувица в гората, отколкото фазан на манежа.

Вячеслав Ботев

Твърде много положителни качества би трябвало да притежаваш, за да се научиш да се храниш с жилива подметка, наречена духовна храна.

Орлин Дворянов

Чувам те,
но сред клонака не те виждам,
о, кукувице!

Хайку

Моят стар баща е глух
и няма да те чуе,
о, кукувице!

Хайку

Хронология на движението „Ку-ку“

1975 г. Образуване на „Поетически кръг – 1975“: духовна атмосфера за творчески търсения на група приятели на възраст между 18 и 25 години: Вячеслав Ботев, Орлин Дворянов, Мария Христова, Мария Мисанова, Георги Рупчев, Лидия и Милети Светославови и др.

1977–1978 г. Трансформиране на „Поетически кръг – 1975“ в „Дискусионен“ чрез присъединяване към него на студенти от ВИИИ „Николай Павлович“, БДК, СУ „Св. Климент Охридски“. *Участници:* Рафи Шехирян, Румен Серафимов, Олег Гочев, Георги Траянов, Емилия и Орлин Дворянови, Вени Алкова, Вяра Грънчарова и много други.

1978–1981 г. Период, в който участниците в кръга се обединяват около две различни концепции за по-нататъшните си дейности.

1981–1984 г. Обособяване на групата „Кукувден“: Орлин и Емилия Дворянови, Милети и Лидия Светославови, Олег Гочев, Вяра Грънчарова, Вячеслав Ботев, Иван и Илиана Узунови.

1984 г. Основаване на групата „Динамична естетизация“ (ДЕ): Добрин Пейчев и Орлин Дворянов.

1984–1985 г. Участие на група „ДЕ“ заедно с арх. Венцислав Дучев в младежки пленер и конкурси.

1987 г. Обявяване на творческата програма „Дело срещу преходността“ на група „ДЕ“. В рамките на тази програма за периода 1987–1989 г. са проведени 23 художествени акции в София и страната. В някои от тях участва и групата „Кукувден“.

1988 г. Групите „Кукувден“ и „ДЕ“ започват да издават месечната брошура (фензин) „Кукудневник“ в тираж 30 бр., тъй като е предназначен за вътрешно ползване.

1989 г. Група „ДЕ“ става съчредител на Клуба на младия художник

и клуб „Изкуство в действие“. В изложбата „Земя и небе“ група „ДЕ“ се представя с „Мост към небето“, а група „Кукувден“ – с филма „Око“. През същата година двете групи участват в изложбата „Висящи обекти от хартия“ в зала „Универсиада“ в София.

1990 г. В началото на годината „Поетически кръг – 1975“ възобновява съществуването си в леко променен състав под името „Литературно – естетически кръг „Хермес“. Участие на групите „ДЕ“, „Кукувден“ и „Хермес“ в изложбата „10x10x10“ в СУ „Св. Климент Охридски“.

За да бъде разгадана същността на група „Кукувден“, са нужни три ключа:

I. ИЗКУСТВО. Всички участници са творчески индивидуалности, създаващи свое лично творчество. Те нямат амбицията да се нарекат художествено течение, да работят в сходен стил или да създават обща естетическа платформа.

Принципите им са:

- Довери се на необходимостта да се себеизразяваш.
- Радостта от собственото ти откритие е по-важна от чуждото признание.
- Важен е твоят вътрешен критерий.
- Важно е да материализираш желанията и представите си.
- Важно е да създаваш, а не да се притесняваш за съдбата на създаденото от теб.

II. КАРНАВАЛ. Чрез предпочитаната карнавална форма групата отдава почит към карнавалността на живота. Понятието „карнавал“ съдържа в себе си вечния игрови импулс, желанието за разрушаване на шаблона чрез игра.

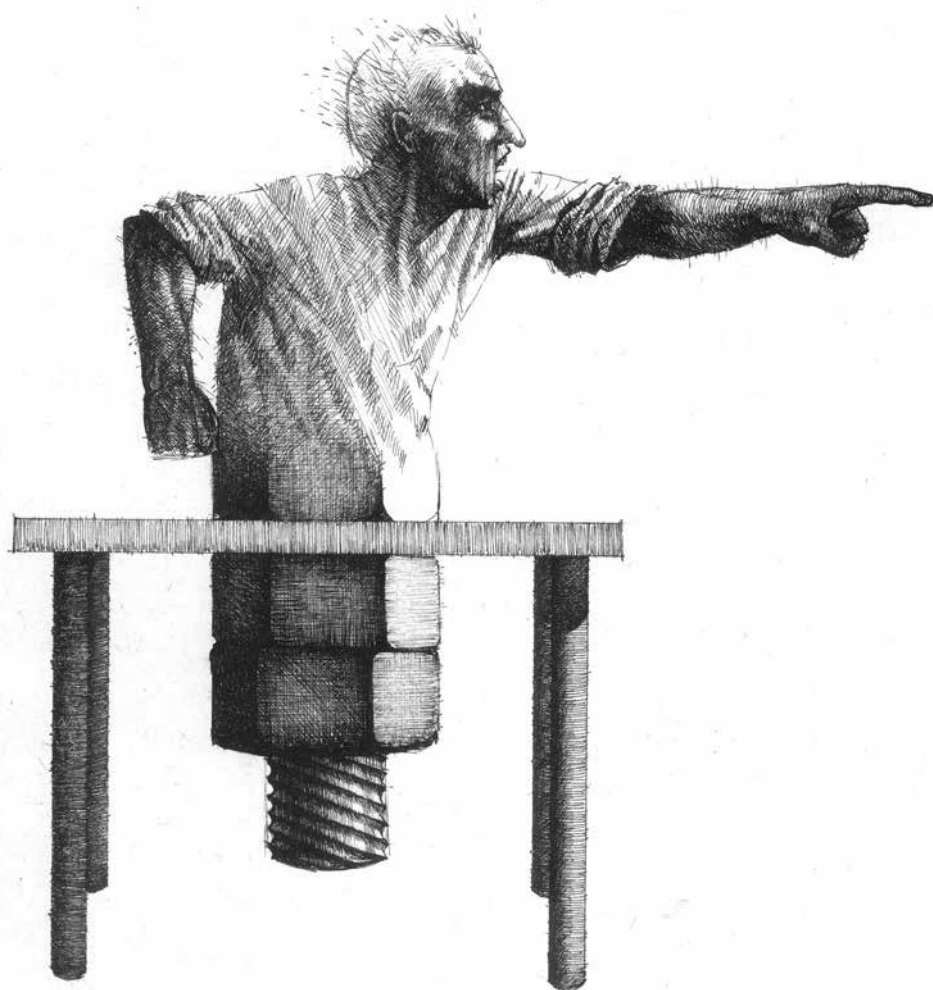
III. ДОКУМЕНТ. През 1988 г. групите започнаха издаването на месечната брошура „Ку-ку-дневник“ с основни рубрики: „Манифести-концепции“ (материали за световния авангард), „Опознай кукувиста“ (шеговити разкази за участници в движението), информация за предстоящи културни събития в столицата и галерия от рисунки. Основни съставители на брошурата са Велико Щербанов и Орлин Дворянов.

Мобилната конструкция „Сито на светлината“, използвана по Перловската река е въввлечена от „ДЕ“ при акцията им „Излъчване към бъдещето“ през юли 1988 в Студентския град. Отново е потърсена вариативност разгъната във времето - инсталацията се разполага под различни форми в междублоковите пространства, служи като „арка“ над пешеходни алеи или придобива вид, подходящ за детски игри.

През 1989 „ДЕ“ продължават проекта „Мостове на изкуството“ в Ловеч, по покана на колегата им Любомир Байчев, който става техен съавтор, но вече в доста по-мащабен по размери, а и визуално много по-внушителен. Окачената конструкция е успоредна на историческия мост на Кольо Фичето и е дълга около 70 метра. Изградена е от оцветена полиетиленова лента (отново в синьо и червено), нагъната в 7 V-образни дипли, фиксирани във водата чрез 7 плаващи пирамиди, които всъщност са реплики на 7-те каменни устои на оригиналния мост на Фичето, които са били с със скулптурни изображения. Мостът в Ловеч се открива за празника на града - Цветница и е наблюдаван едва ли не от цялото население. Целта на странното и определено много изразително съоръжение, което се рее над река Осъм и хвърля отражения във водите ѝ, е отново провокация към публиката и покана за разговор с нея на тема що е изкуство.

По интервюта на Руен Руенов

Присмехулик за убиване

Янчо Чолаков

Космографски хахавел

(разказ омнибус)

1. В необятното галактическо блато имаше какво ли не – мъглявини; паяжини, оплели метеорити; потоци от прах; самотни комети и свръхмощни звезди.

Първият космически обект, който посетих, се наричаше Планета на октоподобните. Неговият владетел бе издал следните запрещения и разпоредби, които подчинените му трябваше да спазват стриктно:

* да се яде винаги с осем пипала и без промяна наклона на тялото;

* при влизане в двореца да се стъпва на четири крака, толкова внимателно, че да не се чува шумол;

* при кражба или убийство да се наказва престъпникът с отсичане съответно на четири или осем крайника;

* при полов контакт да не се предизвиква синя мътилка.

И още поданиците се задължаваха:

* да не ядат водорасли, преди да ги потопят в олио;

* да не умират без разрешение;

* в никакъв случай да не пълзят на четири крака под масата;

* да са винаги ухилени в присъствието на владетеля.

Планетата на октоподобните не разполагаше с особени водни запаси. Нейните жители бродеха из високи планини. Всъщност те бяха хора, с две ръце, двуноги и с мозък в черепна кутия. Сравнявах ги с октоподи заради осемте правила, които трябваше да съблюдават през целия си живот.

2. Вторият обект, който инспектирах, бе кръстен Резерват на секачите. Той имаше всичко на всичко двеста души население. Цялата му флора се състоеше от едно-едничко дърво – много дебело, чепато и разклонено. Местните люди се събуждаха веднъж на пет години и почваха да режат ствола му. На обед спираха, почиваха си, после запретваха ръкави и пак подкарваха сечта. Вечерта лягаха грохнали от умора и потъваха в дебрите

на нов петгодишен сън, в който се редуваха кошмари и блажени видения. По времето, когато стъпих там, дървото вече беше изчезнало. Уви, някой го бе откраднал. Излязло от поредната си просъница, населението бе изпаднало в ужас – с изчезването на дървото трудът на хората пропадеше и те се опасяваха, че тяхното съществуване може да се обезсмисли.

(Пропуснах да кажа, че изчезналото дърво принадлежеше към вида *Каменни кестени*.)

3. Третото тяло, на което се прехвърлих, беше съвсем дребно. То спокойно би могло да се причисли към групата на астероидите. Обитаваше се от двама души. Единият беше разпънат и очите му излъчваха най-празния поглед, който съм виждал. Другият от своя страна всяка заран носеше кана с оцет и кошница с гъби и заставаше в основанието на кръста. Набучваше някоя гъба с остър като копие шиш, топваше я в оцета и я поднасяше на пригвоздения човечец. Освен това поставяше под нозете му керамична ваза със стръкове разцъфнала момина сълза, а когато увехнеха, ги подменяше с по-свежи. Поисках да ги пипна, но той не ми позволи – не бивало, защото, доколкото той знаел, момината сълза изпускала отровни сокове.

– Ами гъбите? – попитах аз. – Как стои въпросът с тях?

– Те са безопасни, разбира се. Двойникът им е с бели ламели, а тези са без!

От което разбрах, че никаква опасност от натравяне не грозеше неговия повереник, увиснал на гредите.

– Бих опитал и с напоен сюнгер, но откъде сюнгери? – оправда се моят събеседник.

На това трудно можеше да се възрази.

– Оцетът преди беше ябълков, а сега го смених с балсамов – продължи мъжът. – Подобрява защитните сили на организма! Но цената на оцетите тая година доста се вдигна, пък и ми ги карат чак от трансплутоновите спътници – сигурно сте чували за търговското сдружение „Сборът на Елохимите“, често го оглашават по радиата. А и той е направо ненаситен! Не че се оплаквам...

– Вода, моля! – разнесе се глас отгоре.

– Ето, видяхте ли? Отново ожадня! – и острият връх поднесе грижливо гъбата към напуканите устни на разпнатия.

Побързах да напусна астероида, преди да се е разпаднал от бясното си въртене в пространството. Щеше ми се да потърся по-стабилно място за следващия си престой.

- Защо е толкова студено тук? – запитах първия срещнат минувач.
- Как ще е студено, топло е – възрази ми той.
- Кой ви каза, че е топло?
- Кралят.
- Аха – кимнах аз. – Ясно.

Питах всеки срещнат и получавах все един и същи отговор: „Топло е!“
Накрая отидох при тоя крал и му рекох:

- Умирам от студ, дайте ми печка.
- Не е студено – отвърна студено той.
- Аз твърдя, че лъжете – настоях.

Кралят натисна някакво копче на пулта си и снегът повсеместно изчезна.

– Както виждате, вие сте жертва на оптическа измама – обясни той. – Наблюдавате визуално изображение на лед навсякъде около себе си и ви се струва, че е хладно.

- Но от устата на хората навън излиза пара!
 - Пълно е с пияници. Това не е пара, а алкохолни изпарения!
- Пу, мамка му! А аз бях уверен, че казвам истината.

7. По-нататък съдбата ме отведе в нещо, именуемо Протекторат на нравките. Тук имаше две аборигенски империи, които се сражаваха помежду си за изтървано от някого голямо грахово зърно. (Разбираемо е. Лично аз си падам по свинско с грах.)

Посетих едната империя. Ето историята ѝ.

Отначало там управлявал някой си Мрав I. Той забранил на крилатите нравки да правят лупинги при полет. Възникнало спонтанно недоволство, което предизвикало дворцов преврат. Венценосец станал Термит I, а неговият предшественик бил детрониран. После управлявали както следва:

- Мрав II, възкачил се в резултат на дворцов преврат;
- Термит II, вследствие на контрапреврат;
- Мрав II, върнал се след комплот, довел до бунт;
- Термит III, възкачил се отново посредством организиран заговор;
- Мрав III, докопал престола подир декапитация¹ на предния...

И т. н., и т. н.

– Сега кой управлява? – запитах съсипан, с надежда каканиженето на генеалогията им да престане.

Отговориха ми:

- Мрав XIV. Полетите с лупинги отново са забранени, както преди години.

¹ *Декапитация* (мед.) – Обезглавяване. – Б. а.

– А къде мога да видя тоя Мрав XIV?

– В момента е зает – осведомиха ме те. – Води война със съседите. За едно грахово зърно.

Изразът „за едно грахово зърно“ бе станал нарицателен, когато трябваше да се означа повод за въоръжено нахлуване на чужда територия.

Бръкнах в джоба си и извадих шест грахови зърна.

– Искан да ви ги дам – промърморих.

– Махай се! – завикаха всички мравки вкупом.

– Защо? – попитах притеснен. Но си отидох, преди да чуя отговора. Просто се сетих, че шест нови войни биха взели прекалено много жертви.

8. Преминах през неравен релеф и плоска като геометрична равнина равнина, в която момини сълзи плачеха с отровни сълзи. Общувах с разумни каменни блокове или полувкаменени хора, не зная. Накацах ме прилепови мимози и газих растения със сложно кръвоснабдена система в Системата на Кох.

Тогава попаднах в Библиотеката. Беше огромна, витиевата и осукана около стръмен рид. Двама стражи пазеха на входа. Изглеждаше, че са хибридни твари. Левият бе широконос и с люспест врат, десният – гладкокож и с крива човка.

– И въпреки това сме братя! – изграчи онзи с човката, когато полюбопитствах. Упътиха ме към завеждащия, разногледо старче, което дори не носеше очила. Поприказвах си с него, докато не осъзнах, че тая библиотека беше същинско библейско чудо. Тук имаше не само текстове от несъстояли се времена, но и нещо повече – от несъстоими епохи; книжа, които тепърва ще бъдат написани, и такива, дето полусъществуваха, в това число и неясната изумрудна скрижала на Хермес Трисмегистус. Можеше да ги докоснеш с пръсти и да ги разлистиш – архивни писма на всевъзможни посланичества, останали от минали столетия възвишеноизящни поетичнобабешки откровения на държавни скопци и все още млади за времето си придворни поетеси, порцеланови вопли на жени, влюбени в други, още по-красиви жени, куци ямби и дитирамби, надраскани с перо мигновени хрумвания, следващи абракадабрата на мисълта рояци от буквени знаци, трудове на ортографската традиция, агиографски поредици, кинически четива с голо съдържание, клюкарски мемоари, псевдобιοграфии, изпълнени с шамански шашми папируси, нахвърляни бегло сказания, съногдания, преразказани страшни поверия за торбаланци, тежки като слитъци тонове и по-леки, колкото калъп сапун, сатирни драми

с неочаквани перипетии и контаминации, народни романи, изпъстрени с наивистични епизоди, сказки и теории, художествени главоблъсканици, претрупани с маниакални идеи и лековати схващания, изложени като тълкувания посредством хранителни за молците графеми, запазили се до днес класически откъслечи, декрети на мира, потоп от несъвършени произведения, хвърчащи листи с двойни епитети и арабески, дневници на предизвестени открития, постархимедови научни графики, авантюрни истории за преднамерени издирвания на златното руно и несъстояли се любовни свидания, описание на предстоящо пътуване към градината на Хесперидите и после назад, разпечатки на скучни твърдения, признания за неосъществени заговорнически планове, изкрещяни с мастило истини за непостоянната действителност и разколебаната вечност, билкови рецепти за запек и диария, езикови обърквации в писмен вид, пропагандната брошура „Участвай в манипулациите ни“, някакво недовършено натурфилософско изложение в тридесет части, чиято тема ту бе свързана пряко, ту касаеше косвено стария въпрос за менталните сфери – на една от неговите страници, където никой никога нямаше да разгърне, беше записана разбираемо велика мъдрост. Тук трябва да се упоменат още древнокитайските летописи и бяневени, списъците на посветените в разсейващото се и непрекъснато изчезващо познание за битието, както и гадателското книжле с бели страници, зафиксирало криптографски житейската правда на небезизвестен жрец от Атлантида.

Нямаше как да се прочете всичкото това. Нямаше как да се прочете и незначително количество от него. Достъпна беше само пренебрежимо малка част, да кажем, че бихте могли да се справите с 8128 книги – което е най-голямото от най-малките съвършени числа, познати в античността. Изникна въпросът дали си струва изобщо да се захващам. Поблагодарих радушно на завеждащия и излязох на чист въздух, да се прокашля и прочистя дробове от хартиения прахоляк.

Двамата стражи си стояха отпред, изпънати и с алебарди в ръце. Сякаш бяха глътнали по един бастун.

Попитах ги. Оказа се, че се казват Графос и Манос.

9. Седях на трикрако столче. Къде ли? На една планетка, астероидът Б 612, забелязан с телескоп само веднъж, от един турски астроном, в 1909 година. И както се любувах на поредния ѝ залез, един гласец каза:

– Трябва да направиш нещо. Спешно е. По-точно няколко неща.

– Какви? – запитах аз и се полуизвърнах, за да видя кой говори. Беше момченце с къса шпага и златни звезди на раменете.

– Тук трябва да расте един боабаб. И роза. Да има и една овца, мъничка, понеже при мен всичко е миниатюрно.

– Защо ти са?

– Защото още нямам нищо.

– Детенце, това просто не може да съществува! – рекох аз. – Между тези неща няма никаква връзка. Боабаб, овца, астероид, роза. Съвсем различни са.

– В такъв случай трябва да я създадеш – каза малчуганът. – Връзката. А и всяко от тях е тъжно.

– Какво му е тъжното на един боабаб? На една овца? На един астероид? На една роза с ей такива бодли? Събрани накуп ще бъдат смешни. Или жалки. А може би и смешни, и жалки.

– Жалко е по-скоро, че разсъждаваш така.

– Разсъждавам как?

– Така! – тросна се той.

– Защо?

– ... защото би могъл да ми бъдеш баща!

– Но в това няма никакъв смисъл! – възкликнах аз и зарових пръсти в бакенбардите си. (Забравих да ви кажа, че имам бакенбарди – гъсти, добре подстригани и с няколко бели косъма в тях.)

Накрая пътят ми навлезе в огромен канал, водещ към тъмна дупка. Известно е, че там, където може да има дупка, винаги се намира кой да я пробие. Това явление съм склонен да определя като „синдром на нахалника“. Но няма всяка разходка из Вселената не е едно нахалство, което отваря рана в изначалното нищо? Онова безкрайно и вечно нищо, в което изведнъж се е появило краткотрайно нещо като мен.

Не зная какво ми става... Поставям ръце между коленете си.

Сигурно ми се пригади? Дали не съм всъщност наркозамаян, кьоркютук пиян, изпаднал в делириум тременс? Изгубен в циклофреничен пристъп? Обзет от психотичен транс? Или пък някой направо е прелял съзнание-то си в моето? Ни едно обяснение не ми се струва задоволително.

Бавно се свивам в зародишна поза на сред кошмара си.

Трябва да се отърся от натрапчивите си видения и да започна отново.

10. Когато излязох от тунела...

1986–2012 г.

Бъдещето на Иван Вазов

И така, представете си 2028 г. Обикновено софийско жилище.

– Тате, може ли да смъкна от сметката ни 99 долара? Трябва да платя за една книга.

– Така ли? Коя книга?

– Ами, на тоя... Вазов. „Под игото“.

– Че защо ще я купуваш? Имаме я.

– Супер! В кой файл е?

– Какъв файл? Ей я на рафта, третата отляво.

– Пфу! Та тя е на хартия!

– И какво от това? На твоята възраст четох от нея.

– На твоята възраст, значи. Че тук няма търсене! Как да си намеря нужните ми цитати, а? И аудио-съпровод няма. Нито анимирани картинки. Тъп текст, не може даже шрифта му да смениш. Луд ли си? В училище ще ме скъсат от подигравки. Чети си я ти!

– Добре де, ето ти я тук на DVD. Преди петнайсетина години го купих...

– Какво?! DVD?! И с какво ще я разчета тая антика, според теб? Че тя е за музея на технологиите. Още малко и на перфолента ще ми го предложиш тоя Вазов!

– Като си толкова умен, защо не потърсиш в мрежата и не си я смъкнеш безплатно?

– Да смъкна безплатно книга?!

– Естествено. На Вазов авторските права са изтекли отдавна. Все ще да се търкаля някъде.

– Тате, абе ти...? Като си бил малък, в началото на века, може и да е можело да смъкнеш всичко безплатно. Не си ли чул, че вече от пет години авторските права върху книгите са продадени за вечни времена на Американската асоциация на книгоиздателите? Или искаш и мен да напъхат в затвора доживотно като ония от сектата за свобода на информацията?

– Че Вазов е българин! Какво общо имат тук американските издатели?

– На кой му пука? Ти случайно да не си антиглобалист, а?

– А, не, не, разбира се!... Виж, сине, грехота е почти сто долара да дам за някакъв файл. Защо не помолиш някой съученик да ти го даде да го прочетеш? Все някой ще го има. После пък ти ще му дадеш някой твой.

– Да, бе! И като ми дадат техния Вазов, къде ще го чета?

– Как къде? Те тяхното си копие у тях си, ти тук, на компютъра...

– Абе ти си съвсем изостанал. Книга може да се чете само на този компютър, от който е купена. Пък и поляризацията ще е различна... Накратко, тате, давай парите. Ще си купя нормална книга.

– Добре де, ето ти еднократна парола за теглене на 99 долара от сметката ни. По наше време това бяха бая пари...

– Платих я. *Thanks*.

– Дай и аз да я видя тая книга... Какви са тия картинки? В оригинала нещо май ги нямаше.

– Реклами, как какви. Без тях книгата струва 699 долара.

Екранът пъстрееше от мигащи обяви: „Дърводелски услуги – Марко и син“. „Истинските юнаци ползват нашите хранителни добавки!“ „Рекламна служба „Метоха“ – моментална известност навсякъде!“ „Кредити изгодни, ниски лихви“. „RADA-LESSONS.COM – всичко, на което може да ви научи разкрепостена млада учителка!“...

– А текста защо го няма? Трябва да се изчака да изчезнат рекламите ли?

– Ти от Луната ли си паднал? Има да си чааааакаш... Текстът трябва да се чете през поляризационни очила. Без тях се виждат само рекламите.

– Това пък от кой зор?!

– Как от кой? За да не може книгата да се чете незаконно, естествено. Купил съм си аз примерно книгата, платил съм си, а пък някой стои зад мен и я чете над рамото ми, без да си плаща – как я виждаш тая...

– Пълни глупости. Ако и аз си сложа очила?

– Голям смешник си. Текстът се вижда само през моите очила. Твоите ще имат друг код на поляризацията.

– Добре де, дай ми твоите, да я видя тая книга...

– Как ще я видиш? Нали очилата няма да ти разпознаят ретината. Ще видиш само съобщение, че си сложил чужди очила... Тате, стига си ми пречил с твоите глупости! Трябва бързо да чета, докато не е изтекъл лицензът на книгата. Иначе, ако не искам да се самоунищожи, трябва да доплащам за свръхвреме. Не ми пречи, чета...

... След 2 часа:

– Уфф. Привърших я най-сетне.

– Какво? За два часа си изчел „Под игото“?

– Естествено. И за един щях да го прочета, ако не бяха рекламните паузи.

– Тая не я вярвам. Я ми кажи, кой е Заманов?

– Кой?!

– Яснооо. Кой е тогава Боримечката?... Кириак Стефчов?... Чорбаджи Марко поне?!...

– Откъде да знам бе, тате! Четох Home Edition. Там е само това, дето Огнянов и Рада се харесаха, и после башибозуците ги убиха. За останалото трябва да се купува Professional, или може би даже Enterprise Edition. Всичките ни пари няма да стигнат...

– Уфф... Ум не ми побира накъде е тръгнал тоя свят!

– Тръгнал ли?! Стигнал е вече! Тръгнал е бил по твое време, тогава е можело да го спрете...

(Интернетски фолклор)

Целият хумористичен раздел е илюстриран с фен-илюстрациите на тема: Героите на „Звездни войни“ в духа на стиймпънк

Димитър Стефанов
Приказка за Метъляшка

В една не толкова далечна страна живеела прекрасна девойка, която се казвала Метъляшка. Всъщност истинското име на мацката било Милена, но всички ѝ викали Метъляшка по причини, които ще разберете след малко. Майка ѝ била починала на концерта на Корн, попадайки в смъртоносна близост до мош пита, докато групата забивала тяхната версия на Оне. Така Метъляшка останала сираче едва на годинка, а на баща ѝ се паднала тежката задача да я отгледа. Трудно се справял младият родител с това бреме, затова не било чудно, че не изчакал да мине и година от смъртта на непрежалимата съпруга и се оженил повторно. Явно някакво временно умопомрачение го било застигнало по това време, защото какво друго обяснение може да се даде на факта, че един симпатичен рокер си е взел за жена бясна чалгарка, та била тя и с два литра цици (силиконови), която е уморила предишния си съпруг и е останала сама с двете си невръстни дъщери, три вили, шест апартамента и скромен автопарк от петнадесет луксозни возила.

Така в момента на нашия разказ Метъляшка живеела с баща си, мащехата си и двете си доведени сестри Деси и Слава. Двете ѝ сестри не можели да я понасят, защото въпреки системния тормоз и тоталната липса на грим Метъляшка от ден на ден ставала все по-хубава. А прякора, който ѝ лепнал така добре, получила, защото макар и семейството да било заможно, мащехата не можела да понася присъствието на Метъляшка и постоянно я товарела с всякакви тежки работи. Върхът бил изпращането на едва тринайсетгодишната девойка в семейната стоманолеярна. Там ѝ намерили работа при скрапа и тъй като я набутали нощна смяна, Метъляшка почти не се прибирала да спи у дома, а си направила едно уютно кътче при старото желязо. Та оттам започнали да ѝ викат Метъляшка.

Клетото дете трудно би могло да преживее тези трудни години без външна помощ. Баща ѝ се бил затворил в себе си, осъзнавайки грешката, която е направил с втората си съпруга. От някога гордия рокер бил останал само спомен. За щастие майката на Метъляшка имала много добра приятелка, с която прекарала младините си, пиейки високоградусови напитки, пушейки разни странни субстанции, гонейки млади момчета с кожени якета (необичащи сладко) и посрещайки Джулай кажи-речи през цялото лято. Иде реч за кръстницата на Метъляшка – леко застаряващо хипи със златно сърце. Всеки път, когато мъката на Метъляшка била непосилна, тя бягала от къщи, намирала кръстницата си и след няколко

часа разговор по женски, придружен с тибетски чай и курабийки под тихите звуци на Джеферсън Еърплейн, Метъляшка усещала, че може да продължи напред и че животът има Смисъл. Имала чувството, че само да се пресегне, и може да улови този Смисъл, но миг след това светът се завъртал като кристална топка и се разпадал на парченца звънък, детски смях. А следващите часове се превръщали в Чиста Радост Отвъд Дверите на Човешките Възприятия.

Така се нижели дните, повтаряйки се и застигайки се, без нищо ново да се случи в живота на семейството. Метъляшка си бачкала в леярната, мащехата и доведените ѝ сестри рентниерствали и обикаляли от солариум на солариум, от спа на спа и от шопинг на шопинг, а бащата оплаквал своите загубени безследно младини в компанията на Джони, Джак и Джеймисън. Докато един ден...

Докато един ден царят не обявил грандиозен бал. Всъщност приближавало пълнолетието на неговия наследник – принца, и царят бил доста притеснен. Младежът уж растял здрав, красив и умен, докато изведнъж сякаш се потопил в свой собствен свят. Започнал да носи само черно, да гледа обречено към земята, направил няколко опита да си прегризе вените и даже сменил нормалните си крушки в покоите с черни, за да може да се депресира и когато слънцето грее. Орисница ли му била отпратила тежка прокоба, черна магия ли му била сторена от някой сърдит чародей или просто пубертетски проблеми го били налегнали, това царят не знаел (но напоследък започнал да го подозира и в латентен хомосексуализъм).

А всъщност истината била далеч по-проста – младежът се превърнал в *емо*. Затова след като се посъветвал с мъдрите люде, които го напътствали в дни на тегоби, царят решил да събере всички момичета от царството с надеждата синът му да си избере жена и да излезе от порочния цикъл на самосъжалението.

Научили Деси и Слава за бала и, разбира се, завърънкали майка си за нови дрехи и силикон. Едната за устните, а другата за гърдите. Майката усещала колко е важно за дъщерите ѝ да се представят на ниво, но за съжаление бизнесът напоследък бил доста позападнал (криза, какво да пра-

виш) – имотите им били намалели, а автопаркът – напълно разпродаден, така че приходите от пълноводна река се били свили до летен ручей. Поотръскала майката кредитните карти и авоарите в швейцарските банки, но пак не успяла да събере достатъчно пари за пълен ъпгрейд на щерките си. Е, колкото за парцалки, гримове, екстенжъни за косата, лазерна епилация и ноктопластика имало, но за съжаление мечтите на момичетата за нови устни и гърди не се сбъднали напълно. Защото парите стигнали само за лявата гърда на Деси и горната устна на Слава.

Метъляшка от своя страна също искала да отиде на бала, не толкова да забие принца, колкото да се социализира малко с хората. Първоначално мащехата ѝ категорично забранявала, но после ѝ щукнала една идея и разрешила на Метъляшка да отиде на бала, но при условие че преди това разтовари четирите тира с материали, които от няколко дена си стояли кротко в задния двор на леярната. Тръгнала Метъляшка към леярната обнадеждена, но още щом прекрочила прага на двора, осъзнала с каква непосилна задача я била натоварила мащехата. Въпреки това като **трио метъл** тя не се отказала и започнала да разтоварва. Сълзите бликали от очите ѝ, защото виждала колко много работа има още и как балът става все по-невъзможна мисия за нея. Но в този миг на отчаяние се сетила за кръстницата си и успяла да установи астрална връзка с нея. След това нещата се развили направо като в приказка, защото няма и петнайсет минути по-късно кръстницата пристигнала в леярната заедно с банда рокери (семейни приятели) и се заловили за работа. Приключили с разтоварването на трите тира за по-малко от час, а в четвъртия ги очаквала голямата изненада. Още щом отворили вратите, видели, че тирът не е пълен с метал, а с Металика. Бандата била дала обещание да свири на партито на късметлията, който ги открие. Оставал един-единствен проблем – облеклото на Метъляшка не подходило особено на събитието, защото макар протритият работен комбинезон, омазан с масло, да подчертавал прекрасната ѝ фигура (неколцина рокери дори ѝ се пробвали, докато разтоварвали тирове, ама

ядец), Метъляшка осъзнавала, че не може да се яви така на царски бал. Но кръстницата имала решение и за този проблем: тя носела сватбените одежди на майка ѝ. След като се преоблякла, Метъляшка изглеждала направо блестяща в белия си впит кожен панталон и бялото кожено елече на голо. Проблемът с транспорта също бил уреден сравнително лесно. Всички рокери се натискали да я возят на моторите си, а и пичовете от Металика си направили устата да се качи в тира им, но кръстницата домъкнала една тиква (останала от предния Хелоуин), омагьосала я в чисто нов „Харли Дейвидсън“ (била попрочела това-онова от Кастанеда на младини и можела да прави елементарни магии) и връчила ключовете на Метъляшка. Така целият ескорт се отправил към двореца.

А в двореца партито било доста умряло. Едно, че принцът нямал настроение да се весели (било му едно такова депресарско), друго, че царският диджей се опитвал да се съобразява с музикалните вкусове на всички и от мощните тонколони звучали само естрадни хитове и малко Бийтълс за цвят. Но това се променило веднага щом Метъляшка и компания влетели в двореца. За мощните мотори не било проблем да изкачат стълбите и да нахлуят в балната зала. Метъляшка набила спирачки пред диджея, усмихнала му се чаровно и казала, че оттук насетне тя поема купона. Докато момчетата от Металика си нагласяли техниката, Метъляшка успяла да вдигне градуса на купона с вечни рок парчета и метъл класики, а кулминацията била, когато на сцената се появила великолепната четворка и забила първата си песен за вечерта. Принцът бил очарован от прекрасното момиче с бели дрехи и не отлепвал очи от нея. И точно в полунощ под звуците на Nothing Else Matters успял да се добере до Метъляшка и поклащайки се в ритъма на блуса, ѝ се обрекъл във вечна обич. Виждайки това, сестрите ѝ само дете не полудели и тръгнали към нея, за да си отмъстят, но точно тогава Металика забили следващата песен, а както всички знаят, на One може да се получи зловещо пого. Именно в погото Деси и Слава загубили силиконите си, а принцът и Метъляшка използвали суматохата да се метнат на харлито и отпътували към изгрева. И ако моторът не се е превърнал отново на тиква, те още пътуват заедно.

Пламен Сивов

Ортокар – новият православен автомобил

На последното световно автомобилно изложение в Горубляне беше представен нов концептуален автомобил, съобразен с нуждите на православните потребители и най-вече с нуждата от солиден, безупречен в догматично, канонично, литургично и патриотично отношение протоколен автомобил за нуждите на църковното ръководство. Това е първият пробив на българския клон на фирмата Ортотек (OrthoTech) на пазара на автомобили и макар засега да не се очертава търговски бум на марката „Ортокар“ (епископатът все още предпочита, неясно защо, западни, предимно немски, безбожно скъпи и откровено неправославни модели), нека все пак погледнем благосклонно към това предложение. „Истината не е в количеството“, твърдят от фирмата-производител, цитират епизоди от църковната история – и като православни сме принудени да се съгласим с тях.

Автомобилът представлява уникална комбинация от върхови технологии и традиционни, фрапиращо ретроградни в някои отношения, хрумвания на група юродстващи, бивши инженери, уволнени поради съкращения от Института по машиностроене на БАН. И макар производителите да твърдят, че всеки детайл от интериора, екстериора и системите на колата е бил проектиран и реализиран с благословията и под прекия духовен надзор на висши църковни служители – изцяло и в буквата, и в духа на светото Православие (в което ние не се съмняваме), резултатът очевидно повдига много вежди (както казват англичаните) и въпроси (както бихме казали ние). Навярно и главният лекар на „Четвърти километър“ е имал своите резерви, но писмото му до Светия Синод по повод юродстващите и техните благочестиви инженерни занимания засега си остава поверително.

Присъстващи на изложението интелектуалци определиха представения модел „Ортокар“ като „еманация на кахърната кондиция на националната еклесиологичност“ и „инфернална репрезентация на дискурсивния кризис, цивилизационния разпад и шизофренната хронифицираща дисфункционалност на Homo Adorans Bulgaricus“. Дори само заради тези ярки и лесно запомнящи се определения си заслужава да се абстрахираме от мрачните прогнози за пазарен неуспех на този модел сред широките клерикални маси и да го разгледаме по-отблизо.

Най-набивашата се на очи модификация на возилото (на външен вид то изглежда като нещо средно между модел на „Волга“ от 60-те, походен па-

раклис, папамобил, катафалка, приветлив танк и Фолксваген „бръмбар“) е т. нар. центриран волан – нито ляв, нито десен, за да не се изпада в еретични крайности, както любезно ни осведомиха проектантите. Воланът е разположен в геометричната среда на таблото. Така шофьорът е освободен от необходимостта да говори с досадни спътници, да върти глава като шугав и да се отвлеча от шофирането и непрестанната молитва. В предната половина на колата просто не е предвидено място за втори пътник, а освободеното пространство от двете страни на шофьора е усвоено по революционен начин, както ще стане дума по-нататък.

Конструкторите очевидно са били водени от убеждението, че двигателят, шасито и всички останали елементи от ходовата част не са от особено значение за успеха на една православна кола. Цялото им внимание е било насочено към купето и съобразяването му с идеята за православен комфорт. Двигателят е на Москвич „осмак“, модел 1975 г. – една доказала се във времето руска технология, символизираща стародавността, непреходността и вечната актуалност на Преданието (в случая разбираемо от инженерите по-скоро като задно предаване с колян вал) и напомняща за Третия Рим, Втория Йерусалим и още нещо, но в суматохата забравих какво.

Озвучителната система е изненадващ, но не особено сполучлив опит да бъде възроден грамофонът и виниловите плочи като звуков носител. Автомобилът идва добре зареден с петдесетина плочи (33 и 45 оборота) с архивни записи на монодийни песнопения в изпълнение на Любителския състав на пенсионираните солунски железничари от 40-те и 50-те години на 20-и век („По-стари православни записи не можахме да открием“, оправдаха се от Орготек), като другата изненада е, че в системата липсва анти-шоков механизъм. Не става въпрос за естествен шок у слушателя от гъгнивите, но вдъхновени изпълнения на железничарите, а за това, че игличката на грамофона неприятно прескача – дори при паркиран, напълно неподвижен автомобил. Когато журналисти обърнаха внимание на този недостатък, представител на производителя отговори лаконично, че „само циганите карат песните докрай“ – юродстващите, както знаем, често говорят в притчи. Тази negliжираност към качеството на звука отчасти може да се обясни с наличието на добре функциониращо барче с охладена манастирска ракия от едната страна, и кокетна бъчвичка с манастирски пелин, здраво закрепена с шарнирни болтове от другата страна на шофьора – и наистина, при такива екстри кой би обърнал внимание на качеството на музиката?

Изненадите не свършват дотук. Водени от убеждението, че шофирането (и изобщо – всяка ръководна роля в живота) е мъжко призвание, конструкторите

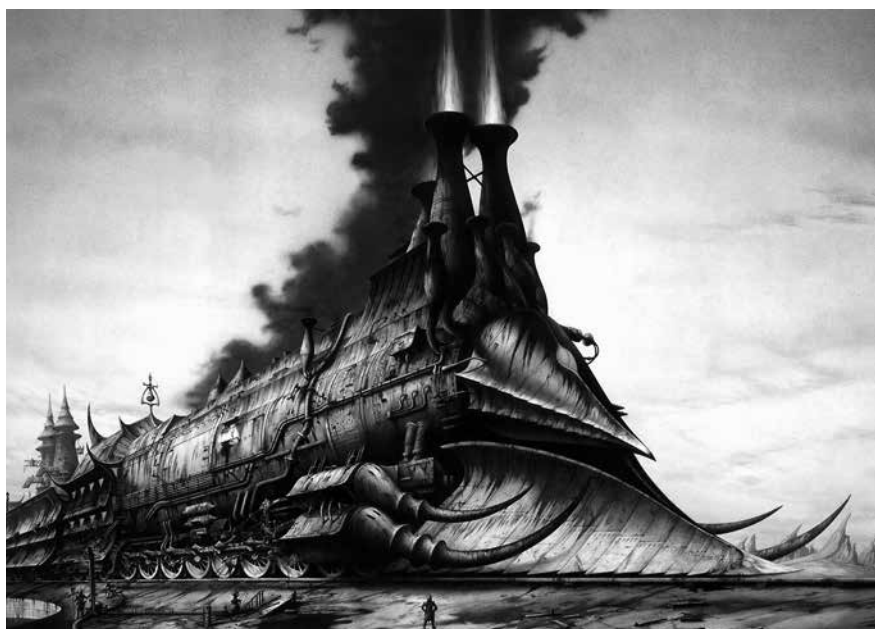
торите са предвидили обезопасителна система AWD (Anti-Woman Drive), чието предназначение е да предотвратява неправомерни опити колата да бъде подкарана от представителки на слабия пол. Хитроумен датчик, вграден в шофьорската седалка, позволява двигателят да бъде включен само при наличие на мъжки атрибути у шофьора. Субективно проверката на датчика се усеща като дискретно опипване – поне така твърдят конструкторите. Заслужава да се спомене, че присъстващите на изложението представители на фирмата Ортотек категорично („панически“ беше думата, употребена от светската преса в типичната за тях стилистика на инсинуации и очерняне на църквата) отказаха да демонстрират лично новата система, а сред посетителите доброволци така и не се намериха. Затова засега представяме системата AWD само въз основа на информацията от рекламната брошура (разпространена в един екземпляр, леко опърпан, с петна от лютеница) на Ортотек. Журналистите успяха все пак да накарат продавачите-консултанти да демонстрират клаксона на колата – разнесоха се звуците на „Да воскреснет Бог и расточатся врази Его“ – и според присъстващи богослови, с това решение конструкторите малко са попрехвърлили мярката на благочестието. От богословите също разбрахме, че употребата на светена вода в резервоара на чистачките е явно кощунство. Според обясненията на представители на Ортотек, „Пръскането върху стъклото е осветяване на автомобила и возещите се, а не банално измиване, както на вас ви се иска, жидове мръсни такива“, каквото и да означава това.

Демонстрацията на „революционните“ газови фенери с полуавтоматично запалване, монтирани във фаровете, предизвика вяли ръкопляскания. Фаровете гаснат от тръскането, газта омирисва купето, а автоматиката се състои от канап, прекаран до таблото, който се дърпа, за да се регулира дължината на фитила. Климатик колата няма – за да се удари по душевната и телесна топлохладност и благочестиво да се изнурява плътта в жегите; потоотделянето било здравословно и полезно – особено за клириците с наднормено тегло. За сметка на това външният въздух минава през тамян-система, ароматизираща атмосферата в купето. Тамянът се сипва периодично (веднъж на два часа) в специален отвор – там, където обикновено се намира запалката на другите автомобили. Доброволци издържаха около осем минути в ароматизираното купе, след което трябваше да ги свестяват, но поне бяха припаднали в молитвено настроение.

Новост в горивната система е наличието на датчик в резервоара, който разпознава произхода на горивото и предупреждава за петролни и газови продукти от неправославен произход – мюсюлмански, западен и т.н. „Ортокар“ може да бъде подкаран само с деривати на каспийския нефт и

изобщо – с руски рафинирани православни петролни продукти. (Търговското наименование на датчиковата система е Petrol OrthoPure.) При опит да бъде сипан неправославен бензин в резервоара, последният се самозатваря със специална клапа, включва се алармата (гръмва познатото „да расточатся врази“), а когато шофьорът опита все пак да подкара колата, системата за предпазване от жени AWD (виж по-горе) преминава от дискретен (Touch&Feel) към недискретен (Grab&Squeeze) опипващ режим.

Вградената GPS навигационна система с търговското наименование GPS Pilgrim (GPS поклонник) е заредена с информация за маршрутите до всички манастири, църкви, параклиси и свети места в област Дуръс, Албания (за покритие на останалата част от света потребителите ще плащат

отделно), като системата сигнализира при приближаване на всяка такава дестинация; нещо повече – двигателят автоматично се изключва за две седмици при опит свящото място да бъде заобиколено

или подминато. Така, според конструкторите, се дисциплинират вярващите и вниманието им се насочва към важните неща и маршрути в живота, стимулира се поклонническият туризъм и икономическото развитие на манастирите, в които закъсалите шофьори ще изкупват вината си с двуседмична ангария. Ако пък шофьорът е епископ, двуседмичният му принудителен престой в незаслужено подминатия манастир ще бъде само Църкви и Отечеству на ползу, за духовно просветление и телесно отслабление на игумена и вразумление и назидание на монашествашите.

Друга интересна hi-tech новина е автоматичното затъмняване на всички стъкла, включително предното, при приближаване на билбордове с разголени жени, питейни заведения, публични домове, гей-клубове, офиси на

правозащитни организации, посолства на държавата Израел и други подобни обекти. Принципът на действие на високотехнологичната система OrthoProtect, разпознаваща тези обекти, засега е търговска тайна. На всички опити на журналистите да получат някаква информация за технологията, юродстващите инженери отговаряха неизменно с кискане в шепа. Те обаче коментираха риска от катастрофа при затъмнено предно стъкло като оправдан и премерен – коментарът им бе, че и в живота е така – когато се пазиш от греха, се предаваш в Божиите ръце, „а на който не му харесва, да ходи пеша“. На такъв аргумент какво може да се възрази и кой би посмял?

Но да се върнем към екстрите в купето. С цел поддържане на молитвено настроение у водача и пътниците, 80% от площта на предното стъкло е решена като малък иконостас (опции: руски или византийски стил, от дърво или пластмаса), като видимостта се осигурява от малко прозорче във вид на кокетна амбразура там, където са царските двери. Миниатюрни кандилца, свързани с масления филтър на двигателя, осигуряват поддържането на непрекъсната (макар и доста опушена) молитвена атмосфера. („Че свещите в църквата да не би да не пушат?“ – парираха забележките инженерите). Добрата новина е, че молитвената атмосфера може да бъде изключена по желание на шофьора, а кандилцата – затапени, временно или постоянно. Интересно функционално решение е предпазните колани да бъдат във вид на железни вериги с катинар – дизайнерски реверанс към честните вериги на светия апостол и пореден изнуряващ удар в зъбите на коварната плът, но определено си е неудобство, ако изтървеш ключа от катинара под седалката. Десетината вазички с изкуствени цветя (момина сълза) са на резба и могат да се отвъртат.

Иконографски отвътре купето е издържано изцяло в каноничен стил – за чест на производителя, не се забелязват никакви модернистични залитания. Преобладават „попътните икони“, както и изображенията на светци, покровителстващи пътуванията. Придържането към канона обаче носи и своите неудобства – изографисаната мазилка от тавана на купето се лющи и рони от вибрациите.

Седалките и на пътниците, и на шофьора са дървени, твърди, ръбести и преднамерено неудобни, покрити с веселяшка мушама на едри червени цветя от неизвестен растителен вид – очевидно е творческото усилие на дизайнерите да намерят аналогия с атмосферата в повечето храмове. В това отношение конструкторите признаха известно недоглеждане – не е решен въпросът с възможността колата да бъде карана в изправено положение на шофьора, което би доближило максимално настроението му до богослуженото. Журналистите реагираха с инженерен нюх на тази самокрити-

ка и предложиха в бъдещите модели с изправено управление на пода да бъде монтиран железен капак с халка, през който шофьорът и пътниците да могат да спускат краката си на земята и да задвижват колата с човешка мускулна тяга – очевидно находчиво предложение, като се има предвид липсата на резервни части за двигателите „Москвич“ напоследък. Подчерта се екологичният, аскетичен и духовно дисциплиниращ характер на подобно конструкторско решение, както и съвместният, общностен характер на такова придвижване – изцяло в духа на църковния етос и на литургията, която, както знаем, е общо дело.

Цветните витражи (с поучителни сцени от адските мъки на грешниците) върху неотварящите се странични прозорци определено ни харесаха, но наличието на масивни месингови свещници във всеки ъгъл на купето според нас е излишно разточителство и носи потенциален риск от самозапалване на благочестивите пътници. Добре би било да се преразгледат и пропорциите на огромния двураменен кръст (2 м височина), монтиран на покрива на автомобила – при тези размери дори със скорост от 30 км/час (напълно постижима с този двигател, въпреки някои просташки подвиквания откъм нецърковната част от публиката), кръстът би се деформирал от насрещния вятър, а колата би се преобърнала. Двете стърчащи от страни на колата хоругви, закачени на П-образни винкели, макар и ефектно везещи се в движение, определено биха създали проблеми при паркирането в градски условия, а идеята за мобилна магерница с ултракомпактен въглищен котел, заела целия багажник, е чисто и просто нелепа, както впрочем и инженерното хрумване осветлението на купето да бъде реализирано с мини-полилей с византийски орли. Покриването на корпуса отвън с библейски цитати на църковно-славянски обаче е находчиво дизайнерско решение, а магерницата спокойно може да бъде заместена с малка, сгъваща се в багажника свещопродавница – така поддръжката на автомобила ще стане самофинансираща се и няма да тежи на бюджета на митрополията. Продавачките (повечето – дребни възрастни женици) могат да бъдат обучени да се свиват ергономично в багажника и сами да затварят капака над себе си, след като продажбите на свещи приключат.

По неясни все още причини, въпреки масираната реклама в църковния печат (слоганът: *Be Ortho-dox. Drive Ortho-car.*), засега няма продадени бройки от новия автомобил. Подареният с рекламна цел на Н-ската митрополия сигнален екземпляр, по неофициална информация, е бил тихомълком преустроен (под прикритието на нощта, с помощта на основни земеделски сечива, предимно кирки) в удобен и функционален курник, приютил кокошките-носачки, отглеждани в двора на митрополията.

● Неволно подслушано...

На пазара

- Господине, купете си от тези обувки, само естествена кожа са!
- Ами нямате ли от свръхестествена кожа?
- Еее, каква да ви намеря, от зелено човече ли?

В трамвая

- Копеле, кво гледа снощи?
- Ами некви вампирски диарии и за некъв резидент Евил, нищо не разбрах, ама беше яко... А, и една комедия, „Американец пие“, голем смех, копеле...

(American Pie – „Американски пай“)

Новини от фендъма

През март в град Санта Диабло ще се състои поредният ДАРКОН – симпозиум за любителите на хоръра и свръхестествената фантастика.

Водещите теми ще бъдат:

1. „Любовните терзания на вампирите в началото на третото хилядолетие“;
2. „Някои проблеми породени от върколашката физиология при пълнолуние“;
3. „Кулинарните навици на зомбитата и начините за тяхното киноразмножаване“;
4. „Сексуалното самоопределение на ангелите, придобили земно тяло“;
5. „Производствени въпроси на фентъзито, породени от тежкия нравствен избор: докъде да се режат главите на злодеите – до кръста или до чорапите“.

● Зелените кълвачи кацат на Слънцето

Неотдавна в Москва се е състоял политически митинг на Евразийския съюз на младежта, озвучен с електронна космическа музика и под лозунги, обвиняващи НАСА в агресия спрямо Космоса. В речта си лидерът на организацията Павел Зарифулин заявил, че: „... против НАСА, против американската агресия протестират всички планети. Именно евразийските зелени кълвачи, отгледани в конструкторското бюро на Максим Калашников, повредиха совалката „Чалънджър“, като ѝ изкълваха корпуса. Ние ще кацнем на Луната, Марс, Юпитер и Слънцето и за разлика от американците, които са унищожавали местното население където и да са отивали, ние ще се сприятелим с жителите на тези планети и ще ги включим в състава на Евразийската империя.

Слава на романите на Ефремов и Буличов! Да отстоим нашите планети и комети!!! Слава на руския Космос!“

Многохилядната тълпа е скандирала „НАТО во всем виновато!“ и „НАСА во всем виноваса!“. После се изказала астроложката Марина Бай и заявила, че ще даде НАСА под съд заради посегателството ѝ над хилядолетната орбита на кометата с име, което може да се преведе като „Храм на бога“.

Според свидетели Иван Ефремов и Кир Буличов не са били наблюдавани на митинга :-).

(По истински материали от руския печат)

Графика: Пламен Семков

Цена: 19 лв.